Bundel - Raadsvergadering van 4 juli 2023

1 Opening en vaststellen agenda

2 Rondvraag
Raadsleden kunnen tot uiterlijk de maandag voorafgaand aan de raadsvergadering voor 12.00 uur korte en duidelijke vragen stellen aan het college van burgemeester en wethouders. Indien er geen vragen zijn vervalt de rondvraag.
- Rondvraag Volkspartij Politiek Rheden - Raadsvergadering 4 juli 2023.docx

2.a BESPREEKSTUKKEN (waarover debat en besluitvorming plaatsvindt)

3 Jaarstukken 2022 (23.46)
- GEWIJZIGD 2346V Raadsvoorstel Jaarstukken 2022 (23.46).docx
- 23.46 Raadsbesluit
- 2346 Jaarstukken 2022 - Aangepast 30-6-2023.pdf
- Bevindingen werkgroep Jaarrekening 2022..docx
- Reactie college op bevindingen werkgroep jaarrekening 2022.docx
- 2346 Memo inzicht in mogelijke resultaatbestemming 2022.pdf
- 20230630 Memo Stand van zaken jaarrekeningcontrole 2022.docx
- 2346 Accountantsverslag 2022 Rheden - DEF.pdf
- Motie Verantwoording Sportaccommodaties.docx
- controleverklaring jrrek. 2022.pdf
- gewaarmerkte jaarrekening 2022 incl. getekende controleverklaring.pdf
- toestemmingsbrief openbaarmaking controleverklaring 2022.pdf

4 1e Bestuursrapportage 2023 (23.48)
- GEWIJZIGD 2348V Raadsvoorstel Eerste bestuursrapportage 2023 (23.48).docx
- 23.48 Raadsbesluit
- VERVALLEN Raadsvoorstel Eerste bestuursrapportage 2023 (23.48).docx
- VERVALLEN Ontwerpraadsbesluit Eerste bestuursrapportage 2023 (23.48).docx
- Eerste bestuursrapportage 2023 (23.48).pdf
- 20062023 Memo meicirculaire gemeentefonds 2023 .docx
- Antwoorden op vragen 1e Bestuursrapportage 2023.docx

5 Kadernota 2024 (23.47)
- Raadsvoorstel Kadernota 2024 (23.47).docx
- 23.47 Raadsbesluit
- Kadernota 2024 (23.47).pdf
- 20062023 Memo meicirculaire gemeentefonds 2023 .docx
- 20230614 Memo besluitvorming kadernota 2024.docx
- Antwoorden op vragen Kadernota 2024.docx
- Memo raad Op naar sluitend meerjarenperspectief 30 juni 2023.pdf

6 Sluiting

Rondvraag Volkspartij Politiek Rheden Raadsvergadering 4 juli 2023

Geacht college,

Ons bereiken berichten van inwoners die tegen blokkades aanlopen wanneer zij hun huis willen verduurzamen. Voor het aanpassen van de energieaansluiting dient de netbeheerder te worden ingeschakeld. Als daarvoor de energieaansluiting dient te worden aangepast komt. In onze gemeente is netbeheerder Liander verantwoordelijk voor deze wijzigingen aan de energieaansluiting. Op dit moment zijn de levertijden voor het aanpassen van een elektriciteitsaansluiting **gemiddeld 1,5 jaar**.

Ter illustratie een noodkreet van een van onze inwoners:
Een van de inwoners woont in een al wat ouder pand. Een twee-onder-een-kap woning die eind 19e eeuw is gebouwd. Een oud huis dus.
Zij willen graag een hybride pomp aanschaffen en hebben verdere plannen met elektrisch koken en rijden . Daarvoor hebben zij een zwaardere aansluiting nodig. In december 2022 hebben zij een aanvraag gedaan voor een 3-fase aansluiting.
Dit zou in eerste instantie enkele maanden duren. Later ontvingen zij een mail dat de werkzaamheden in week 23 zouden worden ingepland. Toen werd het stil.
Navraag bij Liander leerde dat, omdat zij een oude aansluiting hebben die zij delen met de buren, de aansluiting gesaneerd moet worden. Daarbij dienen beide woningen (eigen woning en woning van de buren) te worden voorzien van een aparte aansluiting. Liander gaf daarbij echter tevens aan dat ze door personeelstekorten de komende jaren geen tijd heeft voor het uitvoeren van saneringen.
Juist bij oude huizen is enorm veel winst te behalen met het verduurzamen van deze huizen en het omlaag brengen van de gasrekening. Dit wordt zoals boven beschreven op deze manier zwaar gefrustreerd.

Vraag 1: Liander heeft het monopolie voor wat betreft het netbeheer in onze gemeente. Kent u meer van dergelijke gevallen? Zijn er alternatieven voor inwoners die te maken krijgen met dergelijke blokkades?
Vraag 2: Worden vragen van inwoners voor het verduurzamen van hun huizen door de gemeente geïnventariseerd? Lijkt het u zinvol om daar meer inzicht in te krijgen. Zo nee, acht u dat zinvol (voor evt. afstemming met inwoners, netbeheerder en energieleveranciers).
Vraag 3: Waar wordt (naast Dieren-West) op dit moment uitvoering gegeven aan het aanpassen van de infrastructuur?
Vraag 4: Bent u op de hoogte van de plannen van de netbeheerder voor het verzwaren van de infrastructuur en waar en wanneer deze zijn gepland?
Vraag 5: Ondervind de gemeente op dit moment ook zelf problemen bij noodzakelijke aanpassingen aan de energie infrastructuur? Leidt dit op dit moment tot vertraging in de uitvoering van projecten?
Vraag 6: Door de snel groeiende vraag naar elektriciteit dreigt het elektriciteitsnet overbelast te worden. De noodzakelijke aanpassing van de infrastructuur loopt daarbij inmiddels achter op deze groeiende vraag. Welke rol speelt de gemeente hierin? En kan de gemeente hier in versnellen? Denk aan vergunningverlening, bestemmingsplannen etc.

-/-

23.46

gemeente Rheden

Raadsvoorstel

portefeuillehouder T.A.F.A Klomberg	**begrotingsprogramma** Pr. 1 t/m 6	**draagt bij aan Global Goal(s)** 1 t/m 18
b en w-vergadering ~~**30 mei 2023**~~ **20 juni 2023**	**agendapunt** **4 6**	**bijlage(n) ter inzage** Jaarstukken 2022
rol raad Besluitvorming	**soort document** Raadsvoorstel en -besluit	
voorbereidende vergadering 15 juni 2023	**agendapunt**	
raadsvergadering **4 juli 2023**	**agendapunt**	

onderwerp
Jaarstukken 2022.

INHOUD VOORSTEL

1 De jaarstukken 2022 (jaarverslag en jaarrekening) met een overschot van ~~**€ 2.691.000,00**~~ **€ 3.257.000,00**, onder voorbehoud van de accountantsverklaring, vast te stellen;
2 een nieuwe bestemmingsreserve afvalverwerking te vormen en hierin € 302.000,00 te storten ten laste van het rekeningresultaat;
3 een nieuwe bestemmingsreserve bovenwettelijk verlof te vormen en hierin € 544.000,00 te storten ten laste van het rekeningresultaat;
4 van het rekeningresultaat, in afwachting van nadere bestemming, ~~**€ 2.389.000,00**~~ **€ 2.411.000,00** toe te voegen aan de nieuwe reserve rekeningresultaat 2022.

1 Waartoe is het voorstel gedaan?

Financiële en beleidsmatige verantwoording over 2022.

2 Wat is de aanleiding?

Jaarlijks legt het college via de jaarstukken verantwoording af aan de raad.
Verder bepaalt de gemeentewet dat de jaarrekening en de bijbehorende stukken uiterlijk vóór 15 juli volgend op het begrotingsjaar aan Gedeputeerde Staten moeten zijn verzonden.

Het voordelige saldo van de Jaarstukken 2022 bedraagt ~~**€ 2.691.000,00**~~ **€ 3.257.000,00** ~~**(dit saldo is conform de conceptversie van de Jaarstukken 2022 zoals aan de raad verzonden op 26 april jl.).**~~

Dit betekent een voordelige mutatie van € 566.000,00 ten opzichte van het rekeningsaldo zoals vermeld in de versie van B&W 30 mei jl. Deze mutatie vloeit voort uit de accountantscontrole en betreft de volgende aspecten:

- **Aanpassing van de Voorziening spaar- en bovenwettelijk verlof.**
  Deze voorziening ad € 671.717,00 is gevormd voor dekking van verplichtingen als gevolg van opgebouwd verlof. Omdat het gedeelte van bovenwettelijk verlof ad € 544.000,00 naar oordeel van de accountant nog onvoldoende is gespecificeerd dient dit deel van een voorziening te worden omgezet in een reserve.
- **Tweetal correcties met betrekking tot posten materiële vaste activa van per saldo € 22.000,00 die voordelig doorwerken in het rekeningresultaat.**

Mutaties n.a.v. accountantscontrole
De accountantscontrole bevindt zich in een afrondende fase. ~~**Naar verwachting zal onze accountant de controle in de 2e week van juni afronden.**~~ Afhankelijk van de controlebevindingen kan het rekeningresultaat nog wijzigen. Aangezien de accountantscontrole nog onderhanden is, biedt het college de jaarstukken ter vaststelling aan onder voorbehoud van afronding accountantscontrole.

Het definitieve accountantsverslag en de controleverklaring zullen wij tijdig voorafgaand aan de raadsbehandeling van **4 juli** aan de raad nazenden.

3 Wat is het bestaand beleid c.q. kader?
Gemeentewet en financiële verordening.

4 Wat willen wij bereiken?
Door middel van de jaarstukken financieel en beleidsmatig verantwoording afleggen. Door vaststelling van de jaarrekening dechargeert de raad het college over het gevoerde financieel beheer.

5 Wat gaan wij ervoor doen?
Door middel van de jaarstukken (jaarverslag en jaarrekening) 2022 wordt invulling aan de verantwoording gegeven.

6 Wat zijn de financiële consequenties?
De jaarrekening 2022 sluit, voor bestemming, met een overschot van ~~**€ 2.691.000,00**~~ **€ 3.257.000,00.**
Wij stellen voor om deze middelen als volgt te bestemmen:
a storting in nieuwe reserve afvalverwerking € 302.000,00;
b storting in nieuwe reserve bovenwettelijk verlof € 544.000,00;
c storting in nieuwe reserve rekeningresultaat 2022 ~~**€ 2.389.000,00**~~ **€ 2.411.000,00.**

Ad a. Reserve afvalverwerking
Van het totale rekeningresultaat heeft € 302.000,00 betrekking op taakveld afvalverwerking. Hierbij verwijzen wij u naar de nadere toelichting in de paragraaf lokale heffingen. Vanuit het principe van maximaal 100% kostendekkendheid dienen deze middelen hiervoor beschikbaar te blijven. Wij stellen voor om een nieuwe bestemmingsreserve afvalverwerking te vormen en hierin bovengenoemd bedrag te storten.

Ad b. Reserve bovenwettelijk verlof
Wij stellen voor om € 544.000,00 te reserveren voor kosten van bovenwettelijk verlof. Vanaf 1 januari 2022 kunnen medewerkers bovenwettelijke vakantie-uren sparen. Deze vakantie-uren verjaren niet. Dit kan gaan leiden tot verlofstuwmeren die bijvoorbeeld ingezet gaan worden om eerder met pensioen te gaan. Voor het bovenwettelijk verlof gaan wij uit van 70% van de opgebouwde verlofuren per 31 december 2022. Deze reserve zal na toetsing aan de voorschreven wettelijke kaders worden omgezet in een voorziening. Elk jaar zal de hoogte van de voorziening opnieuw worden beoordeeld aan de hand van het bovenwettelijk verlof.

Ad c. Reserve rekeningresultaat 2022
Daarnaast stellen wij voor om het restant ad ~~**€ 2.389.000,00**~~ **€ 2.411.000,00** voorlopig te reserveren in een aparte reserve in afwachting van nadere besluitvorming over de bestemming van deze middelen. Op dit moment zijn er namelijk nog teveel onzekerheden met betrekking tot de ontwikkeling van het financiële meerjarig perspectief om een definitieve keuze te maken. Na het verschijnen van de meicirculaire gemeentefonds, en het in beeld brengen van de financiële gevolgen, verwachten wij meer duidelijkheid te kunnen geven over het financiële perspectief en daarmee ook een concreet voorstel over resultaatbestemming aan de raad te kunnen voorleggen. Naar verwachting komen wij hiermee dit najaar (september) bij de raad op terug.

7 Wat zijn de risico's?
De accountant heeft de controle nog niet afgerond. Het college heeft de jaarstukken dan ook vastgesteld onder voorbehoud van afronding controle door de accountant.

De rechtmatigheidsverantwoording is uitgesteld naar 2023, desondanks zijn wij al wel gestart met werkzaamheden in het kader van de rechtmatigheidscontrole en rapporteren wij in de jaarstukken over de rechtmatigheid (vooralsnog binnen de paragraaf bedrijfsvoering). Op basis van de bevindingen stelt het college vast dat de geconstateerde onrechtmatigheden de goedkeuringstolerantie (nipt) overschrijdt.
Als gevolg is er een reëel risico dat de accountant een verklaring met beperking zal afgeven.

Voor de bestemming van het rekeningresultaat hebben wij een voorlopige lijst van posten geïnventariseerd. Deze posten zijn niet vrijblijvend, vragen inzicht in de effecten en derhalve besluitvorming. Ter voorbereiding op de besluitvorming zullen wij naar verwachting in september 2023 een concreet voorstel voor bestemming van het resultaat aan de raad voorleggen.

8 Wat is het draagvlak voor dit voorstel?
Niet van toepassing.

9 Hoe en met wie wordt er gecommuniceerd?
De jaarstukken worden ter inzage gelegd, op de website gepubliceerd en er wordt een persbericht opgesteld.

10 Wordt er een evaluatie uitgevoerd?
Niet van toepssing.

Velp, ~~**30 mei 2023**~~ **20 juni 2023**

Burgemeester en wethouders van Rheden,

Carol van Eert,
burgemeester.

Nadja Renkema,
secretaris.

23.46

gemeente Rheden

Raadsvergadering
4 juli 2023

Agendapunt 3
DB

Raadsbesluit

De raad van de gemeente Rheden;

gelezen het voorstel van burgemeester en wethouders van 20 juni 2023;

b e s l u i t :

1 de jaarstukken 2022 (jaarverslag en jaarrekening) met een overschot van € 3.257.000,00, onder voorbehoud van de accountantsverklaring, die aansluit bij het accountantsverslag, vast te stellen;
2 een nieuwe bestemmingsreserve afvalverwerking te vormen en hierin € 302.000,00 te storten ten laste van het rekeningresultaat;
3 een nieuwe bestemmingsreserve bovenwettelijk verlof te vormen en hierin € 544.000,00 te storten ten laste van het rekeningresultaat;
4 van het rekeningresultaat, in afwachting van nadere bestemming, € 2.411.000,00 toe te voegen aan de nieuwe reserve rekeningresultaat 2022.

Arnhem, 4 juli 2023

De raad voornoemd,

voorzitter.

griffier.

gemeente Rheden
1573 - 2023

Jaarstukken 2022

Datum vaststelling B&W: **20 juni 2023**

Datum besluitvorming Raad: **27 juni 2023**

Inhoudsopgave

Jaarverslag 3
Leeswijzer 4
Inleiding 5
Financiële resultaten 8
Programma's 12
1 Economische Ontwikkeling 13
2 Welzijn 24
3 Gebiedsontwikkeling 48
4 Duurzaamheid 63
5 Bestuur en Veiligheid 70
6 Overhead en algemene dekkingsmiddelen 78
Paragrafen 84
Lokale Heffingen 85
Weerstandsvermogen en Risicobeheersing 89
Onderhoud Kapitaalgoederen 96
Financiering 102
Bedrijfsvoering 107
Verbonden Partijen 115
Grondbeleid 131
Openbaarheidsparagraaf Wet open overheid (Woo) 136
COVID-19 138
Taakvelden - Beleidsindicatoren 140
Jaarrekening 141
Baten en lasten en toelichting 142
Balans en toelichting 149
Niet uit de balans blijkende rechten en verplichtingen 177
Taakvelden - Realisatie 182
Bijlagen 184
SISA-Bijlage 185
Kerngegevens 190
Sustainable Development Goals (SDG) 191

Jaarverslag

Leeswijzer

Voor u liggen de Jaarstukken 2022. Deze bestaan uit zowel het jaarverslag (programma's en paragrafen), de jaarrekening (balans en toelichting) en een aantal verplicht voorgeschreven bijlagen. Door deze drie onderdelen te combineren in de Jaarstukken 2022 is er samenhang in de verantwoording aan de raad en kan tevens volstaan worden met een aantal logische verwijzingen om dubbele overzichten te voorkomen.

De verantwoording volgt de opzet van de begroting, waardoor de verschillende P&C-documenten goed te vergelijken zijn.

Inleiding
In de inleiding benoemen we op hoofdlijnen de belangrijkste ontwikkelingen in 2022.

Financiële resultaten
We gaan hier kort in op het jaarrekeningsaldo van 2022. Een verdere toelichting staat bij de afzonderlijke programma's.

Programma's
Bij alle programma's geven we als eerste een algemene duiding van hetgeen we in het afgelopen jaar hebben bereikt. Vervolgens geven we, conform de indeling van de begroting, een nadere verdieping hiervan door per thema de realisatie van de beoogde doelen en resultaten weer te geven. Elk programma sluiten we af met de financiële verantwoording. Hoewel de raad autoriseert op programmaniveau, hebben we in voorliggende jaarstukken per programma de financiële resultaten op taakveld-niveau weergegeven. De belangrijkste afwijkingen (> € 50K) zijn daarbij apart toegelicht.

Inleiding

Voor u ligt de jaarrekening van 2022 van de gemeente Rheden. Het afgelopen jaar was een jaar vol uitdagingen en kansen, waarbij wij ons als gemeente hebben ingezet voor het welzijn van onze inwoners en het behoud van ons mooie leefgebied. Het jaar 2022 was onder andere het jaar van de verkiezingen, het aantreden van een nieuw gemeentebestuur en de oplevering van het coalitieakkoord "Groener, Socialer en Dichterbij". GroenLinks, D66, PvdA, GPR/B en ChristenUnie vormen met elkaar de nieuwe coalitie voor de periode 2022-2026.

Daarnaast hebben maatschappelijke ontwikkelingen, zoals de oorlog in Oekraïne, prijsstijgingen en de energiecrisis, toeslagenaffaire, de stikstofproblematiek, krapte op de arbeidsmarkt en de laatste coronamaatregelen veel gevraagd van onze samenleving en van onze organisatie. De organisatie laat zien veerkrachtig en betrokken te zijn om de inwoners maximaal te ondersteunen.

In dit verslag geven wij u inzicht in de ontwikkelingen en resultaten van onze inspanningen op verschillende gebieden. Wij hebben ons in 2022 ingezet voor een leefbare en duurzame toekomst voor Rheden en haar inwoners: van de aanpak van de woningnood tot de verduurzaming van onze gemeente en de bescherming van natuur en landschap. Dit hebben gedaan binnen onze kaders en met aandacht voor een versterking van onze financiële huishouding. Wij nodigen u uit om samen met ons terug te blikken op het afgelopen jaar met een doorkijk naar wat de toekomst ons brengt.

Woningen en verduurzaming

We hebben als gemeente in 2022 verschillende maatregelen getroffen om de natuur te beschermen en de bebouwde omgeving te vergroenen en te verduurzamen. Met het besluit tot de realisatie van woningen in het IJsseldistrict, komen in de toekomst meer woningen beschikbaar. Met de woningbouwcorporaties zijn afspraken gemaakt over verduurzamingsmaatregelen. Ook hebben wij sterk ingezet op de energietransitie o.a. door stimulering van de isolatie van woningen en het gebruik van zonnecollectoren en warmtepompen.

In 2022 is het gemeentehuis nagenoeg volledig circulaire gesloopt. Bovendien hebben we gewerkt aan verduurzaming van de openbare verlichting. Inmiddels 71 % van alle lichtmasten en armaturen in de gemeente Rheden voorzien van led-verlichting.

Om mee te denken over de klimaatopgave, is een grootschalig Burgerberaad opgezet. Veel inwoners hebben daarin meegedacht over verschillende klimaatvraagstukken. De opbrengst daarvan wordt uitgewerkt in 2023 in het Duurzaamheidsprogramma. Met het Watertakenplan Olburgen hebben we een flinke stap gezet in het aanpassen van onze omgeving voor de vervolgen van hittestress en wateroverlast.

We werken nauw samen met de regio, provincie, Rijk en andere partners om op grote schaal energie op te wekken en de energie-infrastructuur te verbeteren en uit te breiden. Dit is echter een langdurig en complex traject. Hierbij is natuur en landschap leidend in plaats van lijdend en moeten we op zoek naar combinaties van meervoudig ruimtegebruik. We zetten daarbij in op natuurinclusieve landbouw.

In 2022 is de economische visie vastgesteld door de raad. Hiermee is de aanzet gegeven om de komende jaren te werken aan een robuuste lokale economie waarbij circulariteit een belangrijke rol speelt.

Verbeteren van onze leefomgeving

Met projecten zoals het Rivierklimaatpark, Masterplan Veluwezoom en Veluwe op 1 versterken we de natuur en verminderen we de drukte in recreatiegebieden. Het minimaliseren van schadelijke stikstofdeposities door uitstoot van verkeer en bedrijfsactiviteiten is hierbij essentieel.

In 2022 maakten we een essentiële stap op het gebied van biodiversiteit door het vaststellen van het biodiversiteitsbeleid. Planten, insecten en dieren zijn van groot belang voor de gezondheid van onze leefomgeving. Het biodiversiteitsbeleid is gericht op het ontstaan van meer groene gebieden met voedsel en bescherming voor dieren.

Een gezonde en betrokken samenleving

Iedereen moet mee kunnen doen in Rheden. De sociale basis is versterkt, in samenwerking met onze partner Incluzio, waardoor effectiever maatwerk geboden kon worden. Sinds 2022 is er een sociale kaart beschikbaar voor inwoners en organisaties in de vorm van de website www.wegwijsinrheden.nl en een gids. Daarnaast hebben we ingezet op wensen en ideeën van de inwoners zelf, door middel van de Ik buurt mee cheques.

Onze inwoners kregen te maken met de energiecrisis. We hebben de energietoeslag uitgekeerd. Ook is er extra ondersteuning geboden aan verenigingen. Deze aanpak past in ons sociale beleid waarbij een brede ondersteuning geboden wordt via onder meer de Gelrepas. In de wijk Stenfert in Dieren zijn we gestart met een integrale wijkaanpak, waarbij de wijk actief meedenkt over wat voor hen belangrijk is.

De oorlog in Oekraïne zorgde voor een enorme stroom vluchtelingen. Tegelijk met de oorlog in Oekraïne nam ook de vluchtelingenstroom uit andere landen met ongeveer 50% toe. Voor al deze vluchtelingen werd een beroep gedaan op de burgemeesters om opvangplekken te realiseren.

In de gemeente Rheden is in juni 2022 en in december 2022 gedurende enkele weken crisisnoodopvang voor in totaal 230 vluchtelingen gerealiseerd op een locatie in De Steeg en in Dieren. Daarnaast is er voor vluchtelingen uit Oekraïne sinds april 2022 een toenemend aantal langdurig beschikbare opvangplekken gerealiseerd in Velp. In totaal bood Rheden daar in 2022 61 opvangplekken voor Oekraïners.

In 2022 hebben we meer dan 600 inwoners actief geholpen om meer te gaan bewegen. Hierdoor zijn inwoners vitaler en doen ze sociale contacten op. Met name het activiteitenaanbod in het Biljoenbad en de inspanningen van de beweegcoaches spelen hierbij een belangrijke rol.

Tot slot hebben we op het gebied van regionale samenwerking een enorme inpuls gegeven aan de samenwerking binnen de Groene Metropoolregio Arnhem Nijmegen. Daarnaast hebben we met 26 gemeenteraden de Verstedelijkingsstrategie vastgesteld. Ook is met alle maatschappelijke partners een integraal veiligheidsplan opgesteld dat eind 2022 aan de raad is voorgelegd.

Financieel resultaat en perspectief

De financiële huishouding van de gemeente Rheden staat al enkele jaren onder druk; het is daarom een positief signaal dat de jaarrekening een gunstig resultaat laat zien. Wij hebben ons ingezet om zorg te dragen voor de financiële stabiliteit en weerbaarheid met oog op het behoud van onze dienstverlening aan de inwoners van Rheden. Daarnaast hebben wij geïnvesteerd in belangrijke zaken zoals duurzaamheid en het verbeteren van de leefbaarheid van onze gemeente.

Desondanks werpen de brede (financiële) ontwikkelingen van het afgelopen jaar, met name de loon- en prijsontwikkeling (inflatie) en de verandering van de gemeentelijke financieringssystematiek in 2026, hun schaduw vooruit op de komende jaren. Het kabinet heeft met de Najaarsnota 2022 aangegeven dat voor de prijsontwikkeling 2022 eenmalig een extra bijstelling plaatsvindt met het accres van 2023. We zien dat deze eenmalige bijstelling onvoldoende zal zijn om de loon- en prijsontwikkeling voor de komende jaren structureel te dekken. Pas met het uitkomen van de meicirculaire 2023 wordt duidelijk in welke mate het Rijk de loon- en prijsontwikkeling gaat compenseren. Ook de gevolgen van de wijziging van de financieringssystematiek krijgt dan meer duidelijkheid. Met dit gegeven en risico acht het college het verstandig om het positief resultaat van afgerond € 3,3 miljoen euro grotendeels te te

reserveren voor latere besluitvorming. Hiermee creëren we ruimte en tijd om met de financiële onzekerheden om te gaan die in de toekomst op ons afkomen.

Financiële resultaten

De jaarrekening 2022 sluit met een overschot van afgerond € 3.257.000. In de Winterrapportage 2022 was er een voordelig saldo verwacht van € 1.378.000.

In deze jaarrekening vindt de toelichting op afwijkingen plaats ten opzichte van de begroting na wijziging ofwel de stand van de Winterrapportage 2022. Op dat moment heeft de raad de begroting namelijk voor het laatst gewijzigd vastgesteld.

(Bedragen x € 1.000)	Rekening	Primitieve begroting	Gewijzigde begroting	Rekening	Saldo
	2021	2022	2022	2022	2022
Lasten	132.181	124.819	135.781	137.458	-1.677
Baten	134.623	126.296	136.372	142.196	5.824
Saldo van baten en lasten	2.442	1.477	591	4.738	4.147
Reserves					
Toevoeging	855	306	4.396	6.007	-1.611
Onttrekking	1.459	463	5.183	4.527	-656
Resultaat	3.045	1.634	1.378	3.257	1.879

In het voordelig rekeningsaldo van € 3.257.000 is - conform het raadsbesluit d.d. 9-11-2021 bij vaststelling van de begroting 2022 - een storting van € 1.634.000 in de algemene reserve verwerkt. Deze storting is verwerkt in de zomerrapportage 2022.

Afwijking per programma

Programma	Bedrag (x € 1.000)
1. Economische ontwikkeling	743
2. Welzijn	-1.083
3. Gebiedsontwikkeling	-105
4. Duurzaamheid	145
5. Bestuur en Veiligheid	456
6. Overhead en algemene dekkingsmiddelen	1.723
Totaal hoger voordelig resultaat 2022	**1.879**

Ten opzichte van de stand van de winterrapportage is er, per saldo, sprake van een positieve afwijking van € 1,9 miljoen. De grootste afwijkingen zijn afgerond de volgende:

Grootste posten

In onderstaande tabel genoemde voor- en nadelen betreffen de omschrijvingen van de taakvelden uit de programma's. Voor een nadere toelichting op deze en overige afwijkingen wordt verwezen naar de betreffende programma’s bij onderdeel 'Wat heeft het gekost' bij tabellen 'Belangrijkste afwijkingen'.

Post	Bedrag (x € 1.000)	Verwijzing nadere toelichting (zie "Wat heeft het gekost?", tabel 'Belangrijkste afwijkingen'):
Voordelen:		
Begeleide participatie	533	Programma 1, taakveld 6.4
Samenkracht en burgerparticipatie	834	Programma 2, taakveld 6.1
Beheer ov-gebouwen en gronden	293	Programma 3, taakveld 0.3
Openbaar vervoer	200	Programma 3, taakveld 2.5
Ruimtelijke ordening	1.036	Programma 3, taakveld 8.1
Afval	219	Programma 4, taakveld 7.3
Bestuur	320	Programma 5, taakveld 0.1
Rente	235	Programma 6, taakveld 0.5
OZB	231	Programma 6, taakveld 0.61/62
Algemene uitkering	1.663	Programma 6, taakveld 0.7
Overige baten en lasten	867	Programma 6, taakveld 0.8
totaal voordelen	**6.431**	
Nadelen:		
Inkomensregelingen	-999	Programma 2, taakveld 6.3
Maatwerkdienstverlening (18-)	-859	Programma 2, taakveld 6.72
Mutaties reserves leefomgeving	-1.526	Programma 3, taakveld 0.10
Wonen en bouwen	-324	Programma 3, taakveld 8.3
Overhead	-1.076	Programma 6, taakveld 0.4
totaal nadelen	**-4.784**	
Saldo overige afwijkingen, per saldo nadeel	**-232**	
Totaal verklaard hoger voordelig resultaat	**1.879**	

COVID-19

Voor de effecten van COVID-19 geldt dat deze, evenals in 2020 en 2021, diverse programma's raken. Bij de verschillende programma's worden de afwijkingen benoemd. Een totale doorkijk van de financiële effecten geven we in de paragraaf COVID-19.

Weerstandsvermogen

Het weerstandsvermogen is de mate waarin de gemeente in staat is om de gevolgen van risico's op te vangen. Het weerstandsvermogen is de verhouding tussen de weerstandscapaciteit en het risicoprofiel. Het weerstandsvermogen wordt uitgedrukt in de weerstandsratio.

Ten opzichte van de laatste herziening (begroting 2023) is het risicoprofiel gestegen met in totaal € 0,8 miljoen en de weerstandscapaciteit is afgenomen met € 2 miljoen. Als gevolg van deze mutaties daalt de weerstandsratio van 2,2 (stand begroting 2023) naar 1,7 en krijgt daarmee de

kwalificatie ‘ruim voldoende’. Van belang blijft dat we de komende jaren rekeningoverschotten creëren om onze algemene reserve (en daarmee de weerstandscapaciteit) te kunnen verhogen.

Bestemming rekeningresultaat

Het rekeningresultaat 2022 bedraagt afgerond € 3.257.000 voordelig.

Hiervan heeft € 302.000 betrekking op taakveld afvalverwerking (zie toelichting bij paragraaf lokale heffingen). Vanuit het principe van maximaal 100% kostendekkendheid dienen deze middelen hiervoor beschikbaar te blijven en we stellen daarom voor om dit bedrag te reserveren in een nieuwe reserve afvalverwerking.

We stellen voor om € 544.000 te reserveren voor kosten van bovenwettelijk verlof. Vanaf 1 januari 2022 kunnen medewerkers bovenwettelijke vakantie-uren sparen. Deze vakantie-uren verjaren niet. Dit kan gaan leiden tot verlofstuwmeren die bijvoorbeeld ingezet gaan worden om eerder met pensioen te gaan. Voor het bovenwettelijk verlof gaan we uit van 70% van de opgebouwde verlofuren per 31-12-2022. Deze reserve zal na toetsing aan de voorschreven wettelijke kaders worden omgezet in een voorziening. Elk jaar zal de hoogte van de voorziening opnieuw worden beoordeeld aan de hand van het bovenwettelijk verlof.

Daarnaast stellen we voor om het restant ad € 2.411.000 voorlopig te reserveren in een aparte reserve in afwachting van nadere besluitvorming. Op dit moment zijn er namelijk nog teveel onzekerheden met betrekking tot de ontwikkeling van het financiële meerjarig perspectief om een definitieve keuze te maken. Na het verschijnen van de meicirculaire gemeentefonds, en het in beeld brengen van de financiële gevolgen, verwachten we meer duidelijkheid te kunnen geven over het financiële perspectief.

<u>Potentiële posten resultaatbestemming</u>

We stellen voor om de resultaatbestemming uit te stellen, maar vinden het belangrijk om transparant te zijn en nemen u wel graag mee in de posten die bij de definitieve besluitvorming in aanmerking komen voor de resultaatbestemming. Hiervoor hebben we de volgende criteria gehanteerd:

- ✓ Bedragen onder de 25 duizend worden niet meegenomen;
- ✓ Er worden geen middelen gereserveerd voor in de toekomst te verwachten tegenvallers;
- ✓ Incidenteel project- / of programmabudget dat in de toekomst naar verwachting alsnog zal worden uitgegeven wordt wel via resultaatbestemming bestemd (zgn. “overheveling”, m.u.v. bedragen onder de 25 duizend);
- ✓ Doelfinanciering en daaraan gerelateerde cofinanciering wordt wel bestemd.

De volgende posten staan op de voorlopige lijst van resultaatbestemming.

- Implementatie Wet open overheid
- Middelen in algemene uitkering voor energietoeslag 2023
- Erfgoed
- Inburgering
- Samenkracht en burgerparticipatie
- Weerstandsvermogen
- Biodiversiteitsplan
- Schuldhulpverlening
- Klimaatactie

Deze posten zijn niet vrijblijvend, vragen inzicht in de effecten en derhalve besluitvorming. Een

concreet voorstel voor bestemming van het resultaat zullen we naar verwachting in september 2023 aan de Raad voorleggen. Onze verwachting is dat er dan meer zekerheid is over de Rijksbijdrage.

Programma's

1 Economische Ontwikkeling

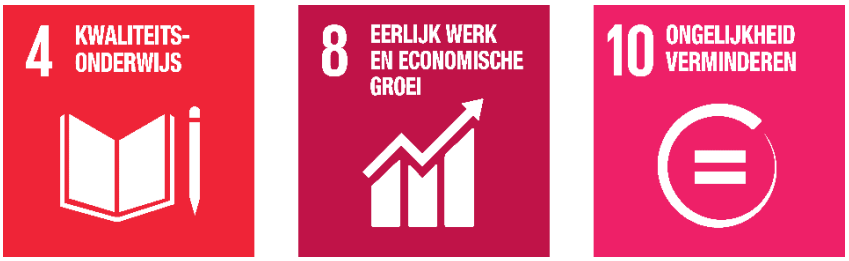

Wat hebben we bereikt?

De Nederlandse economie draaide in het eerste helft van 2022 op volle toeren. Na de zomer van 2022 liet de Nederlandse economie een daling zien. De economische teruggang werd veroorzaakt door de hoge inflatie (o.a. door voedselprijzen en de energieprijzen) en de instabiliteit in de wereld (bijvoorbeeld de oorlog in Oekraïne).

In 2022 staat de arbeidsmarkt in het teken van een krapte. Veel werkgevers in vrijwel alle sectoren hebben te kampen met moeilijk vervulbare vacatures en personeelstekorten. Ondanks de coronacrisis en de voortdurend veranderende economische omstandigheden, bleef het ook voor de lokale ondernemers moeilijk om openstaande vacatures te vervullen.

Voor de lokale ondernemers was het jaar 2022 een jaar waar gelukkig weer meer kon. De coronapandemie heeft ook heel veel gevraagd van de ondernemers. In 2022 is uitvoering gegeven aan een specifieke subsidieregeling voor de BIZ verenigingen (Frisse Start na Corona). Begin 2022 is de Routekaart Circulaire EConomie vastgesteld. De ambitie is om de Rhedense economie verder te verduurzamen en meer te richten op circulariteit. Met ondernemers zetten wij stappen om het klimaat te ontzien bij de bedrijfsactiviteiten. Door bijvoorbeeld afval te zien als grondstof maken we met elkaar de omslag naar een circulaire economie.

In november 2022 is de nieuwe economische visie uitvoeringsprogramma voor de gemeente Rheden vastgesteld. De nieuwe economische visie gaat uit van de brede welvaart.

Onze inzet is een duurzame en robuuste lokale economie. Onze gemeentelijke dienstverlening aan ondernemers wordt op een proactieve wijze ingevuld. In 2022 is er intensiever contact geweest met de ondernemers en het onderwijs, zowel op ambtelijk als bestuurlijk niveau. Dit heeft o.a. geleid tot een ondernemersmarkt in Rheden (samen met de ORDS georganiseerd) en daarnaast een specifieke ontwikkelingsprogramma voor scholieren/studenten.

In 2022 zien we positieve ontwikkelingen op de bedrijventerreinen. Naast kwalitatieve verbeteringen zien we ook de vestiging van nieuwe bedrijven. Deze ontwikkeling is met name aan de kanaalzone in Dieren en Spankeren. De werkgelegenheid laat in 2022 een groei zien (0,9%, bron PWE 2022 Gelderland).
Wij verantwoorden dit programma op werk en re-integratie, economische ontwikkeling en onderwijs.

Welke doelen zijn gerealiseerd?

Tabel: gerealiseerde doelen Werk & re-integratie

Nr.	Doel
1 (B)	Doel 1: Wij streven naar een duurzame uitstroom uit de bijstand, met maximaal 900 bijstandsuitkeringen in 2023.
1 (R)	Door inzet van team Werk, Participatie en Inburgering is het aantal bijstandsuitkeringen (incl. IOAW, IOAZ, BBZ) gedaald naar 888 eind 2022.
2 (B)	Doel 2: Wij stellen uitkeringsgerechtigden met een grote afstand tot de arbeidsmarkt in staat om mee te doen naar vermogen.
2 (R)	In 2022 is een aanpak tot sociale activering opgesteld, specifiek voor de doelgroep met een grote afstand tot de arbeidsmarkt. Wegens verplichting tot aanbesteden kon er nog niet gestart worden met de opdracht. Team Werk, participatie en inburgering is in 2022 onverminderd doorgegaan met het stimuleren om mee te doen naar vermogen. Deze groep participeert op een zeer diverse manier: leerwerkplek, taalstage, vrijwilligerswerk, Doorslag, etc.
3 (B)	Doel 3: In 2022 neemt 75% van de inburgeraars deel aan activiteiten gericht op arbeidsparticipatie aan de samenleving en/of aan de arbeidsmarkt.
3 (R)	Er zijn in 2022 activiteiten georganiseerd voor inburgeraars om deel te nemen aan de samenleving (o.a. inburgeringscursus, taalcursussen, vrijwilligerswerk). De monitoring van de deelname heeft echter vertraging opgelopen als gevolg van het inrichten van de uitvoering van de Wet inburgering. Hiernaast heeft Rijksinstituut: Dienst Uitvoering Onderwijs (DUO) administratiefouten gemaakt waardoor instroom van inburgeraars traag op gang kwam en tot eind maart 2022 is stilgelegd. Hierdoor startten nieuwe inburgeraars later met hun inburgeringsroute waar arbeidsparticipatie een onderdeel van is.
4 (B)	Doel 4: Mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt de mogelijkheid geven om te groeien. De samenwerking met de onderwijsinstelling versterken.
4 (R)	Er is oog voor de ontwikkeling van iedereen met een afstand tot de arbeidsmarkt. We zetten instrumenten in voor degenen die (nog) niet in staat zijn om te werken of te participeren naar vermogen. Om hen te ondersteunen in het voortraject richting participatie middels zijn er o.a. cursussen, psychologische trajecten, ondersteuning bij of na verslaving en taallessen. In 2022 zijn nog geen specifieke trajecten geweest om de samenwerking met de onderwijsinstelling te versterken.

Tabel: gerealiseerde doelen Economie

Nr.	Doel
1 (B)	Doel 1: De ambitie is om het economische klimaat aantrekkelijk te houden voor de inwoners van de gemeente Rheden.
1 (R)	In 2022 is samen met lokale partners gewerkt aan de nieuwe economische visie voor de gemeente Rheden (november 2022 vastgesteld). Met deze visie is een belangrijk vertrekpunt vastgelegd. Het heeft als doel het behouden van een aantrekkelijk economisch klimaat op gemeentelijk niveau. Brede welvaartsaspecten zijn daarbij het uitgangspunt.
2 (B)	Doel 2: We intensiveren het gestructureerde contact met het georganiseerde bedrijfsleven en onderwijs en met individuele ondernemers. Economische ontwikkeling wordt gestimuleerd.
2 (R)	2022 stond in het teken van het herstellen van de contacten met de ondernemers. Dit i.v.m. de coronapandemie. Zowel op bestuurlijk als ambtelijk niveau zijn de nodige contacten geweest met zowel het bedrijfsleven als het onderwijs.

Tabel: gerealiseerde doelen Onderwijs

Nr.	Doel
1 (B)	Doel 1: Een daling van het aantal laaggeletterden van 5% in 2030.
1 (R)	Het taalhuis helpt laaggeletterde inwoners met passend educatieaanbod. Dit draagt bij aan het vergroten van de geletterdheid van inwoners. In 2022 is het rapport van de impactmeting volwasseneneducatie uitgebracht. Deelnemers uit onze gemeente geven aan meer zelfredzaam te zijn, meer mee te doen aan de arbeidsmarkt en de basisvaardigheden beter te beheersen.
2 (B)	Doel 2: In 2022 neemt het aantal peuters dat gebruik maakt van de peuterregeling toe met 10%. We bieden 100% van de peuters met (een risico op) een onderwijsachterstand Voorschoolse Educatie (VVE) aan.
2 (R)	In 2022 is het aantal peuters dat gebruik maakt van de peuterregeling met 10% toegenomen. Landelijk wordt het aantal peuters met een risico op een onderwijsachterstand in Rheden op 14% geschat. In de praktijk neemt 17% deel. We nemen daarom aan dat we de doelgroep bereiken.
3 (B)	Doel 3: Geen kind langer dan 3 maanden thuis; we zetten in op het terugdringen van het aantal thuiszitters van 36 (RBL, 2019) naar 18 in 2023.
3 (R)	Schooljaar 2021/2022 zijn er 17 Rhedense thuiszitters (RBL, 2022). Hiermee zitten we op schema om het doel te bereiken.
4 (B)	Doel 4: Het Integraal Huisvestingsplan Onderwijs 2021-2036 draagt bij aan de toegankelijkheid van onderwijs voor alle kinderen, de realisatie van passende onderwijshuisvesting en verankering van schoolgebouwen in de wijk.
4 (R)	In 2022 is het beleidskader Integraal Huisvestingsplan Onderwijs 2022-2036 vastgesteld. Met dit IHP trekken we gezamenlijk op met de schoolbesturen in het realiseren van een veilige en gezonde omgeving waarbinnen kinderen zich optimaal kunnen ontwikkelen. In 2023 wordt met het IHP uitvoeringsprogramma een start gemaakt met de realisatie van toekomstige, duurzame voorzieningen die het opvang- en onderwijsaanbod verrijken en een ankerpunt zijn in de wijk.
5 (B)	Doel 5: Circulaire inrichting van het nieuwe gemeentehuis.
5 (R)	In 2022 zijn de voorbereidingen voor de aanbesteding van de inrichting inclusief circulariteit verricht.
6 (B)	Doel 6: Uitvoeren routekaart Circulaire Economie.
6 (R)	Het budget voor de uitvoering is in november toegekend.
7 (B)	Doel 7: Actieve deelname aan regionale samenwerking.
7 (R)	De vergaderingen van de werkgroep 'Grondstoffen en ketens' zijn bijgewoond. De werkgroep heeft een studie laten uitvoeren naar de prioritaire grondstofstromen waarop moet worden ingezet.

Welke resultaten zijn in 2022 gerealiseerd?

Tabel: resultaten Werk & re-integratie

Nr.	Resultaat
Doel 1: Wij streven naar een duurzame uitstroom uit de bijstand, met maximaal 900 bijstandsuitkeringen in 2023.	
1 (B)	We zorgen, samen met de regio, voor een betere aansluiting tussen de inwoners in ons bestand en de branches op de arbeidsmarkt die krapte kennen.
1 (R)	Team Werk Rheden werkt continu om de vacatures op de arbeidsmarkt te vervullen. Inwoners uit ons bestand blijken echter grotendeels (nog) niet op korte

	termijn in staat om te werken. Bij deze cliënten ligt eerst de focus op het aanleren van (basis)vaardigheden of het wegnemen van blokkades. Degenen die wel kunnen werken, worden in samenwerking met Werkgeversservicepunt (WSP) bemiddeld naar een passende plek, waarbij oog is voor de branches met krapte. Regionaal zijn specifiek de Branche Ontwikkel Arrangementen ingezet om de mismatch tussen vraag een aanbod te verkleinen. In 2022 hebben deze trajecten nog geen versnelling in uitstroom opgeleverd.
2 (B)	Team directe bemiddeling bemiddelt, in samenwerking met het WSP en onze eigen werkgeversdienstverlening, 85 kansrijke mensen naar een baan in 2022.
2 (R)	In 2022 zijn 108 mensen uit de uitkering uitgestroomd wegens werk. Daarnaast hebben 54 mensen parttime werk gevonden (nog deels in de uitkering). De bemiddeling naar een baan is zowel door Team Bemiddeling, als door de overige consulenten, uitgevoerd. Team Bemiddeling en het Werkgeversservicepunt (WSP) zijn bij minstens 67 plaatsingen betrokken geweest. De registratie in het systeem geeft geen volledig uitsluitsel over het totale aantal waarbij Team Bemiddeling betrokken is geweest. Het afgelopen jaar is een start gemaakt om nauwer samen te werken met het WSP, niet vanuit cijfermatige targets, maar vanuit samenwerkingsdoelen en een gezamenlijk doel om mensen duurzaam werk te bieden.
3 (B)	In 2022 stromen er 25 cliënten vanuit Doorslag 1 (fietsmontage) door of uit naar regulier werk.
3 (R)	In 2022 zijn er 14 inwoners doorgestroomd/uitgestroomd, van wie 5 naar werk of scholing/leerwerktraject. Het jaar is gestart met 8 deelnemers, o.a. doordat er wegens corona minder werkplekken beschikbaar waren. Daarnaast blijft Doorslag te maken houden met een doelgroep die meer aandacht vraagt en niet altijd gericht is op uitstroom. Hierdoor is ook de invulling en doelstelling verschoven: van een project met als doel uitstroom, naar een instrument met als doel 'meedoen naar vermogen', en ontwikkelen (van vaardigheden) waar mogelijk. Eind 2022 stonden er 9 deelnemers op de lijst.
4 (B)	In 2022 stromen er 25 cliënten vanuit Doorslag 2 (kledingherstel- en reparatie) door of uit naar regulier werk.
4 (R)	Er zijn 9 cliënten doorgestroomd/uitgestroomd in 2022, van wie 4 naar (parttime) werk of scholing/leerwerktraject. Het jaar is gestart met slechts 9 deelnemers, o.a. doordat er wegens corona minder werkplekken beschikbaar waren. Daarnaast blijft Doorslag te maken houden met een zwakker wordende doelgroep. Hierdoor is ook de invulling en doelstelling verschoven: van een project met als doel uitstroom, naar een instrument met als doel 'meedoen naar vermogen', en ontwikkelen (van vaardigheden) waar mogelijk. Eind 2022 stonden er 24 deelnemers op de lijst.
Doel 2: Wij stellen uitkeringsgerechtigden met een grote afstand tot de arbeidsmarkt in staat om mee te doen naar vermogen.	
1 (B)	In 2022 stellen wij een uitvoeringsplan op om mensen met een grote afstand tot de arbeidsmarkt te activeren om mee te doen naar vermogen.
1 (R)	Het plan van aanpak 'Sociale activering' is opgesteld. Binnen dit plan wordt aansluiting gezocht met de sociale basis. In Q2 wordt de te publiceren opdracht aangekondigd, waarna kan worden overgegaan tot een passende aanbesteding indien meerdere partijen geïnteresseerd zijn.
2 (B)	In 2022 zetten wij 100 bijstandsgerechtigden in naar vermogen via bijvoorbeeld Sociale ruimte, de Magneet en Activerend werk.
2 (R)	Ruim 110 bijstandsgerechtigden hebben in 2022 meegedaan naar vermogen. Dit omvat diverse type plekken (vrijwilliger, (taal)stage, activeringstraject, leerwerktraject, etc.) en diverse locaties (Doorslag, Sociale ruimte, Magneet, 2Switch, Humanitas, Vitesse Werkt). De Magneet is in 2022 gesloten, wegens te weinig bijstandsgerechtigden die hier aan de slag konden. De doorontwikkeling van de Magneet is meegenomen in de opdracht Sociale activering.

Doel 3: In 2022 neemt 75% van de inburgeraars deel aan activiteiten gericht op participatie aan de samenleving en/of aan de arbeidsmarkt	
1 (B)	In 2022 brengen wij voor elke inburgeraar in beeld waar hij/zij participeert via vrijwilligerswerk, werkervaringsplek, stage o.i.d.
1 (R)	Wegens de onverwachte hoge implementatie- en uitvoeringsdruk die de nieuwe Wet Inburgering met zich meebracht, hebben we moeten prioriteren. Het is daardoor niet gelukt de registratie en monitoring volledig te organiseren. In de In de nieuwe wet is participatie onderdeel van het ingekochte inburgeringstraject. Echter, wegens een traag op gang komende instroom van statushouders onder deze nieuwe wet (landelijke trend), begint de participatie van deze groep pas in 2023.
Doel 4: Mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt de mogelijkheid geven om te groeien. De samenwerking met de onderwijsinstelling versterken.	
1 (B)	We bieden plaatsen in het beheer van de openbare ruimte voor 12 mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt, waarvan 6 garantiebanen bij Buurtbeheer. We bieden hiermee inwoners met inkomensondersteuning de mogelijkheid om te groeien, wat leidt tot duurzame uitstroom en het verbeteren van hun toekomstperspectief. We begeleiden gemiddeld 10 studenten/leerlingen in hun stage en/of afstudeeropdrachten binnen het beheer van de openbare ruimte.
1 (R)	Bij Team Buurtbeheer hebben 19 inwoners deelgenomen/gewerkt in diverse constructies (oa. werkervaringsplekken, beschut werk, behoud van uitkering). Van deze 19 mensen hadden 6 mensen een garantiebaan, wat een onderdeel is van de basisbezetting van Buurtbeheer. Er zijn in 2022 geen stages of afstudeeropdrachten geweest.

Tabel: resultaten Economie

Nr.	Resultaat
Doel 1: De ambitie is om het economische klimaat aantrekkelijk te houden voor de inwoners van de gemeente Rheden.	
1 (B)	Het aantal banen in de gemeente laten stijgen met 1,3% t.o.v. 2020 (18050: bron: PWE Gelderland 2020) in 2022.
1 (R)	Het aantal banen is gestegen met 0,7% (bron: PWE Gelderland 2022)
2 (B)	De ambitie is het aantal bedrijven te laten stijgen met 3,5% t.o.v. 2020 (3810: bron: PWE Gelderland 2020).
2 (R)	Het aantal bedrijven is gestegen met 5,9% (4180, bron: PWE 2022)
3 (B)	In 2022 ligt er een actuele economische beleidsvisie; opgesteld in samenwerking met het bedrijfsleven e.a.
3 (R)	In november 2022 is de nieuwe economische visie en uitvoeringsprogramma vastgesteld door de gemeenteraad.
4 (B)	Er ligt een gedragen herinrichtingsplan voor een aantrekkelijker winkelgebied Velp (Hoofdstraat) dat zorgt voor aantrekkende middenstand.
4 (R)	De planning is dat in 2023 een start wordt gemaakt met het plan van aanpak. In 2024 zal het herinrichtingsplan worden opgesteld. De uitvoering zal na 2024 plaatsvinden.
5 (B)	Wij gaan samen met BIZ verenigingen de huidige detailhandelsstructuurvisie van de gemeente Rheden updaten.
5 (R)	De actualisatie van de detailhandelsstructuurvisie zal in 2023 starten. In 2022 is ingezet op het scherp krijgen van het plan van aanpak. Tijdens de dorpsgesprekken in het kader van de omgevingsvisie zal ook inwoners en ondernemers gevraagd worden naar hun beleving en verbeterpunten voor de winkelgebieden.

6 (B)	We gaan samen met ondernemers gericht kijken naar knelpunten op bedrijventerreinen en in winkelgebieden met als doel deze gezamenlijk met de ondernemers op te lossen.
6 (R)	Met het bestuur van Stichting Bedrijventerrein is een analyse gemaakt van de knelpunten op bedrijventerrein De Beemd. In de reguliere overleggen met het bestuur van de BIZ-verenigingen is regelmatig gesproken over de knelpunten in de winkelgebieden. Tijdens de dorpsgesprekken (vanaf maart 2023) in het kader van de omgevingsvisie, worden ook inwoners en ondernemers gevraagd naar hun beleving en verbeterpunten voor de winkelgebieden.
7 (B)	Lokaal bedrijventerrein is schaars in de gemeente Rheden. Daarom gaan we onderzoeken in hoeverre het gebied Kanaal II uitbreiding ontwikkeld kan worden tot een lokaal bedrijventerrein.
7 (R)	Dit vraagstuk is doorgeschoven naar 2023 i.v.m. het traject van de omgevingsvisie.
8 (B)	Het behouden van 750 (excl. Airbnb) overnachtingsplekken en stimuleren van een toename van het aantal slaapplaatsen met 5%.
8 (R)	Het aantal overnachtingsplekken zijn nog steeds actueel. Het aantal van 750 betreft alleen de pensions, B&B's en hotels. Campingplaatsen en aanlegplaatsen voor passanten zitten hier nog niet bij.
9 (B)	De uitwerking van het Masterplan Veluwezoom (spreiding bezoekers Nationaal Park Veluwezoom) zorgt voor stabiliteit in bedrijvigheid en arbeidsplaatsen in het nationaal park.
9 (R)	Het Masterplan is in 2022 door de raad vastgesteld en wordt in 2023 verder uitgewerkt.
10 (B)	De uitwerking van het Masterplan Veluwezoom (spreiding bezoekers Nationaal Park Veluwezoom) zorgt voor stabiliteit in bedrijvigheid en arbeidsplaatsen in het nationaal park.
10 (R)	Het masterplan wordt in 2023 verder uitgewerkt en er zal aandacht voor zijn. De verkeersmaatregelen worden nu in kaart gebracht waardoor het duidelijker wordt hoe de toe- en doorstroming van bezoekers gaat lopen. Daarmee wordt het effect op de bedrijvigheid en arbeidsplaatsen duidelijk.
Doel 2: We intensiveren het gestructureerde contact met het georganiseerde bedrijfsleven en onderwijs en met individuele ondernemers. Economische ontwikkeling wordt gestimuleerd.	
1 (B)	Contactmomenten d.m.v. bedrijfsbezoeken stijgen van 20 naar 30 in 2022.
1 (R)	In 2022 zijn er 34 bedrijfsbezoeken afgelegd.
2 (B)	De lokale Triple Helix voert gezamenlijk minimaal 3 projecten uit, bijvoorbeeld VeluwezOOm Got Talent, kennismaking met ondernemerschap in het basisonderwijs en het stimuleren van living labs.
2 (R)	De volgende projecten zijn uitgevoerd. • VeluwezOOOm got talent! • Enquête Leefbaarheid Laag Soeren • Ondernemersmarkt Rheden • Day for Change (duurzaam ondernemen en omgaan met geld)
3 (B)	Minimaal 1 basisschool (groep 7 en 8) gaat in 2022 een aantal lessen krijgen om bekendheid met ondernemerschap te bevorderen bij de leerlingen.
3 (R)	Activiteit heeft niet plaatsgevonden i.v.m. ontbreken van capaciteit. In het najaar 2023 zal de actie alsnog worden uitgevoerd.
4 (B)	4.Wij gaan samen met het onderwijs het bedrijfsleven enthousiasmeren om stageplaatsen beschikbaar te stellen voor het VMBO en het MBO.
4 (R)	In de lokale triple helix samenwerking is er continue aandacht voor voldoende stageplaatsen. Tijdens de reguliere overleggen met het bedrijfsleven wordt het onderwerp 'stageplaatsen' regelmatig besproken. Tijdens de bedrijfsbezoeken is het onderwerp ook een vast onderdeel van de agenda.

	In het kader van het thema inclusie samenleving (onderdeel van de nieuwe economische visie) zal dit structureel aandacht krijgen en het belang van o.a. voldoende stageplaatsen intensiever onder de aandacht worden gebracht.
5 (B)	We faciliteren activiteiten, waaronder evenementen, op basis van ons evenementenbeleid, afhankelijk van de ontwikkelingen rondom Covid19. We kijken hierbij ook naar een verantwoord gebruik van de natuur.
5 (R)	De evenementen zijn weer op gang gekomen in 2022. Bij het verlenen van vergunning wordt altijd gekeken naar het effect op de natuur.
6 (B)	Het toeristisch-recreatieve aanbod voor bezoekers en inwoners is vergroot en wordt beter gepromoot door samenwerking met en tussen toeristisch platform, Veluwezoom-gemeenten, TVAN e.a.
6 (R)	Diverse initiatieven zijn gestart, waaronder belevingsgebied Veluwezoom en de uitrol van een wandelnetwerk.
7 (B)	Minimaal 1 keer per kwartaal vindt er een ontbijtsessie plaats met het onderwijs en bedrijfsleven waarbij de stand van zaken wordt besproken van de lopende projecten/ onderwerpen.
7 (R)	In 2022 zijn er 2 ontbijtsessies en meerdere avondsessies gehouden. Het onderwijs, de ondernemers en de gemeente werken aan een nieuw inhoudelijk programma voor de lokale Triple Helix.
8 (B)	Tijdens het ondernemerscafé 2022 zal de Rhedense ondernemer van het jaar worden bekendgemaakt.
8 (R)	Het ondernemerscafé 2022 heeft niet plaatsgevonden i.v.m. de onzekerheid die er was rondom corona.

Tabel: resultaten Onderwijs

Nr.	Resultaat
Doel 1: Wij streven naar een daling van het aantal laaggeletterden van 5% in 2030.	
1 (B)	In 2022 bereiken we minimaal 120 laaggeletterde inwoners met educatieaanbod.
1 (R)	Het taalhuis helpt laaggeletterde inwoners met passend educatieaanbod; via formeel, non formeel of informeel aanbod. In 2022 hebben 113 inwoners bereikt. 37 inwoners gebruik gemaakt van het formele aanbod van Rijn IJssel, 55 inwoners via non formeel aanbod van de Bibliotheek en Incluzio, en 21 inwoners van de Taalcafés van Vluchtelingenwerk. Door corona zijn niet alle cursussen door gegaan.
Doel 2: In 2022 neemt het aantal peuters dat gebruik maakt van de peuterregeling toe met 10%. We bieden 100% van de peuters met (een risico op) een onderwijsachterstand Voorschoolse Educatie (VVE) aan.	
1 (B)	1. In 2022 worden alle peuters met een indicatie doorgeleid naar een VVE locatie. Geïndiceerde peuters die alsnog niet door hun ouders worden ingeschreven op een VVE-locatie worden gevolgd en door VGGM aangespoord om alsnog deel te nemen aan VVE.
1 (R)	Het bereik van peuters met een vve-indicatie is verhoogd van 73% (2021) naar 79% (2022). Redenen voor non-bereik zijn bijvoorbeeld het staan op een wachtlijst, al deelnemen aan kinderdagopvang, of principieel geen gebruik willen maken van kinderopvang. De redenen voor non-bereik monitoren we via de Peutermonitor, en bij kinderopvang zelf; bijvoorbeeld door te vragen of meer ouders moeite hebben met het betalen van de eigen inkomensafhankelijke bijdrage.
Doel 3: Wij dringen het aantal thuiszitters terug van 36 (RBL, 2019) naar 18 in 2023.	
1 (B)	In 2022 weten alle partijen (samenwerkingsverbanden, leerplicht, gemeente, scholen, VGGM) door middel van een vastgesteld model op welke wijze zij

	(dreigend) thuiszitten kunnen signaleren en welke stappen er moeten worden gezet om thuiszitten te voorkomen.
1 (R)	Het blijkt uit evaluatie dat het in de praktijk niet naar voldoening werkt. Daarom wordt met partners gewerkt aan een verbeterde werkwijze. Het aantal thuiszitters is gedaald naar 17.
Doel 4: Het Integraal Huisvestingsplan Onderwijs 2021-2036 draagt bij aan de toegankelijkheid van onderwijs voor alle kinderen, de realisatie van passende onderwijshuisvesting en verankering van schoolgebouwen in de wijk.	
1 (B)	In 2022 stellen wij een uitvoeringsprogramma Integraal Huisvestingsplan Onderwijs 2021-2036 op. Hierin staan afspraken over o.a. de volgorde en de planning van de aanpak, het kwaliteitsniveau, verduurzaming van onderwijshuisvesting en benodigde financiering.
1 (R)	In 2022 is het beleidskader Integraal Huisvestingsplan Onderwijs 2022-2036 vastgesteld. In het IHP uitvoeringsprogramma dat in 2023 wordt opgesteld wordt het beleidskader uitgewerkt in afspraken over o.a. verduurzaming, de planning van de aanpak en de benodigde financiering.
Doel 5: Circulaire inrichting van het nieuwe gemeentehuis	
1 (B)	Het kantoormeubilair is circulair ingekocht.
1 (R)	Bij de aanbesteding is circulariteit meegenomen.
Doel 6: Uitvoeren routekaart Circulaire Economie	
1 (B)	Door het College is een keuze gemaakt uit de projecten uit de Routekaart die in 2022 zullen worden opgepakt.
1 (R)	Het budget is in november 2022 (bij de vaststelling van de economische visie) vrijgegeven. De uitvoering volgt.
Doel 7: Actieve deelname aan regionale samenwerking	
1 (B)	De Groene Metropoolregio kent binnen de ambitie "Circulaire regio" een viertal speerpunten (Circulaire bouw en infrastructuur, Circulaire economie: grondstoffen en ketens, Water en klimaatadaptatie, Transitie naar duurzame energie). Voor het speerpunt Grondstoffen en ketens wordt ambtelijke capaciteit ingezet voor de werkgroep. De belangen van het Rhedense bedrijfsleven worden ingebracht in de werkgroep.
1 (R)	Door de werkgroep is een onderzoek uitgevoerd naar de noodzakelijke prioritering. In eerste instantie wordt de focus gelegd bij de circulaire verwerking van de reststromen luiers/incontinentiemateriaal, zonnepanelen en ongevaarlijk ziekenhuisafval.

Welke context speelde er?

Werk en re-integratie

Binnen de Participatiewet hebben is een van de doelen uitstroom naar werk. Daarnaast hebben we ons meer gericht op degenen die een grotere afstand tot de arbeidsmarkt hebben, of zelfs degenen van wie we niet verwachten dat de arbeidsmarkt in zicht is of komt. Hierbij is er verbinding gebracht bij de sociale basis en is beogen we mensen te stimuleren en begeleiden naar participatie op hun niveau.

Om uitvoering te geven aan het doel om mensen met een grote afstand tot de arbeidsmarkt mee te laten doen naar vermogen, is een Activeringsplan opgesteld voor de doelgroep zorg en empowerment. Samen met Incluzio is ingezet op duurzame participatie van deze doelgroep.

Vanuit de Modulair Gemeenschappelijke Regeling (MGR) zijn er ontwikkelingen die invloed hebben op de uitgaven van het Werkgeversservicepunt (WSP), het Werkgeverschap SW medewerkers (WGSW), de inburgering en onderwijszaken. Met name op de WgSw zien we een stijging van de lasten als gevolg van een verhoging CAO en de herverdeling van de arbeidsjaren. Dit speelt met name op het gebied van de WGSW.

Economische ontwikkeling

Begin 2022 is de Routekaart Circulaire EConomie vastgesteld. De ambitie is om de Rhedense economie verder te verduurzamen en meer te richten op circulariteit. Met ondernemers zetten wij stappen om het klimaat te ontzien bij de bedrijfsactiviteiten. Door bijvoorbeeld afval te zien als grondstof maken we met elkaar de omslag naar een circulaire economie.

In november 2022 is de nieuwe economische visie en een uitvoeringsprogramma voor de gemeente Rheden vastgesteld. De nieuwe economische visie gaat uit van de brede welvaart.

Onderwijs

In 2022 was het lerarentekort ook voelbaar binnen de gemeente Rheden. Dit is een landelijke trend. De komende jaren dreigt het lerarentekort in alle lagen van het onderwijs op te lopen. Vergrijzing en een verminderde aantrekkelijkheid van het beroep zijn belangrijke factoren. Het tekort geldt voor zowel docenten als voor bestuurders. In het VO zijn de tekorten geconcentreerd bij bepaalde vakken zoals informatica, natuurkunde en Duits.

De verder digitalisering maakt dat ook de Rhedense onderwijsinstellingen gedwongen worden na te denken over hoe zij hun leerprocessen inrichten in de fysieke en digitale leeromgeving. Meer dan vroeger is de vraag hoe de instellingen kunnen investeren in geschikte klaslokalen en fysieke ruimtes. De veranderende leeromgeving vraagt om meer flexibiliteit.Ook wordt nadrukkelijker gekeken naar welke opleidingen wel levensvatbaar zijn en welke niet.

Het Leven Lang Ontwikkelen (LLO) is ook bij de Rhedense onderwijsinstellingen een belangrijke ontwikkeling. Binnen de Rhedense Triple Helix samenwerking wordt bekeken op welke wijze invulling gegeven kan worden aan het Leven Lang ontwikkelen.

In 2022 is het Integraal Huisvestingsplan Onderwijshuisvesting (IHP) door de gemeenteraad vastgesteld en is gestart met het uitvoeringsprogramma onderwijshuisvesting 2022-2036.

Wat is de bijdrage aan de Sustainable Development Goals (SDG)?

Taakveld(en)	Bijdrage aan SDG*
• 3.1 Economische ontwikkeling • 3.3 Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen • 3.4 Economische promotie • 4.3 Onderwijsbeleid en leerlingzaken • 6.4 Begeleide participatie	• 4-1, 4-2, 4-4, 4-5, 4-6, 4-7, 4-A • 8-3, 8-4, 8-5, 8-6, 8-8, 8-9 • 9-1 • 10-1, 10-2, 10-3 • 12-6 • 17-17 • 18-1, 18-2, 18-3, 18-4, 18-6

* Sustainable Development Goals, zie bijlage 8 voor een nadere toelichting

Verbonden partijen

Voor het bereiken van de doelstellingen van het programma 1, in het bijzonder de beoogde maatschappelijke effecten, heeft de gemeente Rheden zich met een aantal partijen verbonden waarin zij een bestuurlijk en een financieel belang heeft. Het gaat hier om de volgende organisaties:

- Module Gemeenschappelijke Regeling sociaal domein centraal Gelderland (MGR)
- Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland Midden (VGGM)

In de paragraaf Verbonden Partijen wordt nader inzicht gegeven in de beleidsmatige en financiële betrokkenheid en risico's van de gemeente in deze organisatie.

Wat heeft het gekost?

Programma 1. Economische ontwikkeling

(Bedragen x € 1.000)	Rekening	Primi-tieve begroting	Gewijzig-de begro-ting	Rekening	Saldo
	2021	2022	2022	2022	2022
Lasten					
3.1 Economische ontwikkeling	232	356	361	309	52
3.3 Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	25	9	9	9	0
3.4 Economische promotie	190	328	330	287	42
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingzaken	2.425	2.486	2.595	3.103	-507
6.4 Begeleide participatie	9.197	9.292	9.906	9.211	695
subtotaal	12.069	12.471	13.201	12.919	282
Baten					
3.1 Economische ontwikkeling	107	101	101	102	1
3.3 Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	6	9	9	11	2
3.4 Economische promotie	240	330	330	469	139
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingzaken	958	940	940	1.435	494
6.4 Begeleide participatie	1.447	178	337	175	-162
subtotaal	2.757	1.558	1.717	2.191	474
Saldo van baten en lasten	-9.311	-10.913	-11.484	-10.728	757
Reserves					
Toevoeging					0
Onttrekking		0	306	292	-14
Resultaat	-9.311	-10.913	-11.178	-10.436	743

Belangrijkste afwijkingen

Ten opzichte van de gewijzigde begroting 2022 is het financieel effect van de mutaties in de jaarstukken 2022 per saldo € 0,7 mln voordelig. De belangrijkste mutaties kunnen als volgt worden toegelicht.

1. Economische Ontwikkeling

Taakveld (afwijkingen per taakveld => 50.000 saldo baten en lasten)	Bedrag in € 1.000	Inc. / Struct.
3.1 Economische ontwikkeling	53	I
De stelpost uit het Coalitieakkoord 2018-2022 voor de herstructurering van winkelgebieden (€ 50 k) is niet ingezet in 2022. Door krapte op de arbeidsmarkt en de na-effecten van Corona is het ook dit jaar niet gelukt om met het project te starten. In het kader van Covid-19 steunmaatregelen is er € 14 k besteed.		
3.3 Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	2	I
Geen nadere toelichting vereist.		
3.4 Economische promotie	181	I
In 2022 is de ontvangen toeristenbelasting en forensenbelasting meer dan begroot. Voor de toeristenbelasting gaat het om € 108 k extra als gevolg van een aanzienlijk hoger aantal overnachtingen. Voor de forensenbelasting gaat het om € 30 k extra. Daarnaast is er minder besteed aan evenementen (€ 27 k).		
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingzaken	-13	I
De overschrijding is samengesteld uit lagere personeelskosten (€ 22 k) en per saldo hogere overige kosten (€ 34 k). Geen verdere toelichting vereist.		
6.4 Begeleide participatie	533	I
Het resultaat op dit taakveld kent als belangrijkste oorzaken: • Lagere kosten voor MGR-module WgSW (+/+ € 104 k) • Overschot op budget Beschut Werk door lagere instroom en (€ 145 k) dat ingezet wordt voor Activerend Werk (zie Programma 2, taakveld 6.71) waardoor resultaat Beschut Werk nihil is • Lagere lasten voor re-integratie (€ 57 k) door de inzet van incidentele ESF subsidie. • Lagere lasten voor inburgering (€ 441 k), onder andere door laat toegekende algemene middelen uit het Rijk die niet meer besteed zijn (€ 117 k) en de dekking van kosten inburgering door specifiek uitkeringen (€ 152 k) • Hogere personeelskosten (-/- € 70 k) met name door extra inzet op inburgering In het kader van Covid-19 steunmaatregelen is € 113 k besteed.		
0.10 Mutaties reserves	-14	I
De overschrijding bestaat uit een lagere onttrekking reserve COVID-19 dan begroot (-/- € 14 k).		
Totaal	**743**	

2 Welzijn

Wat hebben we bereikt?

Onze samenleving heeft in 2022 op verschillende manieren voor veel uitdagingen gestaan. Van corona tot energiearmoede, van oorlog in de Oekraïne tot stijgende inflatie en stijgende energieprijzen. Dit heeft grote impact gehad op onze inwoners.

Samen met onze partners hebben wij ons ingezet om onze inwoners te ondersteunen. Dit heeft onder meer geleid tot ondersteunende maatregelen voor inwoners en studenten die te kampen hebben met energiearmoede. Ook met scholen is veelvuldig contact geweest over o.a. ontbijt op school waar uw Raad via een motie aandacht voor heeft gevraagd.

Na de coronapandemie is het verenigingsleven weer op gang gekomen en konden wij elkaar weer ontmoeten. De effecten van de lockdowns zijn nog steeds voelbaar en kunnen zich de komende periode nog openbaren (psychische en fysieke effecten).

In 2022 is uw Raad op verschillende momenten geïnformeerd via raadsorientatieavonden en raadinformatiebrieven over onderwerpen als o.a. energiearmoede, jeugdzorg aanbieders, Wmo maatwerk en jeugdzorg, minima en schuldhulpverlening en de woon-zorgvisie.
Ook bent u eind 2022 betrokken geweest bij de startnotitie over het koersdocument sociaal domein. Samen met uw gemeenteraad hebben we de uitgangspunten en de richting van dit koersdocument bepaald.

Er is in 2022 een nauwe verbinding geweest met andere beleidsonderdelen. Voorbeelden zijn onder andere: de woon-zorgvisie (zorg-wonen-ruimte), de omgevingsvisie (sociaal-ruimte), hitte, droogte en watertekort (gezondheid-klimaatadaptatie) en integrale wijkaanpak Stenfert (sociaal-leefomgeving).

Welke doelen zijn gerealiseerd?

Tabel: gerealiseerde doelen Algemene voorzieningen

Nr.	Doel
1 (B)	Doel 1: Wij versterken en verbreden de samenredzaamheid.
1 (R)	Samen met al onze vrijwilligersorganisatie en met ondersteuning van Incluzio versterken en verbreden wij de samenredzaamheid. In het eerste half jaar van 2022 heeft dit onderdeel onder druk gestaan als gevolg van de corona lockdowns waardoor verschillende organisaties gesloten waren.
2 (B)	Doel 2: Wij stellen (kwetsbare) senioren in staat om zo lang mogelijk op een prettige manier thuis te blijven wonen en mee te doen in de samenleving.

2 (R)	Stichting Stoer levert hieraan een belangrijke bijdrage. Als gevolg van corona zijn er minder mogelijkheden geweest om huisbezoeken af te leggen.
3 (B)	Doel 3: Vrijwilligerswerk en mantelzorg groeit niemand boven het hoofd
3 (R)	Incluzio en de organisatie Mvt (Mantelzorg en vrijwillige Thuiszorg) zetten zich in om dit vrijwilligers en mantelzorgers te ondersteunen.

Tabel: gerealiseerde doelen Wmo maatwerkvoorzieningen

Nr.	Doel
1 (B)	Doel 1: (Collectieve) oplossingen van en voor inwoners zijn toegankelijk en waar mogelijk is de verbinding met lichte ondersteuning en/of maatwerkoplossingen te leggen.
1 (R)	Samen met Incluzio hebben we collectieve oplossingen van en voor onze inwoners ondersteund en waar nodig maatwerkoplossingen ingezet.
2 (B)	Doel 2: Het aantal inwoners met een Wmo-indicatie dagbesteding en/of ambulante begeleiding neemt af met 20%.
2 (R)	Het aantal inwoners met een Wmo-indicatie dagbesteding en/of ambulante begeleiding is met 42,6% afgenomen (ultimo 2022 t.o.v. ultimo 2019).
3 (B)	Doel 3: Mensen met een psychische kwetsbaarheid kunnen zelfstandig in de wijk wonen (sociale inclusie).
3 (R)	In samenwerking met onze partners, waaronder Vivare (huisvesting), hebben we inwoners met een psychische kwetsbaarheid ondersteund.

Tabel: gerealiseerde doelen Jeugd

Nr.	Doel
1 (B)	Doel 1: Het merendeel van de vragen omtrent opvoeden en opgroeien wordt opgevangen binnen de sociale basis. Het jeugdzorg gebruik neemt af en is in 2023 niet meer dan 1,5% hoger dan het landelijk gemiddelde (jeugdzorg gebruik Rheden 14,7%; Nederland 12,3% in 2019, bron CBS);
1 (R)	Op basis van de meest recente landelijke gegevens is het verschil tussen het jeugdzorg gebruik in Rheden en het landelijk gemiddelde +1,7%. In 2019 was dit verschil nog 2,4%.
2 (B)	Doel 2: Meer kinderen kunnen thuis blijven wonen. Het jeugdhulpgebruik met verblijf neemt af en is in 2023 gelijk of lager dan het landelijk gemiddelde (jeugdhulp met verblijf: Rheden 1,6%; Nederland: 1.3% in 2019, bron CBS).
2 (R)	Op basis van de meest recente landelijke gegevens is het verschil tussen het jeugdzorg gebruik met verblijf in Rheden en het landelijk gemiddelde +0.2%. In 2019 was dit verschil nog 0.3%.
3 (B)	Doel 3: Meer kinderen die niet meer thuis kunnen blijven wonen, wonen wel zo thuis mogelijk (pleeggezin, gezinshuizen). Het aantal jeugdigen met pleegzorg/ gezinshuiszorg is in 2023 relatief toegenomen ten op zichtte van het totaal aantal kinderen met jeugdhulp met verblijf in vergelijking met 2020.
3 (R)	Het aantal jeugdigen met pleegzorg/gezinshuiszorg ten opzichte van het totaal aantal kinderen met jeugdhulp met verblijf is toegenomen naar 54% in 2022 t.o.v. van 46% in 2020.
4 (B)	Doel 4: Het aantal doorverwijzingen naar maatwerkvoorzieningen jeugdhulp door huisartsen is in 2022 met 20% verminderd t.o.v. 2019.
4 (R)	Het aantal doorverwijzingen naar maatwerkvoorzieningen jeugdhulp is in 2022 met 51% verminderd t.o.v. 2019.

Tabel: gerealiseerde doelen Armoedebestrijding en financiële hulpverlening

Nr.	Doel
1 (B)	Doel 1: Alle inwoners zijn in staat zelf (met hulp) hun financiële situatie op orde te houden door stabiele inkomsten en overzicht op de administratie.
1 (R)	Om dit doel te bereiken zetten wij in op educatie (gericht op omgaan met geld), en reken en digitale vaardigheden. Daarnaast werken wij samen met de thuisadministratie, schuldhulp maatje, de formulierenhulp en de sociale raadslieden. Dit om inwoners in staat te stellen hun financiële situatie op orde te houden.
2 (B)	Doel 2: De gemiddelde schuld van inwoners die schuldentrajecten starten, daalt van ca. €43.000 in 2019, naar €40.000 in 2022 en uiteindelijk naar €38.000 in 2024, doordat we er eerder bij zijn.
2 (R)	In 2022 is een gemiddelde schuld bij de start van een schuldtraject €44.998,-. Hierbij zijn per schuldtraject gemiddeld 13 schuldeisers betrokken. Er zijn een aantal inwoners met een hogere schuld, denk hierbij bijvoorbeeld aan een ex-ondernemer. Een klein aantal inwoners met een hoge schuld trekken het gemiddelde omhoog.
3 (B)	Doel 3: In 2024 is het gebruik van het Kindpakket gestegen van 78% in 2019 naar 85% in 2024.
3 (R)	In 2022 zijn we overgegaan een andere leverancier m.b.t. de gegevens over de omvang van de doelgroep die een andere systematiek aanhoudt. Hierdoor kunnen we voor 2022 geen percentage aangeven dat te vergelijken is met het percentage uit 2019. Wel kunnen we aangeven dat het gebruik van het Kindpakket sinds 2019 is afgenomen, als gevolg van corona, waardoor Stichting Leergeld minder contact met gezinnen heeft gehad wat tot minder aanvragen heeft geleid.
4 (B)	Doel 4: Onze hulpverlening leidt tot succesvolle uitstroom uit formele schuldhulp-trajecten.
4 (R)	Van de gestarte schuldregelingen (in 2019) is nu, binnen drie jaar, 73% succesvol uitgestroomd. 19 schuldregelingen lopen nog. We verwachten daarmee uit te komen op een succesvolle uitstroom van 94%.
5 (B)	Doel 5: Inwoners zijn bekend met alle ondersteuningsmogelijkheden en beoordelen deze met een 7 in 2024.
5 (R)	In 2021 is een nulmeting uitgevoerd. Inwoners beoordeelden de ondersteuningsmogelijkheden met gemiddeld een 8, de maatschappelijke partners beoordeelden de ondersteuningsmogelijkheden met gemiddeld een 6,7. Wij herhalen het onderzoek in 2024.

Tabel: gerealiseerde doelen Volksgezondheid

Nr.	Doel
1 (B)	Doel 1: Het percentage kinderen dat in 2025 zijn/haar gezondheid als (heel) goed ervaart, is minimaal gelijk aan 2017 (97%).
1 (R)	Deze cijfers volgen in 2026 (rapportage GGD).
2 (B)	Doel 2: Het percentage jongeren dat in 2025 zijn/haar gezondheid als (heel) goed ervaart, is minimaal gelijk aan 2018 (98%).
2 (R)	Deze cijfers volgen in 2026 (rapportage GGD).
3 (B)	Doel 3: Het percentage volwassenen en ouderen dat in 2024 zijn/haar gezondheid als (heel) goed ervaart, is minimaal gelijk aan 2016 (77% - volwassenen en 69% - ouderen).
3 (R)	Deze cijfers volgen in 2026 (rapportage GGD).

Tabel: gerealiseerde doelen Sport & bewegen

Nr.	Doel
1 (B)	Doel 1: We stimuleren de deelname aan sport & bewegen.
1 (R)	Sport in Rheden heeft een belangrijke uitvoerende rol bij sport&bewegen. Zij organiseren in samenwerking met partners voor specifieke doelgroepen passende programma's. Denk aan sportprogramma's op basisscholen en voortgezet onderwijs, het begeleiden van senioren naar een geschikte beweegactiviteit via de beweegcoach of het helpen van inwoners met een beperking om te kunnen sporten. Naast uitvoerende taken hebben we een verbindende rol: we stimuleren bijvoorbeeld samenwerking tussen verenigingen onderling (begeleiding Open Club trajecten) en werken samen met zorgpartners om mensen in beweging te brengen en houden. Ook subsidiëren we sport stimulerende activiteiten en evenementen van lokale clubs en aanbieders.

Tabel: gerealiseerde doelen Cultuur

Nr.	Doel
1 (B)	Doel 1: De actieve cultuurparticipatie is in 2026 op hetzelfde niveau als de nulmeting in 2018: 26% actief en 36% enigszins actief.
1 (R)	In 2021 is er een 2-meting cultuur uitgevoerd over cultuur in 2020. Er wordt 1 keer per drie jaar een meting uitgevoerd. Op basis van deze meting blijkt dat in 2020 37% van de inwoners cultureel actief is en 41% enigszins cultureel actief. In 2022 is geen meting gedaan.

Tabel: gerealiseerde doelen Erfgoed

Nr.	Doel
1 (B)	Ons hoofddoel is het in goede staat doorgeven van het cultuurhistorisch erfgoed aan volgende generaties (behouden). Daarnaast zetten wij erfgoed in voor het behalen van de gemeente brede doelen op het gebied van toerisme & recreatie (beleven), klimaat en het sociale domein (benutten).
1 (R)	In 2022 is geïnvesteerd in advisering en subsidies aan ca. 150 eigenaren om het Rhedense erfgoed te behouden. Er is een toetsings- en uitvoeringskader vastgesteld waarmee de regeldruk voor eigenaren en gemeente is verminderd. Er is extra geïnvesteerd in (kennis over) de verduurzaming van monumenten en er is een bijdrage geleverd aan klimaatadaptatie op landgoederen. Op de landgoederen werken mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt via de Landgoedcoöperatie Veluwezoom. Met de vijf andere Veluwezoom-gemeenten is een Cultuur- en Erfgoedpact afgesloten dat is gericht op meer informatie over de landgoederenzone. Daarmee wordt tevens beoogd een bijdrage te leveren aan de noodzakelijk verspreiding van bezoekers.

Welke resultaten zijn in 2022 gerealiseerd?

Tabel: resultaten Algemene voorzieningen

Nr.	Resultaat
Doel 1: Wij versterken en verbreden de samenredzaamheid	
1 (B)	Vrijwilligers/vrijwilligersorganisaties en inwoners waarderen ondersteuning, samenwerking en bereikbaarheid van de ondersteuning met een 7,0.
1 (R)	Inwoners, bekend bij Incluzio Rheden, waarderen de ondersteuning met een 7,4. De vrijwilligers/vrijwilligersorganisaties waarderen de samenwerking met Incluzio Rheden met een 6,7.
2 (B)	De opdrachtnemer van de opdracht sociale basis voert in 2022 een onafhankelijke nulmeting uit over de bekendheid van de sociale basis.
2 (R)	Via het panel "Rheden spreekt" is de nulmeting medio 2022 uitgevoerd.
3 (B)	In 2022 is er een sociale kaart beschikbaar voor inwoners en organisaties met o.a. een website.
3 (R)	De sociale kaart is in de vorm van de website "Wegwijs in Rheden en Rozendaal" www.wegwijsinrheden.nl én in de vorm van een fysieke gids gerealiseerd.
4 (B)	In dorpshuizen vinden 7.000 laagdrempelige activiteiten voor onze inwoners plaats in 2022, gericht op ontmoeten en ontspannen.
4 (R)	Na de terugloop aan activiteiten in de coronaperiode is het activiteitenaanbod weer op peil van 7.000 en zelfs licht toegenomen in 2022.
5 (B)	1/3 van alle Rhedense huishoudens maakt gebruik van Ik buurt mee! waardecheques.
5 (R)	In 2022 is 35% van de uitgegeven waardecheques geactiveerd.
6 (B)	In 2022 wordt een inclusieagenda opgesteld om initiatieven te ontplooien, te delen en uit te voeren om de Rhedense samenleving (nog) inclusiever te maken. Iedereen moet mee kunnen doen en bij de totstandkoming van deze agenda worden nadrukkelijk partners uit de samenleving betrokken. Veel beleidsvelden zullen met dit initiatief te maken krijgen, zodat er sprake is van een integrale aanpak en uitvoering.
6 (R)	De inclusieagenda is onderdeel van het collegeprogramma 2022-2026. De uitwerking volgt in 2023.
Doel 2: Wij stellen (kwetsbare) senioren in staat om zo lang mogelijk op een prettige manier thuis te blijven wonen en mee te doen in de samenleving.	
1 (B)	Wij informeren alle inwoners die 55 jaar zijn geworden en wijzen hen op de mogelijkheden van Mijn Huis, Mijn Toekomst en de Toekomstbestendig wonen lening. Hiermee voeren 75 inwoners per jaar preventieve levensloopbestendige woningaanpassingen uit.
1 (R)	Door COVID-19 en personele wisselingen bij Stichting Stoer zullen wij in 2023 alle inwoners informeren in plaats van 2022.
2 (B)	In 2022 worden de 70+-huisbezoeken in Velp afgerond. 50% van de 70+'ers die een uitnodiging heeft ontvangen, neemt deel aan een huisbezoek.
2 (R)	Huisbezoeken in Velp zijn afgerond en 54% van de 70+ inwoners, die een uitnodiging ontvingen, nam deel aan een huisbezoek.
3 (B)	Met onafhankelijke cliëntondersteuning ondersteunen wij 130 inwoners speciaal gericht op mensen met dementie en andere geheugenproblemen.
3 (R)	108 inwoners met dementie en andere geheugenproblemen ontvingen onafhankelijke cliëntondersteuning.

4 (B)	De coalitie tegen eenzaamheid heeft voor Velp een plan van aanpak opgesteld om de eenzaamheid te verminderen. In 2022 wordt er gestart met de voorbereidingen voor coalities in de andere kernen.
4 (R)	Plan van aanpak is opgesteld en er is een start gemaakt met uitbreiding van de coalitie tegen eenzaamheid naar de andere kernen.
Doel 3: vrijwilligerswerk en mantelzorg groeit niemand boven het hoofd	
1 (B)	Vrijwilligers voelen zich gewaardeerd en ondersteund en geven hiervoor een 7,0.
1 (R)	Deze gegevens zijn nog niet beschikbaar en wordt uitgevraagd met het inwonerspanel "Rheden Spreekt" in het eerste kwartaal 2023.
2 (B)	Mantelzorgers waarderen de ondersteuning van de sociale basis met een 7,0.
2 (R)	Deze gegevens zijn nog niet beschikbaar en wordt uitgevraagd met het inwonerspanel "Rheden Spreekt" in het eerste kwartaal 2023.

Tabel: resultaten Wmo maatwerkvoorzieningen

Nr.	Resultaat
Doel 1: (collectieve) oplossingen van en voor inwoners zijn toegankelijk en waar mogelijk is de verbinding met lichte ondersteuning en/of maatwerkoplossingen te leggen.	
1 (B)	Tenminste 300 inwoners die specialistische begeleiding/dagbesteding kregen, ontvangen voortaan passende ondersteuning uit de sociale basis, met peiljaar als 2019.
1 (R)	Eind 2022 hebben in totaal 940 inwoners een beschikking voor begeleiding en/of groepsbegeleiding gekregen. Eind 2019 waren dit 539 inwoners. Dit is een toename van 401 inwoners in 2022 ten opzichte van 2019. Daarmee is het resultaat van een afname van 300 inwoners behaald.
2 (B)	Van de inwoners die ondersteuning of dagbesteding krijgen uit de sociale basis heeft tenminste 50% geen maatwerkvoorziening dagbesteding of begeleiding meer nodig.
2 (R)	95% van de inwoners die zich gemeld heeft bij één van de dorps-meldpunten van Incluzio heeft passende begeleiding gevonden vanuit de sociale basis.
3 (B)	Wij stimuleren 70 senioren om fit te blijven via het project Powerful ageing en wij monitoren het effect hiervan.
3 (R)	Via een raadinformatiebrief (30 juni 2022) is de gemeenteraad geïnformeerd over de stand van zaken rondom project Powerfull Ageing en de opschorting daarvan. In 2022 hebben in totaal 30 inwoners hebben deelgenomen aan Powerfull ageing.
Doel 3: Mensen met een psychische kwetsbaarheid kunnen zelfstandig in de wijk wonen (sociale inclusie).	
1 (B)	10 inwoners zetten de stap van beschermd wonen naar zelfstandig wonen in een uitstroomwoning die beschikbaar is gesteld door Vivare.
1 (R)	In 2022 zijn 8 personen zelfstandig gaan wonen in een uitstroomwoning.
2 (B)	We financieren twee lokale projecten die mensen met een psychische kwetsbaarheid, helpen zelfstandig te kunnen blijven wonen. Dit financieren wij uit de regionale ambulantiseringsmiddelen.
2 (R)	Wij hebben organisatie De Boei gesubsidieerd die jongeren helpt zelfstandig te blijven wonen.

Tabel: resultaten Jeugd

Nr.	Resultaat
Doel 1: Het jeugdhulpgebruik neemt af en is in 2023 niet meer dan 1,5% hoger dan het landelijk gemiddelde.	
1 (B)	We sturen op de opdracht aan zorgaanbieders voor lokale maatwerkvoorzieningen jeugdhulp om vanuit het Rhedens model met passende jeugdhulp duurzame resultaten te boeken waarbij het aantal jeugdigen met geïndiceerde jeugdhulp afneemt richting het landelijk gemiddelde.
1 (R)	De gezamenlijke partijen vervullen de hulpvraag van de jeugdigen op het gebied van specialistische begeleiding en behandeling. De cliënttevredenheid over de geleverde zorg laat een positief beeld zien. Op een aantal gebieden is het zorgaanbod aangevuld. Het gaat onder meer om zorg op het gebied van problematiek bij eetstoornissen en dagbehandeling voor jonge kinderen met complexe problematiek.
2 (B)	Wij versterken de samenwerking en inzet van eigen kracht, sociale omgeving en passende (jeugd)hulp vanuit de opdrachten Sociale Basis en Regionale maatwerkdiensten.
2 (R)	We stimuleren en faciliteren de betrokken partijen om met elkaar te werken aan het versterken van de samenwerking. Er zijn onder andere informatiebijeenkomsten georganiseerd voor ouders over opvoeden. Een jeugdhulpaanbieder gaf hierbij informatie en deze bijeenkomsten werden aangeboden via Incluzio. Daarnaast is er periodiek overleg tussen Incluzio en jeugdhulpaanbieders bij de begeleiding/behandeling van jeugdigen en gezinnen, vanuit ieders expertise. Er zijn ook ontwikkelbijeenkomsten georganiseerd, gericht op samenwerking en ontwikkeling van vraaggericht zorgaanbod, Sociaal Café e.d., waarbij het versterken van de sociale basis en normaliseren van de ondersteuning centraal staat.
Doel 2: Het jeugdhulpgebruik met verblijf neemt af en is in 2023 gelijk of lager dan het landelijk gemiddelde.	
1 (B)	Lokaal versterken we de samenwerking en inzet van passende jeugdhulp vanuit de opdrachten Sociale Basis en Lokale en Regionale maatwerkdiensten.
1 (R)	We hebben in 2022 gezamenlijk met de gemeenten in de regio voorbereidingen gestart voor het opzetten van een nieuwe methode om pleegouders te werven: kindgericht werven. De werving is gestart in 2023. Hierbij wordt actief gezocht naar een gezin dat aansluit bij de achtergrond van het kind en de ouders. Bij voorkeur bevindt dit gezin zich zowel inhoudelijk als geografisch in de omgeving van een kind. Dit heeft meteen in het begin voor twee kinderen uit Rheden tot een match geleid.
2 (B)	Het regionale perspectiefoverleg voor complexe casuïstiek wordt verder ontwikkeld in een regionale expertisetafel voor complexe casuïstiek en voorkomen van uithuisplaatsingen.
2 (R)	Het Regionaal Expert team in Centraal Gelderland (RET CG) is op 1 april 2022 gestart en richt zich op complexe casuïstiek en het voorkomen van uithuisplaatsingen. Wanneer verwijzers binnen de jeugdhulp vastlopen in het organiseren van tijdig en passende zorg kan een jeugdige en zijn gezin worden aangemeld bij het RET. De eerste effecten zijn positief.
Doel 3: Het aantal jeugdigen met pleegzorg/gezinshuiszorg is in 2023 relatief toegenomen ten op zichte van het totaal aantal kinderen met verblijfszorg in vergelijking met 2020.	
1 (B)	We vergroten het aantal pleegouders ten opzichte van 2020 door de landelijke en regionale campagne lokaal in te zetten.

1 (R)	In 2022 heeft de gemeente Rheden meegedaan aan de Week van de Pleegzorg door op lokaal niveau in de media aandacht voor pleegzorg te vragen. Ook is een informatieavond over pleegouderschap, Homestart en Steungezin in de gemeente voorbereid. Vanwege te weinig belangstelling is deze avond helaas niet doorgegaan. In 2022 waren er 31 pleeggezinnen, dat is er 1 meer dan in 2020. Hiermee is het aantal pleeggezinnen op peil gebleven. Landelijk gezien is er vanaf 2020 juist een dalende trend in het aantal pleeggezinnen. De coronapandemie heeft hier duidelijk een rol in gespeeld door de impact op gezinnen en beperktere mogelijkheden voor werving.
Doel 4: Het aantal doorverwijzingen naar maatwerkvoorzieningen jeugdhulp door huisartsen is in 2022 met 20% verminderd t.o.v. 2019.	
1 (B)	In samenwerking met huisartsen zetten we in Velp, Dieren en Rheden een Ondersteuner Jeugd binnen de huisartsenpraktijk/dorpshuis in.
1 (R)	In 2022 werkte de Ondersteuner Jeugd en gezin in Dieren vanuit de huisartsenpraktijk zelf. In Velp en Rheden vanuit een locatie buiten de praktijk. In 2023 treffen we voorbereidingen om ook in Velp en Rheden de Ondersteuner Jeugd vanuit de huisartsenpraktijk te laten werken.
2 (B)	We hebben een evaluatie van de pilot Ondersteuner Jeugd & Gezin (OJG) bij de huisarts uitgevoerd en nemen in 2022 een besluit over het vervolg van de inzet van de Ondersteuner Jeugd & Gezin.
2 (R)	In 2022 is op basis van een positieve evaluatie besloten om de Ondersteuner Jeugd en Gezin structureel in te zetten voor de inwoners van de gemeente Rheden.

Tabel: resultaten Armoedebestrijding en financiële hulpverlening

Nr.	Resultaat
Doel 1: Alle inwoners zijn in staat zelf (met hulp) hun financiële situatie op orde te houden door stabiele inkomsten en overzicht op de administratie	
1 (B)	Schuldhulpmaatje, Formulierenhulp en Thuisadministratie ondersteunen inwoners met (financiële) hulpvragen.
1 (R)	Inwoners zijn conform de subsidieafspraken ondersteund.
2 (B)	Incluzio biedt financiële educatieprogramma's aan.
2 (R)	Samen met de bibliotheek heeft Incluzio de cursus 'Voor 't zelfde geld' aangeboden. Daarnaast biedt Incluzio online trainingen aan (Gezondeboel), ook op het gebied van financiën.
3 (B)	Het onderwerp armoede en schulden wordt besproken met schoolbesturen en kinderopvang in het kader van de Lokale Educatieve Agenda (LEA).
3 (R)	Het onderwerp is in september in het LEA aan de orde geweest. Het is een herkenbaar thema voor de schoolbestuurders, dat ook hoog op hun agenda staat (o.a. vanwege de relatie met het programma 'rijke schooldag'). Rol van de gemeente is kinderen en ouders te ondersteunen d.m.v. het minimabeleid. De scholen staan voor de opgave om een kwalitatief programma neer te zetten dat betaalbaar blijft voor alle kinderen/ouders. Deze opgave kan per school een andere invulling krijgen. Een gedeelde, gemeenschappelijke visie op het thema kan behulpzaam zijn. Leergeld geeft aan dat de "brug naar zelfstandigheid"* een nuttig instrument is om tot een visie te komen. En doet een aanbod om hier samen met de scholen nadere invulling aan te geven. **uit: handreiking omgaan met kinderarmoede in het sociaal domein, Divosa et al, 2021.*

Doel 2: De gemiddelde schuld van inwoners die schuldentrajecten starten, daalt van ca. €43.000 in 2019, naar €40.000 in 2022 en uiteindelijk naar €38.000 in 2024, doordat wij er eerder bij zijn	
1 (B)	Naar aanleiding van signalen over belastingachterstanden leggen we 25 huisbezoeken per maand af. In 50% van de bezoeken vinden we samen met de inwoner een passende oplossing.
1 (R)	Mede als gevolg van corona hebben we in 2022 12 huisbezoeken per maand afgelegd in plaats van 25 huisbezoeken. Hierbij was de insteek om in maximaal drie bezoeken de inwoner te bereiken. In 25% van de gevallen hebben we een inwoner weten te bereiken. Van de inwoners die we hebben bereikt, is het traject in 76% van de gevallen succesvol afgesloten met bijvoorbeeld een betaling of een betalingsregeling.
Doel 3: In 2024 is het gebruik van het Kindpakket gestegen van 78% in 2019 naar 85% in 2024	
1 (B)	Er maken 720 kinderen gebruik van het kindpakket in 2022.
1 (R)	In totaal werden 661 kinderen in 349 gezinnen door Stichting Leergeld (uitvoerder van Kindpakket) ondersteund. Leergeld kende in 2022 1282 voorzieningen toe, waaronder 546 kledingtegoeden (via de Gelrepas). De gevolgen van corona werken nog steeds door in de contacten met de gezinnen en daarmee het bereik van deze voorziening.
2 (B)	Er maken 773 kinderen gebruik van de GelrePas in 2022.
2 (R)	In 2022 maakten 802 kinderen gebruik van de Gelrepas. 750 kinderen kregen het schoolkostentegoed op hun Gelrepas.
Doel 4: Onze hulpverlening leidt tot succesvolle uitstroom uit formele schuldhulptrajecten	
1 (B)	Van de gestarte schuldhulpregelingen stroomt 90% van de inwoners succesvol uit.
1 (R)	Van de gestarte schuldregelingen (in 2019) is in 2022, binnen drie jaar, 73% succesvol uitgestroomd. 19 schuldregelingen lopen nog. We verwachten daarmee uit te komen op een succesvolle uitstroom van 94%.
Doel 5: Inwoners zijn bekend met alle ondersteuningsmogelijkheden en beoordelen deze met een 7 in 2024	
1 (B)	Actiepunten uit de 0-meting uitgevoerd in de zomer 2021 zijn in 2022 opgepakt.
1 (R)	We hebben op gebied van communicatie de eerste stappen gezet. We hebben in 2022 de implementatie van Geldfit en bereken-uw-recht voorbereid, en rollen beide tools in Q1 van 2023 uit. Met deze tools bieden we inwoners eenvoudig en laagdrempelig informatie over onze regelingen en ondersteuningsaanbod aan.

Tabel: resultaten Volksgezondheid

Nr.	Resultaat
Doel 1: Het percentage kinderen dat in 2025 zijn/haar gezondheid als (heel) goed ervaart, is minimaal gelijk aan 2017 (97%).	
1 (B)	De daling van het percentage kinderen en jongeren (t/m 19 jaar) met overgewicht in de periode 2015-2019 is in 2022 verder gecontinueerd. De percentages in 2019 waren: 5/6 jaar: 8,3% - 10/11 jaar: 13,8% - 13/14 jaar: 14,3%. We zetten hiervoor de aanpak Jongeren Op Gezond Gewicht (JOGG) in (resultaat geldt ook bij doel 2).
1 (R)	De percentages overgewicht zijn in 2022 verder gedaald in de leeftijdsgroepen: 10/11 jaar: van 13,8% (2019) naar 11,7% (2022) 13/14 jaar: van 14,3% (2019) naar 12,9% (2022)

	In de leeftijdsgroep 5/6 jaar is het percentage gestegen: van 8,3% (2019) naar 11,9% (2022).
Doel 2: Het percentage jongeren dat in 2025 zijn/haar gezondheid als (heel) goed ervaart, is minimaal gelijk aan 2018 (98%).	
1 (B)	We organiseren minimaal 3 verdiepende deskundigheidstrainingen over middelengebruik en verslavingen voor minimaal 60 professionals in de eerstelijns zorg en het sociaal domein (resultaat geldt ook bij doel 3).
1 (R)	Uitvoerende organisatie Iriszorg heeft in 2022 voor 4 verschillende lokale organisaties in zorg, welzijn en onderwijs deskundigheidstrainingen verzorgd. Daarmee zijn 65 professionals bereikt.
Doel 3: Het percentage volwassenen en ouderen dat in 2024 zijn/haar gezondheid als (heel) goed ervaart, is minimaal gelijk aan 2016 (77% - volwassenen en 69% - ouderen).	
1 (B)	Minimaal 80 inwoners met een lager inkomen en/of afstand tot de arbeidsmarkt stimuleren we via het re-integratie programma Doorslag om voldoende te sporten en bewegen en gezond te eten.
1 (R)	In 2022 hebben 30 inwoners deelgenomen aan een sportprogramma als onderdeel van Doorslag.
2 (B)	In 2022 hebben we de mogelijkheden onderzocht om ernstige overlast van houtrook en onverantwoord stookgedrag tegen te gaan na inzet van voorlichting. We sluiten hiervoor ook aan bij provinciale en landelijke projectgroepen.
2 (R)	Eind 2022 hebben we een stappenplan voor de beoordeling van overlast door houtstook uitgewerkt op basis van de landelijke Routewijzer Houtstook & Overlast. Momenteel zijn we de uitvoering van het stappenplan aan het voorbereiden.
3 (B)	Minimaal 10 gezamenlijke projecten om preventief te werken aan een goede gezondheid zijn door organisaties en inwoners via het Preventie Akkoord gestart. De projecten richten zich op gezonde leefstijl (voldoende bewegen, gezonde voeding en rookvrije generatie), financiële gezondheid en eenzaamheid. We nemen hiervoor deel aan de kerngroep van het Preventie akkoord en aan bepaalde projecten nemen we zelf deel.
3 (R)	In 2022 zijn er 7 nieuwe preventieve gezondheidsprojecten in de gemeente Rheden gestart via het Preventieakkoord. Voorbeelden zijn een foodtruckfestival met gezonde voeding bij de triatlon voor scholieren (1.200 deelnemers), kooklessen voor gezond en goedkoop koken en realisatie van een gezonde sportkantine bij een vereniging.
4 (B)	In 2022 ontwikkelden we een hitteplan voor Velp voor periodes van droogte en hitte.
4 (R)	De uitvoering hiervan is verplaatst naar 2023. In januari 2023 wordt vanuit de GGD het 'Project Lokale Hitteplannen gemeenten GGD Gelderland-Midden' opgestart. Het doel is om voor de zomer van 2023, met ondersteuning van de GGD, een Lokaal Hitteplan voor Arnhem, Rheden en Rozendaal op te stellen en te implementeren. De GGD voert dit uit in opdracht van de provincie Gelderland.
5 (B)	In minimaal 3 projecten in bebouwde omgevingen passen we klimaat adaptieve maatregelen gericht op meer verkoeling in periodes van hitte toe.
5 (R)	In 2022 hebben we bij de volgende projecten klimaat adaptieve maatregelen gericht op verkoeling toegepast: 1. Vergroening woonstraten: de Oranjeweg in Rheden (2000m2) en de Julius Röntgenlaan in Dieren (70 m2); 2. Buurtspeelplek Jan Ligthartlaan in Laag-Soeren; 3. Extra bomen Velp-Zuid.

Tabel: resultaten Sport & bewegen

Nr.	Resultaat
Doel 1: In 2026 neemt 75% van de inwoners deel aan sport of bewegen	
1 (B)	Op minimaal 15 locaties voor kinderdagopvang wordt Peuter gym gegeven door geschoolde begeleiders.
1 (R)	Sinds 2022 wordt op 9 locaties voor kinderopvang Peuter gym verzorgd. Wekelijks worden er totaal 22 lessen op deze verschillende locaties verzorgd met een bereik van 176 peuters.
2 (B)	Minimaal 15 basisscholen organiseren sport- en beweegactiviteiten op en na school, gericht op voldoende en goed bewegen.
2 (R)	Op 17 basisscholen zijn in 2022 extra sport- en beweegprogramma's georganiseerd. Voorbeelden zijn kleutergym, pauze-activiteiten, de triatlon en SwimKids (3-daags zwemprogramma gericht op zwemveiligheid).
3 (B)	Minimaal 1 middelbare school organiseert (structureel) een programma voor leerlingen gericht op meer bewegen en een gezonde leefstijl (in en buiten school).
3 (R)	Het Aeres (V)MBO heeft in 2022 het programma 'School Legends' geïmplementeerd. Het Rhedens De Tender is in 2022 met dit programma begonnen. School Legends richt zich op kwalitatief gezond bewegingsonderwijs, bewegen tijdens lessen, bewegen tussen de lessen en bewegen na schooltijd.
4 (B)	We leiden minimaal 400 (unieke) inwoners toe naar een geschikte sportactiviteit om in beweging te komen. We zetten hiervoor een beweegcoach en vitaliteitstest in en organiseren beweeggroepen.
4 (R)	Sport in Rheden heeft 358 inwoners via beweegcoach, vitaliteitstesten en beweeggroepen geholpen naar een voor hen geschikte beweegactiviteit.
5 (B)	Minimaal 400 inwoners sporten en bewegen via doelgroepactiviteiten en therapieprogramma's in het doelgroepenbad van het Biljoenbad.
5 (R)	In het zwemseizoen zijn 258 inwoners bereikt met aangepaste beweegactiviteiten en therapie programma’s in het water (bijv. zwemmen met chronische pijn, artrose, reuma, hydrotherapie van een fysiotherapeut of zwemmen met dementie van een zorghuis). Het aantal wekelijkse groepen is gegroeid van 13 (’21-’22) naar 21 (’22-’23). Er zijn 354 inwoners bereikt met vrij toegankelijke doelgroep activiteiten (bijv. Senioren Fit of Aqua Pilates).
6 (B)	Minimaal 1.000 inwoners nemen via een (online) activiteitenplatform (ontwikkeld in 2021) deel aan sport- of beweegactiviteiten bij een vereniging of aanbieder in de buurt.
6 (R)	Via de uitgifte van de gids Sjors Sportief / Creatief waren in 2022 576 inschrijvingen van basisschoolleerlingen op sportieve (473) en culturele (103) activiteiten bij lokale aanbieders. Onder middelbare scholieren waren dit er in totaal 103. Voor volwassenen en senioren hebben we de Activiteitengids Sociaal & Vitaal uitgebracht. Hier kunnen we minder duidelijk zien hoeveel volwassenen via deze uitgifte deelnemen aan activiteiten. De gids is bij 15.000 woonadressen huis-aan-huis verspreid.
7 (B)	We sluiten ons als Host-city aan bij het WK Volleybal Dames 2022. We organiseren in samenwerking met lokale volleybalclubs en andere partners een programma van (volleybal)side-events in de maanden voor en tijdens dit Wereldkampioenschap (vindt plaats in NL - Gelredome Arnhem). De side-events zijn erop gericht inwoners te enthousiasmeren voor volleybal en te werken aan een gezonde leefstijl.
7 (R)	In 2022 waren we tijdens het WK Volleybal Dames host-gemeente voor het team van Japan. Samen met volleybalclubs en andere partners hebben we in aanloop naar en tijdens het WK circa 20 verschillende side-events georganiseerd in het teken van Volleybal en Japan, zoals: aanleg van net-sportvelden op 3 locaties in de gemeente, volleybalclinics op scholen, een bedrijvenvolleybaltoernooi, watervolleybal in het zwembad en bezoek van wedstrijden.

8 (B)	We hebben een verkenning uitgevoerd waaruit duidelijk wordt of sportclubs in en om de kernen Velp en Dieren open staan voor een Open Club samenwerking (vergelijkbaar met de Zuidflank in Rheden).
8 (R)	Deze verkenning is in 2022 niet uitgevoerd. In 2023 gaan wij hiermee aan de slag in 2023 waarbij in een breder perspectief verkennen: maatschappelijke organisaties en sportverenigingen.
9 (B)	We stellen in 2022 een nieuw speelbeleid vast met concrete plannen om het percentage kinderen en jongeren dat buiten speelt te verhogen. We hebben in beleid aandacht voor: voldoende en uitdagende speelvoorzieningen (hardware) en activiteiten die buitenspelen stimuleren (software).
9 (R)	In februari 2022 is het nieuwe speelbeleid vastgesteld. We zijn daarna direct gestart met de uitvoering van het beleid: in 2022 is in samenwerking met kinderen en partners een uitvoeringsplan voor het stimuleren van buitenspelen (software) ontwikkeld. We zijn ook gestart met de realisatie van buurtspeeltuinen.
10 (B)	We ondersteunen initiatieven van inwoners en organisaties die bijdragen aan een beweegvriendelijke openbare ruimte. We blijven daarvoor alert op (subsidie)kansen, zetten onze eigen projecten in (bijv. Ik Buurt Mee) en helpen mee met planontwikkeling.
10 (R)	In 2022 hebben we verschillende initiatieven gerealiseerd of ondersteund: 1. Beweegtuin Park Daalhuizen Velp (loopt) 2. Beweegpark bij AV Gelre Dieren (loopt) 3. Openbare net-sportvelden 4. Multisport court Biljoenbad Velp 5. Recreatief wandelpad door Dorpspark De Laak (Zuidflank Rheden)

Tabel: resultaten Cultuur

Nr.	Resultaat
Doel 1: De actieve cultuurparticipatie is in 2026 op hetzelfde niveau als de nulmeting in 2018: 26% actief en 36% enigszins actief	
1 (B)	Met de podiumvoorziening maken wij 140 voorstellingen (film, theater en amateur) mogelijk op een professioneel podium in de gemeente Rheden.
1 (R)	Er zijn 71 filmvoorstellingen en 21 amateurvoorstellingen op een professioneel podium. In totaal 92 voorstellingen. Mede als gevolg van corona is het aantal voorstellingen minder dan voorgenomen.
2 (B)	Cultuurbedrijf RiQQ biedt voor alle basisschoolleerlingen drie cultuur-educatieve programma's aan: Reizen in de Tijd, Cultuureducatie met kwaliteit en Meer Muziek in de Klas.
2 (R)	Cultuurbedrijf RiQQ heeft in 2022 de programma's: Reizen in de Tijd, Cultuureducatie met kwaliteit en Meer Muziek in de klas aangeboden. In totaal hebben 9 basisscholen deelgenomen aan de programma's.
3 (B)	Via cultuurbedrijf RiQQ ondersteunen wij 28 amateurkunstverenigingen.
3 (R)	Cultuurbedrijf RiQQ heeft in 2022 achtentwintig amateurkunstverenigingen ondersteund.
4 (B)	Rheden heeft een voortrekkersrol bij de ontwikkeling van de regionale culturele infrastructuur. Samen met de gemeenten uit de regio 025 (Arnhem-Nijmegen) voeren wij een regionaal transformatieplan cultuur uit in 2022.
4 (R)	In 2022 is een transformatieplan cultuur in de Groene Metropoolregio opgesteld en voor de uitvoering hiervan heeft de provincie Gelderland middelen ter beschikking gesteld.

Tabel: resultaten Erfgoed

Nr.	Resultaat
Doel 1: Wij houden ons erfgoed in stand	
1 (B)	Wij stimuleren eigenaren via subsidies en advies om hun monument(en) te onderhouden en waar nodig te restaureren. We willen minimaal €100.000 aan externe cofinanciering verwerven voor de inzet van onderhoudssubsidies.
1 (R)	Er is in 2022 voor 49 gemeentelijke monumenten subsidie toegekend. Voor 2022 is hiervoor €40.500 aan provinciale subsidie aangetrokken. Binnen een meerjarige beschikking voor 2018-2022 was daarnaast €500.000 provinciale subsidie beschikbaar voor een kwaliteitsimpuls op historische landgoederen en buitenplaatsen. Voor de verduurzaming van erfgoed is €80.000 provinciale subsidie verkregen. Er is een Toetsing- en Uitvoeringskader vastgesteld waarmee de regeldruk voor eigenaren en gemeente is verminderd terwijl de informatievoorziening voor eigenaren beter en transparanter is geworden.
2 (B)	Waar nodig zetten we met eigenaren een verbeteringstraject in bij achterstallig onderhoud.
2 (R)	Er loopt -naast de reguliere restauraties- een verbeteringstraject voor een monument waar sprake is van zodanig ernstig achterstallig onderhoud dat de toekomst van het monument in gevaar was.
3 (B)	In verband met de toenemende leegstand van kerken leggen we een kerkenvisie ter besluitvorming voor.
3 (R)	De Toekomstverkenning Religieus Erfgoed is klaar en wordt april 2023 ter besluitvorming aan het college voorgelegd.
4 (B)	We werken samen met de partners in de Groene Metropoolregio aan de instandhouding van landgoederen en buitenplaatsen in de regio en hun bijdrage aan de regionale opgaven in het kader van klimaat en economie.
4 (R)	Samenwerking op het gebied van de historische landgoederen en buitenplaatsen lukt alleen nog met de andere vijf Veluwezoomgemeenten. Binnen de rest van de GMR ligt de focus vooralsnog meer op de Limes.
5 (B)	We breiden de sociale werkplekken via de Landgoedcoöperatie Veluwezoom uit met een derde dag voor zes personen.
5 (R)	De mensen die voor de Landgoedcoöperatie werken kunnen vanaf 2022 een derde dag werken op de aangesloten landgoederen.
6 (B)	Jong geleerd is oud gedaan: minimaal 50% van de leerlingen van de basisscholen in Rheden neemt deel aan het erfgoededucatieproject Reizen in de Tijd. In de aanloop naar 450 jaar Rheden bevorderen we daarnaast een zo breed mogelijke verspreiding van het stripboek over Rhedens verleden.
6 (R)	In 2022 hebben in totaal 45 leerlingen (groepen 6,7,en 8) deelgenomen aan het educatieprogramma. In 2022 is de les Reis naar de Toekomst voorbereid waaraan in 2023 10 groepen 7 deel kunnen nemen. Deze kinderen ontvangen het stripboek als onderdeel van de les. Daarnaast ontvangen ca. 200 kinderen in AZC's het stripboek als kennismaking met de geschiedenis van hun nieuwe woonplaats.
7 (B)	We actualiseren de beleidsnota Verbindend Verleden en stellen een nieuwe uitvoeringsagenda op, beide met input van inwoners, eigenaren en vrijwilligers.
7 (R)	Er is besloten om geen nieuwe sectorale erfgoednota op te stellen. Wel worden in 2023 erfgoedwensen opgehaald en ook via de dorpsgesprekken wordt input

	opgehaald bij inwoners. De opgehaalde wensen worden in een uitvoeringsagenda verwerkt als input voor Omgevingsvisie en -plan.
Doel 2: We passen het erfgoedbeleid in het nieuwe systeem van de Omgevingswet in.	
1 (B)	Om aan de wettelijke eisen te voldoen, ontsluiten we alle erfgoedinformatie – in samenwerking met de vrijwilligers van Rheden op de Kaart - via een nieuwe database en een gebiedsatlas. Eind 2022 hebben we 50% van het beschermd erfgoed opgenomen in de database en zijn we halverwege met de ontwikkeling van de gebiedsatlas.
1 (R)	We hebben in 2022 50 % van het erfgoed opgenomen in de database. We zijn halverwege met de gebiedsatlas.
2 (B)	De commissie Ruimtelijke Kwaliteit, zoals vereist onder de Omgevingswet, is geïnstalleerd.
2 (R)	De commissie is per 1 januari 2023 (voorheen de beoogde datum van inwerkingtreding van de Omgevingswet) geïnstalleerd.
3 (B)	Voor erfgoedthema's leveren we conform de planning van het Programma Omgevingswet een bijdrage aan Omgevingsvisie en -plan.
3 (R)	Vanuit het erfgoedteam wordt meegedacht bij de totstandkoming van visie en plan en binnen beide trajecten is/wordt informatie aangeleverd aan de projectleiders.
Doel 3: We voeren het duurzaamheidsproject Maatwerk voor Monumenten uit.	
1 (B)	Als onderdeel van het Klimaatprogramma en de Erfgoednota voeren we dit project uit dat bestaat uit de advisering van eigenaren o.a. via de inzet van maatwerkscans en de subsidie van maatregelen die in die scans worden geadviseerd. Eind 2022 hebben we minimaal 100 adviesgesprekken gevoerd. Daarnaast maakt een gebiedsaanpak in Ellecom deel uit van dit project. Daarmee zijn we eind 2022 halverwege.
1 (R)	We hebben eind 2022 115 gesprekken gevoerd wat overeenkomst met ongeveer 15% van het monumentenbestand. De gebiedsaanpak in Ellecom heeft vertraging opgelopen vanwege een verlate oplevering (door het bureau dat hiervoor door de provincie is ingehuurd) van het cultuurhistorisch kader. Het vervolg staat nu voor september 2023 op de planning.
Doel 4: We voeren de agenda voor de beleving en vermarkting van de landgoederenzone Veluwezoom conform (de nog vast te stellen) planning uit.	
1 (B)	We werken samen met Wageningen, Renkum, Rozendaal, Arnhem, Brummen, eigenaren en ondernemers aan een betere toeristische ontsluiting en vermarkting van de gezamenlijke landgoederenzone. Daarin nemen we ook de wandelknooppunten mee. Hiermee leveren we ook een bijdrage aan het thema Ontspannen Regio van de Groene Metropoolregio.
1 (R)	Met de vijf andere Veluwezoomgemeenten hebben we in 2022 een Cultuur- en Erfgoedpact afgesloten met de provincie. Doel is om verspreid door de zone langs fietsknooppunten (de wandelknooppunten zijn nog niet klaar) in 2023 minimaal 10 belevingsobjecten te plaatsen die een breed publiek op een laagdrempelige manier informeren over de landgoederenzone. Hiervoor is €106.274 subsidie ontvangen. Bij voldoende cofinanciering kunnen nog eens 10 objecten worden geplaatst waarvoor additioneel €55.686 subsidie is toegezegd.

Welke context speelde er?

Corona

In 2022 zijn de laatste rijksmaatregelen corona afgeschaald. Nog steeds heeft corona effect op onze inwoners. Zowel effecten voor inwoners die corona krijgen als de effecten voor mensen die corona hebben gehad of de effecten van de lockdowns.

Energiearmoede
De oorlog in Oekraïne heeft mede geleid tot stijgende energieprijzen en inflatie. De energierekening is voor een steeds groter wordende groep moeilijker te betalen. Energiearmoede treft zowel nieuwe groepen, denk aan mensen met een eigen woning maar zonder middelen om deze te verduurzamen, als mensen die sowieso al in bestaansonzekerheid leven. Het rijk heeft in 2022 ondersteunende maatregelen opgezet, waaronder een energietoeslag die de gemeente heeft uitgevoerd. Naast de uitkering van de energietoeslag in 2022 heeft de gemeenteraad in december 2022 een pakket ondersteunende maatregelen vastgesteld die in 2023 uitgevoerd worden. Het thema energiearmoede heeft veel impact op de inwoners en ook op de inzet van de gemeentelijke organisatie in de volle breedte.
Naast een pakket aan ondersteunende maatregelen energiearmoede zetten wij als gemeente een breder pakket aan maatregelen in, in de vorm van aanbod van energiecoaches en een witgoedregeling om op de middellange termijn effect te realiseren op de stijgende energielasten.

Vergrijzing

26% van de Rhedense inwoners is 65 jaar of ouder (tegenover ruim 19% landelijk). Komende jaren zal het aandeel senioren nog verder toenemen. Senioren blijven langer zelfstandig thuis wonen, waarmee zij ook langer verantwoordelijk zijn voor hun eigen huishoudboekje. De verwachting is dat er een steeds grotere groep inwoners een vorm van (lichte) langdurige administratieve ondersteuning nodig heeft.

Flexibilisering arbeidsmarkt
De arbeidsmarkt flexibiliseert, wat een nieuwe doelgroep met zich meebrengt voor het minima- en schuldhulpbeleid. Nieuwe groepen die hierdoor de aandacht verdienen, zijn: jongeren, flexwerkers en zelfstandigen met een middeninkomen.

Onderwijs

De Coronacrisis heeft ook in 2022 gevolgen voor kinderopvang, onderwijs en volwasseneneducatie. Er is sprake van ziekteverzuim, personeelstekorten en onderwijsaanbod dat niet door heeft kunnen gaan.

In 2022 is op het gebied van onderwijsachterstanden ingezet op het versterken kwaliteit van de voor- en vroegschool. Daarnaast is een onderzoek gestart om een wijkgerichte gezinsaanpak te versterken voor (laaggeletterde) ouders met jonge kinderen van 0-6 jaar. De Peutermonitor is actief werkzaam. Hierdoor heeft de gemeente met overzichtelijke dashboards inzicht in bereik en subsidiemiddelen voor VVE en peuteropvang.

Het Rijk geeft onderwijs en gemeente via het Nationaal Programma Onderwijs extra middelen om achterstanden die zijn opgelopen door de Coronacrisis zo veel mogelijk in te lopen tot 2025. In samenspraak met het onderwijs is extra ingezet op zorg (uren schoolmaatschappelijk werk, uren

verzuimcoach), collectief cursusaanbod op scholen, en vakantieaanbod door lokale partners. In 2023 wordt ook gestart met aanbod voor een verlengde schooldag. Daarnaast zijn in 2022 twee taalklassen gestart voor leerlingen van het AZC en leerlingen uit Oekraïne.

Betaalbare zorg

Wij zien de vraag naar hulp en ondersteuning vanuit de Wet maatschappelijke ondersteuning steeds meer toenemen. Hiervoor zijn demografische ontwikkelingen, zoals ouder wordende inwonerspopulatie, een aanwijsbare grondslag. Daarnaast zien we ook dat bijvoorbeeld de toegang tot de langdurige zorg vanuit de Wet Langdurige Zorg steeds verder beperkt wordt en wij als gemeente de taakstelling hebben gekregen om hulp en ondersteuning te organiseren. Als gemeente hebben wij beperkte mogelijkheden om te sturen op bijvoorbeeld het vragen van een financiële eigen bijdrage. Wij zijn als gemeente de weg ingeslagen waarbij wij voor inwoners op een laagdrempelige manier hulp en ondersteuning willen bieden vanuit de Sociale Basis.

Woonplaatsbeginsel Jeugdwet

Op 1 januari 2022 is de Wet wijziging woonplaatsbeginsel Jeugdwet ingegaan. In de tweede helft van 2021 en in de eerste helft van 2022 is er gewerkt aan de overdracht van jeugdigen. In totaal zijn er 47 jeugdigen naar andere gemeenten overgedragen en 45 zijn er naar ons toegekomen. Tot eind 2022 konden gemeenten compensatie aanvragen voor een onverwacht hoger zorggebruik voor voogdij/18+. De aanvraag die de gemeente heeft ingediend is toegekend. De definitieve hoogte van het bedrag wordt in de mei-circulaire 2023 duidelijk.

Jeugdbeleid

De gemeente Rheden heeft ook in 2022 in de regio Centraal Gelderland op meerdere vlakken samengewerkt. Naast de regionale samenwerking op transformatie en inkoop zijn er steeds meer ontwikkelingen die om samenwerking vragen zoals de Gelderse Verbeteragenda Jeugdbescherming. Begin 2022 is de regiovisie ‘’Samenwerking en opdrachtgeverschap jeugd, Wmo en beschermd wonen - Regio Centraal Gelderland’’ vastgesteld. De visie op samenwerking in de regio Centraal Gelderland is een uitwerking van de Norm voor Opdrachtgeverschap (NvO) die de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) namens alle Nederlandse gemeenten heeft opgesteld.

In 2022 zijn het Rijk en VNG niet tot overeenstemming gekomen over de Hervormingsagenda Jeugdzorg (lees Ontwikkelagenda in de begroting). De gesprekken lopen door in 2023.

De economische ontwikkelingen op het gebied van loon- en prijsstijgingen (inflatie) hebben een effect op de kosten die de gemeente maakt voor gecontracteerde partijen. Een fors hogere indexatie van tarieven, toenemende signalen over tekorten bij zorgpartijen, onder andere door stijgende loonkosten, energielasten, frictiekosten; krapte op de arbeidsmarkt.

De toestroom van vluchtelingen uit Oekraïne en andere landen, in combinatie met de opening van opvang en het azc in Velp hebben in 2022 niet tot een stijging van zorggebruik geleid in 2022.

Volksgezondheid
Corona heeft een grote invloed gehad en nawerking op leefstijl en de sociale en mentale gezondheid van inwoners. We hebben in 2022 extra programma’s ingezet om inwoners te ondersteunen. Voorbeelden daarvan zijn extra sportieve, culturele en sociale activiteiten in alle schoolvakanties, extra schoolmaatschappelijk werk en extra cursusaanbod rondom welzijnsthema’s. Dit loopt door in 2023.

Landelijk zijn het Gezond & Actief Leven Akkoord (GALA) en het Integraal Zorg Akkoord (IZA) gesloten. De akkoorden leggen de nadruk op meer samenwerking tussen eerstelijnszorg en het sociaal domein, meer inzet op preventie en gezond leven en goede, toegankelijke en betaalbare zorg. Gekoppeld aan deze akkoorden is een nieuwe financiële regeling voor gemeenten ingevoerd: de Specifieke Uitkering Gezond & Actief Leven. Waar gemeenten voorheen op enkele gezondheidsthema's losse projectgelden ontving van het rijk, kunnen wij nu één grote uitkering voor de komende 4 jaar aanvragen. Er wordt in deze regeling geld beschikbaar gesteld voor 15 gezondheidsthema's (o.a. mentale gezondheid, eenzaamheid, welzijn op recept, Kansrijke Start, overgewicht, Sportakkoord en meer). De gelden hebben we aangevraagd. In 2023 ontwikkelen we een integraal plan.

De zorg staat onder druk. Corona heeft een groot beroep gedaan op medewerkers, gezorgd voor verschuiving van zorg en voor extra hulpvragen. We zien ook dat hulpvragen complexer worden (combinatie van problematiek). Ook neemt het aantal hulpvragen toe door toestroom van vluchtelingen (met vaak zwaardere hulpvraag). Tegelijkertijd wordt er meer flexibiliteit en gebruik van diverse (communicatie)kanalen gevraagd. We zien dat dit effect heeft op de ondersteuning die vanuit uitvoerende organisaties wordt verzorgd, zoals de Jeugdgezondheidszorg van de GGD. Een aantal taken hebben zij in 2022 afgeschaald. Momenteel werken we met hen aan een plan voor een Toekomstbestendige JGZ. We merken het ook bij partnerorganisaties, zoals huisartsenpraktijken. Het IZA en GALA gaan hierop in en we zijn hierover ook lokaal in gesprek met partners. Zo werken we in Velp-Rozendaal samen met zorgverzekeraars Menzis, eerstelijns zorgverleners en partners uit het sociaal domein aan een visie over gezondheid en samenwerking in 2030. Ondertussen maken we ook stappen in de praktijk met bijvoorbeeld de werkwijze Welzijn op Recept.

Volksgezondheid komt op steeds meer beleidsterreinen en opgaven terug. Denk aan thema's als de inrichting van de openbare ruimte (omgevingswet), het effect van het veranderende klimaat (weersextremen) en luchtkwaliteit. We zetten ons extra in bij projecten en ontwikkelingen om gezondheidskennis aan de voorkant toe te passen en mee te nemen in besluitvorming (health in all policies).

Sport & Bewegen
We constateren dat sportverenigingen voor verschillende uitdagingen staan. De sportdeelname in Nederland stijgt de laatste decennia, terwijl de deelname aan sport via een vereniging niet meegroeit. Je sportaanbod aan laten sluiten bij de veranderende behoeften van sporters, vrijwilligers werven, accommodatievraagstukken en bestaansrecht voor kleinere clubs zijn voorbeelden van vraagstukken die leven. We bekijken hoe we de Open Club aanpak verder kunnen uitbreiden en verenigingen kunnen helpen bij deze uitdagingen.

De stijgende energieprijzen zorgen bij sportclubs voor forse stijgingen van de energierekening. We helpen de clubs hun activiteiten te continueren met een lokaal Winterfonds, landelijke regelingen en het verduurzamen van hun accommodatie.

Inburgering
Op 1 januari 2022 is de nieuwe Wet Inburgering van kracht gegaan. Gemeenten zijn daarmee verantwoordelijk voor de begeleiding van statushouders (asiel- en gezinsmigranten) met als doel dat zij zo snel mogelijk naar vermogen mee kunnen doen in de samenleving, het liefst via betaald werk. Met de invoering van de nieuwe Wet Inburgering zijn gemeenten voortaan verantwoordelijk voor:

- De regie vanaf de opvang van de asielstatushouder;
- De uitvoering van de brede intake en het vaststellen van het Persoonlijk Plan Inburgering en Participatie (PIP);
- Financieel ontzorgen van asielstatushouders;
- Het aanbieden van de leerroutes (duale trajecten met taal & participatie) en de inkoop van deze routes voor asielstatushouders.

Begin 2022 is er wegens een fout bij DUO door het ministerie aan gemeenten opgelegd om nog niet met statushouders onder de nieuwe wet aan de slag te gaan. Eind maart waren de problemen opgelost en konden we aan de gang met de nieuwe werkwijze onder de nieuwe Wet. Vanwege de vastzittende asiel- en opvangketen, zijn in het begin met name statushouders onder de oude wet zijn gehuisvest in Rheden, waardoor de aantallen pas in Q3 2022 begonnen aan te trekken.

Doelstellingen en resultaten op het gebied van inburgering zijn geformuleerd onder 'Werk en re-integratie'.

Klimaatadaptatie

Droogte en watertekort
In de zomer van 2022 had Nederland te maken met een lange periode (april tot oktober) van droogte en watertekort. In juli en augustus 2022 werd opgeschaald naar het niveau 'dreigend watertekort' (niveau 1) en vervolgens een nationaal 'feitelijk watertekort (niveau 2). Naast de gevolgen voor verzilting en de scheepvaart (lage rivierwaterstanden), moesten ook sommige waterschappen en/of drinkwaterbedrijven maatregelen nemen om de droogte het hoofd te bieden en het water te verdelen. Met name in Overijssel en Gelderland kampten met dreigend watertekort voor bedrijven.

Hitte
De zomer van 2022 was heel warm, heel droog en extreem zonnig. Op 19 juli werd het extreem warm, waardoor het KNMI een deel van het land code oranje gaf. Bijna overal werd het in Nederland warmer dan 35°C. De eerste landelijke hittegolf was begin augustus en duurde acht dagen. Op 25 augustus 2022 was het de warmste dag ooit, waarbij de 2e nationale hittegolf een feit was. Augustus 2022 staat in de top 3 van de warmste augustusmaanden sinds 1901.

Ten aanzien van droogte was de gemiddelde neerslag was 135 mm. Normaal gesproken is dat 224 mm.

Het record voor zonnestraling uit 1976 werd een paar dagen voor het eind van augustus verbroken: gemiddeld waren er landelijk 835 zonuren. Dat is veel meer dan het langjarig gemiddelde van 640 zonuren.

Erfgoed

Vanaf het begin van corona is sprake geweest van een toename van het aantal aanvragen voor onderhoud en wijziging van monumenten. In de tweede helft van 2022 zagen we dit weer wat normaliseren. Door de energiecrisis is daarnaast meer vraag naar expertise over de verduurzaming van monumenten terwijl deze expertise landelijk en in de markt zeer schaars voorhanden is. Dat geeft veel extra werkdruk voor de DuMo-coach die Rheden in dienst heeft.
Het jaar stond verder in het teken van voorbereiding op de Omgevingswet: van de werving en instelling van de Commissie Ruimtelijke Kwaliteit tot het Omgevingswetproof ontsluiten van alle erfgoeddata.

Wat is de bijdrage aan de Sustainable Development Goals (SDG)?

Taakveld(en)	Bijdrage aan SDG*
• 5.1 Sportbeleid en activering • 5.2 Sportaccommodaties • 5.3 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie • 5.5 Cultureel erfgoed • 5.6 Media • 6.1 Samenkracht en burgerparticipatie • 6.2 Wijkteams • 6.3 Inkomensregelingen • 6.6 Maatwerkvoorzieningen (WMO) • 6.71 Maatwerkdienstverlening 18+ • 6.72 Maatwerkdienstverlening 18- • 6.82 Geëscaleerde zorg 18- • 7.1 Volksgezondheid • 7.5 Begraafplaatsen en crematoria	• 1-2, 1-3 • 2-1 • 3-2, 3-3, 3-4, 3-5, 3-6, 3-7, 3-8, 3-9, 3-11 • 4-7 • 8-9 • 10-2 • 11-3, 11-4 • 12-B • 16-7, 16-8 • 17-16, 17-17, 17-18, 17-19

* Sustainable Development Goals, zie bijlage 8 voor een nadere toelichting

Verbonden partijen

Voor het bereiken van de doelstellingen van het programma, in het bijzonder de beoogde maatschappelijke effecten, heeft de gemeente Rheden zich met een aantal partijen verbonden waarin zij een bestuurlijk en een financieel belang heeft. Het gaat hier om de volgende organisaties:

- Modulair Gemeentelijke Regeling Sociaal Domein regio Centraal Gelderland (MGR);
- Veiligheids- Gezondheidsregio Gelderland Midden (VGGM);
- Vervoersorganisatie regio Arnhem Nijmegen (DRAN);
- Archeoregio Arnhem (waarin 10 gemeenten samen een regioarcheoloog in dienst hebben);

In de paragraaf Verbonden Partijen wordt nader inzicht gegeven in de beleidsmatige en financiële betrokkenheid en risico's van de gemeente in deze organisaties.

Wat heeft het gekost?

Programma 2. Welzijn

(Bedragen x € 1.000)	Rekening	Primi-tieve begroting	Gewijzig-de begro-ting	Rekening	Saldo
	2021	2022	2022	2022	2022
Lasten					
5.1 Sportbeleid en activering	291	469	404	449	-45
5.2 Sportaccommodaties	3.676	3.320	3.639	4.084	-445
5.3 Cultuurpresentatie, prod.partic.	955	693	694	874	-180
5.5 Cultureel erfgoed	762	199	884	600	285
5.6 Media	910	887	887	886	1
6.1 Samenkracht en burgerparticip.	3.251	3.528	3.849	3.066	783
6.2 Wijkteams	619	583	585	515	70
6.3 Inkomensregelingen	20.744	19.860	22.070	24.317	-2.246
6.6 Maatwerkvoorzieningen (WMO)	2.213	2.083	2.285	2.090	195
6.71 Maatwerkdienstverlening 18+	15.656	14.440	15.117	14.987	130
6.72 Maatwerkdienstverlening 18-	13.470	14.441	14.470	15.396	-927
6.82 Geëscaleerde zorg 18-	980	200	933	928	5
7.1 Volksgezondheid	1.421	1.660	1.719	1.653	66
7.5 Begraafplaatsen en crematoria	810	601	612	660	-48
subtotaal	65.756	62.964	68.148	70.505	-2.357
Baten					
5.1 Sportbeleid en activering	3	21	21	14	-7
5.2 Sportaccommodaties	1.185	1.087	1.323	1.569	246
5.3 Cultuurpresentatie, prod.partic.				150	150
5.5 Cultureel erfgoed	467	0	145	360	215
5.6 Media					0
6.1 Samenkracht en burgerparticip.	305	142	142	193	51
6.2 Wijkteams	46				0
6.3 Inkomensregelingen	16.569	15.780	14.118	15.366	1.247
6.6 Maatwerkvoorzieningen (WMO)	1.301	474	474	470	-3
6.71 Maatwerkdienstverlening 18+	152	5	505	503	-2
6.72 Maatwerkdienstverlening 18-	22	22	22	90	68
6.82 Geëscaleerde zorg 18-					0
7.1 Volksgezondheid	8			29	29
7.5 Begraafplaatsen en crematoria	805	806	806	660	-146
subtotaal	20.861	18.337	17.556	19.404	1.848
Saldo van baten en lasten	-44.895	-44.627	-50.592	-51.102	-510
Reserves					
Toevoeging	467		2.131	2.235	-104
Onttrekking	97	40	2.470	2.001	-469
Resultaat	-45.265	-44.588	-50.252	-51.335	-1.083

Belangrijkste afwijkingen

Ten opzichte van de gewijzigde begroting 2022 is het financieel effect van de mutaties in de jaarstukken 2022 per saldo € 1,1 mln nadelig. De belangrijkste mutaties kunnen als volgt worden toegelicht.

2. Welzijn

Taakveld (afwijkingen per taakveld => 50.000 saldo baten en lasten)	Bedrag in € 1.000	Inc. / Struct.
5.1 Sportbeleid en activering	-52	I
De op dit taakveld verantwoorde personeelskosten zijn lager dan begroot (€ +/+ € 37 k). Voor sportstimulering zijn extra uitgaven gedaan in het kader van de Covid-19 steunmaatregelen en is aan sportverenigingen € 12 k aan subsidies en € € 14 k ter compensatie van kosten CTB. Voor deze extra lasten heeft de gemeente van het Rijk extra middelen ontvangen. Daarnaast is er € 69 k uitgegeven aan middelen die geheel worden gedekt uit een specifieke uitkering Sportakkoord, waarvan de opbrengst onder TV 5.2 is verantwoord.		
5.2 Sportaccommodaties	-199	I
Het resultaat is samengesteld uit een aantal componenten die elkaar per saldo compenseren. Te noemen zijn als belangrijkste posten: • De op dit taakveld verantwoorde personeelslasten zijn hoger dan begroot (-/- € 168 k) onder andere door extra inhuur voor schoonmaakwerkzaamheden en toezicht zwembaden. Voor totaalanalyse personeelslasten verwijzen wij naar de paragraaf bedrijfsvoering onderdeel Personeel & Organisatie. • Hogere inkomsten zwemlessen en entreegelden (+/+ € 129 k) • Lagere inkomsten uit verhuur en ter beschikking stellen van sportaccommodaties (-/- € 53 k) • Hogere inkomsten vanuit het Rijk (+/+ € 185 k). Niet begroot waren de aangevraagde en toegekende uitkeringen voor Sportakkoord (+/+ € 69 k), compensatie van Ministerie van VWS voor gederfde huuropbrengsten en openhouden van zwembaden (+/+ € 72 k), waarvan een deel met terugwerkende kracht over 2021 en een nabetaling SPUK 2020 (+/+ € 44 k) • Met betrekking tot onderhoud (inclusief storting voorzieningen) van de sportaccommodaties is sprake van een nadeel van € 211 k.		
5.3 Cultuurpresentatie, -productie en -participatie.	-30	I
De overschrijding op dit taakveld bestaat voornamelijk uit verstrekte subsidies aan cultuurinstellingen in het kader van de Covid-steunmaatregelen (-/- € 23 k)		
5.5 Cultureel erfgoed	500	I
Dit taakveld omvat o.a. budgetten voor meerjarige projecten zoals de Gebiedsatlas en Maatwerk voor Monumenten waar deels ook externe subsidies voor zijn verkregen. Een substantieel deel (€ 257 k) hiervan is nog niet besteed. Daarnaast zijn in 2022 de in eerdere jaren ontvangen subsidiemiddelen voor kwaliteitsimpuls landgoederenzone Rheden (€ 217 k) vrijgevallen ten gunste van de exploitatie. De betreffende uitgaven voor kwaliteitsimpuls landgoederenzone hebben in voorgaande jaren (2021 en vorige) plaatsgevonden.		
5.6 Media	1	I

Geen nadere toelichting vereist.		
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	834	I
De onderschrijding kent een aantal componenten waarvan de belangrijkste zijn: • Er zijn lagere uitgaven voor Algemene Diensten & Toegang (+/+ € 164 k) en voor Leefbaarheid en Activering (+/+ € 156 k). Dit komt onder andere omdat veel activiteiten pas medio 2022 weer zijn opgestart als gevolg van corona. • Het budget vanuit de zgn. POK-middelen (ten behoeve van de verbetering van de gemeentelijke dienstverlening met als speerpunten de wijkteams en het rechtsbeschermingssysteem) nog niet besteed (+/+ € 161 k) • De uitgaven voor transformatie blijven achter op het bij de Winterrapportage 2022 opgehoogde budget (+/+ € 188 k) • De uitgaven aan buurtaccommodaties, buurtactiviteiten en wijkaanpak liggen onder het budget (=/+ € 125) als gevolg van uitstel van activiteiten door corona. Voor bestrijding van eenzaamheid zijn extra uitgaven gedaan in het kader van de Covid-19 steunmaatregelen (€ 20 k).		
6.2 Wijkteams	70	I
De onderschrijding bestaat onder andere uit lagere lasten Veilig Thuis (+/+ € 22 k) en lager lasten Preventief Jeugdbeleid (+/+ € 37 k), als gevolg van minder initiatieven in 2022.		
6.3 Inkomensregelingen	-999	I
De overschrijding van het budget is opgebouwd uit hogere lasten (-/- € 2.246 k) , die deels gecompenseerd worden door hogere baten (+/+ € 1.247 k). De hogere lasten bestaan met name uit: • hogere lasten BUIG (-/- € 95 k) • de lasten van kwijtscheldingen zijn lager dan begroot (+/+ € 37 k) • de uitgaven voor bijzondere bijstand zijn hoger dan begroot (-/- € 1.921 k), en bestaat voornamelijk uit een overschrijding van de energietoeslag (-/- € 467 k) en de lasten van de opvang vluchtelingen uit Oekraïne en asielzoekers (-/- € 1.515 k) (kosten voor opvang Oekraïne worden volledig vergoed, zie hogere baten). Daarnaast is er kleine onderschrijding van de lasten van de overige bijzondere bijstand inclusief armoedebeleid. Zo is de subsidie aan Leergeld m.b.t. het Kindpakket lager doordat als gevolg van Covid-19 minder gezinnen / kinderen zijn bereikt. • de op dit taakveld verantwoorde personeelslasten zijn hoger dan begroot (-/- € 245 k) door onder andere hogere kosten voor functioneel beheer en de extra inzet voor de uitvoering van de energietoeslag. Voor totaalanalyse personeelslasten verwijzen wij naar de paragraaf bedrijfsvoering onderdeel Personeel & Organisatie. De hogere baten bestaan uit lagere baten BUIG (-/- € 267 k) en uit de vergoedingen voor de opvang vluchtelingen uit Oekraïne en asielzoekers (+/+ € 1.515 k). De gemeente Rheden is samen met twee andere regiogemeenten in overleg met het ministerie van SZW over het compenseren van het tekort middelen energietoeslag 2022.		

Indicatief zou het om een bedrag gaan van € 360 k. Een formeel besluit hierover ontbreekt nog.		
6.6 Maatwerkvoorzieningen (WMO)	191	I
De onderschrijding is opgebouwd uit een aantal posten waarvan de belangrijkste zijn: • de lasten van het Wmo-vervoer (als onderdeel van het doelgroepenvervoer dat door de BVO DRAN wordt uitgevoerd) zijn, deels nog door de Corona-beperkingen en -ontwikkelingen, lager dan begroot (+/+ € 108 k) • de eigen bijdrage voor Wmo-voorzieningen is hoger dan begroot (+/+ € 25 k) • lagere lasten voor hulpmiddelen (+/+ € 40 k) en lagere lasten voor woonvoorzieningen (+/+ € 10 k)		
6.71 Maatwerkdienstverlening 18+	127	I / S
De onderschrijding is op te splitsen in de volgende posten: • hogere lasten voor Huishoudelijke Hulp/Dagelijkse Ondersteuning (-/- € 53 k), onder andere door een verhoging van de kostprijs in de loop van het jaar. Deze overschrijding is structureel. • hogere lasten Gelrepas (-/- € 3 k) • lagere lasten Schulddienstverlening (+/+ € 71 k), • lagere lasten Coördinatie thuiszorg / mantelzorg / vrijwilligerswerk (+/+ € 35 k) • lagere lasten Activerend Werk / Module 8 (+/+ € 113 k) • lasten collectief vervoer dagbesteding (als onderdeel van het doelgroepenvervoer dat door de BVO DRAN wordt uitgevoerd) zijn hoger dan begroot (-/- € 7 k) • de lasten van ZiN (Zorg in Natura) – Begeleiding (inclusief aandeel Sociale Basis) zijn lager dan begroot (+/+ € 149 k). In de lasten van ZiN is een bedrag opgenomen voor meerkosten bij zorgaanbieders als gevolg van Corona-beperkingen (€ 34 k). Voor de meerkosten heeft de gemeente extra middelen ontvangen van het Rijk. • hogere lasten voor Pgb (-/- € 2 k) • per saldo lagere lasten voor uitvoering en innovatie (+/+ € 130 k) • de op dit taakveld verantwoorde personeelslasten zijn hoger dan begroot (-/- € 305 k) als gevolg van het inhuren van extra, ingehuurde medewerkers voor het beoordelen, toewijzen, registreren en vervolgen van zorgaanvragen. Voor totaalanalyse personeelslasten verwijzen wij naar de paragraaf bedrijfsvoering onderdeel Personeel & Organisatie. In het kader van schuldhulpverlening zijn extra uitgaven gedaan in het kader van de Covid-19 steunmaatregelen (€ 88 k).		
6.72 Maatwerkdienstverlening 18-	-859	I
De overschrijding is op te splitsen in de volgende posten:		

- de lasten collectief vervoer instellingen (als onderdeel van het doelgroepenvervoer dat door de BVO DRAN wordt uitgevoerd) zijn hoger dan begroot (-/- € 3 k)
- de lasten van ZiN (Zorg in Natura) – Jeugdzorg (inclusief aandeel Sociale Basis en Lumpsum-afspraken) zijn lager dan begroot (-/- € 24 k). In de lasten van ZiN is een bedrag opgenomen voor meerkosten bij zorgaanbieders als gevolg van Corona-beperkingen (€ 21 k).Voor de meerkosten heeft de gemeente extra middelen ontvangen van het Rijk.
- lagere lasten voor Pgb (+/+ € 123 k)
- per saldo lagere lasten voor uitvoering en innovatie (+/+ € 23 k)
- de op dit taakveld verantwoorde personeelslasten zijn hoger dan begroot (-/- € 978 k) als gevolg van het inhuren van extra, ingehuurde medewerkers voor het beoordelen, toewijzen, registreren en vervolgen van zorgaanvragen. Voor totaalanalyse personeelslasten verwijzen wij naar de paragraaf bedrijfsvoering onderdeel Personeel & Organisatie.

6.82 Geëscaleerde zorg 18-	5	I
Op dit taakveld zijn opgenomen de lasten van jeugdzorg (ZiN)gericht op bescherming en veiligheid. De aantallen jeugdigen met een jeugdbeschermingsmaatregel en/of jeugdreclasseringsmaatregel zien we de laatste jaren iets afnemen.		
7.1 Volksgezondheid	95	I
De onderschrijding komt voornamelijk voort uit de lagere lasten voor collectieve preventie GGZ (+/+ € 42 k) doordat er minder subsidies zijn verstrekt en uit lagere lasten voor Jeugdgezondheidszorg (+/+ € 90 k) doordat het budget Gezond in de Stad (€ 54 k) niet is besteed.		
7.5 Begraafplaatsen en crematoria	-194	I
Dit betreft enerzijds een voordeel (€ 78k) op de legesopbrengsten (zie toelichting bij paragraaf lokale heffingen) en anderzijds een nadeel (€ 221k) m.b.t. de onttrekking aan de voorziening onderhoud graven. Tevens is er sprake van diverse overige afwijkingen.		
0.10 Mutaties reserves	-573	I

Het saldo van de overschrijding bestaat uit:

- niet verwerkte begrote onttrekking reserves Sportbedrijf (-/- € 40 k)
- een lagere onttrekking reserve COVID-19 dan begroot (-/- € 9 k)
- niet verwerkte begrote onttrekking reserve Cultureel Erfgoed (-/- € 468 k)
- niet begrote toevoeging aan bestemmingsreserve NTBGB (Gezond in de Stad) in verband met niet besteden incidenteel budget (-/- € 54 k)
- niet begrote toevoeging aan bestemmingsreserve NTBGB (Inclusieagenda) in verband met niet besteden incidenteel budget (-/- € 50 k)
- niet begrote onttrekking aan bestemmingsreserve NTBGB (Doorstroommakelaar) in verband met besteden van een deel van het incidenteel budget uit 2021 (+/+ € 48 k).

Totaal	**-1.083**

3 Gebiedsontwikkeling

Wat hebben we bereikt?

2022 is een jaar dat gekenmerkt wordt door ingrijpende gebeurtenissen in de samenleving, zoals de oorlog in Oekraïne, stikstofdiscussies en energiecrises. Ook dit heeft effect op de ruimtelijke ontwikkelingen in onze gemeente.

Er is een landelijk tekort aan woningen en ook in Rheden wordt ingezet op de realisatie van extra woningen. Hiervoor zijn diverse plannen in voorbereiding genomen. In 2022 zijn startnotities rondom woonwagenbeleid en woonzorg in de raad vastgesteld. Daarnaast zijn afspraken gemaakt met de woningbouwcorporaties over o.a. het verduurzamen van de woningvoorraad.

Bij de ontwikkeling van ruimtelijke plannen spelen klimaatadaptatie, biodiversiteit en energietransitie een belangrijke rol. Samen met bewoners werden in 2022 bijvoorbeeld inrichtingsplannen uitgewerkt om tot een groenere inrichting te komen. Daarnaast werden leningen verstrekt voor het verduurzamen van woningen en zijn ruim 6000 waardebonnen uitgegeven voor isolerende maatregelen aan woningen.

In 2022 is nieuw beleid vastgesteld voor laadinfrastructuur, het biodiversiteitsplan, maar ook het speelruimtebeleid. Er is gestart met de aanleg van laadpalen en er zijn twee buurtspeeltuinen gerealiseerd. Maar er zijn bijvoorbeeld ook weer vele lichtmasten voorzien van led, waardoor 70% van alle lichtmasten in Rheden nu van led is voorzien.

De gemeenteraad heeft het Masterplan Veluwezoom vastgesteld. Het gemeentehuis is gesloopt en de aanbesteding voor de nieuwbouw gestart in dit jaar.

Welke doelen zijn gerealiseerd?

Tabel: gerealiseerde doelen Gemeentelijk vastgoed

Nr.	Doel
1 (B)	Doel 1: het vastgoed dient functioneel, duurzaam en in toenemende mate circulair te zijn binnen kostenefficiënte kaders.
1 (R)	In 2022 is er gewerkt aan de uitvoering van het meerjarenonderhoudsplan (MJOP) van de panden die in eigendom zijn bij Gemeente Rheden. Daarnaast zijn de voorbereidingen getroffen voor de aanbesteding voor het preventief en correctief onderhoud in 2023, waarin we circulariteit ook een plek geven. In 2023 herzien we de MJOP's van de verschillende panden, ook hiervoor zijn in 2022 voorbereidingen getroffen.

Tabel: gerealiseerde doelen Mobiliteit, infra en beheer openbare ruimte

Nr.	Doel
1 (B)	Doel 1: Behoud en versterking van een veilige, bereikbare en schone woon-, werk- en leefomgeving.
1 (R)	We hebben in 2022 verder gewerkt aan een veilige en bereikbare woon-, werk en leefomgeving. Dit door het initiëren, voorbereiden en uitvoeren van diverse (beleids) projecten in de openbare ruimte. Wij hebben de openbare ruimte in 2022 beheerd conform de in december 2021 door de Raad vastgesteld integraal beheerplan met onderliggende beheerplannen wegen, groen en spelen. Hierin zijn de beheer- en uitvoeringsplannen verder uitgewerkt op basis van het areaal en het beschikbare budget. In 2022 is binnen het beheer en de herinrichting van de openbare ruimte daar waar mogelijk een bijdrage geleverd aan klimaatadaptatie en het tegengaan van hittestress.

Tabel: gerealiseerde doelen Natuur en landschap

Nr.	Doel
1 (B)	Doel 1: Het behouden, benutten en versterken van het Rhedens (cultuur)landschap.
1 (R)	
2 (B)	Doel 2: Het duurzaam in stand houden en waar mogelijk uitbreiden van de huidige natuurwaarde en biodiversiteit van de natuurgebieden.
2 (R)	Op 28 juni 2022 is het beleidsnota Biodiversiteitsplan 2022-2032 door de Raad vastgesteld. De hiervoor benodigde middelen zijn eind van het jaar in de begroting vastgesteld. Eind 2022 is gestart met de werving van de ecoloog biodiversiteit en met de opstart van de uitvoering van het uitvoeringsprogramma.

Tabel: gerealiseerde doelen Ruimtelijk kader, ondersteunen en nemen van initiatieven voor gebiedsontwikkeling

Nr.	Doel
1 (B)	Doel 1: op 1 juli 2022 zijn we inhoudelijk en organisatorisch klaar voor de invoering van de Omgevingswet.
1 (R)	Zoals al meegedeeld in de Raadsinformatiebrief van 13 december 2022 voldoen wij aan alle eisen en is opvolging gegeven aan de adviezen.
2 (B)	Doel 2: samen met initiatiefnemers nieuwe gewenste ontwikkelingen realiseren
2 (R)	In 2022 hebben we de ruimtelijke initiatieven, daar waar mogelijk, een stap verder geholpen. In de factsheets is in december 2022 de actuele stand van zaken van de meest aansprekende gebiedsontwikkelingen gedeeld met de gemeenteraad.

Tabel: gerealiseerde doelen Wonen

Nr.	Doel
1 (B)	Doel 1: Het terugdringen van het woningtekort.
1 (R)	Er zijn 32 woningen toegevoegd en inzet op regionale samenwerking en afspraken.
2 (B)	Doel 2: Een aantrekkelijke woningvoorraad voor jong en oud.
2 (R)	Startnotities woonwagenbeleid en woonzorgvisie zijn vastgesteld.
3 (B)	Doel 3: Meer veerkracht in kwetsbare wijken.

3 (R)	Wijkvisie Stenfert is opgeleverd en doelgroepenverordening is vastgesteld.
4 (B)	Doel 4: Duurzame woningen en natuurinclusieve wijken.
4 (R)	Afspraken woningcorporaties over verduurzamen woningen met slechte labels en de gemeente heeft energie bespaarpakketten aangeboden aan inwoners.

Welke resultaten zijn in 2022 gerealiseerd?

Tabel: resultaten Gemeentelijk vastgoed

Nr.	Resultaat
Doel 1: het vastgoed dient functioneel, duurzaam en in toenemende mate circulair te zijn binnen kosten-efficiënte kaders.	
1 (B)	Minimaliseren van de categorie "Overig vastgoed"
1 (R)	In 2022 hebben er diverse transacties plaatsgevonden, met name gericht op de verkoop van groenstrookjes of afkoop van erfpacht. De vastgoedportefeuille is inmiddels geminimaliseerd tot een compacte kernportefeuille, gericht op Beleidsvolgend vastgoed of Vastgoed voor eigen huisvesting.
2 (B)	Doorvoeren van de kostprijs dekkende huur voor categorie "Beleidsvolgend vastgoed"
2 (R)	Het doorvoeren van de kostprijs dekkende huur vraagt veel capaciteit, zowel bij vastgoed als bij financiën. Er zijn in 2022 geen verdere stappen op dit onderdeel gezet.
3 (B)	Onderhoud conform jaarplanning
3 (R)	Het onderhoud van 2022 wordt in Q2 2023 afgerond.
4 (B)	Verduurzaming Theothorne
4 (R)	De verduurzaming van Theotorne is verder voorbereid, zowel in het technische ontwerp als de aanloop naar de aanbesteding. Huidige marktontwikkelingen zorgen ervoor dat de projectfactoren Tijd, Geld en Kwaliteit niet altijd volledig beheersbaar zijn. Verder moet er tijdig met Sport in Rheden worden gekeken naar mogelijkheden voor tijdelijke sportlocaties.
5 (B)	Verder uitvoering geven aan het project Gemeentehuis
5 (R)	De circulaire sloop van het oude gemeentehuis is in 2022 afgerond. De aanbesteding voor de realisatie van nieuwbouw heeft in 2022 grotendeels plaatsgevonden. In 2023 wordt de aanbesteding afgerond en wordt er gestart met de bouw.

Tabel: resultaten Mobiliteit, infra en beheer openbare ruimte

Nr.	Resultaat
Doel 1: Behoud en versterking van een veilige, bereikbare en schone woon-, werk- en leefomgeving	
1 (B)	We maken in 2022 een plan van aanpak voor een gemeentelijk Mobiliteitsplan. Met het nieuwe plan (2023) leggen we op gemeentelijk niveau de gewenste wegcategorisering, nieuwe koers en het beleid vast voor alle onderwerpen binnen mobiliteit en verkeer. Dit vervangt de huidige plannen.
1 (R)	Verdere voorbereiding heeft plaatsgevonden en ook is koppeling en afstemming gezocht met omliggende overheden en partijen. Zo maken de gemeenten Arnhem en Renkum en ook de Groene Metropoolregio gelijktijdig nieuw mobiliteitsbeleid.
2 (B)	In onder andere Rheden en De Steeg breiden we 30km-zones uit in bestaande woonbuurten. Dit in overleg met betrokkenen en beperkte middelen.

2 (R)	De verdere voorbereiding en bewonerscommunicatie is doorlopen en de projecten zijn startklaar gemaakt.
3 (B)	Met de uitwerking van het Masterplan Veluwezoom gaan we het recreatieverkeer slimmer sturen. In 2022 voeren we ter voorbereiding verkeersonderzoeken hiervoor uit.
3 (R)	Er hebben tellingen en een kentekenonderzoek plaatsgevonden. Verdere uitwerking van de onderzoeken volgt binnen het uitvoeringsprogramma van Masterplan Welkom Veluwezoom.
4 (B)	We pakken verkeersonveiligheid risicogestuurd en integraal aan. We sluiten aan bij het landelijke strategisch plan verkeersveiligheid (SPV2030). In 2022 maken we via regio en provincie een start voor het meeliften van projecten in de tweede tranche van het SPV2030 (openstelling verwacht in najaar 2022).
4 (R)	De landelijke SPV-subsidie is aangevraagd en verkregen. Met ruim 175.000 euro extra middelen zetten we in op extra verkeersveiligheid in enkele projecten. Dit betreffen de 30km-zones in Rheden en de aanpak van het centrale kruispunt in De Steeg. Deze laatste is verbonden aan het project Fietsmaatregelen Velp-Dieren, waarvoor de gemeenteraad in 2022 een startnotitie vaststelde. De gesubsidieerde maatregelen moeten uiterlijk in 2027 gerealiseerd zijn.
5 (B)	We maken een visie voor de laadinfrastructuur in de gemeente. Daarnaast streven we om in 2022 vraaggestuurd 15 extra oplaadpunten te realiseren.
5 (R)	De visie Laadinfrastructuur is in 2022 door de gemeenteraad vastgesteld. In 2022 zijn in de gemeente 7 oplaadpalen op straat geplaatst. Dit waren vraaggestuurde oplaadpalen. Voor 15 oplaadpalen (waarvan 10 proactieve) is ook alle voorbereiding in 2022 gereed en definitief gemaakt. Echter, heeft door onvoorziene materiaal- en personeelsproblemen bij de nieuwe concessiehouder de daadwerkelijk plaatsing zelf niet plaatsgevonden in 2022. De plaatsing gebeurt in de eerste helft van 2023. In totaal stonden er eind 2022 in onze gemeente 54 openbare oplaadpalen.
6 (B)	Samen met partners in Oost-Nederland toetsen wij in reguliere overleggen de ontwikkeling van het spoorgoederenvervoer, het vervoer van gevaarlijke stoffen en de wettelijke naleving hiervan over de IJssellijn. Hiernaast wil ProRail in 2022 tien overwegen in de gemeente aanpakken en veiliger maken.
6 (R)	De overleggen, samenwerking en lobby hebben verder vervolg gekregen. Voor de noordelijke aftakking van de Betuweroute is men bij de onderzoeksvraag om nut en noodzaak hiervan nader te onderzoeken. In november 2022 heeft ProRail 6 van de 10 geplande overwegen aangepakt. Dit zijn de Pinkelseweg, Schaarweg, Havelandseweg, Middachten, Hofstetterlaan en de Lange Juffer. Vier andere overwegen worden in 2023/2024 ingepland door een langer benodigde voorbereiding.
7 (B)	In 2021 is het Beleidsplan openbare verlichting vastgesteld. In 2022 wordt de verdere uitrol van duurzame verlichting uitgevoerd op basis van het meerjarenrenovatieplan. In 2022 vervangen we 178 stuks lichtmasten en armaturen. Vanaf 2022 monitoren we op basis van het energiepeil 2022 en brengen we de besparing van energiekosten in beeld.
7 (R)	In 2021-2022 zijn er 267 stuks lichtmasten en armaturen verled, dit heeft een energiebesparing opgeleverd van 65572 kWh. Dit betekent dat er in 2022, 71 % van het totale areaal (7091) van lichtmasten en armaturen in de gemeente Rheden is verled. In een benchmark met 77 andere gemeenten blijkt dat dit gemiddeld op circa 51% zit.
8 (B)	We beheren de openbare ruimte volgens de in 2021 vastgestelde beheerplannen, waarbij de kwaliteitsniveaus in de verschillende gebieden zijn afgestemd op de beschikbare middelen.
8 (R)	Wij hebben de openbare ruimte in 2022 beheerd conform de in december 2021 door de Raad vastgesteld integraal beheerplan met onderliggende beheerplannen

	wegen, groen en spelen. Waarbij op basis van monitoring de openbare ruimte minimaal voor 90% voldeed aan de CROW kwaliteitsnormering B (basis). Uitzondering is wegen, deze is vastgesteld op CROW kwaliteitsnormering C (laag) en ook deze voldeed op basis van monitoring voor minimaal 90% aan dit niveau.
9 (B)	We ambiëren de, in het kader van klimaatadaptatie, bij onderhoud en herinrichting van de openbare ruimte de hoeveelheid verharding met 20% te reduceren. We zien echter dat 20% terugbrengen van verharding zonder dat dit ten koste gaat van de functie, moeilijk haalbaar blijkt.
9 (R)	Vanuit het Watertakenplan Olburgen 2023-2027 geldt de randvoorwaarde om minimaal (gemiddeld) 10% niet functionele verharding om te vormen naar groen. Niet in alle projecten in de openbare ruimte is het reduceren van verharding met 10% haalbaar, door aanwezige functies en gebruik (bijvoorbeeld project Tuinstraat Velp).
10 (B)	Het areaal aan groenadoptie wordt in 2022 uitgebreid met 5%, van 26.000 m2 naar ruim 27.000 m2
10 (R)	Voor groenadoptie is uitbreiding van het areaal met 5% ruim behaald: het areaal op 1-1-2023 betreft 31.600 m2. Hiermee zitten we inmiddels al op het verwachte resultaat van 2023. Vanzelfsprekend gaan we door met de uitbreiding daar waar mogelijk en zullen we het resultaat voor 2023 bijstellen.
11 (B)	Buitenspelen is een van de belangrijkste vormen van bewegen voor kinderen en draagt bij aan een sterke, betrokken wijk. In 2022 stellen we een nieuw speelruimtebeleid vast. De vorige speelbeleidsnota was gericht op het aanbieden van voldoende speelvoorzieningen voor kinderen in gemeente Rheden. Dit nieuwe speelruimtebeleid heeft een andere focus: hoeveel en hoelang kinderen en jongeren buiten spelen en sporten bepaalt het succes van het speelruimtebeleid. Buitenspelen draagt bij aan de gezondheid van kinderen en het halen van de beweegnorm, zie ook programma 2.
11 (R)	In februari 2022 is het nieuwe speelbeleid vastgesteld. We zijn daarna direct gestart met de uitvoering van het beleid: in 2022 is in samenwerking met kinderen en partners een uitvoeringsplan voor het stimuleren van buitenspelen (software) ontwikkelt. We zijn ook gestart met de realisatie van buurtspeeltuinen, o.a. Koningsland in Rhedens en de buurtspeelplek Jan Ligthartlaan in Laag-Soeren.
12 (B)	Voor de herinrichting en vervanging binnen de openbare ruimte worden de verschillende planningen van riolering (WTPO), wegen, groen, verkeersveiligheid, woningbouw en aanbrengen van voorzieningen voor mindervaliden afgestemd en geprioriteerd. Vanuit het WTPO en de initiatieven RO worden ook in 2022 verschillende integrale investeringsprojecten opgestart en gerealiseerd, waaronder de Zuider-parallelweg Velp en clusters Dieren. Daarnaast zijn we gestart met het project Oranjebuurt, dat een doorlooptijd heeft t/m 2024.
12 (R)	Aanpak/uitvoering is zoals omschreven voorbereid en gerealiseerd. 2 x per jaar wordt gerapporteerd in de financiële commissie en daarmee nemen we de Raad mee over de voortgang in de realisatie van de grote civiele projecten.
13 (B)	In alle projecten en het beheer passen we een integrale aanpak toe en nemen expliciet klimaatdaptieve maatregelen mee. In 2022 zijn dit o.a. de volgende projecten: Oranjeweg Rheden, Annastraat en Tuinstraat Velp en de Oranjebuurt. In de uitwerking hiervan, bestaat de mogelijk dat voor de extra maatregelen, aanvullend budget nodig is. We maken hierbij een koppeling met programma 2 volksgezondheid.
13 (R)	Aanpak/uitvoering is zoals omschreven voorbereid en gerealiseerd. De Tuinstraat is in 2022 gerealiseerd. Het ontwerpproces voor de Oranjebuurt is met inwoners afgerond waarbij binnenkort gestart wordt met de uitvoering. De processen voor de Oranjeweg en Annastraat lopen momenteel.

	Daarnaast is in een aantal woonstraten vergroening gerealiseerd: de Oranjeweg in Rheden (2000m2) en de Julius Röntgenlaan in Dieren (70 m2) en zijn er extra bomen geplant in Velp-Zuid.

Tabel: resultaten Natuur en landschap

Nr.	Resultaat
Doel 1: Het behouden, benutten en versterken van het Rhedens (cultuur)landschap.	
1 (B)	Wij brengen onze doelstellingen voor het versterken van de ecologische, landschappelijke en recreatieve verbinding IJssel-Veluwe, met behoud van bestaande ruimte voor agrariërs, actief in bij onze eigen projecten en die van derden.
1 (R)	In alle projecten, zowel intern als extern, en zowel klein als groot brengen wij onze ambities voor versterking en verbinding van de ecologische en landschappelijke waarden tussen Veluwe en IJssel. Voorbeelden van grote projecten zijn het Groenblauwe Raamwerk van de Groene Metropoolregio, het Masterplan Veluwezoom, het Rivierklimaatpark en de Havikerwaard. Voorbeelden van kleinere projecten zijn erftransformaties in het buitengebied. Hierbij zorgen we voor een goede landschappelijke inpassing die onze doelen versterkt. Datzelfde geldt voor het Dorpspark de Laak en voor woningbouwplannen zoals Bloemershof in Dieren. Daarnaast nemen we deel aan het pilotproject Natuurinclusieve Landbouw van de Provincie Gelderland. We zoeken hierin samen met de agrariërs in onze gemeente naar versterking van de landschappelijke en ecologische waarden, passend bij het onderliggende water- en bodemsysteem en bij de wensen van de agrariërs.
2 (B)	Als uitvoeringsproject van de Omgevingsvisie Buitengebied starten wij in 2022 met het opstellen van een Meerjaren Landschapsuitvoeringsprogramma voor de versterking van onze landschapskwaliteiten.
2 (R)	Het Uitvoeringsproject van de Omgevingsvisie Buitengebied hebben we uitgesteld. In 2023 lopen nog het traject voor de Omgevingsvisie en diverse grote projecten in het buitengebied. Aan het eind van 2023 wordt beter duidelijk waar we ons op willen richten bij het uitvoeringsprogramma. We doen dat in samenhang met onder andere klimaatadaptatie, versterking van de biodiversiteit en groen erfgoed. De input uit alle projecten nemen we mee om vervolgens een Meerjaren Landschapsuitvoeringsprogramma op te kunnen stellen.
Doel 2: Het duurzaam in stand houden en waar mogelijk uitbreiden van de huidige natuurwaarde en biodiversiteit van de natuurgebieden	
1 (B)	In 2022 werken we volgens de beheervisie Rozendaalse veld. De visie draagt bij aan het duurzaam in stand houden van het natuurgebied Rozendaalse veld met gepast medegebruik ten dienste van het algemeen belang van de inwoners en bezoekers van de gemeente Rheden.
1 (R)	We hebben maatregelen genomen ten behoeve van het open houden van heide en stuifzand, mede door inzet vrijwilligers. Ook hebben wij op diverse locaties het bos gerevitaliseerd. In ons heide- en stuifzandgebied hebben wij de huidige stand van de vegetatie en insecten gemonitord. Op Landgoed Beekhuizen zijn de paden en zichtlijnen hersteld.
2 (B)	Wij bestrijden invasieve exoten, ziekten en plagen tot een beheersbaar niveau. In 2022 blijft de focus op de eikenprocessierups, Japanse duizendknoop, reuzen berenklauw en Amerikaanse vogelkers.
2 (R)	In 2022 zijn alle locaties van de Japanse Duizendknoop gemonitord. Uit de monitoring blijkt dat de methode zeven van grond, nog steeds effect heeft.

	Ook 2022 was vergeleken met voorgaande jaren een relatief rustig jaar op het gebied van eikenprocessierups. Over het algemeen waren er evenveel eiken besmet maar zaten er minder nesten in de boom en ook kleiner. We zien ook dat het landelijk terugloopt, hierdoor was de overlast een stuk minder.
3 (B)	We stellen een biodiversiteitsplan op en dit wordt in 2022 aan de raad voorgelegd op basis van de eerder vastgestelde startnotitie. De huidige rol van de gemeente Rheden in het kader van biodiversiteit is met name het toetsen van plannen gebonden aan wet- en regelgeving, adviseren in gemeentelijke projecten en biodiversiteit speelt een rol in het gemeentelijk beheer. Biodiversiteit staat op dit moment zó onder druk dat extra inspanningen wenselijk en nodig zijn.
3 (R)	Op 28 juni 2022 is het beleidsnota Biodiversiteitsplan 2022-2032 door de Raad vastgesteld. Eind 2022 is gestart met de werving van de ecoloog biodiversiteit en met de uitvoering van het uitvoeringsprogramma.
4 (B)	Revitalisering Beekhuizense bossen: Van de circa 150 ha aan bosareaal wordt 12 ha. (8%) omgevormd naar een klimaatbestendiger bos met een zo hoog mogelijke houtwaarde cq. CO2 vastlegging. Door meerdere ingrepen (verjonging, bodemverwonding en aanplant van verschillende boomsoorten) gaan we dit bewerkstelligen.
4 (R)	De revitaliseringswerkzaamheden zijn conform plan uitgevoerd.

Tabel: resultaten Ruimtelijk kader, ondersteunen en nemen van initiatieven voor gebiedsontwikkeling

Nr.	Resultaat
Doel 1: Bij inwerkingtreding van de Omgevingswet in 2022 staan we inhoudelijk en organisatorisch klaar.	
1 (B)	Bij inwerkingtreding van de Omgevingswet kan aan alle 19 eisen in het overzicht 'Minimale acties Omgevingswet' van de VNG worden voldaan en zoveel mogelijk van de 8 adviezen opgevolgd.
1 (R)	Zoals al meegedeeld in de RIB van 13 december 2022 voldoen wij aan alle eisen en is opvolging gegeven aan de adviezen.
2 (B)	Onze systemen zijn in staat om aanvragen of meldingen vanuit de landelijke voorziening Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO) te doen of ontvangen. In de loop van 2022 kunnen Initiatiefnemers voor de meest voorkomende activiteiten via vragenbomen checken of er een vergunning of melding nodig is.
2 (R)	Bij inwerkingtreding van de wet (inmiddels voorzien op 1 januari 2024) zijn wij hiertoe in staat.
3 (B)	Het omgevingsrecht is op gemeentelijk niveau inzichtelijk, voorspelbaar en gemakkelijk in het gebruik en geeft bestuurlijke afwegingsruimte.
3 (R)	Bij inwerkingtreding van de wet is onze regelgeving inzichtelijk middels het tijdelijk Omgevingsplan in het DSO. We werken nu aan het permanente Omgevingsplan om ook de voorspelbaarheid en het gebruiksgemak te vergroten.
4 (B)	De leefomgeving staat op een samenhangende manier centraal in beleid, besluitvorming en regelgeving.
4 (R)	In 2022 is gestart met de trajecten om te komen tot een integrale omgevingsvisie en een omgevingsplan.
5 (B)	Besluitvorming over projecten in de fysieke leefomgeving gaat sneller en beter.
5 (R)	De werkprocessen voor na inwerkingtreding omgevingswet zijn gereed. Bij inwerkingtreding van de omgevingswet zijn wij in staat om binnen de wettelijke termijn (veelal 8 weken) tot een besluit op een aanvraag te komen.
Doel 2: samen met initiatiefnemers nieuwe gewenste ontwikkelingen realiseren	

1 (B)	Wij geven in een vroeg stadium inzicht in de kansrijkheid van een ontwikkeling zodat onnodige inzet van middelen (bij de initiatiefnemer en de gemeente) wordt voorkomen. Bij nieuwe ontwikkelingen waarvoor wij een Quickscan opstellen, streven wij naar een termijn van 3 weken.
1 (R)	Nieuwe plannen worden besproken op het initiatievenoverleg waarbij aan het meest bepalende beleid en wetgeving wordt getoetst. Daarmee is het snel mogelijk een eerste inschatting van de kansrijkheid van een ontwikkeling aan te geven. Vanwege een gebrek aan capaciteit is een schriftelijke reactie binnen 3 weken niet altijd haalbaar gebleken.
2 (B)	Wij faciliteren, stimuleren en scheppen daar waar nodig (planologische) kaders voor het realiseren van de gewenste resultaten uit de programma's en wensen en/of initiatieven uit de samenleving. Wij begeleiden proactief ca. 120 ruimtelijke initiatieven die buiten de reguliere aan/verbouw richtlijnen vallen. Voorbeelden van grotere gebiedsontwikkelingen zijn ziekenhuisterrein Velp, woningbouw Imboslaan, Bloemershof, realisatie Zuidflank Rheden en het nieuwe gemeentehuis. Over de voortgang wordt twee keer per jaar gerapporteerd aan de gemeenteraad. Wij streven ernaar om zoveel mogelijk initiatieven onder de huidige wet ter besluitvorming aan te bieden.
2 (R)	In 2022 hebben we de ruimtelijke initiatieven, daar waar mogelijk, een stap verder geholpen. In de factsheets is de actuele stand van zaken van de meer aansprekende gebiedsontwikkelingen gedeeld met de gemeenteraad.
3 (B)	Wij stellen in samenwerking met Rozendaal en Natuurmonumenten, in 2022 een masterplan op voor een duurzame ontwikkeling van recreatie en natuur op de Veluwezoom. Wij betrekken hierbij omwonenden, ondernemers en belangenorganisaties actief.
3 (R)	In 2022 is het Masterplan Veluwezoom door de gemeenteraad vastgesteld. In de periode tussen 2023 en 2030 zullen de 24 projecten die in het plan zijn opgenomen stap voor stap, en in nauw overleg met direct belanghebbenden, verder worden uitgewerkt en gerealiseerd.
4 (B)	Wij geven samen met onze partners uitvoering aan de uitvoeringsagenda van de structuurvisies voor de dorpen en het buitengebied en stellen hiervoor een monitor op.
4 (R)	De uitvoeringsagenda wordt voortdurend gemonitord. Begin 2022 is de monitor met de gemeenteraad gedeeld.
5 (B)	Wij participeren actief in de Verstedelijkingsstrategie van de Metropoolregio Arnhem Nijmegen en vertalen die ontwikkeling naar onze lokale bijdrage.
5 (R)	Na de gemeenteraadsverkiezingen zijn de bestuurlijke posities herverdeeld. Rheden participeert de komende periode met 4 College-leden actief in de verschillende opgaves. In 2022 is gestart met de gebiedsuitwerking Veluwe (Barneveld, Ede, Wageningen, Renkum, Arnhem, Rozendaal en Rheden). Dit heeft in 1e instantie geresulteerd in een Onderzoeksagenda voor dit deelgebied. Ook is het Groen-Blauw Raamwerk ontwikkeld, waarin bodem en water sturend zijn voor de ruimtelijke ontwikkelingen. De Woondeal 2.0 biedt aanknopingspunten voor een uitbreiding van de woningvoorraad en een meer passende mix zoals beschreven in onze woonvisie. In 2022 is een aanzienlijk versnellingsbudget toegekend uit de Woningbouwimpulsgelden (WBI) voor de woningbouwontwikkeling in het IJsseldistrict.
6 (B)	6. Voor het bereiken van diverse beleidsdoelstellingen in het buitengebied, participeren wij actief in het samenwerkingsverband Havikerpoort, het MIRT-onderzoek Havikerwaard en het project Soerens Beekdal.
6 (R)	Aan de genoemde samenwerkingsverbanden is in 2022 actief deelgenomen.

	Binnen het samenwerkingsverband Havikerpoort (en een tijdelijke uitbreiding van deelnemende partijen) is en wordt onder leiding van de provincie gewerkt aan een MIRT-vooronderzoek Havikerwaard-Beimerwaard-Fraterwaard-Olburgerwaard, wat moet leiden tot besluitvorming in 2023. Het Soerens Beekdal is een gebiedsproces onder leiding van de landgoederen Bockhorst en Gelderse Toren en Natuurmonumenten. In 2022 zijn enkele onderzoeken uitgevoerd.
7 (B)	Binnen het samenwerkingsverband Rivierklimaatpark IJsselpoort geven wij uitvoering aan de intergemeentelijke structuurvisie (september 2020). Een herontwikkeling van Terrein de Groot, het realiseren van een Gebiedsentree Rheden en het stimuleren van natuur inclusieve landbouw zijn daar onderdeel van.
7 (R)	In 2022 is actief deelgenomen in het samenwerkingsverband Rivierklimaatpark IJsselpoort en gewerkt aan de genoemde deelprojecten. Zo is voor de herontwikkeling van Terrein de Groot een samenwerkingsovereenkomst gesloten met de eigenaar van het terrein, waarna is gestart met een uitwerking van de plannen.
8 (B)	Wij stellen in 2022-2023 integrale gebiedsvisies op voor de gebieden Soerens Broek-Spankeren en De Beemd-Velperwaarden (incl. de gronden rondom Kasteel Biljoen). In deze visies maken wij integrale keuzes voor de ruimtelijke invulling op het vlak van in ieder geval natuur, landbouw, landschap, cultuurhistorie en grootschalige opwek. We doen dit pas nadat het burgerberaad haar adviezen en oplossingen aan de gemeenteraad heeft aangeboden en de raad een besluit heeft genomen en in samenspraak met grondeigenaren, agrariërs, ondernemers en omwonenden.
8 (R)	Start voor het opstellen van deze visies staat gepland voor 2023.
9 (B)	Wij continueren ons strategisch grondbeleid om onze beleidsdoelen te realiseren.
9 (R)	Dit is in 2022 gecontinueerd.

Tabel: resultaten Wonen

Nr.	Resultaat
Doel 1: Het terugdringen van het woningtekort	
1 (B)	We zetten in op het toevoegen van 550 woningen in de periode 2020 t/m 2026, dat zijn ca. 90 woningen per jaar.
1 (R)	In 2022 zijn er 32 woningen toegevoegd. Daarnaast zijn in 2022 diverse plannen in voorbereiding genomen om te zorgen dat in de komende jaren woningen gerealiseerd kunnen worden. In totaal zijn er vanaf 2020 121 woningen toegevoegd.
2 (B)	Door deel te nemen aan de woondeal en tempotafels van de regio, provincie en rijk, bundelen we onze krachten en kunnen we een versnelling van de woningbouw realiseren.
2 (R)	Er is een concept woondeal tot stand gekomen, deze wordt in maart 2023 ondertekend door regio, provincie en rijk. Het levert de regio kennis en budget op vanuit provincie en rijk voor de woningbouwversnelling.
3 (B)	oor mee te doen aan een nieuw regionaal woningbehoefteonderzoek in 2022, wordt de woningbehoefte in de regio en in onze gemeente op de langere termijn duidelijker.
3 (R)	Het woningbehoefteonderzoek wordt eerste kwartaal 2023 afgerond.
4 (B)	Door onze bijdrage aan de verstedelijkingsstrategie in de regio, wordt inzichtelijk waar kansrijke gebieden zijn voor meer woon- en werklocaties op de lange termijn, ook in onze gemeente. Hierdoor wordt de woningbouwproductie op de langere termijn geborgd.

4 (R)	Op 1 november 2022 is de Verstedelijkingsstrategie Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen & Food Valley:Deel II Gebiedsuitwerkingen vastgesteld door de raad.
Doel 2: Een aantrekkelijke woningvoorraad voor jong en oud	
1 (B)	Uitbreiding van het aantal levensloopgeschikte woningen in de huur en de koopsector. Dit doen we door bij nieuwbouw en transformatie standaardeisen te stellen aan levensloopgeschiktheid, zoals omschreven in de huisvestingsverordening en woonvisie. En afspraken met Vivare te maken over voldoende aanbod aan levensloopgeschikte woningen.
1 (R)	In 2022 is er 20 keer gebruik gemaakt van de subsidieregeling MHMT, deze mensen hebben hun woning zelf aangepast. In de prestatieafspraken met Vivare is opgenomen dat er na vaststelling van de nieuwe Woonzorgvisie afspraken komen over het realiseren van voldoende levensloopgeschikte woningen.
2 (B)	We zetten in 2022 een doorstroommakelaar in, die minimaal 5 ouderen helpt met hun verhuiswens.
2 (R)	In 2022 zijn 28 hulpvragen van ouderen met een verhuiswens behandeld door de wooncoach. Het aanbod van levensloopgeschikte woningen in de sociale en particuliere huur is in beeld gebracht. En praktische hulp is geboden. Dit heeft geleid tot 3 verhuizingen en er staan er 5 aan te komen.
3 (B)	We stellen in 2022 een nieuwe visie wonen, welzijn, zorg op, waarmee we streven naar een match van vraag en aanbod voor mensen, die een levensloopgeschikte woning en/of zorg nodig hebben.
3 (R)	In april 2022 is de startnotitie voor de nieuwe woonzorgvisie vastgesteld door de raad. Met deze kaders is samen met bewoners, zorg- en welzijnspartijen en corporaties gewerkt aan een nieuwe Woonzorgvisie. Deze is eind 2023 gereed.
4 (B)	We maken begin 2022 een startnotitie woonwagenbeleid.
4 (R)	In februari 2022 is de startnotitie woonwagenbeleid vastgesteld door de raad. In samenwerking met bewoners en woningcorporaties is gewerkt aan nieuw woonwagenbeleid. Dit wordt in april 2023 afgerond.
Doel 3: Meer veerkracht in kwetsbare wijken	
1 (B)	Door het continueren van de wijkaanpak van Velp Zuid in nauwe samenwerking met Vivare worden woningen gerenoveerd en verduurzaamd. Er komt meer verschil in huurklassen, dat bijdraagt aan meer sterke schouders in de wijk. Ook door de sociale aanpak en handhaving worden de leefbaarheid en veiligheid verbeterd.
1 (R)	In de Woondeal 2.0 regio Arnhem Nijmegen is opgenomen dat Velp Zuid aanhaakt bij de Arnhem Oost aanpak. De sloop, nieuwbouw, renovatie en verduurzaming is volop aan de gang. Vivare heeft diverse projecten in uitvoering. De onderhandelingen over het afnemen van sociale huurwoningen in het IJssel District als uitwisseling voor woningen in Velp Zuid loopt nog. Hier zijn in 2022 al wel diverse gesprekken over gevoerd.
2 (B)	Wij leveren met direct betrokkenen een actieplan op in 2022 voor de integrale wijkaanpak Stenfert dat gaat bijdragen aan meer veerkracht in Stenfert.
2 (R)	In 2022 is er een wijkvisie opgeleverd op basis van data, wijkbeleving bewoners en opgaven partners. Daaruit volgt er voor 2023 e.v. een wijkagenda/uitvoeringsplan. De bewoner staat centraal in dit geheel.
3 (B)	In 2022 komt er een plan van Vivare voor een afname van 50 sociale huurwoningen in kwetsbare wijken in Velp Zuid. Dit is gekoppeld aan een toename van 50 sociale huurwoningen op het Ziekenhuisterrein in Velp Zuid. Ook komt er een plan voor een afname van sociale huur in Stenfert, gekoppeld aan een toename van sociale huur in andere wijken in en rondom Dieren. Dit moet leiden tot minder concentratie van sociale huurwoningen in kwetsbare wijken.

3 (R)	Vivare heeft een stappenplan gemaakt hoe zij denken te komen tot meer differentiatie. Dit zullen ze verder uitwerken en concreter maken als er meer duidelijkheid is over het toevoegen van woningen op andere plekken.
4 (B)	In 2022 leveren we een voorstel op waarin staat welke instrumenten (verordening middenhuur / zelfbewoningsplicht) het meest bijdragen aan behoud van betaalbare woningen in de middenhuur en koop.
4 (R)	In juni 2022 is de doelgroepenverordening woningbouw Rheden 2022 door de raad vastgesteld. Daarnaast heeft de raad ook in juni besloten de zelfbewoningsplicht bij nieuwbouw op te leggen. De zelfbewoningsplicht wordt via een antispeculatiebeding opgenomen in de contracten bij nieuwbouw ontwikkelingen.
Doel 4: Duurzame woningen en natuurinclusieve wijken	
1 (B)	Door afspraken te maken met woningcorporaties over de verdere verduurzaming en het klimaatadaptief maken, zal de sociale woningvoorraad en de daarbij horende woonomgeving duurzamer worden en beter bestand tegen weersextremen.
1 (R)	Vivare heeft diverse projecten lopen op het gebied van verduurzaming. In 2022 zijn er ook landelijke prestatieafspraken gemaakt over verduurzaming waarbij is afgesproken uiterlijk in 2028 alle woningen met een e, f en g label te verduurzamen. Woningen met betere labels volgen daarna. Verduurzaming heeft nu prioriteit.
2 (B)	Door het aanbieden van de regeling Toekomstbestendig Wonen, kunnen woningeigenaren een lening aanvragen, zodat zij in staat zijn om hun woning te verduurzamen. Dit draagt bij aan de verduurzaming van particuliere koopwoningen.
2 (R)	In 2022 zijn er 51 aanvragen geweest voor de Toekomstbestendig Wonen regeling. Met deze lening gaan eigenaren hun woning verduurzamen.
3 (B)	In 2022 bieden wij ca. 5000 woningeigenaren en huurders energiebespaarpakketten om hiermee nut en noodzaak en de mogelijkheden van energiebesparing onder de aandacht te brengen.
3 (R)	In 2021 en 2022 zijn er ruim 6600 waardebonnen van € 70,- per stuk verzilverd waarmee inwoners zelf producten konden kopen om in de woning kleine isolerende maatregelen te nemen. Daarnaast hebben 25-50 inwoners een energiebespaarpakket gekregen.
4 (B)	We werken samen in het programma Klimaataanpak aan de Warmtetransitie en aan het eerste wijk uitvoeringsplan (zie ook programma 4 Duurzaamheid).
4 (R)	Het wijk uitvoeringsplan Dieren West wordt nu gemaakt. Daarin wordt ook de samenwerking met andere partijen in de wijk gezocht zoals Vivare, particuliere verhuurders, ondernemers en andere belanghebbenden.

Welke context speelde er?

Gemeentelijk vastgoed

De gemeentelijke vastgoedportefeuille is teruggebracht tot een compacte kernportefeuille waarbij de kostprijsdekkende huur steeds meer uitgangspunt wordt. Daarnaast zullen de ervaringen die worden opgedaan met de verduurzaming van Theothorne worden meegenomen in het nog op te stellen beleid met betrekking tot het verduurzamen van het maatschappelijk vastgoed.

Mobiliteit, infra en beheer openbare ruimte

Voor de noordelijke aftakking van de Betuweroute heeft het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat de stap gezet om eerst nut en noodzaak te gaan onderzoeken. Eerder was er sprake van een vergelijking van varianten/tracés, maar dat is nog niet het geval. Verder is eind 2022 de bouwvrijstelling voor stikstofdepositie(berekeningen) vervallen. Het moet nog duidelijk worden welke impact dit gaat hebben op de uitvoering van civiele projecten in de gemeente.

Natuur en landschap

Natuur en landschap staan onder druk. In 2022 is ingezet op behoud en duurzaam in stand houden van bestaande natuur, zoals bijvoorbeeld het Rozendaalseveld of de revitalisering van het Beekhuizensebos. Naast behoud is ook het versterken van ecologische en landschappelijke waarden een belangrijk aandachtspunt geweest in de verbinding tussen de Veluwe en de IJssel. De afgelopen tientallen jaren zien we een forse terugloop van dier en plantensoorten in Nederland, maar ook in onze gemeente. De raad heeft het biodiversiteitsplan in juni 2022 vastgesteld om daarmee ook een nieuwe impuls te geven aan het behoud en versterking van de biodiversiteit.

Ruimtelijk kader, ondersteunen en nemen van initiatieven voor gebiedsontwikkeling

2022 was opnieuw een jaar waarin wij ons voor hebben bereid op de invoering van de Omgevingswet. Na invoering moet het (digitale) systeem voor het verlenen van vergunningen kunnen (blijven) draaien. Gemeenten moeten aan de slag met Omgevingsplannen en de gemeentebrede omgevingsvisie. Pas in oktober werd duidelijk dat de invoering opnieuw werd uitgesteld.

In het ruimtelijk domein spelen nadrukkelijk de grote opgaven op het gebied van wonen, klimaat en stikstof mee. Het vraagt ook een andere houding ten opzichte van plannen en locaties: van een meer toetsende rol naar een pro-actieve rol. Er zijn hoge ambities om te komen tot kwalitatief goede plannen. De stapeling van eisen vanuit beleid en regelgeving zorgt soms ook voor vertraging. Het ruimtebeslag dat alle opgaven met zich meebrengen noopt tot het maken van keuzes.

Wonen

In maart 2022 heeft het Rijk de nationale woon- en bouwagenda vastgesteld. Er moeten tot 2030 900.000 woningen bijkomen waarvan 2/3 betaalbaar (30% sociale huur). Maatregelen voor betere aansluiting van de woonlasten bij het inkomen. En voldoende woningen voor de huisvesting van aandachtsgroepen en ouderen. De regionale woondeal komt hieruit voort en we zijn koploperregio geworden op het gebied van wonen en zorg.

In 2022 is de oververhitte woningmarkt iets afgekoeld door de hogere (hypotheek)rente. Wel zijn de productiekosten nog steeds erg hoog, dit maakt het lastig om nieuwe woningbouwprojecten financieel rond te krijgen.

Er zijn Nationale Prestatieafspraken volkshuisvesting gemaakt en ondertekend door Aedes, VNG, de Woonbond en het Rijk. Met name de uitfasering van woningen met een slecht energielabel is voor Rheden erg belangrijk.

Wat is de bijdrage aan de Sustainable Development Goals (SDG)?

Taakveld(en)	Bijdrage aan SDG*
• 0.3 Beheer overige gebouwen en gronden	• 3-6
• 2.1 Verkeer en vervoer	• 8-3
• 2.2 Parkeren	• 9-1
• 2.5 Openbaar vervoer	• 11-1, 11-2, 11-3, 11-7
• 4.2 Onderwijshuisvesting	• 12-4, 12-6, 12-7
• 5.7 Openbaar groen en (open lucht) recreatie	• 15-5, 15-8, 15-9
• 8.1 Ruimtelijke ordening	• 17-17
• 8.2 Grondexploitatie (niet-bedrijventerreinen)	• 9, 11, 14, 15, 17
• 8.3 Wonen en bouwen	• 11
	• 11

* Sustainable Development Goals, zie bijlage 8 voor een nadere toelichting

Verbonden partijen

Voor het bereiken van de doelstellingen van het programma, in het bijzonder de beoogde maatschappelijke effecten, heeft de gemeente Rheden zich met een aantal partijen verbonden waarin zij een bestuurlijk en een financieel belang heeft. Het gaat hier om de volgende organisaties:

- Gemeenschappelijke Regeling Omgevingsdienst Regio Arnhem (ODRA);
- Euregio Rijn-Waal;
- GO Arnhem Nijmegen City Region.

In de paragraaf Verbonden Partijen wordt nader inzicht gegeven in de beleidsmatige en financiële betrokkenheid en risico's van de gemeente in deze organisaties.

Wat heeft het gekost?

Programma 3. Gebiedsontwikkeling

(Bedragen x € 1.000)	Rekening	Primi-tieve begroting	Gewijzig-de begro-ting	Rekening	Saldo
	2021	2022	2022	2022	2022
Lasten					
0.3 Beheer ov. gebouwen en gronden	762	844	855	758	97
2.1 Verkeer en vervoer	4.712	4.728	4.856	4.778	78
2.2 Parkeren	104	62	63	132	-69
2.5 Openbaar vervoer	155	125	125	157	-32
4.2 Onderwijshuisvesting	2.501	2.414	2.644	2.569	75
5.7 Openbaar groen en recreatie	3.119	2.150	2.623	2.760	-136
8.1 Ruimtelijke ordening	1.961	1.881	3.381	2.414	967
8.2 Grondexpl. (niet-bedr.terreinen)	307	30	464	152	313
8.3 Wonen en bouwen	2.215	2.177	2.288	2.550	-262
subtotaal	15.836	14.412	17.301	16.270	1.030

Baten					
0.3 Beheer ov. gebouwen en gronden	821	427	427	624	197
2.1 Verkeer en vervoer	275	206	282	473	191
2.2 Parkeren	4	25	25	10	-15
2.5 Openbaar vervoer	116	97	97	329	232
4.2 Onderwijshuisvesting	1.123	430	430	440	11
5.7 Openbaar groen en recreatie	180	119	174	236	62
8.1 Ruimtelijke ordening	189	10	10	78	68
8.2 Grondexpl. (niet-bedr.terreinen)	169	129	294	0	-294
8.3 Wonen en bouwen	659	457	457	395	-62
subtotaal	3.536	1.900	2.196	2.587	391
Saldo van baten en lasten	-12.300	-12.511	-15.104	-13.683	1.421
Reserves					
Toevoeging	120	306	631	1.827	-1.196
Onttrekking	1.157	420	2.403	2.073	-330
Resultaat	-11.263	-12.398	-13.332	-13.437	-105

Belangrijkste afwijkingen

Ten opzichte van de gewijzigde begroting 2022 is het financieel effect van de mutaties in de jaarstukken 2022 per saldo € 0,1 miljoen nadelig. De belangrijkste mutaties kunnen als volgt worden toegelicht.

3. Gebiedsontwikkeling

Taakveld (afwijkingen per taakveld => 50.000 saldo baten en lasten)	Bedrag in € 1.000	Inc. / Struct.
0.3 Beheer ov. gebouwen en gronden	293	
Het positieve saldo wordt met name veroorzaakt door de hogere opbrengsten voor erfpacht en opstallen.Er wordt gewerkt aan een opbouw van begroting versus realisatie per pand. Na de uitwerking hiervan is het mogelijk om de afwijkingen op pand niveau verder te onderbouwen.		
2.1 Verkeer en vervoer	270	
Het voordeel is het gevolg van extra inkomsten door leges MOOR, vanwege de aanleg van glasvezel in Velp. Tevens zijn in 2022 onderhoudswerkzaamheden elementverhardingen doorgeschoven, deze worden uitgevoerd in 2023.		
2.2 Parkeren	-84	
Kosten Parkeergarage Dieren zijn te laag begroot (aanpassen in 1e Berap 2023 en in Begroting 2024-2028). Overschrijding afgelopen jaren ± € 53.000 (€ 65k uitgaven -/- € 12k begroot). Dit jaar €29.000 hoger a.g.v. schades (€ 23k en gladheidsbestrijding € 6k).		
2.5 Openbaar vervoer	200	
Het voordeel wordt veroorzaakt door de achterstallige inkomsten veren over 2017 t/m 2022 a € 92.139 en opbrengst en kosten veren in juiste jaar verantwoorden veroorzaakt een voordeel van € 108.258.		
4.2 Onderwijshuisvesting	85	

Voordeel wordt voornamelijk veroorzaakt door lagere exploitatielasten openbaar en bijzonder basisonderwijs.		
5.7 Openbaar groen en recreatie	-74	
Het nadeel wordt veroorzaakt door onder andere de projecten die zijn uitgevoerd vanuit de beheervisie Rozendaalse Veld en binnen tractie hebben we in 2022 te maken gehad met de hoge brandstofkosten en zijn er meer reparaties uitgevoerd.		
8.1 Ruimtelijke ordening	1.036	
Betreft onderuitputting op middelen voor bestemmingsplannen en voor implementatie van de nieuwe Omgevingswet. De inwerkingtreding van de Omgevingswet is nu definitief 1 januari 2024. De voorbereiding hiervan is inmiddels gestart. Hierbij gaat het onder andere om Omgevingsvisie en het permanente Omgevingsplan als ook toepasbare regels en het werken met Omgevingsprogramma's. Deze werkzaamheden lopen de komende jaren door. Daarbij komt ook dat het in dit vakgebied moeilijk is om aan gekwalificeerd personeel te komen. Deze moeilijk vervulbare vacatures leiden soms tot vertraging en latere besteding van middelen. De niet bestede middelen zijn dus in 2023 en daaropvolgende jaren nodig voor een succesvolle implementatie van deze wetgeving. (en zijn gereserveerd in reserve nog te besteden middelen).		
8.2 Grondexpl. (niet-bedr.terreinen)	18	
Geen nadere toelichting vereist.		
8.3 Wonen en bouwen	-323	
Er zijn in 2022 minder vergunningen verleend echter dit betekent niet meteen dat er minder werkzaamheden waren; veel plannen zijn in voorbereiding. Bovendien veel informatieverzoeken zonder dat hier omzet tegenover staat. Resultaat; meer inzet personeel.		
0.10 Mutaties reserves	-1.526	
Het saldo van de overschrijding bestaat uit: • storting aan de reserve Theothorne (-/- € 225 k) • hogere (-/- € 104 k) storting aan reserve wegen en een lagere (-/- € 25 k) onttrekking aan reserve verlichting. • een onttrekking i.p.v. dotatie aan reserve bos & natuur, per saldo € 52 k. • per saldo lagere onttrekking (-/- € 780 k) aan reserves (€ 905k minder uit algemene reserve en € 125k meer uit reserve grondexploitatie) t.b.v. dekking kosten omgevingswet • lagere (-/- € 232 k) onttrekking aan reserve grondexploitatie (tbv project IJsseldistrict en vm. hockeyvelden Dieren) • lagere onttrekking (-/- € 215 k) aan reserve te besteden gemeentelijke budgetten (ventilatie scholen (SUVIS) • overige mutaties (<50k) ad € 3 k		
Totaal	**-105**	

4 Duurzaamheid

Wat hebben we bereikt?

Het Klimaatprogramma is, conform afspraak en planning, in 2022 afgerond. Het Burgerakkoord geeft richting aan de vervolgopgave die vanaf 2023 vanuit de lijnorganisatie wordt opgepakt. De doelen blijven vooralsnog staan: Rheden CO2 neutraal in 2040 door een jaarlijkse besparing op energie van 1,5% en het duurzaam opwekken van de energie die we dan nog nodig hebben. De raad krijgt en samenvatting en evaluatie van het programma separaat toegezonden.

Welke doelen zijn gerealiseerd?

Tabel: gerealiseerde doelen

Nr.	Doel
1 (B)	Doel 1: Alle relevante bedrijven gecontroleerd op energiebesparingsplicht vóór 2023.
1 (R)	Doel is eind 2021 al bereikt.
2 (B)	Doel 2: Wegnemen belemmeringen en benutten kansen milieu-vth-taken in stimuleren bedrijven te komen tot een circulaire bedrijfsvoering
2 (R)	ODRA werkt aan een integrale aanpak van circulaire economie.
3 (B)	Doel 3: Kwalitatief goede uitvoering milieu-vth-taken voor een reële prijs (afval, water en milieu).
3 (R)	ODRA is een robuuste organisatie. Kosten en kwaliteit lijken vergelijkbaar met andere omgevingsdiensten.
4 (B)	Doel 4: Minder restafval, meer grondstoffen.
4 (R)	Er is via Rheden Spreekt een enquête over afval gehouden. De resultaten worden gebruikt voor het uitwerken van maatregelen om de hoeveelheid restafval te verminderen.
5 (B)	Doel 5: Schoon water.
5 (R)	Het Watertakenplan Olburgen 2023-2027 is 20 december 2022 door de Raad vastgesteld, waarin met de hoge ambitie (variant 1) onder andere gekozen is wateroverlast locaties de komende jaren aan te pakken (projecten IBOR). Daarnaast wordt de aanpak van afgelopen jaren doorgezet om zoveel mogelijk hemelwater af te koppelen en lokaal te infiltreren: om de openbare ruimte klimaatbestendig te maken hanteren we de aanpak ‘elke druppel telt’. In projecten koppelen we zoveel mogelijk verharde oppervlak af van de vuilwaterriolering. Als het kan nemen we maatregelen om water vast te houden in de bodem (sponswerking). Door hemelwater lokaal in de bodem te infiltreren, dragen we ook bij aan het beperken van droogte- en hittestress.
6 (B)	Doel 6: De noodzaak van de Warmtetransitie wordt breed onderkend.

6 (R)	Doel is voor 2022 bereikt. We zijn daarbij geholpen door de energie- en gascrisis.
7 (B)	Doel 7: Rheden levert haar bijdrage aan de Regionale Energie Strategie.
7 (R)	Doel is voor 2022 bereikt.
8 (B)	Doel 8: Lokaal partnerschap in de klimaataanpak met inwoners en bedrijven.
8 (R)	Lokaal partnerschap is continue in ontwikkeling, we zetten daarin iedere keer een stap vooruit. Dit is een doel voor de langere termijn.Zo werken we samen met ondernemersvereniging de Beemd (zon op grote daken), met het Platform klimaataanpak , we ondersteunen verschillende inwonersinitiatieven, we werken met onze inwoners samen in het Burgerberaad 'Rheden CO2-neutraal in 2040', en ondersteunen Scholengemeenschap Het Rhedens met hun Lesprogramma over duurzaamheid.
9 (B)	Doel 9: Actiegerichte communicatie en bewustwording.
9 (R)	In 2022 hebben wij op dit gebied vooral ingezet op de ondersteuning van het wijkuitvoeringsplan Dieren West en van het Burgerberaad "Rheden CO2 neutraal in 2040?". De verdere doorontwikkeling van "Wat is jouw Rheden" als online platform heeft zal vervolgd worden. Vanwege het ontbreken van budget en personele beschikbaarheid hebben we in 2022 onvoldoende stappen kunnen zetten. In de begroting van 2023 en verder zijn structurele middelen opgenomen voor de opgave en werken we dit structureel uit. Hierbij betrekken we ook de uitkomsten van het Burgerberaad.
10 (B)	Doel 10: Een door inwoners gedragen Klimaataanpak.
10 (R)	In 2022 is met groot succes een Burgerakkoord over de klimaataanpak in Rheden tot stand gekomen en hebben we een grote stap gezet richting dit doel.In 2023 werken we dit samen met de betrokken inwoners bij het Burgerakkoord verder uit.

Welke resultaten zijn in 2022 gerealiseerd?

Tabel: resultaten

Nr.	Resultaat
Doel 1: Alle relevante bedrijven gecontroleerd op energiebesparingsplicht (klimaat en duurzame energie)	
1 (B)	ODRA heeft vóór 2023 alle relevante bedrijven gecontroleerd op de energiebesparingsplicht.
1 (R)	Alle relevante bedrijven zijn inmiddels gecontroleerd. In 2022 zijn nog enkele vervolgcontroles uitgevoerd. In 2022 is verder de handhaving op de energielabel C-verplichting voor kantoren (verplicht per 1-1-2023) voorbereid. Ook zijn de mogelijkheden verkend op handhaving van de richtlijn EPBD III (richtlijn met energieverbruikseisen voor gebouwen en installaties).
Doel 2: Benutten kansen milieu-vth-taken in stimuleren ontwikkeling circulaire economie (klimaat en duurzame energie)	
1 (B)	Verkenning in ODRA-verband naar benutten kansen in milieu-vth om bedrijven te stimuleren in een circulaire bedrijfsvoering.
1 (R)	Verkenning is in 2021 al afgerond.
Doel 3: Kwalitatief goede uitvoering milieu-vth-taken voor een reële prijs (afval, water en milieu)	
1 (B)	Verkenning naar meer samenwerking in de regio met en via ODRA rond (milieu)specialismen in het omgevingsrecht om zo de uitvoeringskwaliteit verder te

	verbeteren, beter voorbereid te zijn op de Omgevingswet en zo mogelijk kosten te besparen.
1 (R)	In 2022 heeft een extern adviseur een verkenning uitgevoerd naar kansen voor meer regionale milieu samenwerking. Aanbeveling is in te zetten op gezamenlijke milieu-advisering, hiermee klein te starten en als gezamenlijke dienst te beleggen bij ODRA.
2 (B)	Voorbereid op de invoering van de Omgevingswet.
2 (R)	ODRA heeft zich met een Programma Omgevingswet voorbereid op de Omgevingswet. Via het Platform Omgevingswet is regionaal afgestemd.
3 (B)	Actieve inbreng in aanpak ondermijning (programma Veiligheid).
3 (R)	ODRA heeft deelgenomen aan het project Theseus op bedrijventerrein De Beemd.
Doel 4: Minder restafval, meer grondstoffen	
1 (B)	We inventariseren op welke wijze de huidige resultaten kunnen worden verbeterd en komen met een plan van aanpak. Hierbij wordt aangesloten bij landelijke ontwikkelingen en wordt indien mogelijk regionale samenwerking gezocht.
1 (R)	Ten behoeve van het grondstoffenplan is eind 2022 een bewonersenquête uitgevoerd. De resultaten van de enquête worden meegenomen in het plan van aanpak.
Doel 5: Schoon water	
1 (B)	1. We actualiseren het Watertakenplan Olburgen 2018 - 2022 en stellen deze opnieuw vast voor de periode 2023-2027.
1 (R)	De Raad heeft op 20 december 2022 het Watertakenplan Olburgen 2023-2027, variant 1 (hoogste ambitie), vastgesteld.
2 (B)	2. Klimaatadaptatie: wateroverlast, verdroging en hittestress zijn beperkt en worden zoveel mogelijk voorkomen, door klimaatadaptieve maatregelen integraal en structureel toe te passen in projecten. In 2022 zijn dit o.a. de volgende projecten: Oranjeweg Rheden, Annastraat en Tuinstraat Velp en de Oranjebuurt. We maken hierbij een koppeling met programma 2 en 3. Binnen het Deltaplan Regionale Aanpak (DPRA) klimaatadaptatie werkt Rheden samen met Arnhem, Rozendaal en waterschap Rijn IJssel in de werkgroep Veluwezoom.
2 (R)	In het programma van het Watertakenplan Olburgen 2023-2027 zijn wateroverlast locaties (openbare ruimte) opgenomen om de komende jaren aan te pakken. Het project 'Tuinstraat Velp' is in 2022 gerealiseerd, waarin diverse klimaatadaptieve maatregelen zijn genomen (infiltratie regenwater, toevoeging van groen). De processen voor Oranjebuurt Dieren, Annastraat Velp en Oranjeweg Rheden lopen momenteel nog. De samenwerking met de DPRA-werkregio Veluwezoom is doorlopend.
3 (B)	We werken verder aan het afkoppelen tegen wateroverlast uit oogpunt van duurzaamheid. De rioolmaatregelen uit de maatregelenlijst van het WTPO worden verder uitgevoerd evenals de integrale investeringsprojecten, bv. de Zuider-parallelweg Velp en clusters Dieren. Daarnaast zijn we gestart met het project Oranjebuurt welke een doorlooptijd heeft tot 2024. Hiermee brengen we het risico van water-op-straat aanzienlijk terug.
3 (R)	De aanpak/uitvoering gaat zoals omschreven. Het ontwerpproces voor de Oranjebuurt Dieren is na ruim 1,5 jaar afgerond. Er is een uitgebreid participatieproces uitgevoerd, waarbij de wensen van de inwoners zoveel mogelijk zijn meegenomen. In Q2 2023 wordt gestart met de uitvoeringsfase.
Doel 6: De noodzaak van de Warmtetransitie wordt breed onderkend.	
1 (B)	Het eerste Wijkontwikkelplan is in uitvoering (Dieren-West).

1 (R)	Wegens omstandigheden (waaronder corona) moet het WUP Dieren West nog worden vastgesteld door de raad. Daarna kan het in uitvoering worden gebracht.
2 (B)	Er zijn langjarige afspraken gemaakt met het Energieloket. Wij vragen de raad hiervoor vanaf 2023 structureel middelen beschikbaar te stellen. Deze bedragen circa € 25.000 per jaar. Hiervoor dienen we in 2022 een voorstel in.
2 (R)	De middelen zijn beschikbaar gesteld. Op basis daarvan werken we nu aan de doorontwikkeling van het Energieloket voor de komende jaren.
3 (B)	Er zijn ruim 5000 bespaarboxen uitgedeeld aan inwoners van Rheden.
3 (R)	Dit is gedaan.
4 (B)	Het onderzoek naar maatschappelijke energie service coöperaties heeft een vervolg gekregen.
4 (R)	Dit is nog niet gedaan omdat we de uitkomsten van het burgerberaad willen betrekken. Dit wordt opgepakt binnen de Duurzaamheidsagenda (uitvoering van het Burgerakkoord). De vervolgstappen met betrekking tot maatschappelijke energiedienstenorganisaties worden meegenomen en afgewogen bij de besluitvorming van de eerste wijkuitvoeringsplan (WUP).
Doel 7: Rheden levert haar bijdrage aan de Regionale Energie Strategie	
1 (B)	Wij hebben regionale afspraken gemaakt over de opwek van duurzame energie en over de verdeling van regionale warmtebronnen.
1 (R)	Dit is een jaarlijks terugkerend proces dat voortdurend in ontwikkeling is. Voor 2022 hebben wij ons werk gedaan. De regionale afspraken m.b.t. de opwek van duurzame energie en de verdeling van regionale warmtebronnen zijn vastgelegd in de RES 1.0. In 2022 is een start gemaakt met een regionale PlanMER om voortbouwend op de RES 1.0 richting te geven aan de nog te ontwikkelen RES 2.0.
2 (B)	Rheden is in 2022 klaar om haar bijdrage voor de RES 2.0 te leveren.
2 (R)	Zie het antwoord op 7.1.
Doel 8: Lokaal partnerschap in de klimaataanpak met inwoners en bedrijven.	
1 (B)	Wij hebben een subsidieregeling opgesteld om het inwoners makkelijk te maken hun ideeën en initiatieven te realiseren.
1 (R)	Hiervoor hadden we in 2022 onvoldoende personele capaciteit. Dit is nog niet gedaan. In 2023 pakken we dit op.
2 (B)	Lokale energie initiatieven als De Bocht (Du Commerce terrein in Dieren) en De Slinger (langs de A348) zijn succesvol ondersteund.
2 (R)	"De Bocht" is in bedrijf genomen. De Slinger is voldoende ondersteund maar heeft tot nu toe niet tot een energieproject geleid.De provincie is nu bijna zover dat zij de grond in de oksel van de A348 in de markt gaat zetten voor de ontwikkeling van een zonneveld.
3 (B)	Met bedrijventerrein De Beemd zijn stappen gezet om de energie opwek potentie op de bedrijfsdaken te benutten,
3 (R)	Er is veel energie gestoken in deze ontwikkeling en er zijn wel degelijk stappen gezet. Deze hebben nog niet geleid tot daadwerkelijk benutten van de bedrijfsdaken. Er is per bedrijfsdak een analyse uitgevoerd van het opwekpotentieel en er lopen gesprekken met de bedrijven voor het opstellen van een businesscase. Een belangrijk knelpunt is de net congestie, waardoor de bedrijven veel van de stroom die potentieel opgewekt kan worden, niet kunnen terugleveren aan het elektriciteitsnet. We hebben onderzoek laten doen naar mogelijke oplossingen voor de net congestie. Uitwerking van deze oplossingsrichtingen (buurtbatterijen en koppeling van opwek en afname) vindt komende tijd plaats.
Doel 9: Actiegerichte communicatie en bewustwording.	

1 (B)	De website "Wat is jouw Rheden" wordt door veel mensen gevonden en gewaardeerd.
1 (R)	De site wordt door gebruikers over het algemeen goed beoordeeld. We constateren echter ook dat nog onvoldoende mensen de website vinden en gebruik maken van de platformfunctie.
2 (B)	De actiebereidheid van onze inwoners om bewuster om te gaan met hun energie en hun omgeving is gestegen.
2 (R)	Gezien de toename van het aantal duurzaamheidsleningen kunnen we constateren dat de actiebereid is gestegen. De energie- en gascrisis hebben bijgedragen aan deze bewustwording, deze crisis laat breed de noodzaak tot actie op dit gebied zien.
Doel 10: Een door inwoners gedragen Klimaataanpak.	
1 (B)	Het burgerforum heeft een sluitend advies aan de gemeenteraad voorgelegd voor een klimaataanpak op de Rhedense maat. Onder voorbehoud van extra financiering.
1 (R)	Op 29 november 2022 heeft de raad het Burgerakkoord "Rheden CO2 neutraal in 2040"aangenomen; dit resultaat is behaald.

Welke context speelde er?

Afval, water en milieu

Drinkwater (reserveringsgebieden)

De komende jaren stijgt de vraag naar drinkwater, door bevolkingsgroei en economische groei. Daarnaast verandert het klimaat en wordt de bodem steeds intensiever gebruikt. Om in de toekomst genoeg drinkwater te hebben, heeft de provincie Gelderland in 2022, 11 gebieden in Gelderland gereserveerd voor drinkwater. Hiervan liggen 3 aantal in gemeente Rheden.

In deze gebieden wordt nog geen water gewonnen. Wel moeten deze gebieden worden beschermd om ervoor te zorgen dat het grondwater geschikt blijft voor toekomstige drinkwaterwinning.

Een gedeelte van de beschermingsregels zijn ingegaan onder de Wet milieubeheer. De volledige beschermingsregels drinkwaterreserveringsgebieden gaan in wanneer de omgevingswet in werking treedt.

Water en bodem sturend

Op 25 november 2022 is de brief ‘water en bodem sturend’ aangeboden aan de Twee Kamer. In Nederland lopen we steeds vaker tegens de grenzen van het water- en bodemsysteem. Daarnaast zet het veranderende klimaat alles op scherp: de zeespiegel stijgt, in korte tijd extremen met grote wateroverlast en droogte tot gevolg. Onder andere de waterkwaliteit neemt af, het voortbestaan van

planten- en diersoorten staan onder druk en voldoende drinkwater is niet langer vanzelfsprekend. De tijd van vrijblijvendheid is voorbij.

Door water en bodem sturend te laten zijn in de ruimtelijke ordening, kan Nederland nu en in de toekomst met een ander en grillig klimaat blijven leven, wonen en werken. In een veilige omgeving, met een gezonde bodem, voldoende en schoon water.

Klimaat en duurzame energie

Voor de aanpak op klimaat en duurzame energie hebben we lang moeten wachten op een besluit vanuit de rijksoverheid om structurele middelen ter beschikking te stellen voor met name de warmtetransitie en de opwek van duurzame energie. We hebben in 2022 geen structurele maatregelen genomen vanwege deze budgettaire beperking. Nu duidelijk is dat we structureel budget krijgen voor deze opgave kunnen we in 2023 echt uit de startblokken.

Wat is de bijdrage aan de Sustainable Development Goals (SDG)?

Taakveld(en)	Bijdrage aan SDG*
• 7.2 Riolering • 7.3 Afval • 7.4 Milieubeheer	• 3-4 • 6-3, 6-B • 7-1, 7-2 • 11-6 • 12-2, 12-5 • 13-1, 13-2, 12-8, 13-3

* Sustainable Development Goals, zie bijlage 8 voor een nadere toelichting

Verbonden partijen

Voor het bereiken van de doelstellingen van het programma, in het bijzonder de beoogde maatschappelijke effecten, heeft de gemeente Rheden zich met een aantal partijen verbonden waarin zij een bestuurlijk en een financieel belang heeft. Het gaat hier om de volgende organisatie:

- Gemeenschappelijke Regeling Omgevingsdienst Regio Arnhem (ODRA);

In de paragraaf Verbonden Partijen wordt nader inzicht gegeven in de beleidsmatige en financiële betrokkenheid en risico's van de gemeente in deze organisatie.

Wat heeft het gekost?

Programma 4. Duurzaamheid

(Bedragen x € 1.000)		Rekening	Primitieve begroting	Gewijzigde begroting	Rekening	Saldo
		2021	2022	2022	2022	2022
Lasten						
7.2 Riolering		3.171	3.190	3.207	3.274	-67
7.3 Afval		4.163	4.209	4.214	4.023	191
7.4 Milieubeheer		2.281	2.009	2.434	2.454	-20
	subtotaal	9.615	9.409	9.855	9.751	104
Baten						
7.2 Riolering		4.736	4.919	4.919	4.817	-102
7.3 Afval		5.118	5.137	5.137	5.165	28
7.4 Milieubeheer		720	8	8	66	58
	subtotaal	10.575	10.064	10.064	10.048	-16
Saldo van baten en lasten		959	656	210	298	88

Reserves					
Toevoeging	137				0
Onttrekking				57	57
Resultaat	822	656	210	355	145

Belangrijkste afwijkingen

Ten opzichte van de gewijzigde begroting 2022 is het financieel effect van de mutaties in de jaarstukken 2022 per saldo € 0,1 miljoen voordelig. De belangrijkste mutaties kunnen als volgt worden toegelicht.

4. Duurzaamheid

Taakveld (afwijkingen per taakveld => 50.000 saldo baten en lasten)	Bedrag in € 1.000	Inc. / Struct.
7.2 Riolering	-169	
De exploitatie van riolering wordt verrekend met de voorziening. Het nadeel wordt mede veroorzaakt omdat er in 2022 een storting heeft plaatsgevonden in de voorziening. Verder zijn er kosten op het taakveld verantwoord waarvan de opbrengsten op andere programma's wordt verantwoord. Dit betreft kwijtschelding, BTW en de overhead.		
7.3 Afval	219	
Minder aanbod van huisvuil, dus minder verwerkingskosten. Hogere opbrengstprijzen voor huisvuil, hierdoor blijven opbrengsten stabiel. Bovendien in boekjaar 2022 een extra vergoeding van Nedvang mogen ontvangen over boekjaar 2020 a 72 k.		
7.4 Milieubeheer	38	
• 35 k voordeel op Klimaatactie • 22 k voordeel op Geluidbeheer en lucht; Odra heeft taken voor ons opgepakt. Verschuiving naar inhuur medewerker (die ook deels voor Odra werkte). • 22 k nadeel extra inhuurkosten		
0.10 Mutaties reserves	57	
Betreft niet geraamde onttrekking ad € 57k aan de reserve nog te besteden gemeentelijke budgetten (onderdeel subsidies klimaat, zie pag. 160) ter dekking van uitgaven klimaat.		
Totaal	**145**	

5 Bestuur en Veiligheid

Wat hebben we bereikt?

Een veilige woon- en leefomgeving en een gemeente die dichtbij staat, ook in 2022 is hier verder aan gewerkt. In de loop van 2022 ontstond er, na de coronaperiode, weer ruimte om dichter bij de bewoners te staan en echt weer in gesprek met elkaar te gaan. Spreekuren met politie en boa's zijn weer opgestart in de wijken en scholen zijn bezocht met diverse campagnes rondom veiligheid. Als gemeente hebben we verder geïnvesteerd in klantgerichtheid en digitalisering, steeds meer producten van de gemeente worden digitaal aangeboden, zoals het rijbewijs. Maar direct klantcontact blijft onverminderd belangrijk, de inwoners staat hierbij voor ons centraal.

In 2022 ontstond, door de oorlog in Oekraïne, een forse vluchtelingenstroom. Ook de gemeente Rheden heeft zich volop ingezet om noodopvang en vluchtelingenopvang te realiseren.

Welke doelen zijn gerealiseerd?

Tabel: gerealiseerde doelen

Nr.	Doel
1 (B)	Doel 1: Gelijke behandeling (o.a. Global Goal 5)
1 (R)	
2 (B)	Doel 2: Het veiligheidsgevoel blijft in 2023 minimaal gelijk met het gevoel in 2019 (Global Goal 16).
2 (R)	In 2023 wordt er een nieuwe veiligheidsmonitor uitgezet waardoor deze doelstelling vooralsnog niet kan worden gerealiseerd. In 2022 is wel een kleine enquête uitgezet onder inwoners omtrent hun veiligheidsgevoel. Het veiligheidsgevoel in de hele gemeente Rheden werd beoordeeld met een 7,6. In 2019 was dit een 7,4.
3 (B)	Doel 3: De dienstverlening van de gemeente zet de inwoner centraal (Global Goal 16).
3 (R)	Het programma Rheden Digitaal is gestart. Veel producten en diensten van de gemeente worden de komende jaren gedigitaliseerd. Inwoners kunnen daardoor plaats en tijd onafhankelijk hun diensten van de gemeente afnemen. Naast de digitale dienstverlening blijft ook de fysieke dienstverlening (telefoon, balie, receptie) ten dienste staan van de inwoners.
4 (B)	Doel 4: Het helpen van klanten gebeurt effectief en efficiënt (Global Goal 16)
4 (R)	We verzamelen data en gebruiken historische gegevens om onze balies en centrale telefonie zo efficiënt mogelijk in te richten. Ook zijn er werkprocessen ingericht voor klantvragen via contactformulieren en social media Tenslotte draagt de digitalisering draagt bij aan een betaalbare dienstverlening.
5 (B)	Doel 5: Heldere, eenduidige en toegankelijke communicatie (Global Goal 16)
5 (R)	

6 (B)	Doel 6: Wij realiseren de inhoudelijke opgave voor 2022 voor de Groene Metropoolvisie zoals deze door de Raad wordt vastgesteld (Global Goal 17).
6 (R)	Conform de door de Raad vastgestelde Regionale Agenda 2022 en verder en de 5 opgave-overeenkomsten zijn op de verschillende opgaves vorderingen geboekt. Deze zijn frequent gecommuniceerd via platforms, nieuwsbrieven, kwartaalrapportages en het jaarverslag. Op verzoek van de Rhedense Gemeenteraad is eind 2022 een memo opgesteld met een beknopte inventarisatie van voordelen voor de gemeente Rheden (Memo "What's in it for us"). Belangrijke resultaten van de GMR zijn: • een vernieuwd Bestuursakkoord tussen GMR, The Economic Board (TEB) en de provincie Gelderland (incl Investeringsagenda), • de vaststelling van de nieuwe woondeal 2.0 en de toewijzing van Woningbouw-Impuls-Gelden, • de vaststelling van het Verstedelijkingsakkoord GMRAN-FV met het Rijk (in het zogenaamde BO MIRT; € 100 miljoen extra voor de GMR en een Rijksbijdrage aan de RegioExpres).
7 (B)	Doel 7: Vanuit visie op partnerships creëren van een georganiseerde samenwerking (Global Goal 17).
7 (R)	In 2022 is op verschillende beleidsterreinen een verdere invulling gegeven aan ons streven naar samenwerking in lokale en regionale partnerships. Op regionaal niveau uit dit zich o.a. in (a) een intensivering van de samenwerking binnen de GMR, (b) het Bestuursakkoord tussen GMR, The Economic Board en de Provincie Gelderland en (c) de samenwerking tussen GMR en Foodvalley. In onze regio kampen veel kleinere gemeenten met vraagstukken inzake de gemeentelijke bestuurs- en organisatiekracht. Tegen deze achtergrond is in 2022 o.a. gestart met de professionalisering van de samenwerking met Rozendaal en de voorbereiding van een verkenning voor een nauwere samenwerking met Doesburg. Lokale tripple-helix-samenwerkingen met het Onderwijs, Ondernemers en Overheid zijn in 2022 gecontinueerd. Steeds meer interventies worden gerealiseerd in nauwe samenwerking met maatschappelijke partners. Een voorbeeld is de "Integrale Wijk-aanpak Stenfert" waarbij vanuit inwoners en samen met lokale en bovenlokale maatschappelijke partners een impuls wordt gegeven aan een krachtige, samenredzame wijk.
8 (B)	Doel 8: Leren van best practices en het delen van best practices Global Goal 18)
8 (R)	

Welke resultaten zijn in 2022 gerealiseerd?

Tabel: resultaten

Nr.	Resultaat
Doel 1: Gelijke behandeling (o.a. Global Goal 5)	
1 (B)	Door de Corona-epidemie nog openstaande acties van het in 2020 opgestelde Regenboogplan worden gerealiseerd.
1 (R)	
Doel 2: Het veiligheidsgevoel in 2023 minimaal gelijk blijft met het gevoel in 2019	
1 (B)	1x per jaar een zichtbare actie van politie en boa's om in gesprek te gaan met inwoners.

1 (R)	In 2022 heeft het Mobile Media Lab (MML) van de politie op een centrale plek in de gemeente gestaan met als doel in gesprek te gaan met inwoners en daarbij specifiek voorlichting te geven over cybercrime. Daarnaast zijn in Velp en Dieren spreekuren opgestart, zodat politie en BOA's meer in gesprek komen met inwoners. Naar aanleiding van de brand aan de Willemstraat in Velp is met de 'ik buurt mee container' in de wijk met bewoners gesproken en advies gegeven over brandveiligheid. Hierbij waren politie, BOA's, brandweer en de toezichthouders betrokken.
2 (B)	Jaarlijks worden 2 casussen die in het Veiligheidshuis zijn besproken (op gebied van jeugd en personen met verward gedrag) geëvalueerd.
2 (R)	Dit is niet gedaan in 2022 in samenwerking met het veiligheidshuis, omdat hier geen aanleiding voor was. Het jaarverslag met de resultaten van het veiligheidshuis volgt later dit jaar en wordt altijd bestuurlijk besproken.
3 (B)	Op minimaal 5 basisscholen is ondermijnende criminaliteit besproken (bv. Hackshield).
3 (R)	Door zowel Hackshield als #Leerlingalert zijn in 2022 minimaal 5 scholen bereikt op het gebied van ondermijnende criminaliteit. Hackshield is een cybersecurity game voor kinderen tussen de 8 en 12 jaar. Drie verschillende scholen zijn uitgenodigd om in de Mobile Media Lab een uitleg te krijgen over cybercrime en daarnaast als tweede activiteit in de Bibliotheek kennis te maken met Hackshield. Door Leerlingalert worden wekelijks scholen bezocht in de regio om in gesprek te gaan over ondermijnende criminaliteit onder jongeren.
4 (B)	We voeren 2 integrale controles per jaar uit op het gebied van ondermijning.
4 (R)	In 2022 is project Theseus gestart bij Bedrijventerrein De Beemd. Hierbij zijn in het begin van het jaar twee integrale controles gehouden ten behoeve van bewustwording gericht op ondermijning en de gevolgen daarvan voor ondernemers en om onbekende locaties inzichtelijk te maken. Vervolgens is aan het einde van het jaar nog een hercontrole gehouden op locaties om te controleren of overtredingen waren beëindigd en om de laatste onbekende locaties inzichtelijk te krijgen.
5 (B)	De huidige panden waar arbeidsmigranten verblijven worden minimaal 1x jaarlijks integraal gecontroleerd.
5 (R)	Dit jaar zijn de bekende arbeidsmigrantenlocaties niet integraal gecontroleerd. Door de gevolgen van corona en het ontstaan van een crisis op het gebied van vluchtelingenopvang is dit niet gelukt. Wel zijn van de bekende locaties, die gebruikt worden voor het verblijf van arbeidsmigranten, er inmiddels drie verandert in gebruik. Daar is geen sprake meer van verblijf door arbeidsmigranten. Dit heeft te maken met het in gebruik nemen van een locatie in Velp voor asielzoekers in samenwerking met het COA. Een brand in Velp heeft de sloop van een locatie veroorzaakt. Een locatie in De Steeg is ingezet voor crisis noodopvang. De overige locaties worden in 2023 weer gecontroleerd.
6 (B)	We stellen een nieuw integraal veiligheidsbeleid op voor 2023-2026 dat gelijkt loopt met de veiligheidsstrategie politie.
6 (R)	Het integraal veiligheidsbeleid 2023-2026 is in 2022 voorbereid en in januari 2023 vastgesteld. De politie heeft besloten om haar veiligheidsstrategie met een jaar te verlengen en de integraal veiligheidsplannen als input te gebruiken voor hun nieuwe strategie.
Doel 3: De dienstverlening van de gemeente zet de inwoner centraal	
1 (B)	1. Dienstverlening is primair gericht op het verlenen van service aan de inwoners en klanten. Daarvoor realiseren wij de ambities in het implementatieplan voor 2022 van de Herijking Dienstverleningsvisie 2020.
1 (R)	Centraal in het implementatieplan van de Herijking Dienstverleningsvisie 2020 staan de vele honderden gemeentelijke producten en diensten en hun digitale volwassenheid. In 2022 kregen alle producten en diensten afzonderlijk een score

	op de digitale ladder. Daarmee hebben we een diagnose in hoeverre onze dienstverlening is gedigitaliseerd. Op basis hiervan wordt in 2023 een ontwikkelplan met prioriteiten opgesteld. Daarnaast blijft het directe klantcontact onverminderd belangrijk. We zien een groeiende groep Nederlanders die moeite heeft met zowel de taal als de verdergaande digitalisering. Voor hen is het belangrijk dat er locaties en balies zijn waar men terecht kan met vragen en voor hulp en ondersteuning. Ook de vraag naar telefonische dienstverlening blijft nagenoeg gelijk in relatie tot voorgaande jaren. Tegelijkertijd zien we bij zelfredzame inwoners een groeiende behoefte om zaken bij voorkeur digitaal af te handelen. De digitale aanvraag rijbewijzen is hiervan een mooi voorbeeld. Sinds oktober 2022 kunnen inwoners hun rijbewijs digitaal verlengen. Het afhalen gebeurt aan de balie, zonder afspraak.
Doel 4: Het helpen van klanten gebeurt effectief en efficiënt	
1 (B)	Wij werken aan een goede balans tussen klantgerichtheid en betaalbaarheid. Daarvoor realiseren wij de ambities in het implementatieplan voor 2022 van de Herijking Dienstverleningsvisie 2020.
1 (R)	Rheden volgt een tweesporenbeleid. Eén spoor is gericht op de inventarisatie van verbetermogelijkheden per team, het andere spoor richt zich op een diagnose op de volwassenheid van de digitale dienstverlening. Inmiddels heeft veranderende wet- en regelgeving de urgentie van digitalisering enorm verhoogd. Per 1-1-2024 is namelijk de Wet Modernisering Elektronisch Verkeer (WMEBV) van kracht. In 2022 heeft een eerste pilot plaatsgevonden: de digitalisering van de aanvraag van de verlenging van het rijbewijs. Daarnaast is een monitor ontwikkeld voor de huidige status van digitalisering. Op dit moment wordt in het kader van het door de Raad goedgekeurde programma Digitaal Rheden een inventarisatie gemaakt per team van de consequenties van digitalisering. Daarin wordt tevens spoor 1 meegenomen: wat gaat goed, wat kan beter. De impact per team is inmiddels globaal in beeld gebracht. Na besluitvorming in het DT gaat het project Digitale dienstverlening van start. Dit project betreft het verder digitaliseren van alle ongeveer 400 producten van de gemeente, inclusief een kwaliteitsslag voor de interne processen. Gelukkig is de gemeente Rheden al op een aantal punten gestart in de afgelopen jaren. Desalniettemin is dit een enorme opgave, mede vanwege de zorgplicht voor het begeleiden van inwoners, ondernemers en medewerkers in dit proces.
Doel 5: Heldere, eenduidige en toegankelijke en communicatie	
1 (B)	Verdere uitrol en borging digitale toegankelijkheid (advies, onderzoek, ondersteuning en opleiding) gerealiseerd.
1 (R)	Informatie ingewonnen bij andere gemeenten en evt. samenwerking op digitale toegankelijkheid t.b.v plan van aanpak Digitale Toegankelijkheid (2023).
2 (B)	Verbeteracties communicatie via website, social media en overige kanalen gerealiseerd.
2 (R)	Verbeteringen aangebracht op website, social media posts en intranet.
3 (B)	Profilering op relevante thema’s (in media) maandelijks gerealiseerd.
3 (R)	Wekelijkse media-aandacht n.a.v. persberichten en persgesprekken. Proactieve advisering over profilering op speerpunten.
4 (B)	Professionalisering en verhogen taakvolwassenheid medewerkers op het gebied van communicatie en participatie door coaching, training en beschikbaar stellen tools en communicatiemiddelen. Actieplan met acties en resultaten gerealiseerd.
4 (R)	Dit project heeft niet plaatsgevonden vanwege beperkte capaciteit, verzuim en beperkt beschikbare inhuur.

5 (B)	Implementatie van nieuwe participatie-instrumenten (Burgerforum en participatieplatform) gerealiseerd.
5 (R)	Burgerforum/Burgerberaad gerealiseerd. Start gemaakt met participatieplatform.
6 (B)	6. Communicatieplan omgevingswet gerealiseerd.
6 (R)	Er ligt een communicatieplan op hoofdlijnen, maar dit dient nog verder ingevuld te worden. In 2023 wordt dit verder opgepakt.
7 (B)	Communicatie- en participatieplan Klimaat (met acties en resultaten) gerealiseerd (waaronder een burgerforum).
7 (R)	Communicatie- en participatieplan gerealiseerd. In 2023 volgen vervolgplannen voor onder meer de energietransitie.
8 (B)	Actief inzetten op participatie en betrokkenheid in de top 3 buurten waar dat nu minder is m.b.v. ontwikkelmanagers.
8 (R)	Communicatie is aangesloten bij WUP en Stenfert.
Doel 6: Wij realiseren de inhoudelijke opgave 2022 voor de Groene Metropoolvisie zoals deze door de Raad wordt vastgesteld	
1 (B)	Implementatie actieplan 2022 zoals in de Raad in november 2021 vastgesteld
1 (R)	
2 (B)	Voorbereiding en opmaak uitslagen gemeenteraadsverkiezingen 16 maart 2022
2 (R)	De gemeenteraadsverkiezingen zijn succesvol verlopen. Wel ontstaat er steeds meer druk op de vrijwilligers en medewerkers, die direct aansluitend aan het stemmen de uitslagen moeten opmaken. Werkdagen van meer dan 16 uur aaneengesloten zijn geen uitzondering meer. Veel vrijwilligers dreigen hierdoor af te haken. Gemeente Rheden telde 35809 kiesgerechtigden, waarvan ruim 51% heeft gestemd. Het aantal geldige stemmen op kandidaten bedroeg 18373.
3 (B)	De telefonische dienstverlening is qua inrichting en thuiswerkmogelijkheden geprofessionaliseerd.
3 (R)	Het project 'nieuwe telefooncentrale' is in 2022 wederom uitgesteld. Het project beslaat nieuwe telefooncentrales en callcenter-applicaties voor de gemeenten Rheden, Renkum, Arnhem en BVO de Connectie. Naar verwachting vindt implementatie plaats in 2023.
Doel 7: Vanuit visie op partnerships creëren van een georganiseerde samenwerking	
1 (B)	Wij stellen een visie op partnerships op en de wijze waarop wij daar organisatorisch invulling aan geven. Deze wordt door het College vastgesteld.
1 (R)	Uitgesteld naar 2023. Mede ivm initiatief gemeenteraad inzake samenwerkingsverbanden (oriënterende vergadering).
Doel 8: leren van best practices en het delen van best practices Global Goal 18)	
1 (B)	Wij verzamelen actief ‘best practices’ in het land te behoeve van onze eigen opgaven in de gemeente.
1 (R)	
2 (B)	Wij delen onze eigen ‘best practices’ (bijvoorbeeld op het gebied van de Global Goals en Erfgoed) met andere organisaties, zoals VNG, provincie en gemeenten.
2 (R)	

Welke context speelde er?

Veilige samenleving

In 2022 hebben we nog veel te maken gehad met de impact van Covid-19 op de werkzaamheden voor veiligheid. Aan het begin van 2022 zaten we nog in lockdown en is er nog veel ingezet op het corona toegangsbewijs in de gemeente. Hoe snel Covid-19 vervolgens uit het straatbeeld verdween qua maatregelen die van kracht waren hoe lang heeft het geduurd voordat de maatschappij weer het durfde om van alles weer te organiseren. Nu pas in 2023 zie je dat we qua evenementen weer terug zijn op niveau voor Covid-19 en we in feite weer aan het 'inhalen' zijn.

Na Covid-19 diende de volgende crisis zich alweer in. De oorlog in Oekraïne heeft een hausse van vluchtelingen naar Europa gedreven en die vangen we ook in de gemeente Rheden. Op diverse plekken is met vereende krachten opvang gerealiseerd. Niet alleen voor vluchtelingen uit de Oekraïne, maar ook de zogenaamde crisis noodopvang in De Steeg en in Dieren voor vluchtelingen die niet geplaatst kunnen worden. Dit blijft doorgaan en heeft ook een groot effect in 2023 op de inzet vanuit veiligheid.

Inhoudelijk zijn we in 2022 gestart met het nieuwe Integraal Veiligheidsbeleid dat inmiddels ook is vastgesteld. Er wordt gewerkt aan de uitvoering op het gebied van de gestelde prioriteiten zoals ondermijning, jeugd & veiligheid, zorg & veiligheid en digitale veiligheid (cybercrime). Ondanks de naweeën van Covid-19 en de vluchtelingencrisis zijn we daarin geslaagd. De stap naar de inwoners/ bedrijven en het organiseren van activiteiten (bewustwording op veiligheid) is in 2022 in mindere mate van de grond gekomen en pakken we in 2023 weer verder op. Beleidsmatig zijn daar met het nieuwe veiligheidsbeleid en de aanpak op mensenhandel de eerste stappen al voorgezet.

Partnerschappen

De kwaliteit van het bestuurlijk handelen is van belang voor een sterke en duurzame gemeente. Meer dan ooit leeft het besef dat gemeente en inwoners gelijkwaardige partners zijn. Om die reden omarmen we partnerschap en passen we onze bestuursstijl daarop aan. Daarbij hoort dat wij inwoners helderheid geven over onze veranderende rol. Wat mogen zij van ons verwachten, wat verwachten wij van hen en welke afspraken maken we samen? Die rol duidelijkheid is nodig om samen met onze partners vraagstukken op te lossen.
Elk vraagstuk kent zijn eigen schaal om het op te lossen. Door in diverse samenwerkingsverbanden te opereren dragen wij bij aan oplossingen voor de uitdagingen waar onze inwoner zich voor gesteld ziet. We zijn voorstander van samenwerkingsverbanden op lokaal, regionaal, landelijk en mondiaal niveau. Ons credo is: "Samen met de samenleving". Dat betekent ook samen met de andere overheden. De maatschappelijke dynamiek is groot en de maatschappelijke vraagstukken zijn complex. Gemeenten, regio's, provincie en Rijk moeten adequaat samenwerking om de grote maatschappelijke opgaven adequaat op te lossen. In onze omgeving zien we een groot aantal kleinere gemeenten met problemen in hun bestuurskracht en/of organisatiekracht. Intensievere samenwerking tussen buurgemeenten lijkt onvermijdelijk.

Dienstverlening

In 2022 is met name ingezet op het verder ontwikkelen van de digitale dienstverlening. De behoefte aan traditionele dienstverlening met fysieke locaties en telefonie blijft nagenoeg gelijk.

Communicatie

De naweeën van Corona en de oorlog in Oekraïne zorgde in 2022 voor veel extra communicatiewerkzaamheden. Niet alle doelstellingen konden behaald worden.

Wat is de bijdrage aan de Sustainable Development Goals (SDG)?

Taakveld(en)	Bijdrage aan SDG*
• 0.1 Bestuur • 0.2 Burgerzaken • 1.1 Crisisbeheersing en brandweer • 1.2 Openbare orde en veiligheid	5-1, 5-2, 5-3, 5-4, 5-5, 5-6, 5-a, 5-b, 5-c, 16-1, 16-2, 16-4, 16-6, 16-10 17-16, 17-17, 17-18, 17-19, 18.

* Sustainable Development Goals, zie bijlage 8 voor een nadere toelichting

Verbonden partijen

Voor het bereiken van de doelstellingen van het programma, in het bijzonder de beoogde maatschappelijke effecten, heeft de gemeente Rheden zich met een aantal partijen verbonden waarin zij een bestuurlijk en een financieel belang heeft. Het gaat hier om de volgende organisaties:

- Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland Midden (VGGM);
- Stichting Veilig Thuis.

In de paragraaf Verbonden Partijen geven we inzicht in de beleidsmatige en financiële betrokkenheid en de risico's van de gemeente in deze organisaties.

Wat heeft het gekost?

Programma 5. Bestuur en Veiligheid

(Bedragen x € 1.000)	Rekening	Primitieve begroting	Gewijzigde begroting	Rekening	Saldo
	2021	2022	2022	2022	2022
Lasten					
0.1 Bestuur	2.396	2.547	2.797	2.857	-60
0.2 Burgerzaken	1.655	1.638	1.773	1.844	-71
1.1 Crisisbeheersing en brandweer	2.851	2.920	2.920	2.888	33
1.2 Openbare orde en veiligheid	1.367	858	881	1.146	-266
subtotaal	8.269	7.962	8.371	8.735	-364
Baten					
0.1 Bestuur	18	30	30	411	381
0.2 Burgerzaken	547	585	585	619	34
1.1 Crisisbeheersing en brandweer	10	6	6	12	6
1.2 Openbare orde en veiligheid	397	21	21	420	400
subtotaal	972	641	641	1.462	821
Saldo van baten en lasten	-7.296	-7.321	-7.730	-7.273	456

Reserves					
Toevoeging					0
Onttrekking					0
Resultaat	-7.296	-7.321	-7.730	-7.273	456

Belangrijkste afwijkingen

Ten opzichte van de gewijzigde begroting 2022 is het financieel effect van de mutaties in de jaarstukken 2022 per saldo € 0,5 miljoen voordelig. De belangrijkste mutaties kunnen als volgt worden toegelicht.

5. Bestuur en Veiligheid

Taakveld (afwijkingen per taakveld => 50.000 saldo baten en lasten)	**Bedrag in € 1.000**	**Inc. / Struct.**
0.1 Bestuur	320	I/S
Het resultaat op dit taakveld kent als belangrijkste oorzaken: Hogere accountantskosten -52K. Er zijn nieuwe controle eisen. Daarnaast is een deel van het budget ingezet voor accountantscontrole 2021, uitgevoerd in 2022. Bij de 1e Berap 2023 zal een voorstel worden gedaan de programmabegroting te herzien. Pensioen- en wachtgeldvoorziening bestuur 411K. Als gevolg van een lagere rekenrente t.o.v. 2021 is de voorziening afgeraamd met €375K. Voor de berekening van het benodigd kapitaal voor de pensioenvoorziening baseren we ons op de berekeningen van onze pensioenuitvoerder Visma Idella. Voor wachtgeldverplichtingen is 36K uit de voorziening onttrokken. Overige afwijkingen, per saldo nadeel €39K.		
0.2 Burgerzaken	-37	I
Geen toelichting vereist.		
1.1 Crisisbeheersing en brandweer	39	I
Dit betreft vooral het voordelig resultaat VGGM over 2021 ad 51K.		
1.2 Openbare orde en veiligheid	134	I
• 128k voordeel op niet begrote Boa opbrengsten • 32k nadeel door dumping • 38k voordeel door focus op Corona handhaving; dit veroorzaakt een onderuitputting op andere begrote handhavingstaken		
0.10 Mutaties reserves	0	
Totaal	**456**	

6 Overhead en algemene dekkingsmiddelen

Wat hebben we bereikt?

Hiervoor verwijzen wij naar de paragraaf bedrijfsvoering.

Welke doelen zijn gerealiseerd?

Voor de gerealiseerde doelen verwijzen we u graag door de naar de paragrafen B "Weerstandsvermogen en risicobeheersing" en E "Bedrijfsvoering".

Welke resultaten zijn in 2022 gerealiseerd?

Voor de gerealiseerde resultaten verwijzen we u graag door de naar de paragrafen B "Weerstandsvermogen en risicobeheersing" en E "Bedrijfsvoering".

Verbonden partijen

Voor het bereiken van de doelstellingen van het programma, in het bijzonder de beoogde maatschappelijke effecten, heeft de gemeente Rheden zich met een aantal partijen verbonden waarin zij een bestuurlijk en een financieel belang heeft. Het gaat hier om de volgende organisaties:

- Bedrijfsvoeringsorganisatie de Connectie
- Gelders Archief
- Bank Nederlandse Gemeenten
- Alliander.

In de paragraaf Verbonden Partijen geven we inzicht in de beleidsmatige en financiële betrokkenheid en de risico's van de gemeente in deze organisaties.

Wat heeft het gekost?

Programma 6. Overhead en Algemene Dekkingsmiddelen

(Bedragen x € 1.000)	Rekening	Primitieve begroting	Gewijzigde begroting	Rekening	Saldo
	2021	2022	2022	2022	2022
Lasten					
0.4 Overhead	18.654	15.576	17.269	18.923	-1.654
0.5 Treasury	73	488	488	47	440
0.61 OZB woningen	714	730	730	714	16
0.62 OZB niet-woningen					0
0.63 Parkeerbelasting					0
0.64 Belastingen overig					0
0.7 Alg. uitk. e ov. uitk. gem.fonds					0
0.8 Overige baten en lasten	1.195	808	419	-407	827
0.9 Vennootschapsbelasting (VpB)	1			1	-1
subtotaal	20.636	17.602	18.906	19.278	-372

Baten					
0.4 Overhead	1.023	187	33	611	578
0.5 Treasury	533	719	719	513	-205
0.61 OZB woningen	6.828	6.778	6.778	6.840	62
0.62 OZB niet-woningen	2.442	2.335	2.335	2.488	153
0.63 Parkeerbelasting	4	4	4	4	1
0.64 Belastingen overig	251	231	231	245	14
0.7 Alg. uitk. e ov. uitk. gem.fonds	84.408	83.542	94.098	95.762	1.663
0.8 Overige baten en lasten	430			40	40
0.9 Vennootschapsbelasting (VpB)	1				0
subtotaal	95.922	93.795	104.197	106.504	2.307
Saldo van baten en lasten	75.285	76.194	85.291	87.225	1.934
Reserves					
Toevoeging	132	0	1.634	1.945	-311
Onttrekking	205	3	3	103	100
Resultaat	75.358	76.197	83.661	85.384	1.723

Specificatie Algemene Dekkingsmiddelen

(Bedragen x € 1.000)	Rekening	Begroting	Gewijzigde begroting	Rekening
	2021	2022	2022	2022
Alg. uitkering gemeentefonds	84.408	83.542	94.098	95.762
Onroerend zaakbelasting	9.270	9.113	9.113	9.328
Hondenbelasting	251	231	231	245
Toeristenbelasting	172	274	274	383
Forensenbelasting	68	56	56	86
Dividend Alliander	40	49	49	37
Dividend BNG	338	469	469	426
overig dividend	0	0	0	0
Overige dekkingsmiddelen	114	61	-93	237
Totaal baten (per saldo)	**94.661**	**93.795**	**104.197**	**106.504**

Belangrijkste afwijkingen

Ten opzichte van de gewijzigde begroting 2022 is het financieel effect van de mutaties in de jaarstukken 2022 per saldo € 1,7 miljoen voordelig. De belangrijkste mutaties kunnen als volgt worden toegelicht.

6. Overhead en Algemene Dekkingsmiddelen

Taakveld (afwijkingen per taakveld => 50.000 saldo baten en lasten)	Bedrag in € 1.000	Inc. / Struct.
0.4 Overhead	-1.076	I

De overschrijding op dit taakveld is op te splitsen in een aantal componenten. Als belangrijkste posten zijn te noemen:

Voorziening spaarverlof -128K.
Vanaf 1 januari 2022 kunnen medewerkers vakantie-uren sparen. Deze vakantie-uren verjaren niet. Dit kan leiden tot verlofstuwmeren die bijvoorbeeld ingezet gaan worden om eerder met pensioen te gaan. Hiervoor dient op basis van nieuwe regelgeving een voorziening te worden gevormd. De totale dotatie aan de voorziening op basis van de opgebouwde verlofuren per 31-12-2022 bedraagt € 127.717. Deze voorziening wordt verder toegelicht bij het onderdeel Jaarrekening, Balans en toelichting, Beschrijving en toelichting voorzieningen.

De Connectie: - 662K
Het resultaat van -662K is als volgt te specificeren:

Eenmalige CAO uitkering, en Loon- en prijsstijgingen CPB	-387
Advieskosten Inkoop en Aanbesteding	- 62
Correctie op de kosten huisvesting	238
Kostenverhogende BTW. Deze kosten worden niet begroot.	-100
Niet gerealiseerde taakstelling bij de Connectie	-244
Overige uitgaven	-107

Salariskosten en teambudgetten -589K
In de begroting 2023 hebben we de salarisbudgetten structureel bijgesteld, waardoor we in staat zijn invulling te geven aan de (nieuwe) opgaven waar we voor staan en om te transformeren naar een professionele toekomstbestendige organisatie. Ook over 2022 is (bij de winterrapportage) het salarisbudget bijgesteld, maar nog in onvoldoende mate. In het afgelopen jaar is door ziekteverzuim en openstaande vacatures in combinatie met krapte op de arbeidsmarkt sprake geweest van een hoge werkdruk. Dit heeft zijn weerslag gehad op onze organisatie, zowel formatief als financieel, en heeft geresulteerd in een overschrijding van het salarisbudget.

De overschrijding in 2022 ad € 589K op salariskosten en teambudgetten is het resultaat van diverse posten die te maken hebben met salariskosten, inhuur, opleiding, salarisgerelateerde uitgaven en ontvangen vergoedingen voor salariskosten, zoals UWW en detacheringen. Deze ontvangsten zijn binnen dit taakveld geboekt, maar hebben voor een groot deel betrekking op andere programma's.
In de tabel "formatie en bezetting per programma" paragraaf bedrijfsvoering is met deze verdeling rekening gehouden.

Het resultaat van -589K is als volgt te specificeren:

resultaat salariskosten en inhuur	-577
CAO uitbetaling (424K gedekt uit voordeel taakveld 0.8)	-612
onderbesteding opleidingsbudgetten	141
ontvangen vergoedingen salariskosten	498
stelposten salarissen t.b.v. diverse programma's	228
vergoeding thuiswerkplekken (zie mutaties reserves 0.10)	-70
overige uitgaven (dekking stelpost salarissen taakveld 0.8)	-197

In de paragraaf Bedrijfsvoering worden de totale salariskosten toegelicht met de verschillen per programma (Personeel & Organisatie).

Managementsupport -113K
Betreft een overschrijding van kosten voor managementondersteuning. De kosten zijn opgenomen in de saldobevestiging 2022 van de Connectie. Bij de 2e Berap 2023, en de Kadernota 2024 zal een voorstel worden gedaan om de Programmabegroting te herzien.

ICT -103K
De ICT kosten nemen toe (12%) evenals de afhankelijkheid van ICT. Een deel van de ICT kosten maken onderdeel uit van de bijdrage aan de Connectie, dit betreft het deel dat direct voor rekening van onze gemeente valt. In 2022 is er voor gekozen om de kosten nog niet op te hogen, in afwachting van de regionale informatiestrategie.

In de Kadernota 2024 zal dit bedrag (voorlopig) worden meegenomen. Bij de 2e Berap 2023 zal er een beter beeld zijn van de structurele impact van deze ICT kosten en wordt een voorstel worden gedaan om de Programmabegroting definitief te herzien.

Daarnaast zijn bij de programmabegroting 2022 incidentele middelen gevraagd voor het inrichten van een omgeving voor data gedreven werk. De inrichting bleek minder kostbaar dan verwacht, deze valt vrij in het resultaat.

Gelders Archief -45K
Als gevolg van de sloop van het gemeentehuis is in 2022 op basis van meerwerk (45K) het (deels) te vernietigen archief onder gebracht bij het Gelders Archief. Op basis van de prognose neemt het benodigde aantal strekkende meters de komende 4 jaar af (-500m1). Bij de 1e Berap 2023, en de Kadernota 2024 zal een voorstel worden gedaan om de Programmabegroting te herzien en de kosten voor het archiveren van documenten te borgen.

Facilitaire kosten gemeentehuis 268K
Betreft een onderschrijding van € 268.000 op geraamde exploitatielasten van het gemeentehuis. Conform het dekkingsplan realisatie nieuwe gemeentehuis (raadsbesluiten 27-9-2022 en 15-12-2020) worden o.a. de beschikbare budgetten voor exploitatielasten ingezet als dekkingsmiddel. De in 2022 niet bestede middelen worden toegevoegd aan de reserve gemeentehuis (zie hieronder bij taakveld 0.10).

Communicatie 134K
Het communicatiebudget laat een voordelig effect zien. De voornaamste redenen zijn dat projecten Communicatie en de CommunicatieToolkit die op het programma stonden in 2022, geen (of op een andere wijze) doorgang hebben gevonden. Daarnaast is het inhuren van een specialist voor Digitale toegankelijkheid in 2022 niet meer noodzakelijk geweest, in tegenstelling tot 2021.

HRM 117K
Onderschrijding van HRM budget komt voornamelijk voort uit uitvoeringskosten wet Poortwachter en externe juridische advieskosten zijn in 2022 lager uitgevallen dan begroot (60K). Daarnaast zijn we gestart met het opstellen van een nieuwe manier van werven en selecteren die beter aansluit bij de huidige arbeidsmarkt. De uitvoering van deze nieuwe aanpak vindt plaats in 2023 en verder. (57K). Om deze redenen is in 2022 niet het gehele budget nodig geweest.

Overige afwijkingen, per saldo voordeel 45K

0.5 Treasury	235	

Dit saldo bestaat uit meerdere posten, namelijk:

Betaalde rente langlopende leningen 296K
De langlopende leningen hebben rentepercentages die de afgelopen jaren laag waren of zelfs negatief, dit levert over 2022 een voordeel op. De recent afgesloten leningen laat al weer een oplopend rentepercentage zien, dus het voordeel op rente zal in 2023 naar verwachting een stuk lager zijn.

Ontvangen rente langlopende leningen -195K

De eeuwig durende lening van Alliander, afgesloten in 1997, is in 2021 zonder overleg door Alliander terugbetaald en staat in afwachting van de uitkomst van een juridisch onderzoek naar de rechtmatigheid van deze terugbetaling op de balans als vooruit ontvangen bedragen. Over het boekjaar 2022 is geen rente ontvangen. Hierover is nog overleg tussen de gemeente Rheden en Alliander.

Toegerekende rente 95K
Door de rentestijgingen in 2022 is de omslagrente gestegen van 0,36% begroot naar 0,479% werkelijk. Hierdoor is de toegerekende rente hoger.

Overig afwijkingen per saldo voordeel 39K

0.61 OZB woningen	78	
Het voordelige effect op de OZB is met name het gevolg van een hogere WOZ waarde dan waarmee in de begroting 2022 rekening is gehouden, totaal 62K. Daarnaast is sprake van een voordeel op de uitvoeringslasten van 16K.		
0.62 OZB niet-woningen	153	
Het voordelige effect op de OZB is met name het gevolg van een hogere WOZ waarde dan waarmee in de begroting 2022 rekening is gehouden.		
0.63 Parkeerbelasting	1	
Geen nadere toelichting.		
0.64 Belastingen overig	14	
Geen nadere toelichting.		
0.7 Alg. uitk. e ov. uitk. gem.fonds	1.663	I
Het saldo van de decembercirculaire gemeentefonds 2022 bedroeg 1.807K. Hiervan is 100K toegevoegd aan de reserve noodfonds energiearmoede, zoals voorgesteld in het raadsvoorstel "Ondersteunende maatregelen energiearmoede". De afrekening van vorige jaren bedroeg -47K. Overig verschil 3K.		
0.8 Overige baten en lasten	867	
In 2022 vond aan de medewerkers een nabetaling plaats van de CAO ontwikkeling 2021 (325K) en Corona-onkostenvergoeding 2021 (99K). De kosten zijn verantwoord in 2021, maar de werkelijke uitbetaling gebeurde in 2022. Het totale bedrag van 424K is in 2021 naar de balans geboekt en in 2022 ten gunste gebracht van de exploitatie voor de dekking van deze nabetaling. Dit leidt per saldo tot een nadeel van 188K (612K nadeel bij taakveld 0.4 en 424K voordeel bij taakveld 0.8). Binnen dit taakveld worden daarnaast diverse stelposten begroot. De (rest)saldi (359K) worden ingezet als dekking van uitgaven binnen andere programma's: 165K stelposten prijsstijging en autonome kostenontwikkeling 194K stelpost salarissen. Overig < 50K voordeel 84K (waarvan 40K begroot bedrag voor waterschapslasten. De werkelijke kosten zijn geboekt binnen de andere programma's).		
0.9 Vennootschapsbelasting (VpB)	-1	
Geen nadere toelichting.		

0.10 Mutaties reserves	-211	
In het dekkingsplan nieuwe gemeentehuis is rekening gehouden met de inzet van middelen uit het exploitatiebudget facilitaire kosten gemeentehuis. Dit is gedeeltelijk gebeurd, er resteert nog € 311K aan in te zetten budget. Deze middelen worden in lijn met het dekkingsplan, toegevoegd aan de reserve gemeentehuis. Tegenover deze niet geraamde last staat een onderschrijding op taakveld 0.4 (zie hierboven). In de zomerrapportage 2021 was incidenteel budget toegekend, bedoeld voor de vergoeding van de inrichting van de thuiswerkplek. Niet alles werd in 2021 besteed. In de jaarrekening 2021 is dan ook 90K gereserveerd voor besteding in 2022. Daarvan is in 2022 70K besteed. Het bedrag wordt onttrokken uit deze reserve. Overige afwijkingen per saldo voordeel 30K		
Totaal	**1.723**	

Paragrafen

Lokale Heffingen

De lokale heffingen maken een substantieel deel uit van de inkomsten van een gemeente. Voor het heffen van belastingen en retributies is er sprake van een financiële noodzaak, aangezien het Rijk bij haar bepaling van de algemene uitkering uitgaat van de mogelijkheid om eigen inkomsten te genereren. Bij de tariefberekeningen houdt de gemeente rekening met de jaarlijkse inflatoire effecten.

Voor de diverse lokale heffingen gelden wettelijke voorschriften, zo geldt voor retributies dat de opbrengsten maximaal 100 % van de kosten mogen bedragen. Voorbeelden van deze retributies zijn de afvalstoffenheffing en de rioolheffing. Voor overige lokale heffingen heeft de gemeente een grotere beleidsvrijheid in de bepaling van de tarieven.

Werkelijke opbrengsten uit lokale heffingen

Onderstaande tabel geeft inzicht in de werkelijke opbrengsten uit lokale heffingen ten opzichte van de begroting (inclusief begrotingswijzigingen en kwijtscheldingen).

	2022 begroting	2022 jaarrekening	Verschil	Mutatie(%)
Onroerende zaakbelastingen	9.101	9.322	221	2,4%
Afvalstoffenheffing/reinigingsrechten	4.369	4.283	-86	-2,0%
Rioolheffing	4.393	4.345	-48	-1,1%
Bouwleges	450	167	-283	-62,8%
Parkeerbelastingen	4	4	0	0%
Hondenbelasting	216	235	19	8,7%
Toeristenbelastingen	274	383	108	39,5%
Secretarieleges	399	399	0	0%
Begraafrechten	501	579	78	15,6%
Forensenbelasting	56	86	30	55,0%
Marktgelden	9	11	2	18,4%
Overige heffingen/leges	121	255	134	110,8%
Totaal	**19.893**	**20.069**	**176**	**0,9%**

Ten opzichte van de begroting na wijziging vallen de opbrengsten uit lokale heffingen in 2022 € 176K hoger uit. De afwijkingen van € 50K of hoger worden hieronder nader toegelicht.

Onroerende zaakbelastingen, € 221.000 voordeel
Het voordelige effect op de OZB is met name het gevolg van een hogere WOZ waarde dan waarmee in de begroting 2022 rekening is gehouden. Meeropbrengst OZB bij niet-woningen bedraagt € 153K en bij woningen is dit € 62K. Daarnaast iets minder verleende kwijtschelding (€ 6K).

Afvalstoffenheffing/reinigingsrechten, € 86.000 nadeel
Minder opbrengsten € 59K en meer kosten kwijtscheldingen € 27K

Bouwleges, € 283K nadeel
In 2022 is er sprake van een minderopbrengst bouwleges van € 283K

Toeristenbelasting, € 108K voordeel

In het jaar 2022 worden de opbrengsten van het jaar 2021 geboekt. Hier is ook een bedrag van het jaar 2020 van ruim 90K in meegenomen

Begraafrechten, € 78K voordeel
Op het product begraafplaatsen zijn in 2022 hogere legesopbrengsten gerealiseerd van totaal € 78K

Gehanteerde tarieven 2022

Onderstaand, de door de raad vastgestelde tarieven zoals deze in 2022 zijn gehanteerd.

OZB uitgedrukt in percentage van onroerende zaak		
Woningen	- eigenaar	0,1194%
Niet-woningen	- eigenaar	0,2444%
	- gebruiker	0,1873%

Afvalstoffenheffing	
Basisbedrag	36,57
140 l container	200,80
180 l container	246,07
240 l container	313,39
Verzamelcontainer	200,80

Reinigingsrecht	
Tarief	228,98

Kostendekkendheid afvalstoffenheffing en reinigingsrecht	Begroot in 2022	Werkelijk in 2022
7.3 Afval	3.476.142	3.106.491
0.4 Overhead	82.053	83.469
0.5 Rente	2.300	3.147
0.64 Belastingen overig	108.612	110.000
0.8 Overige baten en lasten	-70.336	-70.336
2.1 Verkeer en vervoer	59.243	60.000
6.3 Inkomensregelingen	175.200	202.068
Btw compensatie	669.825	688.073
Totale kosten	4.503.038	4.182.912
Opbrengst heffingen	4.503.602	4.485.007
Dekkingspercentage	100,00%	107,22 %

In 2022 is er positieve resultaat van € 302.095 op het product afval. Voorgesteld wordt om het bedrag mee te nemen als een resultaatbestemming.

Rioolheffing		
Eigenaar		70,89
Gebruiker	< 300 m3	126,50
	300-999 m3	357,94
	1000-9999 m3	2.956,55
	> 9999 m3	23.237,02

Kostendekkendheid rioolheffing	Begroot in 2022	Werkelijk in 2022
7.2 Riolering	2.684.393	2.727.998
1.4 Overhead	729.789	737.050
0.5 Rente	152.196	199.130
0.64 Belastingen overig	158.000	158.000
2.1 Verkeer en vervoer	124.590	124.590
6.3 Inkomensregelingen	180.000	128.606
Btw compensatie	417.025	365.493
Totale kosten	4.445.993	4.440.867
Opbrengst heffingen	4.572.827	4.473.878
Dekkingspercentage	102,85%	100,74%

In 2022 is het positieve resultaat van € 450.537 op het product riolering toegevoegd aan de voorziening onderhoud riolering.

Toeristenbelasting	
Overnachtingen	2,03
Seizoenstandplaatsen	248,92
Jaarstandplaatsen	295,86

Forensenbelasting	
Basistarief	295,86
Opslag	1,15

Hondenbelasting	
1e hond	64,92
2e hond	74,88
3e hond	84,60
4e hond	94,44
5e hond	104,04

Ontwikkeling lokale lastendruk

De provincie Gelderland houdt de jaarlijkse ontwikkeling van de lokale lasten per gemeente bij. Op basis van deze cijfers kan een vergelijking gemaakt worden tussen de lokale lastendruk van naburige gemeenten. In onderstaande overzichten is - in bedrag per inwoner - de lastendruk 2022 van de gemeente Rheden weergegeven in vergelijking tot diverse Gelderse gemeenten. Tevens is de belastingdruk afgezet tegen het Provinciaal gemiddelde.

De gemeentelijke lasten zijn lager dan de lasten in bijna alle hieronder genoemde Gelderse gemeenten en ligt ruim onder het provinciale gemiddelde.

	OZB		afvalstoffenheffing		rioolrechten		totale belastingdruk	
Gemeente	**2021**	**2022**	**2021**	**2022**	**2021**	**2022**	**2021**	**2022**
Arnhem	342	341	109	121	106	105	557	567
Renkum	284	281	128	129	135	143	547	553
Bronckhorst	216	227	130	104	131	121	477	452
Zutphen	278	284	109	128	82	78	470	490
Lingewaard	266	271	100	103	103	104	469	478
Zevenaar	281	287	81	82	106	104	468	473
Brummen	277	290	71	74	120	124	468	488
Provinciaal gemiddelde	**270**	**275**	**95**	**98**	**98**	**99**	**463**	**472**
Doetinchem	230	232	131	143	103	104	464	479
Rozendaal	262	267	101	108	93	91	456	466
Duiven	251	255	99	100	99	111	449	466
Doesburg	194	201	137	139	102	107	433	447
Westervoort	207	224	109	105	106	107	422	436
Rheden	**195**	**210**	**99**	**104**	**104**	**105**	398	**419**
Overbetuwe	174	179	111	121	43	40	328	340

Bron: https://ftgelderland.databank.nl/
* De begrotingen van gemeenten dienen voor de provincie als basis voor de publicatie van bovenstaande cijfers. Door amendementen en begrotingsbijstellingen kunnen deze cijfers in enige mate afwijken.

Kwijtscheldingsbeleid

Rheden kent de mogelijkheid tot kwijtschelding van belastingen. Hierbij hanteren we een grens van 100% van de uitkeringsnorm. Kwijtschelding is in 2022 mogelijk voor de OZB, rioolheffing en afvalstoffenheffing (gedeeltelijk). Daarnaast ook voor de leges van een ID-kaart of voor hondenbelasting (gedeeltelijk) en begraven.

In 2022 is in totaal voor een bedrag van € 341.521 aan kwijtschelding verleend. Dit bedrag is lager dan het begrote bedrag van € 378.682.

Weerstandsvermogen en Risicobeheersing

Om inzicht te krijgen hoe de gemeente Rheden er financieel voorstaat, is het van belang om inzicht te hebben in de financiële positie en de financiële weerbaarheid (welke mogelijkheden zijn er in financieel moeilijke tijden). Het weerstandsvermogen geeft aan in hoeverre wij in staat zijn om mogelijke tegenvallers (de risico's) op te vangen zonder dat de uitvoering van het beleid en het voorzieningenniveau van onze inwoners in gevaar komt.

Met behulp van financiële kengetallen die betrekking hebben op de balans en de begroting kan een beeld worden geschetst van onze financiële positie. De normen worden zoveel mogelijk aangesloten op de richtlijnen van de provinciaal toezichthouder.

De kengetallen zijn bedoeld om in relatie tot elkaar te beschouwen. Een afzonderlijk kengetal zegt weinig over hoe de financiële positie moet worden beoordeeld. Zo hoeft een hoge schuld geen nadelig effect te hebben op de financiële positie, maar is dat afhankelijk of en wat er aan eigen vermogen en baten tegenover die schuld staat en hoe groot de kans is dat de schuld weer wordt afgelost. Het is dus, met andere woorden, niet mogelijk om één individueel kengetal te gebruiken voor de beoordeling van de financiële positie.

Het weerstandsvermogen en de kengetallen zullen altijd in samenhang moeten worden bezien, omdat ze alleen gezamenlijk en in hun onderlinge verhouding een goed beeld kunnen geven van onze financiële positie. Het risicoprofiel wordt bepaald en gepresenteerd aan de hand van de grootste financiële risico's.

Risicoprofiel

Overzicht van de grootste risico's:

nr.	Risico	Kans	Financieel gevolg	Invloed
1	Uitkering uit het gemeentefonds:			
a	Onderuitputting rijksuitgaven	50%	1.500.000	21%
b	Nieuwe systematiek gemeentefonds	75%	1.000.000	14%
2	Aanvullende bijdragen aan gemeenschappelijke regelingen / verbonden partijen i.v.m. mogelijke negatieve exploitatie.	25%	1.000.000	14%
3	Kosten voor klimaatopgave	50%	600.000	8%
4	Standaard risico met betrekking tot de P-wet: 1. Hogere lasten dan begroot omdat het aantal uitkeringsgerechtigden minder hard daalt dan het landelijk gemiddelde. 2. Tegenvallende inkomsten van het Rijk.	50%	500.000	7%
5	Door nieuwe, vaak meer flexibele taken, is huidige personele inzet vaak niet voldoende. De huidige arbeidsmarkt maakt invulling van vacatures lastig.	75%	500.000	7%
6	Mogelijke hogere uitgaven voor jeugdzorg. De budgetten hiervoor zijn bijgesteld, maar de kans bestaat dat een nadere bijstelling nodig zal zijn.	50%	500.000	7%
7	Beheer openbare ruimte: mogelijke meerlasten als gevolg van prijsstijgingen bouwmaterialen en grondstoffen.	75%	250.000	3%

8	Onderwijsinvesteringen (IHP)	75%	200.000	3%
9	Kosten implementatie Omgevingswet	25%	100.000	1%
10	Overige risico's	10%	1.000.000	14%
	Totaal risicoprofiel 2022		**7.150.000**	**100%**

Toelichting op de kolommen

De kolom "risico" bevat de omschrijvingen van het risico (gebeurtenis) die kan leiden tot een (nadelig) financieel gevolg. De waarschijnlijkheid dat de omschreven risico's zich daadwerkelijk voordoen wordt getoond in de kolom "kans". Voor risico's die zich herhaaldelijk voor kunnen doen, geeft de kans een indicatie van de frequentie waarmee risico's zich voordoen. Deze indicatie van de frequentie van voordoen wordt in onderstaande tabel getoond:

Omschrijving	Percentage
< 1 keer per 10 jaar	10%
1 keer per 5–10 jaar	30%
1 keer per 2-5 jaar	50%
1 keer per 1-2 jaar	70%
> 1 keer per jaar	90%

Via de kolom "financieel gevolg" wordt getoond wat de financiële gevolgen zijn van het zich voordoen van het risico. Dit is een inschatting van het maximale financiële effect van het betreffende risico. De kolom "invloed" geeft aan welk aandeel het betreffende risico heeft in het totaal van alle mogelijke financiële risico's. Zichtbaar is dat de top 5 risico's 71% uitmaken van alle mogelijke risico's. Voor deze paragraaf merken we het totaalbedrag aan als risicoprofiel.

Ten opzichte van de begroting 2023 (laatste bijstelling) is de omvang van het risicoprofiel toegenomen van afgerond € 6,4 miljoen naar € 7,2 miljoen. Hieronder geven we een toelichting op de top 5 risico's.

1a. Uitkering uit gemeentefonds: onderuitputting rijksuitgaven
Het is verstandig om de hoge accressen (toename van het gemeentefonds) naar aanleiding van de mei- en septembercirculaire 2022 te matigen met een percentage voor onderuitputting. Er is namelijk sprake van een uitzonderlijk hoog accres en het is nog maar de vraag of het Rijk erin slaagt om de begrote uitgaven in de komende jaren te realiseren. In het kader van de 'trap op, trap af' – systematiek is dit een financieel risico. In de berekening van deze risicopost gaan we uit van 15% (is afgerond € 1,5 miljoen) op de berekende hogere algemene uitkering in 2023 (ongewijzigd t.o.v. begroting 2023).

Beheersmaatregel: Strak monitoren en waar mogelijk pro-actief acteren in onze eigen begroting door het maken van (beleids)keuzes.

1b. Uitkering uit gemeentefonds: nieuwe systematiek gemeentefonds
Op basis van de huidige systematiek groeit het gemeentefonds mee met de rijksuitgaven. Vanaf 2026 is dit niet meer het geval. Het kabinet heeft in de Voorjaarsnota 2023 gezegd dat het gemeentefonds vanaf 2027 geïndexeerd wordt op basis van de ontwikkeling van het nominaal bruto binnenlands product (BBP). Deze aanpassing in systematiek geeft financiële onzekerheden en kan leiden tot een substantieel lagere uitkering uit het fonds. Over deze ontwikkeling is nog overleg gaande met de VNG. De VNG heeft een zorg uitgesproken over of de nieuwe systematiek de gemeenten de gewenste financiële zekerheid en stabiliteit zal geven. We zien voldoende aanleiding om hiervoor een risicopost van € 1 miljoen op te nemen.

Beheersmaatregel: Lobby richting het rijk via o.a. de VNG en (lokale) media

2. Aanvullende bijdragen gemeenschappelijke regelingen / verbonden partijen
Bij deze inschatting is ook rekening houden met de risico-inventarisatie van De Connectie. De geïnventariseerde risico's van DC tellen op tot een risicoscore van € 4.050.000. De Connectie heeft niet de beschikking over een (positieve) eigen algemene reserve waarmee algemene risico's kunnen worden opvangen. Tot het moment dat er bij DC evenwicht is tussen weerstandscapaciteit en risicoprofiel, geldt dat wanneer risico's zich voordoen waar geen weerstandcapaciteit tegenover staat, de gemeenten hiervoor moeten worden aangesproken. Dit betekent dat de gemeenten hiervoor, pro rata, weerstandscapaciteit moeten organiseren. Op basis van de huidige verdeelsleutel is het aandeel van Rheden 17%, dit komt neer op € 689k van bovengenoemde risicoscore. Voor de meeste overige GR-en en verbonden partijen zijn de afgelopen jaren weinig substantiële verhogingen van de gemeentelijke bijdragen aan de orde geweest. Voor alle GR-en en verbonden partijen schatten we een risico-bedrag van € 1.000k (ongewijzigd t.o.v. begroting 2023).

Beheersmaatregel: Kritisch beoordelen van de begrotingen en uitgaven van de GR'n en nog sterker aandringen op verklaringen nut en noodzaak van de aanpassingen. Indien nodig afname van diensten aanpassen.

3. Kosten voor klimaatopgave
Bij programma Leefomgeving maken we melding van diverse werkzaamheden die nodig zijn voor borging van de klimaatopgave. Zie o.a. bij onderdeel 'Energie - en warmtetransitie'. Voor een structurele aanpak zijn op dit moment nog onvoldoende middelen beschikbaar. In afwachting van verdere uitwerking en informatie over mogelijke toekomstige rijksmiddelen, nemen we voor dit onderwerp een risicopost op van € 600k (ongewijzigd t.o.v. begroting 2023).

Beheersmaatregel: Maken van andere / prioriteren / herfaseren van maatregelen en heroverweging tussen beleidsterreinen.

4. Participatiewet
Gemeenten ontvangen van het Rijk een gebundelde uitkering (BUIG) voor het bekostigen van de uitkeringen in het kader van de Participatiewet, IOAW, IOAZ en Bbz 2004 (levensonderhoud startende ondernemers) en voor de inzet van loonkostensubsidie. De financiële bijstelling van de BUIG is budgetneutraal in de begroting 2023 verwerkt. Dat wil zeggen dat de lagere rijksbijdrage volledig is vertaald naar een verlaging van de uitkeringslasten. De mogelijkheid bestaat dat de uitstroom hierbij achterblijft en de uitkeringslasten toch hoger uitvallen. Het risicobedrag is bijgesteld van € 750k (begroting 2023) naar € 500k. Deze verlaging is gebaseerd op de meest recente afwijking op verstrekte uitkeringen (€ 362k taakveld 6.3 van voorliggende jaarstukken).

Beheersmaatregel: Monitoren, pro-actief acteren en indien nodig en mogelijk maken van nieuwe keuzes in de hoogte van de ondersteuning.

5. Personele inzet
Onze organisatie is continu in ontwikkeling. Onderdeel hiervan is het optimaliseren van beleid(opgaven) en benodigd formatiebudget. Ziekteverzuim en openstaande vacatures in combinatie met de 'krapte' op de arbeidsmarkt zorgen voor een hoge werkdruk. Dit heeft zijn weerslag op onze organisatie. Enerzijds formatief maar ook financieel. Vacatures en ziekteverzuim leiden tot (langere dure) inhuur en dus extra kosten. Het huidige ziekteverzuimbudget is niet toereikend voor de vervangende inhuur.
Deze risico-inschatting is ongewijzigd t.o.v. de raming bij de Programmabegroting 2023.

Beheersmaatregel: Daar waar het gaat om vast en cruciaal personeel, opties bekijken om

personeel in te huren. Indien onvoldoende budget keuzes maken in de uitvoering of in de prioriteitenstelling van werkzaamheden.

Overige risico's
In deze inventarisatie is conform de begroting 2023 een stelpost van € 1 miljoen opgenomen voor diverse overige risico's. Bijvoorbeeld voor mogelijke rekeningtekorten, hogere energielasten en kostenstijgingen bij diverse projecten.

Frauderisico's
We hebben in deze paragraaf expliciet aandacht voor de preventie en inventarisatie van frauderisico's. Belangrijke beheersingsmaatregelen hierbij zijn de functiescheiding (met name in het proces voor betalingen) en het vier-ogenprincipe. Er heeft zich geen fraude voorgedaan in het boekjaar 2022.

Frauderisico's worden niet benoemd in bovenstaande tabel. In 2024 wordt een nota risicomanagement opgeleverd waar frauderisico's expliciet onderdeel van uitmaakt. Hierin zal onder andere aandacht zijn voor het proces hoe de organisatie frauderisico's identificeert en bespreekt.

Beheersmaatregelen
Uit de beschrijving van de risico's kunt u opmaken dat diverse risico's grotendeels door ons niet te beïnvloeden zijn omdat ze buiten onze invloedssfeer liggen. Voor alle risico's geldt dat we sturen op die onderdelen waar we wel invloed op hebben (zgn. beheersing), dat is echter nog geen garantie dat de risico's zich niet voor zullen doen. Het verder uitwerken en implementeren van beheersmaatregelen is onderdeel van het groeiproces om te komen tot een professioneel niveau van risicobeheersing. Onderdeel van dit proces is het opstellen van een Nota risicomanagement die gepland staat voor 2024. In die nota geven we kaders ten aanzien van risicobeheer en leggen we vast hoe we hiermee omgaan. Dit groeiproces moet het mogelijk maken om bewust om te gaan met risico's en hiervoor in gesprek te gaan welke maatregelen we treffen en welke risico's we accepteren.

Weerstandscapaciteit en weerstandsvermogen

Weerstandscapaciteit
De weerstandscapaciteit kan op verschillende manieren worden bepaald. Feitelijk komen alle budgetten, ook vrije reserves of bestemmingsreserves waarvan de bestemming nog gewijzigd kan worden, in aanmerking voor de bepaling van de weerstandscapaciteit. Om praktische redenen worden in deze paragraaf alleen de (nog) niet geoormerkte budgetten meegenomen voor de bepaling van de weerstandscapaciteit, deze ziet er daarmee als volgt uit:

Beschikbare weerstandscapaciteit	
Dekkingen	**Omvang**
Risicoreserve (stand jaarrekening 2022)	€ 3.293.210
Algemene reserve (stand jaarrekening 2022)	€ 8.290.657
Resultaat 2022 (na bestemming)	pm
Begrotingssaldo 2023	€ 529.661
Incidentele begrotingsruimte	€ 0
Totale weerstandscapaciteit	€ 12.113.528

De standen van de algemene en de risicoreserve betreffen de saldi zoals in deze jaarrekening opgenomen conform het overzicht reserves. Bij het bepalen van de weerstandscapaciteit is het bedrag vanuit de resultaatbestemming 2022 vooralsnog pm geraamd. De weerstandscapaciteit

komt uit op € 12,1 miljoen. Dit is € 2 miljoen lager ten opzichte van de meeste recente herziening van de weerstandscapaciteit (begroting 2023). Dit verschil wordt veroorzaakt door de lagere toevoeging resultaatbestemming (besluitvorming hierover uitgesteld naar september 2023).

Algemene reserve
De algemene reserve is meegeteld omdat hierop geen nadere verplichtingen rusten. Die verplichtingen zijn afgedekt via de bestemmingsreserve "te besteden gemeentelijke budgetten" en de overige bestemmingsreserves. Om die reden komt ook de (vrij te besteden) algemene reserve in aanmerking voor de berekening van de weerstandscapaciteit.

Onbenutte belastingcapaciteit
Bestaand beleid is dat er bij afval en riool al naar100% kostendekkendheid wordt gestreefd. Ten aanzien van de onbenutte belastingcapaciteit gaat het dan vooral over de OZB. Hiervoor geldt als uitgangspunt dat maximaal de inflatiecorrectie wordt gehanteerd. Om die redenen wordt de onbenutte belastingcapaciteit voortaan bij de berekening van de weerstandscapaciteit buiten beschouwing gelaten omdat deze door dat uitgangspunt momenteel feitelijk niet aanwezig is.

Voor de hoogte van de OZB geldt overigens ook geen voorgeschreven norm, behalve bij een eventuele “artikel 12-aanvraag”, dan geldt een normtarief voor de OZB als één van de toelatingseisen. In dat geval dient een gemeente minimaal 20% meer OZB te heffen dan het landelijk gemiddelde. Op basis van die norm bedraagt de onbenutte belastingcapaciteit voor de gemeente Rheden afgerond € 3 miljoen.

Weerstandsvermogen
Het weerstandsvermogen is de mate waarin de gemeente in staat is om de gevolgen van risico's op te vangen. Het weerstandsvermogen is de verhouding tussen de weerstandscapaciteit en het risicoprofiel. Het weerstandsvermogen wordt uitgedrukt in de weerstandsratio.

Weerstandsratio	jaarrekening 2021	Begroting 2023	jaarrekening 2022
Totale weerstandscapaciteit	12.074.753	14.172.459	12.113.528
Risicoprofiel	5.170.000	6.350.000	7.150.000
Weerstandsratio	2,3	2,2	1,7

Weerstandsratio
Voor een nadere duiding van de ratio kan onderstaande normtabel worden gehanteerd.

Weerstandsratio	Betekenis
> 2,0	Uitstekend
1,4 - 2,0	Ruim voldoende
1,0 - 1,4	Voldoende
0,8 - 1,0	Matig
0,6 - 0,8	Onvoldoende
< 0,6	Ruim onvoldoende

Conclusie
Het risicoprofiel is ten opzichte van de begroting 2023 (laatste herziening) gestegen met in totaal € 0,8 miljoen en de weerstandscapaciteit is afgenomen met € 2 miljoen.

Als gevolg van deze mutaties daalt de weerstandsratio hierdoor van 2,2 (stand begroting 2023) naar 1,7 en krijgt daarmee de kwalificatie ‘ruim voldoende’. Van belang blijft dat we de komende jaren rekeningoverschotten creëren om onze algemene reserve en daarmee de weerstandscapaciteit te kunnen verhogen.

Kengetallen

De financiële positie van de gemeente is onder meer te beoordelen aan de hand van een aantal financiële kengetallen. Om ook de vergelijkbaarheid tussen gemeente te bevorderen zijn er met ingang van 2015 door het BBV een vijftal voorgeschreven. De betreffende kengetallen zijn hieronder opgenomen en nader toegelicht.

Kengetallen:	Rekening 2021	Begroting 2022	Rekening 2022	Cat.
Netto schuldquote	66%	91%	59%	A
Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	62%	87%	55%	A
Solvabiliteitsratio	19%	16%	21%	B
Structurele exploitatieruimte	1,80%	1,60%	1,89%	A
Grondexploitatie	0,18%	0%	0,18%	A
Belastingcapaciteit	90%	90%	90%	A

Toelichting
De kengetallen tezamen geven een beeld van de financiële gezondheid van onze gemeente. Daarbij zijn voor zowel de netto schuldquote en de solvabiliteit normen afgesproken, die nog zullen worden verankerd in de financiële verordening.

Netto schuldquote en Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle leningen
De netto schuldquote geeft inzicht in het niveau van de schuldenlast van de gemeente ten opzichte van de eigen middelen. Het geeft zodoende een indicatie in welke mate de rentelasten en aflossingen op de exploitatie drukken. Normaal ligt de netto schuldquote van een gemeente tussen 0% en 90%. Als de netto schuldquote tussen 90% en 130% ligt, is de gemeenteschuld hoog. Hij moet niet verder stijgen. Als de netto schuldquote boven de 130% uitkomt, dan bevindt de gemeente in de gevarenzone. Het bestuur moet er werk van maken om de schuld te verlagen. (Bron: VNG -website).
De norm voor de netto schuldquote is lager dan 130%.

De solvabiliteitsratio geeft inzicht in de mate waarin de gemeente in staat is aan zijn financiële verplichtingen te voldoen. De solvabiliteitsratio wordt berekend door het totale eigen vermogen te delen door het totaal van de passiva.

De norm voor de solvabiliteitsratio is hoger dan 20%.

De structurele exploitatieruimte dient om te kunnen beoordelen welke structurele ruimte een gemeente heeft om de eigen lasten te dragen, of welke structurele stijging van de baten of structurele daling van de lasten daarvoor nodig is. Een percentage van 0% betekent een sluitende begroting, een positief percentage wil zeggen dat er begrotingsruimte is. Feitelijk biedt het financieel meerjarig perspectief bij de begroting een betere indicatie.

Het kengetal grondexploitatie kan een grote invloed op de financiële positie van een gemeente hebben (zowel positief als negatief). Dit kengetal geeft een indicatie van het relatieve belang van de grondexploitatie. Het percentage is de waarde van bouwgronden in relatie tot de totale baten exclusief de reserves. De jaarlijkse actualisatie van de grondexploitatie geeft overigens een concreter beeld van het verwachte verloop van grondexploitaties.

De belastingcapaciteit geeft inzicht hoe de belastingdruk in de gemeente zich verhoudt ten opzichte van het landelijke gemiddelde. De ruimte die een gemeente heeft om zijn belastingen te verhogen kan worden gerelateerd aan de totale woonlasten. De woonlasten worden bepaald aan de hand van

de OZB, de rioolheffing en de afvalstoffenheffing voor een woning met een gemiddelde WOZ-waarde. Overigens zegt dit percentage niets over de feitelijke onbenutte belastingcapaciteit, dat is immers een politieke keuze (zie ook de passage hierover bij de weerstandscapaciteit op de vorige pagina's).

Beoordeling van de kengetallen
Net zoals bij de bepaling van de weerstandscapaciteit gelden er ook voor deze kengetallen geen harde voorgeschreven normen. Door de Provincie Gelderland wel een indeling in drie categorieën opgegeven als richtinggevend voor de beoordeling. Aan de categorieën wordt in principe geen kwalificatie gegeven, omdat normering in eerste instantie door de gemeente zelf dient plaats te vinden. Wel kan er worden gesteld dat categorie A het minst risicovol is en categorie C het meest. Eén afzonderlijk kengetal zegt niet alles, de kengetallen moeten altijd in relatie tot elkaar worden bezien. In onderstaande tabellen is een en ander weergegeven.

Handreiking beoordeling	Categorie A (minst risicovol)	Categorie B	Categorie C (meest risicovol)
Netto schuldquote	< 90 %	90 - 130 %	> 130 %
Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	< 90 %	90 - 130 %	> 130 %
Solvabiliteitsratio	> 50 %	20 - 50 %	< 20 %
Structurele exploitatieruimte	BEGR en MJB > 0 %	BEGR of MJB > 0 %	BEGR én MJB < 0 %
Grondexploitatie	< 20 %	20 - 35 %	> 35 %
Belastingcapaciteit	< 95 %	95 - 105 %	> 105 %

Conclusie
Alle kengetallen, m.u.v. de solvabiliteit, laten een score zien die thuishoort bij categorie A (minst risicovol). De netto schuldquote is positief ontwikkeld en scoort onder de 90% en verschuift daardoor van categorie B (bij begroting 2023) naar A. De overige kengetallen zijn redelijk stabiel gebleven.
De solvabiliteitsratio is verbeterd ten opzichte van de jaarrekening 2021 en begrotingen 2022 en 2023. De score komt nu uit op 21% en valt daarmee in categorie B.
De komende jaren zullen onze inspanningen er op gericht moeten blijven zijn om het weerstandsvermogen te vergroten en daarmee ook onze solvabiliteitspositie te verbeteren. Het streven is om, in het kader van continuïteit en een evenwichtige financiële situatie, de algemene reserve jaarlijks met € 1 miljoen te laten stijgen. Dit draagt bij aan een verbetering van onze solvabiliteit. Het behouden van een gezonde financiële positie stelt onze gemeente in staat om een zelfstandig en autonoom (financieel) beleid te (blijven) voeren. Hiermee kan de huidige vorm van repressief toezicht door de provinciaal toezichthouder ook in komende jaren worden gecontinueerd.

Onderhoud Kapitaalgoederen

Inleiding

De gemeente heeft de verantwoordelijkheid voor het beheer van de openbare ruimte. De openbare ruimte bestaat uit een aantal kapitaalgoederen (wegen, riolering, groen, openbare verlichting, speelvoorzieningen en gebouwen) die onderhouden moeten worden.

In deze paragraaf wordt inzicht gegeven in het beleidskader en de financiële consequenties van het onderhoud van kapitaalgoederen in de openbare ruimte. Het onderhouden van kapitaalgoederen legt een grote claim op de begroting. Transparantie ten aanzien van de uitvoering en risico's is derhalve van groot belang. Het onderhoud van de diverse vakgroepen zal de komende jaren zoveel mogelijk in samenhang met de diverse projecten worden uitgevoerd in integrale projecten.

Wettelijke eisen en informatievoorziening

In het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) zijn de bepalingen opgenomen waaraan de verslaglegging inzake het onderhoud kapitaalgoederen moet voldoen. In de 'financiële verordening gemeente Rheden' zijn eveneens bepalingen opgenomen. Ter informatie zijn hieronder de bepalingen van de BBV en de 'financiële verordening gemeente Rheden' opgenomen die de inhoud van de paragraaf onderhoud kapitaalgoederen bepalen. In de uitwerking van deze paragraaf zijn deze bepalingen als uitgangspunt gehanteerd.

Besluit Begroting en Verantwoording (BBV)
Artikel 12
De paragraaf betreffende het onderhoud van kapitaalgoederen bevat tenminste de volgende kapitaalgoederen:

- Riolering en Water;
- Wegen;
- Openbare Verlichting;
- Gebouwen;
- Groen.

Van de kapitaalgoederen, bedoeld in het eerste lid, wordt aangegeven:

- Het beleidskader;
- De uit het beleidskader voortvloeiende financiële consequenties;
- De vertaling van de financiële consequenties in de begroting.

Financiële verordening gemeente Rheden
Artikel 18, lid 1
Het college biedt tenminste eens in de raadsperiode van vier jaar de diverse nota's voor het onderhoud van de openbare ruimte aan. Deze nota's geven het kader weer voor de inrichting van het onderhoud en het beoogde onderhoudsniveau voor het openbaar groen, riolering, wegen, kunstwerken/straatmeubilair en onderhoud gebouwen en eveneens de normkostensystematiek en het meerjarig budgettair beslag. De raad stelt de nota's vast. Indien een ruimere periode wordt gehanteerd dan vier jaar dan zal het college de raad informeren.

Artikel 18, lid 2
Bij de begroting en het jaarverslag doet het college in de paragraaf onderhoud kapitaalgoederen verslag over:

- de beschikbare nota's en de beleidsuitgangspunten betreffende het onderhoud van de kapitaalgoederen;
- de hieruit voortvloeiende financiële consequenties;

- de vertaling van de financiële consequenties in de begroting.

Openbare Ruimte

In december 2022 heeft de Raad het Watertakenplan WTPO Olburgen 2023-2027 vastgesteld. Het afvalwatertakenplan 2023 t/m 2027 is samen met de partners gemeente Bronkhorst, Doesburg en Rheden en het Waterschap Rijn en IJssel opgesteld.

In het Watertakenplan hebben gemeenten en het Waterschap een gezamenlijke visie opgesteld en uitgewerkt voor de riolering en zuivering: Het WTPO Olburgen 2023-2027 beschrijft het beleid en planning voor de periode 2023 t/m 2027. De drie gemeente en het Waterschap werken samen om hun inspanning op elkaar af te stemmen, van elkaar te leren gezamenlijke projecten te ondernemen. Zodoende kunnen we effectiever en efficiënter werken.

De taken die binnen een integrale planning op elkaar afgestemd worden zijn: rioleringswerkzaamheden, weg- en groenonderhoud, openbare verlichting, verkeersveiligheid, woningbouwplannen en het aanbrengen van voorzieningen voor mindervaliden en slechtzienden.

De werkzaamheden voortkomend uit het WTPO Olburgen 2023-2027 en woningbouwplannen zijn leidend. Het betreft hier werken waar een wettelijke termijn aan gesteld is, waar politiek een duidelijke prioriteit ligt of waar veiligheidsaspecten mee gemoeid zijn.

Integrale uitvoering betekent per definitie dat bepaalde werkzaamheden vervroegd of vertraagd worden uitgevoerd ten opzichte van de optimale technische en financiële planning van de afzonderlijke disciplines. Op termijn (cyclische onderhoudsperiode) nivelleert echter dit verschil. Een integrale planning (“werk met werk maken”) heeft uit financieel en maatschappelijk oogpunt de voorkeur.

In 2020 is de Beheernota Openbare Ruimte en de actualiteitenrapportage vastgesteld. Aansluitend is in 2021 het integraal beheerplan openbare ruimte vastgesteld, met daaronder het beheerplan wegen, groen en spelen.

Hieronder wordt per onderwerp ingegaan op kerncijfers, het beleidskader en ontwikkelingen.

Riolering en water

Kerncijfers:	Begroting	Rekening
Vrijverval	244.065 m1	243.880 m1
Infiltratieriool	22.372 m1	22.700 m1
Persleiding	38.516 m1	38.515 m1

Kaders

Uw raad heeft in december 2023 het Watertakenplan WTPO Olburgen 2023-2027 vastgesteld. In dit Watertakenplan is het meerjarenplan en de financiële onderbouwing vastgesteld.

Financiële consequenties

In onderstaand overzicht is een vergelijking gemaakt tussen de begrote en werkelijke kosten en baten die verband houden met riolering.

Post	Begroting 2022	Werkelijk 2022	Verschil
Baten			
Baten rioolheffing	4.572.827	4.473.878	-98.949
Kwijtschelding rioolheffing	-180.000	-128.606	51.394
Per saldo inkomsten	**4.392.827**	**4.345.272**	**-47.555**
Lasten:			
Rente	152.196	199.130	-46.934
Afschrijving	856.531	851.008	5.523
Totaal rente en afschrijving	1.008.727	1.050.138	-41.411
exploitatie werkzaamheden	2.266.016	2.277.461	-11.445
Totaal lasten	**3.274.743**	**3.327.599**	**-52.856**
Btw compensatie	-376.929	-365.493	11.436
Overig			
Per saldo mutatie	**741.155**	**652.180**	**88.975**

Wegen

Kerncijfers	
Asfalt	1.130.018 m²
Elementen	1.249.941 m²
Beton	64.374 m²
Overig	40.230 m²

Kaders

In 2020 is de nieuwe Beheernota Openbare Ruimte en de actualiteitenrapportage vastgesteld. Hierin zijn de ambitieniveaus vastgesteld, de budgetten en de wettelijke kaders opgenomen. Aansluitend is in 2021 het integraal beheerplan openbare ruimte vastgesteld, met daaronder het beheerplan wegen, groen en spelen.

Op basis van inspecties, genoemd totaaloverzicht en de landelijke CROW-norm wordt per jaar een jaarprogramma vastgesteld en uitgevoerd.

De gemeente wil een kwalitatief hoogwaardige openbare ruimte realiseren binnen haar kernen. In dit kader is het begrip Integraal Beheer Openbare Ruimte van belang. Dit betekent dat zowel de technische kwaliteit als de belevingskwaliteit van wegen, straatverlichting, groen en speelvoorzieningen op elkaar zijn afgestemd.

Verloop reserve Beheerplan onderhoud wegen	
Saldo 1-1-2022	1.767.048
Toevoeging 2022	304.403
Saldo 31-12-2022	2.071.451

Openbare Verlichting

Kerncijfers:	Begroting	Rekening
Lichtmasten	7.050	7.103
Armaturen	7.288	7.337
Lichtbronnen	7.405	7.453

Kaders

Beleidsplan openbare verlichting die in 2021 is vastgesteld.

Risico's

Door het uitvoeren van de grootschalige vervanging zijn de risico's teruggebracht naar het geringe niveau van een defecte lamp. Wel zien we meer en meer dat het (verouderde) net van Liander storingen veroorzaakt waardoor het lijkt als of de verlichting stuk is maar de oorzaak in het net moet worden gezocht. Het oplossen van deze storingen kost vaak veel tijd door de beperkte aantallen meetwagens die noodzakelijk zijn.

Verloop reserve vervanging straatverlichting	
Saldo 1-1-2022	55.107
Onttrekking 2022	37.320
Saldo 31-12-2022	17.787

Groen en spelen

Kerncijfers:	Begroting	Rekening
Kerncijfers beplanting en gazons	157 ha	159,5 ha
Bomen	13.159 st	13.981 st
Speelplaatsen/speeltoestellen	95 st / 424 st	96 st / 435 st

In 2020 is de nieuwe Beheernota Openbare Ruimte en de actualiteitenrapportage vastgesteld. Hierin zijn de ambitieniveaus vastgesteld, de budgetten en de wettelijke kaders opgenomen. Aansluitend is in 2021 het integraal beheerplan openbare ruimte vastgesteld, met daaronder het beheerplan wegen, groen en spelen.

De gemeente wil een kwalitatief hoogwaardige openbare ruimte realiseren binnen haar kernen. In dit kader is het begrip Integraal Beheer Openbare Ruimte van belang. Dit betekent dat zowel de technische kwaliteit als de belevingskwaliteit van wegen, straatverlichting, groen en speelvoorzieningen op elkaar zijn afgestemd.

Financiële consequenties

Spelen
Voor het budget spelen is een reserve ingesteld.

Verloop reserve Spelen	
Saldo 1-1-2022	468.359
Onttrekking 2022	3.860
Saldo 31-12-2022	464.497

Groenonderhoud
Voor het groenonderhoud is geen voorziening of reserve ingesteld. Groenonderhoud wordt verantwoord binnen de exploitatie. In 2022 is sprake van een geringe budgetoverschrijding (2%).

Exploitatie 2022	Begroot 2022	Werkelijk 2022	Verschil 2022
Onderhoud groen	1.066.635	1.086.983	-20.348

Bewoners en projecten
Bewoners worden betrokken in de voorbereiding van (groene) uitvoeringsplannen. Bewoners kunnen hun verantwoordelijkheid nemen om een bijdrage te leveren aan de leefbaarheid in de straat door een stuk groen, afvalbak of bank te adopteren. Deze manier van werken leidt nog steeds tot betrokken en enthousiaste bewoners. Daarbij is er nu de mogelijkheid om met de Ik Buurt Mee vouchers een extra bijdrage te leveren aan de leefbaarheid.

Kerncijfers:	31-12-2021	31-12-2022
Groenadopties	23.398 m2	31.808 m2
Afvalbak adoptie	150 st	199 st
Adoptie plantsoenbanken	28 st	56 st

Gebouwen

Rhedens Vastgoedkader

'Gemeente Rheden heeft vastgoed in bezit om haar beleidsdoelstellingen te realiseren'; dit is het belangrijkste uitgangspunt van het Rhedens Vastgoedkader dat in 2019 is vastgesteld. In dit kader zijn uitgangspunten vastgesteld voor wat betreft het onderhoud, de financiële verantwoording en het beheer van het vastgoed. Het vastgoed dat in beheer is, kan in drie categorieën worden onderverdeeld: Beleidsvolgend vastgoed, Vastgoed voor eigen huisvesting en Overig vastgoed. Voor het Beleidsvolgend vastgoed zijn er diverse deelportefeuilles te formuleren die aansluiten bij de Iv3- verantwoording. Elke deelportefeuille dient vertegenwoordigd te worden door een interne opdrachtgever.

Onderverdeling Beleidsvolgend vastgoed:
- Sport
- Dorpshuizen
- Cultuur
- Brandweer
- Onderwijs
- Parkeren
- Cultureel erfgoed

Onderhoud

De onderhoudsstrategie van gemeente Rheden is er op gericht het gemeentelijke vastgoed in een goede staat van onderhoud te houden, waar mogelijk de markt in te zetten, zelf het stuur in handen te houden en rechtmatig te zijn in opdrachtverstrekkingen. Het vastgoed in een goede staat van onderhoud houden, doen we door het vastgoed te onderhouden op basis van een op de NEN 2767 gebaseerd onderhoudsplan. Deze onderhoudsplannen zijn in 2019 opgesteld. Met deze gegevens is het onderhoud langjarig aanbesteed in 2020. De werkzaamheden voortvloeiend uit deze plannen worden inmiddels via gecontracteerde partijen uitgevoerd, zo ook in 2022.

Voor de uitvoering van het planmatig onderhoud geldt dat de onderhoudsplanningen een leidraad zijn op basis van een vaste cyclus. Jaarlijks vormt dit de basis voor het opstellen van een uit te voeren jaarplan: welk planmatig onderhoud wordt voor het komende jaar aan welke panden uitgevoerd? Ondanks deze voorbereidingen voor het opstellen van een jaarlijks uitvoeringsplan kan het zijn dan of door aanvullende wensen van gebruikers, marktontwikkelingen of onvoorziene storingen, gebreken en/of calamiteiten kan leiden tot afwijkingen op de vooraf opgestelde planning.

In de praktijk houdt dit in dat, of door wensen van de gebruikers, marktontwikkelingen, storingen en/of gebreken of het bundelen van werkzaamheden, kan leiden tot afwijkingen op de vooraf opgestelde planning uit het Meerjarenonderhoudsplan. Dit kan zowel inhouden dat elementen of installaties eerder vervangen dienen te worden, of bepaalde werkzaamheden later uitgevoerd worden.

Vanaf 2020 wordt er voor het bekostigen van het planmatig onderhoud gewerkt met een voorziening, welke in onderstaande paragraaf verder wordt toegelicht.

Financiën: bekostiging onderhoud

Preventief en correctief onderhoud
Het preventief en correctief onderhoud wordt bekostigd vanuit de exploitatie, waarbij de begroting is gebaseerd op een 10-jaarlijks gemiddelde per gebouw.

Planmatig onderhoud
Voor het bekostigen van het planmatig onderhoud wordt er gewerkt met een voorziening. Aan deze voorziening wordt jaarlijks gedoteerd op basis van een doorrekening van het 10-jaarlijkse gemiddelde voor het planmatig onderhoud per gebouw. Vervolgens wordt er direct op de voorziening geboekt voor het uitvoeren van het planmatig onderhoud. In onderstaande tabel wordt het verloop van de voorziening getoond. Personele wisselingen en onderbezetting voor een deel van het jaar hebben in 2022 ervoor gezorgd dat uitvoering van het planmatig onderhoud achterstand heeft opgelopen. Dit is zichtbaar in de uitnutting van de voorziening, deze is erg laag in 2022. Er is echter goede capaciteit aangetrokken en daarmee is de uitvoering weer op planning. De verwachting daarmee dat de uitgaven in 2023 hoger zullen zijn. De achtergebleven werkzaamheden van 2022 worden immers in 2023 uitgevoerd.

Verloop voorziening gebouwen	
Saldo 1-1-2022	783.693
Toevoeging 2022	747.070
Onttrekking 2022	34.540
Saldo 31-12-2022	1.496.224

Financiering

Treasury is het besturen en beheersen, het verantwoorden over en het toezicht houden op de financiële geldstromen, de financiële posities en de hieraan verbonden risico's. Meer concreet gaat het om financiering van het beleid tegen zo gunstig mogelijke voorwaarden, het te allen tijde zorgen voor voldoende liquide middelen, waarbij een tijdelijk overschot tegen een zo hoog mogelijk rendement wordt belegd en het daarbij afdekken van met name rente- en kredietrisico's.

De financieringsparagraaf bevat volgens het BBV de beleidsvoornemens voor het risicobeheer van de financieringsportefeuille. We geven daarom in deze paragraaf een samenvatting van het (verwachte) risicoprofiel van de gemeente.
De financieringsparagraaf gaat daarnaast in op de eisen die de Wet Fido stelt. Dat wil zeggen dat de uitvoering van de financieringsfunctie uitsluitend de publieke taak dient, dat het beheer prudent is en dat aan de kasgeldlimiet en de renterisiconorm is voldaan.
Tenslotte besteden we in deze paragraaf ook aandacht aan de financieringspositie.

Risicobeheer treasuryfunctie

In deze paragraaf geven we een analyse van de risicoaspecten die verbonden zijn aan de uitvoering van de treasuryfunctie. We onderscheiden daarbij renterisico's en kredietrisico's.

Voor het renterisico, wordt door middel van een normering een goede spreiding van renteaanpassingen binnen de leningenportefeuille bevorderd. Het doel hiervan is het vermijden van grote fluctuaties in de rentelasten welke consequenties kunnen hebben voor de financiële positie. Aldus bevordert de Wet Fido een solide financieringswijze bij openbare lichamen.

Kredietrisico's worden beperkt door de eisen die de Wet Fido stelt aan tegenpartijen en producten op de geld- en kapitaalmarkten. Tegenpartijen dienen over een minimale kredietwaardigheid te beschikken in de A-categorie. Tevens dienen financiële producten de garantie te bevatten dat aan het einde van de looptijd de hoofdsom nog intact is.

Renterisico vlottende schuld (kasgeldlimiet)

Dit instrument dient om de omvang van de kortlopende financieringsmiddelen te kunnen bewaken. De kasgeld- limiet is een percentage van de omzet van de gemeente dat de ruimte voor korte financiering aangeeft. De limiet heeft betrekking op leningen met een looptijd van maximaal 1 jaar (vlottende schuld) en bedraagt 8,5% van het begrotingstotaal van de lasten (exclusief stortingen in reserves). Wanneer de vlottende schuld dit percentage van 8,5% overschrijdt moet een deel van de vlottende schuld worden omgezet naar vaste (langlopende) schuld. Daarnaast kan een overschrijding leiden tot een strenger toezichtregime.

Op basis van de primitieve begroting 2022 (€ 126.758.000) bedraagt de kasgeldlimiet van de gemeente Rheden € 10.774.000. In 2022 is er geen gebruik gemaakt van kasgeldleningen.

Berekening *(bedragen x € 1.000)*	**2022**
1. Toegestane kasgeldlimiet (8.5% * 126.758)	10.774
2. Vlottende schuld	
- opgenomen gelden korter dan 1 jaar	0
- schuld in rekening courant	0
3. Vlottende middelen	
- contanten in kas	8
- Te goeden in rekening courant	590

4. Toets kasgeldlimiet	
Totaal netto-vlottende schuld (2-3)	-598
Toegestane kasgeldlimiet	10.774
Ruimte (+)/overschrijding (-) kasgeldlimiet (4 - 3)	11.372

Bovenstaande berekening van de kasgeldlimiet is gebaseerd op balansdatum 31-12-2022.

Renterisico vaste schuld (renterisiconorm)

De renterisiconorm heeft betrekking op leningen met een looptijd vanaf 1 jaar (vaste schuld). Het doel hiervan is om tot een zodanige opbouw van de leningportefeuille te komen, dat het renterisico in een bepaald jaar als gevolg van renteaanpassingen en herfinanciering van leningen wordt beperkt. Indien een leningportefeuille gelijkmatig is opgebouwd, zal ook het renterisico over de vaste schuld in de tijd gelijkmatig zijn gespreid. Ongewenste financiële gevolgen van rentewijzigingen worden hierdoor beperkt. De norm houdt in dat de jaarlijks verplichte aflossingen en renteherzieningen niet meer mogen bedragen dan 20% van het begrotingstotaal.

Berekening *(bedragen x.€ 1.000)*	**2022**
1 Renteherzieningen	10.000
2 Aflossingen	0
3 Renterisico (1 + 2)	**10.000**
4a Begrotingstotaal (primitief 2022)	126.758
4b Percentage conform ministeriële regeling	20%
4 Renterisiconorm (4a x 4b)	**25.352**
5 Ruimte (+)/overschrijding (-) renterisiconorm (4 - 3)	**15.352**

Conclusie: er is ruim voldaan aan de renterisiconorm.

In 2022 is er een langlopende lening van € 10 miljoen geherfinancierd.

Kredietrisico's

Kredietrisico's kunnen zich op twee manieren manifesteren. Ten eerste is er het risico dat de gemeente loopt over verstrekte leningen en beleggingen. Ten tweede is er sprake van indirecte kredietrisico's bij verstrekte gemeentegaranties (ook wel borgstellingen genoemd).

Kredietrisico op leningen en beleggingen

De gemeente Rheden heeft uit hoofde van haar publieke taak leningen verstrekt en in deelnemingen geïnvesteerd. In het hierna volgende overzicht zijn de uitgezette gelden vermeld.

Kredietrisico op verstrekte gelden aan derden

Uitzettingen	**2022**	**%**
Uit hoofde van publieke taak:		
1 Deelnemingen	608.767	12,0
2 Overige leningen	4.620.616	88,0
Totaal	5.229.383	100,0

Ad 1. Onderstaand de specificatie van de deelnemingen.

Omschrijving	Deelnemingen
Aandelen BNG	424.207
Aandelen Alliander	184.560
Totaal	608.767

Genoemde deelnemingen worden uit hoofde van de uitvoering van de publieke taak aangehouden. Over het aandelenbezit wordt koersrisico gelopen maar dit risico is minimaal. De aandelen zijn gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs. Deze waardering is (doorgaans) lager dan wanneer de waarde bepaald zou worden door vraag en aanbod op de beurs.

Ad 2. De overige leningen betreffen verstrekte leningen aan SVN (starterslening, duurzaamheidslening en blijverslening) en een obligatie- en achtergestelde lening van Alliander.

Kredietrisico ten aanzien van gemeentegaranties (borgstellingen)

De gemeente Rheden kan jegens geldgevers borg staan voor de betaling van rente en aflossing op langlopende geldleningen die door organisaties, instellingen of verenigingen zijn aangetrokken die activiteiten verzorgen welke in het verlengde liggen van de gemeentelijke publieke taak. Ultimo 2022 staat de gemeente garant voor een bedrag van € 122.000.

Waarborgfonds sociale woningbouw (wsw)

De gemeente Rheden neemt deel in het Waarborgfonds Sociale Woningbouw (WSW) en staat in dit kader, door middel van een achtervangovereenkomst, garant voor € 211,1 miljoen aan leningen die zijn verstrekt aan woningcorporaties. Het garant staan door middel van achtervangovereenkomst houdt in dat in eerste instantie het WSW wordt aan- gesproken indien de geldnemer niet aan zijn verplichtingen voldoet. Pas als het risicovermogen van het WSW onder een bepaald minimum komt, worden de deelnemende gemeenten verplicht om een renteloze lening te verstrekken. De gemeente loopt dus eigenlijk alleen een renterisico.

Gezien de vermogenspositie van het WSW, de goede controle en toetsing door dit fonds en de spreiding van het risico over de deelnemende gemeenten is dit als een laag risico te kwalificeren.

Beleid inzake financiering en financieringspositie

Solvabiliteit

Een oordeel over de vermogenspositie kan worden gevormd met behulp van de solvabiliteitsratio. Solvabiliteit is de mate waarin een instelling in staat is om aan haar korte en lange termijn-verplichtingen te voldoen. Deze maatstaf wordt bepaald door de verhouding tussen het eigen vermogen (reserves) en het totale vermogen (eigen- en vreemd vermogen)

Omschrijving *(bedragen x € 1.000)*	Boekwaarde per 1 januari 2022	Boekwaarde per 31 december 2022
Eigen vermogen	28.147	32.885
Totaal vermogen	146.243	154.150
Ratio (ev/vv)	19%	21%

De solvabiliteitsratio is toegenomen vergeleken met het voorgaande jaar. Nadere duiding is opgenomen in de paragraaf weerstandscapaciteit en weerstandsvermogen.

Financiering activa

Bij voorkeur worden de investeringen in de voorraad kapitaalgoederen gefinancierd met eigen middelen (interne financiering). Ten opzichte van de externe financiering worden hiermee de renterisico's en de rentelasten beperkt. Dit uitgangspunt is in ons treasury statuut opgenomen. Door voorgenomen investeringen in onder andere riolering, nieuw gemeentehuis, wegen en overige investeringen volgens de investeringslijst 2022-2026 zal het financieringstekort de komende jaren toenemen.

Financieringsstructuur

Een evenwicht in de financieringsstructuur leidt tot een beperking van de renterisico's. Investeringen in duurzame kapitaalgoederen worden hierbij afgedekt met langlopende financieringsmiddelen, waardoor de gemeentelijke exploitatie minder gevoelig wordt voor rentebewegingen. Het onderstaande overzicht geeft inzicht in de ontwikkeling van de financieringsstructuur in 2022.

(bedragen x € 1.000)	Aanvang 2022	Mutaties 2022	Ultimo 2022
Vaste activa			
Immateriële activa	341	167	508
Materiële vaste activa	116.902	2.270	119.172
Financiële vaste activa	5.233	-4	5.229
Totaal vaste activa	**122.476**	**2.433**	**124.909**
Eigen vermogen			
Algemene reserves	11.491	93	11.584
Bestemmingsreserves	13.611	4.433	18.044
Gerealiseerd resultaat	3.045	212	3.257
Totaal eigen vermogen	**28.147**	**4.738**	**32.885**
Voorzieningen	6.477	1.086	7.563
Langlopende schulden	90.636	100	90.736
Totaal financiering	**125.260**	**5.924**	**131.184**
Financieringssaldo (- = tekort)	**-2.784**	**-3.491**	**-6.275**

Eind 2022 was het financieringssaldo € 6.275.000. In 2022 zijn geen langlopende leningen aangetrokken.

Rentemethodiek

Rentebeleid en renteresultaat

In 2022 is een langlopende lening van € 10 miljoen geherfinancierd.

Ontwikkelingen in 2022: Schatkistbankieren

Alle decentrale overheden zijn verplicht deel te nemen aan schatkistbankieren. Dit houdt in dat alle liquide middelen boven een bepaalde drempelbedrag aangehouden moeten worden bij het ministerie van Financiën. Wanneer decentrale overheden hun tegoeden aanhouden in de Nederlandse schatkist, daalt de financieringsvraag van de Nederlandse staat op de financiële markten. Schatkistbankieren draagt hierdoor bij aan de verlaging van de overheidsschuld. Vanaf 1 juli 2021 is het drempelbedrag voor gemeenten gewijzigd tot 2% van het begrotingstotaal.

Bedrijfsvoering

Een goede bedrijfsvoering is een randvoorwaarde om als ambtelijke organisatie te kunnen voldoen aan onze maatschappelijke opgaven en kwaliteit te leveren in de dienstverlening aan inwoners, organisaties en bedrijven.

Een goede bedrijfsvoering is geen doel op zich, maar gaat erom dat we middelen (medewerkers & financiën) inzetten om onze processen efficiënt, effectief en rechtmatig te laten verlopen. Juist in deze tijd van grote opgaven en financiële krapte is het van belang te blijven investeren in de kwaliteit van onze bedrijfsvoering.

In de paragraaf Bedrijfsvoering wordt ingegaan op Personeel & Organisatie, Communicatie, Informatiemanagement & automatisering en Planning & Control.

Personeel & Organisatie

Organisatieontwikkeling

We hebben de visie op de organisatie uit 2021 ook in 2022 verder vorm gegeven in de organisatie. Het is duidelijk hoe de verschillende afdelingen eruit gaan zien en we zijn vacatures aan het vullen. Het organiseren van de juiste span-of-attention voor medewerkers is hierbij een belangrijk uitgangspunt. De OR en de medewerkers zijn nauw betrokken.

We willen een professionele lerende organisatie zijn waar aandacht is voor mensen, waar resultaten en successen gevierd worden. Een cultuur waar vertrouwen is voor openheid, de dialoog en optimale samenwerking. We willen een goede balans in werkbelasting en draagkracht krijgen, zodat ongezonde werkdruk verdwijnt. Dit vraagt iets anders van management en medewerkers. Hoe we dit zien, komt terug in het HR-beleid en onze manier van sturing. De uitwerking van de beschreven organisatieontwikkeling is opgestart in het afgelopen jaar en wordt verder uitgewerkt. Ook hierbij kiezen we voor de werkvorm van periodieke werkbijeenkomst voor het management en een aanpak via co-creatie organisatiebreed.

Personeelsbeleid

In de afgelopen periode hebben we ons gericht op de volgende vraagstukken:

Instroom en uitstroom
De arbeidsmarkt kent steeds meer krapte. Ook in Rheden constateren we al enige tijd dat vacatures niet makkelijk in te vullen zijn. We hebben in 2022 77 vacatures geplaatst. Ook werken we steeds meer met trainees om onze organisatie aantrekkelijk maken voor jonge instroom. Daarnaast zetten we in op inclusief werkgeverschap en diversiteit. Het onderwerp werving en selectie en arbeidsmarktcommunicatie staat als prioriteit op de HR agenda. In 2022 zijn we gestart met de voorbereidingen van een actualiseringsronde voor ons functiehuis. We hanteren het landelijke functie- en functiewaarderingssystematiek van de VNG (HR21). Het proces van organisatieontwikkeling dat heeft plaatsgevonden maakt het noodzakelijk een aantal functie-indelingen te herzien of op te maken. In de afgelopen jaren heeft bij een beperkt aantal functies een actualisatie plaatsgevonden op de juiste indeling van de functie. Daarnaast is als gevolg van een sterk veranderende arbeidsmarkt de vraag actueel geworden over arbeidsmarktconformiteit. Daarmee wordt bedoeld gelijke beloning voor gelijke functies onder vergelijkbare omstandigheden. Op grond van deze redenen richt de actualisatie zich op de totale organisatie. Via een vastgestelde werkwijze bepalen we organisatiebreed en met inzet van in- en extern adviseurs waar sprake is van een sterk gewijzigde, nieuwe of ongewijzigde functie. Onderdeel van de werkwijze is dat we

bepalen we bij welke functies zich knelpunten voordoen op het vlak van marktconformiteit. Uit beschreven inventarisaties worden de noodzakelijke acties uitgevoerd om te komen tot een actuele indeling in de functie en een passende beloning. De kosten die de actualisatieronde met zich meebrengt brengen wij in de jaarcyclus in beeld zodra er zicht is op de concrete omvang.

Gezondheid, vitaliteit en hybride werken
Het afgelopen jaar hebben we het hybride werken steeds meer onderdeel gemaakt van onze manier van werken. Corona is nog steeds een actueel thema, maar we weten hoe we er met om moeten gaan.

Vanuit de kerngroep Samen Optimaal Werken hebben we workshops en trainingen aangeboden op het gebied van hybride en digitaal werken, vitaliteit, energie en de balans werk-privé. Zodra dit kon hebben we bijeenkomsten voor de organisatie, maar ook in teams georganiseerd om elkaar weer te zien en spreken.

Op basis van het arbo jaarplan zijn veel acties uitgevoerd. We hebben tientallen thuiswerkplekken aangepast, yoga wandelingen georganiseerd voor onze medewerkers, een RI&E-evaluatie uitgevoerd en een enquête onder de medewerkers gehouden over hybride werken. De aanbevelingen uit deze enquête nemen we mee naar volgend jaar. We bereiden ons goed voor de nieuwe huisvesting in 2024.

Werkdruk
Het thema werkdruk blijft een terugkerend thema bij diverse overleggen met managers, Arbostuurgroep, Ondernemingsraad en HR. Dit thema bespreken we expliciet in de goede gesprekken met de medewerkers.

Verzuimaanpak en duurzame inzetbaarheid
Het afgelopen jaar hadden we helaas te maken met een (te) hoog ziekteverzuim (gem. 8%). Het is een landelijke tendens, mede veroorzaakt door de coronapandemie. Dit zorgt ook tot toename van de werkdruk en het ontstaan van psychische klachten. In de afgelopen periode hebben we een actieplan opgesteld gericht op de uitvoering van verzuimbegeleiding en bovenal hoe we inspelen op de preventie van verzuim. We doen dat in nauwe samenhang de beschreven plannen in het kader van ons arbobeleid en vitaliteit. In het komende jaar richten we ons met het HR-beleid op duurzame inzetbaarheid. Verder blijven we (loopbaan)coaching meer preventief inzetten om waar nodig vroegtijdig te faciliteren naar een andere baan om zo disfunctioneren of uitval door ziekteverzuim te voorkomen.

Opleiden en ontwikkelen
De organisatie vraagt medewerkers de verantwoordelijkheid te nemen voor hun eigen ontwikkeling en duurzame inzetbaarheid. De manager maakt dit thema ook bespreekbaar. In 2022 hebben we geïnvesteerd in de actualisering van De Rheden Academie, een online leerplatform. Medewerkers vinden daar trainingen, workshops op hun vakgebied maar ook voor competentie ontwikkeling zoals communiceren, digitale vaardigheden, vergaderen, hybride werken, vitaliteit. Deze vorm van leren past bij deze tijd, bij de omstandigheden en behoeften. Er is ook ruimte voor persoonlijke ontwikkeling op maat. Dit komt in ieder geval terug in het goede gesprek met de medewerker.

Sturen op arbeidskosten

In 2022 hebben we verder ingezet op verbetering van inzicht in de noodzaak en kosten van inhuur. Doel is meer grip te krijgen op de inhuur. Het monitoren van de arbeidskosten inclusief externe inhuur is dit jaar verder geautomatiseerd en doorgevoerd in onze werkprocessen en besluitvorming. We hebben meer grip op het inhuurproces, maar we zien wel dat we nog steeds meer inhuren dan begroot. Dit komt door een hoger ziekteverzuim, het vertrek van medewerkers en het moeilijk invullen van vacatures.

Salariskosten 2022

De totale salariskosten laten over 2022 een tekort zien van €1.133.985. Het totale tekort is €483.985 hoger dan het bedrag genoemd bij de Winterrapportage 2022. Toen bedroeg het verwachte tekort namelijk €650.000. Bij de Winterrapportage was nog geen rekening gehouden met een eenmalige tegemoetkoming aan de medewerkers. Daarover zijn in november 2022 afspraken gemaakt tussen de VNG en de bonden. De totale lasten voor Rheden bedroegen €188.416. Deze kosten zijn geboekt binnen programma Overhead.

Door de hele organisatie heen zien we dat de krapte op de arbeidsmarkt ervoor zorgt, dat we steeds langer en vaker gebruik moeten maken van externe inhuur. Ook zien we, dat er sprake is van een beduidende stijging van de tarieven voor externe inhuur. Voor een aantal functies is bij ziekte of vertrek van een medewerker direct (tijdelijke) vervanging nodig om de wettelijke taken uit te voeren en onze dienstverlening in stand te houden. Deze periode overbruggen we met externe inhuur.

De tekorten zijn in onderstaand overzicht o.a. zichtbaar binnen de programma's Welzijn en Overhead. Bij programma Overhead is een belangrijke oorzaak de uitbetaling van de eenmalige tegemoetkoming van €188.416. Daarnaast zorgt tijdelijke bovenformativiteit voor een tekort van €135.000. Vooral binnen bedrijfsvoering is de krapte op de arbeidsmarkt merkbaar, wat tot langdurige inhuur leidt. De inhuur werd allereerst gefinancierd uit vaste formatiebudgetten. Zodra dat benut was, werden de inhuurgelden via DT- voorstellen of collegevoorstellen aangevraagd en na beoordeling door het DT beschikbaar gesteld.

Bij programma Welzijn zorgen de kosten voor uitvoering van de energietoeslag voor een tekort van €97.000. Daarnaast waren de personeelslasten bij Sport in Rheden hoger (€80.000) in verband met extra inzet voor schoonmaak en toezicht in zwembaden. Verder moesten er bij Financiële Hulpverlening terug worden gevallen op dure inhuur wat de lasten verhoogde met €88.000. Tot slot waren door een grotere inzet van met name indicatie-consulenten bij Jeugd en Wmo de extra lasten €560.000. In dit bedrag is meegenomen het effect van hogere tarieven door het inzetten van inhuur in plaats van eigen medewerkers werven (€135.000).

Tabel: Formatie en bezetting in euro's per programma (bedragen x € 1.000)

Programma	Begroot vast*	Begroot tijdelijk (inhuur)	Gereali-seerd vast*	Gereali-seerd tijdelijk	dekking uit overige budgetten*	Totale afwijking
Economische Ontwikkeling	2.308	0	1.903	557	199	47
Welzijn	8.128	883	6.804	3.679	647	-825
Gebiedsontwikkeling	6.192	39	5.631	1.597	1.079	82
Duurzaamheid	2.123	80	2.095	371	260	-3
Bestuur en Veiligheid	2.762	91	2.339	562	141	93
Overhead en algemene dekkingsmiddelen	6.206	549	5.628	1.736	81	-528
Totaal	**27.719**	**1.642**	**24.400**	**8.502**	**2.407**	**-1.134**

* *inclusief doorbelaste salariskosten*

*Specificatie dekking uit materiële budgetten:		
in euro's x 1.000 > 50.000		*Programma:*
Re-integratiemiddelen	87	Economische ontwikkeling
Onderwijs Achterstandsbeleid	77	Economische ontwikkeling
Jeugdzorg, inzet praktijkondersteuner	96	Welzijn
BTW dekking SPUK	51	Welzijn
CNO en opvang Oekraïners (budgettair neutraal)	359	Welzijn
Leges MOOR	87	Gebiedsontwikkeling
Masterplan Veluwezoom	66	Gebiedsontwikkeling
Implementatie Omgevingswet	902	Gebiedsontwikkeling
Klimaatgelden	260	Duurzaamheid
Project leerlingen alert	120	Bestuur en Veiligheid
Europees Sociaal Fonds	207	meerdere programma's
overig < 50K	95	diverse programma's
	2.407	

Communicatie

De organisatie ontwikkelt zich verder in het omgevingsbewust werken, zodat belangen van de samenleving, bestuur en medewerkers van meet af aan meegenomen worden. Keuzes moeten bij voorkeur rekenen op draagvlak vanuit de samenleving.

Naast sterke communicatie naar buiten toe is meer en meer ingezet op participatie met de samenleving. We hebben verschillende vormen ontwikkeld en toegepast, zoals het Burgerberaad. Dit was een succesvolle manier van samenwerken. We zijn een lerende organisatie en gebruiken ook de lessen vanuit dit Burgerberaad voor de toekomst. In 2022 zijn we gestart met het opstellen van integraal participatiebeleid en het ontwikkelen van een participatieplatform.

De maatschappelijke en bestuurlijke opgaven in 2022 vroegen om een prominente rol van communicatie. Denk daarbij aan het Klimaatprogramma, Digitaal Rheden en de Omgevingswet, maar ook projecten als de Veluwezoom en de opvang van vluchtelingen, Stenfert en vele projecten op het gebied van leefomgeving.

We werken continu aan de kwaliteit van onze communicatie door te sturen op begrijpelijke taal, maar ook door steeds meer gebruik te maken van online vormen van communicatie, zowel intern (uitrol van het sociaal intranet) als extern (Digitaal Rheden).

In 2022 stonden ook de Organisatieontwikkeling en de CommunicatieToolkit op ons programma en zijn gestart.

Informatiemanagement & automatisering

De veranderende samenleving maar ook veranderde wetgeving (Omgevingswet, Baseline Informatiebeveiliging Overheid en AVG), stellen eisen aan onze informatievoorziening. We zien onze rol steeds meer verschuiven naar partner. Dit betekent dat samenwerking met ketenpartners steeds belangrijker wordt.

We merken dat er als gemeente veel op ons afkomt op het gebied van Informatiemanagement & automatisering. We hebben ervoor gekozen om hier door middel van het Programma Digitaal Rheden sturing aan te geven. Dit meerjarige programma is in 2022 gestart.

We hebben in 2022 gewerkt aan de volgende resultaten:

- Nieuwe ICT werkplek voor alle medewerkers in de regio (voor Arnhem, Renkum, Arnhem en de Connectie) die hybride werken mogelijk maakt.
- Applicaties gemigreerd naar één regionale ICT omgeving.
- Veilig en makkelijk digitaal samen kunnen werken met Office 365. Dit gaan we doen door de verdere uitrol van Microsoft Office 365 (samen met Arnhem, Renkum en De Connectie).
- Datagedreven werken. We hebben een regionale visie vastgesteld, een omgeving ingericht en zijn gestart met een aantal pilots.
- We maken gebruik van een nieuw, interactief, intranet.
- Het telefonieplatform voor vaste en mobiele telefonie is gemoderniseerd.

De informatiebeveiliging en privacy worden met de toenemende digitalisering van werkprocessen en dienstverlening steeds belangrijker. Om die reden presenteren we deze resultaten apart:

- Op zowel Informatiebeveiliging als het voldoende aan de privacywetgeving zijn audits uitgevoerd. Deze audits leiden tot aanbevelingen die we in 2022 en verder, op basis van urgentie, gaan oppakken.
- We zijn gestart met het uitvoeren van (technische) verbetermaatregelen informatiebeveiliging op basis van de landelijke standaard (Baseline Informatiebeveiliging Overheid). Deze maatregelen worden in samenwerking met regionale partners en De Connectie uitgevoerd. Medio 2022 is een informatiebijeenkomst geweest waarin Raadsleden zijn geïnformeerd over de consequenties van de ENSIA audit hierop.
- Ten bate van de bewustwording op het gebied van informatiebeveiliging en privacy is de fysieke beveiliging onderzocht door een externe onderzoeker (zogenaamde 'Social Hacker'). Dit onderzoek maakte duidelijk wat we goed doen en wat er beter kan en maakte zo voor college en organisatie zichtbaar dat 'de mens' een belangrijke schakel is. Dit onderzoek biedt ook handvatten voor een betere fysieke toegangsbeveiliging van het nieuwe gemeentehuis. Het ging om eenmalige actie omdat er geen structureel budget is voor lokale initiatieven, met de kadernota 2024 komen we met een voorstel om jaarlijks meer bewustwording op informatiebeveiliging en privacy te creëren.

Planning & Control

In de financiële verordening 2019 zijn de volgende rapportagemomenten vastgelegd;

Document	Inhoud	Rol raad	Wanneer
Winterrapportage	Voorlopig rekening-resultaat vorig boekjaar	Ter informatie	maart
Lenterapportage	Financiële voortgangsrapportag elopend boekjaar	Ter informatie	mei
Jaarstukken	Verantwoording vorig boekjaar	Ter besluitvorming	juni
Zomerrapportage	Voortgang begroting lopend boekjaar	Ter besluitvorming	juni
Kadernota	Uitgangspunten begroting komend boekjaar	Ter besluitvorming	juni
Herfstrapportage	Voortgang lopend boekjaar	Ter informatie	oktober
Programmabegroting	Begroting komend boekjaar	Ter besluitvorming	november

In 2022 is in overleg met de financiële commissie een andere werkwijze toegepast voor de tussenrapportages (Lente-, zomer, herfst en winterrapportage). Waar is afweken van de planning is dit aan de hand van een onderbouwing toegelicht aan de gemeenteraad en is hierover het gesprek aangegaan. Hierbij zijn in 2022 ook nieuwe afspraken gemaakt over de rapportagemomenten.

De aanpassingen voor 2022 waren:

- De lenterapportage is vervallen;
- In plaats van de herfstrapportage is de Q2 rapportage opgeleverd, gericht op financiële afwijkingen.
- De winterraportage is naar voren gehaald en besproken aan het eind van het jaar.

In 2023 zullen verdere afspraken worden gemaakt over de tussenrapportages en zal vervolgens de financiële verordening worden aangepast.

Doorontwikkeling programmabegroting

In 2020 heeft de Rekenkamercommissie een onderzoek uitgevoerd naar de opzet van de programmabegroting. De hoofdconclusie is als volgt:

1. Begroting sluit qua inhoud en proces onvoldoende aan bij behoefte
2. Begroting is geen coherent stuk dat voldoende basis biedt om besluiten te nemen en controlerende taak uit te voeren

N.a.v. het rekenkamer onderzoek is een traject gestart om de programmabegroting beter te laten aan te sluiten aan de behoefte van de raad, en meer geschikt te laten zijn als sturingsinstrument voor het college en de organisatie. De voorgestelde aanpak is een groeimodel, dat is gestoeld op tussentijdse evaluatiemomenten met de financiële commissie. In 2022 leverde dit een programmabegroting 2023 op waarin een duidelijke verbeterslag is gemaakt.

Voor de nieuwe opzet van de programmabegroting 2023 is eind 2022 een evaluatie uitgevoerd, waarin zowel Raadsleden als ambtenaren om input is gevraagd. De suggesties uit de evaluatie worden meegenomen in de volgende stap van het groeimodel, dat in 2023 uitmondt in de programmabegroting 2024.

De stappen die zijn gezet hebben niet alleen impact op de begroting zelf, maar ook op raadsvoorstellen. De afspraak is dat in al het nieuwe beleid dat na 31 december 2021 wordt vastgesteld, is aangegeven aan welk (maatschappelijk) doel het bijdraagt. De gemeenteraad ziet hier mede op toe bij de vaststelling van nieuw beleid.

Een gezonde financiële huishouding

In de begroting 2022 leest u de uitgangspunten voor ons financiële beleid terug (pagina 97). Deze uitgangspunten waren leidend voor de besluitvorming.

De begroting 2022 is zo realistisch mogelijk opgesteld, waarbij op basis van bestaand beleid eerdere ramingen tegen het licht zijn gehouden en zijn bijgesteld waar nodig. De basis voor bovenstaand meerjarenperspectief is het boekhoudkundige voorzichtigheidsprincipe. Dit vraagt dat kosten reëel worden geschat en niet vooruit wordt gelopen op mogelijke baten (tenzij hier expliciet toestemming voor is van onze toezichthouder).

In 2021 een extra "technisch" uitgangspunt toegevoegd: we maken zo min mogelijk gebruik van inhuur. In het verleden was er voor bepaalde sleutelfuncties gekozen voor inhuur, deze zetten we zoveel mogelijk om in vaste arbeidscontracten. De reden hiervoor is tweeledig: ten eerste is inhuur relatief duur, ten tweede willen we de afhankelijkheid van individuele bureaus verminderen ook

i.v.m. de wet- en regelgeving inzake de (Europese) aanbesteding. Wel blijven er uitzonderingen; zo blijven we inhuur inzetten voor het creëren van een flexibele schil. Op deze manier creëren we een stabiele basis in capaciteit voor het uitvoeren van de gemeentelijke taken.

Risicomanagement

Bij het vaststellen van de jaarrekening 2019 heeft de gemeenteraad een motie aangenomen waarin het college wordt gevraagd bij de jaarrekening voortaan, in de paragraaf Weerstandsvermogen, het verloop en de beheersing van risico's op te nemen.

Het college geeft hieraan invulling door voortaan in deze paragraaf Bedrijfsvoering een passage over het beleid (begroting) en uitvoering (jaarrekening) omtrent risicomanagement op te nemen. Het risicoprofiel in de paragraaf Weerstandsvermogen bestaat voornamelijk uit risico's die naar hun aard lastig, of zelfs niet, te beheersen zijn terwijl risicomanagement verder reikt dan dat.

Niet ieder risico heeft louter een mogelijk financieel effect, er kan ook sprake van juridische risico's, imagoschade voor de gemeente, risico's ten aanzien van de inhoudelijke doelstellingen of de continuïteit van de bedrijfsvoering. Binnen het traject van de "doorontwikkeling programmabegroting" is ook nadrukkelijke aandacht voor deze risico's. Als gevolg hiervan komen (financiële) risico's voortaan niet alleen terug in de paragraaf bedrijfsvoering, maar ook binnen de beleidsinhoudelijke begrotingsprogramma's.

Accountant

In 2022 is de Europese aanbesteding gestart voor de accountantsdiensten 2023-2026. In 2023 zal deze opdracht, op basis van de criteria zoals benoemd in aanbesteding, aan de beste kandidaat worden gegund.

Rechtmatigheidsverantwoording College

De rechtmatigheidsverantwoording is uitgesteld naar 2023, desondanks zijn wij al gestart met werkzaamheden in het kader van de rechtmatigheidscontrole en rapporteren we middels onderstaande tekst aan u over de rechtmatigheid. Het doel van deze toevoeging is om met u in gesprek te komen over de rechtmatigheid, en stappen te zetten in het bewust en zichtbaar “In Control” komen. Hiermee geven wij ook invulling aan onze wens om ook nu al u inzicht te geven in de mate van beheersing van onze (financiële) processen.

In deze rechtmatigheidsverantwoording geeft het College van burgemeester en wethouders aan in hoeverre de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten, alsmede de balansmutaties, rechtmatig tot stand zijn gekomen. Dit houdt in dat deze in overeenstemming zijn met door de gemeenteraad vastgestelde kaders zoals de begroting en gemeentelijke verordeningen en met bepalingen in de relevante wet- en regelgeving. Deze verantwoording betreft de rechtmatige uitvoering van de taken en omvat het begrotings-, voorwaarden-, en misbruik- en oneigenlijk gebruik criterium bij de desbetreffende financiële beheershandelingen en transacties. Bij de waarderingsgrondslagen in de jaarrekening is het door de raad op 15 maart 2022 vastgestelde normenkader van de relevante wet- en regelgeving verder toegelicht.

Drempelbedragen

Voor de rechtmatigheidsverantwoording zijn twee drempelbedragen van belang:

1. De goedkeuringstolerantie geeft de som aan afwijkingen (fouten en onzekerheden) in onrechtmatigheid die maximaal voor mogen komen. Dit is een voorgeschreven norm die

maximaal 1% mag zijn van de lasten en toevoeging aan reserves. Voor 2022 is dit drempelbedrag € 1.445 duizend.

2. Met de verantwoordingsgrens geeft de raad aan wanneer ze via de rechtmatigheidsverantwoording geïnformeerd willen worden over afwijkingen (fouten en onzekerheden). Alleen de van belang zijnde aspecten worden in de verantwoording betrokken. Deze grens is voor 2022 vastgesteld op 3% van de totale lasten inclusief toevoegingen in de reserves en bedraagt € 4.335 duizend.

Conclusie

Op basis van de bevindingen uit de Verbijzonderde Interne Controle stelt het college vast dat de geconstateerde onrechtmatigheden de goedkeuringstolerantie (nipt) overschrijdt.

De geconstateerde afwijking betreft:

- Het niet voldoen aan de Europese aanbestedingsregels: € 1.450 duizend.
  De onrechtmatigheid betreft de uitbesteding van ingenieursdiensten en daarnaast de inhuur van externe medewerkers. In de paragraaf bedrijfsvoering, onderdeel Personeel & Organisatie, leest u meer over de maatregelen die worden getroffen om de afhankelijkheid van inhuur en de onrechtmatigheid daarvan te beperkten.

Als gevolg hiervan is niet uit te sluiten dat onze accountant voor de rechtmatigheid een verklaring met beperking zal afgeven bij de jaarstukken 2022. De accountantscontrole is op moment van schrijven nog onderhanden, hier kunnen nieuwe bevindingen uit volgen.

Verbonden Partijen

Het doel van deze paragraaf is de Raad inzicht te verschaffen in beleidsmatige en financiële betrokkenheid en risico's van de gemeente Rheden in private en publiekrechtelijke organisaties. In de Financiële verordening gemeente Rheden 2019 (artikel 21) is vastgelegd dat in de programmabegroting van elk van de verbonden partijen wordt weergegeven: het openbaar belang, het eigen vermogen, de solvabiliteit, het financieel resultaat en het financieel belang alsmede de aanwezige financiële risico's en de zeggenschap van de gemeente. Verder dient in elk geval te worden ingegaan op nieuwe verbonden partijen, het beëindigen van bestaande verbonden partijen, het wijzigen van bestaande verbonden partijen en eventuele problemen bij bestaande verbonden partijen.

Het Besluit Begroting en Verantwoording (artikel 15) definieert een verbonden partij als een privaatrechtelijke of publiekrechtelijke organisatie waarin de gemeente een bestuurlijk- én een financieel belang heeft. Onder bestuurlijk belang wordt verstaan dat de gemeente zeggenschap heeft, hetzij uit hoofde van vertegenwoordiging in het bestuur, hetzij uit hoofde van stemrecht. Het financiële belang is het bedrag dat ter beschikking is gesteld en dat niet verhaalbaar is, dan wel het bedrag waarvoor aansprakelijkheid bestaat, indien de verbonden partij failliet gaat of haar verplichtingen niet nakomt.

In een enkel geval is de jaarrekening 2022 niet tijdig ontvangen. in die gevallen wordt volstaan met de cijfers uit de jaarrekening 2020.

Gerelateerd aan de definitie van verbonden partijen in het BBV kent de gemeente Rheden de volgende verbonden partijen in 2022:

Rechtsvorm	Verbonden partij	Verbonden programma
	Modulair Gemeentelijke Regeling Sociaal Domein regio Centraal Gelderland (MGR)	1. Economische ontwikkeling 2. Welzijn
	Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland Midden (VGGM)	2. Welzijn 5. Bestuur en Veiligheid
	Stichting Veilig Thuis Gelderland-Midden	5. Bestuur en Veiligheid
	Vervoersorganisatie regio Arnhem Nijmegen (DRAN)	2. Welzijn
	Omgevingsdienst Regio Arnhem (ODRA)	3. Gebiedsontwikkeling 4. Duurzaamheid
	Groene Metropoolregio Arnhem Nijmegen	1. t/m 5.
	Gelders Archief	7. Overhead
	De Connectie	7. Overhead
	Euregio Rijn-Waal	3. Gebiedsontwikkeling
	N.V. Bank Nederlandse Gemeenten	8. Algemene dekkingsmiddelen
Overige verbonden partijen	Alliander N.V.	8. Algemene dekkingsmiddelen

Modulair Gemeenschappelijke Regeling Sociaal Domein regio Centraal Gelderland

Het openbaar belang dat door de verbonden partij wordt behartigd

De MGR SDCG kent drie programma's, waarbinnen zij de haar opgedragen taken regionaal uitvoert in vijf modules. Met er boven een kleine beheerorganisatie die voldoende is toegerust om de taken waarin gemeenten willen samenwerken, effectief, efficiënt en in samenhang uit te voeren.

De programma's met de vijf modules zijn als volgt:

- Programma Zorg met de module Inkoop Zorg;
- Programma Onderwijs met de module Regionaal Bureau Leerlingzaken (RBL);
- Programma Participatie met de modules WerkgeversServicepunt (WSP), Werkgeverschap Sociale Werkvoorziening (WgSW) en Contractmanagement Inburgeringstrajecten.

De samenwerkingsmodule Inkoop is gericht op inkoop van maatwerkvoorzieningen voor de Jeugdwet en de Wet maatschappelijke ondersteuning. Naast inkoop vindt contractbeheer, contractmanagement en contractmonitoring plaats.

Binnen de samenwerkingsmodule RBL worden de belangen behartigd van de aan de samenwerkingsmodule deelnemende gemeenten op het gebied van de uitvoering van de leerplichtwet en de wettelijke taken van de RMC-functie (Regionaal Meld- en Coördinatiepunt).

De samenwerkingsmodule WerkgeversServicepunt focust zich o.a. op de ondersteuning van werkgevers bij arbeidsgerelateerde vraagstukken met daarbij het accent op de (inclusieve) personeelsvraag en op het plaatsen van werkzoekenden/uitkeringsgerechtigden uit de bestanden van gemeenten om daarmee uitstroom uit de uitkering te bevorderen.

De module werkgeverschap SW is belast met het formeel werkgeverschap voor de ruim 1800 SW medewerkers. De MGR heeft voor de uitvoering een dienstverleningsovereenkomst met Scalabor B.V. als uitvoerend werkgever gesloten.

De module Contractmanagement Inburgeringstrajecten is belast met contractbeheer en contractmanagement van inburgeringstrajecten die de deelnemende gemeenten hebben ingekocht ten behoeve van de uitvoering van de wet inburgering.

Zeggenschap

De hoofdstructuur van de MGR bestaat uit een algemeen bestuur (AB) en een dagelijks bestuur (DB). Alle deelnemende gemeenten vaardigen 1 vertegenwoordiger namens het college af in het AB dat daarmee uit 11 leden bestaat.

Bij de bepaling van de zeggenschap wordt vooralsnog uitgegaan van een stemverhouding waarin inwonertallen, op basis van een vastgestelde staffel, een rol spelen. Uitgaande van in totaal 21 stemmen heeft de gemeente Rheden hier 2 stemmen.

De MGR als openbaar lichaam is een samenwerkingsvorm met rechtspersoonlijkheid. Gemeenten dragen (uitvoerende) verantwoordelijkheden over aan de MGR en hebben daarmee minder lokale autonomie. Het betreft hier uitvoeringstaken, waarbij de beleidsverantwoordelijkheid blijft liggen bij de gemeente (raad en college).

Programmadoelstelling

De deelname aan de MGR levert een bijdrage aan de programmadoelstellingen van programma 1 Economische Ontwikkeling en programma 2 Welzijn.

De beleidsvoornemens

Met deze samenwerking beogen we een flexibele regionale samenwerkingsconstructie voor het sociaal domein, die voldoende is toegerust de taken waarin gemeenten willen samenwerken effectief, efficiënt en in samenhang uit te voeren. De MGR richt zich op het regionale samenspel van afstemming, ontwikkeling en uitvoering en het versterken van de onderlinge samenhang tussen modules.

Sinds de nieuwe inkoop (2020) zijn jaarlijks stappen gezet in kwaliteitsmanagement. In 2022 lag de focus op het monitoren van doelmatigheid en rechtmatigheid, onder andere door controles op de jaarrekeningen van gecontracteerde aanbieders. Verder is een regionaal handhavingskader gerealiseerd waarmee de regio gezamenlijk en daadkrachtiger toezicht kan gaan uitvoeren op gecontracteerde zorg. In 2023 zal het handhavingskader worden uitgerold.

In 2022 zijn de voorbereidingen gestart om het Steunpunt SROI (Social Return On Investment) bij het WSP onder te gaan brengen. Het steunpunt ondersteunt inkopers, contractbeheerders en werkgevers bij het invullen van hun SROI-verplichting. Als SR activiteit telt alles mee wat een opdrachtnemer doet om mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt verder te helpen op – of richting – de arbeidsmarkt.

De afspraken tussen gemeenten en Scalabor in het aanwijzingsbesluit golden voor een periode van 5 jaar en liepen tot eind 2022. Scalabor is door de gemeenten in de regio voor een periode van drie jaar opnieuw aangewezen als uitvoerder van de SW-taken voor de SW-medewerkers in onze regio. De MGR voert voor deze periode het formeel werkgeverschap voor de SW-medewerkers uit.

Op 1 januari 2022 is de nieuwe Wet Inburgering ingegaan. Gemeenten zijn verantwoordelijk voor de begeleiding van statushouders met als doel dat zij zo snel mogelijk naar vermogen mee kunnen doen in de samenleving, het liefst via betaald werk. Op 1 januari 2022 is daarvoor de module Contractmanagement inburgeringstrajecten bij de MGR ondergebracht.

Financiële informatie

Financieel overzicht					(x € 1.000)
Jaar	Eigen Vermogen	Vreemd Vermogen	Resultaat	Bijdrage van gemeente	Bijdrage aan gemeente
2021 JR	699	4.362	425	6.869	0
2022 JR	685	4.388	-339	6.696	0

Risico’s

Niet zozeer een risico maar wel goed te benoemen is dat door de uitvoering van deze taken bij een gemeenschappelijke regeling te beleggen, de directe autonomie met betrekking tot de uitvoering ook is overgedragen.

Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland Midden (VGGM), Arnhem

Het openbaar belang dat door de verbonden partij wordt behartigd

De uitvoering op basis van de wet veiligheidsregio’s en de gemeenschappelijke regeling Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland-Midden.

De VGGM is een samenwerkingsverband op het gebied van brandweer (hulpverlening), volksgezondheid (GGD) en rampenbestrijding/ crisisbeheersing. Veiligheid en gezondheid zijn in de regio de kerntaken.

Zeggenschap Gemeente

De burgemeester maakt deel uit van het dagelijks bestuur van de VGGM en algemeen bestuur van de VGGM. De Wethouder Volksgezondheid/ WMO neemt deel aan de bestuurscommissie van de VGGM.

Programmadoelstelling

De VGGM levert een bijdrage aan de doelstellingen van:

1. Programma bestuur en veiligheid, onderdeel een veilige leefomgeving;
2. Programma welzijn, onderdeel opvoeden en opgroeien.

Bereikt

Bekostigingsonderzoek Brandweer & Overhead
Berenschot heeft in 2021 een onderzoek gedaan naar de bekostiging van brandweer en overhead. Daaruit blijkt dat de overhead formatie lager is dan de gemiddelde overheadformatie bij de Veiligheidsregio's, namelijk 14.4% t.o.v. 18,8%. Hierbij constateert Berenschot eveneens dat Veiligheidsregio's met 18,8% personele overhead gemiddeld genomen krap zijn georganiseerd in vergelijking met 23,9% personele overhead bij publieke uitvoeringsorganisaties. Ten aanzien van de materiële overheadkosten is VGGM ca 50% goedkoper dan andere regio's.

VGGM realiseert deze lage overhead met een starre inrichting van de bedrijfsvoeringsprocessen en minimale controlerende en ondersteunende activiteiten. Dit is met name te zien bij HRM en Financiën & Control. Daarmee loopt de organisatie risico's in de uitvoering van haar activiteiten bij maatschappelijke, technologische of wettelijke ontwikkelingen. In 2022 is deze kwetsbaarheid nader onderzocht en geduid. Samen met een bestuurlijke begeleidingscommissie beter bedrijfsvoeren wordt een nader voorstel uitgewerkt om de het bedrijfsvoeren VGGM te versterken. In de begroting voor 2024 wordt hier nader aandacht aan besteed.

Ontwikkelingen GGD (Jeugdgezondheidszorg & Algemene Gezondheidszorg)
In 2022 is ook een onderzoek gedaan naar de bekostiging van de Jeugdgezondheidszorg (JGZ) van de GGD. Daaruit blijkt dat de gemeentelijke uitgaven aan JGZ in Gelderland Midden 5% lager liggen dan landelijk. Daarnaast heeft Gelderland Midden ten opzichte van het landelijk gemiddelde 4,8% meer jeugdinwoners, waardoor de gemeentelijke uitgaven per kind circa 10% lager liggen dan gemiddeld. Ook concludeert het onderzoek dat de VGGM een uitgebreid takenpakket heeft tegen relatief lage kosten.

De taken van de JGZ zijn in 2022 tijdelijk afgeschaald. De JGZ heeft te maken met een relatief hoge uitstroom van artsen en hoog ziekteverzuim. Dit houdt volgens de GGD verband met het uitgebreide takenpakket tegen de relatief krappe financiering. Verschillende ontwikkelingen in de afgelopen jaren liggen hieraan ten grondslag: toegenomen zorgvraag, complexer worden van zorgvragen (multi-problem) en toegenomen zorg voor vluchtelingen.

Ook voor het onderdeel Algemene Gezondheidszorg (AGZ) loopt de GGD tegen de grenzen van haar capaciteit. Hieraan liggen een snelle opvolging van diverse crises en een toegenomen beroep op de GGD vanwege meer aandacht voor gezondheidsvraagstukken (o.a. Omgevingswet) ten grondslag.

In de begroting van 2024 wordt nader aandacht besteed aan de bekostiging van JGZ en AGZ, met een voorstel voor de bekostiging in 2024. Voor de lange termijn vanaf 2025 werkt de GGD samen met de gemeenten aan toekomstplannen voor de JGZ en Algemene Gezondheidszorg met bijhorende financiering. Hierbij wordt niet enkel gekeken naar de financiering, maar eerst naar de ambitie van de GGD en gemeenten voor de rol van de GGD in het sociaal domein.

Covid-19
In 2022 zijn de beperkingen die nodig waren voor de bestrijding van de gezondheidscrisis gestopt. Aan het begin van jaar was er nog volop aandacht voor corona wat in een sneltreinvaart is verandert. Nog steeds kon er worden getest op corona (teststraten), is er volop gevaccineerd in grote locaties als fijnmazig op pop-up locaties.

Vluchtelingencrisis
In februari 2022 begon de oorlog tussen Rusland en Oekraïne. Als gevolg daarvan zijn miljoenen ontheemden die deels in Nederland zijn opgevangen. Hiervoor is een bestuurlijk afstemmingsoverleg, een crisisteam Oekraïne en het Team Opvang Vluchtelingen Oekraïne opgestart. In feite is de Covid-crisis naadloos overgegaan in de vluchtelingencrisis. Het Rijk heeft de veiligheidsregio's initieel de opdracht gegeven om te zorgen voor 2000 opvangplekken per regio en vervolgens landelijk nogmaals 40.000 vluchtelingen op te vangen. Daarnaast heeft de veiligheidsregio de opdracht gekregen te coördineren met het COA voor opvangplaatsen en het tijdelijk opvangen van 450 asielzoekers per regio ter ondersteuning van Ter Apel. Dit is gerealiseerd in nauwe samenwerking met alle gemeenten.

Financiële informatie

Financieel overzicht					(x € 1.000)
Jaar	Eigen Vermogen	Vreemd Vermogen	Resultaat	Bijdrage van gemeente	Bijdrage aan gemeente
2021 JR	9.615	63.229	1.730	4.026	0
2022 JR	8.513	51.358	707	3.978	0

Risico’s

Het financiële risico bestaat uit onzekerheid van hiervoor genoemde ontwikkelingen en daarmee de financiële bijdrage aan de VGGM.

Stichting Veilig Thuis Gelderland-Midden

Stichting Veilig Thuis Gelderland Midden is verantwoordelijk namens de gemeenten om zorg te dragen voor de aanpak huiselijk geweld en kindermishandeling, vanuit de Wet Maatschappelijke Ondersteuning (WMO).

Het openbaar belang dat door de verbonden partij wordt behartigd

Het uitvoeren van taken op het gebied van huiselijk geweld en kindermishandeling als bedoeld in de Wmo 2015 in de regio Gelderland-Midden.

Zeggenschap

De burgemeester maakt deel uit van dagelijks en algemeen bestuur van de Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland-Midden(VGGM) en de Stichting Veilig Thuis valt hier als een onafhankelijke stichting onder. Belangrijke besluiten van het bestuur moeten ter goedkeuring aan de Raad van Toezicht worden voorgelegd. Ieder lid van de Raad van Toezicht heeft één stem. In de Raad van Toezicht is een wethouder uit Rheden toegetreden. Besluiten worden in beginsel genomen met een meerderheid van stemmen.

Programmadoelstelling

De Stichting Veilig Thuis levert een bijdrage aan de doelstellingen van:

1. programma bestuur en veiligheid, onderdeel een veilige leefomgeving;
2. programma welzijn, onderdeel opvoeden en opgroeien.

Ontwikkelingen

Financiële informatie

Financieel overzicht					(x € 1.000)
Jaar	Eigen Vermogen	Vreemd Vermogen	Resultaat	Bijdrage van gemeente	Bijdrage aan gemeente
2021 JR	350	2.154	0	240	0
2022 JR				261	0

Risico's

Het risico is beperkt tot de financiële bijdrage aan de Stichting Veilig Thuis.

Vervoersorganisatie regio Arnhem Nijmegen

Het openbaar belang dat door de verbonden partij wordt behartigd

De Vervoersorganisatie regio Arnhem Nijmegen, formeel de Bedrijfsvoering Organisatie Doelgroepenvervoer Regio Arnhem Nijmegen (BVO DRAN), is een Gemeenschappelijke Regeling van 18 gemeenten in de regio voor de uitvoering van het gemeentelijk doelgroepenvervoer. Doelgroepenvervoer is vervoer waar inwoners op grond van Wmo, Jeugdwet of Onderwijswetgeving aanspraak maken.

Doel van de Gemeenschappelijke Regeling is ontwikkeling en instandhouding van een hoogwaardig systeem van doelgroepenvervoer. Het vervoer wordt aangeboden onder de naam Avan.

Met de provincie Gelderland heeft de BVODRAN een samenwerkingsovereenkomst gesloten. In deze overeenkomst komen de provincie Gelderland en de BVODRAN overeen dat de vervoersorganisatie het aanvullend openbaar vervoer voor de provincie Gelderland uitvoert.

Zeggenschap

Namens de gemeente Rheden is één wethouder lid van het Bestuur. Alle gemeenten hebben één stem. Bij stemming wordt besloten op basis van gewone meerderheid. Er is voorzien in een gewogen besluit op basis van inwonertal. Een gemeente kan hiervoor een schriftelijk verzoek indienen voorafgaand aan de betreffende bestuursvergadering.

Programmadoelstelling

Via onze deelname in de vervoersorganisatie regio Arnhem Nijmegen leveren wij een bijdrage aan de programmadoelstellingen "Wij bevorderen de zelfredzaamheid van inwoners in hun dagelijkse leven" en "wij stellen kwetsbare inwoners in staat om mee te blijven doen in de samenleving.

Ontwikkeling in 2021 en 2022

Vanaf maart 2020 heeft de Corona-crisis een forse impact op het feitelijk gebruik van het vervoer. Deze effecten waren nog steeds merkbaar in 2022.

Voor zowel het programma Vraagafhankelijk vervoer als het programma Routevervoer zet Avan zich in op borging van een kwalitatieve goede uitvoering. Hierbij zijn KPI's afgesproken met de vervoerders en het callcenter. Het jaar 2021 was gericht op het sturen op naleving van contracten via monitoring en een systeemgerichte contract beheersing.

Financiële informatie

Financieel overzicht					(x € 1.000)
Jaar	Eigen Vermogen	Vreemd Vermogen	Resultaat	Bijdrage van gemeente	Bijdrage aan gemeente
2021 JR	0	10.608	0	1.209	0
2022 JR	0	9.985	3.817	1.595	0

Risico's

De meerjarenbegroting is aan fluctuaties onderhevig als gevolg van de prognoses van de vervoersomvang, de subsidie vanuit de Provincie en de effecten van de nieuwe aanbesteding. Dit kan de hoogte van de gemeentelijk bijdrage sterk beïnvloeden.

Omgevingsdienst Regio Arnhem (ODRA), Arnhem

Het openbaar belang dat door de verbonden partij wordt behartigd

De Gemeenschappelijke Regeling Omgevingsdienst Regio Arnhem (ODRA) is per 1 april 2013 gestart. Gemeente Rheden heeft de uitvoering van de vergunningverlening, toezicht en handhaving (vth-taken) op het gebied van milieu ondergebracht in ODRA. Doel van de samenwerking in deze regeling is kwaliteitsverbetering, het verhogen van de robuustheid en het efficiënter kunnen uitvoeren van deze grotendeels wettelijk voorgeschreven taken.

Zeggenschap gemeente

De portefeuillehouder is lid van het Algemeen Bestuur dat bestaat uit 11 personen. Van de 102 stemmen heeft Rheden 8 stemmen. Het Dagelijks Bestuur bestaat uit 5 leden. Eén lid vertegenwoordigt de gemeenten Doesburg, Renkum, Rheden en Rozendaal.

Programmadoelstelling

ODRA levert met name een bijdrage aan de programmadoelstellingen van programma 4 Duurzaamheid en daarnaast aan programma 3 Gebiedsontwikkeling en programma 5 Bestuur en Veiligheid (ondermijning).

De beleidsvoornemens

Uitvoering geven aan de VTH-taken op het gebied van milieu door middel van een dienstverleningsovereenkomst en een jaarlijks uitvoeringsprogramma.

Vanaf 2020 is de begroting van ODRA gebaseerd op beheerste outputfinanciering. In 2022 heeft ODRA met haar partners in een project Rijker Verantwoorden de stappen naar opgavegericht werken verkend aan de hand van de programma's energie en circulaire economie.

Er lijken kansen in de regio met en via ODRA te zijn rond meer samenwerking rond (milieu)specialismen om zo de uitvoeringskwaliteit verder te verbeteren, beter voorbereid te zijn op de Omgevingswet en zo mogelijk kosten te besparen. In 2022 heeft een extern adviseur een regionale verkenning uitgevoerd. Aanbeveling is in te zetten op gezamenlijke milieu-advisering, hiermee klein te starten en als gezamenlijke dienst te beleggen bij ODRA.

ODRA heeft diverse milieuspecialisten in dienst. We zetten in op meer samenwerking, zodat we deze kennis benutten en zelf minder kwetsbaar zijn in de milieuadvisering. In 2022 hadden we een gezamenlijke milieuadviseur met ODRA.

Financiële informatie

Financieel overzicht					(x € 1.000)
Jaar	Eigen Vermogen	Vreemd Vermogen	Resultaat	Bijdrage van gemeente	Bijdrage aan gemeente
2021 JR	950	6.446	64	550	0
2022 JR	809	5.826	53	558	0

Risico’s

Outputfinanciering brengt een aantal (financiële) risico’s met zich mee, we noemen de volgende:

- meer vraaggericht werk dan waar in de begroting van Rheden rekening mee is gehouden;
- minder vraag door andere partners dan waar in de begroting van ODRA rekening is gehouden. Wanneer de vraag sterk afneemt, kunnen waarschijnlijk niet alle vaste kosten worden gedekt en wordt van alle partners een aanvullende bijdrage gevraagd;
- de huidige kostprijssystematiek kent nog weinig ervaringscijfers.

Verder zijn er onzekerheden rond:

- er is sprake van een conservatieve capaciteitinschatting voor de invoering van de nieuwe Omgevingswet;
- met de kennis van nu is gebleken dat bij de start van ODRA in 2013 te weinig aandacht is besteed aan informatiebeheer, waaronder archivering. Hierop zal komende jaren een inhaalslag gemaakt moeten worden; dit in combinatie met de nieuwe informatieverplichtingen vanuit de Omgevingswet.
- ODRA heeft afgelopen jaren gewerkt met een vrijwel gelijkblijvend uurtarief door te bezuinigen op de bedrijfsvoering. Komende jaren zal gezien de inflatie flink stijgen. Daarbij nemen met name de kosten van externe inhuur van medewerkers toe vanwege schaarste van specialisten op de arbeidsmarkt. In onze meerjarenbegroting is geen jaarlijkse indexering (conform de CPB-index) toegepast voor het ODRA-budget.
- de aanbevelingen van de Commissie Van Aartsen leiden mogelijk tot een andere financiering van de omgevingsdiensten en een andere organisatie van omgevingsdiensten in Gelderland.

Als Rheden hebben we wel instrumenten om te sturen om meer vraaggericht werk te compenseren met minder regulier werk. Daarnaast heeft ODRA een algemene reserve van 483K (raming eind 2022) om tegenvallers zelf op te vangen.

Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen

Het openbaar belang dat door de verbonden partij wordt behartigd

Wij willen een duurzame en sociaal-economisch sterke samenleving realiseren. Wij betrekken daarbij partners zoals inwoners, ondernemers, instellingen en andere overheden. In partnerschap zien wij de sleutel voor ontwikkeling en vooruitgang. Steeds meer maatschappelijke vraagstukken vragen om een boven-lokale aanpak. Op veel terreinen werken wij samen met regionale partners.

Binnen de gemeenschappelijke regeling Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen (GMR) werken wij intensief samen met 17 regiogemeenten aan grote ruimtelijke vraagstukken op het terrein van

1. Woningbouw en verstedelijking
2. Mobiliteit
3. Energietransitie en circulaire economie
4. Economie, bedrijventerreinen en arbeidsmarkt
5. Natuurversterking, recreatie en cultuur.

De opgaven zijn urgent, complex en concurrerend gegeven de schaarse ruimte en financiële middelen. Belangrijke uitgangspunten bij deze opgaven zijn; (a) een ontwikkeling in balans (meer stad, meer landschap), (b) het versterken van ons groene profiel en (c) een vergroting van de Brede Welvaart voor onze inwoners.

Met een sterke profilering kan onze regio zich positioneren als de vijfde metropoolregio van ons land. De regionale samenwerking versterkt tevens onze lobby-positie richting het Rijk en de EU.

Zeggenschap

De Gemeenschappelijke Regeling betreft een regionale samenwerking op collegeniveau, dus zonder overdracht van raadbevoegdheden.
Het Rhedens College participeert actief in 4 van de 5 regionale opgaven.
De gemeenteraad heeft zich op basis van de regionale Agenda voor de jaren 2023 en 2024 gecommitteerd aan deelname aan de 5 opgaven.
Deelnemende gemeenten worden door de GMR actief geïnformeerd over de voortgang op de verschillende opgaven via nieuwsbrieven, kwartaalberichten, de website en bestuurlijke en ambtelijke platforms.

Programmadoelstelling

De samenwerking binnen de Groene Metropoolregio draagt bij aan de programmadoelstellingen van programma's 1 Economische ontwikkeling, 2 Welzijn 3 Gebiedsontwikkeling en 4 Duurzaamheid en vindt zijn oorsprong in 5 Bestuur en Veiligheid, onderdeel partnerschap.

Ontwikkelingen

Na het opbouwjaar 2021 is in 2022 vol ingezet op de realisatie van de regionale Agenda 2022 ev..
De geboekte resultaten zijn vermeld in het jaarverslag 2022 en de kwartaalberichten.

Belangrijke resultaten zijn:

- een vernieuwd Bestuursakkoord tussen GMR, The Economic Boars (TEB) en de provincie Gelderland (incl Investeringsagenda),
- de vaststelling van de nieuwe woondeal 2.0 en de toewijzing van Woningbouw-Impuls-Gelden,
- de vaststelling van het Verstedelijkingsakkoord AN-FV met het Rijk (in het zogenaamde BO MIRT; € 100 miljoen extra voor de GMR en een Rijksbijdrage aan de RegioExpres).

Op verzoek van de Rhedense Gemeenteraad is eind 2022 een Memo opgesteld met een beknopte inventarisatie van voordelen voor de gemeente Rheden (Memo "What's in it for us").

Financiële informatie

Financieel overzicht					(x € 1.000)
Jaar	Eigen Vermogen	Vreemd Vermogen	Resultaat	Bijdrage van gemeente	Bijdrage aan gemeente
2021 JR	0	1.364	331	119	0
2022 JR	348	4.928	321	119	0

De jaarrekening 2022 van de GMR resulteert in een exploitatie-overschot van € 320.957, te splitsen in € 157.799 resultaat regiobureau en € 163.158 resultaat Opgaven.

Conform de afspraken in de gemeenschappelijke regeling zal dit exploitatie-overschot naar rato worden terug geboekt naar de deelnemende gemeenten.
De reservepositie van de GMR is op het maximale niveau zoals vastgelegd in de gemeenschappelijke regeling.

Risico's

De regionale samenwerking in GMR-verband is nog jong en opereert in een dynamische maatschappelijke, bestuurlijke en economische context.

De opgaven zijn complex en concurreren met elkaar om schaarse ruimte. De urgentie van de opgaven (woningbouw, natuurversterking, drinkwaterreserves, energie-transitie, reductie van emissies zoals CO2 en Stikstof, mobiliteitsknelpunten, recreatiedruk, circulaire economie, ed.) neemt toe. Het Rijk oefent druk uit om te versnellen, maar de uitvoeringscapaciteit staat onder druk.

De uitkomsten van provinciale verkiezingen brengen onzekerheden met zich mee onder andere m.b.t. de politieke prioriteiten en aanpak van opgaven.

Ook is de economische context, met de naweeën van de Corona-pandemie, momenteel mede ten gevolge van geo-politieke onrust en sterke inflatoire effecten een onzekere factor.

Gemeenschappelijke regeling Gelders Archief, Arnhem

Het openbaar belang dat door de verbonden partij wordt behartigd

Het beheer van archiefbescheiden vindt plaats door de verschillende overheden zelf op grond van de Archiefwet 1995. De hoofdtaak van het Gelders Archief is het beheren van de overgebrachte archieven en collecties van de gemeenten Arnhem, Renkum, Rheden, Rozendaal en het Rijksarchief Gelderland. Het Gelders Archief draagt zorg voor het behoud van archieven van overheden en

particulieren die voor blijvende bewaring in aanmerking komen. Dit is een wettelijke taak op basis van de Archiefwet 1995. Het Gelders Archief is tevens toezichthouder op het beheer van niet-overgebrachte archiefbescheiden en geeft zij vanuit haar inspectietaak aanbevelingen om het informatie- en archiefbeheer te verbeteren. Het Gelders Archief archieven toegankelijker en ontwikkelt onderwijsprogramma's.

Zeggenschap

Het algemeen bestuur bestaat uit 6 leden. De burgemeester van Renkum vertegenwoordigt in het algemeen bestuur de gemeenten Renkum, Rozendaal en Rheden.

Programmadoelstelling

Het Gelders Archief draagt bij aan de programmadoelstellingen van het programma overhead, onderdeel de ondersteuning van het primaire proces.

Financiële informatie

Financieel overzicht					(x € 1.000)
Jaar	Eigen Vermogen	Vreemd Vermogen	Resultaat	Bijdrage van gemeente	Bijdrage aan gemeente
2021 JR	254	20.330	-114	240	0
2022 JR	463	20.372	208	246	0

Risico's

De deelneming aan het Gelders Archief is beperkt tot een lumpsumverdeling. De lumpsum bijdrage is gebaseerd op de werkelijk in te brengen dossiers gegenereerd vanuit de gemeentelijke organisatie. Voorheen was de lumpsumbijdrage gebaseerd op de oorspronkelijk ingebrachte dossiers in strekkende meters.

De Connectie

Het openbaar belang dat door de verbonden partij wordt behartigd

In de bedrijfsvoering organisatie De Connectie werken Arnhem, Renkum en Rheden samen op het gebied van bedrijfsvoeringstaken.

Zeggenschap

De gemeente Rheden wordt in het bestuur vertegenwoordigd door de portefeuillehouder bedrijfsvoering.

Programmadoelstelling

De Connectie draagt bij aan de doelen benoemd in paragraaf E. Bedrijfsvoering en Programma 6 Overhead en algemene dekkingsmiddelen.

De beleidsvoornemens

Met de samenwerking beogen we de kwaliteit van de (digitale) dienstverlening op niveau te houden, kosten te reduceren (leveren van meer kwaliteit en/of, op termijn, lagere kosten), kwetsbaarheid te verkleinen (bieden van continuïteit), kansen te bieden aan medewerkers en de inwoners optimaal te ondersteunen. Het bovenliggende doel van de Connectie is: "het ondersteunen van de drie gemeenten in bedrijfsvoering en daarmee te ontzorgen".

Begin juli 2021 bent u geïnformeerd over de bestuursopdracht aan de directeur van De Connectie, inmiddels is de bestuursopdracht afgerond. In 2022 is gestart met de doorontwikkeling van de gezamenlijke governance en de invulling van eenduidigheid in het opdrachtgeverschap aan De Connectie in zijn algemeenheid. Daarnaast is een voorstel uitgewerkt om het demand- en supplymanagement te versterken om zo het gezamenlijk eigenaarschap en opdrachtgeverschap van de drie gemeenten te versteken. Demand- en supplymanagement is een werkwijze om vraag en aanbod op het gebied van bedrijfsvoering samen te brengen en zo onze regionale samenwerking in goede banen te leiden. In 2023 zal hier verdere invulling aan worden gegeven.

Bovendien zijn er stappen gezet om de P&C cyclus van de Connectie beter aan te laten sluiten op de - cyclussen van de deelnemende gemeenten. Hierdoor zullen vanaf 2023 uitgangspunten uit de perspectiefbrief van de Connectie kunnen worden meegenomen in onze kadernota, en zal onze kadernota worden verwerkt in de meerjarenprogrammabegroting van de Connectie.

Financiële informatie

Financieel overzicht					(x € 1.000)
Jaar	Eigen Vermogen	Vreemd Vermogen	Resultaat	Bijdrage van gemeente	Bijdrage aan gemeente
2021 JR	58	36.362	76	7.364	0
2022 JR	1.884	37.850	421	7.253	0

De bijdrage van gemeente 2022 betreft de reguliere bevoorschotting inclusief de wijzigingen uit de 1e berap 2022 van de Connectie. Maat- en meerwerk (totaal 880K) is hierin niet meegenomen.

Risico’s

Er zijn in het verleden in het kader van het opbouwen van een robuuste uitvoeringsorganisatie een aantal risico’s en beheersmaatregelen in kaart gebracht. Daarbij is een onderscheid gemaakt in bedrijfsrisico’s (zoals te hoge ambitie), transformatierisico’s (zoals onvoldoende bestuurlijke en ambtelijke daadkracht) en inhoudelijke risico’s (zoals onjuist inschattingen van efficiency- en schaalvoordelen).

Harmonisatie van de ICT omgeving, waaronder het applicatielandschap, is een belangrijke voorwaarde voor een efficiëntere ICT bedrijfsvoering. Hier wordt invulling aan gegeven door de programma’s 1Connect en 2Connect. Deze programma's zijn gericht op de harmonisatie ICT omgeving en daarmee de werkwijze van de verschillende partners. In 2022 zijn er grote stappen gezet in deze migratie, waarbij alle van de Rhedense applicaties zijn overgezet naar de gemeenschappelijke ICT omgeving. In toekomstige jaren is er verdere aandacht voor de harmonisatie van de applicaties.

De belangrijkste (financiële) risico's zijn:

- Haalbaarheid van de opgelegde taakstellingen en ICT.
  Er zijn grote stappen gezet in het harmoniseren van het ICT landschap, waarbij eventuele (financiële) afwijkingen via de bestuursrapportages zijn gerapporteerd. Een aantal applicaties zijn al geharmoniseerd, er wordt gewerkt om de gewenste situatie en het plan

van aanpak compleet te maken. De vakapplicaties blijven in beginsel buiten scope, omdat die nauw zijn verweven met de primaire processen.

- Het onder druk staan van de K's van Kosten en Kwaliteit en continuïteitsrisico's voor ICT.
  De verwachtingen van inwoners aan onze Digitale Dienstverlening nemen snel tot en daarnaast vraagt het beschermen tegen ICT bedreigingen extra investering.
  Deze ontwikkeling brengt financiële consequenties met zich mee en maakt het complex om de beoogde efficiencyvoordelen te bereiken (taakstelling) en de begroting van de Connectie inpasbaar te houden in die van de deelnemende gemeenten.
- Schaarste op de arbeidsmarkt.
  Een belangrijke ontwikkeling is de schaarste op de arbeidsmarkt. Net als voor de gemeente Rheden is schaarste op de arbeidsmarkt een grote uitdaging voor de Connectie. Dit brengt zowel continuïteitsrisico's als risico's in de doorontwikkeling met zich mee. Het vraagt keuzes waarbij het soms noodzakelijke is uit te wijken naar (duurdere) inhuur.

Euregio Rijn-Waal

Het openbaar belang dat door de verbonden partij wordt behartigd

De Euregio werkt sinds 1958 aan de opbouw en versterking van grensoverschrijdende structuren. De Euregio is een openbaar lichaam naar buitenlands (Duits) recht en bestaat uit ca. 55 lidorganisaties. Tot de lidorganisaties behoren onder meer gemeenten, regionale overheden en kamers van koophandel uit de grensregio.

Zeggenschap

De Euregioraad bestaat uit 149 leden, die tenminste twee keer per jaar bijeenkomen. Rheden heeft drie vertegenwoordigers in de Euregioraad. De mate van zeggenschap is gering. Het dagelijks bestuur is in 2019 uitgebreid van zeven naar acht leden. Ter voorbereiding van de raadsbesluiten zijn er drie commissies ingesteld:

- Commissie voor Grensoverschrijdende Verstandhouding
- Commissie voor Economische Aangelegenheden
- Commissie voor Financiën en Projecten

Een specifieke financiële controlecommissie controleert de jaarrekening.

Programmadoelstelling

De deelname aan de Euregio Rijn-Waal levert voornamelijk een bijdrage aan de programmadoelstellingen van programma's Gebiedsontwikkeling, Economie en Welzijn.

Beleidsvoornemens

Gelet op de wijze waarop de Euregio Rijn/Waal het openbaar belang behartigt, is er voor de gemeente geen reden om het beleid te wijzigen.

Financiële informatie

Financieel overzicht					(x € 1.000)
Jaar	Eigen Vermogen	Vreemd Vermogen	Resultaat	Bijdrage van gemeente	Bijdrage aan gemeente
2021 JR	1.750	3.338	-12	11	0
2022 JR				11	0

Risico's

Het risico is beperkt tot de gemeentelijke bijdrage.

N.V. Bank Nederlandse Gemeenten (BNG), Den Haag

Het openbaar belang dat door de verbonden partij wordt behartigd

De Bank Nederlandse Gemeenten (BNG) is de bank van en voor overheden en instellingen voor het maatschappelijk belang. Met gespecialiseerde financiële dienstverlening draagt de BNG bij aan zo laag mogelijke kosten van maatschappelijke voorzieningen voor de burger. Daarmee is de bank essentieel voor de publieke taak. Het eigenaarschap van gemeenten, provincies en de Staat alsmede het door de statuten beperkte werkterrein van de bank bieden financiers het vertrouwen dat het risico van kredietverlening aan dit instituut zeer beperkt is. De gemeente Rheden heeft zeggenschap in de BNG via het stemrecht op aandelen die de gemeente bezit.

Door de gemeente Rheden zijn geen specifieke doelstellingen m.b.t. de participatie in de BNG (in 2013 en navolgende jaren) geformuleerd. De omvang van het stemrecht in de BNG biedt geen (potentiële) mogelijkheden om als individuele gemeente op beleidswijzigingen te sturen.

Zeggenschap

Wethouder Financiën vertegenwoordigt de gemeente Rheden in de aandeelhoudersvergadering. Het percentage aandelen van de gemeente Rheden is 0,336%. De zeggenschap is dus uiterst minimaal.

Programmadoelstelling

De BNG levert een bijdrage aan de programmadoelstellingen voor programma 6 Overhead en algemene dekkingsmiddelen.

Beleidsvoornemens

Behoud van het aandelenbezit BNG, primair vanuit het oogpunt van de maatschappelijke verantwoordelijkheid van de gemeenten om gezamenlijk de financiering van de publieke taak zo efficiënt mogelijk te organiseren. Expertise op dit vlak ligt bij de BNG. Daarnaast ontvangt de gemeente Rheden dividend uit het aandelenbezit.

Financiële informatie

Financieel overzicht					(x € 1.000)
Jaar	Eigen Vermogen	Vreemd Vermogen	Resultaat	Bijdrage van gemeente	Bijdrage aan gemeente
2021 JR	5.062	143.995	236.000	0	426
2022 JR	4.615	107.459	300.000	0	467

*) Bijdrage aan gemeente zijn ontvangen dividenden.

Risico's

In het gemeentelijke risicoprofiel zijn geen risico's opgenomen ten aanzien van het aandelenbezit BNG door de gemeente Rheden. Het theoretisch risico voor de gemeente Rheden ligt vervat in het moeten bijstellen van de hoogte van de waardering op de balans van de onderhavige aandelen. Gezien de omvang van het gerealiseerd rendement is herwaardering niet aan de orde. Daarnaast bestaat de kans dat de gemeente een lager dividend ontvangt dan in de begroting wordt voorzien. Periodiek wordt de verwachte omvang van de te verkrijgen dividenden herijkt, wat ertoe leidt dat het (potentieel) risico in de lopende exploitatie wordt opgevangen.
Het dividend over 2021 van € 426.282 is in 2022 uitgekeerd. Over het jaar 2022 heeft de BNG een nettowinst behaald van 300 miljoen, een stijging van 64 miljoen t.o.v. 2021. Van de winst over 2022 wordt voorgesteld om 139 miljoen uit te keren als dividend. Dit zal in 2023 worden uitbetaald en meegenomen worden in de cijfers over 2023.

Alliander N.V.

Het openbaar belang dat door de verbonden partij wordt behartigd

Netwerkbedrijf Alliander beheert regionale energienetwerken en levert netwerk gerelateerde diensten op het gebied van complexe energie-infrastructuren en de openbare ruimte.

Door de gemeente Rheden zijn geen specifieke doelstellingen m.b.t. de participatie in de Alliander geformuleerd; er is sprake van participatie op basis van een historisch gegroeide situatie. De omvang van het stemrecht in de Alliander biedt geen (potentiële) mogelijkheden om als individuele gemeente op beleidswijzigingen te sturen.

Zeggenschap

De gemeente heeft stemrecht via het platvorm Nuval namens de deelnemende gemeenten. Het percentage aandelen dat de gemeente Rheden heeft is 0,043%. Zeggenschap is uiterst minimaal.

Programmadoelstelling

Alliander levert een bijdrage aan de programmadoelstellingen voor programma 6 Overhead en algemene dekkingsmiddelen.

Beleidsvoornemens

Het beleidsvoornemen is behoud van het aandelenbezit, primair vanuit het oogpunt van de maatschappelijke verantwoordelijkheid van de gemeenten om invloed te houden op de wijze waarop Alliander haar diensten levert.

De gemeente Rheden ontvangt dividend uit het aandelenbezit. De huidige aandelen Alliander zijn voor € 184.560 op de balans gewaardeerd (verkrijgingswaarde).

Financiële informatie

Financieel overzicht					(x € 1.000)
Jaar	Eigen Vermogen	Vreemd Vermogen	Resultaat	Bijdrage van gemeente	Bijdrage aan gemeente
2021 JR	4.470.000	5.739.000	242.000	0	37
2022 JR	4.570.000	6.122.000	198.000	0	30

*) Bijdrage aan gemeente zijn ontvangen dividenden.

De gemeente Rheden heeft in 1997 een eeuwig durende lening van € 1.948.532 aan Alliander verstrekt. Jaarlijks ontvangen we hierover rente ad € 194.853. Deze lening is in 2021 zonder overleg door Alliander terugbetaald en staat in afwachting van de uitkomst van een juridisch onderzoek naar de rechtmatigheid van deze terugbetaling op de balans als vooruit ontvangen bedragen. Over het boekjaar 2022 is geen rente ontvangen. Over de afwikkeling van deze procedure is momenteel overleg gaande tussen de gemeente Rheden (en gemeenten Apeldoorn en Brummen, waarbij Alliander ook eenzijdig eeuwigdurende leningen heeft afgelost) en Alliander.

Risico’s

In het gemeentelijke risicoprofiel zijn geen risico’s opgenomen ten aanzien van het aandelenbezit Alliander door de gemeente Rheden. Het theoretisch risico voor de gemeente Rheden ligt vervat in het moeten bijstellen van de hoogte van de waardering (184.560) op de balans van de onderhavige aandelen. Gezien de omvang van het gerealiseerd rendement is herwaardering niet aan de orde. Daarnaast bestaat de kans dat de gemeente een lager dividend ontvangt dan in de begroting wordt voorzien. Periodiek wordt de verwachte omvang van de te verkrijgen dividenden herijkt, wat ertoe leidt dat het (potentieel) risico in de lopende exploitatie wordt opgevangen.
Op basis van de resultaten van het jaarverslag 2022 van Alliander zal er minder dividend worden dan in 2021. De winst over 2022 is ten opzichte van 2021 gedaald en hierdoor zal er totaal 19,2 miljoen minder dividend worden uitgekeerd t.o.v. 2021. Het dividend over het jaar 2021 is in 2022 volledig uitbetaald.

De afwikkeling van de verstrekte eeuwigdurende lening (zie hierboven) vindt op dit moment (april / mei) plaats. De uitkomst ervan is nog onbekend. De mogelijkheid bestaat dat de renteopbrengsten na een aantal jaren (deels) zullen wegvallen.

Grondbeleid

De paragraaf grondbeleid geeft inzicht in het grondbeleid en de doelstellingen die worden nagestreefd. Tevens wordt in deze paragraaf de financiële positie van de grondexploitatie uiteengezet. Deze paragraaf kent de volgende indeling:

- Wettelijke eisen en informatievoorziening;
- Uitgangspunten grondbeleid;
- Financiële uitgangspunten grondexploitatie;
- Resultaten grondexploitatie;
- Ontwikkeling bufferreserve;
- Winstneming grondexploitatie;
- Risico's.

In de paragraaf grondbeleid wordt inzicht verschaft in de resultaatverwachting van de grondexploitaties zoals deze blijkt uit de jaarrekening 2022 in vergelijking met de prognoses volgens de overeenkomstige paragraaf in de begroting 2023. Momenteel heeft de gemeente Rheden twee lopende grondexploitaties:

- Vitatron / De Marke
- Dr Visserstraat

Wettelijke eisen en informatievoorziening

De verslagleggingsvoorschriften (Besluit Begroting en Verantwoording: BBV) vragen om transparantie in het grondbeleid voor de raad. In eerste plaats vanwege de grote financiële belangen en risico's die inherent zijn aan de grondexploitatie. In de tweede plaats zal de relatie van de doelstellingen van het grondbeleid met de doelen in het programmaplan dienen te worden gelegd. In de financiële verordening gemeente Rheden zijn bepalingen opgenomen inzake het grondbeleid. De verordening voorziet in een vierjaarlijkse actualisatie van het grondbeleid in de vorm van een nota grondbeleid. In de raadsvergadering van januari 2020 heeft de raad ingestemd met de beleidsnota grondbeleid 2020. In deze beleidsnota zijn de uitgangspunten voor begroting en realisatie van het grondbeleid en de grondexploitatie uitgewerkt.

Uitgangspunten grondbeleid

Het gemeentelijk grondbeleid is geen doel op zich, maar dient primair om andere beleidsdoelen te realiseren. Via het strategisch grondbeleid kan worden gestuurd op gewenste ontwikkelingen en kan regie worden behouden over nieuwe ontwikkelingen en zaken die niet door de markt worden opgepakt. De instrumenten van de Wet ruimtelijke ordening en het grondexploitatieplan zijn hierbij een hulpmiddel. De structuurvisie bepaalt primair waar grondbeleid zal worden ingezet om gewenste ontwikkelingen te initiëren. De doelstellingen c.q. uitgangspunten van de woonvisie zijn eveneens leidend voor het te voeren grondbeleid en ook bij het actualiseren van de bestemmingsplannen worden keuzen mede bepaald door het te voeren grondbeleid. De volgende uitgangspunten vormen in de gemeente Rheden de basis voor het strategisch grondbeleid:

1. De omgevingsvisie dient als input voor het strategisch grondbeleid;
2. Daar waar marktontwikkelingen aansluiten bij het gemeentelijke beleid is geen gemeentelijke interventie in de vorm van actief grondbeleid nodig;
3. Het grondbeleid ondersteunt het ruimtelijk beleid en daarmee een aantal maatregelen die ruimtelijk, functioneel en financieel met elkaar samenhangen;
4. Voor een goede regievoering is een zekere mate van grondbezit noodzakelijk;
5. Het grondbeleid wordt uitgevoerd via een zelfvoorzienende grondexploitatie.

Primair wordt gekozen voor een faciliterend grondbeleid, waarbij gemeentelijke sturing via het ruimtelijk beleid wordt vormgegeven. De gemeente is terughoudend ten aanzien van actief grondbeleid.

Financiële uitgangspunten

Financiële kaders

In de Nota Grondbeleid 2020 zijn de financiële uitgangspunten van de grondexploitatie opgenomen. Naast de uitgangspunten betreffende de raming van de inkomsten en uitgaven zijn hierbij tevens de financiële kaders in beeld gebracht.

Een belangrijk uitgangspunt is dat de grondexploitatie zelfvoorzienend moet zijn. Verliesgevende complexen dienen hierbij te worden gedekt door winstgevende complexen, zodanig dat de grondexploitatie zichzelf kan bedruipen (zelfvoorzienend) en geen beslag op de algemene middelen behoeft te worden gelegd.

Voor het geval de grondexploitatie verliesgevend is, dat wil zeggen op het moment dat toekomstige verliezen niet meer gedekt kunnen worden uit de exploitatieoverschotten, worden de plannen versoberd of het programma (ambitieniveau) neerwaarts bijgesteld.

Voor het opvangen van macro-economische ontwikkelingen voor het bestaande beleid, alsmede voor de ontwikkelingen van toekomstige plannen komen de verwachte winsten met ingang van 2010 ten gunste of ten laste van de bestemmingsreserve Risicobuffer Grondexploitaties.

Financiële uitgangspunten prognoses

Naast de bovengenoemde financiële kaders zijn in de beleidsnota grondbeleid Rheden 2020 de volgende financiële uitgangspunten opgenomen, die bepalend zijn voor de financiële prognoses in de begroting 2023 en meerjarenraming 2023-2026:

- Twee keer per jaar wordt per complex een actualisatie opgesteld van de te verwachten inkomsten en uitgaven (exploitatie opzet). Hierbij worden voor de bepaling van de hoeveelheden en prijzen de uitgangspunten gehanteerd, zoals deze zijn vastgelegd in de beleidsnota grondbeleid;
- Overeenkomstig de beleidsnota grondbeleid en de algemeen aanvaarde grondslagen van resultaatbepaling worden de volgende uitgangspunten gekozen inzake de verantwoording van de toekomstige resultaten:
  - Voor de verliesgevende deelcomplexen wordt een voorziening gevormd ter hoogte van het verwachte verlies, op het moment dat het verlies zichtbaar wordt (voorzichtigheidsprincipe). De voorziening wordt gevormd op het moment dat een (deel)complex in exploitatie wordt genomen. Met het bestuurlijk vaststellen van het te realiseren plan wordt ook het financieel kader vastgesteld. Met dit uitgangspunt voor het in exploitatie nemen van een complex wordt een reëel beeld gegeven van het te verwachten exploitatieresultaat en de noodzakelijke hoogte van de voorziening voor verliesgevende complexen;
  - Voor de winstgevende deelcomplexen zijn nieuwe verslagleggingsvoorschriften vastgelegd in de notitie grondexploitatie 2016. Een nadere uitleg is opgenomen in een in 2018 gepubliceerde actualisatie van de notitie grondexploitatie. De methodiek van winstneming gebeurt volgens de Percentage of Completion methode (POC-methode). Met deze methode wordt zowel rekening gehouden met het toerekeningbeginsel, het voorzichtigheidsbeginsel en het realisatiebeginsel. Het voorzichtigheidsbeginsel leidt ertoe dat realisatie van winst

moet worden uitgesteld tot daarover voldoende zekerheid bestaat. Wanneer er echter voldoende zekerheid bestaat moet voor zover gronden zijn verkocht en opbrengsten zijn gerealiseerd en kosten zijn gemaakt tussentijds naar rato van de voortgang van de grondexploitatie winst worden genomen. Hierbij mag wel rekening worden gehouden met risico's. De genomen winst wordt gestort in de Risicobuffer Grondexploitaties.

- Vanuit de grondexploitatie worden de kosten van het gemeentelijk personeel gedekt, waarbij de bijdrage vanuit de grondexploitatie aan het concern is gebaseerd op de omvang van de ontwikkelingen in de grondexploitatie. Uitgangspunt hierbij is dat alle personele kosten gedekt worden voor zover deze zijn toe te rekenen aan de grondexploitatie.

Resultaten

In dit onderdeel wordt inzicht verschaft in de resultaatverwachting van de grondexploitatie zoals deze blijkt uit de jaarrekening 2022 in vergelijking met de financiële situatie zoals vastgelegd in de laatste begroting. De belangrijkste verschillen worden hierbij nader verklaard.

Resultaatverwachting grondexploitatie

De grondexploitatie is opgebouwd uit een aantal complexen. Voor deze complexen wordt 2 keer per jaar op basis van de uitgangspunten van de vastgestelde bestemmingsplannen een prognose gemaakt van de te verwachten resultaten. De frequente actualisatie van de exploitatieopzetten waarborgt een continu inzicht in de financiële positie van de grondexploitatie. In het onderstaande overzicht blijkt welke resultaten worden verwacht van de 'lopende' complexen, volgens de meest recente prognose. Deze resultaten zijn op basis van de contante waarde. Dit op grond van het uitgangspunt in de beleidsnota grondbeleid Rheden.

- Saldo contante waarde: saldo eindwaarde uitgedrukt in de geldwaarde van vandaag (of een ander nader aan te geven datum);
- Saldo eindwaarde: saldo van kosten en opbrengsten op einddatum van de exploitatie, rekening houdend met alle rentekosten en -opbrengsten en kosten- en opbrengstenstijgingen gedurende de looptijd van het project.

Op grond van de gewijzigde BBV mogen de NIEGG met ingang van 1 januari 2016 geen deel meer uitmaken van de grondexploitatie. Deze worden verantwoord onder de materiële vaste activa op de balans.

Prognose resultaten grondexploitatie op contante waarde (in €; + = winst; - = verlies) voor begroting 2023, en jaarrekening 2022 en eindwaarde voor jaarrekening 2022.

Prognose resultaten grondexploitatie				
Complex	**Prognose Jaarrekening 2022 Eindw**	**Prognose Jaarrekening 2022 CW**	**Prognose Begroting CW 2023**	**Resultaatontwikkeling Contante Waarde**
Dr. Visserstraat	-46.737	-46.525	-44.354	- 2.172
Vitatron	-132.917	-132.316	-130.256	- 2.060
Totaal verliesgev.	**-179.653**	**-178.841**	**-174.610**	**- 4.231**
Voorziening verliesgevende complexen 1)	179.653			

1) Saldo verliesgevende complexen op eindwaarde wordt afgedekt door een voorziening.

Algemene toelichting

De toelichting op de resultaatontwikkeling vindt zoals hierboven aangegeven plaats op de contante waarde. Uit het bovengenoemd overzicht op contante waarde blijkt dat volgens de jaarrekening een totaal negatief resultaat op de lopende complexen wordt verwacht van -/- € 178.841.

Dit resultaat is €4.231 (contante waarde) negatiever dan ten tijde van de begroting 2023. Het totaal voor verliesgevende complexen neemt met € 4.290 (eindwaarde) toe van € 175.363 naar € 179.653. Het totaal resultaat van de verliesgevende complexen is genoemde € 179.653 en wordt afgedekt door de voorziening verliesgevende complexen grondexploitatie.

De resultaatontwikkeling per complex wordt hieronder nader toegelicht.

Resultaatontwikkeling per complex		
Complex	**Positief**	**Negatief**
Dr Visserstraat		-2.171
Vitraton		-2.060
Totaal		**-4.231**
Saldo		**-4.231**

Ontwikkeling reserve risicobuffer

De bufferreserve is in 2010 ingesteld en heeft per 1-1-2022 een positief saldo van € 660.222. Er is geen sprake van tussentijdse winstnemingen. Daarnaast is er toename van de voorziening à € 4.231,- voor verliesgevende projecten (eindwaarde) ten gevolge van de risicobuffer.

Ten behoeve van de implementatie van de Omgevingswet wordt in totaal € 378.585 onttrokken aan de reserve risicobuffer grondexploitaties. Bovendien is er € 4.199 onttrokken voor voormalig hockeyvelden te Dieren. In de komende jaren wordt nog € 70.801 voor dit project aan de reserve onttrokken.

Door onttrekkingen en toevoegingen wordt het nieuwe saldo van de risicobuffer € 273.207

Risicobuffer	
Saldo 1-1-2022	**660.222**
Toename voorziening verliesgevende projecten t.g.v. risicobuffer	4.231
Onttrekking tgv Omgevingswet	378.585
Onttrekking voormalig hockeyvelden Dieren	4.199
Saldo per 31-12-2022	**273.207**

Winstneming

De verwachte resultaten zijn in zijn geheel en per complex uiteengezet. Dit op basis van de algemeen aanvaarde grondslagen van resultaatbepaling. Voor alle verliesgevende deelcomplexen die in exploitatie zijn genomen zijn voorzieningen gevormd. Momenteel hebben we geen winstgevende complexen en is er zodoende geen sprake van tussentijdse winstneming.

Risico's

Exploitatie van bouwgrond gaat per definitie gepaard met risico's. De volgende risico's kunnen worden genoemd:

- nationale en regionale marktomstandigheden betreffende woningbouw en bedrijventerreinen;
- (verwachte) overheidsmaatregelen (zoals milieuvoorschriften, ruimtelijke ordening, subsidiemogelijkheden);
- prijsontwikkeling in onder andere de bouwsector;
- procedures die moeten worden doorlopen en de resulterende (mogelijk lange) doorlooptijd;
- claimgevoeligheid (onder andere planschade);
- algemene economische ontwikkeling;
- invloed van provincie en rijksoverheid op gewenste woningbouwprogramma's en uitgifte van bedrijventerreinen.

Binnen bepaalde marges zijn de risico's beheersbaar. Inherent aan een bouwgrondexploitatie is altijd het meerjarig karakter. Om dit proces goed te kunnen beheersen is het noodzakelijk voortdurend inzicht te hebben in de ontwikkeling van baten en lasten.

Op grond van een analyse van de risico's zijn de volgende verhoogde risico's te benoemen.

- Als algemeen risico kan worden vermeld dat er tussentijds als gevolg van (inspraak) procedures, wetswijzigingen e.d. plannen inhoudelijk aangepast zullen moeten worden. De financiële effecten hiervan kunnen een negatieve invloed hebben op de zelfvoorzienendheid van de grondexploitatie.
- Wanneer de niet in exploitatie genomen gronden in exploitatie genomen worden kunnen deze verlies- gevend zijn. Op dat moment zal een extra voorziening getroffen dienen te worden. Dit hangt af van de uiteindelijke plannen voor deze gronden.

Tenslotte is per 1 januari 2016 de VPB plicht voor overheidsbedrijven ingevoerd. Dit houdt in dat concurrerende en/of op winst gerichte ondernemingsactiviteiten van overheden vanaf 1 januari 2016 voortaan belastingplichtig kunnen zijn. Hieronder vallen ook de grondexploitaties. In de loop van 2020 is er getoetst of het totaal van de grondexploitaties van de gemeente Rheden als een (winstgevende) onderneming kan worden gezien. Voorlopig is er alleen sprake van te compenseren verliezen.

Openbaarheidsparagraaf Wet open overheid (Woo)

De openbaarheidsparagraaf is een nieuwe verplichte paragraaf in de jaarstukken 2022. De verplichting komt voort uit artikel 3.5 van de Wet open overheid (Woo) dat bepaalt dat een bestuursorgaan in de jaarlijkse begroting en verantwoording aandacht besteedt aan de beleidsvoornemens en uitvoering van de Woo. Deze begroting en jaarlijkse verantwoording vloeien voort uit het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV).

Met de verplichte openbaarheidsparagraaf wordt beoogd om een impuls te geven aan de actieve openbaarheid. In deze paragraaf geven wij u inzicht in de voortgang op de beleidsvoornemens en rapporteren wij over de openbaarmaking, bijvoorbeeld via Woo verzoeken.

De Woo
De Wet open overheid is op 1 mei 2022 inwerking getreden. Het doel van de Woo is een transparante overheid. Enerzijds wordt dit bereikt door de passieve openbaarmaking, welke ook al onder de voorganger de Wet openbaarheid van bestuur (Wob) van toepassing was. Daarmee kan een burger een verzoek tot openbaarmaking van informatie doen.

De Woo voegt daar de actieve openbaarmakingsplicht aan toe. De gemeente krijgt de verplichting om documenten uit elf informatiecategorieën uit eigen beweging openbaar te maken. De invoering van de Woo is gefaseerd, waarbij de actieve openbaarmakingsplicht op een nader bekend te maken tijdstip in delen zal worden ingevoerd. Als eerste zal een start zal worden gemaakt informatie die relatief eenvoudig openbaar te maken is.

Daarnaast eist de Woo dat de informatiehuishouding van de gemeente op orde is. Informatie moet beter vindbaar, uitwisselbaar, eenvoudig te ontsluiten en goed te archiveren zijn.

Digitaal Rheden
Nieuwe wet- en regelgeving maar ook de digitalisering van de samenleving dwingt ons om verder te digitaliseren. Zo wordt digitaal werken de norm bij in gebruikname van ons nieuwe gemeentehuis. De implementatie van de Wet open overheid is een belangrijk onderdeel van het Programma Digitaal Rheden, een meerjarig programma waar we in 2022 mee zijn gestart. Meer informatie over Digitaal Rheden leest u terug in de paragraaf Bedrijfsvoering.

De projectgroep Implementatie Woo, op dit moment bestaande uit zeven projectleden en een projectleider, is in 2021 gestart. De ervaringen die wij in 2022 hebben opgedaan nemen wij mee richting 2023 en waren input voor de programmabegroting 2023-2026. Zo kwamen we tot de conclusie dat er in het kader van actieve openbaarmaking noodzaak is voor software om documenten makkelijk en snel te kunnen anonimiseren, we zijn in 2022 met de selectie hiervan gestart. Daarnaast wordt gewerkt aan een impactanalyse van de Woo, is een start gemaakt met een inventarisatie van de informatiestromen binnen Rheden, en worden stappen gezet om de behandeling van Woo-verzoeken efficiënter en gecentraliseerd in te richten.

Openbaarmaking
Een groot deel van de WOO verzoeken werd via de website Rheden.nl ingediend en ook digitaal afgehandeld. In 2022 ontving de gemeente 25 Woo-verzoeken (met ingang van mei). Via de website officielebekendmakingen.nl en de website Rheden.nl worden bepaalde documenten van de raad en het college al actief openbaar gemaakt. Zo kan ervaring worden opgedaan en gebruikt voor komst van de actieve openbaarmakingsplicht.

De Woo koppelt de plicht tot actieve openbaarmaking aan de beschikbaarheid van het Platform Open OverheidsInformatie (PLOOI), een centrale voorziening ontwikkeld door het Ministerie van Binnenlandse Zaken. PLOOI was bij inwerkingtreding van de WOO niet gereed, waarmee de plicht tot actieve openbaarmaking is opgeschort totdat deze voorziening beschikbaar komt. Eind 2022

werd echter duidelijk dat PLOOI wordt stopgezet vanwege de te grote complexiteit en dat er een nieuwe voorziening zal worden ontwikkeld.

Om deze reden worden de Woo-verzoeken zelf en documenten uit de overige informatie-categoriëen in Rheden nog niet actief openbaar gemaakt totdat de nieuwe voorziening beschikbaar is. De documenten waar middels een Woo-verzoek om is verzocht zijn wel gepubliceerd op onze website en daarmee voor iedereen openbaar.

COVID-19

In 2022 hebben de naweeën van COVID-19 een impact gehad op de financiële resultaten van onze gemeente. Op verschillende plaatsen in deze jaarstukken is daar al aandacht aan geschonken. In deze paragraaf is de financiële impact op het resultaat van de jaarrekening 2022 in beeld gebracht.

(Bedragen x € 1.000)	Reserve / Ontvangen	Besteed	Inkomsten -derving	Invloed op resultaat	Reserve-restant
1.1 Samenleving – Re-integratie, Schuldhulpverlening & Minima	370	141	0	0	229
1.2 Samenleving – Jeugd & Onderwijs	446	61	0	0	385
1.3 Samenleving – Wmo Breed	303	55	0	0	248
1.4 Ondernemers & 450 jaar Rheden	145	44	0	0	101
1.5 Restant / Onvoorzien	613	613	0	0	0
	1877	914	0	0	963
2 Samenleving - Zorg	59	55	0	4	0
3 Samenleving - Sportbedrijf	72	0	72	0	0
4 NPO	340	340	0	0	0
5 Belastingen	211	0	0	211	0
6 Steunpakketten 2022	275	32	0	243	0
7 CTB	57	57	0	0	0
Totalen	2.891	1.398	72	458	963

In de kolom “Ontvangen / Reserve” is in totaal € 1.877 k meegenomen vanuit de bij de Jaarstukken 2020 en 2021 vastgestelde Bestemmingsreserves COVID. Daarnaast zijn hierin begrepen de middelen die het Rijk via haar circulaires heeft toegezegd, in de vorm van algemene uitkeringen (€ 545 k), specifieke uitkeringen (€ 23 k) en aangevraagde subsidie (€ 49 k).

Alle kosten die zijn of worden gemaakt zijn onderdeel van het betreffende taakveld (binnen verschillende programma’s) zoals opgenomen in deze jaarrekening. Voor de opbrengsten geldt dat alleen voor de NPO-middelen (onderdeel van taakveld 4.3, programma 1) en Compensatie Sport (taakveld 5.2, programma 2). De overige opbrengsten zijn onderdeel van de hogere algemene uitkering (taakveld 0.7, programma 8).

Alle kosten en opbrengsten zijn daarmee ook onderdeel van het financiële resultaat van deze jaarrekening vóór bestemming. Per saldo is sprake van een voordeel van afgerond € 0,5 miljoen.

1.1 Samenleving – Re-integratie, Schulphulpverlening & Minima

De bestedingen betreffen de kosten van steunpakketten re-integratie (€ 114 k) en behandeling toename financiële hulpvragen (€ 27).

1.2 Samenleving – Jeugd & Onderwijs

De bestedingen betreffen de kosten van activiteiten schuldenvrije toekomst jeugd (€ 61 k).

1.3 Samenleving – Wmo Breed

De bestedingen betreffen de kosten van compensatie van de cultuursector (€ 23 k), de activiteiten in het kader van kwetsbare groepen en eenzaamheid (€ 20 k) en de activiteitengids (€ 12 k).

1.4 Ondernemers & 450 jaar Rheden

De bestedingen betreffen de kosten van ondersteuning ondernemers (€ 14 k) en de activiteiten rond 450 jaar Rheden (€ 30 k).

1.5 Restant / Onvoorzien

Het bedrag dat hier in verantwoord is de overheveling vanuit de bestemmingsreserve Covid naar de bestemmingsreserve die gevormd is ten behoeve van "Ondersteunende maatregelen energiearmoede".

2 Samenleving - Zorg

De hieronder verantwoorde posten betreffen de meerkosten die aanbieders maken om de zorg te continueren in geval van Corona-beperkingen. Voor Wmo was het bedrag € 34 k, voor Jeugdzorg was het bedrag € 21 k.

3 Samenleving - Sportbedrijf

De hieronder verantwoorde posten betreffen voor wat betreft de ontvangen middelen en hun gerichte bestedingsdoel:

- Exploitatie Zwembaden : uitkering voor gemeenten en exploitanten van ijsbanen en zwembaden die door corona in de financiële problemen zijn gekomenBovenkant formulier (€ 23 k)
- Tegemoetkoming gederfde inkomsten uit verhuur : huurkwijtscheldingsregeling (TVS) voor verhuurders die een accommodatie verhuren aan een sportvereniging (€ 49 k)

4 NPO

Het gaat hier om de kosten gemaakt in het kader van het Nationaal Plan Onderwijs. Gemeenten krijgen extra geld om in samenwerking met scholen, kinderopvang, (jeugdgezondheids)zorg, bibliotheken en andere partijen activiteiten aan te bieden om de vaardigheden van leerlingen op cognitief, executief, sociaal en emotioneel vlak aanvullend te stimuleren

5 Belastingen

Met betrekking tot 2020 zijn nog extra middelen ontvangen ter compensatie van gederfde belastinginkomsten, waaronder toeristenbelasting.

6 Steunpakketten 2022

Het Rijk heeft in haar steunpakketten COVID-19 middelen in 2022 beschikbaar gesteld voor (impuls) re-integratie, schuldenproblematiek en bijzondere bijstand. Bij de vaststelling van de Zomerrapportage 2022 is besloten dat deze inkomsten kunnen vrijvallen ten gunste van het resultaat.

Ter compensatie van het wegvallen van een deel van de omzet van SW-bedrijven is wel een bedrag aan Scalabor toegezegd (€ 32 k).

7 CTB

De hieronder verantwoorde post betreft een ontvangen bedrag voor ondersteuning van organisaties bij de controle van het Corona Toegang Bewijs (CTB).

Taakvelden - Beleidsindicatoren

Pr.	Beleidsindicatoren (verplicht):	Waarde	Jaar
	Taakveld 0. Bestuur en ondersteuning		
5	1. Formatie (fte per 1.000 inwoners)	8,00	2022
5	2. Bezetting (fte per 1.000 inwoners)	7,62	2022
5	3. Apparaatskosten (kosten per inwoner in €)	1.500	2022
5	4. Externe inhuur (kosten als % van totale loonsom + totale kosten inhuur externen)	25,45%	2022
6	5. Overhead (% van totale lasten)	13,77%	2022
	Taakveld 1. Veiligheid		
5	6. Verwijzingen Halt (aantal per 1.000 jongeren)	7	2021
5	8. Winkeldiefstallen (aantal per 1.000 inwoners)	1,3	2022
5	9. Geweldsmisdrijven (aantal per 1.000 inwoners)	3	2022
5	10. Diefstallen uit woning (aantal per 1.000 inwoners)	0,9	2022
5	11. Vernielingen en beschadigingen (in de openbare ruimte)(aantal per 1.000 inwoners)	5,8	2022
	Taakveld 3. Economie		
1	14. Functiemenging (%)	45,6%	2021
1	16. Vestiging van bedrijven (aantal per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15 t/m 64 jaar)	153,3	2021
	Taakveld 4. Onderwijs		
1	17. Absoluut verzuim (aantal per 1.000 leerlingen)	2,1	2021
1	18. Relatief verzuim (aantal per 1.000 leerlingen)	33	2021
1	19. Vroegtijdig schoolverlaters zonder startkwalificatie (% deelnemers aan het VO en MBO onderwijs)	2,2%	2021
	Taakveld 5. Sport, cultuur en recreatie		
2	20. Niet sporters (%)	49,8%	2020
	Taakveld 6. Sociaal domein		
1	21. Banen (aantal per 1.000 inwoners in de leeftijd 15-64 jaar)	684,1	2021
2	22. Jongeren met een delict voor de rechter (% 12 t/m 21 jarigen)	1%	2021
1	23. Kinderen in uitkeringsgezin (% kinderen tot 18 jaar)	6%	2021
1	24. Netto arbeidsparticipatie (% van de werkzame beroepsbevolking ten opzichte van der beroepsbevolking)	69,6%	2022
1	26. Werkloze jongeren (% 16 t/m 22 jarigen)	2%	2021
1	27. Personen met een bijstandsuitkering (aantal per 10.000 inwoners)	377,1	2021
1	28. Lopende re-integratievoorzieningen (aantal per 10.000 inwoners in de leeftijd 15-64 jaar)	277,7	2022
2	29. Jongeren met jeugdhulp (% van alle jongeren tot 18 jaar)	12,6%	2022
2	30. Jongeren met jeugdbescherming (% van alle jongeren tot 18 jaar)	1,5%	2022
2	31. Jongeren met jeugdreclassering (% van alle jongeren van 12 tot 23 jaar)	0,2%	2022
2	32. Cliënten met een maatwerkarrangement WMO (aantal per 10.000 inwoners)	530	2022
	Taakveld 7. Volksgezondheid en milieu		
4	33. Omvang huishoudelijk afval (kg per inwoner)	162	2020
4	34. Hernieuwbare elektriciteit (%)	9,3%	2020
	Taakveld 8. Volksgezondheid, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing		
3	35. Gemiddelde WOZ-waarde (in € 1.000)	280	2022
3	36. Nieuw gebouwde woningen (aantal per 1.000 woningen)	1,6	2022
3	37. Demografische druk (%)	84,7%	2022
6	38. Gemeentelijke woonlasten eenpersoonshuishouden (in €)	812	2022
6	39. Gemeentelijke woonlasten meerpersoonshuishouden (in €)	857	2022

Jaarrekening

Baten en lasten en toelichting

In dit onderdeel wordt er ingegaan op het overzicht baten en lasten, de begrotingsrechtsmatigheid, de post onvoorzien, incidentele baten en lasten en de structurele toevoegingen en onttrekkingen aan reserves.

Overzicht baten en lasten

Dit onderdeel van de jaarrekening geeft inzicht in het resultaat van de programma's voor de primitieve begroting, de actuele begroting en de realisatie 2022. Daarbij wordt een uitsplitsing gemaakt tussen het saldo van baten en lasten en het saldo van toevoegingen (=lasten) en onttrekkingen (=baten) in de reserves.

De jaarstukken zijn integraal opgesteld en bestaan uit het jaarverslag en de jaarrekening. Om onnodige dubbelingen in tekst te voorkomen wordt voor een nadere toelichting op de afwijking van baten en lasten verwezen naar de programma's. Ieder programma wordt afgesloten met een financiële tabel waarin per taakveld de baten en lasten worden weergegeven en tevens (voor het gehele programma) de mutaties op de reserves worden vermeld. Deze tabel wordt gevolgd door een tabel met de afwijkingen van dat programma ten opzichte van de vastgestelde begroting en een nadere inhoudelijke toelichting op de grootste afwijkingen.

De verantwoordelijkheid voor de juistheid en volledigheid van de eigen bijdragen Wmo is geen gemeentelijke verantwoordelijkheid en valt derhalve niet onder de reikwijdte van de rechtmatigheidscontrole door de accountant van de gemeente.

In onderstaande tabel is de feitelijke realisatie van de lasten, de baten en het saldo opgenomen.

Overzicht baten en lasten				(Bedragen x € 1.000)
Programma	2022 Primitieve begroting	2022 Gewijzigde begroting	2022 Werkelijk	2022 Saldo
Lasten				
1. Economische Ontwikkeling	12.471	13.201	12.919	282
2. Welzijn	62.964	68.148	70.505	-2.357
3. Gebiedsontwikkeling	14.412	17.301	16.270	1.030
4. Duurzaamheid	9.409	9.855	9.751	104
5. Bestuur en Veiligheid	7.962	8.371	8.735	-364
6. Overhead en algemene dekkingsmiddelen	17.602	18.906	19.278	-372
subtotaal lasten programma's	124.819	135.781	137.458	-1.677
Toevoegingen aan reserves				
1. Economische Ontwikkeling				0
2. Welzijn		2.131	2.235	-104
3. Gebiedsontwikkeling	306	631	1.827	-1.196
4. Duurzaamheid				0
5. Bestuur en Veiligheid				0
6. Overhead en algemene dekkingsmiddelen	0	1.634	1.945	-311
subtotaal toevoegingen	306	4.396	6.007	-1.611
Baten				
1. Economische Ontwikkeling	1.558	1.717	2.191	474
2. Welzijn	18.337	17.556	19.404	1.848
3. Gebiedsontwikkeling	1.900	2.196	2.587	391
4. Duurzaamheid	10.064	10.064	10.048	-16
5. Bestuur en Veiligheid	641	641	1.462	821
6. Overhead en algemene dekkingsmiddelen	93.795	104.197	106.504	2.307
subtotaal baten programma's	126.296	136.372	142.196	5.824
Onttrekkingen aan reserves				
1. Economische Ontwikkeling	0	306	292	-14
2. Welzijn	40	2.470	2.001	-469
3. Gebiedsontwikkeling	420	2.403	2.073	-330
4. Duurzaamheid			57	57
5. Bestuur en Veiligheid				0
6. Overhead en algemene dekkingsmiddelen	3	3	103	100
subtotaal onttrekkingen	463	5.183	4.527	-656
Saldo baten en lasten	1.477	591	4.738	4.147
Saldo ontrekkingen en toevoegingen	157	787	-1.480	-2.267
Totaal saldo	1.634	1.378	3.257	1.879

In deze tabel zijn de baten, onttrekkingen, lasten en toevoegingen afzonderlijk inzichtelijk gemaakt.

Overzicht baten en lasten (Bedragen x € 1.000) Programma	2022 realisatie Baten	2022 realisatie Lasten	2022 Saldo
1. Economische Ontwikkeling	2.483	12.919	-10.436
2. Welzijn	21.405	72.740	-51.335
3. Gebiedsontwikkeling	4.660	18.097	-13.437
4. Duurzaamheid	10.105	9.751	355
5. Bestuur en Veiligheid	1.462	8.735	-7.273
6. Overhead en algemene dekkingsmiddelen	106.607	21.223	85.384
Totaal	146.723	143.465	3.257

Begrotingsrechtmatigheid

In het kader van de begrotingsrechtmatigheid is voorgeschreven dat het college een toelichting opneemt in de jaarrekening voor de programma's waar in werkelijkheid een nadelige afwijking ten opzichte van de begroting (inclusief wijzigingen) is ontstaan. Dit voorschrift geldt alleen voor de lasten. Hieronder is deze toelichting voor de betreffende programma's opgenomen.

Begrotingsrechtmatigheid			
Programma	Vastgesteld na wijziging	Werkelijk	Verschil
1 Economische Ontwikkeling	13.201	12.919	282
2 Welzijn	68.148	70.505	-2.357
3 Gebiedsontwikkeling	17.301	16.270	1.030
4 Duurzaamheid	9.855	9.751	104
5 Bestuur en Veiligheid	8.371	8.735	-364
6 Overhead en algemene dekkingsmiddelen	18.906	19.278	-372

Bij de programma's 1, 3 en 4 is er geen sprake van een overschrijding van de lasten van het betreffende programma waarmee deze, in dit kader, als rechtmatig kunnen worden beschouwd in het licht van de begrotingsrechtsmatigheid.

Programma 2 Welzijn
De overschrijding (ad € 2,3 mln.) van de lasten heeft als belangrijkste oorzaken de hogere exploitatiekosten van sportaccommodaties, de uitkering van de energietoeslag en de inzet van extra, ingehuurd, personeel. Deze overschrijding kon voor een groot deel worden opgevangen door hogere baten (ad € 1.848k) binnen het programma. Ten aanzien van de restoverschrijding gaat het met name om wettelijk verplichte taken met een open einde karakter.

Programma 5 Bestuur en veiligheid
Op lastenniveau is sprake van een overschrijding van afgerond € 364.000. De totale hogere lasten worden gecompenseerd door hogere baten, met name op de taakvelden 0.1 Bestuur en 1.2 Openbare Orde en Veiligheid.

Programma 6 Overhead en algemene dekkingsmiddelen
Op dit programma is sprake van een overschrijding van afgerond € 372.000 op de lasten. Dit komt met name tot uitdrukking op het taakveld 0.4 "Overhead" waar de lasten en baten afgerond € 1.076.000 hoger zijn dan geraamd. De hogere lasten zijn enerzijds gedekt door hogere baten en anderzijds door lagere kosten op het taakveld 0.8 "Overige baten en lasten".

Conclusie

Het overgrote deel van de overschrijdingen op de lasten wordt veroorzaakt door open-einde-regelingen of worden gecompenseerd door hogere baten en tellen om die reden niet mee voor het oordeel ten aanzien de begrotings(on)rechtmatigheid.

Aanwending bedrag voor onvoorzien

Voor niet voorziene incidentele uitgaven is in de primitieve begroting 2022 geen bedrag geraamd.

Incidentele baten en lasten

Het onderstaand overzicht betreft de incidentele baten en lasten in de jaarrekening 2022, niet zijnde incidentele afwijkingen op structurele budgetten.

Bedragen x € 1	Lasten	Baten
Programma 1. Economische Ontwikkeling		
Mutaties reserves		292.063
COVID-19	15.090	
Totaal	15.090	292.063
Programma 2. Welzijn		
Mutaties reserves	2.235.000	2.001.362
COVID-19	50.080	
Erfgoed Omgevingswet	8.403	
Maatwerk monumenten	9.686	
Kerkenvisie	27.965	
Motie Energiearmoede		500.000
Totaal	2.331.135	2.501.362
Programma 3. Gebiedsontwikkeling		
Mutaties reserves	1.815.938	2.183.061
COVID-19	70	
Implementatie omgevingswet	1.001.496	
Voormalig hockeyvelden Dieren	8.431	
Zwerfafval	60.911	41.286
Totaal	2.886.845	2.224.347

Programma 4. Duurzaamheid		
Mutaties reserves		57.000
Duurzaamheidsprojecten	709.671	
Totaal	709.671	57.000
Programma 5. Bestuur en Veiligheid		
COVID-19	61.034	172.821
Totaal	61.034	172.821
Programma 6. Overhead en algemene dekkingsmiddelen		
Mutaties reserves	1.944.706	103.338
COVID-19	77.768	
Huisvestingsvraagstuk Gemeentehuis	401.199	
Rheden 450 jaar	55.008	
Totaal	2.478.681	103.338
Totaal-Generaal	**8.482.456**	**5.350.931**

Structurele toevoegingen en onttrekkingen aan reserves

Bedragen	Toevoegingen	Onttrekkingen
Reserve SBO landschapsbeleidpl	11.279	
Reserve herstructurering woongebieden		100.000
Reserve Carion		4.943
Totaal	11.279	104.943

Wet normering topinkomens (WNT)

Het kabinet Rutte-Asscher heeft de wetgeving inzake topinkomens aangescherpt. Het kabinet wil dat topinkomens in de (semi)publieke sector maximaal 100% van het ministerssalaris zijn. De strengere normen gelden voor alle medewerkers van (semi)publieke organisaties. Dit betekent dat niemand in de (semi)publieke sector meer kan verdienen dan een minister. Voor de gemeente Rheden betekent dit de verplichting om met ingang van de jaarstukken 2013 VOOR topfunctionarissen inzage te geven in het geheel van de bezoldiging. Binnen de definitie van de wet worden bij gemeenten zowel de gemeentesecretaris als griffier als topfunctionaris aangemerkt. Onderstaand wordt conform de wet in de wet gespecificeerde uiteenzetting de bezoldiging getoond.

bedragen x € 1	N. Renkema-Holstein	M. Kateman	C. Knipping
Gegevens 2022			
Functiegegevens	**Gemeente-secretaris**	**Griffier**	**Griffier**
Aanvang en einde functievervulling in 2022	01/01 – 31/12	01/01 – 31/01	01/09 – 31/12
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	1,0	1,0	1,0
Dienstbetrekking?	Ja	Ja	Ja
Bezoldiging			
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	124.415	92.289	30.047
Beloningen betaalbaar op termijn	18.454	13.471	4.531
Subtotaal	**142.869**	**105.760**	34.578
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	216.000	216.000	72.197
-/- Onverschuldigd betaald en nog niet terugontvangen bedrag	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.
Totale bezoldiging	**142.869**	**105.760**	**72.197**
Reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan	N.v.t.	N.v.t.	
Toelichting op de vordering wegens onverschuldigde betaling	N.v.t.	N.v.t.	
Gegevens 2021			
Functiegegevens	**Gemeente-secretaris**	**Griffier**	
Aanvang en einde functievervulling in 2021	01/01 – 31/12	01/03 – 31/12	
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	1,0	1,0	
Dienstbetrekking?	Ja	Ja	
Bezoldiging			
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	118.097	89.571	
Beloningen betaalbaar op termijn	18.102	14.057	
Subtotaal	**136.199**	**103.628**	
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	209.000	209.000	
Totale bezoldiging 2021	**136.199**	**103.628**	

Leidinggevende topfunctionarissen zonder dienstbetrekking.

bedragen x € 1	**S. Engelen**	
Functiegegevens	**Interim griffier**	
Kalenderjaar	**2022**	**2021**
Periode functievervulling in het kalenderjaar (aanvang – einde)	01/02 t/m 31/8	n.v.t.
Aantal kalendermaanden functievervulling in het kalenderjaar	7	n.v.t.
Omvang van het dienstverband in uren per kalenderjaar	864	n.v.t.
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum		
Maximum uurtarief in het kalenderjaar	€ 206	€ 199
Maxima op basis van de normbedragen per maand	€193.300	n.v.t.
Individueel toepasselijke maximum gehele periode kalendermaand 1 t/m 12	**€177.984**	
Bezoldiging (alle bedragen exclusief btw)		
Werkelijk uurtarief lager dan het maximum uurtarief?	Ja	
Bezoldiging in de betreffende periode	100.101	n.v.t.
Bezoldiging gehele periode kalendermaand 1 t/m 12	**100.101**	
-/- Onverschuldigd betaald en nog niet terugontvangen bedrag		
Bezoldiging	**100.101**	
Het bedrag van de overschrijding en de reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan	N.v.t.	N.v.t.
Toelichting op de vordering wegens onverschuldigde betaling	N.v.t.	

Balans en toelichting

In dit onderdeel wordt er ingegaan op de balans, de grondslagen en de toelichting bij de balans.

Activa

ACTIVA Omschrijving	31-12-2022	31-12-2021
Vaste activa		
Immateriële vaste activa	508.165	340.967
- Kosten van onderzoek en ontwikkeling van activa	368.165	180.967
- Eigendom in activa van derden	140.000	160.000
Materiële vaste activa	119.171.842	116.902.066
- Investeringen met een economisch nut	51.429.073	51.418.237
- Investeringen met een economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven	44.896.791	44.476.049
- Investeringen in openbare ruimte met een maatschappelijk nut	22.845.978	21.007.780
Financiële vaste activa	5.229.383	5.233.382
- Kapitaalverstrekkingen aan deelnemingen	608.767	608.767
- Leningen aan deelnemingen	2.207.240	2.207.240
- Overige langlopende leningen	2.413.376	2.417.376
Totaal vaste activa	**124.909.390**	**122.476.415**
Vlottende activa		
Voorraden	249.176	244.985
- Onderhanden werk (bouwgronden in exploitatie)	249.176	244.985
Uitzettingen < 1 jaar	24.211.747	20.578.375
- Vorderingen op openbare lichamen	8.547.953	8.745.155
- Uitzettingen in 's Rijks schatkist met een rentetypische looptijd korter dan één jaar	9.523.139	5.473.276
- RC-verhoudingen met niet-financiële instellingen	285.811	285.743
- Overige vorderingen	5.854.844	6.074.201
Liquide middelen	597.553	648.365
- Kassaldi	7.539	11.022
- Banksaldi	590.014	637.344
Overlopende activa	4.182.056	2.295.141
- Overige nog te ontvangen bedragen en de vooruitbetaalde bedragen die ten laste van volgende begrotingsjaren komen	4.182.056	2.295.141
Totaal vlottende activa	**29.240.532**	**23.766.867**
TOTAAL ACTIVA	**154.149.922**	**146.243.282**
Bedrag waarvan het recht op verliescompensatie krachtens de Wet op de vennootschapsbelasting 1969 bestaat	196.066	223.842

Passiva

PASSIVA Omschrijving	31-12-2022	31-12-2021
Vaste passiva		
Eigen vermogen	32.885.094	28.147.517
- Algemene reserve	11.583.868	11.490.753
- Bestemmingsreserve	18.043.807	13.611.356
- Gerealiseerde resultaat	3.257.419	3.045.408
Voorzieningen	7.563.493	6.477.375
Vaste schulden > 1 jaar	90.736.259	90.636.259
- Onderhandse leningen aan binnenlandse banken en overige financiële instellingen	90.500.000	90.500.000
- Waarborgsommen	236.259	136.259
Totaal vaste passiva	**131.184.846**	**125.261.151**
Vlottende passiva		
Vlottende schulden < 1 jaar	13.353.963	11.737.362
- Overige schulden	13.353.963	11.737.362
- Overige kasgeldleningen		0
- Bank en girosaldi		0
Overlopende passiva	9.611.113	9.244.769
De voorschotbedragen voor uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel die dienen ter dekking van lasten van volgende begrotingsjaren, ontvangen van:		
- Europese overheidslichamen		0
- Het Rijk	4.504.914	5.291.959
- Overige Nederlandse overheidslichamen	1.948.532	1.948.532
Voorruitontvangen subsidies	3.157.667	2.004.277
Totaal vlottende passiva	**22.965.076**	**20.982.131**
TOTAAL PASSIVA	**154.149.922**	**146.243.282**
Garantstellingen	121.721	121.721
Gewaarborgde leningen	211.138.000	203.160.000

Toelichting op de balans

De gehanteerde uitgangspunten bij het opstellen van de jaarrekening hebben achtereenvolgens betrekking op:

Toepassing besluit begroting en verantwoording
De jaarrekening 2022 is opgesteld met inachtneming van het 'Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten' van 17 januari 2003, inclusief de daarop reeds besloten wijzigingen.

Waarderingsgrondslagen en resultaatbepaling algemeen

In de financiële verordening gemeente Rheden (verordening ex artikel 212 VAN de Gemeentewet) zijn enkele artikelen opgenomen met betrekking tot waardering en resultaatbepaling. De bepalingen uit de financiële verordening zijn opgenomen in onderstaande grondslagen.

Algemeen geldt dat bij waardering tegen verkrijgingsprijs, deze gedefinieerd als zijnde de inkoopprijs en de bijkomende kosten. Bij waardering tegen vervaardigingsprijs wordt dit gedefinieerd als zijnde de aanschaffingskosten van de gebruikte grond- en hulpstoffen en de overige kosten die rechtstreeks aan de vervaardiging kunnen worden toegerekend. In de vervaardigingsprijs kunnen voorts een redelijk deel van de indirecte kosten en de rente over het tijdvak van de vervaardiging worden opgenomen.

De jaarrekening is opgesteld op basis van de continuïteitsveronderstelling.

Eigen bijdrage op grond van de WMO.
Een aanvrager van een voorziening, hulp in de huishouding of een financiële tegemoetkoming (persoonsgebonden budget) is op grond van de Wmo een bijdrage verschuldigd. De wetgever heeft bepaald dat de berekening, oplegging en incasso van deze eigen bijdrage wordt uitgevoerd door het CAK. De informatie van het CAK (om privacyredenen beperkt) is ontoereikend om als gemeente de juistheid op persoonsniveau en volledigheid van de eigen bijdragen als geheel te kunnen vaststellen. Door de systematiek te kiezen van het vaststellen van de eigen bijdragen door het CAK, heeft de wetgever in feite bepaald, dat de verantwoordelijkheid voor de juistheid en volledigheid van de eigen bijdragen op grond van de Wmo geen gemeentelijke verantwoordelijkheid is. Dit betekent dat door de gemeenten geen zekerheden omtrent omvang en hoogte van de eigen bijdragen kunnen worden verkregen.

Waarderingsgrondslagen vaste activa

Immateriële vaste activa
Geactiveerde kosten voor onderzoek en ontwikkeling van een bepaald actief worden onder de immateriële vaste activa verantwoord. Kosten voor afsluiten van geldleningen worden door de gemeente Rheden niet geactiveerd, maar direct ten laste van de exploitatie gebracht.

De voorbereidingskosten voor een bepaald actief worden beschouwd als onderdeel van de verkrijgingsprijs van materiële activa. De afschrijvingstermijn van het geactiveerde materiële actief is geldend voor het totale bedrag.
M.i.v. 2017 moeten de bijdragen aan activa in eigendom van derden ook worden verantwoord onder de immateriële vaste activa. (Was financiële vaste activa).

Door de wijziging van de BBV zijn bepaalde investeringen in de activa van derden geherclassificeerd van financiële vaste activa naar immateriële vaste activa.

Materiële vaste activa
Dit betreffen investeringen met een meerjarig economisch nut, meerjarig economisch nut waarvoor heffing wordt geheven en een meerjarig maatschappelijk nut. Sinds 2017 worden ook de niet in exploitatie genomen bouwgronden verantwoord onder de materiële vaste activa. Deze werden voorheen verantwoord onder de voorraden.

Activa met een meerjarig economisch nut en activa met een meerjarig economisch nut waarvoor heffing wordt geheven zijn opgenomen tegen de boekwaarde. De boekwaarde betreft de verkrijgingsprijs of historische kost- prijs verminderd met de reeds vervallen afschrijvingstermijnen. De verkrijgingsprijs of historische kostprijs wordt bruto geactiveerd. Dit betekent dat onttrekkingen uit bestemmingsreserves geen deel uitmaken van de verkrijgingsprijs of historische kostprijs, maar over de gehele looptijd (lineair) worden gecorrigeerd op de berekende afschrijvingslasten. Deze activa komen niet in aanmerking voor extra afschrijving.

Investeringen met een economisch nut hebben betrekking op:
- De gemeentelijke organisatie: gebouwen waarin gemeentelijke activiteiten zijn ondergebracht;

- Inventaris, apparatuur, installaties, machines en vervoersmiddelen;
- Objecten die door de gemeente geëxploiteerd worden: woningen, gebouwen, terreinen, riolering e.d.

Activa met een meerjarig maatschappelijk nut in de openbare ruimte moeten m.i.v. 2018 worden geactiveerd. Bijdragen van derden worden hierop in mindering worden gebracht. Bestemmingsreserves mogen alleen nog worden ingezet ter dekking van de afschrijvingslasten. Er wordt afgeschreven conform de hieronder opgenomen tabel. Investeringen met een maatschappelijk nut hebben betrekking op: aanleg en onderhoud van (inrichting van) wegen, watergangen, civiele kunstwerken, (inrichting van) groen, kunstwerken en speelplaatsen.

Afschrijving
Afschrijving van materiële vaste activa geschiedt in beginsel volgens de lineaire methode. Het startmoment van afschrijvingen is in principe het jaar volgend op het jaar van ingebruikname. Afwijking hiervan is slechts mogelijk bij raadsbesluit, indien hier gegronde redenen voor zijn.

Afschrijvingstermijnen

Soort investering	Afschrijvingstermijn (in jaren)
Economisch nut	
Grondkosten	n.v.t.
Gebouwen	40
Eerste inrichting en inventaris	10-12
Eerste inrichting en inventaris schoolgebouwen	15
Centrale verwarmingsinstallaties	15
Noodvoorzieningen onderwijs	15
Apparatuur betaald parkeren	8
Investeringsbijdragen monumenten	20-40
Restauratie gebouwen	20-40
Standplaatsen woonwagen	40
Huur woonwagens	n.v.t.
Rioleringen	60-80
Vervoermiddelen, exclusief materiaal brandweer	5-10
Automatiseringsapparatuur, hardware	3-5
Automatiseringsapparatuur, software	5
Inventaris/meubelen	10-12
Vloerbedekking	10-12
Maatschappelijk nut	
Grondkosten civieltechnische werken	100
Civieltechnische werken	40
Verharding zandwegen	10
Speelgelegenheden	10
Plantsoenaanleg	25
Verkeersregelinstallaties	15
Aanleg vijvers	20
Lichtmasten	40
Armaturen	20
Abri’s	15
Kunstgrasveld	9-10

Financiële vaste activa

Onder financiële vaste activa vallen kapitaalverstrekkingen en verstrekte leningen. Waardering geschiedt tegen nominale waarde en afschrijving vindt alleen plaats indien sprake is van duurzame waardevermindering.

Waarderingsgrondslagen vlottende activa

Voorraden
De voorraden grond in exploitatie zijn gewaardeerd tegen de vervaardigingsprijs. De ontvangen verkoopopbrengsten worden in mindering gebracht op de boekwaarde. Bij een verliesgevend plan wordt voor het gecalculeerde verlies een voorziening gevormd. Deze voorziening wordt in mindering gebracht op de boekwaarde van de bouwgronden in exploitatie (onderhanden werk). Winst op grondexploitatie wordt genomen naar rato van de voortgang volgens de percentage of completion methode.

Vorderingen
De vorderingen zijn gewaardeerd tegen de nominale waarde, onder aftrek van eventuele voorzieningen wegens oninbaarheid. De voorziening wordt bepaald op basis van een statische en dynamische beoordeling van de debiteuren algemeen en debiteuren belastingen.

Overige vlottende activa
De overige vlottende activa zijn gewaardeerd tegen de nominale waarde.

Waarderingsgrondslagen vaste passiva

Reserves
Reserves worden gevormd conform de door de raad genomen besluiten. Dit geldt eveneens voor de toevoegingen en onttrekkingen. Belangrijke afwijkingen zijn vermeld in de toelichting op de balans. Bestemmingsreserves zijn de voor een specifiek doel afgezonderde bestanddelen van het eigen vermogen.

Voorzieningen
Voorzieningen worden gevormd wegens:

1. verplichtingen en verliezen waarvan de omvang op de balansdatum onzeker is, doch redelijkerwijs te schatten;
2. op de balansdatum bestaande risico's ter zake van bepaalde te verwachten verplichtingen of verliezen waarvan de omvang redelijkerwijs is te schatten;
3. kosten die in een volgend begrotingsjaar zullen worden gemaakt, mits het maken van die kosten zijn oorsprong mede vindt in het begrotingsjaar of in een voorafgaand begrotingsjaar en de voorziening strekt tot gelijkmatige verdeling van lasten over een aantal begrotingsjaren.
4. de bijdragen aan toekomstige vervangingsinvesteringen, waarvoor een heffing wordt geheven.

Voorzieningen worden gewaardeerd op het nominale bedrag van de betrokken verplichting c.q. het voorzienbare verlies. Met uitzondering van de Voorziening pensioen bestuur, deze is gewaardeerd tegen contante waarde. De onderhoudsegalisatievoorzieningen stoelen op een meerjarenraming van het uit te voeren groot onderhoud aan (een deel van) de gemeentelijke kapitaalgoederen, waarbij rekening is gehouden met de kwaliteitseisen die ter zake geformuleerd zijn.

Langlopende schulden
De langlopende schulden zijn gewaardeerd tegen de nominale waarde.

Waarderingsgrondslagen vlottende passiva

De waardering van de vlottende passiva gebeurt op nominale waarde. Met ingang van 2008 worden ontvangen voorschotbedragen van Europese en Nederlandse overheidslichamen voor uitkering met een specifiek bestedingsdoel, die dienen ter dekking van lasten in volgende begrotingsjaren, afzonderlijk verantwoord onder de overlopende passiva.

Grondslagen resultaatbepaling

Deze grondslagen zijn grotendeels ontleend aan de waarderingsgrondslagen. Voor het overige geldt dat de las- ten en baten worden toegerekend aan het jaar waarop deze betrekking hebben. Alle lasten en baten, die betrekking hebben op het boekjaar en tijdens het opstellen van de jaarrekening bekend zijn worden in het betreffende verslagjaar verwerkt. Daarbij geldt dat verliezen worden verantwoord op het moment dat ze voorzienbaar zijn en winsten eerst worden verantwoord nadat ze gerealiseerd zijn.

Kosten toerekening

De extra comptabele toerekening van de overhead vindt plaats op basis van voorcalculatorisch tarief. Dit gebeurt deels via tijd- schrijven van het ambtelijk apparaat en deels via andere verdeelsleutels.

Toelichting op de afzonderlijke activaposten

In dit onderdeel wordt er ingegaan op de immateriële vaste activa, de materiële vaste activa, de financiële vast activa en de vlottende activa.

Immateriële vaste activa

Immateriële vaste activa	
Aanschafwaarde 31-12-2021	741.585
Cumulatieve afschrijving t/m 2021	-400.618
Boekwaarde per 31-12-2021	340.967
Investeringen	198.675
Desinvesteringen	
Afschrijvingen	-31.477
Aanschafwaarde 31-12-2022	940.260
Cumulatieve afschrijvingen t/m 2022	-432.095
Boekwaarde 31-12-2022	508.165

Materiële vaste activa

Materiële vaste activa		
Post	**2022**	**2021**
In erfpacht uitgegeven gronden	690.060	690.060
Overige investeringen met een economisch nut		

Gronden en terreinen	4.201.416	4.201.415
Woonruimten	16.733	19.522
Bedrijfsgebouwen	37.906.534	36.987.912
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken	2.815.863	3.087.899
Vervoermiddelen	215.581	364.484
Machines, apparaten en installaties	1.393.091	1.567.763
Overige materiële vaste activa	4.189.795	4.499.179
	51.429.073	51.418.236
Investeringen met een economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven		
Riolering, begraafplaatsen en huisvuil	44.896.791	44.476.049
Investeringen in de openbare ruimte met maatschappelijk nut		
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken (voor 2017)	12.260.381	13.055.384
Overige materiële vaste activa	25.310	28.085
	12.285.691	13.083.469
Investeringen in de openbare ruimte met maatschappelijk nut		
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken (vanaf 2017)	10.560.287	7.924.311
	22.845.978	21.007.780
Totaal materiële vaste activa	119.171.842	116.902.066

Gronden en terreinen
Onderdeel van de gronden en terreinen zijn een drietal terreinen die behoren tot de zogenaamde 'niet in exploitatie genomen gronden' (NIEGG).

1. Kappersweg/ De Timp: dit terrein heeft een boekwaarde van € 1.6 miljoen en beslaat 4ha. Hiervan is naar verwachting 3ha netto uitgeefbaar. De boekwaarde per vierkante meter is derhalve € 40 per vierkante meter. De huidige bestemming is bedrijventerrein. De gemeente is voornemens dit terrein in exploitatie te nemen wanneer het complex Vitatron voltooid is. Op basis van het provinciale beleid inzake bedrijventerreinen zijn er geen belemmeringen om dit terrein op de markt te brengen. Gezien het feit dat de verkoopprijzen van het complex Vitatron, dat een vergelijkbaar karakter heeft, ruim € 90 per vierkante meter bedragen en er ook geen kostenintensieve bewerkingen, zoals saneringen of sloopwerkzaamheden, noodzakelijk zijn, bestaat er geen aanleiding om te veronderstellen dat de grond niet tenminste die € 40 per vierkante meter zou opbrengen.

2. Du Commerce: betreft een kavel van 7.850 m2 en valt onder het bestemmingsplan 'Bedrijventerrein Kanaalzone'. De kavel heeft een boekwaarde van € 227k en omgerekend € 29 per vierkante meter. De verkoopprijzen van Vitatron, die onder hetzelfde bestemmingsplan vallen, bedragen ruim € 90 per vierkante meter. Gezien de matige eigenschappen van de kavel, slechte ligging, matige ontsluiting en geen zichtlocatie, is de boekwaarde voorzichtigheidshalve ruim onder de € 90 per m2, namelijk naar € 29 per m2, bijgesteld. De gemeente stelt de locatie Du Commerce ter beschikking aan De KAS BV dat een zonnepark gaat realiseren op het terrein. Op basis van de vergoeding die betaald wordt voor het gebruik is een taxatie uitgevoerd. De waarde vanuit de taxatie is gelijk gesteld aan € 195.000.

Het verloop van de materiële vaste activa

Verloop materiële vaste activa	
Boekwaarde per 01-01-2022	116.902.066
Investeringen	7.606.759
Desinvesteringen	0
Bijdrage van derden	933.526
Afschrijvingen	4.403.456
Boekwaarde 31-12-2022	119.171.842

Verloopoverzicht materiële vaste activa					(bedragen x € 1.000)	
Soort vaste activa	**BW 1-1-22**	**Investeringen**	**Desinvesteringen**	**Afschrijvingen**	**Bijdragen van derden**	**BW 31-12-22**
Grond en terreinen	4.891					4.891
Woonruimten	20			3		17
Bedrijfsgebouwen	36.988	2.931		1.505	507	37.907
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken	3.088	8		280		2.816
Vervoermiddelen	364			149		216
Machines, apparaten en installaties	1.568			175		1.393
Overige materiële vaste activa	4.499	3		312		4.190
Econ.nut waarvoor heffing	44.476	1.740		997	322	44.897
Inv. Maatsch. nut voor 2017	13.083	22		765	54	12.287
Inv. Maatsch.nut vanaf 2017	7.924	2.903		218		10.559
Totalen	116.902	7.607		4.403	934	119.172

De belangrijkste investeringen (> € 100.000) in 2022 betreffen:

Belangrijkste investeringen	Investeringen	Bijdragen van derden c.q desinvestering	Totaal
Nieuwbouw gemeentehuis	2.366.166		2.366.166
Ventilatiesysteem Scholen	535.674	255.681	279.994
Renovatie Groen	377.184	10.000	367.184
Vervanging lichtmasten 2020	357.161		357.161
Zuidflank Rheden 1e fase	741.685	40.000	701.685
Fietspad Badhuislaan	323.340		323.340
Reconstructie Harderwijkerwijk	589.829		589.829
GRP Jeruzalem	108.659	3.186	105.474
Riool Vervanging Burg. Willemsstraat Dieren	179.934		179.934
Zwanensingel-Gruttostraat Velp	155.529		155.529
Herinrichting Tuinstraat Velp	225.423		225.423
Relining 2021	166.701		166.701
Reconstructie Oranjebuurt Dieren	616.170	312.345	303.825

Meubilair (wegen)	100.477		100.477
Nieuwbouw Zwembad Velp	7.767	251.740	-243.973
Overige mutaties < € 100.000	755.060	60.574	694.486
Totaal	7.606.759	933.526	6.673.233

Financiële vaste activa

Financiële vaste activa	Kapitaalver-strekkingen aan deelnemingen	Leningen aan deelnemingen	Overige langlopende leningen	Totaal
Boekwaarde 01-01-22	608.767	2.207.240	2.417.376	5.233.382
Vermeerderingen				
Aflossingen			4.000	
Afschrijvingen				
Boekwaarde 31-12-22	608.767	2.207.240	2.413.376	5.229.382

De vermeerderingen en verminderingen in het verslagjaar zijn:

Vermeerderingen en verminderingen	Vermeerderingen	Aflossing	Afschrijving
Alliander	0	0	0
AV Gelre	0	4.000	0
SVN	0	0	0
Totaal	0	4.000	0

Vlottende activa

Voorraden	2022	2021
Onderhanden werk (bouwgronden in exploitatie)	422.240	420.348
Voorziening verliesgevende complexen	-173.065	-175.363
Totaal	249.175	244.985

Onderhanden werk (bouwgronden in exploitatie)
Het verloop van de in exploitatie genomen bouwgronden is als volgt:

Verloop in exploitatie genomen bouwgronden	
Boekwaarde per 1 januari 2022	420.352
Vermeerderingen	1.891
Verminderingen	
Boekwaarde per 31 december 2022	422.240
Geraamde nog te maken kosten/nog te realiseren opbrengsten	-249.176
Geraamde eindresultaat (op grond van de BBG 2022)	173.065

Het geraamde eindresultaat is gewaardeerd tegen de contante waarde (conform BBG 2022).

In onderstaande tabel zijn conform de BBV per complex de nog te verwachten kosten; nog te realiseren opbrengsten en het geraamde resultaat op NCW opgenomen.

Complex - kosten - opbrengsten - resultaat NCW			
Complex	**Nog te verwachten kosten**	**Nog te realiseren opbrengsten**	**Resultaat NCW**
Dr. Visserstraat	50.394	344.658	-294.264
Vitatron	47.396	0	47.396

In de BBG is rekening gehouden met een inflatiecijfer van 2%; de opbrengstenstijging 4% en het rentepercentage is 0,43 %.

De boekwaarde per ultimo van het jaar is als volgt te specificeren:

Complex	Boekwaarde 31-12-21	Investeringen	Opbrengsten	Winstuitname	Boekwaarde 31-12-22
Dr. de Visserstraat	336.586	1.891			338.477
Vitatronterrein	83.763				83.763
Subtotaal	420.349				422.240
Voorziening verliesgevende complexen	-175.363	2.299			-173.064
Totaal	244.985	4.190			249.176

Voor (naar verwachting) verliesgevende plannen is ultimo 2022 een voorziening getroffen conform de BBV-regels van € 173.065. Deze voorziening wordt in mindering gebracht op de boekwaarde. Het resultaat voor Dr Visserstraat is € 42.654. Die van Vitatron € 130.410. Tezamen geeft dat een totaal resultaat van € 173.065. Zoals aangegeven in de grondslagen voor waardering en resultaatbepaling, is de hoogte van deze voorziening gebaseerd op gegevens uit de BBG 2022. Een gedetailleerdere verantwoording per complex is opgenomen in de paragraaf Grondbeleid.

Uitzettingen < 1 jaar
De uitzettingen < 1 jaar kunnen als volgt worden gerubriceerd:

Omschrijving	2022	2021
Debiteuren algemeen	1.330.333	1.792.292
Debiteuren belastingen	638.329	685.048
Voorziening dubieuze debiteuren	-272.551	-337.589
Debiteuren sociale zaken	494.051	796.599
Vorderingen op openbare lichamen*	18.071.092	14.218.430
RC-verhouding	285.811	285.743
Overige vorderingen/nog te ontvangen bedragen	3.664.682	3.137.850
Totaal	24.211.747	20.578.375

**De uitzettingen < 1 jaar zijn nader toegelicht op pag. 149 en 150 van de jaarstukken. Een onderdeel van deze post betreft de vorderingen op openbare lichamen. Deze nemen toe van € 14,2 miljoen naar € 18,1 miljoen. Deze toename heeft betrekking op Schatkistbankieren van € 5,5 naar € 9,5.*

Voorziening dubieuze debiteuren
Op basis van een beoordeling is voor het saldo van debiteuren algemeen en voor debiteuren belastingen een voorziening gevormd van in totaal € 272.551.

Debiteuren sociale zaken
Voor de jaarrekening 2022 is op basis van de beoordeling van de openstaande posten het oninbaarheidspercentage vastgesteld op 75%. Er is een voorziening dubieuze debiteuren gevormd

van € 1.482.153 (2021: € 2.389.798). Deze is in mindering gebracht op de waardering van de post debiteuren sociale zaken.

Het saldo van de post debiteuren sociale zaken is als volgt samengesteld:

Debiteuren sociale zaken	
Debiteuren sociale zaken(algemeen, bijzondere bijstand, leenbijstand)	1.976.204
Voorziening dubieuze debiteuren (75%)	1.482.153
Saldo	494.051

Overige vorderingen/nog te ontvangen bedragen
De nog te ontvangen bedragen hebben met name betrekking op:

Nog te ontvangen bedragen	
Door te belasten aan andere gemeente	357.904
Gemeentefondsuitkering	1.399.515
Laatste termijn provincie	100.000
Compensabele BTW 2016 t/m 2018	55.751
Afrekening AVAN	34.661
Opbrengsten MOOR	54.306
Vergoeding PMD, glas en papier	163.680
PGB Jeugd	157.355
EB 2022	34.528
MGR afrekening 2022	112.008
Gas afrekening	3.828
Subsidie Zwerfafval	51.099
Nog te ontvangen huur de Steeg	130.637
Afrek subsidies monumenten 2021	10.637
Doorbelasting BOA'S 2022	128.137
Veluwezoom	38.000
Nog te ontvangen rijk Oekraine 2022	30.547
Nog te ontvangen de Connectie	263.523
OAB 2022- aanvulling	27.368
Voorlopig Verenfonds 2022	108.258
Wabo leges	226.539
Overige posten	8.220
Totaal	3.496.499

Schatkistbankieren
In het kader van het verplicht schatkistbankieren is de gemeente verplicht om overtollige middelen aan te houden in ’s Rijks schatkist voor zover deze boven de drempel komen. In het overzicht hieronder wordt de benutting van de drempelbedragen in het kader van het verplicht schatkistbankieren weergegeven. Vanaf 1 juli 2021 is het drempelbedrag van 0,75% verplicht schatkistbankieren verhoogd naar 2%. Uit de evaluatie van het schatkistbankieren is namelijk gebleken dat de drempel voor schatkistbankieren te krap was vastgesteld. Bij de gemeente Rheden worden de bedragen boven 400K automatisch afgeroomd, en onder 400K automatisch aangevuld.

Drempelbedrag	2.496	2,00% van begrotingstotaal		
	Kwartaal 1	Kwartaal 2	Kwartaal 3	Kwartaal 4
Kwartaalcijfer buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen	400	400	400	400
Ruimte onder het drempelbedrag	2.096	2.096	2.096	2.096
Overschrijding van het drempelbedrag	0	0	0	0

Liquide middelen
Dit betreft het kasgeld per 31 december 2022. Deze saldi staan ter vrije beschikking van de gemeente.

Liquide middelen	2022	2021
Kassaldi	7.539	11.022
Banksaldi	590.014	637.344

Overlopende activa
Hieronder zijn opgenomen de op de balans vooruitbetaalde bedragen.

Overlopende activa	2022	2021
Vooruitbetaalde bedragen	3.913.254	2.109.810
Overige nog te ontvangen bedragen	269.053	185.331

Toelichting op de afzonderlijke passivaposten

In dit onderdeel wordt er ingegaan op het eigen vermogen, de voorzieningen, de vaste schulden en de vlottende passiva.

Eigen vermogen

Eigen vermogen
Het verloop van het eigen vermogen in 2022 is als volgt:

Post	Algemene reserve	Bestemmings reserves	Gerealiseerd resultaat	Totaal
Saldo 01-01-2022	11.491	13.611	3.045	28.147
Resultaat 2022			3.257	3.257
Stortingen	2.493	6.559	-3.045	6.007
Onttrekkingen	2.400	2.127		4.527
Saldo 31-12-2022	11.584	18.043	3.257	32.885

Resultaat boekjaar
De rekening 2022 sluit met een voordelig saldo van € 3.257.418. Een nadere analyse van het resultaat is opgenomen in het hoofdstuk “toelichting op de programmarekening”.
Voor een totaal overzicht van de stortingen en onttrekkingen in de reserves wordt verwezen naar de toelichting op reserves en voorzieningen.

Voorzieningen

Voorzieningen
De voorzieningen zijn gevormd voor het egaliseren van de exploitatielasten en toekomstige uitgaven voor (groot) onderhoud.

Omschrijving	Voorziening t.b.v. verplichtingen	Voorziening Middelen derden	Voorziening egalisatie	Totaal
Saldo 1 januari	1.651.663	4.042.018	783.694	6.477.375
Stortingen	398.701	478.537	1.069.661	1.946.899
Onttrekkingen	423.475	80.174	357.132	860.781
Saldo 31 december	1.626.889	4.440.381	1.496.224	7.563.493

Voor een totaal overzicht van de stortingen en onttrekkingen in de voorzieningen wordt verwezen naar de toelichting op reserves en voorzieningen.

Vaste schulden > 1 jaar

Vaste schulden > 1 jaar
Onderhandse leningen
De onderhandse leningen bestaan uit schulden aan derden met een looptijd langer dan 1 jaar.

Post	Banken en Financiële instellingen binnenland	Waarborgsommen	Totaal
Boekwaarde 01-01-2022	90.500.000	136.259	90.636.259
Vermeerderingen		100.000	100.000
Aflossingen			
Boekwaarde 31-12-2022	90.500.000	236.259	90.736.259

De rentelasten van de onderhandse leningen bedroegen in 2022 € 504.331

Vlottende passiva

Vlottende schulden < 1 jaar

De vlottende schulden < 1 jaar kunnen als volgt worden gerubriceerd:

Post	2022	2021
Kasgeldleningen		0
Crediteuren	5.290.970	3.764.986
Crediteuren sociale zaken		310.643
Overige vlottende schulden*	8.052.602	7.439.047
Bankinstellingen		0
Rekening courant de Connectie	10.391	222.686
	13.353.963	11.737.362

** De toename van de overige vlottende schulden van 2021 naar 2022 is het gevolg van mutaties betalingen onderweg.*

Het crediteurensaldo per 31 december 2022 is in 2023 afgewikkeld.

De overige schulden betreft de nog te betalen bedragen over 2022 en hebben met name betrekking op:

Post	Bedrag
Af te dragen loonheffing december 2022	1.658.487
Werkgeversafdracht ABP algemeen	342.374
Af te dragen loonheffing verstrekkingen Bijstand	2,.131.715
Stimuleringsfonds Volkshuisvesting	710.706
Nog te betalen	2.816.597
Overige posten	392.724
Totaal	8.052.602

Overlopende passiva
Dit betreft posten die na 2022 nog afgewikkeld moeten worden.

Post	2022	2021
Het Rijk	4.504.914	5.291.959
Overige Nederlandse overheidslichamen	1.948.532	1.948.532
Vooruitontvangen subsidies	3.157.667	2.004.277
Totaal	9.611.113	9.244.768

De mutaties die hebben plaatsgevonden bij de vooruitontvangen (Rijks)bijdragen en subsidies zijn hieronder in een separaat verloopoverzicht opgenomen.

Verloopoverzicht vooruit ontvangen rijksbijdragen

Post	Saldo 1-1-2022	Vermeer-deringen	Vermin-de-ringen	Saldo 31-12-2022
ISV* middelen	249.028			249.028
Geluidsmaatregelen N348	6.750			6.750
Leerlingallert 2022-2023		115.556		115.556
Subsidie bodemtaken 2022-2024		46.035		46.035
OAB 2020 niet besteed	483.262			483.262
SPUK woningbouwimpuls	2.705.676			2.705.676
Sportakkoord 2021	127.713			127.713
Preventie akkoord	25.000			25.000
OAB 2019	358.227			358.227
OAB 2021 niet besteed	24.362			24.362
TOZO 2021	341.811		341.811	0
SUVIS 2021	255.681		255.681	0
NPO 2021	714.449		339.615	374.834
Subsidie stagefonds zorg			1.508	
Toeslagenaffaire 2022			34.021	
Groene BOA's 2023		24.000		
Totaal	5.291.958	185.591	972.635	4.504.914

* ISV (= Investeringsbudget Stedelijke Vernieuwing) wordt Uitvoeringsmaatregelen Structuurvisies.

Verloopoverzicht overige Nederlandse overheidslichamen

Post	Saldo 1-1-2022	Vermeer-deringen	Vermin-de-ringen	Saldo 31-12-2022
Lening Alliander	1.948.532			1.948.532

Verloopoverzicht vooruit ontvangen subsidies

Post	Saldo 1-1-2022	Vermeer-deringen	Vermin-de-ringen	Saldo 31-12-2022
Subsidie Kwaliteitsimpuls landgoederenzone Rheden	217.185		217.185	0
Natuur en landschap	74.093			74.093
Prov. GLD/Fietspad Badhuislaan	46.080		46.080	0
Prov. GLD/Revitalisering de Beemd	269.142			269.142
Pr. Kennedylaan geluidsanering	63.150			63.150
Vitaal sportpark Zuidflank Rheden	15.211			15.211
Subsidie gemeentelijke monumenten	42.549			42.549
Prov. GLD/Cascade Beekhuizen	12.868			12.868
Bijdrage woningmarktmonitor	8.834			8.834
Toezicht energiebesparing bedrijven	2.640			2.640
Subsidie student & leerling alert	15.000			15.000
Koploper OCO	292.167		14.744	277.423
Ambulantiseringsmiddelen	790.385		500.000	290.385
Menzis Eurobudget	15.000			15.000
Stimulering steungezinnen	40.000		40.000	0
Subsidie kwetsbare wijken	49.973		49.973	0
Versterking OC 2021 niet besteed	50.000		17.550	32.450
Stimulering verkeersveiligheid 22-23		176.600		176.600
Subsidie bodemtaken		50.000	50.000	0
Goudzoekers niet besteed		90.000		90.000
Bijdrage ondersterunig TSLPROB		34.021		34.021
SPUK inburgering onderwijsroute		16.853		16.853
SPUK inburgering voorzieningen		144.587		144.587
Bijdrage taalexpert		7.375		7.375
Preventatieakkoord 2022- onderbest.		4.714		4.714
Energiearmoede niet besteed		1.336.699	121.978	1.214.721
Winterfonds niet besteed		204.375		204.375
SW compensatie		112.548		112.548
Zuidflank slottermijn sub prov		20.000		20.000
SPUK CTB 2022 niet besteed		108.653		108.653
OAB 2022 extra besteed			83.081	-83.081
Sportakkoord 2022 extra besteed			12.446	-12.446
Totaal	2.004.277	2.306.426	1.153.036	3.157.667

Overzicht reserves

Reserves Omschrijving	Saldi 1-1-2022	Resultaat bestemming 2021	Vermeerdering 2022	Vermindering 2022	Saldo 31-12-2022
Reserves					
Algemene reserve					
Algemene reserve ter financiering	8.197.543	478.000	2.015.114	-2.400.000	8.290.657
Risico reserve	3.293.210				3.293.210
Totaal	**11.490.753**	**478.000**	**2.015.114**	**-2.400.000**	**11.583.867**
Bestemmingsreserves					
Res.best.2018/Versterking re-integratie	52.000				52.000
Doorontwikkeling WABO	55.000				55.000
Reserve SBO speelvoorziening	468.359			-3.861,34	464.497
Reserve SBO gem. gebouwen	973.373				973.373
Reserve SBO wegen	1.767.048		304.403		2.071.451
Reserve SBO straatverlichting	55.107			-37.320	17.787
Reserve SBO landschapsbeleidpl	24.416		11.279		35.695
Reserve actalisering bestemmingsplannen	65.825				65.825
Reserve nieuwbouw zwembad	1.358.630				1.358.630
Reserve bos en natuurgebieden	103.694			-11.864	91.830
Reserve risicobuffer grondexploitaties	660.222			-387.015	273.207
Reserve herstructurering woongebieden	1.532.040			-100.000	1.432.040
Reserve dorpsvisie Dieren (i.r.t. traverse Dieren)	2.064.195				2.064.195
Reserve onderhoud gebouwen	655.843				655.843
Reserve te besteden gemeentelijke budgetten	2.272.476	1.261.000	1.234.535	-668.222	4.099.789
Reserve Carion	163.128			-4.943	158.185
Reserve Armoedebeleid	10.000				10.000
Reserve klimaat	200.000				200.000
Reserve Covid	863.000	1.014.000		-913.541	963.459
Reserve Beschut werk	187.000				187.000
Wet Inburgering	80.000				80.000
Reserve Nieuwbouw Gemeentehuis	0	292.000	311.000		603.000

Reserve Maatregelen Energiearmoede	0		2.131.000		2.131.000
Totaal bestemmingsreserves	**13.611.357**	**2.567.000**	**3.992.217**	**-2.126.767**	**18.043.807**
Totaal reserves	**25.102.110**	**3.045.000**	**6.007.331**	**-4.526.767**	**29.627.674**

Beschrijving en toelichting reserves

Hieronder is een beschrijving opgenomen van het doel en toekomstig gebruik van de reserves en voorzieningen per ultimo 2022

Algemene reserve	Stand 31-12-2022: € 8.290.657
Functie	Bestedingsfunctie en bufferfunctie
Doelstelling	De reserve dient als buffer om nadelige exploitatiesaldi in enig jaar te dekken.
Voeding- en onttrekking	Voor- en nadelige exploitatiesaldi van enig jaar worden met deze reserve verrekend. Onttrekkingen vinden incidenteel plaats t.b.v. bestedingen. Bij de vaststelling van de jaarrekening 2021 is via bestemming rekeningresultaat € 478.000 in 2022 ten gunste van deze reserve geboekt.
Noodzakelijk niveau	-
Relatie met programma	Diverse programma's

Risicoreserve	Stand 31-12-2022: € 3.293.210
Functie	Bufferfunctie
Doelstelling	De reserve is bedoeld om incidentele tegenvallers op te kunnen vangen die niet door een specifieke voorziening wordt gedekt. Deze reserve is onderdeel van de totale weerstandscapaciteit.
Voeding en onttrekking	Onttrekkingen aan deze reserve zullen plaatsvinden wanneer risico's zich voordoen. Deze reserve wordt in combinatie met de algemene reserve beschouwd als weerstandscapaciteit.
Noodzakelijk niveau	De omvang van de reserve buffer is afhankelijk van de risico's die de gemeente loopt. De minimale omvang is vastgesteld op € 2.500.000.
Relatie met programma	Diverse programma's

Reserve programmamanagers Klimaat	Stand 31-12-2022: € 200.000
Functie	Bestedingsfunctie
Doelstelling	Deze reserve is ter dekking voor het opstellen van een warmtetransitievisie, zoals vastgesteld bij de vaststelling van de jaarrekening 2019.
Voeding- en onttrekking	De reserve is gevoed bij de vaststelling van de jaarrekening 2019
Noodzakelijk niveau	Conform vaststelling bij Jaarrekening 2019
Relatie met programma	4 Duurzaamheid

Reserve res.best 2018 Verst. Re-integratie	Stand 31-12-2022: € 52.000
Functie	Bestedingsfunctie
Doelstelling	Deze reserve is ter dekking van lasten, zoals vastgesteld bij de resultaatbestemming van de jaarrekening 2018.
Voeding- en onttrekking	In 2022 zijn er geen mutaties geweest.
Noodzakelijk niveau	Conform vaststelling bij Jaarrekening 2018
Relatie met programma	1 Economische ontwikkeling

Doorontwikkeling WABO	Stand 31-12-2022: € 55.000
Functie	Bestedingsfunctie
Doelstelling	Dekking voor de toekomstige kosten van plantoetser c.q. klantregisseur voor doorontwikkeling WABO.
Voeding- en onttrekking	Deze reserve is gevormd uit de voormalige reserve resultaatsbestemming 2013. In 2022 hebben geen stortingen of onttrekkingen plaatsgevonden.

Noodzakelijk niveau	-
Relatie met programma	3 Gebiedsontwikkeling

Reserve SBO speelvoorziening	Stand 31-12-2022: € 464.497
Functie	Egalisatiefunctie
Doelstelling	De reserve moet toereikend zijn om de te verwachten kosten op te vangen van onderhoud en vernieuwing van speelvoorzieningen.
Voeding- en onttrekking	Bij de resultaatsbestemming 2015 is € 324.000 toegevoegd. In 2022 is per saldo € 3.860 onttrokken.
Noodzakelijk niveau	-
Relatie met programma	3 Gebiedsontwikkeling

Reserve SBO wegen	Stand 31-12-2022: € 2.071.451
Functie	Egalisatiefunctie
Doelstelling	De reserve moet toereikend zijn om de te verwachten kosten op te vangen van het groot onderhoud, de renovatie en de vervanging van de gemeentelijke wegen op basis van een opgesteld SBO wegen.
Voeding- en onttrekking	In 2022 is per saldo € 304.403 gestort.
Noodzakelijk niveau	-
Relatie met programma	3 Gebiedsontwikkeling

Reserve SBO straatverlichting	Stand 31-12-2022: € 17.787
Functie	Egalisatiefunctie
Doelstelling	De reserve moet toereikend zijn om de te verwachten kosten op te vangen van vervanging van de gemeentelijke straatverlichting op basis van een opgesteld SBO openbare verlichting.
Voeding- en onttrekking	In 2022 is per saldo € 37.320 onttrokken.
Noodzakelijk niveau	
Relatie met programma	3 Gebiedsontwikkeling

Reserve SBO landschapsbeleidplan	Stand 31-12-2022: € 35.695
Functie	Egalisatiefunctie
Doelstelling	De reserve dient ter dekking van toekomstige uitgaven voor de uitvoering van het landschapsbeleidsplan.
Voeding- en onttrekking	In 2022 is per saldo € 12.279 gestort.
Noodzakelijk niveau	-
Relatie met programma	3 Gebiedsontwikkeling

Reserve actualisering bestemmingsplannen	Stand 31-12-2022: € 65.825
Functie	Bestedingsfunctie
Doelstelling	Het opvangen van fluctuaties in de jaarlasten voor het opstellen of actualiseren van bestemmingsplannen.
Voeding en onttrekking	Eenmalige storting in 2002 VAN € 60.000 en € 415.000 bij resultaat-bestemming 2014. Onttrekkingen vinden plaats door jaarlijkse verrekening binnen de exploitatie. Er zijn in 2022 geen mutaties geweest op deze reserve.
Noodzakelijk niveau	-
Relatie met programma('s)	3 Gebiedsontwikkeling

Reserve nieuwbouw zwembad	Stand 31-12-2022: € 1.358.630
Functie	Bestedingsfunctie
Doelstelling	Bij de voorjaarsnota 2012 is deze reserve gevormd in verband met het realiseren van een nieuwe overdekte zwemvoorziening. In februari 2016 heeft besluitvorming plaatsgevonden, waarbij een bedrag beschikbaar is gesteld voor incidentele kosten van het project.
Voeding en onttrekking	In 2020 is het Biljoenbad opgeleverd. In de loop van 2023 wordt de definitieve exploitatiebegroting waarbij deze reserve wordt ingezet ter dekking conform de doelstelling. Er zijn geen mutaties geweest in het boekjaar 2022.
Noodzakelijk niveau	-
Relatie met programma	2 Welzijn

Reserve bos en natuurgebieden	Stand 31-12-2022: € 91.830
Functie	Bestedingsfunctie
Doelstelling	Conform de bestuursrapportage 2013 is deze reserve gevormd ter egalisatie van de lasten voor onderhoud aan bos- en natuurgebieden.
Voeding en onttrekking	In 2022 is per saldo € 11.864 onttrokken.
Noodzakelijk niveau	-
Relatie met programma(‘s)	3 Gebiedsontwikkeling

Reserve risicobuffer grondexploitaties	Stand 31-12-2022: € 273.207
Functie	Bestedingsfunctie
Doelstelling	Voor het opvangen van macro-economische ontwikkelingen voor het bestaande beleid, alsmede voor het ontwikkelingen van toekomstige plannen worden de verwachte winsten of verliezen van grondcomplexen ten gunste of ten laste gebracht van deze bestemmingsreserve.
Voeding en onttrekking	De voeding en onttrekking vindt plaats bij vaststelling van de programmarekening. Een overzicht van de mutaties is opgenomen in de paragraaf grondbeleid. In 2022 is een bedrag van € 387.015 onttrokken in verband met dekking implementatie Omgevingswet.
Noodzakelijk niveau	-
Relatie met programma(‘s)	3 Gebiedsontwikkeling

Reserve herstructurering woongebieden	Stand 31-12-2022: € 1.432.040
Functie	Bestedingsfunctie
Doelstelling	Deze reserve dient ter opvang van de lasten voor vernieuwing van woonwijken.
Voeding en onttrekking	In 2010 heeft een incidentele storting plaatsgevonden van € 2.000.000 ten laste van de algemene reserve. Jaarlijks wordt er prijscompensatie gestort en vindt er een onttrekking plaats voor het financieren van de projectkosten. Er zijn geen mutaties geweest in 2021.
Noodzakelijk niveau	Op basis van prijspeil 2020 is de huidige stand voldoende, waarbij tevens is gekeken naar absolute noodzakelijkheid i.r.t. de totale financiële positie.
Relatie met programma(‘s)	3 Gebiedsontwikkeling

Reserve dorpsvisie Dieren	Stand 31-12-2022: € 2.064.195
Functie	Bestedingsfunctie

Doelstelling	Deze reserve dient ter opvang van de lasten voor diverse verkeersmaatregelen betreffende Dieren Noord en Zuid.
Voeding en onttrekking	De stortingen zijn ten laste van de algemene reserve gekomen. Er zijn geen mutaties geweest in 2022.
Noodzakelijk niveau	In de nota heroverwegingen 2010 is het noodzakelijke niveau vastgesteld op € 9.840.000 (inclusief de bijdrage van de Stadsregio van € 4.5 miljoen).
Relatie met programma('s)	3 Gebiedsontwikkeling

Reserve onderhoud gebouwen	Stand 31-12-2022: € 973.373
Functie	Egalisatiefunctie
Doelstelling	Deze reserve dient ter dekking van de afschrijvingslasten die voortkomen uit het SBO gebouwen.
Voeding en onttrekking	-
Noodzakelijk niveau	Wordt bepaald aan de hand van de (in 2023) op te stellen Nota herziening reserves & voorzieningen.
Relatie met programma('s)	Diverse programma's

Reserve te besteden gemeentelijke budgetten	Stand 31-12-2022: € 4.099.789
Functie	Bestedingsfunctie
Doelstelling	Budgetten voor benoemde projecten in enig jaar, waarvan de uitvoering vertraagd is of over de jaargrens doorloopt, beschikbaar te houden voor uitvoering/afronding in het volgende jaar. Zie de specificatie van de afzonderlijke budgetten.
Voeding en onttrekking	De voeding en onttrekking vindt plaats bij vaststelling van de jaarrekening.
Noodzakelijk niveau	Jaarlijks wordt bij de jaarrekening bepaald welke saldi er vrijvallen en welke nieuwe budgetten er toegevoegd worden aan de reserve.
Relatie met progr.	Diverse programma's

Reserve Carion	Stand 31-12-2022: € 158.185
Functie	Bestedingsfunctie
Doelstelling	Deze reserve is gevormd voor de beperkte risico's die de gemeente loopt als hypotheeknemer op het vastgoed van Carion.
Voeding en onttrekking	Bij de resultaatbestemming 2014 is € 209.000 toegevoegd. Deze dient ter dekking van afschrijvingslasten i.v.m. de uitgaven voor de werkzaamheden aan De Oase.
Noodzakelijk niveau	-
Relatie met programma	2 Welzijn

Reserve Armoedebeleid	Stand 31-12-2022: € 10.000
Functie	Bestedingsfunctie
Doelstelling	Deze reserve is gevormd om de niet bestede middelen in enig jaar beschikbaar te houden voor armoedebeleid.
Voeding en onttrekking	In 2014 is bij resultaatbestemming 2013 € 43.000 gestort. Daarnaast is op basis van de kadernota Minimabeleid 'Samen armoede aanpakken' € 95.000 van de 'Klijnsmagelden' voor intensivering van het armoede-beleid toegevoegd aan de reserve voor besteding in 2015. In 2022 hebben geen mutaties plaatsgevonden
Noodzakelijk niveau	-
Relatie met programma	2 Welzijn

Reserve Covid	Stand 31-12-2022: € 963.459
Functie	Bestedingsfunctie
Doelstelling	Deze reserve is naar aanleiding van de jaarrekeningen 2020 en 2021 gevormd voor dekking van de extra kosten die samenhangen met Covid.
Voeding en onttrekking	Voor de mutaties wordt verwezen naar paragraaf COVID-19
Noodzakelijk niveau	-
Relatie met programma	Diverse programma's

Reserve Beschut Werk	Stand 31-12-2022: € 187.000
Functie	Bestedingsfunctie
Doelstelling	Deze reserve is gevormd naar aanleiding van de jaarrekening 2020 voor dekking van de kosten inzake WMO
Voeding en onttrekking	Er zijn geen mutaties geweest in 2022
Noodzakelijk niveau	-
Relatie met programma	2 Welzijn

Reserve Wet Inburgering	Stand 31-12-2022: € 80.000
Functie	Bestedingsfunctie
Doelstelling	Deze reserve is gevormd naar aanleiding van de jaarrekening 2020 voor dekking van de invoeringskosten Wet Inburgering
Voeding en onttrekking	Er zijn geen mutaties geweest in 2022
Noodzakelijk niveau	-
Relatie met programma	1 Economische Ontwikkeling

Reserve Nieuwbouw Gemeentehuis	Stand 31-12-2022: € 603.000
Functie	Bestedingsfunctie
Doelstelling	Deze reserve is gevormd naar aanleiding van het dekkingsplan nieuwe gemeentehuis.
Voeding en onttrekking	Conform het dekkingsplan realisatie nieuwe gemeentehuis (raadsbesluiten 27-9-2022 en 15-12-2020) worden o.a. beschikbare budgetten voor exploitatielasten gemeentehuis ingezet als dekkingsmiddel. De niet bestede middelen zijn, in lijn met het dekkingsplan, in 2021 en 2022 toegevoegd aan de reserve gemeentehuis.
Noodzakelijk niveau	-
Relatie met programma	6 Overhead en algemene dekkingsmiddelen

Reserve Maatregelen Energiearmoede	Stand 31-12-2022: € 2.131.000
Functie	Bestedingsfunctie
Doelstelling	Ondersteunende maatregelen energiearmoede
Voeding en onttrekking	De voorziening is gevormd in 2022 op basis van een Raadsvoorstel.
Noodzakelijk niveau	-
Relatie met programma	Diverse programma's

Reserve te besteden gemeentelijke budgetten

Omschrijving	oorsponkelijk jaar	Saldi 1-1-2022	Vermeer-deringen 2022	Vermin-deringen 2022	Saldi 31-12-2022
Res TBGB: Inc. ODRA	2015	20.000			20.000
Res TBGB: trainingsveld EDS	2016	28.174			28.174
Res TBGB: econ.uitvoeringsprogr	2016	15.000			15.000
Herstructurering bedrijven terrein	2012	211.000			211.000
Duurzaam Rheden	2010	43.157			43.157
ResTBGB renovatie gem.gebouwen	2017	46.000			46.000
RTBGB implementatie omgevingswet	2017	287.130	905.088		1.192.218
Res TBGB onderz.coal.akk.coach	2018	33.326			33.326
Res NTGB informatiemanagement	2018	42.000			42.000
RTGB: huisvest. vraagstuk GemH	2018	526.326			526.326
Res NTBG: Gevelfonds	2018	60.000			60.000
Res NTBG Cultuurhist.landschap	2018	75.000			75.000
RTBGB uitv.plan structuurvisie	2018	144.000			144.000
Doorontwikkeling	2019	9.779			9.779
DU armoede/schuld 2019	2019	23.000			23.000
Gidsgelden 2019	2019	0	54.000		54.000
burgerparticipatie afval	2019	15.000			15.000
Vergoeding Thuiswerkplek	2020	90.000		-73.000	17.000
WMO hulpmiddelen	2021	466.585		-175.000	291.585
Subsidies klimaat	2021	137.000		-57.000	80.000
Inclusieagenda	2022	0	50.000		50.000
Pilot Doorstroommakelaar	2022	0	112.000	-48.222	63.778
Reintegratie (ESF)	2022	0	460.000	-165.000	295.000
Transformatieplan Sociaal-Domein	2022	0	150.000	-150.000	0
Verduurz. Sporthal Theothorne	2022	0	549.447		549.447
Ventilatie Scholen (SUVIS)	2022	0	215.000	0	215.000
Totaal		**2.272.477**	**2.495.535**	**-668.222**	**4.099.790**

Voorzieningen

Voorzieningen Omschrijving	Saldi 1-1-2022	Prijscom- pensatie 2022	Vermeerdering 2022	Vermindering 2022	Saldo 31-12-2022
Voorzieningen					
Voorziening frictiekosten en casco	129.953			-12.920	117.033
Voorziening pensioen bestuur					
- pensioenvoorziening	1.521.710		30.985	-374.917	1.177.778
- wachtgeldvoorziening	0		240.000	-35.638	204.362
Voorziening spaarverlof	0		127.716		127.716
Totaal	**1.651.663**	**0**	**398.701**	**-423.475**	**1.626.889**
Voorzieningen middelen derden					
Voorziening onderhoud riolering	2.035.713		450.537		2.486.250
Voorziening afkoopsom onderhoud graven	2.006.305	28.000		-80.174	1.954.131
Voorziening SBO gebouwen	783.694		1.069.661	-357.132	1.496.224
Totaal	**4.825.712**	**28.000**	**1.520.198**	**-437.306**	**5.936.605**
Totaal Voorzieningen	**6.477.375**	**28.000**	**1.918.899**	**-860.781**	**7.563.493**

Beschrijving en toelichting voorzieningen

Hieronder is een beschrijving opgenomen van het doel en toekomstig gebruik van de voorzieningen per ultimo 2022.

Voorziening frictiekosten en Casco	Stand 31-12-2022: € 117.033
Functie	Risicovoorziening toekomstige verplichtingen
Doelstelling	Dekking van incidentele frictiekosten en kosten die voortvloeien uit de beëindiging van de muziekschool.
Voeding en onttrekking	Voeding is destijds eenmalig geweest. Deze voorziening is nog actueel tot het aangegeven bedrag. Er is in 2022 € 12.920 onttrokken.
Noodzakelijk niveau	De voorziening dient van voldoende niveau te zijn om de toekomstige wachtgelden af te dekken. Jaarlijks wordt bij het opstellen van de jaarrekening een berekening gemaakt om het niveau te bepalen. Eventuele stortingen of vrijval worden verrekend in de exploitatie.
Programma	2 Welzijn

Pensioen- en wachtgeldvoorziening bestuur	Stand 31-12-2022: € 1.382.140
Functie	Risicovoorziening toekomstige verplichtingen
Doelstelling	Dekking van pensioen- en wachtgeldverplichtingen bestuur
Voeding en onttrekking	Voor de toekomstige pensioenverplichtingen van onze bestuurders hebben we in 2021 deze voorziening gevormd. Tot 2021 werd het kapitaal opgebouwd bij A.S.R., maar vanaf 1-1-2022 was dat bij A.S.R. niet meer mogelijk. Voor de uitvoering van de APPA-plan maken we vanaf 1-1-2022 gebruik van de diensten van Visma Idella. Zij maken jaarlijks een berekening van het benodigd kapitaal voor elke bestuurder. Daarnaast geven zij aan wat de hoogte van de voorziening moet zijn om aan de toekomstige verplichtingen te kunnen voldoen. Door een hogere rekenrente per 31-12-2022, namelijk 2,472%, is het te reserveren bedrag beduidend lager dan vorig jaar (rekenrente 2021 0,082%). Dat maakt dat de voorziening is afgeraamd met een bedrag van €374.917. In deze voorziening houden we ook rekening met wachtgeldverplichtingen van de bestuurders. Hiervoor is bij de Q2 rapportage 2022 besloten €240.000 naar de voorziening te boeken. Daarnaast is een bedrag onttrokken van €35.638 als dekking van de uitgaven in 2022.
Noodzakelijk niveau	De voorziening dient van voldoende niveau te zijn om eventuele tussentijdse aanvragen voor pensioen of waardeoverdracht op te vangen.
Relatie met programma('s)	5. Bestuur en Veiligheid

Voorziening spaarverlof	Stand 31-12-2022: € 127.716
Functie	Risicovoorziening toekomstige verplichtingen
Doelstelling	Dekking verplichtingen als gevolg van opgebouwd spaarverlof
Voeding en onttrekking	Vanaf 1 januari 2022 kunnen medewerkers vakantie-uren sparen. Met dit 'verlofsparen' kunnen medewerkers passend bij hun levensfase hun vakantie-uren inzetten op een manier die aansluit bij hun persoonlijke levens- en carrièreplanning en het gemeentelijke vitaliteitsbeeld. Deze vakantie-uren verjaren niet. Dit kan gaan leiden tot verlofstuwmeren die bijvoorbeeld ingezet gaan worden om eerder met pensioen te gaan. Aangezien er bij verlofsparen sprake is van arbeidskostengerelateerde verplichtingen die een niet voorspelbare opbouw en daarmee ook

	onvoorspelbare afbouw kennen, dient hier een voorziening voor gevormd te worden. Voor het spaarverlof gaan we uit van de werkelijk opgebouwde verlofuren per 31-12-2022. Elk jaar zal de hoogte van de voorziening opnieuw worden vastgesteld aan de hand van de saldo spaarverlof.
Noodzakelijk niveau	De voorziening dient van voldoende niveau te zijn om aanvragen voor uitbetaling van het opgebouwde spaarverlof op te kunnen vangen.
Relatie met programma('s)	6. Overhead en algemene dekkingsmiddelen.

Voorziening onderhoud riolering	Stand 31-12-2022: € 2.486.250
Functie	Egalisatiefondsfunctie
Doelstelling	Egalisatie van de riooltarieven.
Voeding en onttrekking	Jaarlijks wordt het resultaat op het product riolering verrekend met de voorziening. Indien de heffing hoger is geweest dan het saldo van de lasten wordt het verschil toegevoegd aan de voorziening. In het omgekeerde geval wordt er onttrokken aan de voorziening. In 2022 is per saldo € 450.537 gestort.
Noodzakelijk niveau	-
Relatie met programma('s)	3 Gebiedsontwikkeling

Voorziening afkoopsom onderhoud graven	Stand 31-12-2022: € 1.954.131
Functie	Middelen van derden
Doelstelling	De voorziening dient ter dekking van toekomstige uitgaven t.b.v. onderhoud grafbedekking.
Voeding en onttrekking	De voorziening wordt gevoed door de jaarlijks ontvangen afkoop-sommen voor onderhoud graven. De jaarlijkse toegevoegde prijs-compensatie wordt ingezet t.b.v. de exploitatie voor het onderhouden van de grafbedekking. Jaarlijks wordt het resultaat op het taakveld begraafplaatsen verrekend met de voorziening. In 2022 is € 52.174 onttrokken.
Noodzakelijk niveau	-
Relatie met programma('s)	3 Gebiedsontwikkeling

Voorziening SBO Gebouwen	Stand 31-12-2022: € 1.496.224
Functie	Voorziening dekking risico's
Doelstelling	Dekking kosten Gebouwen
Voeding en onttrekking	Voedingen en onttrekkingen vinden plaats conform het beheerplan onderhoud gemeentelijke gebouwen.
Noodzakelijk niveau	-
Relatie met programma('s)	6. Overhead en algemene dekkingsmiddelen

Overzicht investeringskredieten

Omschrijving	Krediet 2022	Besteding cum 31-12-2022	Bijdrage derden cum 31-12-2022	Restant krediet 31-12-22
Nieuwbouw zwembad	7.800.000	10.686.080	-1.545.046	-1.341.034
Nieuwbouw nieuw Gemeentehuis	26.552.300	3.032.683	0	23.519.617
Digitaal Rheden	2.500.000	0	0	2.500.000
IVA Velp Tussen Broek en Waterland	1.900.000	437.875	-239.200	1.701.325
uitvoeringsplan de Bundel	931.700	1.394.325	0	-462.625
Rotonde VK en UK Arnh./Daalhuizerweg Velp	2.900.000	2.758.153	-1.092.703	1.234.550
Renovatie Groen 2018	150.000	254.306	-10.000	-94.306
Renovatie Groen 2019	150.000	149.741	-54.284	54.543
Renovatie Groen 2020	150.000	418.364	-77.571	-190.793
Renovatie Groen 2021		341.792	0	-341.792
Renovatie Groen 2022	897.000	124.002	-10.000	782.998
uitwerking winkelgebied Calluna	1.140.000	1.073.798	-7.770	73.972
Beiltjeshof Velp Zuid	625.000	873.112	-198.717	-49.395
Stationsomgeving Dieren	5.023.129	11.207.444	-7.134.872	950.557
Aanleg SFR Arnhem-Dieren	1.000.000	35.532	0	964.468
Fietspad Larenstein	152.000	30.664	0	121.336
Aanp.kruising v.Zwietenlaan LS	40.000	18.000	0	22.000
Verv. VRA kruisingen Harderwijkerweg	2.725.000	778.483	0	1.946.517
VRI Larensteinseln-waterstraat	155.000	69.467	0	85.533
Muziektent Ellecom	150.000	177.192	0	-27.192
Huisvest. geb.team Velp/Dieren	312.592	305.853	0	6.739
Renovatie De Pinkenberg	483.000	192.745	0	290.255
Revitalisering de Beemd Noord	35.000	854.036	0	-819.036
Zuidflank Rheden 1e fase	1.565.450	1.690.086	-40.000	-84.636
Fietspad Badhuislaan	417.600	354.501	0	63.099
30 km/h-zone Dieren Noord-Oost	110.000	114.438	0	-4.438
Fietsplan 2016/Rotonde Cederlaan 202	700.000	571.116	0	128.884
31 km/h-zone Rheden	259.400	5.981	0	253.419
Vervanging lichtmasten 2020	1.172.068	380.578	0	791.490
Prof Winternitzlaan	360.000	347.000	0	13.000
Speelplaats Hof van Soeren		23.277	0	-23.277

Tijgermulch		19.724	0	-19.724
Pumptrack spelen 2021		67.663	-55.000	-12.663
Reconstructie Oranjeweg	3.750.000	5.654	0	3.744.346
MEUBILAIR (wegen)	245.480	154.194	0	91.286
TOESTELLEN (speelplaatsen)	53.000	35.656	0	17.344
Speelplaats Jan Ligthartlaan	40.000	22.643	0	17.357
Herinr. Admiraal Helfrichlaan	982.000	990.126	0	-8.126
Combinatie machine	10.500	12.566	0	-2.066
Aanleg fietspad Schapenbergweg Dieren	120.000	91.636	0	28.364
Beregeningsinstall.sportveld Nieuwland	0	22.575	0	-22.575
Fietsvoorziening Havikerwaard	0	4.050	0	-4.050
Reconstr. Kennedyln-Tuinstr.	2.500.000	5.406	0	2.494.594
UK van Kolplein Velp Zuid	0	1.980	-30.603	28.623
Vervanging wegdek Laakweg	500.000	22.940	0	477.060
Vervanging wegdek Nijverheidslaan	630.000	13.689	0	616.311
Verv. Imboslaan	1.090.000	9.410	0	1.080.590
Vervanging fietspaden	3.000.000	7.280	0	2.992.720
Speelplaats Biljoenbad	35.000	48.502	0	-13.502
Speelplaats Koningsland	90.000	78.132	0	11.868
Speelplaats Domeinlaan	16.000	15.585	0	415
Masterplan Veluwezoom	2.285.000	64.710	0	2.220.290
Routekaart Circulaire Economie	100.000			100.000
Voormalig hockeyvelden Dieren	75.000			75.000
Ventilatiesystemen Lappendeken	141.373	278.236	-136.863	0
Ventilatiesystemen Prins Bernhard	70.190	130.352	-60.163	0
Ventilatiesystemen St. Fredericus	68.431	127.086	-58.655	0
verv. 2 VRI's Kennedylaan	0	143.509	-173.539	30.031
UITBREIDING DAALHUIZEN	0	71.000	0	-71.000
Theothorne	1.260.000	35.716	0	1.224.284
Aanschaf Gier/watertank	8.000	12.441	0	-4.441
Bodemverontreinig kunstsportvelden	125.000	111.295	0	13.705
DFSK Cityhopper 3-Z Kipper, 100% ele	7.000	9.680	0	-2.680
Totaal	**77.558.213**	**41.314.061**	**-10.924.985**	**47.169.137**

Toelichting

Bij enkele investeringskredieten is in bovenstaand overzicht per 31-12-2022 sprake van een negatief saldo. Hierbij volgt voor een aantal kredieten een nadere toelichting.

Nieuwbouw zwembad.
Sprake van een kredietoverschrijding van € 1,3 miljoen. De raad heeft op 23-2-2016 (aanvullend) € 1,3 miljoen beschikbaar gesteld voor realisatie van het zwembad. Deze middelen zijn gereserveerd in de reserve nieuwbouw zwembad (saldo van € 1.358.630 per 31-12-2022, zie overzicht reserves). De financiële verwerking / afwikkeling van deze reserve met het betreffende krediet moet nog plaatsvinden.

Renovatie Groen 2018 t/m 2022
In de uitvoering van renovatie groen is het te doen gebruikelijk dat de over- of onderschrijdingen op de betreffende budgetten naar het volgend jaar worden meegenomen.
Het totaal van de beschikbare kredieten voor renovatie groen 2018 t/m 2022 bedraagt € 1.347.000. De uitgaven (inclusief bijdragen derden) bedragen € 1.136.350. Daarmee is er nog € 210.650 beschikbaar.

Revitalisering De Beemd Noord
Het college van B&W heeft op 11-2-2020 uit het Watertakenplan € 549.000 uitvoeringskrediet beschikbaar gesteld t.b.v. project revitalisering bedrijventerrein De Beemd Noord. Daarnaast heeft de raad hiervoor op 21-4-2020 € 180.000 beschikbaar gesteld uit de reserve herstructurering bedrijventerreinen. Laatstgenoemd bedrag is nog gereserveerd in de 'reserve te besteden gemeentelijke budgetten'. Daarnaast was er vanuit de exploitatiebegroting wegen € 415.000 beschikbaar voor deze revitalisering. Daarmee is er aan gemeentelijke middelen afgerond € 1,1 miljoen beschikbaar gesteld voor dit project. De financiële verwerking / afwikkeling van de beschikbaar gestelde middelen met het betreffende krediet moet nog plaatsvinden.

Niet uit de balans blijkende rechten en verplichtingen

Niet uit de balans blijkende rechten en verplichtingen

Borg- en garantstellingen aan natuurlijke en rechtspersonen

Gegarandeerde geldleningen
De gemeente staat garant voor door derden aangegane geldleningen.

- Per ultimo 2020 staat de gemeente garant jegens de BNG bank voor de nakoming van alle verplichtingen van een derde partij tot een maximum van € 650.000 (exclusief boeten, kosten en wettelijke en overeengekomen rente).
- Per 1 maart 2022 staat de gemeente garant jegens de BNG bank voor de nakoming van alle verplichtingen van een derde partij tot een maximum van € 540.000 (exclusief boeten, kosten en wettelijke en overeengekomen rente).
- De gemeente staat borg via de Triodos bank voor een bedrag van € 23.000 voor een zakelijk krediet van een derde partij.
- De gemeente staat voor € 13.782 garant voor nakoming verplichtingen voortvloeiende uit een huurcontract (Piersonstraat 3a te Dieren).
- Samen met de Stichting Waarborgfonds Sport staat de gemeente garant voor de leningen van een sportvereniging. Per 30-06-2022 bedraagt de totale lening € 58.525. De gemeente en Stichting Waarborgfonds Sport staan ieder voor 50% garant.
- Voor een sportvereniging staat de gemeente samen met het waarborgfonds garant voor een geldlening. Per 30 juni 2022 staat de gemeente garant voor 50% (€ 18.042)

Waarborgfonds Sociale Woningbouw
De gemeente Rheden neemt deel in het Waarborgfonds Sociale Woningbouw (WSW) en staat in dit kader, middels een achtervangovereenkomst, garant voor leningen die zijn verstrekt aan woning-corporaties. Het garant staan middels achtervangovereenkomst houdt in, dat in eerste instantie het WSW wordt aangesproken indien de geldnemer niet aan zijn verplichtingen voldoet. Pas als het risicovermogen van het WSW onder een bepaald minimum komt, worden de deelnemende gemeenten verplicht om een renteloze lening te verstrekken. De gemeente loopt dus eigenlijk alleen een renterisico. Gezien de vermogenspositie van het WSW, de goede controle en toetsing door dit fonds en de spreiding van het risico over de deelnemende gemeenten is dit als een laag risico te kwalificeren. Hier komt bij dat het WSW sinds de oprichting in 1983 nog nooit is aangesproken op haar borgstelling.
Sinds 1 augustus 2021 gelden nieuwe achtervangovereenkomsten. De wijzigingen die zijn doorgevoerd in de nieuwe overeenkomsten leiden tot een andere toerekening van de achtervangpositie aan gemeenten. Per 31-12-2022 staat de gemeente Rheden garant voor een bedrag van € 211.138.000,=. Zie voor een nadere toelichting "Overzicht achtervangpositie WSW per ultimo december 2022".

Overige niet in de balans opgenomen rechten en plichten

Europese aanbestedingen
Onderstaande Europese aanbestedingen zijn uitgevoerd in 2022 waar mogelijk financiële verplichtingen mee zijn gemoeid:

- Leerlingenvervoer
- Ingenieursproducten
- Arbodienstverlening

Er is in 2022 sprake van een geconstateerde onrechtmatigheid ten hoogte van € 1.450 duizend als gevolg van het niet voldoen aan de Europese aanbestedingsregels. Meer hierover leest u onder "Rechtmatigheidsverantwoording College" in de paragraaf bedrijfsvoering. De omvang van

bestedingen voor 2023 voor deze contracten bedraagt € 389 duizend.

Stimuleringsfondsen
Sinds 1997 neemt de gemeente Rheden deel aan het Stimuleringsfonds Volkshuisvesting (SVN). Via de SVN zijn of worden stimuleringsleningen verstrekt voor de volgende regelingen:

- startersleningen
- duurzaamheidsleningen
- blijversleningen
- duurzaamheidsregeling woningen
- stimuleringsregeling nul op de meter
- toekomstig wonen

Het totaalsaldo uitstaande (bovengenoemde) leningen bedraagt afgerond € 1,9 miljoen.
De middelen om lening te verstrekken zijn door de gemeente gestort bij de SVN en maken onderdeel uit van de financiële vaste activa.

Eigen risico WIA
De gemeente is eigen risicodrager met betrekking tot de WIA. Op het moment van opstellen van de jaarrekening 2022 krijgen drie medewerk(st)ers in dit kader een uitkering. Toekomstige verplichtingen komen ten laste van het rekeningresultaat van het jaar waarin de verplichting ontstaat.

Overzicht achtervangpositie WSW per ultimo december 2022 (bedragen x € 1.000)

Gemeente Rheden Corporatie (NVR nr.)	A Schuld toerekenbaar aan Gemeente Rheden	B Totaal nominaal geborgd schuldrestant van de corporatie	C A/B in (%)	D Marktwaarde van DAEB bezit in gemeente Rheden	E Totale marktwaarde van DAEB-bezit	F D/E (in %)	G Toename (+) cq. Afname (-) achtervangpositie indien alle leningen onder regime > 1-8-2021 vallen (F x B-A)
De woonplaats (4550)	€ 230	€ 918.178	0,0%	€ 7.098	€ 2.410.578	0,3%	€ 2.474
Stichting Habion (3182)	€ 10.765	€ 433.657	2,5%	€ 20.597	€ 1.205.093	1,7%	-€ 3.353
Stichting Mooiland (14427)	€ 26	€ 916.590	0,0%	€ 2.033	€ 3.601.633	0,1%	€ 491
Stichting Portaal (15807)	€ 157	€ 2.082.723	0,0%	€ 6.705	€ 9.575.305	0,1%	€ 1.301
Stichting Vestia (1686)	€ 7	€ 3.569.753	0,0%	€ 2.562	€ 7.995.181	0,0%	€ 1.137
Stichting Vivare (4491)	€ 198.346	€ 575.873	34,4%	€ 867.245	€ 3.674.935	23,6%	-€ 62.446
Woningstichting veluwonen (3370)	€ 1.607	€ 108.594	1,5%	€ 8.692	€ 594.879	1,5%	-€ 20
Totaal van alle corporaties in gemeente Rheden	**€ 211.138**	**€ 8.605.368**	**2,5%**	**€ 914.932**	**€ 29.057.604**	**3,1%**	**-€ 60.416**
Totaal van alle corporaties in nederland		**€ 84.982.464**			**€ 368.712.984**		

Gebeurtenissen na balansdatum

Niet van toepassing.

Taakvelden - Realisatie

	Begroting		Realisatie	
Programma / taakvelden	**Lasten**	**Baten**	**Lasten**	**Baten**
P1 Economische ontwikkeling				
0.10 Mutaties reserves	0	306.000	0	292.063
3.1 Economische ontwikkeling	361.019	101.000	308.962	102.340
3.3 Bedr.loket en bedr.regelingen	9.118	9.118	8.844	10.800
3.4 Economische promotie	329.675	330.011	287.400	469.089
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingzaken	2.595.221	940.089	3.102.679	1.434.502
6.4 Begeleide participatie	9.906.308	336.750	9.211.295	174.623
P1 Economische ontwikkeling	**13.201.341**	**2.022.968**	**12.919.180**	**2.483.417**
P2 Welzijn				
0.10 Mutaties reserves	2.131.000	2.470.339	2.235.000	2.001.362
5.1 Sportbeleid en activering	404.111	21.018	449.378	14.290
5.2 Sportaccommodaties	3.639.094	1.323.178	4.083.631	1.569.463
5.3 Cultuurpresentatie, prod.partic.	693.984	0	873.946	150.000
5.5 Cultureel erfgoed	884.294	145.128	599.658	359.669
5.6 Media	887.157	0	886.084	0
6.1 Samenkracht en burgerparticip.	3.848.877	142.000	3.065.968	193.098
6.2 Wijkteams	584.787	0	514.945	0
6.3 Inkomensregelingen	22.070.434	14.118.452	24.316.854	15.365.550
6.6 Maatwerkvoorzieningen (WMO)	2.285.119	473.700	2.090.300	470.317
6.71 Maatwerkdienstverlening 18+	15.116.918	505.000	14.987.325	502.892
6.72 Maatwerkdienstverlening 18-	14.469.659	22.000	15.396.289	89.918
6.82 Geëscaleerde zorg 18-	933.196	0	928.325	0
7.1 Volksgezondheid	1.718.556	0	1.652.980	28.956
7.5 Begraafplaatsen en crematoria	611.668	805.628	659.605	659.604
P2 Welzijn	**70.278.854**	**20.026.443**	**72.740.288**	**21.405.119**
P3 Gebiedsontwikkeling				
0.10 Mutaties reserves	631.000	2.403.145	1.827.217	2.073.004
0.3 Beheer ov. gebouwen en gronden	855.176	427.073	758.301	623.596
2.1 Verkeer en vervoer	4.856.400	281.905	4.778.124	473.400
2.2 Parkeren	62.678	25.000	131.922	10.452
2.5 Openbaar vervoer	124.818	97.465	157.078	329.402
4.2 Onderwijshuisvesting	2.644.091	429.698	2.569.415	440.342
5.7 Openbaar groen en recreatie	2.623.356	174.092	2.759.521	236.196
8.1 Ruimtelijke ordening	3.381.439	10.000	2.414.091	78.415
8.2 Grondexpl. (niet-bedr.terreinen)	464.367	294.220	151.821	0
8.3 Wonen en bouwen	2.288.177	457.000	2.549.832	395.380
P3 Gebiedsontwikkeling	**17.931.502**	**4.599.598**	**18.097.322**	**4.660.187**
P4 Duurzaamheid				
0.10 Mutaties reserves	0	0	0	57.000
7.2 Riolering	3.207.220	4.919.127	3.274.031	4.817.205
7.3 Afval	4.213.782	5.137.362	4.022.710	5.165.354
7.4 Milieubeheer	2.433.973	8.000	2.453.809	65.506
P4 Duurzaamheid	**9.854.975**	**10.064.489**	**9.750.550**	**10.105.065**
P5 Bestuur en veiligheid				
0.1 Bestuur	2.796.750	30.000	2.857.010	410.555
0.2 Burgerzaken	1.772.766	585.000	1.843.760	619.225
1.1 Crisisbeheersing en brandweer	2.920.378	5.500	2.887.736	11.628
1.2 Openbare orde en veiligheid	880.639	20.500	1.146.164	420.105
P5 Bestuur en veiligheid	**8.370.533**	**641.000**	**8.734.670**	**1.461.513**

P6 Overhead en algemene dekkingsmidd.				
0.10 Mutaties reserves	1.633.706	3.444	1.944.706	103.338
0.4 Overhead	17.268.669	33.100	18.922.973	611.345
0.5 Treasury	487.877	718.853	47.392	513.359
0.61 OZB woningen	730.000	6.777.558	714.376	6.839.863
0.62 OZB niet-woningen	0	2.335.194	0	2.488.139
0.63 Parkeerbelasting	0	3.500	0	4.074
0.64 Belastingen overig	0	230.798	0	245.236
0.7 Alg. uitk. e ov. uitk. gem.fonds	0	94.098.149	0	95.761.581
0.8 Overige baten en lasten	419.475	0	-407.272	40.290
0.9 Vennootschapsbelasting (VpB)	0	0	923	0
P6 Overhead en algemene dekkingsmidd.	**20.539.727**	**104.200.596**	**21.223.098**	**106.607.225**
Eindtotaal	**140.176.932**	**141.555.094**	**143.465.108**	**146.722.526**
Resultaat		**1.378.162**		**3.257.418**

Bijlagen

SISA-Bijlage

Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties

SiSa bijlage verantwoordingsinformatie 2022 op grond van artikel 3 van de Regeling informatieverstrekking sisa - d.d. 14-2-2023

Verstrekker	Uitkeringscode	Specifieke uitkering Juridische grondslag Ontvanger	Indicator	Indicator	Indicator	Indicator	Indicator	Indicator
JenV	A13	**Incidentele bijdrage ondersteuning naleving controle op coronatoegangsbewijzen** Gemeenten	Besteding in (jaar T) (zelfstandige uitvoering inclusief uitvoering door andere partijen, niet zijnde medeoverheden) *Aard controle R* *Indicator: A13/01*	Zelfstandige uitvoering (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: A13/02*	Correctie besteding (jaar T-1) Vanaf SiSa 2023 van toepassing i.v.m. SiSa tussen medeoverheden *Aard controle R* *Indicator: A13/03*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) in inclusief uitvoering door andere medeoverheden vanaf SiSa 2023 *Aard controle R* *Indicator: A13/04*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: A13/05*	
			€ 67.483	Ja	€ 0	€ 0	Ja	
JenV	A16	**Bekostigingsregeling opvang ontheemden Oekraine** Gemeenten	Vul in totaal cumulatief te ontvangen normbedrag per gerealiseerde plek per dag (GOO) 1 maart tot en met 14 oktober 2022 *Aard controle R* *Indicator: A16/01*	Vul in totaal cumulatief te ontvangen normbedrag per gerealiseerde plek per dag (GOO) met ingang van 15 oktober 2022 (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: A16/02*	Vul in verschil werkelijke bestedingen ten opzichte van de gecombineerde uitkomst van A16/01 en A16/02 (jaar T) - uitzonderingsbepaling (GOO) *Aard controle R* *Indicator: A16/03*	Besteding (jaar T) tbv de transitie - uitgezonderd uitvoeringkosten *Aard controle R* *Indicator: A16/04*	Besteding (jaar T) uitvoeringskosten tbv de transitie *Aard controle R* *Indicator: A16/05*	Besteding (jaar T) uitgekeerde verstrekkingen (POO) *Aard controle R* *Indicator: A16/06*
			€ 456.700	€ 394.914	€ 454.403	€ 51.771	€ 0	€ 102.620
			Totaal bedrag vorderingen uitgekeerde verstrekkingen (jaar T) POO *Aard controle R* *Indicator: A16/07*	Vul in totaal te ontvangen normbedrag uitvoeringskosten per geregistreerde persoon waaraan in een maand een verstrekking is gedaan (POO) in (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: A16/08*	Berekening totale besteding (jaar T) Som indicatoren 01 t/m 08 *Aard controle n.v.t.* *Indicator: A16/09*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: A16/10*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: A16/11*	
			€ 0	€ 51.870	€ 1.512.278	€ 1.512.278	Nee	
FIN	B2	**Regeling specifieke uitkering gemeentelijke hulp gedupeerden toeslagenproblematiek** Gemeenten	Aantal (potentieel) gedupeerden die in aanmerking komt voor ondersteuning (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: B2/01*	Cumulatief aantal (potentieel) gedupeerden die in aanmerking komt voor ondersteuning (t/m jaar T) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: B2/02*	Aantal uitgewerkte plannen van aanpak in (jaar T) *Aard controle D2* *Indicator: B2/03*	Cumulatief aantal uitgewerkte plannen van aanpak (t/m jaar T) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: B2/04*	Normbedragen voor a, b, d en f (ja/nee)(vanaf 2021) Nee: reeks 1 / Ja: reeks 2 *Aard controle n.v.t.* *Indicator: B2/05*	Normbedragen voor e (ja/nee) (vanaf 2021) Nee: reeks 1/ Ja: reeks 2 *Aard controle n.v.t.* *Indicator: B2/06*
			8	105	1	1	Ja	Ja
			Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: B2/07*	**Reeks 1** Besteding (jaar T) werkelijke kosten van onderdeel a, b, d en f (artikel 3) **Keuze werkelijke kosten** *Aard controle R* *Indicator: B2/08*	**Reeks 1** Cumulatieve besteding (t/m jaar T) werkelijke kosten van onderdelen a, b, d en f (artikel 3) **Keuze werkelijke kosten** *Aard controle n.v.t.* *Indicator: B2/09*			
			Nee					
			Reeks 1 Besteding (jaar T) werkelijke kosten van onderdeel c (artikel 3) **Werkelijke kosten** *Aard controle R* *Indicator: B2/10*	**Reeks 1** Cumulatieve besteding (t/m jaar T) werkelijke kosten van onderdeel c (artikel 3) **Werkelijke kosten** *Aard controle R* *Indicator: B2/11*	**Reeks 1** Besteding (jaar T) werkelijke kosten van onderdeel e (artikel 3) **Keuze werkelijke kosten** *Aard controle R* *Indicator: B2/12*	**Reeks 1** Cumulatieve besteding (t/m jaar T) werkelijke kosten van onderdeel e (artikel 3) **Keuze werkelijke kosten** *Aard controle R* *Indicator: B2/13*	**Reeks 1** Besteding (jaar T) werkelijke kosten van onderdeel e met betrekking tot de kindregeling (artikel 3) **Werkelijke kosten** *Aard controle R* *Indicator: B2/14*	**Reeks 1** Cumulatieve besteding (t/m jaar T) werkelijke kosten van onderdeel e met betrekking tot de kindregeling (artikel 3) **Werkelijke kosten** *Aard controle R* *Indicator: B2/15*
			€ 342	€ 342			€ 0	€ 0
			Reeks 2 Normbedrag onderdeel a x aantal (potentieel) gedupeerden (jaar T) (artikel 3) **Keuze normbedragen** *Aard controle R* *Indicator: B2/16*	**Reeks 2** Normbedrag onderdeel a x aantal (potentieel) gedupeerde cumulatief (t/m jaar T) (artikel 3) **Keuze normbedragen** *Aard controle R* *Indicator: B2/17*	**Reeks 2** Normbedrag onderdeel b x aantal plannen van aanpak (jaar T) (artikel 3) **Keuze normbedragen** *Aard controle R* *Indicator: B2/18*	**Reeks 2** Normbedrag onderdeel b x aantal plannen van aanpak cumulatief (t/m jaar T) (artikel 3) **Keuze normbedragen** *Aard controle R* *Indicator: B2/19*	**Reeks 2** Normbedrag onderdeel d x aantal nazorgtrajecten (jaar T) (artikel 3) **Keuze normbedragen** *Aard controle R* *Indicator: B2/20*	**Reeks 2** Normbedrag onderdeel d x aantal nazorgtrajecten cumulatief (t/m jaar T) (artikel 3) **Keuze normbedragen** *Aard controle R* *Indicator: B2/21*
			€ 3.040	€ 39.900	€ 3.468	€ 3.468	€ 0	€ 0
			Reeks 2 Normbedrag onderdeel e (afhankelijk van aantal (potentieel) gedupeerden), indien nog niet eerder opgegeven (jaar T) (artikel 3) **Keuze normbedragen** *Aard controle R* *Indicator: B2/22*	**Reeks 2** Normbedrag onderdeel e (afhankelijk van aantal (potentieel) gedupeerden), indien nog niet eerder opgegeven (t/m jaar T) (artikel 3) **Keuze normbedragen** *Aard controle R* *Indicator: B2/23*	**Reeks 2** Normbedrag onderdeel f x aantal driegesprekken (jaar T) (artikel 3) **Keuze normbedragen** *Aard controle R* *Indicator: B2/24*	**Reeks 2** Normbedrag onderdeel f x aantal driegesprekken cumulatief (t/m jaar T) (artikel 3) **Keuze normbedragen** *Aard controle R* *Indicator: B2/25*	**Totaal** Totale verantwoording (jaar T) voor de SPUK B2 regeling *Aard controle n.v.t.* *Indicator: B2/26*	
			€ 0	€ 48.000	€ 0	€ 0	€ 3.631	
BZK	C9	**Specifieke uitkering woningbouwimpuls** **Tranche 1 t/m 3** Gemeenten	Projectnaamnummer *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C9/01*	Aantal woningen waarvan bouw is gestart in (jaar T) komt overeen met fasering uit de projectaamraag (Ja/Nee) - bij Nee is indicator 05 verplicht *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C9/02*	Aantal woningen waarvan de bouw gestart is cumulatief (t/m jaar T) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C9/03*	Uitvoering WBI-maatregelen verloopt conform fasering projectaamraag (Ja/Nee) - bij Nee is indicator 05 verplicht *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C9/04*	Toelichting afwijkingen in faseringen (indicatoren 02 en 04) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C9/05*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) *Aard controle D2* *Indicator: C9/06*
		1	Ussel district 2021-0000090055	Ja	0	Ja		€ 564.716
		2						
		20						
			Kopie projectnaam/ nummer *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C9/07*	Cumulatieve opbrengsten (t/m jaar T) *Aard controle D2* *Indicator: C9/08*	Prijscategorieën woningen komen overeen met projectaamraag (Ja/Nee) - bij Nee is indicator 10 verplicht *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C9/09*	Toelichting afwijking(en) prijscategorieën woningen *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C9/10*	Aantal betaalbare woningen waarvan de bouw gestart is cumulatief (t/m jaar T) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C9/11*	Eindverantwoording/ project afgerond (ja/nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C9/12*
		1	Ussel district 2021-0000090055	€ 0	Ja		0	Ja
		2						
		20						
BZK	C32	**Regeling specifieke uitkering ventilatie in scholen** Gemeenten	Beschikkingsnummer /naam *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C32/01*	Besteding (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: C32/02*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) *Aard controle R* *Indicator: C32/03*	Start bouwactiviteiten uiterlijk 31 augustus 2022 (Ja/Nee) *Aard controle D2* *Indicator: C32/04*	Toelichting (verplicht als bij start bouwactiviteiten (indicator 04) 'Nee' is ingevuld) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C32/05*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C32/06*
		1	Fredericusschool SUVIS21-01138077	€ 2.234	€ 2.234	Nee	Werkzaamheden zijn gestart 30-11-2022. Met beslissing op wijzigingsverzoek d.d. 14-11-2022 gaat RVO akkoord met uitstelverzoek projectperiode van 31-12-2022 tot 31-12-2023.	Nee
		2	OBS De Lappendeken SUVIS21-01140440	€ 28.590	€ 46.612	Ja		Nee
		50	Prins Bernardschool SUVIS21-01141392	€ 259.623	€ 259.623	Ja		Ja
			Kopie Beschikkingsnummer/Naam *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C32/07*	Zijn de begrotingsposten waarvoor een uitkering is aangevraagd uitgevoerd? (Ja/Nee/N.v.t.) *Aard controle D2* *Indicator: C32/08*	Toelichting (verplicht als bij indicator 08 nee is ingevuld) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C32/09*			
		1	Fredericusschool SUVIS21-01138077	N.v.t.				
		2	OBS De Lappendeken SUVIS21-01140440	N.v.t.				
		50	Prins Bernardschool SUVIS21-01141392	Ja				

BZK	C43	**Regeling reductie energiegebruik woningen** Gemeenten	Beschikkingsnummer/naam *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C43/01*	Besteding (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: C43/02*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) *Aard controle R* *Indicator: C43/03*	Aantal bereikte woningen *Aard controle D1* *Indicator: C43/04*	Toelichting *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C43/05*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C43/06*
				€ 261.169	€ 534.108	6.687	Voorwaarde voor de RREW regeling is dat minimaal 50% van het waardebonbudget is besteed aan huurwoningen. In de praktijk is dit bij de Gemeente Rheden ca. 55% geweest: € 247.117 op een totaalbudget van € 451.088	Ja
			Totaal aantal bereikte huurwoningen *Aard controle D1* *Indicator: C43/07*	Is minstens 70% van de uitgekeerde specifieke uitkering bestemd voor activiteiten als bedoeld in artikel 4, eerste lid, onder a, b of c van de regeling (Ja/Nee)? *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C43/08*				
			3.642	Ja				
BZK	C55	**Aanpak energiearmoede**	Het aantal huishoudens in huurwoningen aan wie energiebesparende voorzieningen zijn verstrekt die kunnen leiden tot vermindering van energiegebruik/de energierekening *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C55/01*	Besteding (jaar T) van de onder indicator 01 gemoeide kosten *Aard controle R* *Indicator: C55/02*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) van de onder indicator 01 gemoeide kosten *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C55/03*	Het aantal huishoudens in koopwoningen aan wie energiebesparende voorzieningen zijn verstrekt die kunnen leiden tot vermindering van energiegebruik/de energierekening *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C55/04*	Besteding (jaar T) van de onder indicator 04 gemoeide kosten *Aard controle R* *Indicator: C55/05*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) van de onder indicator 04 gemoeide kosten *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C55/06*
			50	€ 2.743	€ 2.743	3	€ 59	€ 59
			Het aantal huishoudens dat ondersteuning –bijvoorbeeld via advies aan huis- heeft gekregen in de vorm van advies over vermindering van het energiegebruik voor zijn specifieke woningen waar de bewoner direct zijn/haar energieverbruik mee heeft kunnen verminderen. *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C55/07*	Besteding (jaar T) van de onder indicator 07 gemoeide kosten *Aard controle R* *Indicator: C55/08*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) van de onder indicator 07 gemoeide kosten *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C55/09*			
			53	€ 146.060	€ 146.060			
			Het aantal kleine gasbesparende maatregelen (w.o. radiatorfolie en tochtstrips) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C55/10*	Het aantal kleine elektriciteitsbesparende maatregelen (w.o. LED-lampen) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C55/11*	Het aantal grote(re) gasbesparende maatregelen (w.o. dakisolatie, vloerisolatie, spouwmuurisolatie etc.) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C55/12*	Het aantal grote(re) elektriciteitsbesparende maatregelen (w.o. vervangen koelkasten, wasmachines etc.) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C55/13*	Het aantal gegeven adviezen met directe verlaging energieverbruik/energierekening tot gevolg. *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C55/14*	Het aantal overige energierekening verlagende maatregelen *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C55/15*
			324	87	0	0	102	0
BZK	C62	**Specifieke uitkering aan gemeenten voor de bekostiging van de kwijtschelding van gemeentelijke belastingen van gedupeerden door de toeslagenaffaire**	Gederfde opbrengsten (jaar T) die voortvloeien uit het kwijtschelden van gemeentelijke belastingen *Aard controle R* *Indicator: C62/03*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C62/04*				
			€ 0	Nee				
OCW	D8	**Onderwijsachterstandenbeleid 2019-2022 (OAB)** Gemeenten	Besteding (jaar T) aan voorzieningen voor voorschoolse educatie die voldoen aan de wettelijke kwaliteitseisen (conform artikel 159, eerste lid WPO) *Aard controle R* *Indicator: D8/01*	Besteding (jaar T) aan overige activiteiten (naast VVE) voor leerlingen met een grote achterstand in de Nederlandse taal (conform artikel 158 WPO) *Aard controle R* *Indicator: D8/02*	Besteding (jaar T) aan afspraken over voor- en vroegschoolse educatie met bevoegde gezagsorganen van scholen, houders van kindcentra en peuterspeelzalen (conform artikel 160 WPO) *Aard controle R* *Indicator: D8/03*	Correctie besteding (jaar T-1) *Aard controle R* *Indicator: D8/04*	Opgebouwde reserve ultimo (jaar T-1) *Aard controle R* *Indicator: D8/05*	
			€ 901.102	€ 36.800	€ 132.966	€ 0	€ 865.851	
			Hieronder per regel één gemeente(code) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen *Aard controle n.v.t.* *Indicator: D8/06*	Aan andere gemeenten (in jaar T) overgeboekte middelen (lasten) uit de specifieke uitkering onderwijsachterstandenbeleid **Bedrag** *Aard controle R* *Indicator: D8/07*	Hieronder per regel één gemeente(code) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen *Aard controle n.v.t.* *Indicator: D8/08*	Aan andere gemeenten (in jaar T) overgeboekte middelen (baten) uit de specifieke uitkering onderwijsachterstandenbeleid **Bedrag** *Aard controle R* *Indicator: D8/09*	In 2022 opgebouwde reserve om mee te nemen naar volgende vierjarige periode **Bedrag** *Aard controle R* *Indicator: D8/10*	
		1					€ 493.894	
		2						
		100						
OCW	D14	**Regeling specifieke uitkering inhalen COVID-19 gerelateerde onderwijsvertragingen**	Besteding (jaar T) maatregelen artikel 3, lid 2, a t/m e samen opgeteld *Aard controle R* *Indicator: D14/01*	Besteding (jaar T) voor tijdelijke extra huur van bestaande huisvesting indien deze extra huisvesting nodig is voor de uitvoering van maatregelen die scholen of gemeenten in het kader van het Nationaal Programma Onderwijs nemen *Aard controle R* *Indicator: D14/02*	Besteding (jaar T) voor ambtelijke capaciteit van de gemeente of inkoop van expertise voor de uitvoering van het Nationaal Programma Onderwijs *Aard controle R* *Indicator: D14/03*	Correctie besteding (jaar T-1) *Aard controle R* *Indicator: D14/04*	Opgebouwde reserve ultimo (jaar T-1) *Aard controle R* *Indicator: D14/05*	
			€ 339.615	€ 0	€ 0	€ 0	€ 714.449	
			Hieronder per regel één gemeente(code) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen *Aard controle n.v.t.* *Indicator: D14/06*	Aan andere gemeenten (in jaar T) overgeboekte middelen (lasten) uit de specifieke uitkering gemeenten t.b.v. het Nationaal Programma Onderwijs *Aard controle R* *Indicator: D14/07*	Hieronder per regel één gemeente(code) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen *Aard controle n.v.t.* *Indicator: D14/08*	Van andere gemeenten (in jaar T) overgeboekte middelen (baten) uit de specifieke uitkering gemeenten t.b.v. het Nationaal Programma Onderwijs *Aard controle R* *Indicator: D14/09*		
		1			060277 Gemeente Rozendaal	€ 0		
		2						
		10						
OCW	D19	**Tijdelijke onderwijshuisvesting ontheemden**	Besteding ten laste van Rijksmiddelen (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: D19/01*	Cumulatieve besteding ten laste van Rijksmiddelen(t/m jaar T) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: D19/02*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: D19/03*			
			€ 0	€ 0	Nee			

IenW	**E3**	**Subsidieregeling sanering verkeerslawaai** **Subsidieregeling sanering verkeerslawaai** Provincies, gemeenten en gemeenschappelijke regelingen (Wgr)	Hieronder per regel één beschikkingsnummer en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E3/01*	Besteding (jaar T) ten laste van Rijksmiddelen *Aard controle R* *Indicator: E3/02*	Overige bestedingen (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: E3/03*	Besteding (jaar T) door meerwerk dat o.b.v. art. 126 Wet geluidshinder ten laste van het Rijk komt *Aard controle R* *Indicator: E3/04*	Correctie over besteding (t/m jaar T) *Aard controle R* *Indicator: E3/05*	Kosten ProRail (jaar T) als bedoeld in artikel 25 lid 4 van deze regeling ten laste van Rijksmiddelen *Aard controle R* *Indicator: E3/06*
		1	IenM/BSK-2013/16978	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
		2						
		100						
			Kopie beschikkingsnummer *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E3/07*	Cumulatieve bestedingen ten laste van Rijksmiddelen (t/m jaar T) Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E3/08*	Cumulatieve overige bestedingen (t/m jaar T) Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E3/09*	Cumulatieve Kosten ProRail (t/m jaar T) als bedoeld in artikel 25 lid 4 van deze regeling ten laste van Rijksmiddelen Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E3/10*	Correctie over besteding kosten ProRail (t/m jaar T) *Aard controle R* *Indicator: E3/11*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E3/12*
		1	*IenM/BSK-2013/16978*	€ 2.065	€ 0	€ 0	€ 0	Nee
		2						
		100						
IenW	**E44B**	**Tijdelijke impulsregeling klimaatadaptatie 2021–2027 (SiSa tussen medeoverheden)**	Hieronder per regel één CBS(code) uit (jaar T) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die medeoverheid invullen *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E44B/01*	Besteding (jaar T) ten laste van de verstrekker *Aard controle R* *Indicator: E44B/02*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) ten laste van de verstrekker *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E44B/03*	Besteding ten laste van cofinanciering (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: E44B/04*	Besteding cofinanciering cumulatief (t/m jaar T) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E44B/05*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E44B/06*
		1	030005 Provincie Gelderland	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	Nee
		2						
		10						
			Kopie CBS(code) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E44B/07*	Naam/nummer maatregel *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E44B/08*	Maatregel afgerond in (jaar T)? (Ja/Nee) - per maatregel *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E44B/09*			
		1	030005 Provincie Gelderland		Nee			
		2						
		10						
IenW	**E84**	**Regeling stimulering verkeersveiligheidsmaatregelen 2022-2023** Provincies en Gemeenten	Besteding (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: E84/01*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E84/02*	Cumulatieve eigen bijdrage en externe financiering (t/m jaar T) *Aard controle R* *Indicator: E84/03*	Project afgerond (alle maatregelen) in (jaar T) (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E84/04*		
			€ 0	€ 0	€ 0	Nee		
			Naam/nummer per maatregel *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E84/05*	Per maatregel, maatregel afgerond in (jaar T)? (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E84/06*	De hoeveelheid opgeleverde verkeersveiligheids-maatregelen per type maatregel (stuks, meters) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E84/07*	Eventuele toelichting, mits noodzakelijk *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E84/08*		
		1		Nee	0			
		2						
		50						
SZW	**G2**	**Gebundelde uitkering op grond van artikel 69 Participatiewet_gemeentedeel 2022** Alle gemeenten verantwoorden hier het gemeentedeel over (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van de Wgr.	Besteding (jaar T) algemene bijstand Gemeente I.1 Participatiewet (**PW**) *Aard controle R* *Indicator: G2/01*	Baten (jaar T) algemene bijstand (exclusief Rijk) Gemeente I.1 Participatiewet (**PW**) *Aard controle R* *Indicator: G2/02*	Besteding (jaar T) **IOAW** Gemeente I.2 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers (**IOAW**) *Aard controle R* *Indicator: G2/03*	Baten (jaar T) **IOAW** (exclusief Rijk) Gemeente I.2 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers (**IOAW**) *Aard controle R* *Indicator: G2/04*	Besteding (jaar T) **IOAZ** Gemeente I.3 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen (**IOAZ**) *Aard controle R* *Indicator: G2/05*	Baten (jaar T) **IOAZ** (exclusief Rijk) Gemeente I.3 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen (**IOAZ**) *Aard controle R* *Indicator: G2/06*
			€ 12.959.061	€ 242.411	€ 525.923	€ 8.099	€ 69.511	€ 131
			Besteding (jaar T) **Bbz 2004** levensonderhoud Gemeente I.4 Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (levensonderhoud) (**Bbz 2004**) *Aard controle R* *Indicator: G2/07*	Baten (jaar T) **Bbz 2004** levensonderhoud Gemeente I.4 Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (levensonderhoud) (**Bbz 2004**) *Aard controle R* *Indicator: G2/08*	Baten (jaar T) **WWIK** (exclusief Rijk) Gemeente I.6 Wet werk en inkomen kunstenaars (**WWIK**) *Aard controle R* *Indicator: G2/09*	Besteding (jaar T) Loonkostensubsidie o.g.v. art. 10d Participatiewet Gemeente I.7 Participatiewet (**PW**) *Aard controle R* *Indicator: G2/10*	Baten (jaar T) Loonkostensubsidie o.g.v. art. 10d Participatiewet (excl. Rijk) Gemeente I.7 Participatiewet (**PW**) *Aard controle R* *Indicator: G2/11*	Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden schulden gebundelde uitkering Participatiewet in (jaar T) i.v.m. kinderopvangtoeslagaffaire Gemeente Participatiewet (**PW**) *Aard controle R* *Indicator: G2/12*
			€ 180.409	€ 104.254	€ 0	€ 838.254	€ 0	
			Mutaties (dotaties en vrijval) voorziening dubieuze debiteuren als gevolg van kwijt te schelden schulden gebundelde uitkering Participatiewet (jaar T) i.v.m. kinderopvangtoeslagaffaire Gemeente Participatiewet (**PW**) *Aard controle D2* *Indicator: G2/13*	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: G2/14*				
				Ja				
SZW	**G3**	**Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (uitsluitend kapitaalverstrekking)_gemeentedeel 2022** **Besluit bijstandverlening zelfstandigen (Bbz) 2004** Alle gemeenten verantwoorden hier het gemeentedeel over (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van de Wgr.	Besteding (jaar T) kapitaalverstrekking Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G3/01*	Baten (jaar T) vanwege vanaf 1 januari 2020 verstrekt kapitaal (exclusief Rijk) Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G3/02*	Baten vanwege vóór 1 januari 2020 verstrekt kapitaal (exclusief Rijk) Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G3/03*	Besteding (jaar T) Bob Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G3/04*	Baten (jaar T) Bob (exclusief Rijk) Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G3/05*	Besteding (jaar T) onderzoekskosten artikel 52, eerste lid, onderdeel b, Elbz 2004 (Bob) Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G3/06*
			€ 15.000	€ 10.562	€ 1.325	€ 0	€ 0	
			BBZ vóór 2020 – levensonderhoud (exclusief BOB) Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden schulden levensonderhoud BBZ in (jaar T) (exclusief BOB) i.v.m. kinderopvangtoeslagaffaire Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G3/07*	BBZ vóór 2020 – kapitaalverstrekking (exclusief BOB) Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden van achterstallige betalingen kapitaalverstrekkingen BBZ in (jaar T) (exclusief BOB) i.v.m. kinderopvangtoeslagaffaire Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G3/08*	BBZ vóór 2020 – levensonderhoud en kapitaalverstrekkingen (BOB) Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden schulden levensonderhoud BBZ en achterstallige betalingen kapitaalverstrekkingen BOB in (jaar T) i.v.m. kinderopvangtoeslagaffaire Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G3/09*	BBZ vanaf 2020 – kapitaalverstrekking Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden van achterstallige betalingen kapitaalverstrekkingen BBZ in (jaar T) i.v.m. kinderopvangtoeslagaffaire Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G3/10*	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: G3/11*	
							Ja	

SZW | **G4** | **Tijdelijke overbruggingsregeling zelfstandig ondernemers (Tozo)_gemeentedeel 2022**

Alle gemeenten verantwoorden hier het gemeentedeel over Tozo (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van de Wgr

	Welke regeling betreft het?	Besteding (jaar T) levensonderhoud Gemeente *Aard controle n.v.t.* *Indicator: G4/01*	Besteding (jaar T) kapitaalverstrekking Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G4/02*	Baten (jaar T) levensonderhoud Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G4/03*	Baten (jaar T) kapitaalverstrekking (aflossing) Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G4/04*	Baten (jaar T) kapitaalverstrekking (overig) Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G4/05*
1	Tozo 1 (1 mrt tot 1 juni 2020)	€ 0	€ 0	€ 2.690	€ 24.822	€ 0
2	Tozo 2 (1 juni tot 1 oktober 2020)	€ 0	€ 0	€ 11.890	€ 15.035	€ 0
3	Tozo 3 (1 oktober 2020 tot 1 april 2021)	€ 54	€ 0	€ 0	€ 4.213	€ 0
4	Tozo 4 (geldend van 1 april 2021 tot 1 juli 2021)	€ 3.091	€ 0	€ 0	€ 317	€ 0
5	Tozo 5 (geldend van 1 juli tot 1 oktober 2021)	€ 4.357	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
6	Totaal	€ 7.502	€ 0	€ 14.580	€ 44.387	€ 0

	Kopie regeling	Aantal besluiten levensonderhoud (jaar T) Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G4/08*	Aantal besluiten kapitaalverstrekking (jaar T) Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G4/09*	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee) Gemeente *Aard controle n.v.t.* *Indicator: G4/10*
1	Tozo 1 (1 mrt tot 1 juni 2020)	0	0	Ja
2	Tozo 2 (1 juni tot 1 oktober 2020)	0	0	Ja
3	Tozo 3 (1 oktober 2020 tot 1 april 2021)	0	0	Ja
4	Tozo 4 (geldend van 1 april 2021 tot 1 juli 2021)	0	0	Ja
5	Tozo 5 (geldend van 1 juli tot 1 oktober 2021)	0	0	Ja
6	Totaal	0	0	

	Kopie regeling	Besteding (jaar T) kapitaalverstrekking Tozo buitenland (gemeente Maastricht) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: G4/11*	Baten (jaar T) kapitaalverstrekking Tozo buitenland (gemeente Maastricht), aflossing *Aard controle R* *Indicator: G4/12*	Baten (jaar T) kapitaalverstrekking Tozo buitenland (gemeente Maastricht), overig *Aard controle R* *Indicator: G4/13*	Uitvoeringskosten (jaar T) uitvoering Tozo buitenland (gemeente Maastricht) *Aard controle R* *Indicator: G4/14*
1	Tozo 1 (1 mrt tot 1 juni 2020)				
2	Tozo 2 (1 juni tot 1 oktober 2020)				
3	Tozo 3 (1 oktober 2020 tot 1 april 2021)				
4	Tozo 4 (geldend van 1 april 2021 tot 1 juli 2021)				
5	Tozo 5 (geldend van 1 juli tot 1 oktober 2021)				
6	Totaal	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0

	Kopie regeling	Levensonderhoud - Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden schulden levensonderhoud Tozo in jaar T i.v.m. kinderopvangtoeslagaffaire Gemeente *Aard controle n.v.t.* *Indicator: G4/16*	Levensonderhoud- Mutaties (dotaties en vrijval) voorziening dubieuze debiteuren (jaar T) als gevolg van kwijt te schelden schulden levensonderhoud Tozo i.v.m. kinderopvangtoeslagaffaire Gemeente *Aard controle D2* *Indicator: G4/17*	Kapitaalverstrekkingen - Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden van achterstallige betalingen op kapitaalverstrekkingen Tozo in jaar T i.v.m. kinderopvantoeslagaffaire Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G4/18*
1	Tozo 1 (1 mrt tot 1 juni 2020)			
2	Tozo 2 (1 juni tot 1 oktober 2020)			
3	Tozo 3 (1 oktober 2020 tot 1 april 2021)			
4	Tozo 4 (geldend van 1 april 2021 tot 1 juli 2021)			
5	Tozo 5 (geldend van 1 juli tot 1 oktober 2021)			
6	Totaal	0	0	0

SZW | **G10** | **Wet inburgering 2021_ gemeentedeel 2022**

Alle gemeenten verantwoorden hier het gemeentedeel over Wet inburgering 2021 (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van de Wgr

Besteding (jaar T) Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G10/01*	Baten (jaar T) Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G10/02*	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee) Gemeente *Aard controle n.v.t.* *Indicator: G10/03*
€ 126.796	€ 271.383	Ja

SZW | **G12** | **Kwijtschelden publieke schulden SZW-domein hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire_ gemeentedeel**

Alle gemeenten verantwoorden hier het gemeentedeel (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van de Wgr

Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden schulden Bijzondere bijstand in (jaar T) Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G12/01*	Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden schulden Wet Inburgering van 13 september 2012 in (jaar T) Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G12/02*	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee) Gemeente *Aard controle n.v.t.* *Indicator: G12/04*
€ 2.704	€ 0	Ja

SZW | **G13** | **Onderwijsroute 2022_ deel gemeente**

Alle gemeenten verantwoorden hier het gemeentedeel (jaar T),ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van de Wgr

Bestedingen onderwijsroute (jaar T) Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G13/01*	Baten onderwijsroute (jaar T) Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G13/02*	Bestedingen overige voorzieningen (jaar T) Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G13/03*	Baten overige voorzieningen (jaar T) Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G13/04*	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* Indicator: G13/05
€ 20.507	€ 37.360	€ 0	€ 0	Ja

VWS | **H4** | **Regeling specifieke uitkering stimulering sport**

Gemeenten

Ontvangen Rijksbijdrage (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: H4/01*	Totale werkelijke berekende subsidie *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H4/02*
€ 236.454	€ 1.484.933

	Activiteiten	Totale werkelijke berekende subsidie per project (jaar T) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H4/03*	Werkelijke besteding voor de activiteiten inclusief btw x 17,5% (jaar T) **Onroerende zaken** *Aard controle R* *Indicator: H4/04*	Werkelijke besteding voor de activiteiten inclusief btw x 17,5% (jaar T) **roerende zaken** *Aard controle R* *Indicator: H4/05*	Werkelijke besteding voor de activiteiten inclusief btw x 17,5% (jaar T) **overige kosten** *Aard controle R* *Indicator: H4/06*	Toelichting - Verplicht als het een activiteit betreft welke NIET in de toekenning meegenomen is *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H4/07*
1	Onroerende en roerende zaken sportbeoefening en sportstimulering	€ 1.484.933	€ 7.767	€ 1.160.662	€ 316.504	
2						
100						

VWS | **H8** | **Regeling Sportakkoord 2020-2022**

	Beschikkingsnummer *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H8/01*	Totaal bedrag volgens beschikking *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H8/02*	Besteding aanstellen sportformateur (jaar T) **Gerealiseerd** *Aard controle R* *Indicator: H8/03*	Besteding uitvoering sportakkoord (jaar T) **Gerealiseerd** *Aard controle R* *Indicator: H8/04*	Cumulatieve besteding aanstellen sportformateur (t/m jaar T) **Gerealiseerd** *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H8/05*	Cumulatieve besteding uitvoering sportakkoord (t/m jaar T) **Gerealiseerd** *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H8/06*
1	104252	€ 56.575	€ 0	€ 152.805	€ 16.787	€ 186.770
2						
3						
4						

	Kopie beschikkingsnummer *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H8/07*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H8/08*
1	104252	Nee
2		
3		
4		

VWS	**H12**	**Regeling specifieke uitkering lokale preventieakkoorden of preventieaanpakken**	Besteding (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: H12/01*	Is voldaan aan de uitvoering van het lokale preventieakkoord of aanpak? (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H12/02*	Eindverantwoording? (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H12/03*				
			€ 28.956	Ja	Nee				
VWS	**H21**	**Specifieke uitkering cliëntondersteuning**	Gerealiseerde activiteit Inzet projectleiding en/of Onderzoek lokale versterking functie (in jaar T) (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H21/01*	Toelichting - indien bij H21/01 indicator Nee is ingevuld is een toelichting verplicht *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H21/02*	Besteding (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: H21/03*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) *Aard controle R* *Indicator: H21/04*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H21/05*		
			Ja		€ 17.550	€ 17.550	Nee		
VWS	**H25**	**Regeling Specifieke uitkering ijsbanen en zwembaden (ronde 3)**	Beschikkingsnummer / kenmerk *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H25/01*	Ontvangen Rijksbijdrage (Jaar T) *Automatisch berekend* *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H25/02*	Totale definitieve exploitatietekort *Automatisch berekend* *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H25/03*	Totale cumulatieve besteding *Automatisch berekend* *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H25/04*	Eindverantwoording *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H25/05*		
		1	*SPUKIJZ-22064*	-€ 23.293	€ 23.293	€ 23.293	Ja		
			Naam locatie *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H25/06*	Betreft periode Nov + dec 2021 of Jan 2022? *Aard controle R* *Indicator: H25/07*	Totale toezegging per locatie *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H25/08*	Hoogte definitief exploitatietekort per locatie *Aard controle R* *Indicator: H25/09*	Besteding per locatie *Aard controle R* *Indicator: H25/10*	Cumulatieve besteding per locatie (t/m jaar T) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H25/11*	
		1	*Bijloenbad*	*Nov + dec 2021*	€ 13.794	€ 13.794	€ 13.794	€ 13.794	
		2	*Bijloenbad*	*jan-22*	€ 9.499	€ 9.499	€ 9.499	€ 9.499	
		50							

Kerngegevens

Kerngegevens			
Categorie	**Aspect**	**31-12-2021**	**31-12-2022**
Sociale structuur			
Inwoners	0-4 jaar	1.763	1.738
	5-19 jaar	6.548	6.512
	20-64 jaar	23.554	23.623
	> 65 jaar	11.607	11.714
	Totaal	43.472	43.587
Uitkeringsgerechtigden	WWB < 65 jaar	865	847
	IOAW	42	34
	IOAZ	4	4
	Bbz	12	3
Fysieke structuur			
Oppervlakte	Land (in ha)	8.173	8.167
	Binnenwater (in ha)	266	268
	Openbaar groen (in ha)	157	159,5
	Wegen: asfalt (in m)	1.119.123	1.130.018
	Elementen (in m)	1.321.350	1.354.545
Lengte	Riolering (in km)	243	244
Aantal	Woningen	21.287	21.327
	Lantaarnpalen	7.048	7.103
	Bomen	13.265	13.981
	Speelplaatsen	80	96
	Speeltoestellen	424	435
Voorzieningen: aantallen op teldatum 1-10-2022			
Openbaar basisonderwijs	Aantal scholen	10	10
	Aantal leerlingen	1.499	1.496
Bijzonder basisonderwijs	Aantal scholen	10	10
	Aantal leerlingen	1.649	1.610
Voortgezet onderwijs	Aantal scholen	3	3
	Aantal leerlingen	2.498	2.483

Sustainable Development Goals (SDG)

Deze bijlage bevat een beschrijving van de zogenaamde SDG als onderdeel van de Global Goals waaraan de verschillende thema's in de begroting bijdragen.

	Global Goal (sub)doelen
1.1	Tegen 2030 extreme armoede uitroeien voor alle mensen wereldwijd, die met minder dan $1,25 per dag moeten rondkomen.
1.2	Tegen 2030 het aandeel mannen, vrouwen en kinderen van alle leeftijden die volgens de nationale definities in armoede leven in al haar dimensies, minstens tot de helft terugbrengen.
1.3	Nationaal toepasbare sociale beschermingssystemen en maatregelen implementeren voor iedereen, met inbegrip van sociale beschermingsvloeren, en tegen 2030 een aanzienlijke dekkingsgraad realiseren van de armen en de kwetsbaren.
1.4	Er tegen 2030 voor zorgen dat alle mannen en vrouwen, in het bijzonder de armen en de kwetsbaren, gelijke rechten hebben op economische middelen, alsook toegang tot basisdiensten, eigenaarschap en controle over land en andere vormen van eigendom, nalatenschap, natuurlijke hulpbronnen, gepaste nieuwe technologie en financiële diensten, met inbegrip van microfinanciering.
1.5	Tegen 2030 de weerbaarheid opbouwen van de armen en van zij die zich in kwetsbare situaties bevinden en hun blootstelling aan en kwetsbaarheid voor met klimaat-gerelateerde extreme gebeurtenissen en andere economische, sociale en ecologische schokken en rampen beperken.
1.a	Zorgen voor een aanzienlijke mobilisatie van middelen afkomstig uit verschillende bronnen, ook via versterkte ontwikkelingssamenwerking, om adequate en voorspelbare middelen te voorzien voor ontwikkelingslanden, in het bijzonder de minst ontwikkelde landen, om programma's en beleidslijnen te implementeren die een einde moeten maken aan armoede in al haar vormen.
1.b	Solide beleidskaders creëren op nationaal, regionaal en internationaal niveau, die zijn gebaseerd op ontwikkelingsstrategieën ten gunste van de armen en het genderbeleid, om de versnelde investering te ondersteunen in acties die gericht zijn op het uitroeien van de armoede.

	Global Goal (sub)doelen
2.1	Tegen 2030 een einde maken aan honger en voor iedereen, in het bijzonder de armen en de mensen die leven in kwetsbare situaties, met inbegrip van kinderen, toegang garanderen tot veilig, voedzaam en voldoende voedsel en dit het hele jaar lang.
2.2	Tegen 2030 een einde maken aan alle vormen van malnutritie, waarbij ook tegen 2025 voldaan moet kunnen worden aan de internationaal overeengekomen doelstellingen met betrekking tot groeiachterstand en ondergewicht bij kinderen onder de 5 jaar; en eveneens tegemoetkomen aan de voedingsbehoeften van adolescente meisjes, zwangere vrouwen, vrouwen die borstvoeding geven en oudere personen.
2.3	Tegen 2030 de landbouwproductiviteit en de inkomens verdubbelen voor kleinschalige voedselproducenten, in het bijzonder vrouwen, inheemse bevolkingen, familieboeren, veefokkers en vissers, onder meer door een veilige en

	gelijke toegang tot land, andere productieve hulpbronnen en inputs, kennis, financiële diensten, markten en opportuniteiten die toegevoegde waarde bieden en ook buiten de landbouw tewerkstelling genereren.
2.4	Tegen 2030 duurzame voedselproductiesystemen garanderen en veerkrachtige landbouwpraktijken implementeren die de productiviteit en de productie kunnen verhogen, die helpen bij het in stand houden van ecosystemen, die de aanpassingscapaciteit verhogen in de strijd tegen klimaatverandering, extreme weersomstandigheden, droogte, overstromingen en andere rampen en die op een progressieve manier de kwaliteit van het land en de bodem verbeteren.
2.5	Tegen 2020 de genetische diversiteit in stand houden van zaden, cultuurgewassen en gefokte en gedomesticeerde dieren en hun in het wild levende verwanten, ook aan de hand van zaad- en plantenbanken die op een degelijke manier beheerd en gediversifieerd worden op nationaal, regionaal en internationaal niveau; en de toegang bevorderen tot het eerlijk en billijk delen van voordelen afkomstig van het gebruik van genetische hulpbronnen en daaraan gekoppelde traditionele kennis, zoals internationaal overeengekomen.
2.a	Verhogen van de investeringen, door versterkte internationale samenwerking, in landelijke infrastructuur, landbouwkundig onderzoek en uitgebreide diensten, technologische ontwikkeling en genetische databanken voor planten en vee om de landbouwkundige productiecapaciteit in ontwikkelingslanden, in het bijzonder in de minst ontwikkelde landen, te versterken.
2.b	Corrigeren en voorkomen van handelsbeperkingen en scheefgegroeide situaties op de wereldlandbouwmarkten, door onder andere tegelijk alle vormen van landbouwexportsubsidies en alle exportmaatregelen met een gelijkaardig effect af te schaffen, in overeenstemming met het mandaat van de Ontwikkelingsronde in Doha.
2.c	Maatregelen aannemen die de correcte werking moeten garanderen van de voedselgrondstoffenmarkten en hun afgeleiden en een snelle toegang tot marktinformatie bevorderen, met inbegrip van informatie over voedselreserves, om de extreme volatiliteit van de voedselprijzen te helpen beperken.

	Global Goal (sub)doelen
3.1	Tegen 2030 de globale moedersterfte terugdringen tot minder dan 70 per 100.000 levendgeborenen.
3.2	Tegen 2030 een einde maken aan vermijdbare overlijdens van pasgeborenen en kinderen onder de 5 jaar, waarbij alle landen er moeten naar streven om het sterftecijfer van baby's minstens tot 12 per 1000 levendgeborenen te beperken alsook het sterftecijfer van kinderen jonger dan 5 jaar eveneens in te perken tot maximum 25 per 1000 levendgeborenen.
3.3	Tegen 2030 een einde maken aan epidemieën zoals aids, tuberculose, malaria en verwaarloosde tropische ziekten, alsook hepatitis, door water overgebrachte ziekten en andere overdraagbare ziekten bestrijden.
3.4	Tegen 2030 de vroegtijdige sterfte gelinkt aan niet-overdraagbare ziekten met een derde inperken via preventie en behandeling, en mentale gezondheid en welzijn bevorderen.
3.5	3.5 De preventie en behandeling versterken van misbruik van verslavende middelen, met inbegrip van drugsgebruik en het schadelijk gebruik van alcohol.
3.6	Tegen 2020 het aantal doden en gewonden in het verkeer wereldwijd halveren.
3.7	Tegen 2030 universele toegang tot seksuele en reproductieve gezondheidszorgdiensten garanderen, met inbegrip van diensten voor

	gezinsplanning, informatie en opvoeding, en voor de integratie van reproductieve gezondheid in nationale strategieën en programma's
3.8	Zorgen voor een universele ziekteverzekering, met inbegrip van de bescherming tegen financiële risico's, toegang tot kwaliteitsvolle essentiële gezondheidszorgdiensten en toegang tot de veilige, doeltreffende, kwaliteitsvolle en betaalbare essentiële geneesmiddelen en vaccins voor iedereen
3.9	Tegen 2030 in aanzienlijke mate het aantal sterfgevallen en ziekten verminderen als gevolg van gevaarlijke chemicaliën en de vervuiling en besmetting van lucht, water en bodem.
3.a	Waar nodig de implementatie van de kaderovereenkomst van de Wereldgezondheidsorganisatie over tabakscontrole versterken.
3.b	Het onderzoek en de ontwikkeling ondersteunen van vaccins en geneesmiddelen voor overdraagbare en niet-overdraagbare ziekten voor de overdraagbare en de niet-overdraagbare ziekten die in hoofdzaak ontwikkelingslanden treffen, toegang verschaffen tot betaalbare essentiële geneesmiddelen en vaccins, volgens de richtlijnen van de Verklaring van Doha aangaande het TRIPS-akkoord en Volksgezondheid. De Verklaring bevestigt het recht van ontwikkelingslanden om ten volle gebruik te maken van de bepalingen van de Overeenkomst aangaande de Handelsaspecten van de Intellectuele Eigendom (TRAIPR) die ruimte laat voor de bescherming van de volksgezondheid; en, in het bijzonder, het verschaffen van toegang tot geneesmiddelen voor iedereen.
3.c	De financiering van de gezondheidszorg aanzienlijk opvoeren, net als de aanwerving, de ontwikkeling, de opleiding en het lange tijd in dienst houden van gezondheidswerkers in ontwikkelingslanden, in het bijzonder in de minst ontwikkelde landen en de kleine eilandstaten.
3.d	De capaciteit van alle landen versterken, in het bijzonder die van de ontwikkelingslanden, met betrekking tot systemen voor vroegtijdige waarschuwing, risicovermindering en het beheer van nationale en globale gezondheidsrisico's.

	Global Goal (sub)doelen
4.1	Er tegen 2030 voor zorgen dat alle meisjes en jongens op een vrije, billijke en kwalitatief hoogstaande manier lager en middelbaar onderwijs kunnen afwerken, wat moet kunnen leiden tot relevante en doeltreffende leerresultaten.
4.2	Er tegen 2030 voor zorgen dat alle meisjes en jongens in hun vroege kindertijd toegang hebben tot een kwalitatieve ontwikkeling, zorg en opvoeding voorafgaand aan de lagere school zodat ze klaar zijn voor het basisonderwijs.
4.3	Tegen 2030 gelijke toegang garanderen voor alle vrouwen en mannen tot betaalbaar en kwaliteitsvol technisch, beroeps- en hoger onderwijs, met inbegrip van de universiteit.
4.4	Tegen 2030 het aantal jongeren en volwassenen met relevante vaardigheden, met inbegrip van technische en beroepsvaardigheden, voor tewerkstelling, degelijke jobs en ondernemerschap aanzienlijk opdrijven.
4.5	Tegen 2030 genderongelijkheden wegwerken in het onderwijs en zorgen voor gelijke toegang tot alle niveaus inzake onderwijs en beroepsopleiding voor de kwetsbaren, met inbegrip van mensen met een handicap, inheemse bevolkingen en kinderen in kwetsbare situaties.
4.6	Er tegen 2030 voor zorgen dat alle jongeren en een groot aantal volwassenen, zowel mannen als vrouwen, geletterd en rekenvaardig zijn.

4.7	Er tegen 2030 voor zorgen dat alle leerlingen kennis en vaardigheden verwerven die nodig zijn om duurzame ontwikkeling te bevorderen, onder andere via vorming omtrent duurzame ontwikkeling en duurzame levenswijzen, mensenrechten, gendergelijkheid, de bevordering van een cultuur van vrede en geweldloosheid, wereldburgerschap en de waardering van culturele diversiteit en van de bijdrage van de cultuur tot de duurzame ontwikkeling.
4.a	Bouwen en verbeteren van onderwijsfaciliteiten die aandacht hebben voor kinderen, mensen met een beperking en gendergelijkheid en die een veilige, geweldloze, inclusieve en doeltreffende leeromgeving bieden voor iedereen.
4.b	Tegen 2020 het aantal studiebeurzen wereldwijd en substantieel verhogen dat beschikbaar is voor ontwikkelingslanden, in het bijzonder de minst ontwikkelde landen, de kleine eilandstaten en de Afrikaanse landen, voor toegang tot het hoger onderwijs, met inbegrip van beroepsopleiding en programma's omtrent informatie en communicatietechnologie, techniek, ingenieurswezen en wetenschappen, in ontwikkelde landen en andere ontwikkelingslanden.
4.c	Tegen 2030 op aanzienlijke wijze de toevloed verhogen van gekwalificeerde leraren, ook via internationale samenwerking voor lerarenopleidingen in ontwikkelingslanden, in het bijzonder in de minst ontwikkelde landen en de kleine eilandstaten.

	Global Goal (sub)doelen
5.1	Een einde maken aan alle vormen van discriminatie jegens vrouwen en meisjes, overal.
5.2	Alle vormen van geweld tegen vrouwen en meisjes in de openbare en de privésfeer uitroeien, ook inzake vrouwenhandel en seksuele en andere soorten uitbuiting.
5.3	Uit de wereld helpen van alle schadelijke praktijken, zoals kind-, vroege en gedwongen huwelijken en vrouwelijke genitale verminking.
5.4	Erkennen en naar waarde schatten van onbetaalde zorg en thuiswerk door het voorzien van openbare diensten, infrastructuur en een sociaal beschermingsbeleid en door de bevordering van gedeelde verantwoordelijkheden binnen het gezin en de familie, zoals dat nationaal van toepassing is.
5.5	Verzekeren van de volledige en doeltreffende deelname van vrouwen en voor gelijke kansen inzake leiderschap op alle niveaus van de besluitvorming in het politieke, economische en openbare leven.
5.6	Verzekeren van universele toegang tot seksuele en reproductieve gezondheidszorg en reproductieve rechten zoals overeengekomen in het kader van het Actieprogramma van de Internationale Conferentie over Bevolking en Ontwikkeling en het Peking-Actieplatform en de slotdocumenten van hun desbetreffende conferenties.

	Global Goal (sub)doelen
6.1	Tegen 2030 komen tot een universele en gelijke toegang tot veilig en betaalbaar drinkwater voor iedereen.
6.2	Tegen 2030 komen tot toegang tot gepaste en degelijke sanitaire voorzieningen en hygiëne voor iedereen en een einde maken aan openbare ontlasting, waarbij speciale aandacht wordt besteed aan de behoeften van vrouwen en meisjes en mensen in kwetsbare situaties.
6.3	Tegen 2030 de waterkwaliteit verbeteren door verontreiniging te beperken, de lozing van gevaarlijke chemicaliën en materialen een halt toe te roepen en de uitstoot

	ervan tot een minimum te beperken waarbij ook het aandeel van onbehandeld afvalwater wordt gehalveerd en recyclage en veilige hergebruik wereldwijd aanzienlijk worden verhoogd.
6.4	Tegen 2030 in aanzienlijke mate de efficiëntie van het watergebruik verhogen in alle sectoren en het duurzaam winnen en verschaffen van zoetwater garanderen om een antwoord te bieden op de waterschaarste en om het aantal mensen dat af te rekenen heeft met waterschaarste, aanzienlijk te verminderen.
6.5	Tegen 2030 het geïntegreerde beheer van de waterhulpbronnen implementeren op alle niveaus, ook via gerichte grensoverschrijdende samenwerking.
6.6	Tegen 2020 de op water gebaseerde ecosystemen beschermen en herstellen, met inbegrip van bergen, bossen, moerassen, rivieren, grondwaterlagen en meren.
6.a	Tegen 2030 de internationale samenwerking en de capaciteitsopbouwende ondersteuning uitbreiden voor de ontwikkelingslanden voor activiteiten die betrekking hebben op water en sanitaire voorzieningen en programma's, met inbegrip van technologieën voor waterwinning, ontzilting, waterefficiëntie, afvalwaterzuivering, recyclage en hergebruik.
6.b	De deelname versterken en ondersteunen van plaatselijke gemeenschappen bij de verbetering van het waterbeheer en van de sanitaire voorzieningen.

	Global Goal (sub)doelen
7.1	Tegen 2030 universele toegang tot betaalbare, betrouwbare en moderne energie-diensten garanderen.
7.2	Tegen 2030 in aanzienlijke mate het aandeel hernieuwbare energie in de globale energiemix verhogen.
7.3	Tegen 2030 de globale snelheid van verbetering in energie-efficiëntie verdubbelen.
7.a	Tegen 2030 de internationale samenwerking verhogen om toegang te vergemakkelijken tot onderzoek en technologie inzake schone energie, met inbegrip van de hernieuwbare energie, de energiedoeltreffendheid en de geavanceerde en schonere fossiele brandstoffentechnologie, en de investering promoten in energie-infrastructuur en schone energietechnologie.
7.b	7.b Tegen 2030 de infrastructuur uitbreiden en de technologie upgraden om moderne en duurzame energiediensten te kunnen aanbieden aan alle ontwikkelingslanden, in het bijzonder de minst ontwikkelde landen, de kleine eilandstaten en door land ingesloten ontwikkelingslanden, in overeenstemming met hun respectieve steunprogramma's.

	Global Goal (sub)doelen
8.1	De economische groei per capita in stand houden in overeenstemming met de nationale omstandigheden en, in het bijzonder, minstens 7% aangroei van het bruto binnenlands product per jaar in de minst ontwikkelde landen.
8.2	Tot meer economische productiviteit komen door diversificatie, technologische modernisatie en innovatie, ook door de klemtoon te leggen op sectoren met hoge toegevoegde waarde en arbeidsintensieve sectoren.
8.3	Bevorderen van op ontwikkeling toegespitste beleidslijnen die productieve activiteiten ondersteunen, alsook de creatie van waardige jobs, ondernemerschap, creativiteit en innovatie, en de formalisering en de groei aanmoedigen van micro-, kleine en middelgrote ondernemingen, ook via toegang tot financiële diensten.

8.4	Tegen 2030 geleidelijk aan de wereldwijde efficiëntie, productie en consumptie van hulpbronnen verbeteren en streven naar de ontkoppeling van economische groei en achteruitgang van het milieu, volgens het 10-jarig Programmakader voor Duurzame Consumptie en Productie, waarbij de ontwikkelde landen de leiding nemen.
8.5	Tegen 2030 komen tot een volledige en productieve tewerkstelling en waardig werk voor alle vrouwen en mannen, ook voor jonge mensen en personen met een handicap, alsook een gelijk loon voor werk van gelijke waarde.
8.6	Tegen 2020 het aandeel aanzienlijk terugschroeven van jongeren die niet aan het werk zijn, geen onderwijs volgen en niet met een opleiding bezig zijn.
8.7	Onmiddellijke en effectieve maatregelen nemen om gedwongen arbeid uit de wereld te helpen, een einde te maken aan moderne slavernij en mensensmokkel en het verbod en de afschaffing van de ergste vormen van kinderarbeid veiligstellen, met inbegrip van het rekruteren en inzetten van kindsoldaten, en tegen 2025 een einde stellen aan kinderarbeid in al haar vormen.
8.8	De arbeidsrechten beschermen en veilige en gezonde werkomgevingen bevorderen voor alle werknemers, met inbegrip van migrantenarbeiders, in het bijzonder vrouwelijke migranten, en zij die zich in precaire werkomstandigheden bevinden.
8.9	Tegen 2030 beleidslijnen uitwerken en implementeren ter ondersteuning van het duurzaam toerisme dat jobs creëert en plaatselijke cultuur en producten bevordert.
8.10	Versterken van de mogelijkheden van de plaatselijke financiële instellingen om toegang tot het bankwezen, de verzekeringen en financiële diensten voor allen aan te moedigen.
8.a	Verhogen van de Aid for Trade voor ontwikkelingslanden, in het bijzonder de minst ontwikkelde landen, ook via het verbeterde geïntegreerde kader voor handelsgerelateerde bijstand aan de minst ontwikkelde landen.
8.b	Tegen 2020 een globale strategie voor jongerentewerkstelling ontwikkelen en die operationeel maken en het Globale Jobspact van de Internationale Arbeidsorganisatie implementeren.

	Global Goal (sub)doelen
9.1	Ontwikkelen van kwalitatieve, betrouwbare, duurzame en veerkrachtige infrastructuur, met inbegrip van regionale en grensoverschrijdende infrastructuur, ter ondersteuning van de economische ontwikkeling en het menselijk welzijn, met klemtoon op een betaalbare en billijke toegang voor iedereen.
9.2	Bevorderen van inclusieve en duurzame industrialisering en, tegen 2030, het aandeel in de werkgelegenheid en het bruto binnenlands product van de industrie aanzienlijk doen toenemen, in overeenstemming met de nationale omstandigheden, en dat aandeel verdubbelen in de minst ontwikkelde landen.
9.3	De toegang vergroten van kleinschalige industriële en andere ondernemingen, in het bijzonder in de ontwikkelingslanden, tot financiële diensten, inclusief betaalbare kredietverlening, alsook hun integratie in waarde-ketens en markten.
9.4	Tegen 2030 de infrastructuur moderniseren en industrieën aanpassen om hen duurzaam te maken, waarbij de focus ligt op een grotere doeltreffendheid bij het gebruik van hulpbronnen en van schonere en milieuvriendelijke technologieën en industriële processen, waarbij alle landen de nodige actie ondernemen volgens hun eigen respectieve mogelijkheden.
9.5	Verbeteren van het wetenschappelijk onderzoek, moderniseren van de technologische capaciteiten van industriesectoren in alle landen, in het bijzonder in ontwikkelingslanden, waarbij ook tegen 2030 innovatie wordt aangemoedigd en op aanzienlijke wijze het aantal onderzoeks- en ontwikkelingswerkers per miljoen inwoners wordt verhoogd en waarbij ook meer wordt uitgegeven aan publiek en privaat onderzoek en ontwikkeling.

9.a	De duurzame en veerkrachtige ontwikkeling van infrastructuur mogelijk maken in ontwikkelingslanden aan de hand van extra financiële, technologische en technische steun aan Afrikaanse landen, de minst ontwikkelde landen, de door land ingesloten ontwikkelingslanden en de kleine eilandstaten.
9.b	Ondersteunen van de binnenlandse technologische ontwikkeling, onderzoek en innovatie in ontwikkelingslanden, ook door een gunstig beleidsklimaat te garanderen voor, onder andere, industriële diversificatie en waarde-toevoeging aan handelsproducten.
9.c	In aanzienlijke mate de toegang verhogen tot informatie- en communicatietechnologie en streven naar het verschaffen van universele en betaalbare toegang tot internet in de minst ontwikkelde landen tegen 2020.

	Global Goal (sub)doelen
10.1	Tegen 2030 geleidelijk tot een inkomenstoename van de onderste 40% van de bevolking komen tegen een ritme dat hoger ligt dan het nationale gemiddelde, en die toename ook in stand houden.
10.2	Tegen 2030 de sociale, economische en politieke inclusie van iedereen mogelijk maken en bevorderen, ongeacht leeftijd, geslacht, handicap, ras, etniciteit, herkomst, godsdienst of economische of andere status.
10.3	Gelijke kansen verzekeren en ongelijkheden wegwerken, ook door het afvoeren van discriminerende wetten, beleidslijnen en praktijken en door het bevorderen van de geschikte wetgeving, beleidslijnen en acties in dit opzicht.
10.4	Beleid voeren dat geleidelijk tot een grotere gelijkheid leidt, in het bijzonder inzake fiscaliteit, lonen en sociale bescherming.
10.5	De regulering en monitoring verbeteren van de globale financiële markten en instellingen en de implementatie versterken van dergelijke reguleringen.
10.6	Een verbeterde vertegenwoordiging verzekeren en een beter gehoor geven aan de ontwikkelingslanden bij de besluitvorming in mondiale, internationale economische en financiële instellingen om te komen tot meer doeltreffende, geloofwaardige, verantwoordelijke en legitieme instellingen.
10.7	Een ordelijke, veilige, regelmatige en verantwoordelijke migratie en mobiliteit van mensen mogelijk maken, ook via de implementatie van geplande en degelijk beheerde migratiebeleidslijnen.
10.a	Het beginsel implementeren van speciale en gedifferentieerde behandeling voor ontwikkelingslanden, in het bijzonder de minst ontwikkelde landen, in overeenstemming met de overeenkomsten van de Wereldhandelsorganisatie.
10.b	Officiële ontwikkelingsbijstand en financiële stromen aanmoedigen, met inbegrip van directe buitenlandse investeringen, voor staten waar de behoefte het grootst is, in het bijzonder in de minst ontwikkelde landen, de Afrikaanse landen, de kleine eilandstaten en de door land ingesloten ontwikkelingslanden, in overeenstemming met hun nationale plannen en programma's.
10.c	Tegen 2030 de transactiekosten van overschrijvingen van migranten reduceren tot minder dan 3% en transfer vanuit landen met kosten hoger dan 5% elimineren.

	Global Goal (sub)doelen
11.1	Tegen 2030 voor iedereen toegang voorzien tot adequate, veilige en betaalbare huisvesting en basisdiensten, en sloppenwijken verbeteren.

11.2	Tegen 2030 toegang bieden tot veilige, betaalbare, toegankelijke en duurzame vervoerssystemen voor iedereen, verbetering van de verkeersveiligheid, met name door uitbreiding van het openbaar vervoer, met speciale aandacht voor de behoeften van mensen in kwetsbare situaties, vrouwen, kinderen, personen met handicaps en ouderen
11.3	Tegen 2030 inclusieve en duurzame stadsontwikkeling en capaciteit opbouwen voor participatieve, geïntegreerde en duurzame planning en beheer van menselijke nederzettingen in alle landen.
11.4	De inspanningen verhogen om het culturele en natuurlijke erfgoed van de wereld te beschermen en veilig te stellen.
11.5	Tegen 2030 het aantal doden en getroffenen aanzienlijk verminderen en in aanzienlijke mate de rechtstreekse economische impact op het bruto binnenlands product terugschroeven dat veroorzaakt wordt door rampen, met inbegrip van rampen die met water verband houden, waarbij de klemtoon ligt op het beschermen van de armen en van mensen in kwetsbare situaties.
11.6	Tegen 2030 de nadelige milieu-impact van steden per capita reduceren, ook door bijzondere aandacht te besteden aan de luchtkwaliteit en aan het gemeentelijk en ander afvalbeheer.
11.7	Tegen 2030 universele toegang voorzien tot veilige, inclusieve en toegankelijke, groene en openbare ruimtes, in het bijzonder voor vrouwen en kinderen, ouderen en personen met een handicap.
11.a	Positieve economische, sociale en ecologische verbanden ondersteunen tussen stedelijke, voorstedelijke en landelijke gebieden door de nationale en regionale ontwikkelingsplanning te versterken.
11.b	Tegen 2020 het aantal steden en menselijke nederzettingen aanzienlijk verhogen die geïntegreerde beleidslijnen en plannen goedkeuren en implementeren inzake inclusie, doeltreffendheid van hulpbronnengebruik, mitigatie en adaptatie aan klimaatverandering, weerbaarheid tegen rampen, en in overeenstemming met het kader van Sendai voor rampen-risicovermindering 2015-2030 een holistisch ramprisicobeheer ontwikkelen en implementeren op alle niveaus.
11.c	De minst ontwikkelde landen steunen, ook via financiële en technische bijstand, in het opbouwen van duurzame en veerkrachtige gebouwen waarbij gebruik wordt gemaakt van lokale materialen.

	Global Goal (sub)doelen
12.1	Het 10-jarig Programmakader inzake Duurzame Consumptie- en Productiepatronen implementeren, waarbij alle landen actie ondernemen, en waarbij de ontwikkelde landen de leiding nemen, rekening houdend met de ontwikkeling en de mogelijkheden van de ontwikkelingslanden.
12.2	Tegen 2030 het duurzame beheer en het efficiënte gebruik van natuurlijke hulpbronnen realiseren.
12.3	Tegen 2030 de voedselverspilling in winkels en bij consumenten per capita halveren en voedselverlies reduceren in de productie- en bevoorradingsketens, met inbegrip van verliezen na de oogst.
12.4	Tegen 2020 komen tot een vanuit milieuvriendelijk beheer van chemicaliën en van alle afval gedurende hun hele levenscyclus, in overeenstemming met afgesproken nationale kaderovereenkomsten, en de uitstoot aanzienlijk beperken in lucht, water en bodem om hun negatieve invloeden op de menselijke gezondheid en het milieu zoveel mogelijk te beperken.
12.5	Tegen 2030 de afvalproductie aanzienlijk beperken via preventie, vermindering, recyclage en hergebruik.

12.6	Bedrijven aanmoedigen, in het bijzonder grote en transnationale bedrijven, om duurzame praktijken aan te nemen en duurzaamheidsinformatie te integreren in hun rapporteringscyclus.
12.7	Duurzame praktijken bij overheidsopdrachten bevorderen in overeenstemming met nationale beleidslijnen en prioriteiten.
12.8	Tegen 2030 garanderen dat mensen overal beschikken over relevantie informatie over en zich bewust zijn van duurzame ontwikkeling en levensstijlen die in harmonie zijn met de natuur.
12.a	Ondersteunen van ontwikkelingslanden ter versterking van hun wetenschappelijke en technologische mogelijkheden om de richting uit te gaan van meer duurzame consumptie- en productiepatronen.
12.b	Ontwikkelen en implementeren van instrumenten om de impact te monitoren van duurzame ontwikkeling op duurzaam toerisme dat werkgelegenheid creëert en de plaatselijke cultuur en producten promoot.
12.c	Inefficiënte subsidies voor fossiele brandstoffen die afval producerende consumptie aanmoedigen rationaliseren, door storende marktinvloeden uit de wereld te helpen, in overeenstemming met de nationale omstandigheden, ook door het belastingsysteem te herstructureren en deze schadelijke subsidies te laten uitdoven, waar deze bestaan, waarbij rekening wordt gehouden met de specifieke noden en omstandigheden in de ontwikkelingslanden en waarbij de mogelijke negatieve invloeden worden geminimaliseerd op hun ontwikkeling op een manier die de armen en de getroffen gemeenschappen beschermt.

	Global Goal (sub)doelen
13.1	De veerkracht en het aanpassingsvermogen versterken van met klimaat in verband te brengen gevaren en natuurrampen in alle landen.
13.2	Maatregelen inzake klimaatverandering integreren in nationale beleidslijnen, strategieën en planning.
13.3	De opvoeding, bewustwording en de menselijke en institutionele capaciteit verbeteren met betrekking tot mitigatie, adaptatie, impactvermindering en vroegtijdige waarschuwing inzake klimaatverandering.
13.a	De verbintenis uitvoeren die door de ontwikkelde landen in het kader van het Raamverdrag van de Verenigde Naties inzake Klimaatverandering genomen werd omtrent de doelstelling om tegen 2020 gezamenlijk jaarlijks $ 100 miljard bijeen te brengen uit allerlei bronnen, om tegemoet te komen aan de behoeften van de ontwikkelingslanden in de context van aanzienlijke mitigatieacties en van transparantie inzake implementatie, en om door deze kapitalisatie het Groene Klimaatfonds zo snel mogelijk volledig operationeel te maken.
13.b	Mechanismen promoten om de capaciteit te vergroten in het kader van doeltreffende aan klimaatverandering gekoppelde planning en beheer in de minst ontwikkelde landen en de kleine eilandstaten, waarbij ook wordt gefocust op vrouwen, jongeren en lokale en gemarginaliseerde gemeenschappen.

	Global Goal (sub)doelen
14.1	Tegen 2025 de vervuiling van de zee voorkomen en in aanzienlijke mate verminderen, in het bijzonder als gevolg van activiteiten op het land, met inbegrip van vervuiling door ronddrijvend afval en voedingsstoffen.

14.2	Tegen 2020 op een duurzame manier zee- en kustecosystemen beheren en beschermen om aanzienlijke negatieve gevolgen te vermijden, ook door het versterken van hun veerkracht, en actie ondernemen om deze te herstellen en om te komen tot gezonde en productieve oceanen.
14.3	De impact van de verzuring van de oceanen minimaliseren en aanpakken, ook via verhoogde wetenschappelijke samenwerking op alle niveaus.
14.4	Tegen 2020 op een doeltreffende manier de visvangst reguleren en een einde maken aan overbevissing, aan illegale, niet-aangegeven en ongereguleerde visserij en aan destructieve visserijpraktijken, en op wetenschap gebaseerde beheerplannen implementeren, om de visvoorraden zo snel mogelijk te herstellen, op zijn minst op niveaus die een maximale duurzame opbrengst kunnen garanderen zoals bepaald door hun biologische kenmerken.
14.5	Tegen 2020 minstens 10% van de kust- en zeegebieden behouden, in overeenstemming met het nationale en internationale recht en gebaseerd op de beste beschikbare wetenschappelijke informatie.
14.6	Tegen 2020 bepaalde vormen van visserijsubsidies afschaffen die bijdragen tot overcapaciteit en overbevissing, komaf maken met subsidies die bijdragen tot illegale, niet-aangegeven en ongereguleerde visserij en geen nieuwe vergelijkbare subsidies invoeren, erkennen dat een passende en doeltreffende speciale en gedifferentieerde behandeling van de ontwikkelingslanden en van de minst ontwikkelde landen integraal deel zou moeten uitmaken van de onderhandelingen inzake visserijsubsidies van de Wereldhandelsorganisatie.
14.7	Tegen 2030 de economische voordelen vergroten voor kleine eilandstaten en voor de minst ontwikkelde landen van het duurzaam gebruik van mariene rijkdommen, ook via het duurzaam beheer van visserij, aquacultuur en toerisme.
14.a	De wetenschappelijke kennis vergroten, onderzoekscapaciteit ontwikkelen en mariene technologie overdragen, waarbij rekening wordt gehouden met de criteria en richtlijnen van de Intergouvernementele Oceanografische Commissie inzake de overdracht van mariene technologie, om de gezondheid van de oceaan te verbeteren en de bijdrage te verruimen van de mariene biodiversiteit tot de ontwikkeling van ontwikkelingslanden, in het bijzonder kleine eilandstaten en de minst ontwikkelde landen.
14.b	Toegang verschaffen aan kleinschalige ambachtelijke vissers tot mariene hulpbronnen en markten.
14.c	Het behoud en het duurzaam gebruik van oceanen en hulpbronnen versterken door het implementeren van internationaal recht zoals dat wordt weerspiegeld in het VN-Zeerechtverdrag, dat een wettelijk kader voorziet voor het behoud en het duurzaam gebruik van oceanen en hun hulpbronnen, zoals ook wordt vermeld in paragraaf 158 van 'De toekomst die wij willen'.

	Global Goal (sub)doelen
15.1	Tegen 2020 het behoud, herstel en het duurzaam gebruik van terrestrische en inlandse zoetwaterecosystemen en hun diensten waarborgen, in het bijzonder bossen, moeraslanden, bergen en droge gebieden, in lijn met de verplichtingen van de internationale overeenkomsten.
15.2	Tegen 2020 de implementatie bevorderen van het duurzaam beheer van alle soorten bossen, de ontbossing een halt toeroepen, verloederde bossen herstellen en op duurzame manier bebossing en herbebossing mondiaal opvoeren.
15.3	Tegen 2030 de woestijnvorming tegengaan, aangetast land en gedegradeerde bodem herstellen, ook land dat wordt aangetast door woestijnvorming, droogte en overstromingen, en streven naar een wereld die qua landdegradatie neutraal is.

15.4	Tegen 2030 het behoud garanderen van de ecosystemen in de bergen, met inbegrip van hun biodiversiteit, om hun vermogen te versterken voordelen te genereren die essentieel zijn voor duurzame ontwikkeling.
15.5	Dringende en doortastende actie ondernemen om de aftakeling in te perken van natuurlijke leefgebieden, het verlies van biodiversiteit een halt toe te roepen en, tegen 2020, de met uitsterven bedreigde soorten te beschermen en hun uitsterven te voorkomen.
15.6	Bevorderen van het eerlijk en billijk verdelen van de voordelen die voortvloeien uit het gebruik van genetische hulpbronnen en bevorderen van gepaste toegang tot dergelijke hulpbronnen, zoals internationaal overeengekomen.
15.7	Dringende maatregelen nemen om een einde te maken aan stroperij en handel in beschermde flora- en faunasoorten en zowel de vraag als het aanbod van illegale wilde dieren aan te pakken
15.8	Tegen 2020 maatregelen nemen om de introductie te voorkomen en de impact van invasieve uitheemse soorten op land- en waterecosystemen aanzienlijk te verminderen en de prioritaire soorten te bestrijden of uit te roeien
15.9	Integreer tegen 2020 de waarde van ecosystemen en biodiversiteit in nationale en lokale planning, ontwikkelingsprocessen, armoedebestrijdingsstrategieën en -rekeningen
15.a	Mobiliseer en verhoog de financiële middelen uit alle bronnen om biodiversiteit en ecosystemen te behouden en duurzaam te gebruiken
15.b	Aanzienlijke middelen uit alle bronnen en op alle niveaus mobiliseren om duurzaam bosbeheer te financieren en ontwikkelingslanden voldoende stimulansen te bieden om dit beheer te bevorderen, ook voor instandhouding en herbebossing
15.c	Wereldwijde steun voor de bestrijding van stroperij en de handel in beschermde soorten te vergroten, onder meer door het vermogen van lokale gemeenschappen om duurzame mogelijkheden voor levensonderhoud na te streven

	Global Goal (sub)doelen
16.1	Alle vormen van geweld en de daaraan gekoppelde sterftecijfers wereldwijd aanzienlijk terugschroeven.
16.2	Een einde maken aan het misbruik, de exploitatie, de handel en van alle vormen van geweld tegen en het martelen van kinderen.
16.3	De rechtsregels bevorderen op nationaal en internationaal niveau en gelijke toegang tot het rechtssysteem voor iedereen garanderen.
16.4	Tegen 2030 ongewettigde financiële en wapenstromen aanzienlijk indijken, het herstel en de teruggave van gestolen goederen versterken en alle vormen van georganiseerde misdaad bestrijden.
16.5	Op duurzame wijze komaf maken met corruptie en omkoperij in al hun vormen.
16.6	Doeltreffende, verantwoordelijke en transparante instellingen ontwikkelen op alle niveaus.
16.7	Ontvankelijke, inclusieve, participatieve en representatieve besluitvorming op alle niveaus garanderen.
16.8	Verruimen en versterken van de participatie van de ontwikkelingslanden in de instellingen van mondiaal bestuur.
16.9	Tegen 2030 een wettelijke identiteit voorzien voor iedereen, met inbegrip van geboorteregistratie.
16.10	Publieke toegang tot informatie en beschermen van fundamentele vrijheden, volgens de nationale wetgeving en internationale overeenkomsten garanderen.
16.a	Versterken van de relevante nationale instellingen, ook via internationale samenwerking, voor het opbouwen van capaciteit op alle niveaus, in het bijzonder

	in de ontwikkelingslanden, om geweld te voorkomen en terrorisme en misdaad te bestrijden.
16.b	Bevorderen en afdwingen van niet-discriminerende wetten en beleidslijnen voor duurzame ontwikkeling.

	Global Goal (sub)doelen
17.1	Versterken van de binnenlandse middelenmobilisatie (DRM), ook via internationale steun aan ontwikkelingslanden, om de binnenlandse capaciteit te verbeteren voor het innen van belastingen en andere inkomsten.
17.2	Ontwikkelde landen dienen ten volle hun verbintenissen aangaande officiële ontwikkelingshulp te implementeren, waaronder ook de verbintenis van vele ontwikkelde landen om 0,7% van het bruto nationaal inkomen te besteden aan officiële ontwikkelingshulp voor ontwikkelingslanden (ODA/GNI) en 0,15% tot 0,20% ontwikkelingshulp aan de minst ontwikkelde landen; ODA-donoren worden aangemoedigd om voor zichzelf een doelstelling te bepalen om minstens 0,2% van de ODA te besteden aan de minst ontwikkelde landen.
17.3	Bijkomende financiële middelen voor ontwikkelingslanden mobiliseren vanuit verschillende bronnen.
17.4	Ontwikkelingslanden bijstaan in hun streven naar schuldhoudbaarheid op lange termijn via gecoördineerde beleidslijnen waarbij aandacht wordt besteed aan het aanmoedigen van de schuldfinanciering, de schuldverlichting en de schuldherstructurering, indien van toepassing, en de externe schuld aanpakken van arme landen met een grote schuldenlast om hun schuldencrisis in te perken.
17.5	Regelingen goedkeuren en uitvoeren die investeringen in de minst ontwikkelde landen moeten bevorderen.
17.6	Versterken van de Noord-Zuid-, de Zuid-Zuid- en de regionale en internationale trilaterale samenwerking inzake wetenschap, technologie en innovatie en vergemakkelijken van de toegang daartoe; en het delen van kennis uitbreiden volgens voorwaarden die wederzijds worden bepaald, ook via de verbeterde coördinatie tussen bestaande mechanismen, in het bijzonder op het niveau van de Verenigde Naties, en via een mondiaal mechanisme voor de facilitering van technologie.
17.7	De ontwikkeling, overdracht, verspreiding en verdeling van ecologische technologieën aan ontwikkelingslanden volgens gunstige voorwaarden, ook inzake gunstige en preferentiële bepalingen, zoals wederzijds overeengekomen.
17.8	De technologiebank en het mechanisme voor het opbouwen van wetenschappelijke, technologische en innoverende capaciteit voor de minst ontwikkelde landen volledig operationeel maken tegen 2017 en het gebruik opdrijven van de technologie die dit mogelijk moet maken, in het bijzonder de informatie- en communicatietechnologie.
17.9	De internationale steun verhogen voor het implementeren van doeltreffende en doelgerichte capaciteitsopbouw in ontwikkelingslanden ter ondersteuning van nationale plannen die erop gericht zijn om alle Duurzame Ontwikkelingsdoelstellingen te implementeren, ook via de Noord-Zuid-, Zuid-Zuid- en trilaterale samenwerking.
17.10	Een universeel, op regels gebaseerd, open, niet-discriminerend en billijk multilateraal handelssysteem bevorderen onder de Wereldhandelsorganisatie, ook via het volbrengen van de onderhandelingen onder de Ontwikkelingsagenda van Doha van deze organisatie.

17.11	De export van ontwikkelingslanden aanzienlijk doen toenemen, in het bijzonder met de bedoeling om het aandeel van de minst ontwikkelde landen in de mondiale export tegen 2020 te verdubbelen.
17.12	Tijdige uitvoering van belastingvrije en quotavrije markttoegang op duurzame basis voor alle minst ontwikkelde landen, in overeenstemming met besluiten van de Wereldhandelsorganisatie, onder meer door ervoor te zorgen dat preferentiële oorsprong regels die van toepassing zijn op invoer uit de minst ontwikkelde landen transparant en eenvoudig zijn en bijdragen tot het vergemakkelijken van de markttoegang.
17.13	De globale macro-economische stabiliteit versterken, ook via beleidscoördinatie en beleidscoherentie.
17.14	Beleidscoherentie voor duurzame ontwikkeling versterken.
17.15	De beleidsruimte en het leiderschap van elke land respecteren om beleidslijnen uit te werken en om duurzame ontwikkeling te implementeren om een einde te maken aan armoede.
17.16	Het Globaal Partnerschap voor duurzame ontwikkeling versterken, aangevuld door partnerschappen met meerdere belanghebbenden (multi-stakeholder-partnerschappen) en kennis, expertise, technologie en financiële hulpmiddelen mobiliseren en delen met het oog op het bereiken van de Duurzame Ontwikkelingsdoelstellingen in alle landen, in het bijzonder in de ontwikkelingslanden.
17.17	Doeltreffende openbare, publiek-private en maatschappelijke partnerschappen aanmoedigen en bevorderen, voortbouwend op de ervaring en het netwerk van partnerschappen.
17.18	Tegen 2020 de steun voor capaciteitsopbouw verhogen aan ontwikkelingslanden, inclusief de minst ontwikkelde landen en de kleine eilandstaten, om de beschikbaarheid van hoogwaardige, actuele en betrouwbare gegevens opgedeeld naar inkomen, gender, leeftijd, ras, etnische afkomst, migratiestatus, handicap, geografische locatie en andere kenmerken relevant in een nationale context, aanzienlijk op te drijven.
17.19	Tegen 2030 voortbouwen op bestaande initiatieven om metingen te ontwikkelen met betrekking tot de vooruitgang van duurzame ontwikkeling die kunnen dienen als aanvulling op het bruto binnenlands product, en de statistische capaciteitsopbouw ondersteunen in ontwikkelingslanden.

	Global Goal (sub)doelen
18.1	Werken vanuit rollen
18.2	Toegevoegde waarde is leidend
18.3	Gelijkwaardigheid in samenwerking
18.4	Regionale samenwerking
18.5	Werken vanuit eigen verantwoordelijkheid
18.6	Formeel en informeel handelen

gemeente Rheden

Werkgroep jaarrekening

datum	voor	Afdeling/cluster
2 juni 2023	gemeenteraad	

Onderwerp
Bevindingen concept jaarrekening 2022

Geachte raad,

Inleiding:

De werkgroep jaarrekening heeft opdracht gekregen van de financiële commissie om namens haar advies uit te brengen over de jaarrekening en het jaarverslag 2022.
Deze taak vloeit voort uit artikel 4, lid 2, sub g en h de Verordening op de financiële commissie gemeente Rheden 2020 en is als volgt beschreven:

- Zij onderzoekt of de inkomsten en uitgaven, blijkens de jaarrekening en het jaarverslag, op een doelmatige, doeltreffende en rechtmatige wijze hebben plaatsgevonden. Daarbij wordt met name getoetst of in het verslag een relatie wordt gelegd met de in de begroting voor dat jaar vastgelegde doelstellingen en activiteiten.
- Zij brengt op basis van haar onderzoek advies uit aan de raad over het jaarverslag en de jaarrekening, mede aan de hand van de controleverklaring en het accountantsverslag.

De werkgroep bestaat uit dhr. T. Cator (voorzitter) mw. M. van de Kolk, dhr. S. Hanssen, dhr. F. Kooistra, dhr. C. Spikker, dhr. Th. Kooijmans en dhr. H. Witteveen (leden) en wordt ambtelijk ondersteund door dhr. J.P.M. Leenders (secretaris).

Na een algemene reactie van de werkgroep op de concept jaarstukken (paragraaf 1) zal kort worden ingegaan op het advies van vorig jaar (paragraaf 2). Aansluitend zal de werkgroep in paragraaf 3 nog enkele van haar bevindingen toelichten.

1. Algemeen

1.1 Beoordeling van de stukken

De werkgroep jaarrekening heeft, overeenkomstig de vastgestelde bestuurlijke planning, kennis genomen van de jaarstukken 2022 op 28 april 2023. Helaas heeft de werkgroep moeten constateren dat de aan haar overgelegde stukken verre van compleet waren.
In een bij deze stukken gevoegde memo wordt vermeld dat het college ervoor heeft gekozen om deze concept versie van de jaarstukken nog niet te voorzien van een algemene bestuurlijke duiding. Deze volgt, blijkens dit memo, in de definitieve versie. Een inleidende paragraaf of oplegnotitie is naar de mening van de werkgroep echter onmisbaar om een lijvig document als de jaarstukken met 184 pagina's inhoudelijk te kunnen duiden.
Verderop in dit memo wordt vermeld dat ook de paragraaf weerstandsvermogen en de SiSa-bijlage pas bij de definitieve versie van de jaarstukken worden gevoegd. Bij het lezen van de stukken blijkt dat de paragraaf Weerstandsvermogen is gecombineerd met Risicobeheersing, zodat ook dit onderdeel van de stukken ontbreekt. Een toelichting waarom het college ervoor heeft gekozen om deze stukken eerst bij de definitieve versie

toe te voegen ontbreekt in dit memo. De werkgroep jaarrekening is hierover ook niet vooraf geïnformeerd en het is haar, ook achteraf, niet gebleken waarom deze bestuurlijke keuze is gemaakt.

De werkgroep is van mening dat door het (nog) niet verstrekken van deze informatie haar belangrijke informatie is onthouden. Op basis van de jaarstukken, in de vorm zoals die nu aan de werkgroep zijn voorgelegd, valt daardoor niet op te maken hoe het is gesteld met de financiële positie van Rheden. Daarvoor heeft de werkgroep inzage nodig in de financiële kengetallen, te weten de netto schuldquote, de netto schuldquote gecorrigeerd, de solvabiliteit, grondexploitatie, belastingcapaciteit en de structurele exploitatieruimte die in onderlinge samenhang moeten kunnen worden beoordeeld. Deze kengetallen maken normaal gesproken onderdeel uit van de paragraaf Weerstandsvermogen. Nu deze paragraaf ontbreekt in deze concept-stukken, ontbreekt ook de informatie over de voornoemde kengetallen en is het voor de werkgroep niet mogelijk om hierover inhoudelijk te adviseren.

In de stukken staat vermeld dat de jaarrekening 2022 sluit met een positief saldo, te weten een overschot van afgerond € 2.691.000. Een mooi resultaat lijkt het, maar uit de stukken blijkt niet wat de aanleiding is van dit overschot en evenmin welke bestemming van het rekeningresultaat het college aan de raad wil voorstellen. Zijn de doelen die de gemeenteraad bij de begroting 2022 heeft vastgelegd wel gehaald? Zijn taken in 2022 goedkoper uitgevoerd dan begroot? Of was er geld beschikbaar gesteld, maar was het college er niet in geslaagd om dat in 2022 uit te voeren? In dat geval is er weliswaar sprake van een overschot, maar moet hiervoor een bestemmingsreserve worden aangelegd en zegt dit dus niets over het rekeningresultaat. De werkgroep jaarrekening is van mening dat dit onvoldoende uit de overgelegde stukken kan worden afgeleid.

Volgens de bestuurlijke planning ontvangt de raad de definitieve jaarstukken eerst op 2 juni 2023. Dit is echter ook de datum waarop de werkgroep jaarrekening volgens planning haar advies uitbrengt. Dat betekent dat de werkgroep niet in staat is geweest om een oordeel te geven over de financiële positie van Rheden. Zij kan daarom niet anders dan zich te onthouden van een belangrijk onderdeel van haar advisering.

1.2 Het proces

In een eerder rapport heeft de werkgroep jaarrekening geadviseerd om het controleproces vanaf de jaarstukken 2022 zodanig in te richten dat de accountantscontrole kan starten in de eerste week van april en hierover goede afspraken te maken met de accountant.

Helaas moet worden vastgesteld dat het voor het college niet mogelijk was om eerder dan 28 april 2023 de concept jaarstukken te kunnen opleveren. Heel jammer, vindt de werkgroep jaarrekening. Een nieuw financieel systeem, het werken met kwartaalrapportages en een Team Financiën dat weer op volle sterkte is zou toch voldoende moeten zijn om het proces rondom het sluiten van de boeken eerder te laten plaatsvinden.

Om zich een goed beeld te kunnen vormen van de jaarstukken voert de werkgroep jaarlijks gesprekken met de burgemeester, de wethouders, de gemeentesecretaris, de directeur bedrijfsvoering en de concerncontroller. Dit zijn open gesprekken, dus zonder vooraf aan de geïnterviewden meegedeelde speerpunten of toegezonden concrete vragen. Gelet op de korte

periode waarin de werkgroep haar werk moet doen (en rekening houdend met de meivakantie) heeft de werkgroep ervoor gekozen om de gesprekken al te voeren voordat zij de beschikking had over deze stukken, te weten op 6 en 12 april 2023. Geen gelukkige keuze, concludeert de werkgroep achteraf. Hoewel deze gesprekken kunnen helpen bij het goed lezen van de stukken is daardoor belangrijke informatie gemist om hier gericht vragen over te stellen en de dialoog aan te gaan.

Een ander, zeer belangrijk, aspect is de planning van de accountantscontrole.
In voorgaande jaren heeft de werkgroep hier geregeld aandacht voor gevraagd. Ook is dit onderwerp van gesprek geweest bij de evaluatie van de jaarrekeningcontrole in het audit comité van 17 oktober 2022. Daarbij gaf de accountant aan dat de organisatie van Rheden nog niet klaar is om in april een efficiënte controle te kunnen uitvoeren. In het jaarverslag over het boekjaar 2021 vermeldt de accountant 'Als u de jaarrekeningcontrole komende jaren eerder wilt starten en afronden dan adviseren wij u een plan op te stellen om komende jaren stapsgewijs naar voren te gaan. Goede inbedding in de planning & control-cyclus van uw gemeente is daarbij cruciaal'. Van een dergelijk plan is de werkgroep (nog) niet gebleken.

Het gevolg van de late start is dat de werkgroep jaarrekening ook dit jaar de bevindingen van de accountant niet heeft kunnen betrekken bij haar onderzoek, terwijl de verordening dit wel voorschrijft. Of deze stukken wel beschikbaar zijn voor de behandeling van de jaarstukken in de voorbereidende vergadering van 15 juni 2023 moet worden afgewacht. In ieder geval is de accountant voor deze vergadering uitgenodigd om de bevindingen op hoofdlijnen toe te lichten aan de raad zodat hierover, zo mogelijk, in die vergadering een open dialoog kan worden gevoerd.

De werkgroep jaarrekening is van mening dat zij, maar uiteindelijk met name de gemeenteraad, door deze late start ernstig wordt belemmerd in het uitvoeren van zijn controlerende taak. De ervaring in de afgelopen jaren is steeds geweest dat de gemeenteraad pas kort voor de besluitvorming over de jaarstukken kennis kon nemen van het jaarverslag en de goedkeurende verklaring van de accountant. Daardoor kon dit feitelijk geen rol van betekenis meer spelen bij de behandeling van de jaarstukken in de raad. En dat terwijl de accountant, naast een toets op rechtmatigheid en getrouwheid, ook rapporteert over de IT, de interne beheersing en fraude. Het is dan niet meer mogelijk voor de raad om zich een inhoudelijk oordeel te vormen over de bevindingen van de accountant en deze mee te nemen in het politieke debat.

1.3 Conclusie en advies

De conclusie van het voorgaande is, dat de werkgroep jaarrekening veel tijd en energie heeft gestoken in dit jaarrekeningproces, maar op basis van de haar ter beschikking gestelde informatie niet in staat is om haar adviesrol op een juiste manier te kunnen invullen. Dit moet naar de mening van de werkgroep jaarrekening echt anders.
De werkgroep blijft dan ook bij haar standpunt dat het jaarrekeningproces zodanig moet worden ingericht dat de accountant met de controlewerkzaamheden kan starten in de eerste week van april en de werkgroep jaarrekening voldoende in staat is om de bevindingen van de accountant mee te kunnen nemen in haar beoordeling van de jaarstukken. Alleen dan is het voor de werkgroep jaarrekening mogelijk om een gedegen advies te kunnen geven over de jaarstukken en wordt de raad in positie gebracht om zijn controlerende rol goed te kunnen vervullen.
Gelet op het voorgaande onthoudt de werkgroep jaarrekening zich van een inhoudelijk advies over de jaarstukken.

2. Terugblik op advies werkgroep vorig jaar

Los van het voorgaande heeft de werkgroep jaarrekening wel gekeken wat er is gedaan met de bevindingen en adviezen die de werkgroep vorig jaar heeft gegeven en wat naar aanleiding daarvan als resultaat kan worden vastgesteld. Ten behoeve van de leesbaarheid is daarbij per advies een kleur toegekend:

Groen = afgerond
Geel = lopend
Rood = nog niet afgedaan

1. **Bevinding/advies:**
Teneinde de raad (nog) beter in positie te brengen om zijn controlerende rol goed te kunnen uitvoeren, adviseert de werkgroep:
a. het controleproces vanaf de jaarstukken 2022 zodanig in te richten dat de accountantscontrole kan starten in de eerste week van april en hierover goede afspraken te maken met de accountant;
b. in de bestuurlijke planning 2023 rekening te houden met een moment waarop de accountant de bevindingen op hoofdlijnen kan toelichten aan de raad, teneinde een open dialoog mogelijk te maken;
c. de raad periodiek te informeren over de wijze waarop het college uitvoering heeft gegeven aan de bevindingen van de accountant.

Resultaat: Rood
De werkgroep stelt vast dat het college er niet in is geslaagd om hieraan uitvoering te geven. Voor wat betreft de onderdelen a en b wordt verwezen naar het algemene deel van dit rapport.
Voor wat betreft onderdeel c adviseert de werkgroep de TAC om dit op te nemen in de groslijst en in overleg met het college te bepalen op welk(e) moment(en) de raad hierover wordt geïnformeerd.

2. **Bevinding/advies:**
Verzoek de financiële commissie om het doel en de invulling van het technisch vragenuur te evalueren en hierover goede afspraken te maken voor de behandeling van toekomstige P&C documenten.
Resultaat: Groen
De werkgroep stelt vast dat er voorafgaand aan het technisch vragenuur van zowel de programmabegroting op 10 oktober 2022 als de jaarrekening op 10 mei 2023 goede afspraken zijn gemaakt en dat van zowel de kant van de raad als van de ambtelijke organisatie een duidelijke verbetering is waargenomen. De werkgroep is van mening dat dit een goede lijn is die vastgehouden moet worden.

3. **Bevinding/advies:**
Verzoek de financiële commissie om de resultaten van de cultuurverandering, in overleg met de betreffende portefeuillehouder/directeur bedrijfsvoering, te agenderen voor een volgende vergadering.
Resultaat: Geel
Ten aanzien van dit advies overweegt de werkgroep dat de financiële commissie niet de plek is om een brede discussie te voeren over cultuurverandering. De werkgroep is dan ook van mening dat het hier enkel kan gaan om het financiële deel van cultuurverandering, zoals dat bijvoorbeeld het geval

is bij de wijze waarop budgetbeheer in de ambtelijke organisatie wordt vormgegeven en de ambitie om te komen tot een coproductie tussen beleid en financiën bij de totstandkoming van P&C documenten.
De werkgroep handhaaft het advies voor wat betreft dit onderdeel van cultuurverandering. Voor wat betreft cultuurverandering in brede zin wordt geadviseerd om de Technische Agenda Commissie te verzoeken om dit onderwerp te agenderen voor een oriënterende vergadering.

4. **Bevinding/advies:**
Verzoek op korte termijn de Technische Agenda Commissie om een datumvoorstel te doen, bij voorkeur aankomend najaar, waarin raad en college met elkaar in gesprek kunnen gaan over de toekomstvisie van onze gemeente.
Resultaat: Groen
De werkgroep jaarrekening overweegt dat de gemeenteraad op 29 november 2022 heeft ingestemd met de in de Inventarisatie Omgevingsvisie Rheden staande kernwaarden, ambities en hoofdthema's en het college opdracht heeft gegeven om deze nader uit te werken in een omgevingsagenda 2040. In de vergadering van 29 november 2022 is de toezegging gedaan dat de sociaal economische visie een plek zal krijgen in de omgevingsvisie. De input hiervoor zal volgens hetzelfde participatieproces worden opgehaald en zal ook worden gebruikt voor andere visies, zoals bijvoorbeeld de mobiliteitsvisie of de visie recreatie en toerisme. In dit proces zal tevens worden meegenomen de vraag: 'Welke gemeente wil je zijn?
De werkgroep gaat ervan uit dat aan deze toezegging uitvoering wordt gegeven waarmee dit advies als afgerond kan worden beschouwd.

5. **Bevinding/advies::**
Verzoek, voor zover dit nog niet is gebeurd, om bij de verdere doorontwikkeling van de programmabegroting ook de volgende aanbevelingen mee te nemen:
- Laat zien welk resultaat of maatschappelijk effect is bereikt;
- Zorg voor concrete gegevens en kwantitatieve data om inzicht te geven in de impact van de beslissingen voor de inwoners;
- Voorkom verwijzingen naar eerdere P&C documenten of beleidsnotities of voeg deze bij de stukken.
Resultaat: Rood
De werkgroep overweegt dat het inzichtelijk maken of een doel of een resultaat is bereikt onderdeel uitmaakt van het project 'doorontwikkeling programmabegroting'.
Dit onderwerp is aan de orde geweest in de vergadering van de financiële commissie van 17 november 2022. Daarbij werd aangegeven dat de organisatie zich voor de Programmabegroting in ieder geval zou richten op klare taal, het verder uitdiepen van de indicatoren en het maken van een koppeling tussen de doelenboom en financiën. In die vergadering heeft de commissie ingestemd met het voorstel om een enquête uit te zetten om de huidige structuur van de programmabegroting te evalueren. Deze evaluatie heeft plaatsgevonden in januari 2023 en was gericht aan alle raadsleden en raadsvolgers om zo een volledig beeld te krijgen voor de volgende stap in het groeimodel.
Voor zover de werkgroep heeft kunnen nagaan heeft de raad noch de financiële commissie een terugkoppeling ontvangen van de resultaten van deze enquête.

De werkgroep adviseert daarom:
Verzoek het college om de raad c.q. de financiële commissie te informeren over:
- de resultaten van de evaluatie van de Programmabegroting;
- de voortgang van het project 'Doorontwikkeling Programmabegroting;

- de wijze waarop de raad betrokken wordt bij het concretisering van de doelen en indicatoren om de maatschappelijke impact hiervan te kunnen meten.

De bevinding van de werkgroep om verwijzingen naar eerdere P&C documenten of beleidsnotities zoveel mogelijk te voorkomen is door het college onderkend. Hier zou mee aan de slag worden gegaan bij de jaarstukken 2022. Helaas moet worden vastgesteld dat dat voor dit jaar nog niet is gelukt. Dit advies blijft derhalve gehandhaafd.

6. **Bevinding/advies:**
Blijf kritisch op de financiële beheersing en kijk daarbij zowel naar de effecten van landelijk beleid als de transformatie die lokaal ingezet is.
Resultaat: Geel
De werkgroep stelt vast dat dit advies is gericht aan de raad zelf. Gelet op de financiële positie van Rheden, voor nu en voor de komende jaren, blijft het belangrijk om de vinger aan de financiële pols te houden.

7. **Bevinding/advies:**
Kijk samen met het college en de ambtelijke organisatie kritisch naar de huidige staat van de bedrijfsvoering om een breed gedragen verbeterplan te ontwikkelen. Hierbij moeten in ieder geval de risico's, doorlooptijd en benodigde financiële middelen in beeld worden gebracht.
Resultaat: Geel
Uit de schriftelijke reactie van het college op dit advies en de gesprekken die de werkgroep heeft gevoerd blijkt dat in de afgelopen periode twee projecten zijn gestart die in dit kader relevant zijn, te weten het project Budgetbeheer en het project Digitaal Werken. Voor dit laatste project zijn bij de Programmabegroting 2023-2026 middelen beschikbaar gesteld. Ook wordt gewerkt aan het opzetten van een verplichtingenadministratie, hoewel het toch nog moeilijk blijkt om hieraan een goede invulling te geven.
Van het ontwikkelen van een breed gedragen verbeterplan is de werkgroep evenwel nog niet gebleken. Geadviseerd wordt om het college hier alsnog om te verzoeken.

8**. Bevinding/advies:**
Neem een standpunt in over de solvabiliteitsratio en de termijn waarop dat moet zijn bereikt.
Resultaat: Geel
De werkgroep stelt vast dat de solvabiliteitsratio twee maal onderwerp van gesprek is geweest in de vergaderingen van de financiële commissie, laatstelijk op 21 maart 2023. Bij die laatste vergadering is een aantal mogelijke scenario's voor een solvabiliteitsratio toegelicht. Afgesproken is dat door het college een concreet voorstel zal worden gedaan aan de gemeenteraad bij de Kadernota 2024.

9. **Bevinding/advies:**
Vraag het college om de raad minimaal eens per kwartaal te informeren over de (financiële) voortgang van de bouw van het nieuwe gemeentehuis.
Resultaat: Groen
De werkgroep stelt vast dat uitvoering is gegeven aan dit advies.
Dit is gebeurd in de vergadering van de financiële commissie van 21 maart 2023 als onderdeel van het gesprek over grote projecten. Door de ambtelijke organisatie is een schets uitgewerkt om met elkaar af te stemmen of dit hetgeen is wat de commissie verwacht. Voor de volgende vergadering zal een aangepaste versie van deze schets aan de commissie worden voorgelegd, waarbij tevens een voorstel zal worden gedaan voor een definiëring van wat onder grote projecten moet worden verstaan.

10. **Bevinding/advies:**
Verzoek het college om uitvoering te geven aan de wettelijke verplichting om periodiek onderzoek te doen naar de doelmatigheid en doeltreffendheid van het gevoerde beleid en een integraal onderzoeksplan te delen met de deelnemers van het audit comité.
Resultaat: Geel:
De werkgroep stelt vast dat door het college is aangegeven dat vanaf 2023 een start zal worden gemaakt met het vormgeven van de zogenaamde '213a onderzoeken' gericht op doelmatigheid en doeltreffendheid. Tot op heden heeft de werkgroep nog niet kunnen vaststellen dat dit daadwerkelijk gebeurt.

11. **Bevinding/advies:**
Verzoek de financiële commissie om de voortgang van het advies over de jaarstukken periodiek (bijvoorbeeld 3 keer per jaar) te agenderen voor haar vergadering.
Resultaat: Geel:
Vastgesteld wordt dat de financiële commissie middels een memo is geïnformeerd over de voortgang van het advies van de werkgroep. Dit is vervolgens besproken in de vergadering van 19 januari 2023.

3: Algemene bevindingen

Zoals eerder aangegeven heeft de werkgroep nog enkele bevindingen gedaan die zij onderstaand nader toelicht.

3.1 Rapportering verschillen groter dan € 50.000
In Rheden geldt de afspraak dat het college bij haar verantwoording rapporteert over grote verschillen, te weten verschillen groter dan € 50.000. Uit de stukken is de werkgroep gebleken dat wanneer er sprake is van een tekort, maar elders in het programma sprake is van een overschot, dat dit tegen elkaar wordt weggestreept. Wanneer dit bedrag onder de streep lager is dan € 50.000 wordt daarvan dan door het college geen melding gedaan. De werkgroep is van mening dat door het niet vermelden van deze verschillen de raad onvoldoende inzicht krijgt in de kosten en baten van een bepaalde activiteit en daardoor minder kan sturen.

3.2 Reserves
De werkgroep jaarrekening vraagt aandacht voor een actueel overzicht van reserves en voorzieningen. Blijkens de antwoorden op vragen die naar aanleiding van dit onderwerp zijn gesteld is gebleken dat een herziening van de nota 'reserves & voorzieningen' kan worden verwacht in Q1 2024. Deze nota heeft een geldigheidsduur van enkele jaren. Daardoor kan naar de mening van de werkgroep voorkomen dat bepaalde reserves soms vele meerdere jaren blijven bestaan, terwijl de noodzaak hiervan inmiddels al is komen te vervallen. Een voorbeeld daarvoor is de reserve voor de doorontwikkeling van de WABO, die al jaren geleden is afgesloten. Blijkens een antwoord op een vraag hierover wordt met het opheffen van deze reserve gewacht tot de genoemde 'herziening reserves & voorzieningen'. Een jaarlijkse update of herziening zou naar de mening van de werkgroep een betere keuze zijn.

3.3 Inzicht in inkomsten en uitgaven accommodaties en projecten
Zowel door de werkgroep jaarrekening als de financiële commissie is aandacht gevraagd voor grote projecten aangezien deze van invloed kunnen zijn op risico's die de gemeente loopt. Vorig jaar

noemde de werkgroep jaarrekening nog het project gemeentehuis, aangezien zij van mening was dat de raad onvoldoende zicht heeft op de uitgaven die door het college worden gedaan en de risico's die daarbij worden gelopen, terwijl dat met een dergelijk project wel mag worden verwacht. De werkgroep is echter van mening dat er ook bestaande accommodaties zijn waarvan de exploitatielasten zwaar drukken op de gemeentelijke begroting, maar waarbij eigenlijk onvoldoende zicht bestaat op inkomsten en uitgaven, hetgeen feitelijk niet aanvaardbaar is. In de jaarrekening valt bijvoorbeeld niet terug te lezen hoe groot de kapitaals- onderhouds- en personeelslasten zijn van het Biljoenbad en hoeveel inkomsten aan kaartverkoop en gebruikers van deze accommodatie daar tegenover staan.
Ditzelfde kan zich voordoen bij projecten, zoals bijvoorbeeld de verdere ontwikkeling van de Zuidflank in Rheden en de afsluiting van Posbank. De werkgroep is van mening dat het belangrijk is om ook hier aandacht voor te hebben.

3.4 Duidelijkheid over taken die niet zijn uitgevoerd
Het is de werkgroep jaarrekening opgevallen dat er op basis van de jaarstukken die voorliggen niet kan worden vastgesteld welke taken er niet zijn uitgevoerd en wat dit vervolgens betekent voor de middelen die daarvoor beschikbaar waren gesteld. Vloeien deze middelen terug naar de algemene middelen, of wordt de uitvoering ervan doorgeschoven naar volgende jaren? Wat betekent dit voor de begroting van volgende jaren? Wordt hiervoor een reserve, dan wel een voorziening aangelegd, of wordt van verdere uitvoering hiervan afgezien? De werkgroep is van mening dat de huidige stukken op dat gebied niet helder zijn en vraagt hiervoor aandacht voor de jaarstukken voor komende jaren.

4. Tot slot
De werkgroep jaarrekening betreurt het dat zij niet voldoende in staat is geweest om een inhoudelijk advies te geven over de jaarstukken. Deze rapportage is daardoor voornamelijk gericht op het proces, maar wel met het doel dat hierover het gesprek wordt gevoerd. De werkgroep is van mening dat er op korte termijn goede procesafspraken moeten worden gemaakt tussen de raad, het college en de (nieuwe) accountant voor de volgende jaarrekeningcontrole. Dergelijke problemen moeten voor de toekomst worden voorkomen.

De raad ontvangt deze rapportage van de werkgroep jaarrekening gelijktijdig met de definitieve jaarstukken van het college. Het is nu aan de raad (en de individuele fracties) zelf om zich een goed beeld te vormen van de financiële positie van Rheden en of het college de beoogde resultaten -op basis van de doelstellingen in de begroting- heeft behaald. De geactualiseerde adviezen (paragraaf 2) en de algemene bevindingen (paragraaf 3) van de werkgroep kunnen daarbij worden betrokken, evenals de antwoorden op de vragen die reeds door de werkgroep jaarrekening over de concept stukken zijn gesteld.

De werkgroep is benieuwd naar de reactie van het college op deze rapportage, de bevindingen van de accountant op de jaarrekeningcontrole en de resultaten van de beraadslaging over de stukken die aan de raad zijn voorgelegd. Zij vertrouwt erop dat een situatie als deze zich beperkt tot dit jaar en dat de werkgroep jaarrekening, met goede procesafspraken, vanaf volgend jaar weer in staat wordt gesteld om een gedegen advies te geven over de jaarstukken.

gemeente Rheden

Memo

datum	voor	Behandeld door
13 juni 2023	Werkgroep jaarrekening	College van B&W

Onderwerp
Reactie op bevindingen concept jaarrekening 2022

Geachte werkgroep jaarrekening,

Onze dank voor uw duidelijke en volledige terugkoppeling. Wij willen voorop stellen dat we het vervelend vinden dat bij jullie, de werkgroep jaarrekening, de indruk is ontstaan dat we belangrijke informatie wilde onthouden. Wij betreuren dat het zo is overgekomen. De afgelopen jaren hebben we juist met elkaar geïnvesteerd in meer transparantie, openheid en dialoog. We erkennen dat we de werkgroep vooraf meer hadden kunnen inlichten en zo vooraf meer duidelijkheid te creëren.

In de afgelopen weken zijn we intensief in gesprek geweest over het financieel perspectief en de resultaatbestemming. De kadernota 2024 en de jaarstukken 2022 hebben we daarbij samen bezien, om zo te verkennen hoe we het positieve jaarrekeningresultaat 2022 in kunnen zetten om samen de financieel onzekere toekomst tegemoet te treden. De uiteindelijke keuze leest u terug in de nieuwste versie van de jaarstukken 2022.

Als gevolg hiervan was het te vroeg om met u een voorwoord te delen. Daarnaast valt er zonder de resultaatbestemming weinig nieuws te vertellen over de weerstandscapaciteit en daarmee de diverse financiële ratio's. We vonden het wel belangrijk om u in alle transparantie inzicht te geven op de resultaten per programma. Achteraf bezien hadden we u inderdaad de voorlopige ratio's op basis van het resultaat voor bestemming kunnen aangeven, ook al geven deze zonder de resultaatbestemming geen volledig beeld.

Wij hebben de gesprekken met de werkgroep jaarrekening wederom als prettig en constructief ervaren. De adviezen kunnen wij van harte onderschrijven, onderstaand geven wij per advies onze inhoudelijke reactie:

Advies werkgroep jaarrekening:

1. <u>Het controleproces loopt te lang door</u>

Teneinde de raad (nog) beter in positie te brengen om zijn controlerende rol goed te kunnen uitvoeren, adviseert de werkgroep:

- het controleproces vanaf de jaarstukken 2022 zodanig in te richten dat de accountantscontrole kan starten in de eerste week van april en hierover goede afspraken te maken met de accountant;
- in de bestuurlijke planning 2023 rekening te houden met een moment waarop de accountant de bevindingen op hoofdlijnen kan toelichten aan de raad, teneinde een open dialoog mogelijk te maken;
- de raad periodiek te informeren over de wijze waarop het college uitvoering heeft gegeven aan de bevindingen van de accountant.

<u>Reactie college:</u>
We onderschrijven dit advies, het college deelt de behoefte om eerder te starten met het controleproces. We hebben dit jaar een versnelling van het opstellen van de jaarrekening weten te realiseren. Tot onze teleurstelling heeft het nog geen versnelling opgeleverd voor het afronden van alle afstemming met de accountant en de beantwoording van de daaruit volgende vragen. Een belangrijke reden hiervoor is de samenloop van de accountantscontrole met de kadernota en de 1e bestuursrapportage. Voor de jaarafsluiting 2023 sturen we er nog meer op om de werkzaamheden

en de afstemming met de accountant naar voren te halen, zodat ook "het staartje" van het proces eerder is afgerond.

In uw rapport schijft u dat vakgroep financiën weer op volle sterkte is, dat is helaas nog steeds niet het geval. Het klopt dat de formatie kwantitatief op orde is, maar het blijkt zeer lastig om in de huidige arbeidsmarkt geschikte medewerkers te vinden en te binden. Als gevolg daarvan zijn we nog sterk afhankelijk van inhuur en zitten er nog medewerkers nog in ontwikkelingstrajecten. Door de Europese aanbestedingsregels, moeten we deze inhuur na een bepaalde periode weer laten gaan waardoor kennis onze organisatie verlaat. Rondvraag bij gemeenten en bedrijfsvoeringsorganisaties laat een vergelijkbaar beeld zien. We zijn hier dus niet uniek in.

2. Evaluatie technisch vragenuur

De werkgroep is van mening dat de met het technisch vragenuur een goede lijn is ingezet, die vastgehouden moet worden.

Reactie college:
Fijn om te lezen dat het ons is gelukt om een goede werkvorm te vinden.

Wij hebben nog wel enige twijfel bij de efficiëntie van deze werkvorm, maar staan er positief tegenover om hierop voor te borduren. Allicht dat we hierbij ook kunnen leren van onze buurtgemeente Renkum, waarbij ze op initiatief van de raad dit jaar met een "Tafeltjesmarkt" geëxperimenteerd hebben.

3. Cultuurverandering

De werkgroep adviseert de financiële commissie om het onderwerp cultuurverandering op budgetbeheer te agenderen voor een volgende financiële commissie. Daarnaast adviseert de werkgroep het TAC om het onderwerp cultuurverandering in de brede zin te agenderen voor een oriënterende raadsvergadering.

Reactie college
We wachten het initiatief van de financiële commissie en het TAC met belangstelling af. Budgetbeheer is de afgelopen jaren geprofessionaliseerd middels een projectmatige aanpak waarover wij u graag nader informeren.

4. Toekomstvisie gemeente Rheden

Het voorstel van de werkgroep jaarrekening aan de TAC is om het onderwerp toekomstvisie te agenderen, zodat raad en college met elkaar in gesprek kunnen gaan. Dit gesprek zal zich richten op de vraag: 'Welke gemeente wil je zijn?'

Reactie college:
We onderschrijving dit advies en willen daarbij het belang benadrukken om de toekomstvisie, de omgevingsvisie en het koersdocument sociaal domein goed op elkaar aan te sluiten en de samenhang te bewaken. We hebben met elkaar afgesproken deze vraag mee te nemen in de omgevingsvisie. Gegeven het financiële perspectief van gemeenten in het algemeen is het zinvol de vraag: "welke gemeente kun je zijn?" toe te voegen.

5. Aanbevelingen rekenkamerrapport over programmabegroting

Verzoek het college om de raad c.q. de financiële commissie te informeren over:

- de resultaten van de evaluatie van de Programmabegroting;
- de voortgang van het project 'Doorontwikkeling Programmabegroting`;
- de wijze waarop de raad betrokken wordt bij het concretisering van de doelen en indicatoren om de maatschappelijke impact hiervan te kunnen meten.

Reactie college:
We waren voornemens de financiële commissie door middel van een presentatie mee te nemen in de resultaten van de evaluatie. Op verzoek van de financiële commissie zullen de resultaten (geanonimiseerd) schriftelijk worden gedeeld met de raad. Daarnaast is de nieuwe opzet van de 1e bestuursrapportage 2023 op 7 juni jl. positief ontvangen door de financiële commissie.

Met de programmabegroting 2024 komen we met voorstellen voor maatschappelijk effect indicatoren. We zien dit als belangrijke stap in ons groeimodel en nodigen de raadsleden van harte uit om deze aan te vullen en aan te scherpen; met als doel dat de programmabegroting en de andere P&C documenten een beter sturingsinstrument wordt en de raad beter in staat stelt haar controlerende rol in te vullen.

6. Blijf kritisch op financiële beheersing en kijk daarbij zowel naar de effecten van landelijk beleid als de transformatie die lokaal ingezet is.

De werkgroep stelt vast dat dit advies is gericht aan de raad zelf. Gelet op de financiële positie van Rheden, voor nu en voor de komende jaren, blijft het belangrijk om de vinger aan de financiële pols te houden.

Reactie college:
Het college blijft de financiële situatie van de gemeente Rheden nauwgezet monitoren en de Raad op de reguliere momenten of waar nodig apart te informeren.

7. Verbeterplan bedrijfsvoering

Van het ontwikkelen van een breed gedragen verbeterplan is de werkgroep evenwel nog niet gebleken. Geadviseerd wordt om het college hier alsnog om te verzoeken.

Reactie college:
We begrijpen dat er vragen spelen bij de werkgroep jaarrekening en de financiële commissie over de status van de verbeterinitiatieven gericht op het verbeteren van de financiële beheersing / bedrijfsvoering. Op diverse aspecten zijn we aan het verbeteren dit blijkt ook uit afname van het aantal bevindingen in de Management Letter. Het verbeterproces vraagt tijd voor aanpassing van systemen en werkprocessen. Wij erkennen we dat we de financiële commissie meer gestructureerd mee kunnen nemen in de verbeterinitiatieven die zijn gestart en de stappen die daardoor al zijn gezet.

Daarnaast lezen we dat de werkgroep jaarrekening een handreiking doet om ons in staat te stellen deze problemen structureel op te lossen. Wij willen u bedanken voor deze handreiking en komen terug met een concreet voorstel om hier invulling aan te geven.

8. Doelstelling solvabiliteitsratio

De werkgroep stelt vast dat de solvabiliteitsratio twee maal onderwerp van gesprek is geweest in de vergaderingen van de financiële commissie, laatstelijk op 21 maart 2023. Bij die laatste vergadering is een aantal mogelijke scenario's voor een solvabiliteitsratio toegelicht. Afgesproken is dat door het college een concreet voorstel zal worden gedaan aan de gemeenteraad bij de Kadernota 2024.

Reactie college:

Met de financiële commissie zijn er constructieve gesprekken geweest over de gezamenlijke ambitie om de solvabiliteitsratio in 10 jaar te versterken (vanaf 2022). Er liggen 2 opties op tafel: een streefwaarde van 15% of een streefwaarde van 20%.

Wij waren voornemens met de kadernota 2024 beide opties nader uit te werken. De financiële onzekerheid heeft ons hierbij ingehaald. Als gevolg hiervan zullen we met de programmabegroting 2024-2027 met een uitwerking en een voorstel komen.

9. Informeren over voortgang bouw gemeentehuis

De werkgroep stelt vast dat uitvoering is gegeven aan dit advies.

Reactie college:

Mooi om te lezen dat we hiermee een instrument hebben ontwikkeld dat goed aansluit bij uw behoefte.

10. 213a onderzoeken

De werkgroep stelt vast dat door het college is aangegeven dat vanaf 2023 een start zal worden gemaakt met het vormgeven van de zogenaamde '213a onderzoeken' gericht op doelmatigheid en doeltreffendheid.

Reactie college:

Op een eerder voorstel om de 213a onderzoeken te combineren met de onderzoeken in het kader van de rechtmatigheidsverantwoording werd niet positief gereageerd. In 2023 komen we met een voorstel hoe we in de toekomst meer gestructureerd invulling kunnen geven aan de 213a onderzoeken.

Op basis van de verkennende gesprekken bij andere gemeenten is er een globaal beeld wat dit vraagt aan capaciteit. Deze zal als keuzemogelijkheid in de programmabegroting 2024 worden meegenomen.

11. Bespreken voortgang op aanbevelingen werkgroep jaarrekening

Vastgesteld wordt dat de financiële commissie middels een memo is geïnformeerd over de voortgang van het advies van de werkgroep. Dit is vervolgens besproken in de vergadering van 19 januari 2023.

Reactie college:

We stellen voor om voor de opvolging van de bevindingen over de jaarstukken 2022 dezelfde werkvorm te hanteren.

12. Rapportering verschillen groter dan € 50.000

Uit de stukken is de werkgroep gebleken dat wanneer er sprake is van een tekort, maar elders in het programma sprake is van een overschot, dat dit tegen elkaar wordt weggestreept. Wanneer dit bedrag onder de streep lager is dan € 50.000 wordt daarvan dan door het college geen melding gedaan. De werkgroep is van mening dat door het niet vermelden van deze verschillen de raad onvoldoende inzicht krijgt in de kosten en baten van een bepaalde activiteit en daardoor minder kan sturen.

Reactie College:

Op basis van de huidige financiële verordening wordt per programma per taakveld gerapporteerd op gesaldeerde afwijkingen boven de € 50.000. We zullen uw bevinding meenemen en komen via de nieuwe financiële verordening met een inhoudelijk voorstel.

13. Actualiseren reserves en voorzieningen

Blijkens de antwoorden op vragen die naar aanleiding van dit onderwerp zijn gesteld is gebleken dat een herziening van de nota 'reserves & voorzieningen' kan worden verwacht in Q1 2024. Een jaarlijkse update of herziening zou naar de mening van de werkgroep een betere keuze zijn.

Reactie college:

We verwachten u inderdaad in het eerste kwartaal van 2024 een nota herziening reserves en voorzieningen aan te kunnen bieden. Het gaat hier om een grote 'schoonmaakactie' die zorgvuldige voorbereiding vraagt. Dit zou ons instaat moeten stellen om daarna voortaan jaarlijks een update te geven. We nemen uw voorstel over.

14. Inzicht in inkomsten en uitgaven accommodaties en projecten

Zowel door de werkgroep jaarrekening als de financiële commissie is aandacht gevraagd voor grote projecten aangezien deze van invloed kunnen zijn op risico's die de gemeente loopt. De werkgroep is echter van mening dat er ook bestaande accommodaties zijn waarvan de exploitatielasten zwaar drukken op de gemeentelijke begroting, maar waarbij eigenlijk onvoldoende zicht bestaat op inkomsten en uitgaven, hetgeen feitelijk niet aanvaardbaar is.

Reactie college:
Er vindt in de financiële commissie afstemming plaats op het vormgeven van een 'rapportage grote projecten', in aanvulling op de reguliere P&C documenten. De verwachting is dat we hier vanaf het najaar 2023 samen invulling aan kunnen geven.

Wij zijn niet voornemens om hier nog een nieuwe rapportage 'accommodaties' aan toe te voegen. Uiteraard zijn wij bereid gerichte vragen te beantwoorden, maar willen u verzoeken voor dergelijke indicatoren aansluiting te zoeken bij de reguliere P&C documenten en/of de inhoudelijke behandelingen. Bijvoorbeeld door het benoemen van specifieke indicatoren waarop u wilt sturen.

Overigens zijn we zijn voornemens eind 2023/begin 2024 met een accommodatievisie te komen, waarin we inzicht geven in de exploitatie van het Biljoenbad. Wellicht dat (een deel van) de vraag hierin wordt beantwoord.

15. Duidelijkheid over taken die niet zijn uitgevoerd
Het is voor de werkgroep niet duidelijk welke taken er niet zijn uitgevoerd en wat dit vervolgens betekent voor de beschikbaar gestelde middelen. De werkgroep is van mening dat de huidige stukken op dat gebied niet helder zijn en vraagt hiervoor aandacht voor de jaarstukken voor komende jaren.

Reactie college:
We kunnen ons dit standpunt goed voorstellen. Indien een taak niet is uitgevoerd maar nog wel moet worden uitgevoerd in het volgende jaar, dan schuift het resultaat over het kalenderjaar heen. U leest in de tekstuele toelichting bij de programma's terug waar dit het geval is. Om de middelen die niet zijn besteed voor het nieuwe jaar beschikbaar te houden, wordt normaal gesproken de resultaatbestemming gebruikt.

Gezien de financieel onzekere situatie hebben we er dit jaar voor gekozen om de middelen niet beschikbaar te houden voor het nieuwe jaar, om zo voor het college èn voor de raad financiële slagruimte te creëren. De resultaten die in 2022 niet zijn opgeleverd, worden in 2023 alsnog opgepakt uit de reguliere budgetten. Waar dit niet mogelijk is, of andere keuzes vraagt, zullen we dit aan u voorleggen via de bestuursrapportages.

Memo

Van: College B&W
Aan: Raad
Datum: 27 juni 2023
Onderwerp: Inzicht in mogelijke resultaatbestemming 2022

In de vergadering van de voorbereidende raadsvergadering van 15 juni jl. is bij de behandeling van de Jaarstukken 2022 gevraagd om inzicht te krijgen in mogelijkheden m.b.t. de bestemming van het rekeningresultaat 2022.

De jaarrekening 2022 sluit, voor bestemming, met een overschot van € 3.257.000. We stellen voor om deze middelen als volgt te bestemmen:
a. Storting in nieuwe reserve afvalverwerking € 302.000
b. Storting in nieuwe reserve bovenwettelijk verlof € 544.000
c. Storting in nieuwe reserve rekeningresultaat 2022 € 2.411.000

Ad a. Reserve afvalverwerking
Van het totale rekeningresultaat heeft € 302.000 betrekking op taakveld afvalverwerking. Hierbij verwijzen wij u naar de nadere toelichting in de paragraaf lokale heffingen. Vanuit het principe van maximaal 100% kostendekkendheid dienen deze middelen hiervoor beschikbaar te blijven. We stellen voor om een nieuwe bestemmingsreserve afvalverwerking te vormen en hierin bovengenoemd bedrag te storten.

Ad b. Reserve bovenwettelijk verlof
We stellen voor om € 544.000 te reserveren voor kosten van bovenwettelijk verlof. Vanaf 1 januari 2022 kunnen medewerkers bovenwettelijke vakantie-uren sparen. Deze vakantie-uren verjaren niet. Dit kan gaan leiden tot verlofstuwmeren die bijvoorbeeld ingezet gaan worden om eerder met pensioen te gaan. Voor het bovenwettelijk verlof gaan we uit van 70% van de opgebouwde verlofuren per 31-12-2022. Deze reserve zal na toetsing aan de voorschreven wettelijke kaders worden omgezet in een voorziening. Elk jaar zal de hoogte van de voorziening opnieuw worden beoordeeld aan de hand van het bovenwettelijk verlof.

Ad c. Reserve rekeningresultaat 2022
Daarnaast stellen we voor om het restant ad € 2.411.000 voorlopig te reserveren in een aparte reserve in afwachting van nadere besluitvorming over de bestemming van deze middelen.
Op dit moment zijn er namelijk nog teveel onzekerheden met betrekking tot de ontwikkeling van het financiële meerjarig perspectief om een definitieve keuze te maken.

In de bijlage van deze memo treft u een opsomming aan van mogelijke bestemmingen van dit restant rekeningresultaat zoals dit in eerder stadium in het college aan de orde is geweest. Het totaal aan voorstellen overstijgt het bedrag dat nog bestemd dient te worden. Het college zal dus keuzes moeten maken die het college in het definitieve voorstel van resultaatbestemming in het najaar (september) aan de raad zal voorleggen. Overigens zou het kunnen zijn dat in het voorstel, gelet op de financiële situatie of urgente behoeften, nog een andere bestemming zal worden genoemd. Vanzelfsprekend zal het voorstel worden onderbouwd en is de uiteindelijk keuze aan de Raad.

Bijlage: Overzicht mogelijke resultaatbestemming 2022

Onderwerp		Toelichting	Bedrag
1	Implementatie Wet open overheid (Woo)	Op 26-1-2021 is Wet open overheid (Woo) aangenomen, een initiatiefwet die beoogt de gehele overheid transparanter en toegankelijker te maken. De financiële middelen bestaan uit zowel incidentele (€ 66k) als structurele (€ 55k) middelen. De structurele middelen zijn o.a. bedoeld voor het aanwijzen van een contactfunctionaris en het beheer en onderhoud van systemen. De incidentele middelen (t/m 2026) zijn bestemd voor het verbeteren van systemen, het opleiden van medewerkers en het aanpassen van processen en de organisatie.	€ 121.000
2	Energietoeslagen 2023	Betreft reservering van middelen die via de algemene uitkering (decembercirculaire) zijn ontvangen en betrekking hebben op te verstrekken energietoeslagen in 2023 aan mensen met een laag inkomen (< 120% van de bijstandsnorm).	€ 1.175.000
3	Bijzondere bijstand en compensatieregeling voogdij 18+	Betreft reservering van middelen die via de algemene uitkering (decembercirculaire) zijn ontvangen en bedoeld zijn voor diverse tegemoetkomingen in te maken kosten voor bijzondere bijstand gerichte hulp en compensatieregeling voogdij 18+.	€ 234.000
4	Erfgoed (subsidies)	Te verstrekken erfgoed-subsidies. Dit budget gaat altijd over de jaarkalender heen: eigenaren krijgen een beschikking voor de uitvoering van werkzaamheden en mogen daar een jaar (soms langer als daarvoor een goede reden is, zoals ten tijde van corona, en uitstel wordt verleend) over doen. Het gaat dus om budgetten die per definitie overlopen. Betreft een structureel budget van jaarlijks € 103k.	€ 36.000
5	Erfgoed (projecten)	Dit betreft middelen die gereserveerd zijn voor de projecten Gebiedsatlas, subsidie van de provincie voor Maatwerk voor Monumenten en het geld dat is afgeroomd van het Monumentenfonds ten behoeve van de implementatie van erfgoed in de Ow en Maatwerk voor Monumenten.	€ 257.000
6	Inburgering	Betreft twee (niet geoormerkte) budgetten voor inburgering vanuit de septembercirculaire. O.a. wegens de late toekenning hiervan in 2022 heeft uitvoering nog niet plaatsgevonden. Van het totale bedrag wordt € 48.000 ingezet voor tijdelijke huisvesting statushouders en € 69.000 voor maatschappelijke begeleiding.	€ 117.000
7	Samenkracht en burgerparticipatie	POK-middelen (Parlementaire Ondervragingscommissie Kinderopvangtoeslag): gemeenten krijgen vanaf 2022 (t/m 2027) incidentele middelen van het rijk om de positie van de meest kwetsbare inwoners te verbeteren. Wij zetten deze middelen op twee manieren voor dit doel in: door de	€ 161.000

		aanstelling van een specifieke consulent doorbraakmethode en het realiseren van één (backoffice)loket voor inwoners met financiële hulpvragen. Deze verplichtingen zijn reeds aangegaan en lopen door de komende jaren.	
8	Weerstandsvermogen	De raad heeft aangegeven dat bij positieve rekeningsaldi er een substantieel bedrag - bij voorkeur € 1 miljoen - aan de algemene reserve dient te worden toegevoegd om daarmee de solvabiliteit en weerstandscapaciteit te verbeteren.	€ 1.000.000
	Totaal mogelijke bestemmingen		€ 3.101.000

Memo

Van: D. Klomberg
Aan: Gemeenteraad
Datum: 30 juni 2023
Onderwerp: Stand van zaken jaarrekeningcontrole 2022

Middels deze memo wil ik u een korte update geven over de stand van zaken van de jaarrekeningcontrole.

De bespreking van het concept accountantsverslag stond gepland voor afgelopen woensdag. Op dat moment had de accountant het concept verslag helaas nog niet klaar, waardoor we ons in het overleg hebben beperkt tot een bespreking van de bevindingen op hoofdlijnen. Aangezien we het concept accountantsverslag nog niet hebben ontvangen, gaat het mij niet lukken om deze vandaag bij u aan te leveren. Het is nog steeds mijn doelstelling om te zorgen dat u voorafgaand aan de behandeling dinsdag het accountantsverslag heeft, hierbij ben ik wel afhankelijk van de accountant. De verwachting is dat u het definitieve verslag maandag in de loop van de dag alsnog ontvangt.

Om te voldoen aan de eisen die aan onder andere aan de SISA verantwoording worden gesteld, zal de jaarrekening (het financiële deel van de jaarstukken) in de toelichtende sfeer op enkele plekken nog worden aangepast. Deze correcties zijn gistermiddag alsnog binnengekomen en worden gisteren en vandaag verwerkt in de jaarrekening. Deze aanpassingen hebben geen invloed op het jaarrekeningresultaat en de programma's.

Er waren tijdens de bespreking met de accountant afgelopen woensdag nog geen signalen die zouden duiden op deze vertraging. Ik betreur dat deze informatie niet eerder voor handen was en u daardoor langer moet wachten op het accountantsverslag. Mede hierom vind ik het belangrijk om ook met de accountant te evalueren hoe we de jaarrekeningcontrole en het aanleveren van het accountantsverslag volgend jaar aanzienlijk sneller af kunnen wikkelen.

Accountantsverslag

Gemeente Rheden

Boekjaar 2022

Aan de gemeentesecretaris
van de gemeente Rheden

ONDERWERP:
Accountantsverslag 2022

DATUM:
3 juli 2023

Geachte leden van de gemeenteraad,

In overeenstemming met de opdracht tot de controle van de jaarrekening 2022 van gemeente Rheden, zoals overeengekomen in onze opdrachtbevestiging, bieden wij u hierbij het accountantsverslag aan.

Het accountantsverslag bevat bevindingen en conclusies die naar aanleiding van onze werkzaamheden naar voren zijn gekomen. De bevindingen in dit verslag zijn besproken met de portefeuillehouder financiën en een afvaardiging van de ambtelijke organisatie.

Wij zijn op dit moment bezig met de afwikkeling van de controle. Wij verwachten u 4 juli 2023 een controleverklaring te verstrekken.

Wij danken de medewerkers voor de samenwerking bij het verrichten van onze controlewerkzaamheden en de totstandkoming van ons accountantsverslag.

Wij vertrouwen erop u hiermee voldoende te hebben geïnformeerd en zijn graag bereid de inhoud van deze rapportage nader toe te lichten.

Met vriendelijke groet,
Baker Tilly (Netherlands) N.V.

drs. E.H.J.D. Damman RA
Partner Audit

Inhoudsopgave

Bestuurlijke samenvatting

Opdracht, scope en bevindingen

Uitkomsten controle

Rechtmatigheid

Financiële positie

Bevindingen interne beheersing

Overige onderwerpen

Bijlagen

Bestuurlijke samenvatting

1. Bestuurlijke samenvatting

	Op basis van de geconstateerde fouten en onzekerheden verstrekken wij voor het rechtmatigheidsdeel een oordeel met beperking. Ten aanzien van de getrouwheid verstrekken wij een goedkeurende controleverklaring.
	Bij de controle van de naleving van de Europese Aanbestedingswetgeving voor de inkopen 2022 zijn er meerdere rechtmatigheidsfouten aangetroffen. De totale waarde is hoger dan onze materialiteit waardoor wij komen tot een oordeel met beperking bij de rechtmatigheid. Deze conclusie is eveneens getrokken door uw verbijzonderde interne controle.
	Inzake de kosten Jeugdwet en de Wmo nieuwe taken steunt de gemeente voor het vaststellen van de prestatielevering op de productieverantwoordingen van zorgaanbieders die zijn voorzien van controleverklaringen. Op basis van de uitgevoerde werkzaamheden en de ontvangen controleverklaringen resteert inzake Jeugdwet een onzekerheid van € 103.990 en WMO een onzekerheid van € 409.094. De gemeente heeft de totale kosten inzake de PGB budgetten gebaseerd op de schatting van de SVB. Evenals vorig jaar heeft geen sluitende controle op de levering van de zorg plaatsgevonden door de SVB. Als gevolg hiervan bedraagt de inherente onzekerheid inzake het PGB-budget thans € 454.265.
	Uit onze controle met betrekking tot ons oordeel ten aanzien van de getrouwheid blijken ongecorrigeerde fouten in de vorderingen, voorzieningen en lasten. Deze hebben een gesaldeerd effect op het vermogen en resultaat van - € 187.715. Individueel hebben deze fouten ook impact op het rechtmatigheidsoordeel.
	Wij hebben vastgesteld dat de bezoldigingen over 2022 in overeenstemming is met de Wet normering topinkomens (WNT) en dat de jaarrekening 2022 van de gemeente Rheden voldoet aan de publicatieverplichtingen van de WNT.
	Wij hebben controleverschillen (fouten en/of onzekerheden) in de verantwoorde informatie in de SiSa-bijlage geconstateerd. De monitoring van de boekingen en verantwoording kan strakker georganiseerd worden in de organisatie. Wij merken op dat ten opzichte van voorgaand jaar het aantal te verantwoorden regelingen fors is toegenomen. Dit heeft een extra inspanning van zowel de organisatie als ons gevraagd.

1. Bestuurlijke samenvatting

	Het boekjaar 2022 sluit met een financieel resultaat van € 3,3 miljoen (voordelig). De totale vermogenspositie van de gemeente Rheden bedraagt € 32,9 miljoen (2021: € 28,1 miljoen) met een solvabiliteitsratio van 21% (2021: 19%). De vermogenspositie is verbeterd en goed te noemen. Het college concludeert in de paragraaf weerstandvermogen en risicobeheersing dat de weerstandscapaciteit 'ruim voldoende' is, maar dat zij aandacht hebben voor het verhogen van de algemene reserve (en daarmee de weerstandscapaciteit).
	Het jaarverslag is cf. NV COS 720 verenigbaar met de jaarrekening en voldoet aan de laatste actuele voorschriften.
	Het Besluit Begroting en Verantwoording is nageleefd in 2022.
	1 januari 2023 is het boekjaar gestart waarop de gemeente voor het eerst dient te rapporteren in het kader van de Rechtmatigheidsverantwoording. Wij constateren dat de gemeente Rheden voldoende voorbereidingen heeft getroffen door het uitvoeren van VIC's. Het komende jaar zullen nog wel nadere afspraken moeten worden gemaakt ten aanzien van de planning.
	De communicatie met de gemeente Rheden verloopt op een goede wijze. De controle is echter niet volgens planning verlopen en zou efficiënter kunnen.

Opdracht, scope en bevindingen

2. Opdracht, scope en uitkomsten

2.1 Reikwijdte van de controle
De jaarstukken van uw gemeente bestaan uit:
- Het jaarverslag (programmaverantwoording + paragrafen).
- De jaarrekening.
- Bijlagen.

Met de opdrachtbevestiging van d.d. 27 juli 2022 heeft u ons opdracht gegeven tot het controleren van de jaarrekening 2022. De reikwijdte van onze controle staat omschreven in deze opdrachtbevestiging. Er is gedurende het verloop van de controle geen sprake geweest van een beperking in de reikwijdte van onze controle. Voor een nadere toelichting verwijzen wij tevens naar het door ons uitgebrachte controleplan.

2.2 Overzicht toleranties
De materialiteit bij de uitvoering van onze controle is € 1.434.000. Deze materialiteit sluit aan op het door de gemeenteraad vastgestelde controleprotocol.

Toleranties	Grondslag	Bedrag
Goedkeuringstolerantie fouten	1% lasten inclusief toevoegingen reserves	€ 1.434.000
Goedkeuringstolerantie onzekerheden	3% lasten inclusief toevoegingen reserves	€ 4.302.000
Rapporteringstolerantie	Vast bedrag volgens controleprotocol	€ 50.000

2.3 Uitkomsten
Bij de jaarrekening 2022 van de gemeente Rheden verstrekken wij een goedkeurende controleverklaring voor de getrouwheid en een oordeel met beperking bij de rechtmatigheid. Uit onze controle blijken meerdere ongecorrigeerde fouten en onzekerheden:
- In de jaarrekening is voor een bedrag van € 1.454.956 aan lasten verantwoord die samenhangen met de inkopen van diverse diensten waarbij ten onrechte niet de Europese aanbestedingsregels zijn nageleefd. De opdrachtwaarde van deze diensten komen boven het Europese drempelbedrag uit, maar voor de betreffende inkopen heeft Europese aanbesteding niet plaatsgevonden. Als gevolg hiervan zijn deze lasten niet rechtmatig tot stand gekomen;
- In de jaarrekening is voor een bedrag van € 547.764 aan vorderingen opgenomen die vanwege ouderdom of het ontbreken van specificaties niet meer inbaar zijn en afgeboekt of voorzien moeten worden. Daarnaast is de opgenomen voorziening voor oninbare debiteuren voor een bedrag van € 272.551 ten onrechte opgenomen. Hierdoor zijn de vorderingen en lasten voor een bedrag van € 275.213 niet getrouw en voor een bedrag van € 1.031.873 niet rechtmatig verantwoord in de jaarrekening;
- In de jaarrekening is voor een bedrag van € 223.801 aan lasten verantwoord waarvan prestatielevering heeft plaatsgevonden in boekjaar 2023. Hierdoor zijn de lasten voor het genoemde bedrag niet getrouw verantwoord in de jaarrekening en wordt tevens niet voldaan aan de eisen van rechtmatigheid;
- De voorziening groot onderhoud in de jaarrekening is niet in lijn met het onderliggende actuele beheersplan. De dotatie aan de voorziening zou € 136.303 hoger moeten zijn, waardoor de voorziening en lasten niet getrouw verantwoord zijn in de jaarrekening. Hierdoor wordt tevens niet voldaan aan de eisen van rechtmatigheid;
- De onzekerheden ad. € 967.349 zien toe op het sociaal domein.

Zie bijlage B voor het totaaloverzicht.

2.4 Kernpunten en significante risico's in de controle
Wij hebben voldoende en geschikte controle-informatie verkregen, onder andere met betrekking tot de volgende kernpunten van de controle:
- Rechtmatigheid van de Europese aanbestedingen;
- Schattingen en toelichtingen in de jaarrekening;
- Waardering van de grondexploitaties;
- Nauwkeurigheid van de voorzieningen;
- WNT-verantwoording;
- Onrechtmatige en/of onnauwkeurige betalingen inkopen en uitkeringen.

2.5 Verslaggevingsrichtlijnen
Wij hebben de aanvaardbaarheid van de gehanteerde waarderingsgrondslagen, de consistente toepassing daarvan alsmede de duidelijkheid en volledigheid van de jaarverslaggeving beoordeeld. Uw gemeente heeft gedurende 2022 geen wijzigingen doorgevoerd in de keuze of de toepassing van belangrijke verslaggevingsgrondslagen. Wij concluderen dat de gehanteerde waarderingsgrondslagen aanvaardbaar zijn en dat de toepassing daarvan, samen met de in de jaarrekening opgenomen toelichtingen, een getrouw beeld geeft van de financiële positie van de gemeente.

2. Opdracht, scope en uitkomsten

2.6 Managementinzicht en schattingen
Schattingen op basis waarvan sommige jaarrekeningposten worden bepaald, zijn gebaseerd op inzichten van het management. Wij hebben de belangrijkste gehanteerde factoren en veronderstellingen beoordeeld op basis waarvan de afzonderlijke oordelen en schattingen zijn gevormd. Belangrijke schattingsposten in de gemeentelijke jaarstukken zijn de grondexploitaties, inbaarheid vorderingen en voorzieningen. Deze worden in de hierna volgende paragrafen behandeld.

2.7 Fraude risico's en continuïteit
Onze controleverklaring over boekjaar 2022 bevat voor het eerst een verplichte paragraaf over onze werkzaamheden met betrekking tot fraude en een met betrekking tot continuïteit. Dit op basis van de gewijzigde beroepsregels voor accountants (NV-COS 700).
Hieronder wordt uiteengezet hoe de accountant bij de controle-aanpak inspeelt op risico's ten aanzien van fraude en continuïteit en worden de uitgevoerde werkzaamheden toegelicht. De mate van detail en de omvang van de rapportage over fraude en continuïteit in de controleverklaring hangen onder meer af van de onderkende risico's, de omvang en aard van de organisatie alsmede de bevindingen naar aanleiding van de werkzaamheden.

Frauderisico's
Het risico dat het management maatregelen van interne beheersing zou kunnen doorbreken
Het college dan wel het management bevindt zich in een unieke positie om fraude te plegen, omdat het in staat is de administratieve vastleggingen te manipuleren en frauduleuze financiële overzichten op te stellen door interne beheersingsmaatregelen te doorbreken, die anderszins effectief lijken te werken. Onze beroepsregels schrijven voor dat de accountant dit risico in zijn controle onderkent. Een incentive van het college of management zou hierbij kunnen zijn om op die wijze een betere financiële situatie of prestatie te presenteren. Bij gemeente Rheden zien we dit risico expliciet bij de verantwoording van de investeringskredieten.

Om dit frauderisico te ondervangen hebben wij de volgende werkzaamheden verricht:
- Analyse en controle van de kredietoverschrijdingen om vast te stellen of deze rechtmatig zijn en toereikend zijn toegelicht in de jaarrekening. Voor nieuwe kredieten hebben wij vastgesteld dat de kredieten goedgekeurd zijn door de raad;
- Analyseren en beoordelen van op basis van risicocriteria geselecteerde journaalposten en hierop specifieke controlewerkzaamheden verricht om de nauwkeurigheid van de geselecteerde journaalposten te controleren;
- Beoordelen van significante transacties buiten het kader van de normale bedrijfsuitoefening om;
- Doornemen van notulen van vergaderingen van het management, college en de raad;
- Analyse van aanpassingen die tijdens het opstellen van de jaarrekening zijn gemaakt;
- Beoordelen van belangrijke schattingen en de schattingsprocessen van het college of management zoals de waardering van de grondexploitaties, vaste activa en vorderingen en de toereikendheid van voorzieningen. Hierbij hebben we in het bijzonder aandacht gehad voor het inherente risico van vooringenomenheid van het college bij deze posten. Wij hebben onder meer de volgende werkzaamheden verricht:

    1. Met betrekking tot de grondexploitaties hebben wij de plausibiliteit van de uitgangspunten op projectniveau gecontroleerd aan de hand van de economische inputparameters alsook backtestingwerkzaamheden. Daarnaast hebben we de toereikendheid van de verliesvoorzieningen en de nauwkeurigheid en volledigheid van de tussentijdse winstneming gecontroleerd;
    2. Met betrekking tot de activa hebben wij vastgesteld of er sprake is van duurzame waardeverminderingen;
    3. Met betrekking tot vorderingen hebben wij de inschatting van het college inzake de inbaarheid van de vorderingen en dientengevolge de omvang van de voorziening gecontroleerd;
    4. Met betrekking tot de voorzieningen hebben we vastgesteld dat de uitgangspunten plausibel zijn.

Naast bovenstaande hebben wij, voor zover relevant voor onze controle, de opzet geëvalueerd en het bestaan vastgesteld van de beheersingsmaatregelen op organisatieniveau zoals het integriteitsbeleid en de klokkenluidersregeling, alsmede de maatregelen van interne beheersing in de processen voor het genereren en verwerken van journaalposten, het maken van schattingen en het bewaken van projecten. Tevens hebben wij specifieke aandacht gegeven aan de toegangsbeveiligingen in het IT-systeem en de mogelijkheid dat hierin functiescheiding kan worden doorbroken. Tevens hebben wij uw gedragscode en frauderisico-analyse in onze controle betrokken.

2. Opdracht, scope en uitkomsten

Het risico dat de Europese aanbestedingsregels niet worden gevolgd
Wij onderkennen een risico in het inkoopproces dat aanbestedingsregels niet volledig worden nageleefd.
Om dit frauderisico te ondervangen hebben wij aanvullende gegevensgerichte werkzaamheden uitgevoerd in de vorm van een vergrote statistische steekproef en spendanalyse waarbij voor elke waarneming op basis van onderliggende stukken is vastgesteld of de juiste inkoopprocedure is gevolgd. Uit onze werkzaamheden volgen geen onrechtmatigheden als gevolg van fraude.

Evaluatie
Overall constateren wij dat fraude en fraudepreventie een onderdeel is waar de gemeente zich bewust van is. Het college heeft een gedragscode en een interne frauderisicoanalyse waarin frauderisico's worden geïdentificeerd en relevante interne controlemaatregelen gedefinieerd om deze frauderisico's te mitigeren. De gemeente heeft hierover gerapporteerd in het jaarverslag in de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing.

Continuïteit
Als onderdeel van de vereisten voor de nieuwe controleverklaring hebben wij ook de continuïteitsveronderstelling getoetst. Voor gemeenten geldt dat vanwege de onbegrensde leencapaciteit bij de BNG (en daardoor altijd aanwezige liquiditeit) per definitie geen onzekerheid kan bestaan over de continuïteitsveronderstelling. Naast feitelijke discontinuïteit is ook de mate waarin de gemeente zelfstandig en autonoom (financieel) beleid kan voeren een belangrijke veronderstelling. Wij hebben vastgesteld dat de gemeente Rheden een sluitende meerjarenbegroting heeft. De provincie Gelderland heeft in haar schrijven aangegeven dat de gemeente onder regulier (repressief) toezicht staat. Daarnaast geven de financiële kengetallen inclusief het weerstandsrisico geen reden tot twijfel of de gemeente haar activiteiten in continuïteit kan voortzetten. De gemeente licht dit zelf ook toe in de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing in het jaarverslag.

2.8 Proces jaarrekeningcontrole
De communicatie over de controle is in goede samenwerking met uw organisatie verlopen, echter verliep de jaarrekeningcontrole moeizaam door de late en ontoereikende kwaliteit van de aanlevering. De primitieve aanlevering was niet compleet en niet voorzien van een kwaliteitscheck voorafgaand aan de controle. Ook bij beantwoording van de vragen ontbrak veelal de diepgang en kwaliteitscheck. Wij vragen u komend jaar de interne kwaliteitscheck in te voeren om specificaties te verbeteren en het proces van de jaarrekeningcontrole te versoepelen en de beoogde doorlooptijd te kunnen realiseren. Wellicht helpt het versterken van de capaciteit en kennis op de financiële afdeling en het implementeren van een eerdere jaarafsluiting bij het verbeteren van het jaarrekeningproces.

In de uitvoering van de interne controles (VIC) zien wij dat u een verbetering heeft doorgemaakt in de doorlooptijd en kwaliteit ten opzichte van vorig jaar.

Uitkomsten jaarrekeningcontrole

3. Uitkomsten jaarrekeningcontrole
Waardering van de grondexploitaties

3.1 Grondexploitatie algemeen
De waardering van de grondexploitaties is een risico in onze controleaanpak, vanwege de mate van schattingsonzekerheid. Wij hebben het proces rondom de totstandkoming van de waardering in opzet en bestaan getoetst en aanvullend gegevensgerichte werkzaamheden uitgevoerd. Wij achten de waardering aanvaardbaar en vinden de veronderstellingen redelijk. Hieronder hebben wij de ontwikkeling van uw grondexploitatie gedurende de afgelopen vier jaar weergegeven.

Grafiek ontwikkeling grondexploitaties (x € 1000)

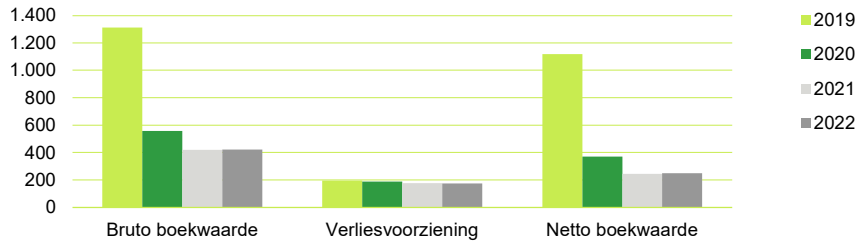

Ten opzichte van 31 december 2021 is de boekwaarde van de post grondexploitatie gestegen. De mutaties zijn als volgt samen te vatten:

(x € 1.000)	2022	2021
Netto boekwaarde per 1 januari	420	369
Investeringen	2	32
Opbrengsten	0	- 169
Winstneming	0	0
Mutatie verliesvoorziening	-2	13
Netto boekwaarde per 31 december	**249**	**245**

Door de invloed van de parameters (zoals kostenstijgingen, fasering, ontwikkeling verkoopprijzen, rente-effecten) die bepalend zijn voor de in de toekomst te realiseren opbrengsten en daarmee de waardering, hebben wij bij onze controle de grondexploitaties diepgaand gecontroleerd.

Om te schatten wat de waarde van een complex is, is een aantal risico's c.q. schattingen van belang. De schattingsfactoren in de waardering van de grondexploitaties zijn in essentie terug te brengen tot vijf P's:

- Planning: is de tijdsplanning van de projecten afgestemd op de (on)mogelijkheden in de markt?
- Programmering: Is er een kritische analyse van de 'mix' van woningen (huur, koop, vrije kavel appartementen, etc.) in de projecten in relatie tot de huidige marktvraag in de gemeente?
- Prijs: Is afgewogen en adequaat onderbouwd welke prijzen kunnen worden gevraagd?
- Parameters. Welke ontwikkeling van rente, kostenstijgingen en opbrengstenstijgingen verwacht de gemeente in de komende jaren?
- Plankosten: Wat zijn de kosten die gemeente moet maken om een complex te kunnen ontwikkelen?

Het college heeft op grond van de keuzes van de raad de grondexploitatie geactualiseerd en de calculaties opnieuw berekend. Het college heeft beoordeeld of het onderhanden werk in de jaarrekening op een juiste wijze is gewaardeerd en of er mogelijk een verliesvoorziening moet worden getroffen of er tussentijds winst moet worden genomen.

De waardering van de grondexploitaties is een risico in onze controleaanpak, vanwege de hogere mate van schattingsonzekerheid. Wij hebben het proces rondom de totstandkoming van de waardering in opzet en bestaan getoetst en aanvullend gegevensgerichte werkzaamheden uitgevoerd. Wij achten de waardering aanvaardbaar en vinden de veronderstellingen redelijk.

3. Uitkomsten jaarrekeningcontrole

Sociaal domein

3.2 Sociaal domein algemeen
De gemeente Rheden voert de meeste regelingen in het sociaal domein zelfstandig uit. Hieronder hebben wij een overzicht opgenomen van de belangrijkste onderdelen:

Onderdeel	Uitvoerder	Wijze van uitbesteding	Bepaling last boekjaar
Uitkeringen (Participatiewet)	Zelfstandig	n.v.t.	Werkelijke lasten
Tozo	Zelfstandig	n.v.t.	Afrekening op basis van werkelijke lasten
Jeugdwet	Zelfstandig	n.v.t.	Werkelijke lasten
Wmo	Zelfstandig	n.v.t.	Werkelijke lasten
Pgb's	Sociale verzekeringsbank	Mandatering	Afrekening op basis van werkelijke lasten

In de jaarrekening zijn diverse posten en geldstromen inzake het sociale domein verantwoord.

Uitkeringen (Participatiewet)
De taken rondom de Participatiewet voert uw gemeente in eigen beheer uit. Wij hebben vastgesteld dat de uitkeringen in overeenstemming met de van geldende wet- en regelgeving zijn verantwoord.

Werkdeel (WSW)
Uw gemeente heeft de uitvoering uitbesteed. Wij hebben vastgesteld dat de lasten zijn besteed en aansluiten op de door de gemeenschappelijke regeling verantwoorde lasten.

Jeugd en Wmo ZIN
De uitvoering van deze taken vindt plaats binnen de gemeente in regionale samenwerking. Hiervoor zijn zorgleveranciers gecontracteerd, die in opdracht van de gemeente zorg leveren aan cliënten. De gemeente is eindverantwoordelijkheid voor de controle van de prestatielevering, de gemeente is immers de prestatieafnemer. De gemeente heeft daarom met de zorgaanbieders afgesproken dat zij een productieverantwoording voorzien met een controleverklaring aanleveren. Deze (goedkeurende) controleverklaringen heeft de gemeente nodig om zekerheid te krijgen dat alle gefactureerde zorg conform indicatie is geleverd.

Mede gezien de omvang van een aantal zorgaanbieders zal uw gemeente niet van alle zorgaanbieders een controleverklaring ontvangen.

Dit zorgt voor onzekerheden op het gebied van de juistheid en volledigheid (getrouwheid en rechtmatigheid) van de kosten inzake de levering van de Jeugdwet Zorg in Natura ad € 103.990 en de Wmo Zorg in Natura ad € 409.094. Deze onzekerheden zijn opgenomen op ons overzicht controleverschillen. Gezien de geringe omvang op de totale zorgkosten leidt dit niet tot een afwijking van materieel belang.

PGB's
De Sociale Verzekeringsbank (hierna: SVB) heeft over 2022 een verklaring met beperking bij de verantwoording PGB-stromen Jeugdwet en WMO ontvangen. Hierdoor is vanuit de SVB geen 100% zekerheid over de nauwkeurigheid en rechtmatigheid van de persoonsgebonden budgetten.

De gemeente heeft de totale kosten inzake de PGB budgetten gebaseerd op de schatting van de SVB. Evenals vorig jaar heeft geen sluitende controle op de levering van de zorg plaatsgevonden door de SVB. De gemeente heeft hier ook zelfstandig geen onderbouwing voor verzameld. Als gevolg hiervan bedraagt de inherente onzekerheid inzake het PGB-budget thans € 454.265.

3. Uitkomsten jaarrekeningcontrole

Sociaal domein

Eigen bijdrage WMO
Een aanvrager van een voorziening, hulp in de huishouding, zorg in natura of een financiële tegemoetkoming (persoonsgebonden budget) is op grond van de WMO een eigen bijdrage verschuldigd. De wetgever heeft bepaald dat de berekening, oplegging en incasso van deze eigen bijdrage wordt uitgevoerd door het CAK. De informatie van het CAK (om privacy redenen beperkt) is ontoereikend om als gemeente de juistheid op persoonsniveau en volledigheid van de eigen bijdragen als geheel te kunnen vaststellen. Door de systematiek te kiezen van het vaststellen van de eigen bijdragen door het CAK, heeft de wetgever in feite bepaald, dat de verantwoordelijkheid voor de juistheid en volledigheid van de eigen bijdragen op grond van de WMO geen gemeentelijke verantwoordelijkheid is.

Dit betekent dat door de gemeenten geen zekerheden omtrent omvang en hoogte van de eigen bijdragen kunnen worden verkregen. De gemeente Rheden heeft deze onzekerheid in de jaarrekening 2022 toegelicht.

Energietoeslag
In 2022 is de nieuwe regeling Energietoeslag ingevoerd. Met deze regeling is geld beschikbaar gesteld als tegemoetkoming voor de hoge energielasten.
Vanuit het Rijk heeft de gemeente een extra bijdrage ontvangen voor de Energietoeslag als onderdeel van de algemene uitkering. Dit bedrag is als onderdeel van het gemeentefonds vrij besteedbaar en is derhalve als bate in de jaarrekening worden verwerkt. Wij hebben aanvullende werkzaamheden verricht als gevolg van deze nieuwe regeling en vastgesteld dat de baten correct zijn verwerkt. In de controle op de lasten hebben wij echter geconstateerd dat uitgaven van 2023 zijn verantwoord in 2022. Dit is aangemerkt als ongecorrigeerd controleverschil.

Covid-19
In lijn met voorgaand jaar hebben we binnen onze controle specifiek aandacht gehad voor de effecten van Covid-19. Daarbij is aanvullend aandacht geschonken aan de (nieuwe) geldstromen met betrekking tot de gevolgen van Covid-19. Wij hebben hierin geen bijzonderheden geconstateerd.

3. Uitkomsten jaarrekeningcontrole
Overige bevindingen

3.3 Jaarverslag
In het jaarverslag worden de beleidsuitgangspunten en beleidsevaluaties zichtbaar. De paragrafen maken deel uit van het jaarverslag en vallen dus niet onder de controle van de jaarrekening. Primair object van de accountantscontrole (op grond van Artikel 213 van de Gemeentewet) is de jaarrekening, waaronder het overzicht van baten en lasten met toelichting en de balans met toelichting, zoals in de jaarstukken 2022 is opgenomen. Voor de accountantscontrole onderzoeken wij of het jaarverslag verenigbaar is met de jaarrekening en geen materiële afwijkingen bevat en of het jaarverslag alle informatie bevat die op grond van de Gemeentewet en de Nederlandse Standaard 720 is vereist. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Wij hebben geen strijdigheden geconstateerd tussen de in het jaarverslag opgenomen informatie en het beeld van de jaarrekening en geen materiele afwijkingen gesignaleerd. Hieronder zijn onze conclusies en aanbevelingen inzake het jaarverslag opgenomen.

Element jaarverslag	Onze waarneming
Vereisten BBV	Uw jaarverslag bevat de vereiste informatie op basis van artikel 24 lid 2, artikel 25 en 26 BBV.
Verenigbaar	Uw jaarverslag is verenigbaar met de jaarrekening.
Overeenstemming	Wij hebben vastgesteld dat de informatie in het jaarverslag overeenstemmen met de resultaten van de door ons uitgevoerde controlewerkzaamheden.
Paragrafen	Alle verplichte paragrafen zijn opgenomen en zijn kwalitatief van voldoende niveau.
Informatiewaarde	De informatiewaarde van de toelichtingen is beperkt. De analyse tussen het uitgevoerde beleid en de financiële gevolgen kunnen nader uiteengezet worden.
Incidentele baten en lasten	De toelichting op de incidentele baten en lasten is beperkt, waardoor het overzicht van incidentele baten en lasten niet veel extra informatie geeft.
Wet Open Overheid (WOO)	Dit betreft een nieuwe verplichte paragraaf in 2022. Na correctie is deze paragraaf opgenomen.
Fraude en continuïteit	Na correctie is hiervoor een passage opgenomen in het jaarverslag.

3.4 Voorzieningen voor toekomstige uitgaven
Wij hebben in de controle geconstateerd dat het vormen en muteren van voorzieningen beter aangestuurd en geadministreerd kan worden. Bovendien is voor het vormen van een voorziening belangrijk om de richtlijnen van het BBV te volgen. Zo dient de voorziening voor groot onderhoud aan te sluiten op het beheersplan in uw jaarrekening is dat niet het geval, waardoor er een ongecorrigeerd controleverschil is.

3.5 Specificaties en inbaarheid vorderingen
Wij merken dat veel vorderingen en transitorische balansposten verouderde vorderingen bevatten. Wij vragen u de overzichten op te schonen en af te letteren om een beter inzicht te hebben in de saldo's. Daarnaast worden de invorderings-procedures niet gevolgd wat leidt tot een groot debiteurenrisico en te nemen verliezen omdat debiteuren niet betalen. Tevens is uw voorziening oninbaarheid onvoldoende onderbouwd en actueel.

De debiteurenlijst per 31-12-2022 bevat € 171.291 aan schulden en de crediteurenlijst per 31-12-2022 bevat € 206.637 aan vorderingen. In de jaarrekening is dit onnauwkeurig gepresenteerd. Aangezien de schulden en vorderingen qua omvang nagenoeg tegen elkaar wegvallen is dit niet gecorrigeerd in de jaarrekening. Wij verzoeken jullie de 'debiteuren' en 'crediteuren' zuiver te houden en bij de volgende verantwoording tijdig de presentatiewijze te beoordelen.

Uit de analyse op de debiteuren blijkt dat er gedurende het jaar meerdere geldbedragen worden ontvangen per bank die niet zijn toe te wijzen aan een opgeboekte vordering of factuur. De onvolledige opboeking/verantwoording van de vorderingen en de daarbij behorende opbrengst in de financiële administratie leidt tot onvoldoende inzicht en het mislopen van gelden. Wij adviseren u dit nader te analyseren en acties uit te zetten dat de financiële administratie volledig en tijdig actueel is.

3. Uitkomsten jaarrekeningcontrole
SiSa-bijlage en WNT

3.6 SiSa-bijlage
Wij hebben de in de SiSa-bijlage van de jaarrekening genoemde specifieke uitkeringen gecontroleerd met inachtneming van de Nota verwachtingen accountantscontrole 2022. De hierbij geconstateerde fouten en onzekerheden dienen op grond van het Bado in het verslag van bevindingen te worden opgenomen indien de navolgende rapporteringstolerantie per specifieke uitkering wordt overschreden:
- € 12.500 indien de omvangbasis kleiner dan of gelijk aan € 125.000 is;
- 10% indien de omvangbasis groter dan € 125.000 en kleiner dan of gelijk aan € 1.000.000 is;
- € 125.000 indien de omvangbasis groter dan € 1.000.000 is.

Op grond van ons onderzoek hebben wij bij de specifieke uitkeringen geen fouten en/of onzekerheden geconstateerd die de voor SiSa geldende rapporteringstolerantie overschrijden.

De SiSa-bijlage dient door uw gemeente samen met een aantal andere verplicht voorgeschreven verantwoordingsstukken voor 15 juli aanstaande elektronisch bij het CBS te worden aangeleverd. Door middel van een voorgeschreven tabel dienen wij te rapporteren over onze bevindingen ten aanzien van de in de jaarrekening opgenomen SiSa-bijlage.

In bijlage A bij dit rapport zijn deze bevindingen in de voorgeschreven tabel opgenomen. U kunt deze tabel hanteren ten behoeve van verzending naar het CBS.

3.7 WNT verantwoording
Sinds enkele jaren geldt de Wet normering topinkomens (WNT). Op basis van deze wet zijn de bezoldiging van topfunctionarissen in de publieke en semipublieke sector en de uitkeringen wegens beëindiging dienstverband aan topfunctionarissen wettelijk gemaximeerd. Voor gemeenten geldt dat de gemeentesecretaris en de griffier als topfunctionaris worden aangemerkt. Beide topfunctionarissen zijn in loondienst en er hebben zich gedurende 2022 geen wijzigingen voorgedaan.

Voor topfunctionarissen geldt naast de maximering van de bezoldiging en eventuele uitkering wegens beëindiging van het dienstverband een publicatieverplichting in de jaarrekening. Deze publicatieverplichtingen geldt eveneens voor bezoldiging van niet-topfunctionarissen met een dienstbetrekking, indien hun bezoldiging het algemene bezoldigingsmaximum (naar rato van de omvang van het dienstverband) overschrijdt.

Wij hebben vastgesteld dat de bezoldigingen over 2022 niet strijdig zijn met de WNT en dat de jaarrekening voldoet aan de publicatieverplichtingen van de WNT.

Wij willen benadrukken dat de naleving van de anticumulatiebepaling (het nagaan of topfunctionarissen van uw gemeente betrokken zijn bij andere organisatie c.q. nevenactiviteiten hebben welke onder de WNT vallen) overigens geen onderdeel uitmaakt van de controle van de accountant. De WNT-toezichthouders kunnen hier wel zelfstandig onderzoek naar doen en zo nodig handhavend optreden.

Rechtmatigheid

4. Rechtmatigheid

4.1 Europese aanbestedingsrichtlijnen
In het kader van de rechtmatigheid van de jaarrekening 2022 is een controle uitgevoerd op de naleving van de (Europese) aanbestedingsrichtlijnen. Uit onze controle op de rechtmatigheid van de inkopen blijkt dat het proces rondom inhuur van personeel en het onderbouwen van inkoopdossiers aandacht behoeft. In veel overeenkomsten zijn de looptijd en de verleningsoptie(s) van de opdracht niet duidelijk uitgewerkt of is het aantal uur en/of het uurtarief niet duidelijk opgenomen.

Uit de controle blijkt dat voor een inkoopwaarde van circa € 1.454.956 niet de juiste procedure is gevolgd, daarom hebben wij dit bedrag als rechtmatigheidsfout aangemerkt. Dit wordt veroorzaakt doordat bij overschrijdingen van het drempelbedrag er ten onrechte niet conform het Europees regime is aanbesteed of doordat er sprake is van een uitzondering op de aanbestedingsregels zonder dat daar een adequate juridisch pleitbaar standpunt is ingenomen. Tevens ligt in veel contracten de omvang of looptijd van de opdracht niet vast. Wij adviseren het inkoopproces beter te documenteren en de inhuurdesk tijdig in te schakelen bij het aangaan of verlengen van contracten.

Enkele onrechtmatige contracten lopen door in 2023. De uitgaven op deze contracten zullen in 2023 meegenomen worden als rechtmatigheidsfout.

Formele rechtmatigheidsfouten
Tijdens de controle hebben wij meerdere **f**ormele rechtmatigheidsfouten geconstateerd, deze hebben geen gevolgen voor de financiële rechtmatigheid maar dienen wij wel te rapporteren aan u. Deze formele rechtmatigheidsfouten zien toe op:
- Ontbreken van onderbouwing van de gevolgde inkoopprocedure of gemaakte afspraken en overwegingen;
- In meerdere contracten van ingehuurde medewerkers ontbrekende opties tot verlenging in de oorspronkelijke overeenkomst, echter zijn beide opdrachten wel meermaals verlengd waaraan nieuwe overeenkomsten ten grondslag liggen.

Wij adviseren het college om de interne beheersing op de aanbestedingen aan te scherpen.

4. Rechtmatigheid

4.2 Begrotingsrechtmatigheid
Naast de controle op de rechtmatige totstandkoming van de baten, lasten en balansmutaties in de jaarrekening 2022, hebben wij de begrotingsrechtmatigheid gecontroleerd.

Het systeem van budgetbeheer en -bewaking moet waarborgen dat de baten en lasten binnen de begroting blijven en dat belangrijke wijzigingen of dreigende overschrijdingen tijdig worden gemeld aan de gemeenteraad, zodat deze tijdig (binnen het begrotingsjaar) een besluit kan nemen. Een systeem met onvoldoende waarborgen voor tijdige melding aan de gemeenteraad van budgetoverschrijdingen heeft het risico in zich dat inbreuk wordt gemaakt op het budgetrecht van de raad. Het begrotingscriterium is verder verfijnd en uitgewerkt in de Kadernota 2018 en addendum Kadernota rechtmatigheid 2021 en 2022 van de Commissie BBV.

In de toelichting op de staat van baten en lasten is door het college een analyse van de overschrijdingen opgenomen. De overschrijdingen zijn toereikend toegelicht en passen binnen het bestaande beleid of worden gecompenseerd door hogere baten binnen het programma.

Het college stelt uw gemeenteraad voor genoemde overschrijdingen te autoriseren in het kader van de vaststelling van de jaarrekening 2022. Vooruitlopend hierop zijn wij hiervan reeds uitgegaan bij het vormen van ons oordeel over de (begrotings)rechtmatigheid.

Wij constateren de volgende overschrijdingen op lastenniveau ten opzichte van de gewijzigde begroting.

Lastenoverschrijding programma	Begrotingsafwijking (x € 1.000)
Programma 2 Welzijn	€ 2.357
Programma 5 Bestuur en veiligheid	€ 364
Programma 6 Overhead en algemene dekkingsmiddelen	€ 372

4.3 Kredieten
Wij zijn nagegaan of de investeringen tot stand zijn gekomen binnen de grenzen van de door de gemeenteraad geautoriseerde kredieten. Wij constateren meerdere overschrijdingen van omvang boven de rapporteringstolerantie op investeringsniveau ten opzichte van de gevoteerde kredieten. Deze overschrijdingen worden gedekt en/of zijn reeds gecommuniceerd met de gemeenteraad, waardoor de overschrijdingen niet meewegen in ons oordeel.

Wij merken dat de gemeente achterloopt in het bijhouden en financieel afwikkelen van kredieten, het koppelen van bestedingen aan de raadsbesluiten en het analyseren van de bestedingen en eventuele overschrijdingen. Hierdoor is, net als voorgaand jaar, er onvoldoende inzicht in de investeringskredieten.

4.4 Rechtmatigheid - mutaties in de reserves
Wij hebben vastgesteld of aan de toevoegingen en onttrekkingen aan de reserves besluiten ten grondslag liggen. Uit deze controle inzake de mutaties in de reserves zijn geen bevindingen voortgekomen.

4.5 Subsidieverstrekkingen
Bij de controle op de subsidieverstrekkingen hebben wij geconstateerd dat de termijnen van de subsidieverordering niet worden nageleefd. Dit is een niet-financiële onrechtmatigheid, waardoor het voor ons oordeel geen gevolgen heeft.

Financiële positie

5. Financiële positie

5.1 Verloop van het eigen vermogen van uw gemeente
Het eigen vermogen, inclusief het gerealiseerde resultaat, bedraagt per 31 december 2022 volgens de jaarrekening € 32,9 miljoen en heeft zich de afgelopen jaren als volgt ontwikkeld:

Grafiek ontwikkeling eigen vermogen (x € 1.000)

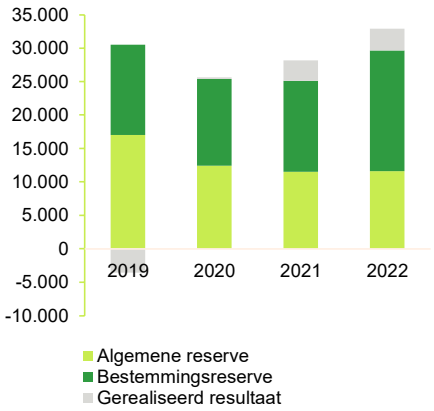

Van de totale reserves ter hoogte van € 32,9 miljoen is € 11,6 miljoen opgenomen als algemene reserve. Het saldo van deze reserve is ten opzichte van voorgaand jaar gestegen met € 0,1 miljoen. Per saldo is gedurende 2022 € 1,4 miljoen gedoteerd aan de reserves. Deze dotatie (ten laste van het resultaat)/ vormt samen met het totaal saldo van baten en lasten (€ 4,7 miljoen voordelig) het gerealiseerde resultaat van € 3,3 miljoen.

5.2 Analyse van het resultaat
Het resultaat voor mutaties in de reserves laat een positief saldo zien. Het gerealiseerde totaal saldo van baten en lasten bedraagt afgerond € 4,7 positief.
In de begroting was rekening gehouden met een resultaat van € 0,6 miljoen negatief.

In de toelichting op het overzicht van baten en lasten in de jaarrekening wordt in hoofdlijnen een verklaring gegeven voor de afwijkingen ten opzichte van de begroting na wijziging. Als onderdeel van de toelichting op het overzicht van baten en lasten in de jaarrekening 2022 wordt overzichtelijk aangegeven welke baten en lasten als incidenteel zijn aan te merken. Voor een nader gedetailleerd inzicht van de afwijkingen en de verklarende toelichting hierop verwijzen wij u naar de toelichtingen per programma, zoals opgenomen in de toelichting op het overzicht van baten en lasten in uw jaarrekening.

5. Financiële positie

5.3 Weerstandsvermogen en financiële kengetallen
De analyse van het weerstandsvermogen en de financiële kengetallen is een onderdeel van het jaarverslag en de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing. Vanuit onze controlerende rol dienen wij vast te stellen of het jaarverslag (en dus deze paragraaf) niet strijdig is met de jaarrekening en geen materiële onjuistheden bevat. De kengetallen moeten altijd in relatie tot elkaar worden bezien.

Uit de combinatie van de kengetallen kan een beeld worden gemaakt van de financiële positie van de gemeente. Daarbij kan ook inzichtelijk worden gemaakt wat de oorzaak is van een sterke of zwakke financiële positie. De financiële kengetallen geven, met de inherente beperkingen hierbij, inzicht in (de ontwikkeling) uw financiële positie, mede in relatie tot de landelijke benchmark.

Hieronder hebben wij de ontwikkelingen in uw kengetallen en een relatie naar de landelijke ontwikkelingen weergegeven:

Kengetallen	Gemeente		Landelijk	
	2022	2021	2022	2021
Netto schuldquote	59%	66%	74%	47%
Netto schuldquote gecorrigeerd	55%	62%	68%	41%
Solvabiliteit	21%	19%	30%	36%
Grondexploitaties	1,89%	1,8%	7,1%	7,6%
Belastingcapaciteit	90%	90%	105%	103%

In de jaarrekening heeft de gemeente een nadere analyse opgenomen.

In de paragraaf "Weerstandsvermogen en risicobeheersing" in het jaarverslag is een toelichting opgenomen op de weerstandscapaciteit van de gemeente. Op basis van de inventarisatie van de geïdentificeerde risico's, waarbij rekening wordt gehouden met kans op voordoen en financiële impact, wordt berekend welk bedrag benodigd is ter dekking van de geïdentificeerde risico's. Hierbij wordt verondersteld dat alle risico's zich nooit tegelijk voordoen. Wij kunnen ons vinden in dit uitgangspunt.

Hieronder is het verloop over de afgelopen 2 jaar weergegeven inclusief een kwalificatie van de weerstandsratio. De weerstandscapaciteit is voornamelijk opgebouwd vanuit de algemene reserve.

	2022	2021
Weerstandscapaciteit	€ 12.113.528	€ 12.074.753
Risico's	€ 7.150.000	€ 5.170.000
Weerstandsratio	**1,7**	**2,3**

Weerstandsratio	Betekenis
>= 2.0	Uitstekend
1.4 < 2.0	Ruim voldoende
1.0 < 1.4	Voldoende
0.8 < 1.0	Matig
0.6 < 0.8	Onvoldoende
< 0.6	Ruim onvoldoende

Uw weerstandsratio kwalificeert als "ruim voldoende".

De grootste door uw gemeente geïdentificeerde risico zijn:
- Risico's Sociaal domein en Participatiewet;
- Risico bij personele inzet.

Bevindingen interne beheersing

6. Bevindingen interne beheersing

6.1 Algemeen
Naar aanleiding van onze tussentijdse controle over 2022 hebben wij op 26 januari jl. een management letter uitgebracht. Onze doelstelling van deze controle is om een beeld te krijgen of de interne beheersingsomgeving en de daarin opgenomen maatregelen van interne controle toereikend zijn in het kader van onze opdracht tot de controle van de jaarrekening van uw gemeente. Dit beeld is in belangrijke mate bepalend voor onze risico-inschatting en hiermee voor de omvang en diepgang van onze werkzaamheden die wij bij de jaarrekeningcontrole moeten uitvoeren teneinde de gewenste zekerheid te verkrijgen dat de jaarrekening géén materiële fouten bevat. Uit onze risico-inschatting komen een aantal risicogebieden naar voren die een verhoogd risico met zich meebrengen op een materiële fout in uw jaarrekening.

Wij hebben in onze rapportage gerapporteerd dat we zien dat de gemeente veel aandacht voor de binnen de organisatie aanwezige interne beheersing heeft. Dit zien we niet alleen terugkomen in de opvolging van onze bevindingen, maar ook in de initiatieven die genomen worden t.a.v. de rechtmatigheidsverantwoording. Om alle financiële uitdagingen voor uw gemeente in de komende tijd in goede banen te leiden worden hoge eisen aan het planning- en control instrumentarium, alsmede het interne beheersingssysteem gesteld. Ook de invoering van de verplichte rechtmatigheids-verantwoording door het college per 1 januari 2023 stelt hogere eisen aan het interne beheersingssysteem. De aanwezigheid van een adequaat intern (financieel) beheersingssysteem is daarbij een essentiële randvoorwaarde om te kunnen bijsturen en de betrouwbaarheid van financiële informatie en verslaglegging is van groot belang om dit tijdig en goed te kunnen doen.

Wij constateren daarnaast dat de processen in de basis op orde zijn en dat primaire functiescheiding is ingeregeld (met uitzondering van het inkoopproces). Daarentegen zijn op onderdelen de interne beheersingsmaatregelen in het proces nog onvoldoende verankerd dan wel onvoldoende zichtbaar. In die laatste situatie kan achteraf niet vastgesteld worden of de afgesproken procedures en interne controles wel hebben bestaan en gewerkt.
De verbijzonderde interne controlefunctie kan in beide gevallen niet systeemgericht controleren en wij als accountant ook niet. Dat laatste betekent dat een controle meer tijd kost voor zowel de gemeente als voor ons. Daarnaast neemt hierdoor ook het risico op fouten en onrechtmatigheden toe.

Bovendien ontbreekt een automatisch mechanisme waarbij de efficiency, doelmatigheid en effectiviteit van de processen en daarin opgenomen interne beheersingsmaatregelen tegen het licht wordt gehouden. Wij hebben het college geadviseerd de zichtbaarheid van de interne beheersingsmaatregelen te vergroten om hen in staat te stellen bestaan en werking van de beheersingsmaatregelen te monitoren. Dit stelt uw gemeente in staat verder “in control” te komen.

6.2 Geautomatiseerde gegevensverwerking
Onze controle was en is niet primair gericht op het doen van een uitspraak omtrent de continuïteit en betrouwbaarheid van (delen van) de geautomatiseerde gegevensverwerking en wij hebben daartoe ook geen opdracht van het management ontvangen. Evenwel wordt IT een steeds belangrijker onderdeel van de bedrijfsvoering en daarmee ook van de jaarrekeningcontrole.

Uit onze IT-audit komt naar voren dat op de door ons geïdentificeerde aandachtsgebieden van automatisering ten aanzien van de autorisaties (wie mag wat?) in de applicaties nog verbeteringen mogelijk c.q. noodzakelijk zijn. Dat geldt ook voor het wijzigingsbeheer voor zowel de financiële als de sociale zaken applicatie. Wij hebben het college geadviseerd deze zaken op te pakken. Enerzijds in verband met de risico’s die er mee samenhangen. Anderzijds om de IT-omgeving de bedrijfsvoering zo goed mogelijk te laten faciliteren.

6. Bevindingen interne beheersing

6.3 Fraude en naleving wet- en regelgeving
Het college is primair verantwoordelijk voor het voorkomen van fraude, het naleven van wet- en regelgeving en voor een cultuur van eerlijkheid en integriteit en dient zowel preventieve als repressieve beheersingsmaatregelen te nemen om de kans op fraude en overtreding van wet- en regelgeving zo veel mogelijk te beperken. De Raad is verantwoordelijk voor het toezicht op het college in de uitvoering van deze taken.

Voor het uitoefenen van deze verantwoordelijkheid maakt het management gebruik van diverse beheersingsmaatregelen, zoals interne richtlijnen en gedragscodes, controle technische functiescheiding en periodieke rapportages over financiën.

Ten behoeve van onze jaarrekeningcontrole identificeren wij de risico's met betrekking tot fraude en overtreding van wet- en regelgeving en beoordelen wij de interne beheersingsmaatregelen die gericht zijn op het voorkomen en signaleren van (materiële) fraude en niet-naleving van wet- en regelgeving. Voor zover relevant voor onze controle voeren wij gegevensgerichte controlewerkzaamheden uit. Onze controle is echter niet specifiek gericht op het signaleren van fraude en niet-naleving van wet- en regelgeving.

Wij hebben als onderdeel van de jaarrekeningcontrole 2022 uw inschatting inzake frauderisico's met betrekking tot uw organisatie besproken. Deze bespreking komt ook voort uit onze verplichte rapportage van de accountant over de uitkomsten van onze werkzaamheden met betrekking tot de ingeschatte frauderisico's in de controleverklaring.

6.4 Fraudebeheersing en onze observaties
Om bestuurders en toezichthouders houvast te bieden heeft het NBA in februari 2022 de brochure "Frauderisicobeheersing" uitgebracht. Wij adviseren u om kennis te nemen van de 11 aanbevelingen die hierin zijn gedaan.

Onderzoek laat zien dat het grootste deel van de fraudegevallen door middel van een 'tip' aan het licht komt. Dit maakt het belang van een fraudemeldpunt en klokkenluidersregeling groot. Wij zijn van mening dat uw organisatie dit binnen uw interne internetpagina toereikend heeft ingericht. Het is goed uw medewerkers hier periodiek van bewust te maken.

In het kader van onze controle hebben wij geen bevindingen te melden met betrekking tot de naleving van wet- en regelgeving.

Wij hebben geconstateerd dat u niet over een actuele frauderisico-analyse beschikt. Wij adviseren u een frauderisico-analyse op te stellen en als vervolg daarvan een 'fraude response plan', zodat u voldoende inzicht heeft in de risico's en uw organisatie tijdig kan anticiperen om mogelijke schade (financieel als reputatie) zo veel mogelijk te beperken.

In de paragraaf 'Overige bevindingen' geven wij een nadere toelichting over de verplichting om in onze controleverklaring te rapporteren over fraude.

6. Bevindingen interne beheersing

6.5 Naleving wet- en regelgeving en overige
Wij informeren de gemeenteraad over illegale handelingen waarbij het hoger kader is betrokken en over fraude en illegale handelingen (of deze nu door het hoger kader of door andere werknemers zijn veroorzaakt) die een onjuistheid van materieel belang in de jaarrekening tot gevolg hebben. Gedurende de controle zijn geen significante punten gesignaleerd ten aanzien van feitelijke of vermoedelijke niet-nakoming van wet- en regelgeving, voor zover deze van belang worden geacht voor de mate waarin de gemeenteraad in staat is haar taken te vervullen.

6.6 Corruptie en omkopingsrisico's
Uw gemeente maakt onderdeel uit van de overheidssector waarin corruptie vaker dan bij andere sectoren voorkomt. Dit komt onder andere omdat veel transacties met een relatief grote omvang plaatsvinden, de transparantie over marktprijzen niet in alle gevallen voldoende is om te beoordelen en frequent zaken gedaan wordt met andere corruptiegevoelige sectoren (vastgoed, constructie, infrastructuur et cetera). Hierdoor hebben wij dit als aandachtspunt in onze controle meegenomen.

Corruptie is een wereldwijd probleem waarbij het uw verantwoordelijkheid is om corruptie binnen uw gemeente te voorkomen. Onze beroepsregels zijn in de praktijkhandreiking "Corruptie, werkzaamheden van de accountant" verder aangescherpt, hetgeen tot aanvullende werkzaamheden heeft geleid. Gemeente Rheden beschikt over beschreven procedures ten aanzien van de samenwerking met derden en een intern inkoop- en aanbestedingsbeleid aangevuld met trainingen voor de juiste mindset van de medewerkers. Zichtbare monitoring op de werking en naleving van dit beleid, is een aandachtspunt voor uw organisatie.

Wij hebben de volgende werkzaamheden verricht om eventuele effecten van dit risico ten behoeve van onze controle van de jaarrekening te mitigeren:
- Detailcontrole op de inkopen en aanbestedingen om vast te stellen dat alle inkopen conform de geldende Europese aanbestedingsregels en de Aanbestedingswet 2012 zijn aanbesteed;
- Door middel van een steekproef vaststellen of voor alle inkopen welke in rekening zijn gebracht aan de gemeente ook een prestatie is geleverd door de tegenpartij;
- Door middel van een steekproef vaststellen of bij alle materiële grondaankopen en -verkopen door de gemeente vastgestelde procedures in materiële zin zijn gevolgd;
- Door middel van een steekproef vaststellen of alle verstrekte subsidies in overeenstemming met de geldende interne wet- en regelgeving zijn verstrekt.

Uit bovenstaande werkzaamheden zijn geen bevindingen voortgekomen.

6.7 Publieke Managementletter 'Scherp op fraude'
In december 2022 heeft de NBA de Publieke Managementletter 'Scherp op fraude' uitgebracht. Het voorkomen, opsporen en bestrijden van fraude in organisaties is een gezamenlijke verantwoordelijkheid van alle betrokkenen. In de PML 'Scherp op Fraude' staan vijf signalen, ieder voorzien van aanbevelingen voor de diverse spelers in de keten, zoals bestuurders, toezichthouders en accountants. Deze signalen zijn:
- Slecht voorbeeld doet slecht volgen;
- Frauderisicoanalyse door het bestuur of directie ontbreekt;
- Meldingen van misstanden verdienen aandacht;
- Fraude overvalt organisaties;
- De accountant is onvoldoende professioneel-kritisch.

De PML is daarmee ook voor u relevant en het is nuttig om hier kennis van te nemen. Fraude is en blijft een belangrijk onderwerp voor ondernemingen en voor onze controle. Op de website van de NBA is de PML te downloaden. https://www.nba.nl/globalassets/documenten/bijlagen-nieuwsberichten/2022/scherp-op-fraude.pdf .Eerder verschenen PML's zijn beschikbaar op: https://www.nba.nl/themas/kennis-delen-en-pml/publieke-managementletters/

Overige onderwerpen

7. Overige onderwerpen

Duurzaamheid

De Europese Unie heeft één doel, en dat is de gezondheid en het welzijn van de mens verbeteren, door Europa klimaatneutraal te maken en onze natuurlijke habitat te beschermen.

Met een pakket aan maatregelen, de actieplannen die voortvloeien uit de EU Green Deal, beoogt Europa een transitie naar een duurzame en klimaat-neutrale economie. Onder het motto 'No one will be left behind' raken deze maatregelen alle sectoren. Dit vereist integrale verankering van sustainability in bedrijfsvoering en besluitvorming.

Europa vaart een andere koers: vrijblijvendheid is voorbij

Na ruim twee jaar werk en onderhandelingen heeft het Europese Parlement in november 2022 de Corporate Sustainability Reporting Directive (CSRD) aangenomen en inmiddels is deze goedgekeurd door de Europese Raad. De CSRD-rapportage bevat ten minste de volgende informatie:

- Business model en de integratie van sustainability daarin;
- Borging van sustainability in bedrijfsvoering en besluitvorming;
- Strategie en langetermijndoelstellingen die bijdragen aan een duurzame en klimaat neutrale economie;
- Impacts (positief en negatief) van uw organisatie op de maatschappij;
- Risico's en kansen gerelateerd aan klimaat verandering voor uw business model en uw waardeketen;
- Zorgplicht waardeketen (o.a. mensenrechten en milieu-effecten).

De CSRD-rapportage verantwoording zijn vereist voor elke grote onderneming vanaf boekjaar 2025. De verwachting is dat deze richtlijnen niet verplicht zullen zijn voor lokale overheden. Op basis van een voortrekkersrol / voorbeeldfunctie van overheidsorganisatie inzake sustainability wordt echter wel verwacht dat er in de komende jaren steeds meer vrijwillig over dit onderwerp zal worden gerapporteerd. Wij adviseren u om dit onderwerp met uw raad te bespreken en de reikwijdte en informatieverschaffing inzake sustainability rapportage af te stemmen en uw registratie hierop voor te bereiden.

Wet versterking decentrale rekenkamers

Met ingang van 1 januari 2023 is voor gemeenten en provincies de wet versterking decentrale rekenkamers in werking getreden. Deze wet is op 31 mei 2022 met een ruime meerderheid in de Tweede Kamer aangenomen en op 27 september 2022 door de Eerste Kamer als hamerstuk aanvaard.

Per 1 januari 2023 behoudt een verordening die een rekenkamerfunctie regelt (en de benoemingen op die basis) gedurende een jaar haar rechtskracht, dus tot 1 januari 2024. Daarvoor is in de wet versterking decentrale rekenkamers overgangsrecht getroffen. Dit geeft de gemeenteraad gedurende een jaar de gelegenheid om op basis van de nieuwe wet een onafhankelijke rekenkamer (zelfstandig of gemeenschappelijk) in te stellen, de leden te benoemen en de oude verordening in te trekken. Uiterlijk op 1 januari 2024 zal dus in alle gemeenten een onafhankelijke rekenkamer moeten zijn ingesteld, inclusief de benoeming van leden.
Raadsleden die de rekenkamerfunctie uitoefenen, verliezen na intrekking van de verordening dan wel uiterlijk een jaar na de inwerkingtreding van het wetsvoorstel van rechtswege het lidmaatschap van de rekenkamerfunctie. Ook de externe commissieleden van de rekenkamerfunctie houden dan van rechtswege op lid van de rekenkamerfunctie te zijn. Zij kunnen dan -desgewenst- conform de wet voor 6 jaar benoemd worden in de onafhankelijke rekenkamer.

Bijlagen

Bijlage A – SiSa-bijlage

Het is volgens de Nota verwachtingen accountantscontrole 2022 voorgeschreven dat wij de geconstateerde fouten en onzekerheden per regeling rapporteren door middel van onderstaande verplichte tabel. Deze tabel dient door uw gemeente samen met een aantal andere verplicht voorgeschreven verantwoordingsstukken voor 15 juli 2023 elektronisch bij het CBS te worden aangeleverd.

Nummer	Specifieke uitkering	Fout, onzekerheid of formele onrechtmatigheid	Financiële omvang in euro's	Toelichting fout/onzekerheid
A13	Regeling specifieke uitkering naleving controle coronatoegangsbewijzen			
A16	Bekostigingsregeling opvang ontheemden Oekraïne			
B2	Regeling specifieke uitkering gemeentelijke hulp aan gedupeerden kinderopvangtoeslagproblematiek 2021			
C9	Specifieke uitkering woningbouwimpuls			
C32	Regeling specifieke uitkering ventilatie in scholen			
C43	Regeling reductie energiegebruik woningen			
C55	Aanpak energiearmoede			
C62	Regeling specifieke uitkering kwijtschelding gemeentelijke belastingen			
D8	Onderwijsachterstandenbeleid 2019-2022 (OAB)			
D14	Regeling specifieke uitkering inhalen COVID-19 gerelateerde onderwijsvertragingen			
D19	Tijdelijke onderwijshuisvesting ontheemden			
E44B	Tijdelijke impulsregeling klimaatadaptatie 2021–2027 (SiSa tussen medeoverheden)			
E84	Regeling stimulering verkeersveiligheidsmaatregelen 2022-2023			

Strekking controleverklaring rechtmatigheid:	Goedkeurend
Strekking controleverklaring getrouwheid:	Goedkeurend

Bijlage A – SiSa-bijlage (vervolg - Tozo)

Het is volgens de Nota verwachtingen accountantscontrole 2022 voorgeschreven dat wij de geconstateerde fouten en onzekerheden per regeling rapporteren door middel van onderstaande verplichte tabel. Deze tabel dient door uw gemeente samen met een aantal andere verplicht voorgeschreven verantwoordingsstukken voor 15 juli 2023 elektronisch bij het CBS te worden aangeleverd.

Nummer	Specifieke uitkering	Fout of onzekerheid	Financiële omvang in euro's	Toelichting fout/onzekerheid
G2	Gebundelde uitkering op grond van artikel 69 Participatiewet_gemeentedeel 2022			
G3	Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (uitsluitend kapitaalverstrekking)_gemeentedeel 2022			
G4	Tozo 1_fundamentele rechtmatigheidseisen			
G4	Tozo 1_belangrijke rechtmatigheidseisen			
G4	Tozo 2			
G4	Tozo 3			
G4	Tozo 4			
G4	Tozo 5			
G4	Kwijtschelding schulden Tozo in het kader van de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire – gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden schulden levensonderhoud in jaar T			
G4	Kwijtschelding schulden Tozo in het kader van de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire – gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden van achterstallige betalingen op kapitaalverstrekking in jaar T			

Strekking controleverklaring rechtmatigheid:	Goedkeurend
Strekking controleverklaring getrouwheid:	Goedkeurend

Bijlage A – SiSa-bijlage (vervolg)

Het is volgens de Nota verwachtingen accountantscontrole 2022 voorgeschreven dat wij de geconstateerde fouten en onzekerheden per regeling rapporteren door middel van onderstaande verplichte tabel. Deze tabel dient door uw gemeente samen met een aantal andere verplicht voorgeschreven verantwoordingsstukken voor 15 juli 2023 elektronisch bij het CBS te worden aangeleverd.

Nummer	Specifieke uitkering	Fout, onzekerheid of formele onrechtmatigheid	Financiële omvang in euro's	Toelichting fout/onzekerheid
SZW G10	Wet inburgering 2021_ gemeentedeel 2022			
SZW G12	Kwijtschelden publieke schulden SZW-domein hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire			
SZW G13	Regeling specifieke uitkering onderwijsroute			
VWS H4	Regeling specifieke uitkering stimulering sport			
VWS H8	Regeling Sportakkoord 2020–2022			
VWS H12	Regeling specifieke uitkering lokale preventieakkoorden of preventieaanpakken			
VWS H21	Specifieke uitkering cliëntondersteuning			
VWS H25	Regeling Specifieke uitkering ijsbanen en zwembaden (ronde 3)			

Strekking controleverklaring rechtmatigheid:	Goedkeurend
Strekking controleverklaring getrouwheid:	Goedkeurend

Bijlage B – Ongecorrigeerde controleverschillen

De hieronder opgenomen tabel met ongecorrigeerde controleverschillen is verstrekt aan het college en is als bijlage bij de Bevestiging bij de jaarrekening gevoegd. Wij hebben de ongecorrigeerde verschillen met het college besproken. Wij zijn van mening dat verschillen zoveel mogelijk door het college moeten worden gecorrigeerd, echter wij kunnen instemmen met de overwegingen van het college om deze verschillen niet te corrigeren, aangezien deze bedragen niet materieel zijn voor het inzicht van de jaarrekening. De geconstateerde fouten ten aanzien van getrouwheid en rechtmatigheid en onzekerheden zijn lager dan de door u vastgestelde controletolerantie van 1% van de totale lasten (€ 1.434.000) respectievelijk en 3% van de totale lasten (€ 4.302.000). Positieve bedragen hebben een negatief effect op het resultaat (betreft een last) en de negatieve bedragen heeft een positief effect op het resultaat (betreft een bate). Rechtmatigheidsfouten kunnen niet gesaldeerd worden.

Fouten	Getrouwheid	Rechtmatigheid
Onrechtmatige bestedingen t.a.v. EU Aanbestedingen	n.v.t.	€ 1.454.956
Oninbare (oude) debiteurenvorderingen	€ 114.000	€ 114.000
Oninbare debiteuren bijstand zijn niet nader gespecificeerd en lang openstaand	€ 486.100	€ 486.100
Voorziening oninbare debiteuren niet onderbouwd	- € 272.551	€ 272.551
Verrekening met andere gemeente niet gespecificeerd en afgestemd	- € 105.779	€ 105.779
Vordering op de SVN hoger verantwoord dan saldobevestiging SVN	€ 53.443	€ 53.443
Uitgegeven energietoeslagen voor 2023 zijn verantwoord in 2022	- € 223.801	€ 223.801
Voorziening groot onderhoud gebouwen ontoereikend gedoteerd	€ 136.303	€ 136.303
Totaal ongecorrigeerde controleverschillen	**€ 1.391.977***	**€ 2.846.933**
Effect niet gecorrigeerde controleverschillen voorgaande jaarrekening	n.v.t.	n.v.t.
Totaal	**€ 1.391.977***	**€ 2.846.933**

* De impact op het vermogen en resultaat is € 187.715 negatief (een last c.q. vermindering van het resultaat en vermogen).

Onzekerheden	Getrouwheid	Rechtmatigheid
Prestatielevering jeugd	€ 103.990	€ 103.990
Prestatielevering WMO	€ 409.094	€ 409.094
Prestatielevering PGB	€ 454.265	€ 454.265
Totaal onzekerheden	**€ 967.349**	**€ 967.349**

Bijlage C – Controleaanpak

Controleaanpak en uitvoering
Wij voeren onze controle uit met een mix van systeem- en gegevensgerichte werkzaamheden en een mix van vaste teamleden en ingeschakelde experts. Daarnaast beschikken wij als organisatie over verschillende kwaliteits-borgingsmaatregelen. Dit geheel tezamen leidt tot een kwalitatief goede controle. In ons controleplan en dit verslag is voor elk bijzonder aandachtsgebied in onze controle terug te lezen wat de kernpunten in onze controle zijn geweest die hebben bijgedragen aan de kwaliteit in onze controle. Daarnaast gaan wij in de volgende paragrafen van deze bijlage nog nader in op de samenwerking met de andere accountants en de ingeschakelde experts.

Onze controleaanpak is onder andere gericht op het in kaart brengen van de voor de jaarrekening van belang zijnde risico's. Op basis van onze gesprekken met het management over de belangrijke financiële en operationele ontwikkelingen is een aantal punten met een verhoogd risico voor de jaarrekening 2022 onderkend, deze zijn weergegeven op pagina 9 van dit verslag.

Inschakeling van interne / externe deskundigen
Wij hebben in het kader van onze controle geen gebruik gemaakt van de werkzaamheden van interne en/of externe deskundigen.

Bijlage D – Onafhankelijkheid

Bevestiging van onze onafhankelijkheid
Op grond van dit verslag zijn wij van mening dat wij in relatie tot uw organisatie, in overeenstemming met de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en artikel 24a van de Wet toezicht accountantsorganisaties (Wta), onafhankelijk hebben gefunctioneerd en dat de objectiviteit van onze oordeelsvorming in het afgelopen jaar niet is aangetast.

Kwaliteitsborging
Baker Tilly heeft diverse organisatorische maatregelen getroffen om haar onafhankelijkheid en die van haar medewerkers te waarborgen. Deze maatregelen omvatten onder meer:

- Jaarlijkse bevestiging van onafhankelijkheid door partners, professionals en ondersteunende stafdiensten;
- Cliënt- en opdrachtacceptatieprocedures, waaronder een beoordeling of er sprake is van mogelijk conflicterende diensten;
- In- en extern kwaliteitsonderzoek;
- Twee registeraccountants betrokken bij wettelijke controleopdrachten;
- Reviews door partners die niet betrokken zijn bij de opdracht ter waarborging van een deugdelijk / deskundig oordeel.

Op deze controleopdracht zijn geen specifieke maatregelen getroffen om onze onafhankelijkheid te waarborgen.

Schriftelijke bevestigingen
Wij hebben aan het management schriftelijke bevestigingen gevraagd in het kader van onze controle. Deze bevestigingen hebben betrekking op de verantwoordelijkheid van het management voor het opstellen van de jaarrekening, voor het volledig verantwoorden van transacties en voor het aan ons verschaffen van alle relevante informatie.

Wij hebben de schriftelijke bevestigingen van het management verkregen.

Contactgegevens

drs. E.H.J.D. Damman RA
Partner Audit (verantwoordelijk accountant)
+31 (0)6 13 74 45 08
e.damman@bakertilly.nl

J.B. Vree-Brink MSc RA
Manager Audit
+31 (0)6 52 76 55 24
m.vree@bakertilly.nl

Kantoorgegevens:
Baker Tilly (Netherlands) N.V.
Burg. Roelenweg 14-18
8021 EV Zwolle
Postbus 508
8000 AM Zwolle
T +31 (0)38 425 86 00

Motie verantwoording Sportaccommodaties

De gemeenteraad van Rheden in vergadering bij een op 4 juli 2022, sprekende over de Jaarstukken 2022;

Constateert dat:

1. Zowel door de werkgroep jaarrekening als de financiële commissie is aandacht gevraagd voor grote projecten aangezien deze van invloed kunnen zijn op risico's die de gemeente loopt. De werkgroep is echter van mening dat er ook bestaande accommodaties zijn waarvan de exploitatielasten zwaar drukken op de gemeentelijke begroting, maar waarbij eigenlijk onvoldoende zicht bestaat op inkomsten en uitgaven.
2. Het college aangeeft dat zij niet voornemens is om aan de rapportage grote projecten een nog een nieuwe rapportage 'accommodaties' toe te voegen. Maar wel bereid is om gerichte vragen te beantwoorden en voor dergelijke indicatoren aansluiting te zoeken bij de reguliere P&C documenten en/of de inhoudelijke behandelingen. Bijvoorbeeld door het benoemen van specifieke indicatoren waarop u wilt sturen.

Overwegende dat:

1. Het feitelijk onaanvaardbaar is dat de raad onvoldoende zicht heeft op de op inkomsten en uitgaven van bestaande accommodaties waarvan de exploitatielasten zwaar drukken op de gemeentelijke begroting.
2. Daarmee de raad haar controlerende taak onvoldoende kan invullen;

Draagt het college op:

1. Vanaf de jaarrekening 2023 de inkomsten en uitgaven van grote accommodaties individueel in de jaarrekening worden opgenomen;
2. Uiterlijk in september 2023 een overzicht te verstrekken van de grote sportaccommodaties inclusief de (geschatte) exploitatielasten (sportparken, zwembaden, sporthallen);

Volkspartij Politiek Rheden,
Theo Kooijmans

Accountants

Baker Tilly (Netherlands) N.V.
Burgemeester Roelenweg 14-18
Postbus 508
8000 AM Zwolle

T: +31 (0)38 425 86 00

zwolle@bakertilly.nl
www.bakertilly.nl

KvK: 24425560

Aan de gemeenteraad van
Gemeente Rheden

CONTROLEVERKLARING VAN DE ONAFHANKELIJKE ACCOUNTANT

A. Verklaring over de in de jaarstukken opgenomen jaarrekening 2022

Ons oordeel
Wij hebben de jaarrekening 2022 van de gemeente Rheden te De Steeg gecontroleerd.

Naar ons oordeel:

- Geeft de in de jaarstukken opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van zowel de baten en lasten over 2022 als van de activa en passiva van de gemeente Rheden op 31 december 2022 in overeenstemming met het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV);
- Zijn de in deze jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties over 2022, uitgezonderd de gevolgen van de aangelegenheden beschreven in de paragraaf 'De basis voor ons oordeel met beperking inzake de rechtmatigheid', in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand gekomen in overeenstemming met de begroting en met de in de relevante wet- en regelgeving, waaronder gemeentelijke verordeningen, opgenomen bepalingen, zoals opgenomen in het normenkader, dat op 15 maart 2022 is vastgesteld door de raad.

De jaarrekening bestaat uit:

1. Het overzicht baten en lasten 2022;
2. De balans per 31 december 2022;
3. De toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen;
4. De SiSa-bijlage met de verantwoordingsinformatie over specifieke uitkeringen; en
5. Het overzicht taakvelden 2022.

De basis voor ons oordeel

De basis van ons oordeel met beperking inzake de rechtmatigheid
- In de jaarrekening is voor een bedrag van € 1.454.956 aan lasten verantwoord die samenhangen met de inkopen van diverse diensten waarbij ten onrechte niet de Europese aanbestedingsregels zijn nageleefd. De opdrachtwaarde van deze diensten komen boven het Europese drempelbedrag uit, maar voor de betreffende inkopen heeft Europese aanbesteding niet plaatsgevonden. Als gevolg hiervan zijn deze lasten niet rechtmatig tot stand gekomen;

Alle diensten worden verricht op basis van een overeenkomst van opdracht, gesloten met Baker Tilly (Netherlands) N.V., waarop van toepassing zijn de algemene voorwaarden, gedeponeerd bij de Kamer van Koophandel onder nr. 24425560. In deze voorwaarden is een beperking van aansprakelijkheid opgenomen.

Baker Tilly (Netherlands) N.V. trading as Baker Tilly is a member of the global network of Baker Tilly International Ltd., the members of which are separate and independent legal entities.

- In de jaarrekening is voor een bedrag van € 547.764 aan vorderingen opgenomen die vanwege ouderdom of het ontbreken van specificaties niet meer inbaar zijn en afgeboekt of voorzien moeten worden. Daarnaast is de opgenomen voorziening voor oninbare debiteuren voor een bedrag van € 272.551 ten onrechte opgenomen. Hierdoor zijn de vorderingen en lasten voor een bedrag van € 275.213 niet getrouw en voor een bedrag van € 1.031.873 niet rechtmatig verantwoord in de jaarrekening;
- In de jaarrekening is voor een bedrag van € 223.801 aan lasten verantwoord waarvan prestatielevering heeft plaatsgevonden in boekjaar 2023. Hierdoor zijn de lasten voor het genoemde bedrag niet getrouw verantwoord in de jaarrekening en wordt tevens niet voldaan aan de eisen van rechtmatigheid;
- De voorziening groot onderhoud in de jaarrekening is niet in lijn met het onderliggende actuele beheersplan. De dotatie aan de voorziening zou € 136.303 hoger moeten zijn, waardoor de voorziening en lasten niet getrouw verantwoord zijn in de jaarrekening. Hierdoor wordt tevens niet voldaan aan de eisen van rechtmatigheid.

De totale rechtmatigheidsfout van € 2.846.933 overschrijdt het in de paragraaf ‘Materialiteit’ genoemde percentage voor fouten.

De basis van ons oordeel bij de jaarrekening
Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden, het Besluit accountantscontrole decentrale overheden (Bado), de Nota verwachtingen accountantscontrole 2022, het controleprotocol en het normenkader voor de financiële rechtmatigheid die zijn vastgesteld door de raad op 15 maart 2022 en het Controleprotocol Wet normering topinkomens (WNT) 2022 vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie ‘Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening’.

Wij zijn onafhankelijk van de gemeente Rheden zoals vereist in de Wet toezicht accountantsorganisaties (Wta), de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

B. Informatie ter ondersteuning van ons oordeel

Wij hebben onze controlewerkzaamheden bepaald in het kader van de controle van de jaarrekening als geheel en de financiële rechtmatigheid van de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties en bij het vormen van ons oordeel hierover. Onderstaande informatie ter ondersteuning van ons oordeel en onze bevindingen moeten in dat kader worden bezien en niet als afzonderlijke oordelen of conclusies.

Materialiteit
Op basis van onze professionele oordeelsvorming hebben wij de materialiteit voor de jaarrekening als geheel bepaald op € 1.434.000. De bij onze controle toegepaste goedkeuringstolerantie bedraagt voor fouten 1% en voor onzekerheden 3% van de totale lasten inclusief toevoegingen aan reserves, zoals voorgeschreven in artikel 2 lid 1 Bado. Op basis van hoofdstuk 4 van de Nota verwachtingen accountantscontrole 2022 hebben wij bij de controle van de SiSa-bijlage dezelfde materialiteit toegepast als bij de controle van de jaarrekening.

Daarbij zijn voor de controle van de in de jaarrekening opgenomen WNT-informatie de materialiteits-voorschriften gehanteerd zoals vastgelegd in het Controleprotocol WNT 2022. Wij houden ook rekening met afwijkingen en/of mogelijke afwijkingen die naar onze mening voor de gebruikers van de jaarrekening om kwalitatieve redenen materieel zijn, zoals ook bedoeld in artikel 3 Bado.

Wij zijn met de raad overeengekomen dat wij aan de raad tijdens onze controle geconstateerde afwijkingen boven de € 50.000 rapporteren alsmede kleinere afwijkingen die naar onze mening om kwalitatieve, SiSa- of WNT-redenen relevant zijn.

Controleaanpak frauderisico's
Als onderdeel van onze controle hebben wij inzicht verkregen in de gemeente en haar interne beheersingsomgeving. Wij hebben een frauderisicoanalyse uitgevoerd met als doelstelling het identificeren en inschatten van mogelijke risico's op een afwijking van materieel belang als gevolg van fraude. Wij hebben onze frauderisicoanalyse besproken met het college.

In onze frauderisicoanalyse hebben wij geconcludeerd dat wij geen frauderisico zien ten aanzien van de opbrengstverantwoording. Dit vloeit voort uit het feit dat een opbrengststroom vast kan zijn, waarop de gemeente geen invloed heeft (zoals de rijksbijdrage en specifieke uitkeringen vanuit het rijk) of dat een opbrengststroom geen materiële omvang heeft of dat een opbrengstenstroom bestaat uit een grote hoeveelheid kleine, routinematige, niet materiële transacties waardoor de kans op een materiële fraude laag is.

In onze frauderisicoanalyse hebben wij de volgende frauderisico's geïdentificeerd en geëvalueerd in het kader van onze controle.

Het risico dat het management maatregelen van interne beheersing zou kunnen doorbreken
Het college dan wel het management bevindt zich in een unieke positie om fraude te plegen, omdat het in staat is de administratieve vastleggingen te manipuleren en frauduleuze financiële overzichten op te stellen door interne beheersingsmaatregelen te doorbreken, die anderszins effectief lijken te werken. Onze beroepsregels schrijven voor dat de accountant dit risico in zijn controle onderkent. Een incentive van het college of management zou hierbij kunnen zijn om op die wijze een betere financiële situatie of prestatie te presenteren. Bij gemeente Rheden zien we dit risico expliciet bij de verantwoording van de investeringskredieten.

Om dit frauderisico te ondervangen hebben wij de volgende werkzaamheden verricht:

- Analyse en controle van de kredietoverschrijdingen om vast te stellen of deze rechtmatig zijn en toereikend zijn toegelicht in de jaarrekening. Voor nieuwe kredieten hebben wij vastgesteld dat de kredieten goedgekeurd zijn door de raad;
- Analyseren en beoordelen van op basis van risicocriteria geselecteerde journaalposten en hierop specifieke controlewerkzaamheden verricht om de nauwkeurigheid van de geselecteerde journaalposten te controleren;
- Beoordelen van significante transacties buiten het kader van de normale bedrijfsuitoefening om;
- Doornemen van notulen van vergaderingen van het management, college en de raad;
- Analyse van aanpassingen die tijdens het opstellen van de jaarrekening zijn gemaakt;
- Beoordelen van belangrijke schattingen en de schattingsprocessen van het college of management zoals de waardering van de grondexploitaties, vaste activa en vorderingen en de toereikendheid van voorzieningen. Hierbij hebben we in het bijzonder aandacht gehad voor het inherente risico van vooringenomenheid van het college bij deze posten. Wij hebben onder meer de volgende werkzaamheden verricht:
  1) Met betrekking tot de grondexploitaties hebben wij de plausibiliteit van de uitgangspunten op projectniveau gecontroleerd aan de hand van de economische inputparameters alsook backtestingwerkzaamheden. Daarnaast hebben we de toereikendheid van de verliesvoorzieningen en de nauwkeurigheid en volledigheid van de tussentijdse winstneming gecontroleerd;
  2) Met betrekking tot de activa hebben wij vastgesteld of er sprake is van duurzame waardeverminderingen;
  3) Met betrekking tot vorderingen hebben wij de inschatting van het college inzake de inbaarheid van de vorderingen en dientengevolge de omvang van de voorziening gecontroleerd;
  4) Met betrekking tot de voorzieningen hebben we vastgesteld dat de uitgangspunten plausibel zijn.

Naast bovenstaande hebben wij, voor zover relevant voor onze controle, de opzet geëvalueerd en het bestaan vastgesteld van de beheersingsmaatregelen op organisatieniveau zoals het integriteitsbeleid en de klokkenluidersregeling, alsmede de maatregelen van interne beheersing in de processen voor het genereren en verwerken van journaalposten, het maken van schattingen en het bewaken van projecten. Tevens hebben wij specifieke aandacht gegeven aan de toegangsbeveiligingen in het IT-systeem en de mogelijkheid dat hierin functiescheiding kan worden doorbroken. Tevens hebben wij uw gedragscode en frauderisico-analyse in onze controle betrokken.

Het risico dat de Europese aanbestedingsregels niet worden gevolgd
Wij onderkennen een risico in het inkoopproces dat aanbestedingsregels niet volledig worden nageleefd. Om dit frauderisico te ondervangen hebben wij aanvullende gegevensgerichte werkzaamheden uitgevoerd in de vorm van een vergrote statistische steekproef en spendanalyse waarbij voor elke waarneming op basis van onderliggende stukken is vastgesteld of de juiste inkoopprocedure is gevolgd. Uit onze werkzaamheden volgen geen onrechtmatigheden als gevolg van fraude.

Controleaanpak veronderstellingen inzake financiële risico's in relatie tot de financiële positie
Het college heeft in de paragraaf 'weerstandsvermogen en risicobeheersing' een beoordeling gemaakt van de mogelijkheid van de gemeente om de door haar geïdentificeerde risico's op te vangen en haar bedrijfsvoering voort te zetten voor tenminste 12 maanden na het opstellen van de jaarrekening. De jaarrekening is opgesteld op basis van de continuïteitsveronderstelling. Als onderdeel van onze controle hebben wij deze veronderstelling met het college geëvalueerd aan de hand van de tot het moment van het verstrekken van deze controleverklaring beschikbare informatie waaronder de begroting en de financiële kengetallen inclusief de weerstandsratio. Wij hebben vastgesteld dat de gemeente een sluitende meerjarenbegroting heeft voor de jaren 2023 tot en met 2025.

Wij hebben, op basis van de verkregen controle-informatie, overwogen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de gemeente haar activiteiten in continuïteit kan voortzetten. Eventuele relevante gebeurtenissen na balansdatum die haar effect kunnen hebben op de financiële positie van de gemeente zijn toereikend toegelicht in de toelichting op de balans. Wij hebben de volgende werkzaamheden verricht:

- Wij hebben een risicoanalyse uitgevoerd gericht op het risico dat er gerede twijfel bestaat over de mogelijkheden om de financiële risico's vanuit de reguliere exploitatie en onverwachte tegenvallers financieel op te vangen, zonder tussenkomst van de toezichthouder;
- Wij hebben kennisgenomen van de analyse in de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing van het college en overwogen of deze alle relevante informatie bevat waarvan wij als gevolg van de controle van de jaarrekening kennis hebben. Wij hebben met het college de belangrijkste veronderstellingen en uitgangspunten besproken;
- Wij hebben kennisgenomen van de meerjarenbegroting in relatie tot de ontwikkelingen in de sector decentrale overheden;
- Wij hebben kennisgenomen van de beoordeling van de (meerjaren)begroting van de gemeente door de toezichthouder;
- Wij hebben vastgesteld dat de volgens het BBV verplichte financiële kengetallen in lijn liggen met de gangbare normen;
- Wij hebben inlichtingen ingewonnen over het niet in staat kunnen zijn om financiële risico's op te kunnen vangen vanuit de reguliere bedrijfsvoering;
- Wij hebben inlichtingen ingewonnen over gebeurtenissen of omstandigheden na de periode waarvoor het college een beoordeling heeft gemaakt.

Op basis van onze kennis en ons begrip van de organisatie, verkregen tijdens onze jaarrekeningcontrole, en de financiële positie van de gemeente, zoals deze blijkt uit de jaarrekening, vinden wij het hanteren van de continuïteitsveronderstelling aanvaardbaar. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat de gemeente niet langer in staat is om de risico's vanuit de reguliere bedrijfsvoering financieel op te vangen.

Naleving anticumulatiebepaling WNT niet gecontroleerd
In overeenstemming met het Controleprotocol WNT 2022 hebben wij de anticumulatiebepaling, bedoeld in artikel 1.6a WNT en artikel 5, lid 1, sub n en o Uitvoeringsregeling WNT, niet gecontroleerd. Dit betekent dat wij niet hebben gecontroleerd of er wel of niet sprake is van een normoverschrijding door een leidinggevende topfunctionaris vanwege eventuele dienstbetrekkingen als leidinggevende topfunctionaris bij andere WNT-plichtige instellingen, alsmede of de in dit kader vereiste toelichting juist en volledig is.

C. Verklaring over de in de jaarstukken opgenomen andere informatie

De jaarstukken omvatten andere informatie, naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat. Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het college van burgemeester en wethouders is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie waaronder het jaarverslag in overeenstemming met het BBV.

D. Beschrijving van verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van het college van burgemeester en wethouders en de raad voor de jaarrekening
Het college van burgemeester en wethouders is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met het BBV. Het college van burgemeester en wethouders is ook verantwoordelijk voor het rechtmatig tot stand komen van de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties, in overeenstemming met de begroting en met de in de relevante wet- en regelgeving, waaronder gemeentelijke verordeningen, opgenomen bepalingen, zoals opgenomen in het normenkader, dat op 15 maart 2022 is vastgesteld door de raad.

In dit kader is het college van burgemeester en wethouders tevens verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het college van burgemeester en wethouders noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening en de naleving van die relevante wet- en regelgeving mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het college van burgemeester en wethouders de veronderstellingen inzake de financiële risico's in relatie tot de financiële positie onderbouwen en afwegen of de gemeente in staat is de financiële risico's vanuit de reguliere exploitatie en onverwachte tegenvallers financieel op te vangen zonder tussenkomst van de toezichthouder. Het college van burgemeester en wethouders moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de risico's kunnen worden opgevangen toelichten in de jaarrekening.

De raad is verantwoordelijk voor het uitoefenen van toezicht op het proces van financiële verslaggeving van de gemeente.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening
Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.
Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, het Bado, de Nota verwachtingen accountantscontrole 2022, het controleprotocol en het normenkader voor de financiële rechtmatigheid die zijn vastgesteld door de raad op 15 maart 2022, het Controleprotocol WNT 2022, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen.

Onze controle bestond onder andere uit:

- Het identificeren en inschatten van de risico's:
  - dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude,
  - dat baten en lasten alsmede de balansmutaties als gevolg van fouten of fraude niet in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand zijn gekomen,

  het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing;
- Het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de gemeente;
- Het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving, de gebruikte financiële rechtmatigheidscriteria en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het college van burgemeester en wethouders en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan;
- Het vaststellen dat de door het college van burgemeester en wethouders gehanteerde veronderstellingen aanvaardbaar zijn inzake de afweging dat de gemeente in staat is de financiële risico's vanuit de reguliere exploitatie en onverwachte tegenvallers financieel op te vangen zonder tussenkomst van de toezichthouder. Tevens het op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de gemeente haar financiële risico's kan opvangen. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen echter van materiële betekenis zijn voor de financiële positie van de gemeente;

- Het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen; en
- Het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen en of de in deze jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand zijn gekomen.

Wij communiceren met de raad onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Zwolle, 4 juli 2023

Baker Tilly (Netherlands) N.V.

drs. E.H.J.D. Damman RA

Paraaf voor waarmerkingsdoeleinden:

gemeente Rheden
1573 - 2023

Jaarstukken 2022

Datum vaststelling B&W: **20 juni 2023**

Datum besluitvorming Raad: **27 juni 2023**

Paraaf voor waarmerkingsdoeleinden behorende bij de controleverklaring d.d. 4 juli 2023:

Inhoudsopgave

Jaarverslag 3
Leeswijzer 4
Inleiding 5
Financiële resultaten 8
Programma's 12
1 Economische Ontwikkeling 13
2 Welzijn 24
3 Gebiedsontwikkeling 48
4 Duurzaamheid 63
5 Bestuur en Veiligheid 70
6 Overhead en algemene dekkingsmiddelen 78
Paragrafen 84
Lokale Heffingen 85
Weerstandsvermogen en Risicobeheersing 89
Onderhoud Kapitaalgoederen 96
Financiering 102
Bedrijfsvoering 107
Verbonden Partijen 115
Grondbeleid 131
Openbaarheidsparagraaf Wet open overheid (Woo) 136
COVID-19 138
Taakvelden - Beleidsindicatoren 140
Jaarrekening 141
Baten en lasten en toelichting 142
Balans en toelichting 149
Niet uit de balans blijkende rechten en verplichtingen 177
Taakvelden - Realisatie 182
Bijlagen 184
SISA-Bijlage 185
Kerngegevens 190
Sustainable Development Goals (SDG) 191

Paraaf voor waarmerkingsdoeleinden behorende bij de controleverklaring d.d. 4 juli 2023:

Jaarverslag

Paraaf voor waarmerkingsdoeleinden behorende
bij de controleverklaring d.d. 4 juli 2023:

Leeswijzer

Voor u liggen de Jaarstukken 2022. Deze bestaan uit zowel het jaarverslag (programma's en paragrafen), de jaarrekening (balans en toelichting) en een aantal verplicht voorgeschreven bijlagen. Door deze drie onderdelen te combineren in de Jaarstukken 2022 is er samenhang in de verantwoording aan de raad en kan tevens volstaan worden met een aantal logische verwijzingen om dubbele overzichten te voorkomen.

De verantwoording volgt de opzet van de begroting, waardoor de verschillende P&C-documenten goed te vergelijken zijn.

Inleiding
In de inleiding benoemen we op hoofdlijnen de belangrijkste ontwikkelingen in 2022.

Financiële resultaten
We gaan hier kort in op het jaarrekeningsaldo van 2022. Een verdere toelichting staat bij de afzonderlijke programma's.

Programma's
Bij alle programma's geven we als eerste een algemene duiding van hetgeen we in het afgelopen jaar hebben bereikt. Vervolgens geven we, conform de indeling van de begroting, een nadere verdieping hiervan door per thema de realisatie van de beoogde doelen en resultaten weer te geven. Elk programma sluiten we af met de financiële verantwoording. Hoewel de raad autoriseert op programmaniveau, hebben we in voorliggende jaarstukken per programma de financiële resultaten op taakveld-niveau weergegeven. De belangrijkste afwijkingen (> € 50K) zijn daarbij apart toegelicht.

Paraaf voor waarmerkingsdoeleinden behorende
bij de controleverklaring d.d. 4 juli 2023:

Inleiding

Voor u ligt de jaarrekening van 2022 van de gemeente Rheden. Het afgelopen jaar was een jaar vol uitdagingen en kansen, waarbij wij ons als gemeente hebben ingezet voor het welzijn van onze inwoners en het behoud van ons mooie leefgebied. Het jaar 2022 was onder andere het jaar van de verkiezingen, het aantreden van een nieuw gemeentebestuur en de oplevering van het coalitieakkoord "Groener, Socialer en Dichterbij". GroenLinks, D66, PvdA, GPR/B en ChristenUnie vormen met elkaar de nieuwe coalitie voor de periode 2022-2026.

Daarnaast hebben maatschappelijke ontwikkelingen, zoals de oorlog in Oekraïne, prijsstijgingen en de energiecrisis, toeslagenaffaire, de stikstofproblematiek, krapte op de arbeidsmarkt en de laatste coronamaatregelen veel gevraagd van onze samenleving en van onze organisatie. De organisatie laat zien veerkrachtig en betrokken te zijn om de inwoners maximaal te ondersteunen.

In dit verslag geven wij u inzicht in de ontwikkelingen en resultaten van onze inspanningen op verschillende gebieden. Wij hebben ons in 2022 ingezet voor een leefbare en duurzame toekomst voor Rheden en haar inwoners: van de aanpak van de woningnood tot de verduurzaming van onze gemeente en de bescherming van natuur en landschap. Dit hebben gedaan binnen onze kaders en met aandacht voor een versterking van onze financiële huishouding. Wij nodigen u uit om samen met ons terug te blikken op het afgelopen jaar met een doorkijk naar wat de toekomst ons brengt.

Woningen en verduurzaming

We hebben als gemeente in 2022 verschillende maatregelen getroffen om de natuur te beschermen en de bebouwde omgeving te vergroenen en te verduurzamen. Met het besluit tot de realisatie van woningen in het IJsseldistrict, komen in de toekomst meer woningen beschikbaar. Met de woningbouwcorporaties zijn afspraken gemaakt over verduurzamingsmaatregelen. Ook hebben wij sterk ingezet op de energietransitie o.a. door stimulering van de isolatie van woningen en het gebruik van zonnecollectoren en warmtepompen.

In 2022 is het gemeentehuis nagenoeg volledig circulaire gesloopt. Bovendien hebben we gewerkt aan verduurzaming van de openbare verlichting. Inmiddels 71 % van alle lichtmasten en armaturen in de gemeente Rheden voorzien van led-verlichting.

Om mee te denken over de klimaatopgave, is een grootschalig Burgerberaad opgezet. Veel inwoners hebben daarin meegedacht over verschillende klimaatvraagstukken. De opbrengst daarvan wordt uitgewerkt in 2023 in het Duurzaamheidsprogramma. Met het Watertakenplan Olburgen hebben we een flinke stap gezet in het aanpassen van onze omgeving voor de vervolgen van hittestress en wateroverlast.

We werken nauw samen met de regio, provincie, Rijk en andere partners om op grote schaal energie op te wekken en de energie-infrastructuur te verbeteren en uit te breiden. Dit is echter een langdurig en complex traject. Hierbij is natuur en landschap leidend in plaats van lijdend en moeten we op zoek naar combinaties van meervoudig ruimtegebruik. We zetten daarbij in op natuurinclusieve landbouw.

In 2022 is de economische visie vastgesteld door de raad. Hiermee is de aanzet gegeven om de komende jaren te werken aan een robuuste lokale economie waarbij circulariteit een belangrijke rol speelt.

Verbeteren van onze leefomgeving

Met projecten zoals het Rivierklimaatpark, Masterplan Veluwezoom en Veluwe op 1 versterken we de natuur en verminderen we de drukte in recreatiegebieden. Het minimaliseren van schadelijke stikstofdeposities door uitstoot van verkeer en bedrijfsactiviteiten is hierbij essentieel.

Paraaf voor waarmerkingsdoeleinden behorende
bij de controleverklaring d.d. 4 juli 2023:

In 2022 maakten we een essentiële stap op het gebied van biodiversiteit door het vaststellen van het biodiversiteitsbeleid. Planten, insecten en dieren zijn van groot belang voor de gezondheid van onze leefomgeving. Het biodiversiteitsbeleid is gericht op het ontstaan van meer groene gebieden met voedsel en bescherming voor dieren.

Een gezonde en betrokken samenleving

Iedereen moet mee kunnen doen in Rheden. De sociale basis is versterkt, in samenwerking met onze partner Incluzio, waardoor effectiever maatwerk geboden kon worden. Sinds 2022 is er een sociale kaart beschikbaar voor inwoners en organisaties in de vorm van de website www.wegwijsinrheden.nl en een gids. Daarnaast hebben we ingezet op wensen en ideeën van de inwoners zelf, door middel van de Ik buurt mee cheques.

Onze inwoners kregen te maken met de energiecrisis. We hebben de energietoeslag uitgekeerd. Ook is er extra ondersteuning geboden aan verenigingen. Deze aanpak past in ons sociale beleid waarbij een brede ondersteuning geboden wordt via onder meer de Gelrepas. In de wijk Stenfert in Dieren zijn we gestart met een integrale wijkaanpak, waarbij de wijk actief meedenkt over wat voor hen belangrijk is.

De oorlog in Oekraïne zorgde voor een enorme stroom vluchtelingen. Tegelijk met de oorlog in Oekraïne nam ook de vluchtelingenstroom uit andere landen met ongeveer 50% toe. Voor al deze vluchtelingen werd een beroep gedaan op de burgemeesters om opvangplekken te realiseren.

In de gemeente Rheden is in juni 2022 en in december 2022 gedurende enkele weken crisisnoodopvang voor in totaal 230 vluchtelingen gerealiseerd op een locatie in De Steeg en in Dieren. Daarnaast is er voor vluchtelingen uit Oekraïne sinds april 2022 een toenemend aantal langdurig beschikbare opvangplekken gerealiseerd in Velp. In totaal bood Rheden daar in 2022 61 opvangplekken voor Oekraïners.

In 2022 hebben we meer dan 600 inwoners actief geholpen om meer te gaan bewegen. Hierdoor zijn inwoners vitaler en doen ze sociale contacten op. Met name het activiteitenaanbod in het Biljoenbad en de inspanningen van de beweegcoaches spelen hierbij een belangrijke rol.

Tot slot hebben we op het gebied van regionale samenwerking een enorme inpuls gegeven aan de samenwerking binnen de Groene Metropoolregio Arnhem Nijmegen. Daarnaast hebben we met 26 gemeenteraden de Verstedelijkingsstrategie vastgesteld. Ook is met alle maatschappelijke partners een integraal veiligheidsplan opgesteld dat eind 2022 aan de raad is voorgelegd.

Financieel resultaat en perspectief

De financiële huishouding van de gemeente Rheden staat al enkele jaren onder druk; het is daarom een positief signaal dat de jaarrekening een gunstig resultaat laat zien. Wij hebben ons ingezet om zorg te dragen voor de financiële stabiliteit en weerbaarheid met oog op het behoud van onze dienstverlening aan de inwoners van Rheden. Daarnaast hebben wij geïnvesteerd in belangrijke zaken zoals duurzaamheid en het verbeteren van de leefbaarheid van onze gemeente.

Desondanks werpen de brede (financiële) ontwikkelingen van het afgelopen jaar, met name de loon- en prijsontwikkeling (inflatie) en de verandering van de gemeentelijke financieringssystematiek in 2026, hun schaduw vooruit op de komende jaren. Het kabinet heeft met de Najaarsnota 2022 aangegeven dat voor de prijsontwikkeling 2022 eenmalig een extra bijstelling plaatsvindt met het accres van 2023. We zien dat deze eenmalige bijstelling onvoldoende zal zijn om de loon- en prijsontwikkeling voor de komende jaren structureel te dekken. Pas met het uitkomen van de meicirculaire 2023 wordt duidelijk in welke mate het Rijk de loon- en prijsontwikkeling gaat compenseren. Ook de gevolgen van de wijziging van de financieringssystematiek krijgt dan meer duidelijkheid. Met dit gegeven en risico acht het college het verstandig om het positief resultaat van afgerond € 3,3 miljoen euro grotendeels te te

Paraaf voor waarmerkingsdoeleinden behorende
bij de controleverklaring d.d. 4 juli 2023:

reserveren voor latere besluitvorming. Hiermee creëren we ruimte en tijd om met de financiële onzekerheden om te gaan die in de toekomst op ons afkomen.

Paraaf voor waarmerkingsdoeleinden behorende bij de controleverklaring d.d. 4 juli 2023:

Financiële resultaten

De jaarrekening 2022 sluit met een overschot van afgerond € 3.257.000. In de Winterrapportage 2022 was er een voordelig saldo verwacht van € 1.378.000.

In deze jaarrekening vindt de toelichting op afwijkingen plaats ten opzichte van de begroting na wijziging ofwel de stand van de Winterrapportage 2022. Op dat moment heeft de raad de begroting namelijk voor het laatst gewijzigd vastgesteld.

(Bedragen x € 1.000)	Rekening	Primitieve begroting	Gewijzigde begroting	Rekening	Saldo
	2021	2022	2022	2022	2022
Lasten	132.181	124.819	135.781	137.458	-1.677
Baten	134.623	126.296	136.372	142.196	5.824
Saldo van baten en lasten	2.442	1.477	591	4.738	4.147
Reserves					
Toevoeging	855	306	4.396	6.007	-1.611
Onttrekking	1.459	463	5.183	4.527	-656
Resultaat	3.045	1.634	1.378	3.257	1.879

In het voordelig rekeningsaldo van € 3.257.000 is - conform het raadsbesluit d.d. 9-11-2021 bij vaststelling van de begroting 2022 - een storting van € 1.634.000 in de algemene reserve verwerkt. Deze storting is verwerkt in de zomerrapportage 2022.

Afwijking per programma

Programma	Bedrag (x € 1.000)
1. Economische ontwikkeling	743
2. Welzijn	-1.083
3. Gebiedsontwikkeling	-105
4. Duurzaamheid	145
5. Bestuur en Veiligheid	456
6. Overhead en algemene dekkingsmiddelen	1.723
Totaal hoger voordelig resultaat 2022	**1.879**

Ten opzichte van de stand van de winterrapportage is er, per saldo, sprake van een positieve afwijking van € 1,9 miljoen. De grootste afwijkingen zijn afgerond de volgende:

Grootste posten

In onderstaande tabel genoemde voor- en nadelen betreffen de omschrijvingen van de taakvelden uit de programma's. Voor een nadere toelichting op deze en overige afwijkingen wordt verwezen naar de betreffende programma's bij onderdeel 'Wat heeft het gekost' bij tabellen 'Belangrijkste afwijkingen'.

Paraaf voor waarmerkingsdoeleinden behorende bij de controleverklaring d.d. 4 juli 2023:

Post	Bedrag (x € 1.000)	Verwijzing nadere toelichting (zie "Wat heeft het gekost?", tabel 'Belangrijkste afwijkingen'):
Voordelen:		
Begeleide participatie	533	Programma 1, taakveld 6.4
Samenkracht en burgerparticipatie	834	Programma 2, taakveld 6.1
Beheer ov-gebouwen en gronden	293	Programma 3, taakveld 0.3
Openbaar vervoer	200	Programma 3, taakveld 2.5
Ruimtelijke ordening	1.036	Programma 3, taakveld 8.1
Afval	219	Programma 4, taakveld 7.3
Bestuur	320	Programma 5, taakveld 0.1
Rente	235	Programma 6, taakveld 0.5
OZB	231	Programma 6, taakveld 0.61/62
Algemene uitkering	1.663	Programma 6, taakveld 0.7
Overige baten en lasten	867	Programma 6, taakveld 0.8
totaal voordelen	**6.431**	
Nadelen:		
Inkomensregelingen	-999	Programma 2, taakveld 6.3
Maatwerkdienstverlening (18-)	-859	Programma 2, taakveld 6.72
Mutaties reserves leefomgeving	-1.526	Programma 3, taakveld 0.10
Wonen en bouwen	-324	Programma 3, taakveld 8.3
Overhead	-1.076	Programma 6, taakveld 0.4
totaal nadelen	**-4.784**	
Saldo overige afwijkingen, per saldo nadeel	**-232**	
Totaal verklaard hoger voordelig resultaat	**1.879**	

COVID-19

Voor de effecten van COVID-19 geldt dat deze, evenals in 2020 en 2021, diverse programma's raken. Bij de verschillende programma's worden de afwijkingen benoemd. Een totale doorkijk van de financiële effecten geven we in de paragraaf COVID-19.

Weerstandsvermogen

Het weerstandsvermogen is de mate waarin de gemeente in staat is om de gevolgen van risico's op te vangen. Het weerstandsvermogen is de verhouding tussen de weerstandscapaciteit en het risicoprofiel. Het weerstandsvermogen wordt uitgedrukt in de weerstandsratio.

Ten opzichte van de laatste herziening (begroting 2023) is het risicoprofiel gestegen met in totaal € 0,8 miljoen en de weerstandscapaciteit is afgenomen met € 2 miljoen. Als gevolg van deze mutaties daalt de weerstandsratio van 2,2 (stand begroting 2023) naar 1,7 en krijgt daarmee de

Paraaf voor waarmerkingsdoeleinden behorende bij de controleverklaring d.d. 4 juli 2023:

kwalificatie 'ruim voldoende'. Van belang blijft dat we de komende jaren rekeningoverschotten creëren om onze algemene reserve (en daarmee de weerstandscapaciteit) te kunnen verhogen.

Bestemming rekeningresultaat

Het rekeningresultaat 2022 bedraagt afgerond € 3.257.000 voordelig.

Hiervan heeft € 302.000 betrekking op taakveld afvalverwerking (zie toelichting bij paragraaf lokale heffingen). Vanuit het principe van maximaal 100% kostendekkendheid dienen deze middelen hiervoor beschikbaar te blijven en we stellen daarom voor om dit bedrag te reserveren in een nieuwe reserve afvalverwerking.

We stellen voor om € 544.000 te reserveren voor kosten van bovenwettelijk verlof. Vanaf 1 januari 2022 kunnen medewerkers bovenwettelijke vakantie-uren sparen. Deze vakantie-uren verjaren niet. Dit kan gaan leiden tot verlofstuwmeren die bijvoorbeeld ingezet gaan worden om eerder met pensioen te gaan. Voor het bovenwettelijk verlof gaan we uit van 70% van de opgebouwde verlofuren per 31-12-2022. Deze reserve zal na toetsing aan de voorschreven wettelijke kaders worden omgezet in een voorziening. Elk jaar zal de hoogte van de voorziening opnieuw worden beoordeeld aan de hand van het bovenwettelijk verlof.

Daarnaast stellen we voor om het restant ad € 2.411.000 voorlopig te reserveren in een aparte reserve in afwachting van nadere besluitvorming. Op dit moment zijn er namelijk nog teveel onzekerheden met betrekking tot de ontwikkeling van het financiële meerjarig perspectief om een definitieve keuze te maken. Na het verschijnen van de meicirculaire gemeentefonds, en het in beeld brengen van de financiële gevolgen, verwachten we meer duidelijkheid te kunnen geven over het financiële perspectief.

Potentiële posten resultaatbestemming

We stellen voor om de resultaatbestemming uit te stellen, maar vinden het belangrijk om transparant te zijn en nemen u wel graag mee in de posten die bij de definitieve besluitvorming in aanmerking komen voor de resultaatbestemming. Hiervoor hebben we de volgende criteria gehanteerd:

- ✓ Bedragen onder de 25 duizend worden niet meegenomen;
- ✓ Er worden geen middelen gereserveerd voor in de toekomst te verwachten tegenvallers;
- ✓ Incidenteel project- / of programmabudget dat in de toekomst naar verwachting alsnog zal worden uitgegeven wordt wel via resultaatbestemming bestemd (zgn. "overheveling", m.u.v. bedragen onder de 25 duizend);
- ✓ Doelfinanciering en daaraan gerelateerde cofinanciering wordt wel bestemd.

De volgende posten staan op de voorlopige lijst van resultaatbestemming.

- Implementatie Wet open overheid
- Middelen in algemene uitkering voor energietoeslag 2023
- Erfgoed
- Inburgering
- Samenkracht en burgerparticipatie
- Weerstandsvermogen
- Biodiversiteitsplan
- Schuldhulpverlening
- Klimaatactie

Deze posten zijn niet vrijblijvend, vragen inzicht in de effecten en derhalve besluitvorming. Een

Paraaf voor waarmerkingsdoeleinden behorende bij de controleverklaring d.d. 4 juli 2023:

concreet voorstel voor bestemming van het resultaat zullen we naar verwachting in september 2023 aan de Raad voorleggen. Onze verwachting is dat er dan meer zekerheid is over de Rijksbijdrage.

Paraaf voor waarmerkingsdoeleinden behorende bij de controleverklaring d.d. 4 juli 2023:

Programma's

Paraaf voor waarmerkingsdoeleinden behorende
bij de controleverklaring d.d. 4 juli 2023:

1 Economische Ontwikkeling

Wat hebben we bereikt?

De Nederlandse economie draaide in het eerste helft van 2022 op volle toeren. Na de zomer van 2022 liet de Nederlandse economie een daling zien. De economische teruggang werd veroorzaakt door de hoge inflatie (o.a. door voedselprijzen en de energieprijzen) en de instabiliteit in de wereld (bijvoorbeeld de oorlog in Oekraïne).

In 2022 staat de arbeidsmarkt in het teken van een krapte. Veel werkgevers in vrijwel alle sectoren hebben te kampen met moeilijk vervulbare vacatures en personeelstekorten. Ondanks de coronacrisis en de voortdurend veranderende economische omstandigheden, bleef het ook voor de lokale ondernemers moeilijk om openstaande vacatures te vervullen.

Voor de lokale ondernemers was het jaar 2022 een jaar waar gelukkig weer meer kon. De coronapandemie heeft ook heel veel gevraagd van de ondernemers. In 2022 is uitvoering gegeven aan een specifieke subsidieregeling voor de BIZ verenigingen (Frisse Start na Corona). Begin 2022 is de Routekaart Circulaire EConomie vastgesteld. De ambitie is om de Rhedense economie verder te verduurzamen en meer te richten op circulariteit. Met ondernemers zetten wij stappen om het klimaat te ontzien bij de bedrijfsactiviteiten. Door bijvoorbeeld afval te zien als grondstof maken we met elkaar de omslag naar een circulaire economie.

In november 2022 is de nieuwe economische visie uitvoeringsprogramma voor de gemeente Rheden vastgesteld. De nieuwe economische visie gaat uit van de brede welvaart.

Onze inzet is een duurzame en robuuste lokale economie. Onze gemeentelijke dienstverlening aan ondernemers wordt op een proactieve wijze ingevuld. In 2022 is er intensiever contact geweest met de ondernemers en het onderwijs, zowel op ambtelijk als bestuurlijk niveau. Dit heeft o.a. geleid tot een ondernemersmarkt in Rheden (samen met de ORDS georganiseerd) en daarnaast een specifieke ontwikkelingsprogramma voor scholieren/studenten.

In 2022 zien we positieve ontwikkelingen op de bedrijventerreinen. Naast kwalitatieve verbeteringen zien we ook de vestiging van nieuwe bedrijven. Deze ontwikkeling is met name aan de kanaalzone in Dieren en Spankeren. De werkgelegenheid laat in 2022 een groei zien (0,9%, bron PWE 2022 Gelderland).
Wij verantwoorden dit programma op werk en re-integratie, economische ontwikkeling en onderwijs.

Paraaf voor waarmerkingsdoeleinden behorende bij de controleverklaring d.d. 4 juli 2023:

Welke doelen zijn gerealiseerd?

Tabel: gerealiseerde doelen Werk & re-integratie

Nr.	Doel
1 (B)	Doel 1: Wij streven naar een duurzame uitstroom uit de bijstand, met maximaal 900 bijstandsuitkeringen in 2023.
1 (R)	Door inzet van team Werk, Participatie en Inburgering is het aantal bijstandsuitkeringen (incl. IOAW, IOAZ, BBZ) gedaald naar 888 eind 2022.
2 (B)	Doel 2: Wij stellen uitkeringsgerechtigden met een grote afstand tot de arbeidsmarkt in staat om mee te doen naar vermogen.
2 (R)	In 2022 is een aanpak tot sociale activering opgesteld, specifiek voor de doelgroep met een grote afstand tot de arbeidsmarkt. Wegens verplichting tot aanbesteden kon er nog niet gestart worden met de opdracht. Team Werk, participatie en inburgering is in 2022 onverminderd doorgegaan met het stimuleren om mee te doen naar vermogen. Deze groep participeert op een zeer diverse manier: leerwerkplek, taalstage, vrijwilligerswerk, Doorslag, etc.
3 (B)	Doel 3: In 2022 neemt 75% van de inburgeraars deel aan activiteiten gericht op arbeidsparticipatie aan de samenleving en/of aan de arbeidsmarkt.
3 (R)	Er zijn in 2022 activiteiten georganiseerd voor inburgeraars om deel te nemen aan de samenleving (o.a. inburgeringscursus, taalcursussen, vrijwilligerswerk). De monitoring van de deelname heeft echter vertraging opgelopen als gevolg van het inrichten van de uitvoering van de Wet inburgering. Hiernaast heeft Rijksinstituut: Dienst Uitvoering Onderwijs (DUO) administratiefouten gemaakt waardoor instroom van inburgeraars traag op gang kwam en tot eind maart 2022 is stilgelegd. Hierdoor startten nieuwe inburgeraars later met hun inburgeringsroute waar arbeidsparticipatie een onderdeel van is.
4 (B)	Doel 4: Mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt de mogelijkheid geven om te groeien. De samenwerking met de onderwijsinstelling versterken.
4 (R)	Er is oog voor de ontwikkeling van iedereen met een afstand tot de arbeidsmarkt. We zetten instrumenten in voor degenen die (nog) niet in staat zijn om te werken of te participeren naar vermogen. Om hen te ondersteunen in het voortraject richting participatie middels zijn er o.a. cursussen, psychologische trajecten, ondersteuning bij of na verslaving en taallessen. In 2022 zijn nog geen specifieke trajecten geweest om de samenwerking met de onderwijsinstelling te versterken.

Tabel: gerealiseerde doelen Economie

Nr.	Doel
1 (B)	Doel 1: De ambitie is om het economische klimaat aantrekkelijk te houden voor de inwoners van de gemeente Rheden.
1 (R)	In 2022 is samen met lokale partners gewerkt aan de nieuwe economische visie voor de gemeente Rheden (november 2022 vastgesteld). Met deze visie is een belangrijk vertrekpunt vastgelegd. Het heeft als doel het behouden van een aantrekkelijk economisch klimaat op gemeentelijk niveau. Brede welvaartsaspecten zijn daarbij het uitgangspunt.
2 (B)	Doel 2: We intensiveren het gestructureerde contact met het georganiseerde bedrijfsleven en onderwijs en met individuele ondernemers. Economische ontwikkeling wordt gestimuleerd.
2 (R)	2022 stond in het teken van het herstellen van de contacten met de ondernemers. Dit i.v.m. de coronapandemie. Zowel op bestuurlijk als ambtelijk niveau zijn de nodige contacten geweest met zowel het bedrijfsleven als het onderwijs.

Paraaf voor waarmerkingsdoeleinden behorende bij de controleverklaring d.d. 4 juli 2023:

Tabel: gerealiseerde doelen Onderwijs

Nr.	Doel
1 (B)	Doel 1: Een daling van het aantal laaggeletterden van 5% in 2030.
1 (R)	Het taalhuis helpt laaggeletterde inwoners met passend educatieaanbod. Dit draagt bij aan het vergroten van de geletterdheid van inwoners. In 2022 is het rapport van de impactmeting volwasseneneducatie uitgebracht. Deelnemers uit onze gemeente geven aan meer zelfredzaam te zijn, meer mee te doen aan de arbeidsmarkt en de basisvaardigheden beter te beheersen.
2 (B)	Doel 2: In 2022 neemt het aantal peuters dat gebruik maakt van de peuterregeling toe met 10%. We bieden 100% van de peuters met (een risico op) een onderwijsachterstand Voorschoolse Educatie (VVE) aan.
2 (R)	In 2022 is het aantal peuters dat gebruik maakt van de peuterregeling met 10% toegenomen. Landelijk wordt het aantal peuters met een risico op een onderwijsachterstand in Rheden op 14% geschat. In de praktijk neemt 17% deel. We nemen daarom aan dat we de doelgroep bereiken.
3 (B)	Doel 3: Geen kind langer dan 3 maanden thuis; we zetten in op het terugdringen van het aantal thuiszitters van 36 (RBL, 2019) naar 18 in 2023.
3 (R)	Schooljaar 2021/2022 zijn er 17 Rhedense thuiszitters (RBL, 2022). Hiermee zitten we op schema om het doel te bereiken.
4 (B)	Doel 4: Het Integraal Huisvestingsplan Onderwijs 2021-2036 draagt bij aan de toegankelijkheid van onderwijs voor alle kinderen, de realisatie van passende onderwijshuisvesting en verankering van schoolgebouwen in de wijk.
4 (R)	In 2022 is het beleidskader Integraal Huisvestingsplan Onderwijs 2022-2036 vastgesteld. Met dit IHP trekken we gezamenlijk op met de schoolbesturen in het realiseren van een veilige en gezonde omgeving waarbinnen kinderen zich optimaal kunnen ontwikkelen. In 2023 wordt met het IHP uitvoeringsprogramma een start gemaakt met de realisatie van toekomstige, duurzame voorzieningen die het opvang- en onderwijsaanbod verrijken en een ankerpunt zijn in de wijk.
5 (B)	Doel 5: Circulaire inrichting van het nieuwe gemeentehuis.
5 (R)	In 2022 zijn de voorbereidingen voor de aanbesteding van de inrichting inclusief circulariteit verricht.
6 (B)	Doel 6: Uitvoeren routekaart Circulaire Economie.
6 (R)	Het budget voor de uitvoering is in november toegekend.
7 (B)	Doel 7: Actieve deelname aan regionale samenwerking.
7 (R)	De vergaderingen van de werkgroep 'Grondstoffen en ketens' zijn bijgewoond. De werkgroep heeft een studie laten uitvoeren naar de prioritaire grondstofstromen waarop moet worden ingezet.

Welke resultaten zijn in 2022 gerealiseerd?

Tabel: resultaten Werk & re-integratie

Nr.	Resultaat
Doel 1: Wij streven naar een duurzame uitstroom uit de bijstand, met maximaal 900 bijstandsuitkeringen in 2023.	
1 (B)	We zorgen, samen met de regio, voor een betere aansluiting tussen de inwoners in ons bestand en de branches op de arbeidsmarkt die krapte kennen.
1 (R)	Team Werk Rheden werkt continu om de vacatures op de arbeidsmarkt te vervullen. Inwoners uit ons bestand blijken echter grotendeels (nog) niet op korte

Paraaf voor waarmerkingsdoeleinden behorende bij de controleverklaring d.d. 4 juli 2023:

	termijn in staat om te werken. Bij deze cliënten ligt eerst de focus op het aanleren van (basis)vaardigheden of het wegnemen van blokkades. Degenen die wel kunnen werken, worden in samenwerking met Werkgeversservicepunt (WSP) bemiddeld naar een passende plek, waarbij oog is voor de branches met krapte. Regionaal zijn specifiek de Branche Ontwikkel Arrangementen ingezet om de mismatch tussen vraag een aanbod te verkleinen. In 2022 hebben deze trajecten nog geen versnelling in uitstroom opgeleverd.
2 (B)	Team directe bemiddeling bemiddelt, in samenwerking met het WSP en onze eigen werkgeversdienstverlening, 85 kansrijke mensen naar een baan in 2022.
2 (R)	In 2022 zijn 108 mensen uit de uitkering uitgestroomd wegens werk. Daarnaast hebben 54 mensen parttime werk gevonden (nog deels in de uitkering). De bemiddeling naar een baan is zowel door Team Bemiddeling, als door de overige consulenten, uitgevoerd. Team Bemiddeling en het Werkgeversservicepunt (WSP) zijn bij minstens 67 plaatsingen betrokken geweest. De registratie in het systeem geeft geen volledig uitsluitsel over het totale aantal waarbij Team Bemiddeling betrokken is geweest. Het afgelopen jaar is een start gemaakt om nauwer samen te werken met het WSP, niet vanuit cijfermatige targets, maar vanuit samenwerkingsdoelen en een gezamenlijk doel om mensen duurzaam werk te bieden.
3 (B)	In 2022 stromen er 25 cliënten vanuit Doorslag 1 (fietsmontage) door of uit naar regulier werk.
3 (R)	In 2022 zijn er 14 inwoners doorgestroomd/uitgestroomd, van wie 5 naar werk of scholing/leerwerktraject. Het jaar is gestart met 8 deelnemers, o.a. doordat er wegens corona minder werkplekken beschikbaar waren. Daarnaast blijft Doorslag te maken houden met een doelgroep die meer aandacht vraagt en niet altijd gericht is op uitstroom. Hierdoor is ook de invulling en doelstelling verschoven: van een project met als doel uitstroom, naar een instrument met als doel 'meedoen naar vermogen', en ontwikkelen (van vaardigheden) waar mogelijk. Eind 2022 stonden er 9 deelnemers op de lijst.
4 (B)	In 2022 stromen er 25 cliënten vanuit Doorslag 2 (kledingherstel- en reparatie) door of uit naar regulier werk.
4 (R)	Er zijn 9 cliënten doorgestroomd/uitgestroomd in 2022, van wie 4 naar (parttime) werk of scholing/leerwerktraject. Het jaar is gestart met slechts 9 deelnemers, o.a. doordat er wegens corona minder werkplekken beschikbaar waren. Daarnaast blijft Doorslag te maken houden met een zwakker wordende doelgroep. Hierdoor is ook de invulling en doelstelling verschoven: van een project met als doel uitstroom, naar een instrument met als doel 'meedoen naar vermogen', en ontwikkelen (van vaardigheden) waar mogelijk. Eind 2022 stonden er 24 deelnemers op de lijst.
Doel 2: Wij stellen uitkeringsgerechtigden met een grote afstand tot de arbeidsmarkt in staat om mee te doen naar vermogen.	
1 (B)	In 2022 stellen wij een uitvoeringsplan op om mensen met een grote afstand tot de arbeidsmarkt te activeren om mee te doen naar vermogen.
1 (R)	Het plan van aanpak 'Sociale activering' is opgesteld. Binnen dit plan wordt aansluiting gezocht met de sociale basis. In Q2 wordt de te publiceren opdracht aangekondigd, waarna kan worden overgegaan tot een passende aanbesteding indien meerdere partijen geïnteresseerd zijn.
2 (B)	In 2022 zetten wij 100 bijstandsgerechtigden in naar vermogen via bijvoorbeeld Sociale ruimte, de Magneet en Activerend werk.
2 (R)	Ruim 110 bijstandsgerechtigden hebben in 2022 meegedaan naar vermogen. Dit omvat diverse type plekken (vrijwilliger, (taal)stage, activeringstraject, leerwerktraject, etc.) en diverse locaties (Doorslag, Sociale ruimte, Magneet, 2Switch, Humanitas, Vitesse Werkt). De Magneet is in 2022 gesloten, wegens te weinig bijstandsgerechtigden die hier aan de slag konden. De doorontwikkeling van de Magneet is meegenomen in de opdracht Sociale activering.

Paraaf voor waarmerkingsdoeleinden behorende bij de controleverklaring d.d. 4 juli 2023:

Doel 3: In 2022 neemt 75% van de inburgeraars deel aan activiteiten gericht op participatie aan de samenleving en/of aan de arbeidsmarkt	
1 (B)	In 2022 brengen wij voor elke inburgeraar in beeld waar hij/zij participeert via vrijwilligerswerk, werkervaringsplek, stage o.i.d.
1 (R)	Wegens de onverwachte hoge implementatie- en uitvoeringsdruk die de nieuwe Wet Inburgering met zich meebracht, hebben we moeten prioriteren. Het is daardoor niet gelukt de registratie en monitoring volledig te organiseren. In de In de nieuwe wet is participatie onderdeel van het ingekochte inburgeringstraject. Echter, wegens een traag op gang komende instroom van statushouders onder deze nieuwe wet (landelijke trend), begint de participatie van deze groep pas in 2023.
Doel 4: Mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt de mogelijkheid geven om te groeien. De samenwerking met de onderwijsinstelling versterken.	
1 (B)	We bieden plaatsen in het beheer van de openbare ruimte voor 12 mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt, waarvan 6 garantiebanen bij Buurtbeheer. We bieden hiermee inwoners met inkomensondersteuning de mogelijkheid om te groeien, wat leidt tot duurzame uitstroom en het verbeteren van hun toekomstperspectief. We begeleiden gemiddeld 10 studenten/leerlingen in hun stage en/of afstudeeropdrachten binnen het beheer van de openbare ruimte.
1 (R)	Bij Team Buurtbeheer hebben 19 inwoners deelgenomen/gewerkt in diverse constructies (oa. werkervaringsplekken, beschut werk, behoud van uitkering). Van deze 19 mensen hadden 6 mensen een garantiebaan, wat een onderdeel is van de basisbezetting van Buurtbeheer. Er zijn in 2022 geen stages of afstudeeropdrachten geweest.

Tabel: resultaten Economie

Nr.	Resultaat
Doel 1: De ambitie is om het economische klimaat aantrekkelijk te houden voor de inwoners van de gemeente Rheden.	
1 (B)	Het aantal banen in de gemeente laten stijgen met 1,3% t.o.v. 2020 (18050: bron: PWE Gelderland 2020) in 2022.
1 (R)	Het aantal banen is gestegen met 0,7% (bron: PWE Gelderland 2022)
2 (B)	De ambitie is het aantal bedrijven te laten stijgen met 3,5% t.o.v. 2020 (3810: bron: PWE Gelderland 2020).
2 (R)	Het aantal bedrijven is gestegen met 5,9% (4180, bron: PWE 2022)
3 (B)	In 2022 ligt er een actuele economische beleidsvisie; opgesteld in samenwerking met het bedrijfsleven e.a.
3 (R)	In november 2022 is de nieuwe economische visie en uitvoeringsprogramma vastgesteld door de gemeenteraad.
4 (B)	Er ligt een gedragen herinrichtingsplan voor een aantrekkelijker winkelgebied Velp (Hoofdstraat) dat zorgt voor aantrekkende middenstand.
4 (R)	De planning is dat in 2023 een start wordt gemaakt met het plan van aanpak. In 2024 zal het herinrichtingsplan worden opgesteld. De uitvoering zal na 2024 plaatsvinden.
5 (B)	Wij gaan samen met BIZ verenigingen de huidige detailhandelsstructuurvisie van de gemeente Rheden updaten.
5 (R)	De actualisatie van de detailhandelsstructuurvisie zal in 2023 starten. In 2022 is ingezet op het scherp krijgen van het plan van aanpak. Tijdens de dorpsgesprekken in het kader van de omgevingsvisie zal ook inwoners en ondernemers gevraagd worden naar hun beleving en verbeterpunten voor de winkelgebieden.

Paraaf voor waarmerkingsdoeleinden behorende bij de controleverklaring d.d. 4 juli 2023:

6 (B)	We gaan samen met ondernemers gericht kijken naar knelpunten op bedrijventerreinen en in winkelgebieden met als doel deze gezamenlijk met de ondernemers op te lossen.
6 (R)	Met het bestuur van Stichting Bedrijventerrein is een analyse gemaakt van de knelpunten op bedrijventerrein De Beemd. In de reguliere overleggen met het bestuur van de BIZ-verenigingen is regelmatig gesproken over de knelpunten in de winkelgebieden. Tijdens de dorpsgesprekken (vanaf maart 2023) in het kader van de omgevingsvisie, worden ook inwoners en ondernemers gevraagd naar hun beleving en verbeterpunten voor de winkelgebieden.
7 (B)	Lokaal bedrijventerrein is schaars in de gemeente Rheden. Daarom gaan we onderzoeken in hoeverre het gebied Kanaal II uitbreiding ontwikkeld kan worden tot een lokaal bedrijventerrein.
7 (R)	Dit vraagstuk is doorgeschoven naar 2023 i.v.m. het traject van de omgevingsvisie.
8 (B)	Het behouden van 750 (excl. Airbnb) overnachtingsplekken en stimuleren van een toename van het aantal slaapplaatsen met 5%.
8 (R)	Het aantal overnachtingsplekken zijn nog steeds actueel. Het aantal van 750 betreft alleen de pensions, B&B's en hotels. Campingplaatsen en aanlegplaatsen voor passanten zitten hier nog niet bij.
9 (B)	De uitwerking van het Masterplan Veluwezoom (spreiding bezoekers Nationaal Park Veluwezoom) zorgt voor stabiliteit in bedrijvigheid en arbeidsplaatsen in het nationaal park.
9 (R)	Het Masterplan is in 2022 door de raad vastgesteld en wordt in 2023 verder uitgewerkt.
10 (B)	De uitwerking van het Masterplan Veluwezoom (spreiding bezoekers Nationaal Park Veluwezoom) zorgt voor stabiliteit in bedrijvigheid en arbeidsplaatsen in het nationaal park.
10 (R)	Het masterplan wordt in 2023 verder uitgewerkt en er zal aandacht voor zijn. De verkeersmaatregelen worden nu in kaart gebracht waardoor het duidelijker wordt hoe de toe- en doorstroming van bezoekers gaat lopen. Daarmee wordt het effect op de bedrijvigheid en arbeidsplaatsen duidelijk.
Doel 2: We intensiveren het gestructureerde contact met het georganiseerde bedrijfsleven en onderwijs en met individuele ondernemers. Economische ontwikkeling wordt gestimuleerd.	
1 (B)	Contactmomenten d.m.v. bedrijfsbezoeken stijgen van 20 naar 30 in 2022.
1 (R)	In 2022 zijn er 34 bedrijfsbezoeken afgelegd.
2 (B)	De lokale Triple Helix voert gezamenlijk minimaal 3 projecten uit, bijvoorbeeld VeluwezOOm Got Talent, kennismaking met ondernemerschap in het basisonderwijs en het stimuleren van living labs.
2 (R)	De volgende projecten zijn uitgevoerd. • VeluwezOOOm got talent! • Enquête Leefbaarheid Laag Soeren • Ondernemersmarkt Rheden • Day for Change (duurzaam ondernemen en omgaan met geld)
3 (B)	Minimaal 1 basisschool (groep 7 en 8) gaat in 2022 een aantal lessen krijgen om bekendheid met ondernemerschap te bevorderen bij de leerlingen.
3 (R)	Activiteit heeft niet plaatsgevonden i.v.m. ontbreken van capaciteit. In het najaar 2023 zal de actie alsnog worden uitgevoerd.
4 (B)	4.Wij gaan samen met het onderwijs het bedrijfsleven enthousiasmeren om stageplaatsen beschikbaar te stellen voor het VMBO en het MBO.
4 (R)	In de lokale triple helix samenwerking is er continue aandacht voor voldoende stageplaatsen. Tijdens de reguliere overleggen met het bedrijfsleven wordt het onderwerp 'stageplaatsen' regelmatig besproken. Tijdens de bedrijfsbezoeken is het onderwerp ook een vast onderdeel van de agenda.

Paraaf voor waarmerkingsdoeleinden behorende bij de controleverklaring d.d. 4 juli 2023:

	In het kader van het thema inclusie samenleving (onderdeel van de nieuwe economische visie) zal dit structureel aandacht krijgen en het belang van o.a. voldoende stageplaatsen intensiever onder de aandacht worden gebracht.
5 (B)	We faciliteren activiteiten, waaronder evenementen, op basis van ons evenementenbeleid, afhankelijk van de ontwikkelingen rondom Covid19. We kijken hierbij ook naar een verantwoord gebruik van de natuur.
5 (R)	De evenementen zijn weer op gang gekomen in 2022. Bij het verlenen van vergunning wordt altijd gekeken naar het effect op de natuur.
6 (B)	Het toeristisch-recreatieve aanbod voor bezoekers en inwoners is vergroot en wordt beter gepromoot door samenwerking met en tussen toeristisch platform, Veluwezoom-gemeenten, TVAN e.a.
6 (R)	Diverse initiatieven zijn gestart, waaronder belevingsgebied Veluwezoom en de uitrol van een wandelnetwerk.
7 (B)	Minimaal 1 keer per kwartaal vindt er een ontbijtsessie plaats met het onderwijs en bedrijfsleven waarbij de stand van zaken wordt besproken van de lopende projecten/ onderwerpen.
7 (R)	In 2022 zijn er 2 ontbijtsessies en meerdere avondsessies gehouden. Het onderwijs, de ondernemers en de gemeente werken aan een nieuw inhoudelijk programma voor de lokale Triple Helix.
8 (B)	Tijdens het ondernemerscafé 2022 zal de Rhedense ondernemer van het jaar worden bekendgemaakt.
8 (R)	Het ondernemerscafé 2022 heeft niet plaatsgevonden i.v.m. de onzekerheid die er was rondom corona.

Tabel: resultaten Onderwijs

Nr.	Resultaat
Doel 1: Wij streven naar een daling van het aantal laaggeletterden van 5% in 2030.	
1 (B)	In 2022 bereiken we minimaal 120 laaggeletterde inwoners met educatieaanbod.
1 (R)	Het taalhuis helpt laaggeletterde inwoners met passend educatieaanbod; via formeel, non formeel of informeel aanbod. In 2022 hebben 113 inwoners bereikt. 37 inwoners gebruik gemaakt van het formele aanbod van Rijn IJssel, 55 inwoners via non formeel aanbod van de Bibliotheek en Incluzio, en 21 inwoners van de Taalcafés van Vluchtelingenwerk. Door corona zijn niet alle cursussen door gegaan.
Doel 2: In 2022 neemt het aantal peuters dat gebruik maakt van de peuterregeling toe met 10%. We bieden 100% van de peuters met (een risico op) een onderwijsachterstand Voorschoolse Educatie (VVE) aan.	
1 (B)	1. In 2022 worden alle peuters met een indicatie doorgeleid naar een VVE locatie. Geïndiceerde peuters die alsnog niet door hun ouders worden ingeschreven op een VVE-locatie worden gevolgd en door VGGM aangespoord om alsnog deel te nemen aan VVE.
1 (R)	Het bereik van peuters met een vve-indicatie is verhoogd van 73% (2021) naar 79% (2022). Redenen voor non-bereik zijn bijvoorbeeld het staan op een wachtlijst, al deelnemen aan kinderdagopvang, of principieel geen gebruik willen maken van kinderopvang. De redenen voor non-bereik monitoren we via de Peutermonitor, en bij kinderopvang zelf; bijvoorbeeld door te vragen of meer ouders moeite hebben met het betalen van de eigen inkomensafhankelijke bijdrage.
Doel 3: Wij dringen het aantal thuiszitters terug van 36 (RBL, 2019) naar 18 in 2023.	
1 (B)	In 2022 weten alle partijen (samenwerkingsverbanden, leerplicht, gemeente, scholen, VGGM) door middel van een vastgesteld model op welke wijze zij

Paraaf voor waarmerkingsdoeleinden behorende bij de controleverklaring d.d. 4 juli 2023:

	(dreigend) thuiszitten kunnen signaleren en welke stappen er moeten worden gezet om thuiszitten te voorkomen.
1 (R)	Het blijkt uit evaluatie dat het in de praktijk niet naar voldoening werkt. Daarom wordt met partners gewerkt aan een verbeterde werkwijze. Het aantal thuiszitters is gedaald naar 17.
Doel 4: Het Integraal Huisvestingsplan Onderwijs 2021-2036 draagt bij aan de toegankelijkheid van onderwijs voor alle kinderen, de realisatie van passende onderwijshuisvesting en verankering van schoolgebouwen in de wijk.	
1 (B)	In 2022 stellen wij een uitvoeringsprogramma Integraal Huisvestingsplan Onderwijs 2021-2036 op. Hierin staan afspraken over o.a. de volgorde en de planning van de aanpak, het kwaliteitsniveau, verduurzaming van onderwijshuisvesting en benodigde financiering.
1 (R)	In 2022 is het beleidskader Integraal Huisvestingsplan Onderwijs 2022-2036 vastgesteld. In het IHP uitvoeringsprogramma dat in 2023 wordt opgesteld wordt het beleidskader uitgewerkt in afspraken over o.a. verduurzaming, de planning van de aanpak en de benodigde financiering.
Doel 5: Circulaire inrichting van het nieuwe gemeentehuis	
1 (B)	Het kantoormeubilair is circulair ingekocht.
1 (R)	Bij de aanbesteding is circulariteit meegenomen.
Doel 6: Uitvoeren routekaart Circulaire Economie	
1 (B)	Door het College is een keuze gemaakt uit de projecten uit de Routekaart die in 2022 zullen worden opgepakt.
1 (R)	Het budget is in november 2022 (bij de vaststelling van de economische visie) vrijgegeven. De uitvoering volgt.
Doel 7: Actieve deelname aan regionale samenwerking	
1 (B)	De Groene Metropoolregio kent binnen de ambitie "Circulaire regio" een viertal speerpunten (Circulaire bouw en infrastructuur, Circulaire economie: grondstoffen en ketens, Water en klimaatadaptatie, Transitie naar duurzame energie). Voor het speerpunt Grondstoffen en ketens wordt ambtelijke capaciteit ingezet voor de werkgroep. De belangen van het Rhedense bedrijfsleven worden ingebracht in de werkgroep.
1 (R)	Door de werkgroep is een onderzoek uitgevoerd naar de noodzakelijke prioritering. In eerste instantie wordt de focus gelegd bij de circulaire verwerking van de reststromen luiers/incontinentiemateriaal, zonnepanelen en ongevaarlijk ziekenhuisafval.

Welke context speelde er?

Werk en re-integratie

Binnen de Participatiewet hebben is een van de doelen uitstroom naar werk. Daarnaast hebben we ons meer gericht op degenen die een grotere afstand tot de arbeidsmarkt hebben, of zelfs degenen van wie we niet verwachten dat de arbeidsmarkt in zicht is of komt. Hierbij is er verbinding gebracht bij de sociale basis en is beogen we mensen te stimuleren en begeleiden naar participatie op hun niveau.

Paraaf voor waarmerkingsdoeleinden behorende bij de controleverklaring d.d. 4 juli 2023:

Om uitvoering te geven aan het doel om mensen met een grote afstand tot de arbeidsmarkt mee te laten doen naar vermogen, is een Activeringsplan opgesteld voor de doelgroep zorg en empowerment. Samen met Incluzio is ingezet op duurzame participatie van deze doelgroep.

Vanuit de Modulair Gemeenschappelijke Regeling (MGR) zijn er ontwikkelingen die invloed hebben op de uitgaven van het Werkgeversservicepunt (WSP), het Werkgeverschap SW medewerkers (WGSW), de inburgering en onderwijszaken. Met name op de WgSw zien we een stijging van de lasten als gevolg van een verhoging CAO en de herverdeling van de arbeidsjaren. Dit speelt met name op het gebied van de WGSW.

Economische ontwikkeling

Begin 2022 is de Routekaart Circulaire EConomie vastgesteld. De ambitie is om de Rhedense economie verder te verduurzamen en meer te richten op circulariteit. Met ondernemers zetten wij stappen om het klimaat te ontzien bij de bedrijfsactiviteiten. Door bijvoorbeeld afval te zien als grondstof maken we met elkaar de omslag naar een circulaire economie.

In november 2022 is de nieuwe economische visie en een uitvoeringsprogramma voor de gemeente Rheden vastgesteld. De nieuwe economische visie gaat uit van de brede welvaart.

Onderwijs

In 2022 was het lerarentekort ook voelbaar binnen de gemeente Rheden. Dit is een landelijke trend. De komende jaren dreigt het lerarentekort in alle lagen van het onderwijs op te lopen. Vergrijzing en een verminderde aantrekkelijkheid van het beroep zijn belangrijke factoren. Het tekort geldt voor zowel docenten als voor bestuurders. In het VO zijn de tekorten geconcentreerd bij bepaalde vakken zoals informatica, natuurkunde en Duits.

De verder digitalisering maakt dat ook de Rhedense onderwijsinstellingen gedwongen worden na te denken over hoe zij hun leerprocessen inrichten in de fysieke en digitale leeromgeving. Meer dan vroeger is de vraag hoe de instellingen kunnen investeren in geschikte klaslokalen en fysieke ruimtes. De veranderende leeromgeving vraagt om meer flexibiliteit.Ook wordt nadrukkelijker gekeken naar welke opleidingen wel levensvatbaar zijn en welke niet.

Het Leven Lang Ontwikkelen (LLO) is ook bij de Rhedense onderwijsinstellingen een belangrijke ontwikkeling. Binnen de Rhedense Triple Helix samenwerking wordt bekeken op welke wijze invulling gegeven kan worden aan het Leven Lang ontwikkelen.

In 2022 is het Integraal Huisvestingsplan Onderwijshuisvesting (IHP) door de gemeenteraad vastgesteld en is gestart met het uitvoeringsprogramma onderwijshuisvesting 2022-2036.

Wat is de bijdrage aan de Sustainable Development Goals (SDG)?

Taakveld(en)	Bijdrage aan SDG*
• 3.1 Economische ontwikkeling • 3.3 Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen • 3.4 Economische promotie • 4.3 Onderwijsbeleid en leerlingzaken • 6.4 Begeleide participatie	• 4-1, 4-2, 4-4, 4-5, 4-6, 4-7, 4-A • 8-3, 8-4, 8-5, 8-6, 8-8, 8-9 • 9-1 • 10-1, 10-2, 10-3 • 12-6 • 17-17 • 18-1, 18-2, 18-3, 18-4, 18-6

* Sustainable Development Goals, zie bijlage 8 voor een nadere toelichting

Paraaf voor waarmerkingsdoeleinden behorende bij de controleverklaring d.d. 4 juli 2023:

Verbonden partijen

Voor het bereiken van de doelstellingen van het programma 1, in het bijzonder de beoogde maatschappelijke effecten, heeft de gemeente Rheden zich met een aantal partijen verbonden waarin zij een bestuurlijk en een financieel belang heeft. Het gaat hier om de volgende organisaties:

- Module Gemeenschappelijke Regeling sociaal domein centraal Gelderland (MGR)
- Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland Midden (VGGM)

In de paragraaf Verbonden Partijen wordt nader inzicht gegeven in de beleidsmatige en financiële betrokkenheid en risico's van de gemeente in deze organisatie.

Wat heeft het gekost?

Programma 1. Economische ontwikkeling

(Bedragen x € 1.000)	Rekening	Primitieve begroting	Gewijzigde begroting	Rekening	Saldo
	2021	2022	2022	2022	2022
Lasten					
3.1 Economische ontwikkeling	232	356	361	309	52
3.3 Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	25	9	9	9	0
3.4 Economische promotie	190	328	330	287	42
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingzaken	2.425	2.486	2.595	3.103	-507
6.4 Begeleide participatie	9.197	9.292	9.906	9.211	695
subtotaal	12.069	12.471	13.201	12.919	282
Baten					
3.1 Economische ontwikkeling	107	101	101	102	1
3.3 Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	6	9	9	11	2
3.4 Economische promotie	240	330	330	469	139
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingzaken	958	940	940	1.435	494
6.4 Begeleide participatie	1.447	178	337	175	-162
subtotaal	2.757	1.558	1.717	2.191	474
Saldo van baten en lasten	-9.311	-10.913	-11.484	-10.728	757
Reserves					
Toevoeging					0
Onttrekking		0	306	292	-14
Resultaat	-9.311	-10.913	-11.178	-10.436	743

Belangrijkste afwijkingen

Ten opzichte van de gewijzigde begroting 2022 is het financieel effect van de mutaties in de jaarstukken 2022 per saldo € 0,7 mln voordelig. De belangrijkste mutaties kunnen als volgt worden toegelicht.

Paraaf voor waarmerkingsdoeleinden behorende bij de controleverklaring d.d. 4 juli 2023:

1. Economische Ontwikkeling

Taakveld (afwijkingen per taakveld => 50.000 saldo baten en lasten)	Bedrag in € 1.000	Inc. / Struct.
3.1 Economische ontwikkeling	53	I
De stelpost uit het Coalitieakkoord 2018-2022 voor de herstructurering van winkelgebieden (€ 50 k) is niet ingezet in 2022. Door krapte op de arbeidsmarkt en de na-effecten van Corona is het ook dit jaar niet gelukt om met het project te starten. In het kader van Covid-19 steunmaatregelen is er € 14 k besteed.		
3.3 Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	2	I
Geen nadere toelichting vereist.		
3.4 Economische promotie	181	I
In 2022 is de ontvangen toeristenbelasting en forensenbelasting meer dan begroot. Voor de toeristenbelasting gaat het om € 108 k extra als gevolg van een aanzienlijk hoger aantal overnachtingen. Voor de forensenbelasting gaat het om € 30 k extra. Daarnaast is er minder besteed aan evenementen (€ 27 k).		
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingzaken	-13	I
De overschrijding is samengesteld uit lagere personeelskosten (€ 22 k) en per saldo hogere overige kosten (€ 34 k). Geen verdere toelichting vereist.		
6.4 Begeleide participatie	533	I
Het resultaat op dit taakveld kent als belangrijkste oorzaken: • Lagere kosten voor MGR-module WgSW (+/+ € 104 k) • Overschot op budget Beschut Werk door lagere instroom en (€ 145 k) dat ingezet wordt voor Activerend Werk (zie Programma 2, taakveld 6.71) waardoor resultaat Beschut Werk nihil is • Lagere lasten voor re-integratie (€ 57 k) door de inzet van incidentele ESF subsidie. • Lagere lasten voor inburgering (€ 441 k), onder andere door laat toegekende algemene middelen uit het Rijk die niet meer besteed zijn (€ 117 k) en de dekking van kosten inburgering door specifiek uitkeringen (€ 152 k) • Hogere personeelskosten (-/- € 70 k) met name door extra inzet op inburgering In het kader van Covid-19 steunmaatregelen is € 113 k besteed.		
0.10 Mutaties reserves	-14	I
De overschrijding bestaat uit een lagere onttrekking reserve COVID-19 dan begroot (-/- € 14 k).		
Totaal	**743**	

Paraaf voor waarmerkingsdoeleinden behorende bij de controleverklaring d.d. 4 juli 2023:

2 Welzijn

Wat hebben we bereikt?

Onze samenleving heeft in 2022 op verschillende manieren voor veel uitdagingen gestaan. Van corona tot energiearmoede, van oorlog in de Oekraïne tot stijgende inflatie en stijgende energieprijzen. Dit heeft grote impact gehad op onze inwoners.

Samen met onze partners hebben wij ons ingezet om onze inwoners te ondersteunen. Dit heeft onder meer geleid tot ondersteunende maatregelen voor inwoners en studenten die te kampen hebben met energiearmoede. Ook met scholen is veelvuldig contact geweest over o.a. ontbijt op school waar uw Raad via een motie aandacht voor heeft gevraagd.

Na de coronapandemie is het verenigingsleven weer op gang gekomen en konden wij elkaar weer ontmoeten. De effecten van de lockdowns zijn nog steeds voelbaar en kunnen zich de komende periode nog openbaren (psychische en fysieke effecten).

In 2022 is uw Raad op verschillende momenten geïnformeerd via raadsorientatieavonden en raadinformatiebrieven over onderwerpen als o.a. energiearmoede, jeugdzorg aanbieders, Wmo maatwerk en jeugdzorg, minima en schuldhulpverlening en de woon-zorgvisie.
Ook bent u eind 2022 betrokken geweest bij de startnotitie over het koersdocument sociaal domein. Samen met uw gemeenteraad hebben we de uitgangspunten en de richting van dit koersdocument bepaald.

Er is in 2022 een nauwe verbinding geweest met andere beleidsonderdelen. Voorbeelden zijn onder andere: de woon-zorgvisie (zorg-wonen-ruimte), de omgevingsvisie (sociaal-ruimte), hitte, droogte en watertekort (gezondheid-klimaatadaptatie) en integrale wijkaanpak Stenfert (sociaal-leefomgeving).

Welke doelen zijn gerealiseerd?

Tabel: gerealiseerde doelen Algemene voorzieningen

Nr.	Doel
1 (B)	Doel 1: Wij versterken en verbreden de samenredzaamheid.
1 (R)	Samen met al onze vrijwilligersorganisatie en met ondersteuning van Incluzio versterken en verbreden wij de samenredzaamheid. In het eerste half jaar van 2022 heeft dit onderdeel onder druk gestaan als gevolg van de corona lockdowns waardoor verschillende organisaties gesloten waren.
2 (B)	Doel 2: Wij stellen (kwetsbare) senioren in staat om zo lang mogelijk op een prettige manier thuis te blijven wonen en mee te doen in de samenleving.

Paraaf voor waarmerkingsdoeleinden behorende bij de controleverklaring d.d. 4 juli 2023:

2 (R)	Stichting Stoer levert hieraan een belangrijke bijdrage. Als gevolg van corona zijn er minder mogelijkheden geweest om huisbezoeken af te leggen.
3 (B)	Doel 3: Vrijwilligerswerk en mantelzorg groeit niemand boven het hoofd
3 (R)	Incluzio en de organisatie Mvt (Mantelzorg en vrijwillige Thuiszorg) zetten zich in om dit vrijwilligers en mantelzorgers te ondersteunen.

Tabel: gerealiseerde doelen Wmo maatwerkvoorzieningen

Nr.	Doel
1 (B)	Doel 1: (Collectieve) oplossingen van en voor inwoners zijn toegankelijk en waar mogelijk is de verbinding met lichte ondersteuning en/of maatwerkoplossingen te leggen.
1 (R)	Samen met Incluzio hebben we collectieve oplossingen van en voor onze inwoners ondersteund en waar nodig maatwerkoplossingen ingezet.
2 (B)	Doel 2: Het aantal inwoners met een Wmo-indicatie dagbesteding en/of ambulante begeleiding neemt af met 20%.
2 (R)	Het aantal inwoners met een Wmo-indicatie dagbesteding en/of ambulante begeleiding is met 42,6% afgenomen (ultimo 2022 t.o.v. ultimo 2019).
3 (B)	Doel 3: Mensen met een psychische kwetsbaarheid kunnen zelfstandig in de wijk wonen (sociale inclusie).
3 (R)	In samenwerking met onze partners, waaronder Vivare (huisvesting), hebben we inwoners met een psychische kwetsbaarheid ondersteund.

Tabel: gerealiseerde doelen Jeugd

Nr.	Doel
1 (B)	Doel 1: Het merendeel van de vragen omtrent opvoeden en opgroeien wordt opgevangen binnen de sociale basis. Het jeugdzorg gebruik neemt af en is in 2023 niet meer dan 1,5% hoger dan het landelijk gemiddelde (jeugdzorg gebruik Rheden 14,7%; Nederland 12,3% in 2019, bron CBS);
1 (R)	Op basis van de meest recente landelijke gegevens is het verschil tussen het jeugdzorg gebruik in Rheden en het landelijk gemiddelde +1,7%. In 2019 was dit verschil nog 2,4%.
2 (B)	Doel 2: Meer kinderen kunnen thuis blijven wonen. Het jeugdhulpgebruik met verblijf neemt af en is in 2023 gelijk of lager dan het landelijk gemiddelde (jeugdhulp met verblijf: Rheden 1,6%; Nederland: 1.3% in 2019, bron CBS).
2 (R)	Op basis van de meest recente landelijke gegevens is het verschil tussen het jeugdzorg gebruik met verblijf in Rheden en het landelijk gemiddelde +0.2%. In 2019 was dit verschil nog 0.3%.
3 (B)	Doel 3: Meer kinderen die niet meer thuis kunnen blijven wonen, wonen wel zo thuis mogelijk (pleeggezin, gezinshuizen). Het aantal jeugdigen met pleegzorg/ gezinshuiszorg is in 2023 relatief toegenomen ten op zichtte van het totaal aantal kinderen met jeugdhulp met verblijf in vergelijking met 2020.
3 (R)	Het aantal jeugdigen met pleegzorg/gezinshuiszorg ten opzichte van het totaal aantal kinderen met jeugdhulp met verblijf is toegenomen naar 54% in 2022 t.o.v. van 46% in 2020.
4 (B)	Doel 4: Het aantal doorverwijzingen naar maatwerkvoorzieningen jeugdhulp door huisartsen is in 2022 met 20% verminderd t.o.v. 2019.
4 (R)	Het aantal doorverwijzingen naar maatwerkvoorzieningen jeugdhulp is in 2022 met 51% verminderd t.o.v. 2019.

Paraaf voor waarmerkingsdoeleinden behorende bij de controleverklaring d.d. 4 juli 2023:

Tabel: gerealiseerde doelen Armoedebestrijding en financiële hulpverlening

Nr.	Doel
1 (B)	Doel 1: Alle inwoners zijn in staat zelf (met hulp) hun financiële situatie op orde te houden door stabiele inkomsten en overzicht op de administratie.
1 (R)	Om dit doel te bereiken zetten wij in op educatie (gericht op omgaan met geld), en reken en digitale vaardigheden. Daarnaast werken wij samen met de thuisadministratie, schuldhulp maatje, de formulierenhulp en de sociale raadslieden. Dit om inwoners in staat te stellen hun financiële situatie op orde te houden.
2 (B)	Doel 2: De gemiddelde schuld van inwoners die schuldentrajecten starten, daalt van ca. €43.000 in 2019, naar €40.000 in 2022 en uiteindelijk naar €38.000 in 2024, doordat we er eerder bij zijn.
2 (R)	In 2022 is een gemiddelde schuld bij de start van een schuldtraject €44.998,-. Hierbij zijn per schuldtraject gemiddeld 13 schuldeisers betrokken. Er zijn een aantal inwoners met een hogere schuld, denk hierbij bijvoorbeeld aan een ex-ondernemer. Een klein aantal inwoners met een hoge schuld trekken het gemiddelde omhoog.
3 (B)	Doel 3: In 2024 is het gebruik van het Kindpakket gestegen van 78% in 2019 naar 85% in 2024.
3 (R)	In 2022 zijn we overgegaan een andere leverancier m.b.t. de gegevens over de omvang van de doelgroep die een andere systematiek aanhoudt. Hierdoor kunnen we voor 2022 geen percentage aangeven dat te vergelijken is met het percentage uit 2019. Wel kunnen we aangeven dat het gebruik van het Kindpakket sinds 2019 is afgenomen, als gevolg van corona, waardoor Stichting Leergeld minder contact met gezinnen heeft gehad wat tot minder aanvragen heeft geleid.
4 (B)	Doel 4: Onze hulpverlening leidt tot succesvolle uitstroom uit formele schuldhulp-trajecten.
4 (R)	Van de gestarte schuldregelingen (in 2019) is nu, binnen drie jaar, 73% succesvol uitgestroomd. 19 schuldregelingen lopen nog. We verwachten daarmee uit te komen op een succesvolle uitstroom van 94%.
5 (B)	Doel 5: Inwoners zijn bekend met alle ondersteuningsmogelijkheden en beoordelen deze met een 7 in 2024.
5 (R)	In 2021 is een nulmeting uitgevoerd. Inwoners beoordeelden de ondersteuningsmogelijkheden met gemiddeld een 8, de maatschappelijke partners beoordeelden de ondersteuningsmogelijkheden met gemiddeld een 6,7. Wij herhalen het onderzoek in 2024.

Tabel: gerealiseerde doelen Volksgezondheid

Nr.	Doel
1 (B)	Doel 1: Het percentage kinderen dat in 2025 zijn/haar gezondheid als (heel) goed ervaart, is minimaal gelijk aan 2017 (97%).
1 (R)	Deze cijfers volgen in 2026 (rapportage GGD).
2 (B)	Doel 2: Het percentage jongeren dat in 2025 zijn/haar gezondheid als (heel) goed ervaart, is minimaal gelijk aan 2018 (98%).
2 (R)	Deze cijfers volgen in 2026 (rapportage GGD).
3 (B)	Doel 3: Het percentage volwassenen en ouderen dat in 2024 zijn/haar gezondheid als (heel) goed ervaart, is minimaal gelijk aan 2016 (77% - volwassenen en 69% - ouderen).
3 (R)	Deze cijfers volgen in 2026 (rapportage GGD).

Paraaf voor waarmerkingsdoeleinden behorende bij de controleverklaring d.d. 4 juli 2023:

Tabel: gerealiseerde doelen Sport & bewegen

Nr.	Doel
1 (B)	Doel 1: We stimuleren de deelname aan sport & bewegen.
1 (R)	Sport in Rheden heeft een belangrijke uitvoerende rol bij sport&bewegen. Zij organiseren in samenwerking met partners voor specifieke doelgroepen passende programma's. Denk aan sportprogramma's op basisscholen en voortgezet onderwijs, het begeleiden van senioren naar een geschikte beweegactiviteit via de beweegcoach of het helpen van inwoners met een beperking om te kunnen sporten. Naast uitvoerende taken hebben we een verbindende rol: we stimuleren bijvoorbeeld samenwerking tussen verenigingen onderling (begeleiding Open Club trajecten) en werken samen met zorgpartners om mensen in beweging te brengen en houden. Ook subsidiëren we sport stimulerende activiteiten en evenementen van lokale clubs en aanbieders.

Tabel: gerealiseerde doelen Cultuur

Nr.	Doel
1 (B)	Doel 1: De actieve cultuurparticipatie is in 2026 op hetzelfde niveau als de nulmeting in 2018: 26% actief en 36% enigszins actief.
1 (R)	In 2021 is er een 2-meting cultuur uitgevoerd over cultuur in 2020. Er wordt 1 keer per drie jaar een meting uitgevoerd. Op basis van deze meting blijkt dat in 2020 37% van de inwoners cultureel actief is en 41% enigszins cultureel actief. In 2022 is geen meting gedaan.

Tabel: gerealiseerde doelen Erfgoed

Nr.	Doel
1 (B)	Ons hoofddoel is het in goede staat doorgeven van het cultuurhistorisch erfgoed aan volgende generaties (behouden). Daarnaast zetten wij erfgoed in voor het behalen van de gemeente brede doelen op het gebied van toerisme & recreatie (beleven), klimaat en het sociale domein (benutten).
1 (R)	In 2022 is geïnvesteerd in advisering en subsidies aan ca. 150 eigenaren om het Rhedense erfgoed te behouden. Er is een toetsings- en uitvoeringskader vastgesteld waarmee de regeldruk voor eigenaren en gemeente is verminderd. Er is extra geïnvesteerd in (kennis over) de verduurzaming van monumenten en er is een bijdrage geleverd aan klimaatadaptatie op landgoederen. Op de landgoederen werken mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt via de Landgoedcoöperatie Veluwezoom. Met de vijf andere Veluwezoom-gemeenten is een Cultuur- en Erfgoedpact afgesloten dat is gericht op meer informatie over de landgoederenzone. Daarmee wordt tevens beoogd een bijdrage te leveren aan de noodzakelijk verspreiding van bezoekers.

Paraaf voor waarmerkingsdoeleinden behorende bij de controleverklaring d.d. 4 juli 2023:

Welke resultaten zijn in 2022 gerealiseerd?

Tabel: resultaten Algemene voorzieningen

Nr.	Resultaat
Doel 1: Wij versterken en verbreden de samenredzaamheid	
1 (B)	Vrijwilligers/vrijwilligersorganisaties en inwoners waarderen ondersteuning, samenwerking en bereikbaarheid van de ondersteuning met een 7,0.
1 (R)	Inwoners, bekend bij Incluzio Rheden, waarderen de ondersteuning met een 7,4. De vrijwilligers/vrijwilligersorganisaties waarderen de samenwerking met Incluzio Rheden met een 6,7.
2 (B)	De opdrachtnemer van de opdracht sociale basis voert in 2022 een onafhankelijke nulmeting uit over de bekendheid van de sociale basis.
2 (R)	Via het panel "Rheden spreekt" is de nulmeting medio 2022 uitgevoerd.
3 (B)	In 2022 is er een sociale kaart beschikbaar voor inwoners en organisaties met o.a. een website.
3 (R)	De sociale kaart is in de vorm van de website "Wegwijs in Rheden en Rozendaal" www.wegwijsinrheden.nl én in de vorm van een fysieke gids gerealiseerd.
4 (B)	In dorpshuizen vinden 7.000 laagdrempelige activiteiten voor onze inwoners plaats in 2022, gericht op ontmoeten en ontspannen.
4 (R)	Na de terugloop aan activiteiten in de coronaperiode is het activiteitenaanbod weer op peil van 7.000 en zelfs licht toegenomen in 2022.
5 (B)	1/3 van alle Rhedense huishoudens maakt gebruik van Ik buurt mee! waardecheques.
5 (R)	In 2022 is 35% van de uitgegeven waardecheques geactiveerd.
6 (B)	In 2022 wordt een inclusieagenda opgesteld om initiatieven te ontplooien, te delen en uit te voeren om de Rhedense samenleving (nog) inclusiever te maken. Iedereen moet mee kunnen doen en bij de totstandkoming van deze agenda worden nadrukkelijk partners uit de samenleving betrokken. Veel beleidsvelden zullen met dit initiatief te maken krijgen, zodat er sprake is van een integrale aanpak en uitvoering.
6 (R)	De inclusieagenda is onderdeel van het collegeprogramma 2022-2026. De uitwerking volgt in 2023.
Doel 2: Wij stellen (kwetsbare) senioren in staat om zo lang mogelijk op een prettige manier thuis te blijven wonen en mee te doen in de samenleving.	
1 (B)	Wij informeren alle inwoners die 55 jaar zijn geworden en wijzen hen op de mogelijkheden van Mijn Huis, Mijn Toekomst en de Toekomstbestendig wonen lening. Hiermee voeren 75 inwoners per jaar preventieve levensloopbestendige woningaanpassingen uit.
1 (R)	Door COVID-19 en personele wisselingen bij Stichting Stoer zullen wij in 2023 alle inwoners informeren in plaats van 2022.
2 (B)	In 2022 worden de 70+-huisbezoeken in Velp afgerond. 50% van de 70+'ers die een uitnodiging heeft ontvangen, neemt deel aan een huisbezoek.
2 (R)	Huisbezoeken in Velp zijn afgerond en 54% van de 70+ inwoners, die een uitnodiging ontvingen, nam deel aan een huisbezoek.
3 (B)	Met onafhankelijke cliëntondersteuning ondersteunen wij 130 inwoners speciaal gericht op mensen met dementie en andere geheugenproblemen.
3 (R)	108 inwoners met dementie en andere geheugenproblemen ontvingen onafhankelijke cliëntondersteuning.

Paraaf voor waarmerkingsdoeleinden behorende bij de controleverklaring d.d. 4 juli 2023:

4 (B)	De coalitie tegen eenzaamheid heeft voor Velp een plan van aanpak opgesteld om de eenzaamheid te verminderen. In 2022 wordt er gestart met de voorbereidingen voor coalities in de andere kernen.
4 (R)	Plan van aanpak is opgesteld en er is een start gemaakt met uitbreiding van de coalitie tegen eenzaamheid naar de andere kernen.
Doel 3: vrijwilligerswerk en mantelzorg groeit niemand boven het hoofd	
1 (B)	Vrijwilligers voelen zich gewaardeerd en ondersteund en geven hiervoor een 7,0.
1 (R)	Deze gegevens zijn nog niet beschikbaar en wordt uitgevraagd met het inwonerspanel "Rheden Spreekt" in het eerste kwartaal 2023.
2 (B)	Mantelzorgers waarderen de ondersteuning van de sociale basis met een 7,0.
2 (R)	Deze gegevens zijn nog niet beschikbaar en wordt uitgevraagd met het inwonerspanel "Rheden Spreekt" in het eerste kwartaal 2023.

Tabel: resultaten Wmo maatwerkvoorzieningen

Nr.	Resultaat
Doel 1: (collectieve) oplossingen van en voor inwoners zijn toegankelijk en waar mogelijk is de verbinding met lichte ondersteuning en/of maatwerkoplossingen te leggen.	
1 (B)	Tenminste 300 inwoners die specialistische begeleiding/dagbesteding kregen, ontvangen voortaan passende ondersteuning uit de sociale basis, met peiljaar als 2019.
1 (R)	Eind 2022 hebben in totaal 940 inwoners een beschikking voor begeleiding en/of groepsbegeleiding gekregen. Eind 2019 waren dit 539 inwoners. Dit is een toename van 401 inwoners in 2022 ten opzichte van 2019. Daarmee is het resultaat van een afname van 300 inwoners behaald.
2 (B)	Van de inwoners die ondersteuning of dagbesteding krijgen uit de sociale basis heeft tenminste 50% geen maatwerkvoorziening dagbesteding of begeleiding meer nodig.
2 (R)	95% van de inwoners die zich gemeld heeft bij één van de dorps-meldpunten van Incluzio heeft passende begeleiding gevonden vanuit de sociale basis.
3 (B)	Wij stimuleren 70 senioren om fit te blijven via het project Powerful ageing en wij monitoren het effect hiervan.
3 (R)	Via een raadinformatiebrief (30 juni 2022) is de gemeenteraad geïnformeerd over de stand van zaken rondom project Powerfull Ageing en de opschorting daarvan. In 2022 hebben in totaal 30 inwoners hebben deelgenomen aan Powerfull ageing.
Doel 3: Mensen met een psychische kwetsbaarheid kunnen zelfstandig in de wijk wonen (sociale inclusie).	
1 (B)	10 inwoners zetten de stap van beschermd wonen naar zelfstandig wonen in een uitstroomwoning die beschikbaar is gesteld door Vivare.
1 (R)	In 2022 zijn 8 personen zelfstandig gaan wonen in een uitstroomwoning.
2 (B)	We financieren twee lokale projecten die mensen met een psychische kwetsbaarheid, helpen zelfstandig te kunnen blijven wonen. Dit financieren wij uit de regionale ambulantiseringsmiddelen.
2 (R)	Wij hebben organisatie De Boei gesubsidieerd die jongeren helpt zelfstandig te blijven wonen.

Paraaf voor waarmerkingsdoeleinden behorende bij de controleverklaring d.d. 4 juli 2023:

Tabel: resultaten Jeugd

Nr.	Resultaat
Doel 1: Het jeugdhulpgebruik neemt af en is in 2023 niet meer dan 1,5% hoger dan het landelijk gemiddelde.	
1 (B)	We sturen op de opdracht aan zorgaanbieders voor lokale maatwerkvoorzieningen jeugdhulp om vanuit het Rhedens model met passende jeugdhulp duurzame resultaten te boeken waarbij het aantal jeugdigen met geïndiceerde jeugdhulp afneemt richting het landelijk gemiddelde.
1 (R)	De gezamenlijke partijen vervullen de hulpvraag van de jeugdigen op het gebied van specialistische begeleiding en behandeling. De cliënttevredenheid over de geleverde zorg laat een positief beeld zien. Op een aantal gebieden is het zorgaanbod aangevuld. Het gaat onder meer om zorg op het gebied van problematiek bij eetstoornissen en dagbehandeling voor jonge kinderen met complexe problematiek.
2 (B)	Wij versterken de samenwerking en inzet van eigen kracht, sociale omgeving en passende (jeugd)hulp vanuit de opdrachten Sociale Basis en Regionale maatwerkdiensten.
2 (R)	We stimuleren en faciliteren de betrokken partijen om met elkaar te werken aan het versterken van de samenwerking. Er zijn onder andere informatiebijeenkomsten georganiseerd voor ouders over opvoeden. Een jeugdhulpaanbieder gaf hierbij informatie en deze bijeenkomsten werden aangeboden via Incluzio. Daarnaast is er periodiek overleg tussen Incluzio en jeugdhulpaanbieders bij de begeleiding/behandeling van jeugdigen en gezinnen, vanuit ieders expertise. Er zijn ook ontwikkelbijeenkomsten georganiseerd, gericht op samenwerking en ontwikkeling van vraaggericht zorgaanbod, Sociaal Café e.d., waarbij het versterken van de sociale basis en normaliseren van de ondersteuning centraal staat.
Doel 2: Het jeugdhulpgebruik met verblijf neemt af en is in 2023 gelijk of lager dan het landelijk gemiddelde.	
1 (B)	Lokaal versterken we de samenwerking en inzet van passende jeugdhulp vanuit de opdrachten Sociale Basis en Lokale en Regionale maatwerkdiensten.
1 (R)	We hebben in 2022 gezamenlijk met de gemeenten in de regio voorbereidingen gestart voor het opzetten van een nieuwe methode om pleegouders te werven: kindgericht werven. De werving is gestart in 2023. Hierbij wordt actief gezocht naar een gezin dat aansluit bij de achtergrond van het kind en de ouders. Bij voorkeur bevindt dit gezin zich zowel inhoudelijk als geografisch in de omgeving van een kind. Dit heeft meteen in het begin voor twee kinderen uit Rheden tot een match geleid.
2 (B)	Het regionale perspectiefoverleg voor complexe casuïstiek wordt verder ontwikkeld in een regionale expertisetafel voor complexe casuïstiek en voorkomen van uithuisplaatsingen.
2 (R)	Het Regionaal Expert team in Centraal Gelderland (RET CG) is op 1 april 2022 gestart en richt zich op complexe casuïstiek en het voorkomen van uithuisplaatsingen. Wanneer verwijzers binnen de jeugdhulp vastlopen in het organiseren van tijdig en passende zorg kan een jeugdige en zijn gezin worden aangemeld bij het RET. De eerste effecten zijn positief.
Doel 3: Het aantal jeugdigen met pleegzorg/gezinshuiszorg is in 2023 relatief toegenomen ten op zichte van het totaal aantal kinderen met verblijfszorg in vergelijking met 2020.	
1 (B)	We vergroten het aantal pleegouders ten opzichte van 2020 door de landelijke en regionale campagne lokaal in te zetten.

Paraaf voor waarmerkingsdoeleinden behorende bij de controleverklaring d.d. 4 juli 2023:

1 (R)	In 2022 heeft de gemeente Rheden meegedaan aan de Week van de Pleegzorg door op lokaal niveau in de media aandacht voor pleegzorg te vragen. Ook is een informatieavond over pleegouderschap, Homestart en Steungezin in de gemeente voorbereid. Vanwege te weinig belangstelling is deze avond helaas niet doorgegaan. In 2022 waren er 31 pleeggezinnen, dat is er 1 meer dan in 2020. Hiermee is het aantal pleeggezinnen op peil gebleven. Landelijk gezien is er vanaf 2020 juist een dalende trend in het aantal pleeggezinnen. De coronapandemie heeft hier duidelijk een rol in gespeeld door de impact op gezinnen en beperktere mogelijkheden voor werving.
Doel 4: Het aantal doorverwijzingen naar maatwerkvoorzieningen jeugdhulp door huisartsen is in 2022 met 20% verminderd t.o.v. 2019.	
1 (B)	In samenwerking met huisartsen zetten we in Velp, Dieren en Rheden een Ondersteuner Jeugd binnen de huisartsenpraktijk/dorpshuis in.
1 (R)	In 2022 werkte de Ondersteuner Jeugd en gezin in Dieren vanuit de huisartsenpraktijk zelf. In Velp en Rheden vanuit een locatie buiten de praktijk. In 2023 treffen we voorbereidingen om ook in Velp en Rheden de Ondersteuner Jeugd vanuit de huisartsenpraktijk te laten werken.
2 (B)	We hebben een evaluatie van de pilot Ondersteuner Jeugd & Gezin (OJG) bij de huisarts uitgevoerd en nemen in 2022 een besluit over het vervolg van de inzet van de Ondersteuner Jeugd & Gezin.
2 (R)	In 2022 is op basis van een positieve evaluatie besloten om de Ondersteuner Jeugd en Gezin structureel in te zetten voor de inwoners van de gemeente Rheden.

Tabel: resultaten Armoedebestrijding en financiële hulpverlening

Nr.	Resultaat
Doel 1: Alle inwoners zijn in staat zelf (met hulp) hun financiële situatie op orde te houden door stabiele inkomsten en overzicht op de administratie	
1 (B)	Schuldhulpmaatje, Formulierenhulp en Thuisadministratie ondersteunen inwoners met (financiële) hulpvragen.
1 (R)	Inwoners zijn conform de subsidieafspraken ondersteund.
2 (B)	Incluzio biedt financiële educatieprogramma's aan.
2 (R)	Samen met de bibliotheek heeft Incluzio de cursus 'Voor 't zelfde geld' aangeboden. Daarnaast biedt Incluzio online trainingen aan (Gezondeboel), ook op het gebied van financiën.
3 (B)	Het onderwerp armoede en schulden wordt besproken met schoolbesturen en kinderopvang in het kader van de Lokale Educatieve Agenda (LEA).
3 (R)	Het onderwerp is in september in het LEA aan de orde geweest. Het is een herkenbaar thema voor de schoolbestuurders, dat ook hoog op hun agenda staat (o.a. vanwege de relatie met het programma 'rijke schooldag'). Rol van de gemeente is kinderen en ouders te ondersteunen d.m.v. het minimabeleid. De scholen staan voor de opgave om een kwalitatief programma neer te zetten dat betaalbaar blijft voor alle kinderen/ouders. Deze opgave kan per school een andere invulling krijgen. Een gedeelde, gemeenschappelijke visie op het thema kan behulpzaam zijn. Leergeld geeft aan dat de "brug naar zelfstandigheid"* een nuttig instrument is om tot een visie te komen. En doet een aanbod om hier samen met de scholen nadere invulling aan te geven. **uit: handreiking omgaan met kinderarmoede in het sociaal domein, Divosa et al, 2021.*

Paraaf voor waarmerkingsdoeleinden behorende bij de controleverklaring d.d. 4 juli 2023:

Doel 2: De gemiddelde schuld van inwoners die schuldentrajecten starten, daalt van ca. €43.000 in 2019, naar €40.000 in 2022 en uiteindelijk naar €38.000 in 2024, doordat wij er eerder bij zijn	
1 (B)	Naar aanleiding van signalen over belastingachterstanden leggen we 25 huisbezoeken per maand af. In 50% van de bezoeken vinden we samen met de inwoner een passende oplossing.
1 (R)	Mede als gevolg van corona hebben we in 2022 12 huisbezoeken per maand afgelegd in plaats van 25 huisbezoeken. Hierbij was de insteek om in maximaal drie bezoeken de inwoner te bereiken. In 25% van de gevallen hebben we een inwoner weten te bereiken. Van de inwoners die we hebben bereikt, is het traject in 76% van de gevallen succesvol afgesloten met bijvoorbeeld een betaling of een betalingsregeling.
Doel 3: In 2024 is het gebruik van het Kindpakket gestegen van 78% in 2019 naar 85% in 2024	
1 (B)	Er maken 720 kinderen gebruik van het kindpakket in 2022.
1 (R)	In totaal werden 661 kinderen in 349 gezinnen door Stichting Leergeld (uitvoerder van Kindpakket) ondersteund. Leergeld kende in 2022 1282 voorzieningen toe, waaronder 546 kledingtegoeden (via de Gelrepas). De gevolgen van corona werken nog steeds door in de contacten met de gezinnen en daarmee het bereik van deze voorziening.
2 (B)	Er maken 773 kinderen gebruik van de GelrePas in 2022.
2 (R)	In 2022 maakten 802 kinderen gebruik van de Gelrepas. 750 kinderen kregen het schoolkostentegoed op hun Gelrepas.
Doel 4: Onze hulpverlening leidt tot succesvolle uitstroom uit formele schuldhulptrajecten	
1 (B)	Van de gestarte schuldhulpregelingen stroomt 90% van de inwoners succesvol uit.
1 (R)	Van de gestarte schuldregelingen (in 2019) is in 2022, binnen drie jaar, 73% succesvol uitgestroomd. 19 schuldregelingen lopen nog. We verwachten daarmee uit te komen op een succesvolle uitstroom van 94%.
Doel 5: Inwoners zijn bekend met alle ondersteuningsmogelijkheden en beoordelen deze met een 7 in 2024	
1 (B)	Actiepunten uit de 0-meting uitgevoerd in de zomer 2021 zijn in 2022 opgepakt.
1 (R)	We hebben op gebied van communicatie de eerste stappen gezet. We hebben in 2022 de implementatie van Geldfit en bereken-uw-recht voorbereid, en rollen beide tools in Q1 van 2023 uit. Met deze tools bieden we inwoners eenvoudig en laagdrempelig informatie over onze regelingen en ondersteuningsaanbod aan.

Tabel: resultaten Volksgezondheid

Nr.	Resultaat
Doel 1: Het percentage kinderen dat in 2025 zijn/haar gezondheid als (heel) goed ervaart, is minimaal gelijk aan 2017 (97%).	
1 (B)	De daling van het percentage kinderen en jongeren (t/m 19 jaar) met overgewicht in de periode 2015-2019 is in 2022 verder gecontinueerd. De percentages in 2019 waren: 5/6 jaar: 8,3% - 10/11 jaar: 13,8% - 13/14 jaar: 14,3%. We zetten hiervoor de aanpak Jongeren Op Gezond Gewicht (JOGG) in (resultaat geldt ook bij doel 2).
1 (R)	De percentages overgewicht zijn in 2022 verder gedaald in de leeftijdsgroepen: 10/11 jaar: van 13,8% (2019) naar 11,7% (2022) 13/14 jaar: van 14,3% (2019) naar 12,9% (2022)

Paraaf voor waarmerkingsdoeleinden behorende bij de controleverklaring d.d. 4 juli 2023:

	In de leeftijdsgroep 5/6 jaar is het percentage gestegen: van 8,3% (2019) naar 11,9% (2022).
Doel 2: Het percentage jongeren dat in 2025 zijn/haar gezondheid als (heel) goed ervaart, is minimaal gelijk aan 2018 (98%).	
1 (B)	We organiseren minimaal 3 verdiepende deskundigheidstrainingen over middelengebruik en verslavingen voor minimaal 60 professionals in de eerstelijns zorg en het sociaal domein (resultaat geldt ook bij doel 3).
1 (R)	Uitvoerende organisatie Iriszorg heeft in 2022 voor 4 verschillende lokale organisaties in zorg, welzijn en onderwijs deskundigheidstrainingen verzorgd. Daarmee zijn 65 professionals bereikt.
Doel 3: Het percentage volwassenen en ouderen dat in 2024 zijn/haar gezondheid als (heel) goed ervaart, is minimaal gelijk aan 2016 (77% - volwassenen en 69% - ouderen).	
1 (B)	Minimaal 80 inwoners met een lager inkomen en/of afstand tot de arbeidsmarkt stimuleren we via het re-integratie programma Doorslag om voldoende te sporten en bewegen en gezond te eten.
1 (R)	In 2022 hebben 30 inwoners deelgenomen aan een sportprogramma als onderdeel van Doorslag.
2 (B)	In 2022 hebben we de mogelijkheden onderzocht om ernstige overlast van houtrook en onverantwoord stookgedrag tegen te gaan na inzet van voorlichting. We sluiten hiervoor ook aan bij provinciale en landelijke projectgroepen.
2 (R)	Eind 2022 hebben we een stappenplan voor de beoordeling van overlast door houtstook uitgewerkt op basis van de landelijke Routewijzer Houtstook & Overlast. Momenteel zijn we de uitvoering van het stappenplan aan het voorbereiden.
3 (B)	Minimaal 10 gezamenlijke projecten om preventief te werken aan een goede gezondheid zijn door organisaties en inwoners via het Preventie Akkoord gestart. De projecten richten zich op gezonde leefstijl (voldoende bewegen, gezonde voeding en rookvrije generatie), financiële gezondheid en eenzaamheid. We nemen hiervoor deel aan de kerngroep van het Preventie akkoord en aan bepaalde projecten nemen we zelf deel.
3 (R)	In 2022 zijn er 7 nieuwe preventieve gezondheidsprojecten in de gemeente Rheden gestart via het Preventieakkoord. Voorbeelden zijn een foodtruckfestival met gezonde voeding bij de triatlon voor scholieren (1.200 deelnemers), kooklessen voor gezond en goedkoop koken en realisatie van een gezonde sportkantine bij een vereniging.
4 (B)	In 2022 ontwikkelden we een hitteplan voor Velp voor periodes van droogte en hitte.
4 (R)	De uitvoering hiervan is verplaatst naar 2023. In januari 2023 wordt vanuit de GGD het 'Project Lokale Hitteplannen gemeenten GGD Gelderland-Midden' opgestart. Het doel is om voor de zomer van 2023, met ondersteuning van de GGD, een Lokaal Hitteplan voor Arnhem, Rheden en Rozendaal op te stellen en te implementeren. De GGD voert dit uit in opdracht van de provincie Gelderland.
5 (B)	In minimaal 3 projecten in bebouwde omgevingen passen we klimaat adaptieve maatregelen gericht op meer verkoeling in periodes van hitte toe.
5 (R)	In 2022 hebben we bij de volgende projecten klimaat adaptieve maatregelen gericht op verkoeling toegepast: 1. Vergroening woonstraten: de Oranjeweg in Rheden (2000m2) en de Julius Röntgenlaan in Dieren (70 m2); 2. Buurtspeelplek Jan Ligthartlaan in Laag-Soeren; 3. Extra bomen Velp-Zuid.

Paraaf voor waarmerkingsdoeleinden behorende bij de controleverklaring d.d. 4 juli 2023:

Tabel: resultaten Sport & bewegen

Nr.	Resultaat
Doel 1: In 2026 neemt 75% van de inwoners deel aan sport of bewegen	
1 (B)	Op minimaal 15 locaties voor kinderdagopvang wordt Peuter gym gegeven door geschoolde begeleiders.
1 (R)	Sinds 2022 wordt op 9 locaties voor kinderopvang Peuter gym verzorgd. Wekelijks worden er totaal 22 lessen op deze verschillende locaties verzorgd met een bereik van 176 peuters.
2 (B)	Minimaal 15 basisscholen organiseren sport- en beweegactiviteiten op en na school, gericht op voldoende en goed bewegen.
2 (R)	Op 17 basisscholen zijn in 2022 extra sport- en beweegprogramma's georganiseerd. Voorbeelden zijn kleutergym, pauze-activiteiten, de triatlon en SwimKids (3-daags zwemprogramma gericht op zwemveiligheid).
3 (B)	Minimaal 1 middelbare school organiseert (structureel) een programma voor leerlingen gericht op meer bewegen en een gezonde leefstijl (in en buiten school).
3 (R)	Het Aeres (V)MBO heeft in 2022 het programma 'School Legends' geïmplementeerd. Het Rhedens De Tender is in 2022 met dit programma begonnen. School Legends richt zich op kwalitatief gezond bewegingsonderwijs, bewegen tijdens lessen, bewegen tussen de lessen en bewegen na schooltijd.
4 (B)	We leiden minimaal 400 (unieke) inwoners toe naar een geschikte sportactiviteit om in beweging te komen. We zetten hiervoor een beweegcoach en vitaliteitstest in en organiseren beweeggroepen.
4 (R)	Sport in Rheden heeft 358 inwoners via beweegcoach, vitaliteitstesten en beweeggroepen geholpen naar een voor hen geschikte beweegactiviteit.
5 (B)	Minimaal 400 inwoners sporten en bewegen via doelgroepactiviteiten en therapieprogramma's in het doelgroepenbad van het Biljoenbad.
5 (R)	In het zwemseizoen zijn 258 inwoners bereikt met aangepaste beweegactiviteiten en therapie programma's in het water (bijv. zwemmen met chronische pijn, artrose, reuma, hydrotherapie van een fysiotherapeut of zwemmen met dementie van een zorghuis). Het aantal wekelijkse groepen is gegroeid van 13 ('21-'22) naar 21 ('22-'23). Er zijn 354 inwoners bereikt met vrij toegankelijke doelgroep activiteiten (bijv. Senioren Fit of Aqua Pilates).
6 (B)	Minimaal 1.000 inwoners nemen via een (online) activiteitenplatform (ontwikkeld in 2021) deel aan sport- of beweegactiviteiten bij een vereniging of aanbieder in de buurt.
6 (R)	Via de uitgifte van de gids Sjors Sportief / Creatief waren in 2022 576 inschrijvingen van basisschoolleerlingen op sportieve (473) en culturele (103) activiteiten bij lokale aanbieders. Onder middelbare scholieren waren dit er in totaal 103. Voor volwassenen en senioren hebben we de Activiteitengids Sociaal & Vitaal uitgebracht. Hier kunnen we minder duidelijk zien hoeveel volwassenen via deze uitgifte deelnemen aan activiteiten. De gids is bij 15.000 woonadressen huis-aan-huis verspreid.
7 (B)	We sluiten ons als Host-city aan bij het WK Volleybal Dames 2022. We organiseren in samenwerking met lokale volleybalclubs en andere partners een programma van (volleybal)side-events in de maanden voor en tijdens dit Wereldkampioenschap (vindt plaats in NL - Gelredome Arnhem). De side-events zijn erop gericht inwoners te enthousiasmeren voor volleybal en te werken aan een gezonde leefstijl.
7 (R)	In 2022 waren we tijdens het WK Volleybal Dames host-gemeente voor het team van Japan. Samen met volleybalclubs en andere partners hebben we in aanloop naar en tijdens het WK circa 20 verschillende side-events georganiseerd in het teken van Volleybal en Japan, zoals: aanleg van net-sportvelden op 3 locaties in de gemeente, volleybalclinics op scholen, een bedrijvenvolleybaltoernooi, watervolleybal in het zwembad en bezoek van wedstrijden.

Paraaf voor waarmerkingsdoeleinden behorende bij de controleverklaring d.d. 4 juli 2023:

8 (B)	We hebben een verkenning uitgevoerd waaruit duidelijk wordt of sportclubs in en om de kernen Velp en Dieren open staan voor een Open Club samenwerking (vergelijkbaar met de Zuidflank in Rheden).
8 (R)	Deze verkenning is in 2022 niet uitgevoerd. In 2023 gaan wij hiermee aan de slag in 2023 waarbij in een breder perspectief verkennen: maatschappelijke organisaties en sportverenigingen.
9 (B)	We stellen in 2022 een nieuw speelbeleid vast met concrete plannen om het percentage kinderen en jongeren dat buiten speelt te verhogen. We hebben in beleid aandacht voor: voldoende en uitdagende speelvoorzieningen (hardware) en activiteiten die buitenspelen stimuleren (software).
9 (R)	In februari 2022 is het nieuwe speelbeleid vastgesteld. We zijn daarna direct gestart met de uitvoering van het beleid: in 2022 is in samenwerking met kinderen en partners een uitvoeringsplan voor het stimuleren van buitenspelen (software) ontwikkeld. We zijn ook gestart met de realisatie van buurtspeeltuinen.
10 (B)	We ondersteunen initiatieven van inwoners en organisaties die bijdragen aan een beweegvriendelijke openbare ruimte. We blijven daarvoor alert op (subsidie)kansen, zetten onze eigen projecten in (bijv. Ik Buurt Mee) en helpen mee met planontwikkeling.
10 (R)	In 2022 hebben we verschillende initiatieven gerealiseerd of ondersteund: 1. Beweegtuin Park Daalhuizen Velp (loopt) 2. Beweegpark bij AV Gelre Dieren (loopt) 3. Openbare net-sportvelden 4. Multisport court Biljoenbad Velp 5. Recreatief wandelpad door Dorpspark De Laak (Zuidflank Rheden)

Tabel: resultaten Cultuur

Nr.	Resultaat
Doel 1: De actieve cultuurparticipatie is in 2026 op hetzelfde niveau als de nulmeting in 2018: 26% actief en 36% enigszins actief	
1 (B)	Met de podiumvoorziening maken wij 140 voorstellingen (film, theater en amateur) mogelijk op een professioneel podium in de gemeente Rheden.
1 (R)	Er zijn 71 filmvoorstellingen en 21 amateurvoorstellingen op een professioneel podium. In totaal 92 voorstellingen. Mede als gevolg van corona is het aantal voorstellingen minder dan voorgenomen.
2 (B)	Cultuurbedrijf RiQQ biedt voor alle basisschoolleerlingen drie cultuur-educatieve programma's aan: Reizen in de Tijd, Cultuureducatie met kwaliteit en Meer Muziek in de Klas.
2 (R)	Cultuurbedrijf RiQQ heeft in 2022 de programma's: Reizen in de Tijd, Cultuureducatie met kwaliteit en Meer Muziek in de klas aangeboden. In totaal hebben 9 basisscholen deelgenomen aan de programma's.
3 (B)	Via cultuurbedrijf RiQQ ondersteunen wij 28 amateurkunstverenigingen.
3 (R)	Cultuurbedrijf RiQQ heeft in 2022 achtentwintig amateurkunstverenigingen ondersteund.
4 (B)	Rheden heeft een voortrekkersrol bij de ontwikkeling van de regionale culturele infrastructuur. Samen met de gemeenten uit de regio 025 (Arnhem-Nijmegen) voeren wij een regionaal transformatieplan cultuur uit in 2022.
4 (R)	In 2022 is een transformatieplan cultuur in de Groene Metropoolregio opgesteld en voor de uitvoering hiervan heeft de provincie Gelderland middelen ter beschikking gesteld.

Paraaf voor waarmerkingsdoeleinden behorende bij de controleverklaring d.d. 4 juli 2023:

Tabel: resultaten Erfgoed

Nr.	Resultaat
Doel 1: Wij houden ons erfgoed in stand	
1 (B)	Wij stimuleren eigenaren via subsidies en advies om hun monument(en) te onderhouden en waar nodig te restaureren. We willen minimaal €100.000 aan externe cofinanciering verwerven voor de inzet van onderhoudssubsidies.
1 (R)	Er is in 2022 voor 49 gemeentelijke monumenten subsidie toegekend. Voor 2022 is hiervoor €40.500 aan provinciale subsidie aangetrokken. Binnen een meerjarige beschikking voor 2018-2022 was daarnaast €500.000 provinciale subsidie beschikbaar voor een kwaliteitsimpuls op historische landgoederen en buitenplaatsen. Voor de verduurzaming van erfgoed is €80.000 provinciale subsidie verkregen. Er is een Toetsing- en Uitvoeringskader vastgesteld waarmee de regeldruk voor eigenaren en gemeente is verminderd terwijl de informatievoorziening voor eigenaren beter en transparanter is geworden.
2 (B)	Waar nodig zetten we met eigenaren een verbeteringstraject in bij achterstallig onderhoud.
2 (R)	Er loopt -naast de reguliere restauraties- een verbeteringstraject voor een monument waar sprake is van zodanig ernstig achterstallig onderhoud dat de toekomst van het monument in gevaar was.
3 (B)	In verband met de toenemende leegstand van kerken leggen we een kerkenvisie ter besluitvorming voor.
3 (R)	De Toekomstverkenning Religieus Erfgoed is klaar en wordt april 2023 ter besluitvorming aan het college voorgelegd.
4 (B)	We werken samen met de partners in de Groene Metropoolregio aan de instandhouding van landgoederen en buitenplaatsen in de regio en hun bijdrage aan de regionale opgaven in het kader van klimaat en economie.
4 (R)	Samenwerking op het gebied van de historische landgoederen en buitenplaatsen lukt alleen nog met de andere vijf Veluwezoomgemeenten. Binnen de rest van de GMR ligt de focus vooralsnog meer op de Limes.
5 (B)	We breiden de sociale werkplekken via de Landgoedcoöperatie Veluwezoom uit met een derde dag voor zes personen.
5 (R)	De mensen die voor de Landgoedcoöperatie werken kunnen vanaf 2022 een derde dag werken op de aangesloten landgoederen.
6 (B)	Jong geleerd is oud gedaan: minimaal 50% van de leerlingen van de basisscholen in Rheden neemt deel aan het erfgoededucatieproject Reizen in de Tijd. In de aanloop naar 450 jaar Rheden bevorderen we daarnaast een zo breed mogelijke verspreiding van het stripboek over Rhedens verleden.
6 (R)	In 2022 hebben in totaal 45 leerlingen (groepen 6,7,en 8) deelgenomen aan het educatieprogramma. In 2022 is de les Reis naar de Toekomst voorbereid waaraan in 2023 10 groepen 7 deel kunnen nemen. Deze kinderen ontvangen het stripboek als onderdeel van de les. Daarnaast ontvangen ca. 200 kinderen in AZC's het stripboek als kennismaking met de geschiedenis van hun nieuwe woonplaats.
7 (B)	We actualiseren de beleidsnota Verbindend Verleden en stellen een nieuwe uitvoeringsagenda op, beide met input van inwoners, eigenaren en vrijwilligers.
7 (R)	Er is besloten om geen nieuwe sectorale erfgoednota op te stellen. Wel worden in 2023 erfgoedwensen opgehaald en ook via de dorpsgesprekken wordt input

Paraaf voor waarmerkingsdoeleinden behorende
bij de controleverklaring d.d. 4 juli 2023:

	opgehaald bij inwoners. De opgehaalde wensen worden in een uitvoeringsagenda verwerkt als input voor Omgevingsvisie en -plan.
Doel 2: We passen het erfgoedbeleid in het nieuwe systeem van de Omgevingswet in.	
1 (B)	Om aan de wettelijke eisen te voldoen, ontsluiten we alle erfgoedinformatie – in samenwerking met de vrijwilligers van Rheden op de Kaart - via een nieuwe database en een gebiedsatlas. Eind 2022 hebben we 50% van het beschermd erfgoed opgenomen in de database en zijn we halverwege met de ontwikkeling van de gebiedsatlas.
1 (R)	We hebben in 2022 50 % van het erfgoed opgenomen in de database. We zijn halverwege met de gebiedsatlas.
2 (B)	De commissie Ruimtelijke Kwaliteit, zoals vereist onder de Omgevingswet, is geïnstalleerd.
2 (R)	De commissie is per 1 januari 2023 (voorheen de beoogde datum van inwerkingtreding van de Omgevingswet) geïnstalleerd.
3 (B)	Voor erfgoedthema's leveren we conform de planning van het Programma Omgevingswet een bijdrage aan Omgevingsvisie en -plan.
3 (R)	Vanuit het erfgoedteam wordt meegedacht bij de totstandkoming van visie en plan en binnen beide trajecten is/wordt informatie aangeleverd aan de projectleiders.
Doel 3: We voeren het duurzaamheidsproject Maatwerk voor Monumenten uit.	
1 (B)	Als onderdeel van het Klimaatprogramma en de Erfgoednota voeren we dit project uit dat bestaat uit de advisering van eigenaren o.a. via de inzet van maatwerkscans en de subsidie van maatregelen die in die scans worden geadviseerd. Eind 2022 hebben we minimaal 100 adviesgesprekken gevoerd. Daarnaast maakt een gebiedsaanpak in Ellecom deel uit van dit project. Daarmee zijn we eind 2022 halverwege.
1 (R)	We hebben eind 2022 115 gesprekken gevoerd wat overeenkomst met ongeveer 15% van het monumentenbestand. De gebiedsaanpak in Ellecom heeft vertraging opgelopen vanwege een verlate oplevering (door het bureau dat hiervoor door de provincie is ingehuurd) van het cultuurhistorisch kader. Het vervolg staat nu voor september 2023 op de planning.
Doel 4: We voeren de agenda voor de beleving en vermarkting van de landgoederenzone Veluwezoom conform (de nog vast te stellen) planning uit.	
1 (B)	We werken samen met Wageningen, Renkum, Rozendaal, Arnhem, Brummen, eigenaren en ondernemers aan een betere toeristische ontsluiting en vermarkting van de gezamenlijke landgoederenzone. Daarin nemen we ook de wandelknooppunten mee. Hiermee leveren we ook een bijdrage aan het thema Ontspannen Regio van de Groene Metropoolregio.
1 (R)	Met de vijf andere Veluwezoomgemeenten hebben we in 2022 een Cultuur- en Erfgoedpact afgesloten met de provincie. Doel is om verspreid door de zone langs fietsknooppunten (de wandelknooppunten zijn nog niet klaar) in 2023 minimaal 10 belevingsobjecten te plaatsen die een breed publiek op een laagdrempelige manier informeren over de landgoederenzone. Hiervoor is €106.274 subsidie ontvangen. Bij voldoende cofinanciering kunnen nog eens 10 objecten worden geplaatst waarvoor additioneel €55.686 subsidie is toegezegd.

Paraaf voor waarmerkingsdoeleinden behorende
bij de controleverklaring d.d. 4 juli 2023:

Welke context speelde er?

Corona

In 2022 zijn de laatste rijksmaatregelen corona afgeschaald. Nog steeds heeft corona effect op onze inwoners. Zowel effecten voor inwoners die corona krijgen als de effecten voor mensen die corona hebben gehad of de effecten van de lockdowns.

Energiearmoede
De oorlog in Oekraïne heeft mede geleid tot stijgende energieprijzen en inflatie. De energierekening is voor een steeds groter wordende groep moeilijker te betalen. Energiearmoede treft zowel nieuwe groepen, denk aan mensen met een eigen woning maar zonder middelen om deze te verduurzamen, als mensen die sowieso al in bestaansonzekerheid leven. Het rijk heeft in 2022 ondersteunende maatregelen opgezet, waaronder een energietoeslag die de gemeente heeft uitgevoerd. Naast de uitkering van de energietoeslag in 2022 heeft de gemeenteraad in december 2022 een pakket ondersteunende maatregelen vastgesteld die in 2023 uitgevoerd worden. Het thema energiearmoede heeft veel impact op de inwoners en ook op de inzet van de gemeentelijke organisatie in de volle breedte.
Naast een pakket aan ondersteunende maatregelen energiearmoede zetten wij als gemeente een breder pakket aan maatregelen in, in de vorm van aanbod van energiecoaches en een witgoedregeling om op de middellange termijn effect te realiseren op de stijgende energielasten.

Vergrijzing

26% van de Rhedense inwoners is 65 jaar of ouder (tegenover ruim 19% landelijk). Komende jaren zal het aandeel senioren nog verder toenemen. Senioren blijven langer zelfstandig thuis wonen, waarmee zij ook langer verantwoordelijk zijn voor hun eigen huishoudboekje. De verwachting is dat er een steeds grotere groep inwoners een vorm van (lichte) langdurige administratieve ondersteuning nodig heeft.

Flexibilisering arbeidsmarkt
De arbeidsmarkt flexibiliseert, wat een nieuwe doelgroep met zich meebrengt voor het minima- en schuldhulpbeleid. Nieuwe groepen die hierdoor de aandacht verdienen, zijn: jongeren, flexwerkers en zelfstandigen met een middeninkomen.

Onderwijs

De Coronacrisis heeft ook in 2022 gevolgen voor kinderopvang, onderwijs en volwasseneneducatie. Er is sprake van ziekteverzuim, personeelstekorten en onderwijsaanbod dat niet door heeft kunnen gaan.

In 2022 is op het gebied van onderwijsachterstanden ingezet op het versterken kwaliteit van de voor- en vroegschool. Daarnaast is een onderzoek gestart om een wijkgerichte gezinsaanpak te versterken voor (laaggeletterde) ouders met jonge kinderen van 0-6 jaar. De Peutermonitor is actief werkzaam. Hierdoor heeft de gemeente met overzichtelijke dashboards inzicht in bereik en subsidiemiddelen voor VVE en peuteropvang.

Het Rijk geeft onderwijs en gemeente via het Nationaal Programma Onderwijs extra middelen om achterstanden die zijn opgelopen door de Coronacrisis zo veel mogelijk in te lopen tot 2025. In samenspraak met het onderwijs is extra ingezet op zorg (uren schoolmaatschappelijk werk, uren

Paraaf voor waarmerkingsdoeleinden behorende
bij de controleverklaring d.d. 4 juli 2023:

verzuimcoach), collectief cursusaanbod op scholen, en vakantieaanbod door lokale partners. In 2023 wordt ook gestart met aanbod voor een verlengde schooldag. Daarnaast zijn in 2022 twee taalklassen gestart voor leerlingen van het AZC en leerlingen uit Oekraïne.

Betaalbare zorg

Wij zien de vraag naar hulp en ondersteuning vanuit de Wet maatschappelijke ondersteuning steeds meer toenemen. Hiervoor zijn demografische ontwikkelingen, zoals ouder wordende inwonerspopulatie, een aanwijsbare grondslag. Daarnaast zien we ook dat bijvoorbeeld de toegang tot de langdurige zorg vanuit de Wet Langdurige Zorg steeds verder beperkt wordt en wij als gemeente de taakstelling hebben gekregen om hulp en ondersteuning te organiseren. Als gemeente hebben wij beperkte mogelijkheden om te sturen op bijvoorbeeld het vragen van een financiële eigen bijdrage. Wij zijn als gemeente de weg ingeslagen waarbij wij voor inwoners op een laagdrempelige manier hulp en ondersteuning willen bieden vanuit de Sociale Basis.

Woonplaatsbeginsel Jeugdwet

Op 1 januari 2022 is de Wet wijziging woonplaatsbeginsel Jeugdwet ingegaan. In de tweede helft van 2021 en in de eerste helft van 2022 is er gewerkt aan de overdracht van jeugdigen. In totaal zijn er 47 jeugdigen naar andere gemeenten overgedragen en 45 zijn er naar ons toegekomen. Tot eind 2022 konden gemeenten compensatie aanvragen voor een onverwacht hoger zorggebruik voor voogdij/18+. De aanvraag die de gemeente heeft ingediend is toegekend. De definitieve hoogte van het bedrag wordt in de mei-circulaire 2023 duidelijk.

Jeugdbeleid

De gemeente Rheden heeft ook in 2022 in de regio Centraal Gelderland op meerdere vlakken samengewerkt. Naast de regionale samenwerking op transformatie en inkoop zijn er steeds meer ontwikkelingen die om samenwerking vragen zoals de Gelderse Verbeteragenda Jeugdbescherming. Begin 2022 is de regiovisie "Samenwerking en opdrachtgeverschap jeugd, Wmo en beschermd wonen - Regio Centraal Gelderland" vastgesteld. De visie op samenwerking in de regio Centraal Gelderland is een uitwerking van de Norm voor Opdrachtgeverschap (NvO) die de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) namens alle Nederlandse gemeenten heeft opgesteld.

In 2022 zijn het Rijk en VNG niet tot overeenstemming gekomen over de Hervormingsagenda Jeugdzorg (lees Ontwikkelagenda in de begroting). De gesprekken lopen door in 2023.

De economische ontwikkelingen op het gebied van loon- en prijsstijgingen (inflatie) hebben een effect op de kosten die de gemeente maakt voor gecontracteerde partijen. Een fors hogere indexatie van tarieven, toenemende signalen over tekorten bij zorgpartijen, onder andere door stijgende loonkosten, energielasten, frictiekosten; krapte op de arbeidsmarkt.

De toestroom van vluchtelingen uit Oekraïne en andere landen, in combinatie met de opening van opvang en het azc in Velp hebben in 2022 niet tot een stijging van zorggebruik geleid in 2022.

Volksgezondheid
Corona heeft een grote invloed gehad en nawerking op leefstijl en de sociale en mentale gezondheid van inwoners. We hebben in 2022 extra programma's ingezet om inwoners te ondersteunen. Voorbeelden daarvan zijn extra sportieve, culturele en sociale activiteiten in alle schoolvakanties, extra schoolmaatschappelijk werk en extra cursusaanbod rondom welzijnsthema's. Dit loopt door in 2023.

Paraaf voor waarmerkingsdoeleinden behorende
bij de controleverklaring d.d. 4 juli 2023:

Landelijk zijn het Gezond & Actief Leven Akkoord (GALA) en het Integraal Zorg Akkoord (IZA) gesloten. De akkoorden leggen de nadruk op meer samenwerking tussen eerstelijnszorg en het sociaal domein, meer inzet op preventie en gezond leven en goede, toegankelijke en betaalbare zorg. Gekoppeld aan deze akkoorden is een nieuwe financiële regeling voor gemeenten ingevoerd: de Specifieke Uitkering Gezond & Actief Leven. Waar gemeenten voorheen op enkele gezondheidsthema's losse projectgelden ontving van het rijk, kunnen wij nu één grote uitkering voor de komende 4 jaar aanvragen. Er wordt in deze regeling geld beschikbaar gesteld voor 15 gezondheidsthema's (o.a. mentale gezondheid, eenzaamheid, welzijn op recept, Kansrijke Start, overgewicht, Sportakkoord en meer). De gelden hebben we aangevraagd. In 2023 ontwikkelen we een integraal plan.

De zorg staat onder druk. Corona heeft een groot beroep gedaan op medewerkers, gezorgd voor verschuiving van zorg en voor extra hulpvragen. We zien ook dat hulpvragen complexer worden (combinatie van problematiek). Ook neemt het aantal hulpvragen toe door toestroom van vluchtelingen (met vaak zwaardere hulpvraag). Tegelijkertijd wordt er meer flexibiliteit en gebruik van diverse (communicatie)kanalen gevraagd. We zien dat dit effect heeft op de ondersteuning die vanuit uitvoerende organisaties wordt verzorgd, zoals de Jeugdgezondheidszorg van de GGD. Een aantal taken hebben zij in 2022 afgeschaald. Momenteel werken we met hen aan een plan voor een Toekomstbestendige JGZ. We merken het ook bij partnerorganisaties, zoals huisartsenpraktijken. Het IZA en GALA gaan hierop in en we zijn hierover ook lokaal in gesprek met partners. Zo werken we in Velp-Rozendaal samen met zorgverzekeraars Menzis, eerstelijns zorgverleners en partners uit het sociaal domein aan een visie over gezondheid en samenwerking in 2030. Ondertussen maken we ook stappen in de praktijk met bijvoorbeeld de werkwijze Welzijn op Recept.

Volksgezondheid komt op steeds meer beleidsterreinen en opgaven terug. Denk aan thema's als de inrichting van de openbare ruimte (omgevingswet), het effect van het veranderende klimaat (weersextremen) en luchtkwaliteit. We zetten ons extra in bij projecten en ontwikkelingen om gezondheidskennis aan de voorkant toe te passen en mee te nemen in besluitvorming (health in all policies).

Sport & Bewegen
We constateren dat sportverenigingen voor verschillende uitdagingen staan. De sportdeelname in Nederland stijgt de laatste decennia, terwijl de deelname aan sport via een vereniging niet meegroeit. Je sportaanbod aan laten sluiten bij de veranderende behoeften van sporters, vrijwilligers werven, accommodatievraagstukken en bestaansrecht voor kleinere clubs zijn voorbeelden van vraagstukken die leven. We bekijken hoe we de Open Club aanpak verder kunnen uitbreiden en verenigingen kunnen helpen bij deze uitdagingen.

De stijgende energieprijzen zorgen bij sportclubs voor forse stijgingen van de energierekening. We helpen de clubs hun activiteiten te continueren met een lokaal Winterfonds, landelijke regelingen en het verduurzamen van hun accommodatie.

Inburgering
Op 1 januari 2022 is de nieuwe Wet Inburgering van kracht gegaan. Gemeenten zijn daarmee verantwoordelijk voor de begeleiding van statushouders (asiel- en gezinsmigranten) met als doel dat zij zo snel mogelijk naar vermogen mee kunnen doen in de samenleving, het liefst via betaald werk. Met de invoering van de nieuwe Wet Inburgering zijn gemeenten voortaan verantwoordelijk voor:

- De regie vanaf de opvang van de asielstatushouder;
- De uitvoering van de brede intake en het vaststellen van het Persoonlijk Plan Inburgering en Participatie (PIP);
- Financieel ontzorgen van asielstatushouders;
- Het aanbieden van de leerroutes (duale trajecten met taal & participatie) en de inkoop van deze routes voor asielstatushouders.

Paraaf voor waarmerkingsdoeleinden behorende bij de controleverklaring d.d. 4 juli 2023:

Begin 2022 is er wegens een fout bij DUO door het ministerie aan gemeenten opgelegd om nog niet met statushouders onder de nieuwe wet aan de slag te gaan. Eind maart waren de problemen opgelost en konden we aan de gang met de nieuwe werkwijze onder de nieuwe Wet. Vanwege de vastzittende asiel- en opvangketen, zijn in het begin met name statushouders onder de oude wet zijn gehuisvest in Rheden, waardoor de aantallen pas in Q3 2022 begonnen aan te trekken.

Doelstellingen en resultaten op het gebied van inburgering zijn geformuleerd onder 'Werk en re-integratie'.

Klimaatadaptatie

Droogte en watertekort
In de zomer van 2022 had Nederland te maken met een lange periode (april tot oktober) van droogte en watertekort. In juli en augustus 2022 werd opgeschaald naar het niveau 'dreigend watertekort' (niveau 1) en vervolgens een nationaal 'feitelijk watertekort (niveau 2). Naast de gevolgen voor verzilting en de scheepvaart (lage rivierwaterstanden), moesten ook sommige waterschappen en/of drinkwaterbedrijven maatregelen nemen om de droogte het hoofd te bieden en het water te verdelen. Met name in Overijssel en Gelderland kampten met dreigend watertekort voor bedrijven.

Hitte
De zomer van 2022 was heel warm, heel droog en extreem zonnig. Op 19 juli werd het extreem warm, waardoor het KNMI een deel van het land code oranje gaf. Bijna overal werd het in Nederland warmer dan 35°C. De eerste landelijke hittegolf was begin augustus en duurde acht dagen. Op 25 augustus 2022 was het de warmste dag ooit, waarbij de 2e nationale hittegolf een feit was. Augustus 2022 staat in de top 3 van de warmste augustusmaanden sinds 1901.

Ten aanzien van droogte was de gemiddelde neerslag was 135 mm. Normaal gesproken is dat 224 mm.

Het record voor zonnestraling uit 1976 werd een paar dagen voor het eind van augustus verbroken: gemiddeld waren er landelijk 835 zonuren. Dat is veel meer dan het langjarig gemiddelde van 640 zonuren.

Erfgoed

Vanaf het begin van corona is sprake geweest van een toename van het aantal aanvragen voor onderhoud en wijziging van monumenten. In de tweede helft van 2022 zagen we dit weer wat normaliseren. Door de energiecrisis is daarnaast meer vraag naar expertise over de verduurzaming van monumenten terwijl deze expertise landelijk en in de markt zeer schaars voorhanden is. Dat geeft veel extra werkdruk voor de DuMo-coach die Rheden in dienst heeft.
Het jaar stond verder in het teken van voorbereiding op de Omgevingswet: van de werving en instelling van de Commissie Ruimtelijke Kwaliteit tot het Omgevingswetproof ontsluiten van alle erfgoeddata.

Paraaf voor waarmerkingsdoeleinden behorende
bij de controleverklaring d.d. 4 juli 2023:

Wat is de bijdrage aan de Sustainable Development Goals (SDG)?

Taakveld(en)	Bijdrage aan SDG*
• 5.1 Sportbeleid en activering • 5.2 Sportaccommodaties • 5.3 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie • 5.5 Cultureel erfgoed • 5.6 Media • 6.1 Samenkracht en burgerparticipatie • 6.2 Wijkteams • 6.3 Inkomensregelingen • 6.6 Maatwerkvoorzieningen (WMO) • 6.71 Maatwerkdienstverlening 18+ • 6.72 Maatwerkdienstverlening 18- • 6.82 Geëscaleerde zorg 18- • 7.1 Volksgezondheid • 7.5 Begraafplaatsen en crematoria	• 1-2, 1-3 • 2-1 • 3-2, 3-3, 3-4, 3-5, 3-6, 3-7, 3-8, 3-9, 3-11 • 4-7 • 8-9 • 10-2 • 11-3, 11-4 • 12-B • 16-7, 16-8 • 17-16, 17-17, 17-18, 17-19

* Sustainable Development Goals, zie bijlage 8 voor een nadere toelichting

Verbonden partijen

Voor het bereiken van de doelstellingen van het programma, in het bijzonder de beoogde maatschappelijke effecten, heeft de gemeente Rheden zich met een aantal partijen verbonden waarin zij een bestuurlijk en een financieel belang heeft. Het gaat hier om de volgende organisaties:

- Modulair Gemeentelijke Regeling Sociaal Domein regio Centraal Gelderland (MGR);
- Veiligheids- Gezondheidsregio Gelderland Midden (VGGM);
- Vervoersorganisatie regio Arnhem Nijmegen (DRAN);
- Archeoregio Arnhem (waarin 10 gemeenten samen een regioarcheoloog in dienst hebben);

In de paragraaf Verbonden Partijen wordt nader inzicht gegeven in de beleidsmatige en financiële betrokkenheid en risico's van de gemeente in deze organisaties.

Paraaf voor waarmerkingsdoeleinden behorende bij de controleverklaring d.d. 4 juli 2023:

Wat heeft het gekost?

Programma 2. Welzijn

(Bedragen x € 1.000)	Rekening	Primi-tieve begroting	Gewijzig-de begro-ting	Rekening	Saldo
	2021	2022	2022	2022	2022
Lasten					
5.1 Sportbeleid en activering	291	469	404	449	-45
5.2 Sportaccommodaties	3.676	3.320	3.639	4.084	-445
5.3 Cultuurpresentatie, prod.partic.	955	693	694	874	-180
5.5 Cultureel erfgoed	762	199	884	600	285
5.6 Media	910	887	887	886	1
6.1 Samenkracht en burgerparticip.	3.251	3.528	3.849	3.066	783
6.2 Wijkteams	619	583	585	515	70
6.3 Inkomensregelingen	20.744	19.860	22.070	24.317	-2.246
6.6 Maatwerkvoorzieningen (WMO)	2.213	2.083	2.285	2.090	195
6.71 Maatwerkdienstverlening 18+	15.656	14.440	15.117	14.987	130
6.72 Maatwerkdienstverlening 18-	13.470	14.441	14.470	15.396	-927
6.82 Geëscaleerde zorg 18-	980	200	933	928	5
7.1 Volksgezondheid	1.421	1.660	1.719	1.653	66
7.5 Begraafplaatsen en crematoria	810	601	612	660	-48
subtotaal	65.756	62.964	68.148	70.505	-2.357
Baten					
5.1 Sportbeleid en activering	3	21	21	14	-7
5.2 Sportaccommodaties	1.185	1.087	1.323	1.569	246
5.3 Cultuurpresentatie, prod.partic.				150	150
5.5 Cultureel erfgoed	467	0	145	360	215
5.6 Media					0
6.1 Samenkracht en burgerparticip.	305	142	142	193	51
6.2 Wijkteams	46				0
6.3 Inkomensregelingen	16.569	15.780	14.118	15.366	1.247
6.6 Maatwerkvoorzieningen (WMO)	1.301	474	474	470	-3
6.71 Maatwerkdienstverlening 18+	152	5	505	503	-2
6.72 Maatwerkdienstverlening 18-	22	22	22	90	68
6.82 Geëscaleerde zorg 18-					0
7.1 Volksgezondheid	8			29	29
7.5 Begraafplaatsen en crematoria	805	806	806	660	-146
subtotaal	20.861	18.337	17.556	19.404	1.848
Saldo van baten en lasten	-44.895	-44.627	-50.592	-51.102	-510
Reserves					
Toevoeging	467		2.131	2.235	-104
Onttrekking	97	40	2.470	2.001	-469
Resultaat	-45.265	-44.588	-50.252	-51.335	-1.083

Paraaf voor waarmerkingsdoeleinden behorende bij de controleverklaring d.d. 4 juli 2023:

Belangrijkste afwijkingen

Ten opzichte van de gewijzigde begroting 2022 is het financieel effect van de mutaties in de jaarstukken 2022 per saldo € 1,1 mln nadelig. De belangrijkste mutaties kunnen als volgt worden toegelicht.

2. Welzijn

Taakveld (afwijkingen per taakveld => 50.000 saldo baten en lasten)	Bedrag in € 1.000	Inc. / Struct.
5.1 Sportbeleid en activering	-52	I
De op dit taakveld verantwoorde personeelskosten zijn lager dan begroot (€ +/+ € 37 k). Voor sportstimulering zijn extra uitgaven gedaan in het kader van de Covid-19 steunmaatregelen en is aan sportverenigingen € 12 k aan subsidies en € € 14 k ter compensatie van kosten CTB. Voor deze extra lasten heeft de gemeente van het Rijk extra middelen ontvangen. Daarnaast is er € 69 k uitgegeven aan middelen die geheel worden gedekt uit een specifieke uitkering Sportakkoord, waarvan de opbrengst onder TV 5.2 is verantwoord.		
5.2 Sportaccommodaties	-199	I
Het resultaat is samengesteld uit een aantal componenten die elkaar per saldo compenseren. Te noemen zijn als belangrijkste posten: • De op dit taakveld verantwoorde personeelslasten zijn hoger dan begroot (-/- € 168 k) onder andere door extra inhuur voor schoonmaakwerkzaamheden en toezicht zwembaden. Voor totaalanalyse personeelslasten verwijzen wij naar de paragraaf bedrijfsvoering onderdeel Personeel & Organisatie. • Hogere inkomsten zwemlessen en entreegelden (+/+ € 129 k) • Lagere inkomsten uit verhuur en ter beschikking stellen van sportaccommodaties (-/- € 53 k) • Hogere inkomsten vanuit het Rijk (+/+ € 185 k). Niet begroot waren de aangevraagde en toegekende uitkeringen voor Sportakkoord (+/+ € 69 k), compensatie van Ministerie van VWS voor gederfde huuropbrengsten en openhouden van zwembaden (+/+ € 72 k), waarvan een deel met terugwerkende kracht over 2021 en een nabetaling SPUK 2020 (+/+ € 44 k) • Met betrekking tot onderhoud (inclusief storting voorzieningen) van de sportaccommodaties is sprake van een nadeel van € 211 k.		
5.3 Cultuurpresentatie, -productie en -participatie.	-30	I
De overschrijding op dit taakveld bestaat voornamelijk uit verstrekte subsidies aan cultuurinstellingen in het kader van de Covid-steunmaatregelen (-/- € 23 k)		
5.5 Cultureel erfgoed	500	I
Dit taakveld omvat o.a. budgetten voor meerjarige projecten zoals de Gebiedsatlas en Maatwerk voor Monumenten waar deels ook externe subsidies voor zijn verkregen. Een substantieel deel (€ 257 k) hiervan is nog niet besteed. Daarnaast zijn in 2022 de in eerdere jaren ontvangen subsidiemiddelen voor kwaliteitsimpuls landgoederenzone Rheden (€ 217 k) vrijgevallen ten gunste van de exploitatie. De betreffende uitgaven voor kwaliteitsimpuls landgoederenzone hebben in voorgaande jaren (2021 en vorige) plaatsgevonden.		
5.6 Media	1	I

Paraaf voor waarmerkingsdoeleinden behorende bij de controleverklaring d.d. 4 juli 2023:

Geen nadere toelichting vereist.		
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	834	I
De onderschrijding kent een aantal componenten waarvan de belangrijkste zijn: • Er zijn lagere uitgaven voor Algemene Diensten & Toegang (+/+ € 164 k) en voor Leefbaarheid en Activering (+/+ € 156 k). Dit komt onder andere omdat veel activiteiten pas medio 2022 weer zijn opgestart als gevolg van corona. • Het budget vanuit de zgn. POK-middelen (ten behoeve van de verbetering van de gemeentelijke dienstverlening met als speerpunten de wijkteams en het rechtsbeschermingssysteem) nog niet besteed (+/+ € 161 k) • De uitgaven voor transformatie blijven achter op het bij de Winterrapportage 2022 opgehoogde budget (+/+ € 188 k) • De uitgaven aan buurtaccommodaties, buurtactiviteiten en wijkaanpak liggen onder het budget (=/+ € 125) als gevolg van uitstel van activiteiten door corona. Voor bestrijding van eenzaamheid zijn extra uitgaven gedaan in het kader van de Covid-19 steunmaatregelen (€ 20 k).		
6.2 Wijkteams	70	I
De onderschrijding bestaat onder andere uit lagere lasten Veilig Thuis (+/+ € 22 k) en lager lasten Preventief Jeugdbeleid (+/+ € 37 k), als gevolg van minder initiatieven in 2022.		
6.3 Inkomensregelingen	-999	I
De overschrijding van het budget is opgebouwd uit hogere lasten (-/- € 2.246 k) , die deels gecompenseerd worden door hogere baten (+/+ € 1.247 k). De hogere lasten bestaan met name uit: • hogere lasten BUIG (-/- € 95 k) • de lasten van kwijtscheldingen zijn lager dan begroot (+/+ € 37 k) • de uitgaven voor bijzondere bijstand zijn hoger dan begroot (-/- € 1.921 k), en bestaat voornamelijk uit een overschrijding van de energietoeslag (-/- € 467 k) en de lasten van de opvang vluchtelingen uit Oekraïne en asielzoekers (-/- € 1.515 k) (kosten voor opvang Oekraïne worden volledig vergoed, zie hogere baten). Daarnaast is er kleine onderschrijding van de lasten van de overige bijzondere bijstand inclusief armoedebeleid. Zo is de subsidie aan Leergeld m.b.t. het Kindpakket lager doordat als gevolg van Covid-19 minder gezinnen / kinderen zijn bereikt. • de op dit taakveld verantwoorde personeelslasten zijn hoger dan begroot (-/- € 245 k) door onder andere hogere kosten voor functioneel beheer en de extra inzet voor de uitvoering van de energietoeslag. Voor totaalanalyse personeelslasten verwijzen wij naar de paragraaf bedrijfsvoering onderdeel Personeel & Organisatie. De hogere baten bestaan uit lagere baten BUIG (-/- € 267 k) en uit de vergoedingen voor de opvang vluchtelingen uit Oekraïne en asielzoekers (+/+ € 1.515 k). De gemeente Rheden is samen met twee andere regiogemeenten in overleg met het ministerie van SZW over het compenseren van het tekort middelen energietoeslag 2022.		

Paraaf voor waarmerkingsdoeleinden behorende bij de controleverklaring d.d. 4 juli 2023:

Indicatief zou het om een bedrag gaan van € 360 k. Een formeel besluit hierover ontbreekt nog.		
6.6 Maatwerkvoorzieningen (WMO)	191	I
De onderschrijding is opgebouwd uit een aantal posten waarvan de belangrijkste zijn: • de lasten van het Wmo-vervoer (als onderdeel van het doelgroepenvervoer dat door de BVO DRAN wordt uitgevoerd) zijn, deels nog door de Corona-beperkingen en -ontwikkelingen, lager dan begroot (+/+ € 108 k) • de eigen bijdrage voor Wmo-voorzieningen is hoger dan begroot (+/+ € 25 k) • lagere lasten voor hulpmiddelen (+/+ € 40 k) en lagere lasten voor woonvoorzieningen (+/+ € 10 k)		
6.71 Maatwerkdienstverlening 18+	127	I / S
De onderschrijding is op te splitsen in de volgende posten: • hogere lasten voor Huishoudelijke Hulp/Dagelijkse Ondersteuning (-/- € 53 k), onder andere door een verhoging van de kostprijs in de loop van het jaar. Deze overschrijding is structureel. • hogere lasten Gelrepas (-/- € 3 k) • lagere lasten Schulddienstverlening (+/+ € 71 k), • lagere lasten Coördinatie thuiszorg / mantelzorg / vrijwilligerswerk (+/+ € 35 k) • lagere lasten Activerend Werk / Module 8 (+/+ € 113 k) • lasten collectief vervoer dagbesteding (als onderdeel van het doelgroepenvervoer dat door de BVO DRAN wordt uitgevoerd) zijn hoger dan begroot (-/- € 7 k) • de lasten van ZiN (Zorg in Natura) – Begeleiding (inclusief aandeel Sociale Basis) zijn lager dan begroot (+/+ € 149 k). In de lasten van ZiN is een bedrag opgenomen voor meerkosten bij zorgaanbieders als gevolg van Corona-beperkingen (€ 34 k). Voor de meerkosten heeft de gemeente extra middelen ontvangen van het Rijk. • hogere lasten voor Pgb (-/- € 2 k) • per saldo lagere lasten voor uitvoering en innovatie (+/+ € 130 k) • de op dit taakveld verantwoorde personeelslasten zijn hoger dan begroot (-/- € 305 k) als gevolg van het inhuren van extra, ingehuurde medewerkers voor het beoordelen, toewijzen, registreren en vervolgen van zorgaanvragen. Voor totaalanalyse personeelslasten verwijzen wij naar de paragraaf bedrijfsvoering onderdeel Personeel & Organisatie. In het kader van schuldhulpverlening zijn extra uitgaven gedaan in het kader van de Covid-19 steunmaatregelen (€ 88 k).		
6.72 Maatwerkdienstverlening 18-	-859	I
De overschrijding is op te splitsen in de volgende posten:		

Paraaf voor waarmerkingsdoeleinden behorende bij de controleverklaring d.d. 4 juli 2023:

• de lasten collectief vervoer instellingen (als onderdeel van het doelgroepenvervoer dat door de BVO DRAN wordt uitgevoerd) zijn hoger dan begroot (-/- € 3 k) • de lasten van ZiN (Zorg in Natura) – Jeugdzorg (inclusief aandeel Sociale Basis en Lumpsum-afspraken) zijn lager dan begroot (-/- € 24 k). In de lasten van ZiN is een bedrag opgenomen voor meerkosten bij zorgaanbieders als gevolg van Corona-beperkingen (€ 21 k).Voor de meerkosten heeft de gemeente extra middelen ontvangen van het Rijk. • lagere lasten voor Pgb (+/+ € 123 k) • per saldo lagere lasten voor uitvoering en innovatie (+/+ € 23 k) • de op dit taakveld verantwoorde personeelslasten zijn hoger dan begroot (-/- € 978 k) als gevolg van het inhuren van extra, ingehuurde medewerkers voor het beoordelen, toewijzen, registreren en vervolgen van zorgaanvragen. Voor totaalanalyse personeelslasten verwijzen wij naar de paragraaf bedrijfsvoering onderdeel Personeel & Organisatie.		
6.82 Geëscaleerde zorg 18-	5	I
Op dit taakveld zijn opgenomen de lasten van jeugdzorg (ZiN)gericht op bescherming en veiligheid. De aantallen jeugdigen met een jeugdbeschermingsmaatregel en/of jeugdreclasseringsmaatregel zien we de laatste jaren iets afnemen.		
7.1 Volksgezondheid	95	I
De onderschrijding komt voornamelijk voort uit de lagere lasten voor collectieve preventie GGZ (+/+ € 42 k) doordat er minder subsidies zijn verstrekt en uit lagere lasten voor Jeugdgezondheidszorg (+/+ € 90 k) doordat het budget Gezond in de Stad (€ 54 k) niet is besteed.		
7.5 Begraafplaatsen en crematoria	-194	I
Dit betreft enerzijds een voordeel (€ 78k) op de legesopbrengsten (zie toelichting bij paragraaf lokale heffingen) en anderzijds een nadeel (€ 221k) m.b.t. de onttrekking aan de voorziening onderhoud graven. Tevens is er sprake van diverse overige afwijkingen.		
0.10 Mutaties reserves	-573	I
Het saldo van de overschrijding bestaat uit: • niet verwerkte begrote onttrekking reserves Sportbedrijf (-/- € 40 k) • een lagere onttrekking reserve COVID-19 dan begroot (-/- € 9 k) • niet verwerkte begrote onttrekking reserve Cultureel Erfgoed (-/- € 468 k) • niet begrote toevoeging aan bestemmingsreserve NTBGB (Gezond in de Stad) in verband met niet besteden incidenteel budget (-/- € 54 k) • niet begrote toevoeging aan bestemmingsreserve NTBGB (Inclusieagenda) in verband met niet besteden incidenteel budget (-/- € 50 k) • niet begrote onttrekking aan bestemmingsreserve NTBGB (Doorstroommakelaar) in verbandmet besteden van een deel van het incidenteel budget uit 2021 (+/+ € 48 k).		
Totaal	**-1.083**	

Paraaf voor waarmerkingsdoeleinden behorende bij de controleverklaring d.d. 4 juli 2023:

3 Gebiedsontwikkeling

Wat hebben we bereikt?

2022 is een jaar dat gekenmerkt wordt door ingrijpende gebeurtenissen in de samenleving, zoals de oorlog in Oekraïne, stikstofdiscussies en energiecrises. Ook dit heeft effect op de ruimtelijke ontwikkelingen in onze gemeente.

Er is een landelijk tekort aan woningen en ook in Rheden wordt ingezet op de realisatie van extra woningen. Hiervoor zijn diverse plannen in voorbereiding genomen. In 2022 zijn startnotities rondom woonwagenbeleid en woonzorg in de raad vastgesteld. Daarnaast zijn afspraken gemaakt met de woningbouwcorporaties over o.a. het verduurzamen van de woningvoorraad.

Bij de ontwikkeling van ruimtelijke plannen spelen klimaatadaptatie, biodiversiteit en energietransitie een belangrijke rol. Samen met bewoners werden in 2022 bijvoorbeeld inrichtingsplannen uitgewerkt om tot een groenere inrichting te komen. Daarnaast werden leningen verstrekt voor het verduurzamen van woningen en zijn ruim 6000 waardebonnen uitgegeven voor isolerende maatregelen aan woningen.

In 2022 is nieuw beleid vastgesteld voor laadinfrastructuur, het biodiversiteitsplan, maar ook het speelruimtebeleid. Er is gestart met de aanleg van laadpalen en er zijn twee buurtspeeltuinen gerealiseerd. Maar er zijn bijvoorbeeld ook weer vele lichtmasten voorzien van led, waardoor 70% van alle lichtmasten in Rheden nu van led is voorzien.

De gemeenteraad heeft het Masterplan Veluwezoom vastgesteld. Het gemeentehuis is gesloopt en de aanbesteding voor de nieuwbouw gestart in dit jaar.

Welke doelen zijn gerealiseerd?

Tabel: gerealiseerde doelen Gemeentelijk vastgoed

Nr.	Doel
1 (B)	Doel 1: het vastgoed dient functioneel, duurzaam en in toenemende mate circulair te zijn binnen kostenefficiënte kaders.
1 (R)	In 2022 is er gewerkt aan de uitvoering van het meerjarenonderhoudsplan (MJOP) van de panden die in eigendom zijn bij Gemeente Rheden. Daarnaast zijn de voorbereidingen getroffen voor de aanbesteding voor het preventief en correctief onderhoud in 2023, waarin we circulariteit ook een plek geven. In 2023 herzien we de MJOP's van de verschillende panden, ook hiervoor zijn in 2022 voorbereidingen getroffen.

Paraaf voor waarmerkingsdoeleinden behorende bij de controleverklaring d.d. 4 juli 2023:

Tabel: gerealiseerde doelen Mobiliteit, infra en beheer openbare ruimte

Nr.	Doel
1 (B)	Doel 1: Behoud en versterking van een veilige, bereikbare en schone woon-, werk- en leefomgeving.
1 (R)	We hebben in 2022 verder gewerkt aan een veilige en bereikbare woon-, werk en leefomgeving. Dit door het initiëren, voorbereiden en uitvoeren van diverse (beleids) projecten in de openbare ruimte. Wij hebben de openbare ruimte in 2022 beheerd conform de in december 2021 door de Raad vastgesteld integraal beheerplan met onderliggende beheerplannen wegen, groen en spelen. Hierin zijn de beheer- en uitvoeringsplannen verder uitgewerkt op basis van het areaal en het beschikbare budget. In 2022 is binnen het beheer en de herinrichting van de openbare ruimte daar waar mogelijk een bijdrage geleverd aan klimaatadaptatie en het tegengaan van hittestress.

Tabel: gerealiseerde doelen Natuur en landschap

Nr.	Doel
1 (B)	Doel 1: Het behouden, benutten en versterken van het Rhedens (cultuur)landschap.
1 (R)	
2 (B)	Doel 2: Het duurzaam in stand houden en waar mogelijk uitbreiden van de huidige natuurwaarde en biodiversiteit van de natuurgebieden.
2 (R)	Op 28 juni 2022 is het beleidsnota Biodiversiteitsplan 2022-2032 door de Raad vastgesteld. De hiervoor benodigde middelen zijn eind van het jaar in de begroting vastgesteld. Eind 2022 is gestart met de werving van de ecoloog biodiversiteit en met de opstart van de uitvoering van het uitvoeringsprogramma.

Tabel: gerealiseerde doelen Ruimtelijk kader, ondersteunen en nemen van initiatieven voor gebiedsontwikkeling

Nr.	Doel
1 (B)	Doel 1: op 1 juli 2022 zijn we inhoudelijk en organisatorisch klaar voor de invoering van de Omgevingswet.
1 (R)	Zoals al meegedeeld in de Raadsinformatiebrief van 13 december 2022 voldoen wij aan alle eisen en is opvolging gegeven aan de adviezen.
2 (B)	Doel 2: samen met initiatiefnemers nieuwe gewenste ontwikkelingen realiseren
2 (R)	In 2022 hebben we de ruimtelijke initiatieven, daar waar mogelijk, een stap verder geholpen. In de factsheets is in december 2022 de actuele stand van zaken van de meest aansprekende gebiedsontwikkelingen gedeeld met de gemeenteraad.

Tabel: gerealiseerde doelen Wonen

Nr.	Doel
1 (B)	Doel 1: Het terugdringen van het woningtekort.
1 (R)	Er zijn 32 woningen toegevoegd en inzet op regionale samenwerking en afspraken.
2 (B)	Doel 2: Een aantrekkelijke woningvoorraad voor jong en oud.
2 (R)	Startnotities woonwagenbeleid en woonzorgvisie zijn vastgesteld.
3 (B)	Doel 3: Meer veerkracht in kwetsbare wijken.

Paraaf voor waarmerkingsdoeleinden behorende bij de controleverklaring d.d. 4 juli 2023:

3 (R)	Wijkvisie Stenfert is opgeleverd en doelgroepenverordening is vastgesteld.
4 (B)	Doel 4: Duurzame woningen en natuurinclusieve wijken.
4 (R)	Afspraken woningcorporaties over verduurzamen woningen met slechte labels en de gemeente heeft energie bespaarpakketten aangeboden aan inwoners.

Welke resultaten zijn in 2022 gerealiseerd?

Tabel: resultaten Gemeentelijk vastgoed

Nr.	Resultaat
Doel 1: het vastgoed dient functioneel, duurzaam en in toenemende mate circulair te zijn binnen kosten-efficiënte kaders.	
1 (B)	Minimaliseren van de categorie "Overig vastgoed"
1 (R)	In 2022 hebben er diverse transacties plaatsgevonden, met name gericht op de verkoop van groenstrookjes of afkoop van erfpacht. De vastgoedportefeuille is inmiddels geminimaliseerd tot een compacte kernportefeuille, gericht op Beleidsvolgend vastgoed of Vastgoed voor eigen huisvesting.
2 (B)	Doorvoeren van de kostprijs dekkende huur voor categorie "Beleidsvolgend vastgoed"
2 (R)	Het doorvoeren van de kostprijs dekkende huur vraagt veel capaciteit, zowel bij vastgoed als bij financiën. Er zijn in 2022 geen verdere stappen op dit onderdeel gezet.
3 (B)	Onderhoud conform jaarplanning
3 (R)	Het onderhoud van 2022 wordt in Q2 2023 afgerond.
4 (B)	Verduurzaming Theothorne
4 (R)	De verduurzaming van Theotorne is verder voorbereid, zowel in het technische ontwerp als de aanloop naar de aanbesteding. Huidige marktontwikkelingen zorgen ervoor dat de projectfactoren Tijd, Geld en Kwaliteit niet altijd volledig beheersbaar zijn. Verder moet er tijdig met Sport in Rheden worden gekeken naar mogelijkheden voor tijdelijke sportlocaties.
5 (B)	Verder uitvoering geven aan het project Gemeentehuis
5 (R)	De circulaire sloop van het oude gemeentehuis is in 2022 afgerond. De aanbesteding voor de realisatie van nieuwbouw heeft in 2022 grotendeels plaatsgevonden. In 2023 wordt de aanbesteding afgerond en wordt er gestart met de bouw.

Tabel: resultaten Mobiliteit, infra en beheer openbare ruimte

Nr.	Resultaat
Doel 1: Behoud en versterking van een veilige, bereikbare en schone woon-, werk- en leefomgeving	
1 (B)	We maken in 2022 een plan van aanpak voor een gemeentelijk Mobiliteitsplan. Met het nieuwe plan (2023) leggen we op gemeentelijk niveau de gewenste wegcategorisering, nieuwe koers en het beleid vast voor alle onderwerpen binnen mobiliteit en verkeer. Dit vervangt de huidige plannen.
1 (R)	Verdere voorbereiding heeft plaatsgevonden en ook is koppeling en afstemming gezocht met omliggende overheden en partijen. Zo maken de gemeenten Arnhem en Renkum en ook de Groene Metropoolregio gelijktijdig nieuw mobiliteitsbeleid.
2 (B)	In onder andere Rheden en De Steeg breiden we 30km-zones uit in bestaande woonbuurten. Dit in overleg met betrokkenen en beperkte middelen.

Paraaf voor waarmerkingsdoeleinden behorende bij de controleverklaring d.d. 4 juli 2023:

2 (R)	De verdere voorbereiding en bewonerscommunicatie is doorlopen en de projecten zijn startklaar gemaakt.
3 (B)	Met de uitwerking van het Masterplan Veluwezoom gaan we het recreatieverkeer slimmer sturen. In 2022 voeren we ter voorbereiding verkeersonderzoeken hiervoor uit.
3 (R)	Er hebben tellingen en een kentekenonderzoek plaatsgevonden. Verdere uitwerking van de onderzoeken volgt binnen het uitvoeringsprogramma van Masterplan Welkom Veluwezoom.
4 (B)	We pakken verkeersonveiligheid risicogestuurd en integraal aan. We sluiten aan bij het landelijke strategisch plan verkeersveiligheid (SPV2030). In 2022 maken we via regio en provincie een start voor het meeliften van projecten in de tweede tranche van het SPV2030 (openstelling verwacht in najaar 2022).
4 (R)	De landelijke SPV-subsidie is aangevraagd en verkregen. Met ruim 175.000 euro extra middelen zetten we in op extra verkeersveiligheid in enkele projecten. Dit betreffen de 30km-zones in Rheden en de aanpak van het centrale kruispunt in De Steeg. Deze laatste is verbonden aan het project Fietsmaatregelen Velp-Dieren, waarvoor de gemeenteraad in 2022 een startnotitie vaststelde. De gesubsidieerde maatregelen moeten uiterlijk in 2027 gerealiseerd zijn.
5 (B)	We maken een visie voor de laadinfrastructuur in de gemeente. Daarnaast streven we om in 2022 vraaggestuurd 15 extra oplaadpunten te realiseren.
5 (R)	De visie Laadinfrastructuur is in 2022 door de gemeenteraad vastgesteld. In 2022 zijn in de gemeente 7 oplaadpalen op straat geplaatst. Dit waren vraaggestuurde oplaadpalen. Voor 15 oplaadpalen (waarvan 10 proactieve) is ook alle voorbereiding in 2022 gereed en definitief gemaakt. Echter, heeft door onvoorziene materiaal- en personeelsproblemen bij de nieuwe concessiehouder de daadwerkelijk plaatsing zelf niet plaatsgevonden in 2022. De plaatsing gebeurt in de eerste helft van 2023. In totaal stonden er eind 2022 in onze gemeente 54 openbare oplaadpalen.
6 (B)	Samen met partners in Oost-Nederland toetsen wij in reguliere overleggen de ontwikkeling van het spoorgoederenvervoer, het vervoer van gevaarlijke stoffen en de wettelijke naleving hiervan over de IJssellijn. Hiernaast wil ProRail in 2022 tien overwegen in de gemeente aanpakken en veiliger maken.
6 (R)	De overleggen, samenwerking en lobby hebben verder vervolg gekregen. Voor de noordelijke aftakking van de Betuweroute is men bij de onderzoeksvraag om nut en noodzaak hiervan nader te onderzoeken. In november 2022 heeft ProRail 6 van de 10 geplande overwegen aangepakt. Dit zijn de Pinkelseweg, Schaarweg, Havelandseweg, Middachten, Hofstetterlaan en de Lange Juffer. Vier andere overwegen worden in 2023/2024 ingepland door een langer benodigde voorbereiding.
7 (B)	In 2021 is het Beleidsplan openbare verlichting vastgesteld. In 2022 wordt de verdere uitrol van duurzame verlichting uitgevoerd op basis van het meerjarenrenovatieplan. In 2022 vervangen we 178 stuks lichtmasten en armaturen. Vanaf 2022 monitoren we op basis van het energiepeil 2022 en brengen we de besparing van energiekosten in beeld.
7 (R)	In 2021-2022 zijn er 267 stuks lichtmasten en armaturen verled, dit heeft een energiebesparing opgeleverd van 65572 kWh. Dit betekent dat er in 2022, 71 % van het totale areaal (7091) van lichtmasten en armaturen in de gemeente Rheden is verled. In een benchmark met 77 andere gemeenten blijkt dat dit gemiddeld op circa 51% zit.
8 (B)	We beheren de openbare ruimte volgens de in 2021 vastgestelde beheerplannen, waarbij de kwaliteitsniveaus in de verschillende gebieden zijn afgestemd op de beschikbare middelen.
8 (R)	Wij hebben de openbare ruimte in 2022 beheerd conform de in december 2021 door de Raad vastgesteld integraal beheerplan met onderliggende beheerplannen

Paraaf voor waarmerkingsdoeleinden behorende
bij de controleverklaring d.d. 4 juli 2023:

	wegen, groen en spelen. Waarbij op basis van monitoring de openbare ruimte minimaal voor 90% voldeed aan de CROW kwaliteitsnormering B (basis). Uitzondering is wegen, deze is vastgesteld op CROW kwaliteitsnormering C (laag) en ook deze voldeed op basis van monitoring voor minimaal 90% aan dit niveau.
9 (B)	We ambiëren de, in het kader van klimaatadaptatie, bij onderhoud en herinrichting van de openbare ruimte de hoeveelheid verharding met 20% te reduceren. We zien echter dat 20% terugbrengen van verharding zonder dat dit ten koste gaat van de functie, moeilijk haalbaar blijkt.
9 (R)	Vanuit het Watertakenplan Olburgen 2023-2027 geldt de randvoorwaarde om minimaal (gemiddeld) 10% niet functionele verharding om te vormen naar groen. Niet in alle projecten in de openbare ruimte is het reduceren van verharding met 10% haalbaar, door aanwezige functies en gebruik (bijvoorbeeld project Tuinstraat Velp).
10 (B)	Het areaal aan groenadoptie wordt in 2022 uitgebreid met 5%, van 26.000 m2 naar ruim 27.000 m2
10 (R)	Voor groenadoptie is uitbreiding van het areaal met 5% ruim behaald: het areaal op 1-1-2023 betreft 31.600 m2. Hiermee zitten we inmiddels al op het verwachte resultaat van 2023. Vanzelfsprekend gaan we door met de uitbreiding daar waar mogelijk en zullen we het resultaat voor 2023 bijstellen.
11 (B)	Buitenspelen is een van de belangrijkste vormen van bewegen voor kinderen en draagt bij aan een sterke, betrokken wijk. In 2022 stellen we een nieuw speelruimtebeleid vast. De vorige speelbeleidsnota was gericht op het aanbieden van voldoende speelvoorzieningen voor kinderen in gemeente Rheden. Dit nieuwe speelruimtebeleid heeft een andere focus: hoeveel en hoelang kinderen en jongeren buiten spelen en sporten bepaalt het succes van het speelruimtebeleid. Buitenspelen draagt bij aan de gezondheid van kinderen en het halen van de beweegnorm, zie ook programma 2.
11 (R)	In februari 2022 is het nieuwe speelbeleid vastgesteld. We zijn daarna direct gestart met de uitvoering van het beleid: in 2022 is in samenwerking met kinderen en partners een uitvoeringsplan voor het stimuleren van buitenspelen (software) ontwikkelt. We zijn ook gestart met de realisatie van buurtspeeltuinen, o.a. Koningsland in Rhedens en de buurtspeelplek Jan Ligthartlaan in Laag-Soeren.
12 (B)	Voor de herinrichting en vervanging binnen de openbare ruimte worden de verschillende planningen van riolering (WTPO), wegen, groen, verkeersveiligheid, woningbouw en aanbrengen van voorzieningen voor mindervaliden afgestemd en geprioriteerd. Vanuit het WTPO en de initiatieven RO worden ook in 2022 verschillende integrale investeringsprojecten opgestart en gerealiseerd, waaronder de Zuider-parallelweg Velp en clusters Dieren. Daarnaast zijn we gestart met het project Oranjebuurt, dat een doorlooptijd heeft t/m 2024.
12 (R)	Aanpak/uitvoering is zoals omschreven voorbereid en gerealiseerd. 2 x per jaar wordt gerapporteerd in de financiële commissie en daarmee nemen we de Raad mee over de voortgang in de realisatie van de grote civiele projecten.
13 (B)	In alle projecten en het beheer passen we een integrale aanpak toe en nemen expliciet klimaatdaptieve maatregelen mee. In 2022 zijn dit o.a. de volgende projecten: Oranjeweg Rheden, Annastraat en Tuinstraat Velp en de Oranjebuurt. In de uitwerking hiervan, bestaat de mogelijk dat voor de extra maatregelen, aanvullend budget nodig is. We maken hierbij een koppeling met programma 2 volksgezondheid.
13 (R)	Aanpak/uitvoering is zoals omschreven voorbereid en gerealiseerd. De Tuinstraat is in 2022 gerealiseerd. Het ontwerpproces voor de Oranjebuurt is met inwoners afgerond waarbij binnenkort gestart wordt met de uitvoering. De processen voor de Oranjeweg en Annastraat lopen momenteel.

Paraaf voor waarmerkingsdoeleinden behorende bij de controleverklaring d.d. 4 juli 2023:

	Daarnaast is in een aantal woonstraten vergroening gerealiseerd: de Oranjeweg in Rheden (2000m2) en de Julius Röntgenlaan in Dieren (70 m2) en zijn er extra bomen geplant in Velp-Zuid.

Tabel: resultaten Natuur en landschap

Nr.	Resultaat
Doel 1: Het behouden, benutten en versterken van het Rhedens (cultuur)landschap.	
1 (B)	Wij brengen onze doelstellingen voor het versterken van de ecologische, landschappelijke en recreatieve verbinding IJssel-Veluwe, met behoud van bestaande ruimte voor agrariërs, actief in bij onze eigen projecten en die van derden.
1 (R)	In alle projecten, zowel intern als extern, en zowel klein als groot brengen wij onze ambities voor versterking en verbinding van de ecologische en landschappelijke waarden tussen Veluwe en IJssel. Voorbeelden van grote projecten zijn het Groenblauwe Raamwerk van de Groene Metropoolregio, het Masterplan Veluwezoom, het Rivierklimaatpark en de Havikerwaard. Voorbeelden van kleinere projecten zijn erftransformaties in het buitengebied. Hierbij zorgen we voor een goede landschappelijke inpassing die onze doelen versterkt. Datzelfde geldt voor het Dorpspark de Laak en voor woningbouwplannen zoals Bloemershof in Dieren. Daarnaast nemen we deel aan het pilotproject Natuurinclusieve Landbouw van de Provincie Gelderland. We zoeken hierin samen met de agrariërs in onze gemeente naar versterking van de landschappelijke en ecologische waarden, passend bij het onderliggende water- en bodemsysteem en bij de wensen van de agrariërs.
2 (B)	Als uitvoeringsproject van de Omgevingsvisie Buitengebied starten wij in 2022 met het opstellen van een Meerjaren Landschapsuitvoeringsprogramma voor de versterking van onze landschapskwaliteiten.
2 (R)	Het Uitvoeringsproject van de Omgevingsvisie Buitengebied hebben we uitgesteld. In 2023 lopen nog het traject voor de Omgevingsvisie en diverse grote projecten in het buitengebied. Aan het eind van 2023 wordt beter duidelijk waar we ons op willen richten bij het uitvoeringsprogramma. We doen dat in samenhang met onder andere klimaatadaptatie, versterking van de biodiversiteit en groen erfgoed. De input uit alle projecten nemen we mee om vervolgens een Meerjaren Landschapsuitvoeringsprogramma op te kunnen stellen.
Doel 2: Het duurzaam in stand houden en waar mogelijk uitbreiden van de huidige natuurwaarde en biodiversiteit van de natuurgebieden	
1 (B)	In 2022 werken we volgens de beheervisie Rozendaalse veld. De visie draagt bij aan het duurzaam in stand houden van het natuurgebied Rozendaalse veld met gepast medegebruik ten dienste van het algemeen belang van de inwoners en bezoekers van de gemeente Rheden.
1 (R)	We hebben maatregelen genomen ten behoeve van het open houden van heide en stuifzand, mede door inzet vrijwilligers. Ook hebben wij op diverse locaties het bos gerevitaliseerd. In ons heide- en stuifzandgebied hebben wij de huidige stand van de vegetatie en insecten gemonitord. Op Landgoed Beekhuizen zijn de paden en zichtlijnen hersteld.
2 (B)	Wij bestrijden invasieve exoten, ziekten en plagen tot een beheersbaar niveau. In 2022 blijft de focus op de eikenprocessierups, Japanse duizendknoop, reuzen berenklauw en Amerikaanse vogelkers.
2 (R)	In 2022 zijn alle locaties van de Japanse Duizendknoop gemonitord. Uit de monitoring blijkt dat de methode zeven van grond, nog steeds effect heeft.

Paraaf voor waarmerkingsdoeleinden behorende bij de controleverklaring d.d. 4 juli 2023:

	Ook 2022 was vergeleken met voorgaande jaren een relatief rustig jaar op het gebied van eikenprocessierups. Over het algemeen waren er evenveel eiken besmet maar zaten er minder nesten in de boom en ook kleiner. We zien ook dat het landelijk terugloopt, hierdoor was de overlast een stuk minder.
3 (B)	We stellen een biodiversiteitsplan op en dit wordt in 2022 aan de raad voorgelegd op basis van de eerder vastgestelde startnotitie. De huidige rol van de gemeente Rheden in het kader van biodiversiteit is met name het toetsen van plannen gebonden aan wet- en regelgeving, adviseren in gemeentelijke projecten en biodiversiteit speelt een rol in het gemeentelijk beheer. Biodiversiteit staat op dit moment zó onder druk dat extra inspanningen wenselijk en nodig zijn.
3 (R)	Op 28 juni 2022 is het beleidsnota Biodiversiteitsplan 2022-2032 door de Raad vastgesteld. Eind 2022 is gestart met de werving van de ecoloog biodiversiteit en met de uitvoering van het uitvoeringsprogramma.
4 (B)	Revitalisering Beekhuizense bossen: Van de circa 150 ha aan bosareaal wordt 12 ha. (8%) omgevormd naar een klimaatbestendiger bos met een zo hoog mogelijke houtwaarde cq. CO2 vastlegging. Door meerdere ingrepen (verjonging, bodemverwonding en aanplant van verschillende boomsoorten) gaan we dit bewerkstelligen.
4 (R)	De revitaliseringswerkzaamheden zijn conform plan uitgevoerd.

Tabel: resultaten Ruimtelijk kader, ondersteunen en nemen van initiatieven voor gebiedsontwikkeling

Nr.	Resultaat
Doel 1: Bij inwerkingtreding van de Omgevingswet in 2022 staan we inhoudelijk en organisatorisch klaar.	
1 (B)	Bij inwerkingtreding van de Omgevingswet kan aan alle 19 eisen in het overzicht 'Minimale acties Omgevingswet' van de VNG worden voldaan en zoveel mogelijk van de 8 adviezen opgevolgd.
1 (R)	Zoals al meegedeeld in de RIB van 13 december 2022 voldoen wij aan alle eisen en is opvolging gegeven aan de adviezen.
2 (B)	Onze systemen zijn in staat om aanvragen of meldingen vanuit de landelijke voorziening Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO) te doen of ontvangen. In de loop van 2022 kunnen Initiatiefnemers voor de meest voorkomende activiteiten via vragenbomen checken of er een vergunning of melding nodig is.
2 (R)	Bij inwerkingtreding van de wet (inmiddels voorzien op 1 januari 2024) zijn wij hiertoe in staat.
3 (B)	Het omgevingsrecht is op gemeentelijk niveau inzichtelijk, voorspelbaar en gemakkelijk in het gebruik en geeft bestuurlijke afwegingsruimte.
3 (R)	Bij inwerkingtreding van de wet is onze regelgeving inzichtelijk middels het tijdelijk Omgevingsplan in het DSO. We werken nu aan het permanente Omgevingsplan om ook de voorspelbaarheid en het gebruiksgemak te vergroten.
4 (B)	De leefomgeving staat op een samenhangende manier centraal in beleid, besluitvorming en regelgeving.
4 (R)	In 2022 is gestart met de trajecten om te komen tot een integrale omgevingsvisie en een omgevingsplan.
5 (B)	Besluitvorming over projecten in de fysieke leefomgeving gaat sneller en beter.
5 (R)	De werkprocessen voor na inwerkingtreding omgevingswet zijn gereed. Bij inwerkingtreding van de omgevingswet zijn wij in staat om binnen de wettelijke termijn (veelal 8 weken) tot een besluit op een aanvraag te komen.
Doel 2: samen met initiatiefnemers nieuwe gewenste ontwikkelingen realiseren	

Paraaf voor waarmerkingsdoeleinden behorende bij de controleverklaring d.d. 4 juli 2023:

1 (B)	Wij geven in een vroeg stadium inzicht in de kansrijkheid van een ontwikkeling zodat onnodige inzet van middelen (bij de initiatiefnemer en de gemeente) wordt voorkomen. Bij nieuwe ontwikkelingen waarvoor wij een Quickscan opstellen, streven wij naar een termijn van 3 weken.
1 (R)	Nieuwe plannen worden besproken op het initiatievenoverleg waarbij aan het meest bepalende beleid en wetgeving wordt getoetst. Daarmee is het snel mogelijk een eerste inschatting van de kansrijkheid van een ontwikkeling aan te geven. Vanwege een gebrek aan capaciteit is een schriftelijke reactie binnen 3 weken niet altijd haalbaar gebleken.
2 (B)	Wij faciliteren, stimuleren en scheppen daar waar nodig (planologische) kaders voor het realiseren van de gewenste resultaten uit de programma's en wensen en/of initiatieven uit de samenleving. Wij begeleiden proactief ca. 120 ruimtelijke initiatieven die buiten de reguliere aan/verbouw richtlijnen vallen. Voorbeelden van grotere gebiedsontwikkelingen zijn ziekenhuisterrein Velp, woningbouw Imboslaan, Bloemershof, realisatie Zuidflank Rheden en het nieuwe gemeentehuis. Over de voortgang wordt twee keer per jaar gerapporteerd aan de gemeenteraad. Wij streven ernaar om zoveel mogelijk initiatieven onder de huidige wet ter besluitvorming aan te bieden.
2 (R)	In 2022 hebben we de ruimtelijke initiatieven, daar waar mogelijk, een stap verder geholpen. In de factsheets is de actuele stand van zaken van de meer aansprekende gebiedsontwikkelingen gedeeld met de gemeenteraad.
3 (B)	Wij stellen in samenwerking met Rozendaal en Natuurmonumenten, in 2022 een masterplan op voor een duurzame ontwikkeling van recreatie en natuur op de Veluwezoom. Wij betrekken hierbij omwonenden, ondernemers en belangenorganisaties actief.
3 (R)	In 2022 is het Masterplan Veluwezoom door de gemeenteraad vastgesteld. In de periode tussen 2023 en 2030 zullen de 24 projecten die in het plan zijn opgenomen stap voor stap, en in nauw overleg met direct belanghebbenden, verder worden uitgewerkt en gerealiseerd.
4 (B)	Wij geven samen met onze partners uitvoering aan de uitvoeringsagenda van de structuurvisies voor de dorpen en het buitengebied en stellen hiervoor een monitor op.
4 (R)	De uitvoeringsagenda wordt voortdurend gemonitord. Begin 2022 is de monitor met de gemeenteraad gedeeld.
5 (B)	Wij participeren actief in de Verstedelijkingsstrategie van de Metropoolregio Arnhem Nijmegen en vertalen die ontwikkeling naar onze lokale bijdrage.
5 (R)	Na de gemeenteraadsverkiezingen zijn de bestuurlijke posities herverdeeld. Rheden participeert de komende periode met 4 College-leden actief in de verschillende opgaves. In 2022 is gestart met de gebiedsuitwerking Veluwe (Barneveld, Ede, Wageningen, Renkum, Arnhem, Rozendaal en Rheden). Dit heeft in 1e instantie geresulteerd in een Onderzoeksagenda voor dit deelgebied. Ook is het Groen-Blauw Raamwerk ontwikkeld, waarin bodem en water sturend zijn voor de ruimtelijke ontwikkelingen. De Woondeal 2.0 biedt aanknopingspunten voor een uitbreiding van de woningvoorraad en een meer passende mix zoals beschreven in onze woonvisie. In 2022 is een aanzienlijk versnellingsbudget toegekend uit de Woningbouwimpulsgelden (WBI) voor de woningbouwontwikkeling in het IJsseldistrict.
6 (B)	6. Voor het bereiken van diverse beleidsdoelstellingen in het buitengebied, participeren wij actief in het samenwerkingsverband Havikerpoort, het MIRT-onderzoek Havikerwaard en het project Soerens Beekdal.
6 (R)	Aan de genoemde samenwerkingsverbanden is in 2022 actief deelgenomen.

Paraaf voor waarmerkingsdoeleinden behorende bij de controleverklaring d.d. 4 juli 2023:

	Binnen het samenwerkingsverband Havikerpoort (en een tijdelijke uitbreiding van deelnemende partijen) is en wordt onder leiding van de provincie gewerkt aan een MIRT-vooronderzoek Havikerwaard-Beimerwaard-Fraterwaard-Olburgerwaard, wat moet leiden tot besluitvorming in 2023. Het Soerens Beekdal is een gebiedsproces onder leiding van de landgoederen Bockhorst en Gelderse Toren en Natuurmonumenten. In 2022 zijn enkele onderzoeken uitgevoerd.
7 (B)	Binnen het samenwerkingsverband Rivierklimaatpark IJsselpoort geven wij uitvoering aan de intergemeentelijke structuurvisie (september 2020). Een herontwikkeling van Terrein de Groot, het realiseren van een Gebiedsentree Rheden en het stimuleren van natuur inclusieve landbouw zijn daar onderdeel van.
7 (R)	In 2022 is actief deelgenomen in het samenwerkingsverband Rivierklimaatpark IJsselpoort en gewerkt aan de genoemde deelprojecten. Zo is voor de herontwikkeling van Terrein de Groot een samenwerkingsovereenkomst gesloten met de eigenaar van het terrein, waarna is gestart met een uitwerking van de plannen.
8 (B)	Wij stellen in 2022-2023 integrale gebiedsvisies op voor de gebieden Soerens Broek-Spankeren en De Beemd-Velperwaarden (incl. de gronden rondom Kasteel Biljoen). In deze visies maken wij integrale keuzes voor de ruimtelijke invulling op het vlak van in ieder geval natuur, landbouw, landschap, cultuurhistorie en grootschalige opwek. We doen dit pas nadat het burgerberaad haar adviezen en oplossingen aan de gemeenteraad heeft aangeboden en de raad een besluit heeft genomen en in samenspraak met grondeigenaren, agrariërs, ondernemers en omwonenden.
8 (R)	Start voor het opstellen van deze visies staat gepland voor 2023.
9 (B)	Wij continueren ons strategisch grondbeleid om onze beleidsdoelen te realiseren.
9 (R)	Dit is in 2022 gecontinueerd.

Tabel: resultaten Wonen

Nr.	Resultaat
Doel 1: Het terugdringen van het woningtekort	
1 (B)	We zetten in op het toevoegen van 550 woningen in de periode 2020 t/m 2026, dat zijn ca. 90 woningen per jaar.
1 (R)	In 2022 zijn er 32 woningen toegevoegd. Daarnaast zijn in 2022 diverse plannen in voorbereiding genomen om te zorgen dat in de komende jaren woningen gerealiseerd kunnen worden. In totaal zijn er vanaf 2020 121 woningen toegevoegd.
2 (B)	Door deel te nemen aan de woondeal en tempotafels van de regio, provincie en rijk, bundelen we onze krachten en kunnen we een versnelling van de woningbouw realiseren.
2 (R)	Er is een concept woondeal tot stand gekomen, deze wordt in maart 2023 ondertekend door regio, provincie en rijk. Het levert de regio kennis en budget op vanuit provincie en rijk voor de woningbouwversnelling.
3 (B)	oor mee te doen aan een nieuw regionaal woningbehoefteonderzoek in 2022, wordt de woningbehoefte in de regio en in onze gemeente op de langere termijn duidelijker.
3 (R)	Het woningbehoefteonderzoek wordt eerste kwartaal 2023 afgerond.
4 (B)	Door onze bijdrage aan de verstedelijkingsstrategie in de regio, wordt inzichtelijk waar kansrijke gebieden zijn voor meer woon- en werklocaties op de lange termijn, ook in onze gemeente. Hierdoor wordt de woningbouwproductie op de langere termijn geborgd.

Paraaf voor waarmerkingsdoeleinden behorende
bij de controleverklaring d.d. 4 juli 2023:

4 (R)	Op 1 november 2022 is de Verstedelijkingsstrategie Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen & Food Valley:Deel II Gebiedsuitwerkingen vastgesteld door de raad.
Doel 2: Een aantrekkelijke woningvoorraad voor jong en oud	
1 (B)	Uitbreiding van het aantal levensloopgeschikte woningen in de huur en de koopsector. Dit doen we door bij nieuwbouw en transformatie standaardeisen te stellen aan levensloopgeschiktheid, zoals omschreven in de huisvestingsverordening en woonvisie. En afspraken met Vivare te maken over voldoende aanbod aan levensloopgeschikte woningen.
1 (R)	In 2022 is er 20 keer gebruik gemaakt van de subsidieregeling MHMT, deze mensen hebben hun woning zelf aangepast. In de prestatieafspraken met Vivare is opgenomen dat er na vaststelling van de nieuwe Woonzorgvisie afspraken komen over het realiseren van voldoende levensloopgeschikte woningen.
2 (B)	We zetten in 2022 een doorstroommakelaar in, die minimaal 5 ouderen helpt met hun verhuiswens.
2 (R)	In 2022 zijn 28 hulpvragen van ouderen met een verhuiswens behandeld door de wooncoach. Het aanbod van levensloopgeschikte woningen in de sociale en particuliere huur is in beeld gebracht. En praktische hulp is geboden. Dit heeft geleid tot 3 verhuizingen en er staan er 5 aan te komen.
3 (B)	We stellen in 2022 een nieuwe visie wonen, welzijn, zorg op, waarmee we streven naar een match van vraag en aanbod voor mensen, die een levensloopgeschikte woning en/of zorg nodig hebben.
3 (R)	In april 2022 is de startnotitie voor de nieuwe woonzorgvisie vastgesteld door de raad. Met deze kaders is samen met bewoners, zorg- en welzijnspartijen en corporaties gewerkt aan een nieuwe Woonzorgvisie. Deze is eind 2023 gereed.
4 (B)	We maken begin 2022 een startnotitie woonwagenbeleid.
4 (R)	In februari 2022 is de startnotitie woonwagenbeleid vastgesteld door de raad. In samenwerking met bewoners en woningcorporaties is gewerkt aan nieuw woonwagenbeleid. Dit wordt in april 2023 afgerond.
Doel 3: Meer veerkracht in kwetsbare wijken	
1 (B)	Door het continueren van de wijkaanpak van Velp Zuid in nauwe samenwerking met Vivare worden woningen gerenoveerd en verduurzaamd. Er komt meer verschil in huurklassen, dat bijdraagt aan meer sterke schouders in de wijk. Ook door de sociale aanpak en handhaving worden de leefbaarheid en veiligheid verbeterd.
1 (R)	In de Woondeal 2.0 regio Arnhem Nijmegen is opgenomen dat Velp Zuid aanhaakt bij de Arnhem Oost aanpak. De sloop, nieuwbouw, renovatie en verduurzaming is volop aan de gang. Vivare heeft diverse projecten in uitvoering. De onderhandelingen over het afnemen van sociale huurwoningen in het IJssel District als uitwisseling voor woningen in Velp Zuid loopt nog. Hier zijn in 2022 al wel diverse gesprekken over gevoerd.
2 (B)	Wij leveren met direct betrokkenen een actieplan op in 2022 voor de integrale wijkaanpak Stenfert dat gaat bijdragen aan meer veerkracht in Stenfert.
2 (R)	In 2022 is er een wijkvisie opgeleverd op basis van data, wijkbeleving bewoners en opgaven partners. Daaruit volgt er voor 2023 e.v. een wijkagenda/uitvoeringsplan. De bewoner staat centraal in dit geheel.
3 (B)	In 2022 komt er een plan van Vivare voor een afname van 50 sociale huurwoningen in kwetsbare wijken in Velp Zuid. Dit is gekoppeld aan een toename van 50 sociale huurwoningen op het Ziekenhuisterrein in Velp Zuid. Ook komt er een plan voor een afname van sociale huur in Stenfert, gekoppeld aan een toename van sociale huur in andere wijken in en rondom Dieren. Dit moet leiden tot minder concentratie van sociale huurwoningen in kwetsbare wijken.

Paraaf voor waarmerkingsdoeleinden behorende bij de controleverklaring d.d. 4 juli 2023:

3 (R)	Vivare heeft een stappenplan gemaakt hoe zij denken te komen tot meer differentiatie. Dit zullen ze verder uitwerken en concreter maken als er meer duidelijkheid is over het toevoegen van woningen op andere plekken.
4 (B)	In 2022 leveren we een voorstel op waarin staat welke instrumenten (verordening middenhuur / zelfbewoningsplicht) het meest bijdragen aan behoud van betaalbare woningen in de middenhuur en koop.
4 (R)	In juni 2022 is de doelgroepenverordening woningbouw Rheden 2022 door de raad vastgesteld. Daarnaast heeft de raad ook in juni besloten de zelfbewoningsplicht bij nieuwbouw op te leggen. De zelfbewoningsplicht wordt via een antispeculatiebeding opgenomen in de contracten bij nieuwbouw ontwikkelingen.
Doel 4: Duurzame woningen en natuurinclusieve wijken	
1 (B)	Door afspraken te maken met woningcorporaties over de verdere verduurzaming en het klimaatadaptief maken, zal de sociale woningvoorraad en de daarbij horende woonomgeving duurzamer worden en beter bestand tegen weersextremen.
1 (R)	Vivare heeft diverse projecten lopen op het gebied van verduurzaming. In 2022 zijn er ook landelijke prestatieafspraken gemaakt over verduurzaming waarbij is afgesproken uiterlijk in 2028 alle woningen met een e, f en g label te verduurzamen. Woningen met betere labels volgen daarna. Verduurzaming heeft nu prioriteit.
2 (B)	Door het aanbieden van de regeling Toekomstbestendig Wonen, kunnen woningeigenaren een lening aanvragen, zodat zij in staat zijn om hun woning te verduurzamen. Dit draagt bij aan de verduurzaming van particuliere koopwoningen.
2 (R)	In 2022 zijn er 51 aanvragen geweest voor de Toekomstbestendig Wonen regeling. Met deze lening gaan eigenaren hun woning verduurzamen.
3 (B)	In 2022 bieden wij ca. 5000 woningeigenaren en huurders energiebespaarpakketten om hiermee nut en noodzaak en de mogelijkheden van energiebesparing onder de aandacht te brengen.
3 (R)	In 2021 en 2022 zijn er ruim 6600 waardebonnen van € 70,- per stuk verzilverd waarmee inwoners zelf producten konden kopen om in de woning kleine isolerende maatregelen te nemen. Daarnaast hebben 25-50 inwoners een energiebespaarpakket gekregen.
4 (B)	We werken samen in het programma Klimaataanpak aan de Warmtetransitie en aan het eerste wijk uitvoeringsplan (zie ook programma 4 Duurzaamheid).
4 (R)	Het wijk uitvoeringsplan Dieren West wordt nu gemaakt. Daarin wordt ook de samenwerking met andere partijen in de wijk gezocht zoals Vivare, particuliere verhuurders, ondernemers en andere belanghebbenden.

Welke context speelde er?

Gemeentelijk vastgoed

De gemeentelijke vastgoedportefeuille is teruggebracht tot een compacte kernportefeuille waarbij de kostprijsdekkende huur steeds meer uitgangspunt wordt. Daarnaast zullen de ervaringen die worden opgedaan met de verduurzaming van Theothorne worden meegenomen in het nog op te stellen beleid met betrekking tot het verduurzamen van het maatschappelijk vastgoed.

Paraaf voor waarmerkingsdoeleinden behorende
bij de controleverklaring d.d. 4 juli 2023:

Mobiliteit, infra en beheer openbare ruimte

Voor de noordelijke aftakking van de Betuweroute heeft het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat de stap gezet om eerst nut en noodzaak te gaan onderzoeken. Eerder was er sprake van een vergelijking van varianten/tracés, maar dat is nog niet het geval. Verder is eind 2022 de bouwvrijstelling voor stikstofdepositie(berekeningen) vervallen. Het moet nog duidelijk worden welke impact dit gaat hebben op de uitvoering van civiele projecten in de gemeente.

Natuur en landschap

Natuur en landschap staan onder druk. In 2022 is ingezet op behoud en duurzaam in stand houden van bestaande natuur, zoals bijvoorbeeld het Rozendaalseveld of de revitalisering van het Beekhuizensebos. Naast behoud is ook het versterken van ecologische en landschappelijke waarden een belangrijk aandachtspunt geweest in de verbinding tussen de Veluwe en de IJssel. De afgelopen tientallen jaren zien we een forse terugloop van dier en plantensoorten in Nederland, maar ook in onze gemeente. De raad heeft het biodiversiteitsplan in juni 2022 vastgesteld om daarmee ook een nieuwe impuls te geven aan het behoud en versterking van de biodiversiteit.

Ruimtelijk kader, ondersteunen en nemen van initiatieven voor gebiedsontwikkeling

2022 was opnieuw een jaar waarin wij ons voor hebben bereid op de invoering van de Omgevingswet. Na invoering moet het (digitale) systeem voor het verlenen van vergunningen kunnen (blijven) draaien. Gemeenten moeten aan de slag met Omgevingsplannen en de gemeentebrede omgevingsvisie. Pas in oktober werd duidelijk dat de invoering opnieuw werd uitgesteld.

In het ruimtelijk domein spelen nadrukkelijk de grote opgaven op het gebied van wonen, klimaat en stikstof mee. Het vraagt ook een andere houding ten opzichte van plannen en locaties: van een meer toetsende rol naar een pro-actieve rol. Er zijn hoge ambities om te komen tot kwalitatief goede plannen. De stapeling van eisen vanuit beleid en regelgeving zorgt soms ook voor vertraging. Het ruimtebeslag dat alle opgaven met zich meebrengen noopt tot het maken van keuzes.

Wonen

In maart 2022 heeft het Rijk de nationale woon- en bouwagenda vastgesteld. Er moeten tot 2030 900.000 woningen bijkomen waarvan 2/3 betaalbaar (30% sociale huur). Maatregelen voor betere aansluiting van de woonlasten bij het inkomen. En voldoende woningen voor de huisvesting van aandachtsgroepen en ouderen. De regionale woondeal komt hieruit voort en we zijn koploperregio geworden op het gebied van wonen en zorg.

In 2022 is de oververhitte woningmarkt iets afgekoeld door de hogere (hypotheek)rente. Wel zijn de productiekosten nog steeds erg hoog, dit maakt het lastig om nieuwe woningbouwprojecten financieel rond te krijgen.

Er zijn Nationale Prestatieafspraken volkshuisvesting gemaakt en ondertekend door Aedes, VNG, de Woonbond en het Rijk. Met name de uitfasering van woningen met een slecht energielabel is voor Rheden erg belangrijk.

Paraaf voor waarmerkingsdoeleinden behorende
bij de controleverklaring d.d. 4 juli 2023:

Wat is de bijdrage aan de Sustainable Development Goals (SDG)?

Taakveld(en)	Bijdrage aan SDG*
• 0.3 Beheer overige gebouwen en gronden	• 3-6
• 2.1 Verkeer en vervoer	• 8-3
• 2.2 Parkeren	• 9-1
• 2.5 Openbaar vervoer	• 11-1, 11-2, 11-3, 11-7
• 4.2 Onderwijshuisvesting	• 12-4, 12-6, 12-7
• 5.7 Openbaar groen en (open lucht) recreatie	• 15-5, 15-8, 15-9
• 8.1 Ruimtelijke ordening	• 17-17
• 8.2 Grondexploitatie (niet-bedrijventerreinen)	• 9, 11, 14, 15, 17
• 8.3 Wonen en bouwen	• 11
	• 11

* Sustainable Development Goals, zie bijlage 8 voor een nadere toelichting

Verbonden partijen

Voor het bereiken van de doelstellingen van het programma, in het bijzonder de beoogde maatschappelijke effecten, heeft de gemeente Rheden zich met een aantal partijen verbonden waarin zij een bestuurlijk en een financieel belang heeft. Het gaat hier om de volgende organisaties:

- Gemeenschappelijke Regeling Omgevingsdienst Regio Arnhem (ODRA);
- Euregio Rijn-Waal;
- GO Arnhem Nijmegen City Region.

In de paragraaf Verbonden Partijen wordt nader inzicht gegeven in de beleidsmatige en financiële betrokkenheid en risico's van de gemeente in deze organisaties.

Wat heeft het gekost?

Programma 3. Gebiedsontwikkeling

(Bedragen x € 1.000)	Rekening	Primitieve begroting	Gewijzigde begroting	Rekening	Saldo
	2021	2022	2022	2022	2022
Lasten					
0.3 Beheer ov. gebouwen en gronden	762	844	855	758	97
2.1 Verkeer en vervoer	4.712	4.728	4.856	4.778	78
2.2 Parkeren	104	62	63	132	-69
2.5 Openbaar vervoer	155	125	125	157	-32
4.2 Onderwijshuisvesting	2.501	2.414	2.644	2.569	75
5.7 Openbaar groen en recreatie	3.119	2.150	2.623	2.760	-136
8.1 Ruimtelijke ordening	1.961	1.881	3.381	2.414	967
8.2 Grondexpl. (niet-bedr.terreinen)	307	30	464	152	313
8.3 Wonen en bouwen	2.215	2.177	2.288	2.550	-262
subtotaal	15.836	14.412	17.301	16.270	1.030

Paraaf voor waarmerkingsdoeleinden behorende bij de controleverklaring d.d. 4 juli 2023:

Baten					
0.3 Beheer ov. gebouwen en gronden	821	427	427	624	197
2.1 Verkeer en vervoer	275	206	282	473	191
2.2 Parkeren	4	25	25	10	-15
2.5 Openbaar vervoer	116	97	97	329	232
4.2 Onderwijshuisvesting	1.123	430	430	440	11
5.7 Openbaar groen en recreatie	180	119	174	236	62
8.1 Ruimtelijke ordening	189	10	10	78	68
8.2 Grondexpl. (niet-bedr.terreinen)	169	129	294	0	-294
8.3 Wonen en bouwen	659	457	457	395	-62
subtotaal	3.536	1.900	2.196	2.587	391
Saldo van baten en lasten	-12.300	-12.511	-15.104	-13.683	1.421
Reserves					
Toevoeging	120	306	631	1.827	-1.196
Onttrekking	1.157	420	2.403	2.073	-330
Resultaat	-11.263	-12.398	-13.332	-13.437	-105

Belangrijkste afwijkingen

Ten opzichte van de gewijzigde begroting 2022 is het financieel effect van de mutaties in de jaarstukken 2022 per saldo € 0,1 miljoen nadelig. De belangrijkste mutaties kunnen als volgt worden toegelicht.

3. Gebiedsontwikkeling

Taakveld (afwijkingen per taakveld => 50.000 saldo baten en lasten)	Bedrag in € 1.000	Inc. / Struct.
0.3 Beheer ov. gebouwen en gronden	293	
Het positieve saldo wordt met name veroorzaakt door de hogere opbrengsten voor erfpacht en opstallen.Er wordt gewerkt aan een opbouw van begroting versus realisatie per pand. Na de uitwerking hiervan is het mogelijk om de afwijkingen op pand niveau verder te onderbouwen.		
2.1 Verkeer en vervoer	270	
Het voordeel is het gevolg van extra inkomsten door leges MOOR, vanwege de aanleg van glasvezel in Velp. Tevens zijn in 2022 onderhoudswerkzaamheden elementverhardingen doorgeschoven, deze worden uitgevoerd in 2023.		
2.2 Parkeren	-84	
Kosten Parkeergarage Dieren zijn te laag begroot (aanpassen in 1e Berap 2023 en in Begroting 2024-2028). Overschrijding afgelopen jaren ± € 53.000 (€ 65k uitgaven -/- € 12k begroot). Dit jaar €29.000 hoger a.g.v. schades (€ 23k en gladheidsbestrijding € 6k).		
2.5 Openbaar vervoer	200	
Het voordeel wordt veroorzaakt door de achterstallige inkomsten veren over 2017 t/m 2022 a € 92.139 en opbrengst en kosten veren in juiste jaar verantwoorden veroorzaakt een voordeel van € 108.258.		
4.2 Onderwijshuisvesting	85	

Paraaf voor waarmerkingsdoeleinden behorende bij de controleverklaring d.d. 4 juli 2023:

Voordeel wordt voornamelijk veroorzaakt door lagere exploitatielasten openbaar en bijzonder basisonderwijs.		
5.7 Openbaar groen en recreatie	-74	
Het nadeel wordt veroorzaakt door onder andere de projecten die zijn uitgevoerd vanuit de beheervisie Rozendaalse Veld en binnen tractie hebben we in 2022 te maken gehad met de hoge brandstofkosten en zijn er meer reparaties uitgevoerd.		
8.1 Ruimtelijke ordening	1.036	
Betreft onderuitputting op middelen voor bestemmingsplannen en voor implementatie van de nieuwe Omgevingswet. De inwerkingtreding van de Omgevingswet is nu definitief 1 januari 2024. De voorbereiding hiervan is inmiddels gestart. Hierbij gaat het onder andere om Omgevingsvisie en het permanente Omgevingsplan als ook toepasbare regels en het werken met Omgevingsprogramma's. Deze werkzaamheden lopen de komende jaren door. Daarbij komt ook dat het in dit vakgebied moeilijk is om aan gekwalificeerd personeel te komen. Deze moeilijk vervulbare vacatures leiden soms tot vertraging en latere besteding van middelen. De niet bestede middelen zijn dus in 2023 en daaropvolgende jaren nodig voor een succesvolle implementatie van deze wetgeving. (en zijn gereserveerd in reserve nog te besteden middelen).		
8.2 Grondexpl. (niet-bedr.terreinen)	18	
Geen nadere toelichting vereist.		
8.3 Wonen en bouwen	-323	
Er zijn in 2022 minder vergunningen verleend echter dit betekent niet meteen dat er minder werkzaamheden waren; veel plannen zijn in voorbereiding. Bovendien veel informatieverzoeken zonder dat hier omzet tegenover staat. Resultaat; meer inzet personeel.		
0.10 Mutaties reserves	-1.526	
Het saldo van de overschrijding bestaat uit: • storting aan de reserve Theothorne (-/- € 225 k) • hogere (-/- € 104 k) storting aan reserve wegen en een lagere (-/- € 25 k) onttrekking aan reserve verlichting. • een onttrekking i.p.v. dotatie aan reserve bos & natuur, per saldo € 52 k. • per saldo lagere onttrekking (-/- € 780 k) aan reserves (€ 905k minder uit algemene reserve en € 125k meer uit reserve grondexploitatie) t.b.v. dekking kosten omgevingswet • lagere (-/- € 232 k) onttrekking aan reserve grondexploitatie (tbv project IJsseldistrict en vm. hockeyvelden Dieren) • lagere onttrekking (-/- € 215 k) aan reserve te besteden gemeentelijke budgetten (ventilatie scholen (SUVIS) • overige mutaties (<50k) ad € 3 k		
Totaal	**-105**	

Paraaf voor waarmerkingsdoeleinden behorende bij de controleverklaring d.d. 4 juli 2023:

4 Duurzaamheid

Wat hebben we bereikt?

Het Klimaatprogramma is, conform afspraak en planning, in 2022 afgerond. Het Burgerakkoord geeft richting aan de vervolgopgave die vanaf 2023 vanuit de lijnorganisatie wordt opgepakt. De doelen blijven vooralsnog staan: Rheden CO2 neutraal in 2040 door een jaarlijkse besparing op energie van 1,5% en het duurzaam opwekken van de energie die we dan nog nodig hebben. De raad krijgt en samenvatting en evaluatie van het programma separaat toegezonden.

Welke doelen zijn gerealiseerd?

Tabel: gerealiseerde doelen

Nr.	Doel
1 (B)	Doel 1: Alle relevante bedrijven gecontroleerd op energiebesparingsplicht vóór 2023.
1 (R)	Doel is eind 2021 al bereikt.
2 (B)	Doel 2: Wegnemen belemmeringen en benutten kansen milieu-vth-taken in stimuleren bedrijven te komen tot een circulaire bedrijfsvoering
2 (R)	ODRA werkt aan een integrale aanpak van circulaire economie.
3 (B)	Doel 3: Kwalitatief goede uitvoering milieu-vth-taken voor een reële prijs (afval, water en milieu).
3 (R)	ODRA is een robuuste organisatie. Kosten en kwaliteit lijken vergelijkbaar met andere omgevingsdiensten.
4 (B)	Doel 4: Minder restafval, meer grondstoffen.
4 (R)	Er is via Rheden Spreekt een enquête over afval gehouden. De resultaten worden gebruikt voor het uitwerken van maatregelen om de hoeveelheid restafval te verminderen.
5 (B)	Doel 5: Schoon water.
5 (R)	Het Watertakenplan Olburgen 2023-2027 is 20 december 2022 door de Raad vastgesteld, waarin met de hoge ambitie (variant 1) onder andere gekozen is wateroverlast locaties de komende jaren aan te pakken (projecten IBOR). Daarnaast wordt de aanpak van afgelopen jaren doorgezet om zoveel mogelijk hemelwater af te koppelen en lokaal te infiltreren: om de openbare ruimte klimaatbestendig te maken hanteren we de aanpak 'elke druppel telt'. In projecten koppelen we zoveel mogelijk verharde oppervlak af van de vuilwaterriolering. Als het kan nemen we maatregelen om water vast te houden in de bodem (sponswerking). Door hemelwater lokaal in de bodem te infiltreren, dragen we ook bij aan het beperken van droogte- en hittestress.
6 (B)	Doel 6: De noodzaak van de Warmtetransitie wordt breed onderkend.

Paraaf voor waarmerkingsdoeleinden behorende bij de controleverklaring d.d. 4 juli 2023:

6 (R)	Doel is voor 2022 bereikt. We zijn daarbij geholpen door de energie- en gascrisis.
7 (B)	Doel 7: Rheden levert haar bijdrage aan de Regionale Energie Strategie.
7 (R)	Doel is voor 2022 bereikt.
8 (B)	Doel 8: Lokaal partnerschap in de klimaataanpak met inwoners en bedrijven.
8 (R)	Lokaal partnerschap is continue in ontwikkeling, we zetten daarin iedere keer een stap vooruit. Dit is een doel voor de langere termijn.Zo werken we samen met ondernemersvereniging de Beemd (zon op grote daken), met het Platform klimaataanpak , we ondersteunen verschillende inwonersinitiatieven, we werken met onze inwoners samen in het Burgerberaad 'Rheden CO2-neutraal in 2040', en ondersteunen Scholengemeenschap Het Rhedens met hun Lesprogramma over duurzaamheid.
9 (B)	Doel 9: Actiegerichte communicatie en bewustwording.
9 (R)	In 2022 hebben wij op dit gebied vooral ingezet op de ondersteuning van het wijkuitvoeringsplan Dieren West en van het Burgerberaad "Rheden CO2 neutraal in 2040?". De verdere doorontwikkeling van "Wat is jouw Rheden" als online platform heeft zal vervolgd worden. Vanwege het ontbreken van budget en personele beschikbaarheid hebben we in 2022 onvoldoende stappen kunnen zetten. In de begroting van 2023 en verder zijn structurele middelen opgenomen voor de opgave en werken we dit structureel uit. Hierbij betrekken we ook de uitkomsten van het Burgerberaad.
10 (B)	Doel 10: Een door inwoners gedragen Klimaataanpak.
10 (R)	In 2022 is met groot succes een Burgerakkoord over de klimaataanpak in Rheden tot stand gekomen en hebben we een grote stap gezet richting dit doel.In 2023 werken we dit samen met de betrokken inwoners bij het Burgerakkoord verder uit.

Welke resultaten zijn in 2022 gerealiseerd?

Tabel: resultaten

Nr.	Resultaat
Doel 1: Alle relevante bedrijven gecontroleerd op energiebesparingsplicht (klimaat en duurzame energie)	
1 (B)	ODRA heeft vóór 2023 alle relevante bedrijven gecontroleerd op de energiebesparingsplicht.
1 (R)	Alle relevante bedrijven zijn inmiddels gecontroleerd. In 2022 zijn nog enkele vervolgcontroles uitgevoerd. In 2022 is verder de handhaving op de energielabel C-verplichting voor kantoren (verplicht per 1-1-2023) voorbereid. Ook zijn de mogelijkheden verkend op handhaving van de richtlijn EPBD III (richtlijn met energieverbruikseisen voor gebouwen en installaties).
Doel 2: Benutten kansen milieu-vth-taken in stimuleren ontwikkeling circulaire economie (klimaat en duurzame energie)	
1 (B)	Verkenning in ODRA-verband naar benutten kansen in milieu-vth om bedrijven te stimuleren in een circulaire bedrijfsvoering.
1 (R)	Verkenning is in 2021 al afgerond.
Doel 3: Kwalitatief goede uitvoering milieu-vth-taken voor een reële prijs (afval, water en milieu)	
1 (B)	Verkenning naar meer samenwerking in de regio met en via ODRA rond (milieu)specialismen in het omgevingsrecht om zo de uitvoeringskwaliteit verder te

Paraaf voor waarmerkingsdoeleinden behorende bij de controleverklaring d.d. 4 juli 2023:

	verbeteren, beter voorbereid te zijn op de Omgevingswet en zo mogelijk kosten te besparen.
1 (R)	In 2022 heeft een extern adviseur een verkenning uitgevoerd naar kansen voor meer regionale milieu samenwerking. Aanbeveling is in te zetten op gezamenlijke milieu-advisering, hiermee klein te starten en als gezamenlijke dienst te beleggen bij ODRA.
2 (B)	Voorbereid op de invoering van de Omgevingswet.
2 (R)	ODRA heeft zich met een Programma Omgevingswet voorbereid op de Omgevingswet. Via het Platform Omgevingswet is regionaal afgestemd.
3 (B)	Actieve inbreng in aanpak ondermijning (programma Veiligheid).
3 (R)	ODRA heeft deelgenomen aan het project Theseus op bedrijventerrein De Beemd.
Doel 4: Minder restafval, meer grondstoffen	
1 (B)	We inventariseren op welke wijze de huidige resultaten kunnen worden verbeterd en komen met een plan van aanpak. Hierbij wordt aangesloten bij landelijke ontwikkelingen en wordt indien mogelijk regionale samenwerking gezocht.
1 (R)	Ten behoeve van het grondstoffenplan is eind 2022 een bewonersenquête uitgevoerd. De resultaten van de enquête worden meegenomen in het plan van aanpak.
Doel 5: Schoon water	
1 (B)	1. We actualiseren het Watertakenplan Olburgen 2018 - 2022 en stellen deze opnieuw vast voor de periode 2023-2027.
1 (R)	De Raad heeft op 20 december 2022 het Watertakenplan Olburgen 2023-2027, variant 1 (hoogste ambitie), vastgesteld.
2 (B)	2. Klimaatadaptatie: wateroverlast, verdroging en hittestress zijn beperkt en worden zoveel mogelijk voorkomen, door klimaatadaptieve maatregelen integraal en structureel toe te passen in projecten. In 2022 zijn dit o.a. de volgende projecten: Oranjeweg Rheden, Annastraat en Tuinstraat Velp en de Oranjebuurt. We maken hierbij een koppeling met programma 2 en 3. Binnen het Deltaplan Regionale Aanpak (DPRA) klimaatadaptatie werkt Rheden samen met Arnhem, Rozendaal en waterschap Rijn IJssel in de werkgroep Veluwezoom.
2 (R)	In het programma van het Watertakenplan Olburgen 2023-2027 zijn wateroverlast locaties (openbare ruimte) opgenomen om de komende jaren aan te pakken. Het project 'Tuinstraat Velp' is in 2022 gerealiseerd, waarin diverse klimaatadaptieve maatregelen zijn genomen (infiltratie regenwater, toevoeging van groen). De processen voor Oranjebuurt Dieren, Annastraat Velp en Oranjeweg Rheden lopen momenteel nog. De samenwerking met de DPRA-werkregio Veluwezoom is doorlopend.
3 (B)	We werken verder aan het afkoppelen tegen wateroverlast uit oogpunt van duurzaamheid. De rioolmaatregelen uit de maatregelenlijst van het WTPO worden verder uitgevoerd evenals de integrale investeringsprojecten, bv. de Zuider-parallelweg Velp en clusters Dieren. Daarnaast zijn we gestart met het project Oranjebuurt welke een doorlooptijd heeft tot 2024. Hiermee brengen we het risico van water-op-straat aanzienlijk terug.
3 (R)	De aanpak/uitvoering gaat zoals omschreven. Het ontwerpproces voor de Oranjebuurt Dieren is na ruim 1,5 jaar afgerond. Er is een uitgebreid participatieproces uitgevoerd, waarbij de wensen van de inwoners zoveel mogelijk zijn meegenomen. In Q2 2023 wordt gestart met de uitvoeringsfase.
Doel 6: De noodzaak van de Warmtetransitie wordt breed onderkend.	
1 (B)	Het eerste Wijkontwikkelplan is in uitvoering (Dieren-West).

Paraaf voor waarmerkingsdoeleinden behorende bij de controleverklaring d.d. 4 juli 2023:

1 (R)	Wegens omstandigheden (waaronder corona) moet het WUP Dieren West nog worden vastgesteld door de raad. Daarna kan het in uitvoering worden gebracht.
2 (B)	Er zijn langjarige afspraken gemaakt met het Energieloket. Wij vragen de raad hiervoor vanaf 2023 structureel middelen beschikbaar te stellen. Deze bedragen circa € 25.000 per jaar. Hiervoor dienen we in 2022 een voorstel in.
2 (R)	De middelen zijn beschikbaar gesteld. Op basis daarvan werken we nu aan de doorontwikkeling van het Energieloket voor de komende jaren.
3 (B)	Er zijn ruim 5000 bespaarboxen uitgedeeld aan inwoners van Rheden.
3 (R)	Dit is gedaan.
4 (B)	Het onderzoek naar maatschappelijke energie service coöperaties heeft een vervolg gekregen.
4 (R)	Dit is nog niet gedaan omdat we de uitkomsten van het burgerberaad willen betrekken. Dit wordt opgepakt binnen de Duurzaamheidsagenda (uitvoering van het Burgerakkoord). De vervolgstappen met betrekking tot maatschappelijke energiedienstenorganisaties worden meegenomen en afgewogen bij de besluitvorming van de eerste wijkuitvoeringsplan (WUP).
Doel 7: Rheden levert haar bijdrage aan de Regionale Energie Strategie	
1 (B)	Wij hebben regionale afspraken gemaakt over de opwek van duurzame energie en over de verdeling van regionale warmtebronnen.
1 (R)	Dit is een jaarlijks terugkerend proces dat voortdurend in ontwikkeling is. Voor 2022 hebben wij ons werk gedaan. De regionale afspraken m.b.t. de opwek van duurzame energie en de verdeling van regionale warmtebronnen zijn vastgelegd in de RES 1.0. In 2022 is een start gemaakt met een regionale PlanMER om voortbouwend op de RES 1.0 richting te geven aan de nog te ontwikkelen RES 2.0.
2 (B)	Rheden is in 2022 klaar om haar bijdrage voor de RES 2.0 te leveren.
2 (R)	Zie het antwoord op 7.1.
Doel 8: Lokaal partnerschap in de klimaataanpak met inwoners en bedrijven.	
1 (B)	Wij hebben een subsidieregeling opgesteld om het inwoners makkelijk te maken hun ideeën en initiatieven te realiseren.
1 (R)	Hiervoor hadden we in 2022 onvoldoende personele capaciteit. Dit is nog niet gedaan. In 2023 pakken we dit op.
2 (B)	Lokale energie initiatieven als De Bocht (Du Commerce terrein in Dieren) en De Slinger (langs de A348) zijn succesvol ondersteund.
2 (R)	"De Bocht" is in bedrijf genomen. De Slinger is voldoende ondersteund maar heeft tot nu toe niet tot een energieproject geleid.De provincie is nu bijna zover dat zij de grond in de oksel van de A348 in de markt gaat zetten voor de ontwikkeling van een zonneveld.
3 (B)	Met bedrijventerrein De Beemd zijn stappen gezet om de energie opwek potentie op de bedrijfsdaken te benutten,
3 (R)	Er is veel energie gestoken in deze ontwikkeling en er zijn wel degelijk stappen gezet. Deze hebben nog niet geleid tot daadwerkelijk benutten van de bedrijfsdaken. Er is per bedrijfsdak een analyse uitgevoerd van het opwekpotentieel en er lopen gesprekken met de bedrijven voor het opstellen van een businesscase. Een belangrijk knelpunt is de net congestie, waardoor de bedrijven veel van de stroom die potentieel opgewekt kan worden, niet kunnen terugleveren aan het elektriciteitsnet. We hebben onderzoek laten doen naar mogelijke oplossingen voor de net congestie. Uitwerking van deze oplossingsrichtingen (buurtbatterijen en koppeling van opwek en afname) vindt komende tijd plaats.
Doel 9: Actiegerichte communicatie en bewustwording.	

Paraaf voor waarmerkingsdoeleinden behorende bij de controleverklaring d.d. 4 juli 2023:

1 (B)	De website "Wat is jouw Rheden" wordt door veel mensen gevonden en gewaardeerd.
1 (R)	De site wordt door gebruikers over het algemeen goed beoordeeld. We constateren echter ook dat nog onvoldoende mensen de website vinden en gebruik maken van de platformfunctie.
2 (B)	De actiebereidheid van onze inwoners om bewuster om te gaan met hun energie en hun omgeving is gestegen.
2 (R)	Gezien de toename van het aantal duurzaamheidsleningen kunnen we constateren dat de actiebereid is gestegen. De energie- en gascrisis hebben bijgedragen aan deze bewustwording, deze crisis laat breed de noodzaak tot actie op dit gebied zien.
Doel 10: Een door inwoners gedragen Klimaataanpak.	
1 (B)	Het burgerforum heeft een sluitend advies aan de gemeenteraad voorgelegd voor een klimaataanpak op de Rhedense maat. Onder voorbehoud van extra financiering.
1 (R)	Op 29 november 2022 heeft de raad het Burgerakkoord "Rheden CO2 neutraal in 2040"aangenomen; dit resultaat is behaald.

Welke context speelde er?

Afval, water en milieu

Drinkwater (reserveringsgebieden)

De komende jaren stijgt de vraag naar drinkwater, door bevolkingsgroei en economische groei. Daarnaast verandert het klimaat en wordt de bodem steeds intensiever gebruikt. Om in de toekomst genoeg drinkwater te hebben, heeft de provincie Gelderland in 2022, 11 gebieden in Gelderland gereserveerd voor drinkwater. Hiervan liggen 3 aantal in gemeente Rheden.

In deze gebieden wordt nog geen water gewonnen. Wel moeten deze gebieden worden beschermd om ervoor te zorgen dat het grondwater geschikt blijft voor toekomstige drinkwaterwinning.

Een gedeelte van de beschermingsregels zijn ingegaan onder de Wet milieubeheer. De volledige beschermingsregels drinkwaterreserveringsgebieden gaan in wanneer de omgevingswet in werking treedt.

Water en bodem sturend

Op 25 november 2022 is de brief 'water en bodem sturend' aangeboden aan de Twee Kamer. In Nederland lopen we steeds vaker tegens de grenzen van het water- en bodemsysteem. Daarnaast zet het veranderende klimaat alles op scherp: de zeespiegel stijgt, in korte tijd extremen met grote wateroverlast en droogte tot gevolg. Onder andere de waterkwaliteit neemt af, het voortbestaan van

planten- en diersoorten staan onder druk en voldoende drinkwater is niet langer vanzelfsprekend. De tijd van vrijblijvendheid is voorbij.

Door water en bodem sturend te laten zijn in de ruimtelijke ordening, kan Nederland nu en in de toekomst met een ander en grillig klimaat blijven leven, wonen en werken. In een veilige omgeving, met een gezonde bodem, voldoende en schoon water.

Paraaf voor waarmerkingsdoeleinden behorende
bij de controleverklaring d.d. 4 juli 2023:

Klimaat en duurzame energie

Voor de aanpak op klimaat en duurzame energie hebben we lang moeten wachten op een besluit vanuit de rijksoverheid om structurele middelen ter beschikking te stellen voor met name de warmtetransitie en de opwek van duurzame energie. We hebben in 2022 geen structurele maatregelen genomen vanwege deze budgettaire beperking. Nu duidelijk is dat we structureel budget krijgen voor deze opgave kunnen we in 2023 echt uit de startblokken.

Wat is de bijdrage aan de Sustainable Development Goals (SDG)?

Taakveld(en)	Bijdrage aan SDG*
• 7.2 Riolering • 7.3 Afval • 7.4 Milieubeheer	• 3-4 • 6-3, 6-B • 7-1, 7-2 • 11-6 • 12-2, 12-5 • 13-1, 13-2, 12-8, 13-3

* Sustainable Development Goals, zie bijlage 8 voor een nadere toelichting

Verbonden partijen

Voor het bereiken van de doelstellingen van het programma, in het bijzonder de beoogde maatschappelijke effecten, heeft de gemeente Rheden zich met een aantal partijen verbonden waarin zij een bestuurlijk en een financieel belang heeft. Het gaat hier om de volgende organisatie:

- Gemeenschappelijke Regeling Omgevingsdienst Regio Arnhem (ODRA);

In de paragraaf Verbonden Partijen wordt nader inzicht gegeven in de beleidsmatige en financiële betrokkenheid en risico's van de gemeente in deze organisatie.

Wat heeft het gekost?

Programma 4. Duurzaamheid

(Bedragen x € 1.000)		Rekening	Primitieve begroting	Gewijzigde begroting	Rekening	Saldo
		2021	2022	2022	2022	2022
Lasten						
7.2 Riolering		3.171	3.190	3.207	3.274	-67
7.3 Afval		4.163	4.209	4.214	4.023	191
7.4 Milieubeheer		2.281	2.009	2.434	2.454	-20
	subtotaal	9.615	9.409	9.855	9.751	104
Baten						
7.2 Riolering		4.736	4.919	4.919	4.817	-102
7.3 Afval		5.118	5.137	5.137	5.165	28
7.4 Milieubeheer		720	8	8	66	58
	subtotaal	10.575	10.064	10.064	10.048	-16
Saldo van baten en lasten		959	656	210	298	88

Paraaf voor waarmerkingsdoeleinden behorende bij de controleverklaring d.d. 4 juli 2023:

Reserves					
Toevoeging	137				0
Onttrekking				57	57
Resultaat	822	656	210	355	145

Belangrijkste afwijkingen

Ten opzichte van de gewijzigde begroting 2022 is het financieel effect van de mutaties in de jaarstukken 2022 per saldo € 0,1 miljoen voordelig. De belangrijkste mutaties kunnen als volgt worden toegelicht.

4. Duurzaamheid

Taakveld (afwijkingen per taakveld => 50.000 saldo baten en lasten)	Bedrag in € 1.000	Inc. / Struct.
7.2 Riolering	-169	
De exploitatie van riolering wordt verrekend met de voorziening. Het nadeel wordt mede veroorzaakt omdat er in 2022 een storting heeft plaatsgevonden in de voorziening. Verder zijn er kosten op het taakveld verantwoord waarvan de opbrengsten op andere programma's wordt verantwoord. Dit betreft kwijtschelding, BTW en de overhead.		
7.3 Afval	219	
Minder aanbod van huisvuil, dus minder verwerkingskosten. Hogere opbrengstprijzen voor huisvuil, hierdoor blijven opbrengsten stabiel. Bovendien in boekjaar 2022 een extra vergoeding van Nedvang mogen ontvangen over boekjaar 2020 a 72 k.		
7.4 Milieubeheer	38	
• 35 k voordeel op Klimaatactie • 22 k voordeel op Geluidbeheer en lucht; Odra heeft taken voor ons opgepakt. Verschuiving naar inhuur medewerker (die ook deels voor Odra werkte). • 22 k nadeel extra inhuurkosten		
0.10 Mutaties reserves	57	
Betreft niet geraamde onttrekking ad € 57k aan de reserve nog te besteden gemeentelijke budgetten (onderdeel subsidies klimaat, zie pag. 160) ter dekking van uitgaven klimaat.		
Totaal	**145**	

Paraaf voor waarmerkingsdoeleinden behorende bij de controleverklaring d.d. 4 juli 2023:

5 Bestuur en Veiligheid

Wat hebben we bereikt?

Een veilige woon- en leefomgeving en een gemeente die dichtbij staat, ook in 2022 is hier verder aan gewerkt. In de loop van 2022 ontstond er, na de coronaperiode, weer ruimte om dichter bij de bewoners te staan en echt weer in gesprek met elkaar te gaan. Spreekuren met politie en boa's zijn weer opgestart in de wijken en scholen zijn bezocht met diverse campagnes rondom veiligheid. Als gemeente hebben we verder geïnvesteerd in klantgerichtheid en digitalisering, steeds meer producten van de gemeente worden digitaal aangeboden, zoals het rijbewijs. Maar direct klantcontact blijft onverminderd belangrijk, de inwoners staat hierbij voor ons centraal.

In 2022 ontstond, door de oorlog in Oekraïne, een forse vluchtelingenstroom. Ook de gemeente Rheden heeft zich volop ingezet om noodopvang en vluchtelingenopvang te realiseren.

Welke doelen zijn gerealiseerd?

Tabel: gerealiseerde doelen

Nr.	Doel
1 (B)	Doel 1: Gelijke behandeling (o.a. Global Goal 5)
1 (R)	
2 (B)	Doel 2: Het veiligheidsgevoel blijft in 2023 minimaal gelijk met het gevoel in 2019 (Global Goal 16).
2 (R)	In 2023 wordt er een nieuwe veiligheidsmonitor uitgezet waardoor deze doelstelling vooralsnog niet kan worden gerealiseerd. In 2022 is wel een kleine enquête uitgezet onder inwoners omtrent hun veiligheidsgevoel. Het veiligheidsgevoel in de hele gemeente Rheden werd beoordeeld met een 7,6. In 2019 was dit een 7,4.
3 (B)	Doel 3: De dienstverlening van de gemeente zet de inwoner centraal (Global Goal 16).
3 (R)	Het programma Rheden Digitaal is gestart. Veel producten en diensten van de gemeente worden de komende jaren gedigitaliseerd. Inwoners kunnen daardoor plaats en tijd onafhankelijk hun diensten van de gemeente afnemen. Naast de digitale dienstverlening blijft ook de fysieke dienstverlening (telefoon, balie, receptie) ten dienste staan van de inwoners.
4 (B)	Doel 4: Het helpen van klanten gebeurt effectief en efficiënt (Global Goal 16)
4 (R)	We verzamelen data en gebruiken historische gegevens om onze balies en centrale telefonie zo efficiënt mogelijk in te richten. Ook zijn er werkprocessen ingericht voor klantvragen via contactformulieren en social media Tenslotte draagt de digitalisering draagt bij aan een betaalbare dienstverlening.
5 (B)	Doel 5: Heldere, eenduidige en toegankelijke communicatie (Global Goal 16)
5 (R)	

Paraaf voor waarmerkingsdoeleinden behorende bij de controleverklaring d.d. 4 juli 2023:

6 (B)	Doel 6: Wij realiseren de inhoudelijke opgave voor 2022 voor de Groene Metropoolvisie zoals deze door de Raad wordt vastgesteld (Global Goal 17).
6 (R)	Conform de door de Raad vastgestelde Regionale Agenda 2022 en verder en de 5 opgave-overeenkomsten zijn op de verschillende opgaves vorderingen geboekt. Deze zijn frequent gecommuniceerd via platforms, nieuwsbrieven, kwartaalrapportages en het jaarverslag. Op verzoek van de Rhedense Gemeenteraad is eind 2022 een memo opgesteld met een beknopte inventarisatie van voordelen voor de gemeente Rheden (Memo "What's in it for us"). Belangrijke resultaten van de GMR zijn: • een vernieuwd Bestuursakkoord tussen GMR, The Economic Board (TEB) en de provincie Gelderland (incl Investeringsagenda), • de vaststelling van de nieuwe woondeal 2.0 en de toewijzing van Woningbouw-Impuls-Gelden, • de vaststelling van het Verstedelijkingsakkoord GMRAN-FV met het Rijk (in het zogenaamde BO MIRT; € 100 miljoen extra voor de GMR en een Rijksbijdrage aan de RegioExpres).
7 (B)	Doel 7: Vanuit visie op partnerships creëren van een georganiseerde samenwerking (Global Goal 17).
7 (R)	In 2022 is op verschillende beleidsterreinen een verdere invulling gegeven aan ons streven naar samenwerking in lokale en regionale partnerships. Op regionaal niveau uit dit zich o.a. in (a) een intensivering van de samenwerking binnen de GMR, (b) het Bestuursakkoord tussen GMR, The Economic Board en de Provincie Gelderland en (c) de samenwerking tussen GMR en Foodvalley. In onze regio kampen veel kleinere gemeenten met vraagstukken inzake de gemeentelijke bestuurs- en organisatiekracht. Tegen deze achtergrond is in 2022 o.a. gestart met de professionalisering van de samenwerking met Rozendaal en de voorbereiding van een verkenning voor een nauwere samenwerking met Doesburg. Lokale tripple-helix-samenwerkingen met het Onderwijs, Ondernemers en Overheid zijn in 2022 gecontinueerd. Steeds meer interventies worden gerealiseerd in nauwe samenwerking met maatschappelijke partners. Een voorbeeld is de "Integrale Wijk-aanpak Stenfert" waarbij vanuit inwoners en samen met lokale en bovenlokale maatschappelijke partners een impuls wordt gegeven aan een krachtige, samenredzame wijk.
8 (B)	Doel 8: Leren van best practices en het delen van best practices Global Goal 18)
8 (R)	

Welke resultaten zijn in 2022 gerealiseerd?

Tabel: resultaten

Nr.	Resultaat
Doel 1: Gelijke behandeling (o.a. Global Goal 5)	
1 (B)	Door de Corona-epidemie nog openstaande acties van het in 2020 opgestelde Regenboogplan worden gerealiseerd.
1 (R)	
Doel 2: Het veiligheidsgevoel in 2023 minimaal gelijk blijft met het gevoel in 2019	
1 (B)	1x per jaar een zichtbare actie van politie en boa's om in gesprek te gaan met inwoners.

Paraaf voor waarmerkingsdoeleinden behorende bij de controleverklaring d.d. 4 juli 2023:

1 (R)	In 2022 heeft het Mobile Media Lab (MML) van de politie op een centrale plek in de gemeente gestaan met als doel in gesprek te gaan met inwoners en daarbij specifiek voorlichting te geven over cybercrime. Daarnaast zijn in Velp en Dieren spreekuren opgestart, zodat politie en BOA's meer in gesprek komen met inwoners. Naar aanleiding van de brand aan de Willemstraat in Velp is met de 'ik buurt mee container' in de wijk met bewoners gesproken en advies gegeven over brandveiligheid. Hierbij waren politie, BOA's, brandweer en de toezichthouders betrokken.
2 (B)	Jaarlijks worden 2 casussen die in het Veiligheidshuis zijn besproken (op gebied van jeugd en personen met verward gedrag) geëvalueerd.
2 (R)	Dit is niet gedaan in 2022 in samenwerking met het veiligheidshuis, omdat hier geen aanleiding voor was. Het jaarverslag met de resultaten van het veiligheidshuis volgt later dit jaar en wordt altijd bestuurlijk besproken.
3 (B)	Op minimaal 5 basisscholen is ondermijnende criminaliteit besproken (bv. Hackshield).
3 (R)	Door zowel Hackshield als #Leerlingalert zijn in 2022 minimaal 5 scholen bereikt op het gebied van ondermijnende criminaliteit. Hackshield is een cybersecurity game voor kinderen tussen de 8 en 12 jaar. Drie verschillende scholen zijn uitgenodigd om in de Mobile Media Lab een uitleg te krijgen over cybercrime en daarnaast als tweede activiteit in de Bibliotheek kennis te maken met Hackshield. Door Leerlingalert worden wekelijks scholen bezocht in de regio om in gesprek te gaan over ondermijnende criminaliteit onder jongeren.
4 (B)	We voeren 2 integrale controles per jaar uit op het gebied van ondermijning.
4 (R)	In 2022 is project Theseus gestart bij Bedrijventerrein De Beemd. Hierbij zijn in het begin van het jaar twee integrale controles gehouden ten behoeve van bewustwording gericht op ondermijning en de gevolgen daarvan voor ondernemers en om onbekende locaties inzichtelijk te maken. Vervolgens is aan het einde van het jaar nog een hercontrole gehouden op locaties om te controleren of overtredingen waren beëindigd en om de laatste onbekende locaties inzichtelijk te krijgen.
5 (B)	De huidige panden waar arbeidsmigranten verblijven worden minimaal 1x jaarlijks integraal gecontroleerd.
5 (R)	Dit jaar zijn de bekende arbeidsmigrantenlocaties niet integraal gecontroleerd. Door de gevolgen van corona en het ontstaan van een crisis op het gebied van vluchtelingenopvang is dit niet gelukt. Wel zijn van de bekende locaties, die gebruikt worden voor het verblijf van arbeidsmigranten, er inmiddels drie verandert in gebruik. Daar is geen sprake meer van verblijf door arbeidsmigranten. Dit heeft te maken met het in gebruik nemen van een locatie in Velp voor asielzoekers in samenwerking met het COA. Een brand in Velp heeft de sloop van een locatie veroorzaakt. Een locatie in De Steeg is ingezet voor crisis noodopvang. De overige locaties worden in 2023 weer gecontroleerd.
6 (B)	We stellen een nieuw integraal veiligheidsbeleid op voor 2023-2026 dat gelijkt loopt met de veiligheidsstrategie politie.
6 (R)	Het integraal veiligheidsbeleid 2023-2026 is in 2022 voorbereid en in januari 2023 vastgesteld. De politie heeft besloten om haar veiligheidsstrategie met een jaar te verlengen en de integraal veiligheidsplannen als input te gebruiken voor hun nieuwe strategie.
Doel 3: De dienstverlening van de gemeente zet de inwoner centraal	
1 (B)	1. Dienstverlening is primair gericht op het verlenen van service aan de inwoners en klanten. Daarvoor realiseren wij de ambities in het implementatieplan voor 2022 van de Herijking Dienstverleningsvisie 2020.
1 (R)	Centraal in het implementatieplan van de Herijking Dienstverleningsvisie 2020 staan de vele honderden gemeentelijke producten en diensten en hun digitale volwassenheid. In 2022 kregen alle producten en diensten afzonderlijk een score

Paraaf voor waarmerkingsdoeleinden behorende
bij de controleverklaring d.d. 4 juli 2023:

	op de digitale ladder. Daarmee hebben we een diagnose in hoeverre onze dienstverlening is gedigitaliseerd. Op basis hiervan wordt in 2023 een ontwikkelplan met prioriteiten opgesteld. Daarnaast blijft het directe klantcontact onverminderd belangrijk. We zien een groeiende groep Nederlanders die moeite heeft met zowel de taal als de verdergaande digitalisering. Voor hen is het belangrijk dat er locaties en balies zijn waar men terecht kan met vragen en voor hulp en ondersteuning. Ook de vraag naar telefonische dienstverlening blijft nagenoeg gelijk in relatie tot voorgaande jaren. Tegelijkertijd zien we bij zelfredzame inwoners een groeiende behoefte om zaken bij voorkeur digitaal af te handelen. De digitale aanvraag rijbewijzen is hiervan een mooi voorbeeld. Sinds oktober 2022 kunnen inwoners hun rijbewijs digitaal verlengen. Het afhalen gebeurt aan de balie, zonder afspraak.
Doel 4: Het helpen van klanten gebeurt effectief en efficiënt	
1 (B)	Wij werken aan een goede balans tussen klantgerichtheid en betaalbaarheid. Daarvoor realiseren wij de ambities in het implementatieplan voor 2022 van de Herijking Dienstverleningsvisie 2020.
1 (R)	Rheden volgt een tweesporenbeleid. Eén spoor is gericht op de inventarisatie van verbetermogelijkheden per team, het andere spoor richt zich op een diagnose op de volwassenheid van de digitale dienstverlening. Inmiddels heeft veranderende wet- en regelgeving de urgentie van digitalisering enorm verhoogd. Per 1-1-2024 is namelijk de Wet Modernisering Elektronisch Verkeer (WMEBV) van kracht. In 2022 heeft een eerste pilot plaatsgevonden: de digitalisering van de aanvraag van de verlenging van het rijbewijs. Daarnaast is een monitor ontwikkeld voor de huidige status van digitalisering. Op dit moment wordt in het kader van het door de Raad goedgekeurde programma Digitaal Rheden een inventarisatie gemaakt per team van de consequenties van digitalisering. Daarin wordt tevens spoor 1 meegenomen: wat gaat goed, wat kan beter. De impact per team is inmiddels globaal in beeld gebracht. Na besluitvorming in het DT gaat het project Digitale dienstverlening van start. Dit project betreft het verder digitaliseren van alle ongeveer 400 producten van de gemeente, inclusief een kwaliteitsslag voor de interne processen. Gelukkig is de gemeente Rheden al op een aantal punten gestart in de afgelopen jaren. Desalniettemin is dit een enorme opgave, mede vanwege de zorgplicht voor het begeleiden van inwoners, ondernemers en medewerkers in dit proces.
Doel 5: Heldere, eenduidige en toegankelijke en communicatie	
1 (B)	Verdere uitrol en borging digitale toegankelijkheid (advies, onderzoek, ondersteuning en opleiding) gerealiseerd.
1 (R)	Informatie ingewonnen bij andere gemeenten en evt. samenwerking op digitale toegankelijkheid t.b.v plan van aanpak Digitale Toegankelijkheid (2023).
2 (B)	Verbeteracties communicatie via website, social media en overige kanalen gerealiseerd.
2 (R)	Verbeteringen aangebracht op website, social media posts en intranet.
3 (B)	Profilering op relevante thema's (in media) maandelijks gerealiseerd.
3 (R)	Wekelijkse media-aandacht n.a.v. persberichten en persgesprekken. Proactieve advisering over profilering op speerpunten.
4 (B)	Professionalisering en verhogen taakvolwassenheid medewerkers op het gebied van communicatie en participatie door coaching, training en beschikbaar stellen tools en communicatiemiddelen. Actieplan met acties en resultaten gerealiseerd.
4 (R)	Dit project heeft niet plaatsgevonden vanwege beperkte capaciteit, verzuim en beperkt beschikbare inhuur.

Paraaf voor waarmerkingsdoeleinden behorende bij de controleverklaring d.d. 4 juli 2023:

5 (B)	Implementatie van nieuwe participatie-instrumenten (Burgerforum en participatieplatform) gerealiseerd.
5 (R)	Burgerforum/Burgerberaad gerealiseerd. Start gemaakt met participatieplatform.
6 (B)	6. Communicatieplan omgevingswet gerealiseerd.
6 (R)	Er ligt een communicatieplan op hoofdlijnen, maar dit dient nog verder ingevuld te worden. In 2023 wordt dit verder opgepakt.
7 (B)	Communicatie- en participatieplan Klimaat (met acties en resultaten) gerealiseerd (waaronder een burgerforum).
7 (R)	Communicatie- en participatieplan gerealiseerd. In 2023 volgen vervolgplannen voor onder meer de energietransitie.
8 (B)	Actief inzetten op participatie en betrokkenheid in de top 3 buurten waar dat nu minder is m.b.v. ontwikkelmanagers.
8 (R)	Communicatie is aangesloten bij WUP en Stenfert.
Doel 6: Wij realiseren de inhoudelijke opgave 2022 voor de Groene Metropoolvisie zoals deze door de Raad wordt vastgesteld	
1 (B)	Implementatie actieplan 2022 zoals in de Raad in november 2021 vastgesteld
1 (R)	
2 (B)	Voorbereiding en opmaak uitslagen gemeenteraadsverkiezingen 16 maart 2022
2 (R)	De gemeenteraadsverkiezingen zijn succesvol verlopen. Wel ontstaat er steeds meer druk op de vrijwilligers en medewerkers, die direct aansluitend aan het stemmen de uitslagen moeten opmaken. Werkdagen van meer dan 16 uur aaneengesloten zijn geen uitzondering meer. Veel vrijwilligers dreigen hierdoor af te haken. Gemeente Rheden telde 35809 kiesgerechtigden, waarvan ruim 51% heeft gestemd. Het aantal geldige stemmen op kandidaten bedroeg 18373.
3 (B)	De telefonische dienstverlening is qua inrichting en thuiswerkmogelijkheden geprofessionaliseerd.
3 (R)	Het project 'nieuwe telefooncentrale' is in 2022 wederom uitgesteld. Het project beslaat nieuwe telefooncentrales en callcenter-applicaties voor de gemeenten Rheden, Renkum, Arnhem en BVO de Connectie. Naar verwachting vindt implementatie plaats in 2023.
Doel 7: Vanuit visie op partnerships creëren van een georganiseerde samenwerking	
1 (B)	Wij stellen een visie op partnerships op en de wijze waarop wij daar organisatorisch invulling aan geven. Deze wordt door het College vastgesteld.
1 (R)	Uitgesteld naar 2023. Mede ivm initiatief gemeenteraad inzake samenwerkingsverbanden (oriënterende vergadering).
Doel 8: leren van best practices en het delen van best practices Global Goal 18)	
1 (B)	Wij verzamelen actief 'best practices' in het land te behoeve van onze eigen opgaven in de gemeente.
1 (R)	
2 (B)	Wij delen onze eigen 'best practices' (bijvoorbeeld op het gebied van de Global Goals en Erfgoed) met andere organisaties, zoals VNG, provincie en gemeenten.
2 (R)	

Paraaf voor waarmerkingsdoeleinden behorende
bij de controleverklaring d.d. 4 juli 2023:

Welke context speelde er?

Veilige samenleving

In 2022 hebben we nog veel te maken gehad met de impact van Covid-19 op de werkzaamheden voor veiligheid. Aan het begin van 2022 zaten we nog in lockdown en is er nog veel ingezet op het corona toegangsbewijs in de gemeente. Hoe snel Covid-19 vervolgens uit het straatbeeld verdween qua maatregelen die van kracht waren hoe lang heeft het geduurd voordat de maatschappij weer het durfde om van alles weer te organiseren. Nu pas in 2023 zie je dat we qua evenementen weer terug zijn op niveau voor Covid-19 en we in feite weer aan het 'inhalen' zijn.

Na Covid-19 diende de volgende crisis zich alweer in. De oorlog in Oekraïne heeft een hausse van vluchtelingen naar Europa gedreven en die vangen we ook in de gemeente Rheden. Op diverse plekken is met vereende krachten opvang gerealiseerd. Niet alleen voor vluchtelingen uit de Oekraïne, maar ook de zogenaamde crisis noodopvang in De Steeg en in Dieren voor vluchtelingen die niet geplaatst kunnen worden. Dit blijft doorgaan en heeft ook een groot effect in 2023 op de inzet vanuit veiligheid.

Inhoudelijk zijn we in 2022 gestart met het nieuwe Integraal Veiligheidsbeleid dat inmiddels ook is vastgesteld. Er wordt gewerkt aan de uitvoering op het gebied van de gestelde prioriteiten zoals ondermijning, jeugd & veiligheid, zorg & veiligheid en digitale veiligheid (cybercrime). Ondanks de naweeën van Covid-19 en de vluchtelingencrisis zijn we daarin geslaagd. De stap naar de inwoners/ bedrijven en het organiseren van activiteiten (bewustwording op veiligheid) is in 2022 in mindere mate van de grond gekomen en pakken we in 2023 weer verder op. Beleidsmatig zijn daar met het nieuwe veiligheidsbeleid en de aanpak op mensenhandel de eerste stappen al voorgezet.

Partnerschappen

De kwaliteit van het bestuurlijk handelen is van belang voor een sterke en duurzame gemeente. Meer dan ooit leeft het besef dat gemeente en inwoners gelijkwaardige partners zijn. Om die reden omarmen we partnerschap en passen we onze bestuursstijl daarop aan. Daarbij hoort dat wij inwoners helderheid geven over onze veranderende rol. Wat mogen zij van ons verwachten, wat verwachten wij van hen en welke afspraken maken we samen? Die rol duidelijkheid is nodig om samen met onze partners vraagstukken op te lossen.
Elk vraagstuk kent zijn eigen schaal om het op te lossen. Door in diverse samenwerkingsverbanden te opereren dragen wij bij aan oplossingen voor de uitdagingen waar onze inwoner zich voor gesteld ziet. We zijn voorstander van samenwerkingsverbanden op lokaal, regionaal, landelijk en mondiaal niveau. Ons credo is: "Samen met de samenleving". Dat betekent ook samen met de andere overheden. De maatschappelijke dynamiek is groot en de maatschappelijke vraagstukken zijn complex. Gemeenten, regio's, provincie en Rijk moeten adequaat samenwerking om de grote maatschappelijke opgaven adequaat op te lossen. In onze omgeving zien we een groot aantal kleinere gemeenten met problemen in hun bestuurskracht en/of organisatiekracht. Intensievere samenwerking tussen buurgemeenten lijkt onvermijdelijk.

Dienstverlening

In 2022 is met name ingezet op het verder ontwikkelen van de digitale dienstverlening. De behoefte aan traditionele dienstverlening met fysieke locaties en telefonie blijft nagenoeg gelijk.

Paraaf voor waarmerkingsdoeleinden behorende
bij de controleverklaring d.d. 4 juli 2023:

Communicatie

De naweeën van Corona en de oorlog in Oekraïne zorgde in 2022 voor veel extra communicatiewerkzaamheden. Niet alle doelstellingen konden behaald worden.

Wat is de bijdrage aan de Sustainable Development Goals (SDG)?

Taakveld(en)	Bijdrage aan SDG*
• 0.1 Bestuur • 0.2 Burgerzaken • 1.1 Crisisbeheersing en brandweer • 1.2 Openbare orde en veiligheid	5-1, 5-2, 5-3, 5-4, 5-5, 5-6, 5-a, 5-b, 5-c, 16-1, 16-2, 16-4, 16-6, 16-10 17-16, 17-17, 17-18, 17-19, 18.

* Sustainable Development Goals, zie bijlage 8 voor een nadere toelichting

Verbonden partijen

Voor het bereiken van de doelstellingen van het programma, in het bijzonder de beoogde maatschappelijke effecten, heeft de gemeente Rheden zich met een aantal partijen verbonden waarin zij een bestuurlijk en een financieel belang heeft. Het gaat hier om de volgende organisaties:

- Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland Midden (VGGM);
- Stichting Veilig Thuis.

In de paragraaf Verbonden Partijen geven we inzicht in de beleidsmatige en financiële betrokkenheid en de risico's van de gemeente in deze organisaties.

Wat heeft het gekost?

Programma 5. Bestuur en Veiligheid

(Bedragen x € 1.000)	Rekening	Primitieve begroting	Gewijzigde begroting	Rekening	Saldo
	2021	2022	2022	2022	2022
Lasten					
0.1 Bestuur	2.396	2.547	2.797	2.857	-60
0.2 Burgerzaken	1.655	1.638	1.773	1.844	-71
1.1 Crisisbeheersing en brandweer	2.851	2.920	2.920	2.888	33
1.2 Openbare orde en veiligheid	1.367	858	881	1.146	-266
subtotaal	8.269	7.962	8.371	8.735	-364
Baten					
0.1 Bestuur	18	30	30	411	381
0.2 Burgerzaken	547	585	585	619	34
1.1 Crisisbeheersing en brandweer	10	6	6	12	6
1.2 Openbare orde en veiligheid	397	21	21	420	400
subtotaal	972	641	641	1.462	821
Saldo van baten en lasten	-7.296	-7.321	-7.730	-7.273	456

Paraaf voor waarmerkingsdoeleinden behorende bij de controleverklaring d.d. 4 juli 2023:

Reserves					
Toevoeging					0
Onttrekking					0
Resultaat	-7.296	-7.321	-7.730	-7.273	456

Belangrijkste afwijkingen

Ten opzichte van de gewijzigde begroting 2022 is het financieel effect van de mutaties in de jaarstukken 2022 per saldo € 0,5 miljoen voordelig. De belangrijkste mutaties kunnen als volgt worden toegelicht.

5. Bestuur en Veiligheid

Taakveld (afwijkingen per taakveld => 50.000 saldo baten en lasten)	Bedrag in € 1.000	Inc. / Struct.
0.1 Bestuur	320	I/S
Het resultaat op dit taakveld kent als belangrijkste oorzaken: Hogere accountantskosten -52K. Er zijn nieuwe controle eisen. Daarnaast is een deel van het budget ingezet voor accountantscontrole 2021, uitgevoerd in 2022. Bij de 1e Berap 2023 zal een voorstel worden gedaan de programmabegroting te herzien. Pensioen- en wachtgeldvoorziening bestuur 411K. Als gevolg van een lagere rekenrente t.o.v. 2021 is de voorziening afgeraamd met €375K. Voor de berekening van het benodigd kapitaal voor de pensioenvoorziening baseren we ons op de berekeningen van onze pensioenuitvoerder Visma Idella. Voor wachtgeldverplichtingen is 36K uit de voorziening onttrokken. Overige afwijkingen, per saldo nadeel €39K.		
0.2 Burgerzaken	-37	I
Geen toelichting vereist.		
1.1 Crisisbeheersing en brandweer	39	I
Dit betreft vooral het voordelig resultaat VGGM over 2021 ad 51K.		
1.2 Openbare orde en veiligheid	134	I
• 128k voordeel op niet begrote Boa opbrengsten • 32k nadeel door dumping • 38k voordeel door focus op Corona handhaving; dit veroorzaakt een onderuitputting op andere begrote handhavingstaken		
0.10 Mutaties reserves	0	
Totaal	**456**	

Paraaf voor waarmerkingsdoeleinden behorende bij de controleverklaring d.d. 4 juli 2023:

6 Overhead en algemene dekkingsmiddelen

Wat hebben we bereikt?

Hiervoor verwijzen wij naar de paragraaf bedrijfsvoering.

Welke doelen zijn gerealiseerd?

Voor de gerealiseerde doelen verwijzen we u graag door de naar de paragrafen B "Weerstandsvermogen en risicobeheersing" en E "Bedrijfsvoering".

Welke resultaten zijn in 2022 gerealiseerd?

Voor de gerealiseerde resultaten verwijzen we u graag door de naar de paragrafen B "Weerstandsvermogen en risicobeheersing" en E "Bedrijfsvoering".

Verbonden partijen

Voor het bereiken van de doelstellingen van het programma, in het bijzonder de beoogde maatschappelijke effecten, heeft de gemeente Rheden zich met een aantal partijen verbonden waarin zij een bestuurlijk en een financieel belang heeft. Het gaat hier om de volgende organisaties:

- Bedrijfsvoeringsorganisatie de Connectie
- Gelders Archief
- Bank Nederlandse Gemeenten
- Alliander.

In de paragraaf Verbonden Partijen geven we inzicht in de beleidsmatige en financiële betrokkenheid en de risico's van de gemeente in deze organisaties.

Wat heeft het gekost?

Programma 6. Overhead en Algemene Dekkingsmiddelen

(Bedragen x € 1.000)	Rekening	Primitieve begroting	Gewijzigde begroting	Rekening	Saldo
	2021	2022	2022	2022	2022
Lasten					
0.4 Overhead	18.654	15.576	17.269	18.923	-1.654
0.5 Treasury	73	488	488	47	440
0.61 OZB woningen	714	730	730	714	16
0.62 OZB niet-woningen					0
0.63 Parkeerbelasting					0
0.64 Belastingen overig					0
0.7 Alg. uitk. e ov. uitk. gem.fonds					0
0.8 Overige baten en lasten	1.195	808	419	-407	827
0.9 Vennootschapsbelasting (VpB)	1			1	-1
subtotaal	20.636	17.602	18.906	19.278	-372

Paraaf voor waarmerkingsdoeleinden behorende bij de controleverklaring d.d. 4 juli 2023:

Baten					
0.4 Overhead	1.023	187	33	611	578
0.5 Treasury	533	719	719	513	-205
0.61 OZB woningen	6.828	6.778	6.778	6.840	62
0.62 OZB niet-woningen	2.442	2.335	2.335	2.488	153
0.63 Parkeerbelasting	4	4	4	4	1
0.64 Belastingen overig	251	231	231	245	14
0.7 Alg. uitk. e ov. uitk. gem.fonds	84.408	83.542	94.098	95.762	1.663
0.8 Overige baten en lasten	430			40	40
0.9 Vennootschapsbelasting (VpB)	1				0
subtotaal	95.922	93.795	104.197	106.504	2.307
Saldo van baten en lasten	75.285	76.194	85.291	87.225	1.934
Reserves					
Toevoeging	132	0	1.634	1.945	-311
Onttrekking	205	3	3	103	100
Resultaat	75.358	76.197	83.661	85.384	1.723

Specificatie Algemene Dekkingsmiddelen

(Bedragen x € 1.000)	Rekening	Begroting	Gewijzigde begroting	Rekening
	2021	2022	2022	2022
Alg. uitkering gemeentefonds	84.408	83.542	94.098	95.762
Onroerend zaakbelasting	9.270	9.113	9.113	9.328
Hondenbelasting	251	231	231	245
Toeristenbelasting	172	274	274	383
Forensenbelasting	68	56	56	86
Dividend Alliander	40	49	49	37
Dividend BNG	338	469	469	426
overig dividend	0	0	0	0
Overige dekkingsmiddelen	114	61	-93	237
Totaal baten (per saldo)	**94.661**	**93.795**	**104.197**	**106.504**

Belangrijkste afwijkingen

Ten opzichte van de gewijzigde begroting 2022 is het financieel effect van de mutaties in de jaarstukken 2022 per saldo € 1,7 miljoen voordelig. De belangrijkste mutaties kunnen als volgt worden toegelicht.

6. Overhead en Algemene Dekkingsmiddelen

Taakveld (afwijkingen per taakveld => 50.000 saldo baten en lasten)	Bedrag in € 1.000	Inc. / Struct.
0.4 Overhead	-1.076	I

Paraaf voor waarmerkingsdoeleinden behorende bij de controleverklaring d.d. 4 juli 2023:

De overschrijding op dit taakveld is op te splitsen in een aantal componenten. Als belangrijkste posten zijn te noemen:

Voorziening spaarverlof -128K.
Vanaf 1 januari 2022 kunnen medewerkers vakantie-uren sparen. Deze vakantie-uren verjaren niet. Dit kan leiden tot verlofstuwmeren die bijvoorbeeld ingezet gaan worden om eerder met pensioen te gaan. Hiervoor dient op basis van nieuwe regelgeving een voorziening te worden gevormd. De totale dotatie aan de voorziening op basis van de opgebouwde verlofuren per 31-12-2022 bedraagt € 127.717. Deze voorziening wordt verder toegelicht bij het onderdeel Jaarrekening, Balans en toelichting, Beschrijving en toelichting voorzieningen.

De Connectie: - 662K
Het resultaat van -662K is als volgt te specificeren:

Eenmalige CAO uitkering, en Loon- en prijsstijgingen CPB	-387
Advieskosten Inkoop en Aanbesteding	- 62
Correctie op de kosten huisvesting	238
Kostenverhogende BTW. Deze kosten worden niet begroot.	-100
Niet gerealiseerde taakstelling bij de Connectie	-244
Overige uitgaven	-107

Salariskosten en teambudgetten -589K
In de begroting 2023 hebben we de salarisbudgetten structureel bijgesteld, waardoor we in staat zijn invulling te geven aan de (nieuwe) opgaven waar we voor staan en om te transformeren naar een professionele toekomstbestendige organisatie. Ook over 2022 is (bij de winterrapportage) het salarisbudget bijgesteld, maar nog in onvoldoende mate. In het afgelopen jaar is door ziekteverzuim en openstaande vacatures in combinatie met krapte op de arbeidsmarkt sprake geweest van een hoge werkdruk. Dit heeft zijn weerslag gehad op onze organisatie, zowel formatief als financieel, en heeft geresulteerd in een overschrijding van het salarisbudget.

De overschrijding in 2022 ad € 589K op salariskosten en teambudgetten is het resultaat van diverse posten die te maken hebben met salariskosten, inhuur, opleiding, salarisgerelateerde uitgaven en ontvangen vergoedingen voor salariskosten, zoals UWW en detacheringen. Deze ontvangsten zijn binnen dit taakveld geboekt, maar hebben voor een groot deel betrekking op andere programma's.
In de tabel "formatie en bezetting per programma" paragraaf bedrijfsvoering is met deze verdeling rekening gehouden.

Het resultaat van -589K is als volgt te specificeren:

resultaat salariskosten en inhuur	-577
CAO uitbetaling (424K gedekt uit voordeel taakveld 0.8)	-612
onderbesteding opleidingsbudgetten	141
ontvangen vergoedingen salariskosten	498
stelposten salarissen t.b.v. diverse programma's	228
vergoeding thuiswerkplekken (zie mutaties reserves 0.10)	-70
overige uitgaven (dekking stelpost salarissen taakveld 0.8)	-197

In de paragraaf Bedrijfsvoering worden de totale salariskosten toegelicht met de verschillen per programma (Personeel & Organisatie).

Managementsupport -113K
Betreft een overschrijding van kosten voor managementondersteuning. De kosten zijn opgenomen in de saldobevestiging 2022 van de Connectie. Bij de 2e Berap 2023, en de Kadernota 2024 zal een voorstel worden gedaan om de Programmabegroting te herzien.

Paraaf voor waarmerkingsdoeleinden behorende
bij de controleverklaring d.d. 4 juli 2023:

ICT -103K
De ICT kosten nemen toe (12%) evenals de afhankelijkheid van ICT. Een deel van de ICT kosten maken onderdeel uit van de bijdrage aan de Connectie, dit betreft het deel dat direct voor rekening van onze gemeente valt. In 2022 is er voor gekozen om de kosten nog niet op te hogen, in afwachting van de regionale informatiestrategie.

In de Kadernota 2024 zal dit bedrag (voorlopig) worden meegenomen. Bij de 2e Berap 2023 zal er een beter beeld zijn van de structurele impact van deze ICT kosten en wordt een voorstel worden gedaan om de Programmabegroting definitief te herzien.

Daarnaast zijn bij de programmabegroting 2022 incidentele middelen gevraagd voor het inrichten van een omgeving voor data gedreven werk. De inrichting bleek minder kostbaar dan verwacht, deze valt vrij in het resultaat.

Gelders Archief -45K
Als gevolg van de sloop van het gemeentehuis is in 2022 op basis van meerwerk (45K) het (deels) te vernietigen archief onder gebracht bij het Gelders Archief. Op basis van de prognose neemt het benodigde aantal strekkende meters de komende 4 jaar af (-500m1). Bij de 1e Berap 2023, en de Kadernota 2024 zal een voorstel worden gedaan om de Programmabegroting te herzien en de kosten voor het archiveren van documenten te borgen.

Facilitaire kosten gemeentehuis 268K
Betreft een onderschrijding van € 268.000 op geraamde exploitatielasten van het gemeentehuis. Conform het dekkingsplan realisatie nieuwe gemeentehuis (raadsbesluiten 27-9-2022 en 15-12-2020) worden o.a. de beschikbare budgetten voor exploitatielasten ingezet als dekkingsmiddel. De in 2022 niet bestede middelen worden toegevoegd aan de reserve gemeentehuis (zie hieronder bij taakveld 0.10).

Communicatie 134K
Het communicatiebudget laat een voordelig effect zien. De voornaamste redenen zijn dat projecten Communicatie en de CommunicatieToolkit die op het programma stonden in 2022, geen (of op een andere wijze) doorgang hebben gevonden. Daarnaast is het inhuren van een specialist voor Digitale toegankelijkheid in 2022 niet meer noodzakelijk geweest, in tegenstelling tot 2021.

HRM 117K
Onderschrijding van HRM budget komt voornamelijk voort uit uitvoeringskosten wet Poortwachter en externe juridische advieskosten zijn in 2022 lager uitgevallen dan begroot (60K). Daarnaast zijn we gestart met het opstellen van een nieuwe manier van werven en selecteren die beter aansluit bij de huidige arbeidsmarkt. De uitvoering van deze nieuwe aanpak vindt plaats in 2023 en verder. (57K). Om deze redenen is in 2022 niet het gehele budget nodig geweest.

Overige afwijkingen, per saldo voordeel 45K

0.5 Treasury	235	

Dit saldo bestaat uit meerdere posten, namelijk:

Betaalde rente langlopende leningen 296K
De langlopende leningen hebben rentepercentages die de afgelopen jaren laag waren of zelfs negatief, dit levert over 2022 een voordeel op. De recent afgesloten leningen laat al weer een oplopend rentepercentage zien, dus het voordeel op rente zal in 2023 naar verwachting een stuk lager zijn.

Ontvangen rente langlopende leningen -195K

Paraaf voor waarmerkingsdoeleinden behorende bij de controleverklaring d.d. 4 juli 2023:

De eeuwig durende lening van Alliander, afgesloten in 1997, is in 2021 zonder overleg door Alliander terugbetaald en staat in afwachting van de uitkomst van een juridisch onderzoek naar de rechtmatigheid van deze terugbetaling op de balans als vooruit ontvangen bedragen. Over het boekjaar 2022 is geen rente ontvangen. Hierover is nog overleg tussen de gemeente Rheden en Alliander. Toegerekende rente 95K Door de rentestijgingen in 2022 is de omslagrente gestegen van 0,36% begroot naar 0,479% werkelijk. Hierdoor is de toegerekende rente hoger. Overig afwijkingen per saldo voordeel 39K		
0.61 OZB woningen	78	
Het voordelige effect op de OZB is met name het gevolg van een hogere WOZ waarde dan waarmee in de begroting 2022 rekening is gehouden, totaal 62K. Daarnaast is sprake van een voordeel op de uitvoeringslasten van 16K.		
0.62 OZB niet-woningen	153	
Het voordelige effect op de OZB is met name het gevolg van een hogere WOZ waarde dan waarmee in de begroting 2022 rekening is gehouden.		
0.63 Parkeerbelasting	1	
Geen nadere toelichting.		
0.64 Belastingen overig	14	
Geen nadere toelichting.		
0.7 Alg. uitk. e ov. uitk. gem.fonds	1.663	I
Het saldo van de decembercirculaire gemeentefonds 2022 bedroeg 1.807K. Hiervan is 100K toegevoegd aan de reserve noodfonds energiearmoede, zoals voorgesteld in het raadsvoorstel "Ondersteunende maatregelen energiearmoede". De afrekening van vorige jaren bedroeg -47K. Overig verschil 3K.		
0.8 Overige baten en lasten	867	
In 2022 vond aan de medewerkers een nabetaling plaats van de CAO ontwikkeling 2021 (325K) en Corona-onkostenvergoeding 2021 (99K). De kosten zijn verantwoord in 2021, maar de werkelijke uitbetaling gebeurde in 2022. Het totale bedrag van 424K is in 2021 naar de balans geboekt en in 2022 ten gunste gebracht van de exploitatie voor de dekking van deze nabetaling. Dit leidt per saldo tot een nadeel van 188K (612K nadeel bij taakveld 0.4 en 424K voordeel bij taakveld 0.8). Binnen dit taakveld worden daarnaast diverse stelposten begroot. De (rest)saldi (359K) worden ingezet als dekking van uitgaven binnen andere programma's: 165K stelposten prijsstijging en autonome kostenontwikkeling 194K stelpost salarissen. Overig < 50K voordeel 84K (waarvan 40K begroot bedrag voor waterschapslasten. De werkelijke kosten zijn geboekt binnen de andere programma's).		
0.9 Vennootschapsbelasting (VpB)	-1	
Geen nadere toelichting.		

Paraaf voor waarmerkingsdoeleinden behorende bij de controleverklaring d.d. 4 juli 2023:

0.10 Mutaties reserves	-211	
In het dekkingsplan nieuwe gemeentehuis is rekening gehouden met de inzet van middelen uit het exploitatiebudget facilitaire kosten gemeentehuis. Dit is gedeeltelijk gebeurd, er resteert nog € 311K aan in te zetten budget. Deze middelen worden in lijn met het dekkingsplan, toegevoegd aan de reserve gemeentehuis. Tegenover deze niet geraamde last staat een onderschrijding op taakveld 0.4 (zie hierboven). In de zomerrapportage 2021 was incidenteel budget toegekend, bedoeld voor de vergoeding van de inrichting van de thuiswerkplek. Niet alles werd in 2021 besteed. In de jaarrekening 2021 is dan ook 90K gereserveerd voor besteding in 2022. Daarvan is in 2022 70K besteed. Het bedrag wordt onttrokken uit deze reserve. Overige afwijkingen per saldo voordeel 30K		
Totaal	**1.723**	

Paraaf voor waarmerkingsdoeleinden behorende
bij de controleverklaring d.d. 4 juli 2023:

Paragrafen

Paraaf voor waarmerkingsdoeleinden behorende
bij de controleverklaring d.d. 4 juli 2023:

Lokale Heffingen

De lokale heffingen maken een substantieel deel uit van de inkomsten van een gemeente. Voor het heffen van belastingen en retributies is er sprake van een financiële noodzaak, aangezien het Rijk bij haar bepaling van de algemene uitkering uitgaat van de mogelijkheid om eigen inkomsten te genereren. Bij de tariefberekeningen houdt de gemeente rekening met de jaarlijkse inflatoire effecten.

Voor de diverse lokale heffingen gelden wettelijke voorschriften, zo geldt voor retributies dat de opbrengsten maximaal 100 % van de kosten mogen bedragen. Voorbeelden van deze retributies zijn de afvalstoffenheffing en de rioolheffing. Voor overige lokale heffingen heeft de gemeente een grotere beleidsvrijheid in de bepaling van de tarieven.

Werkelijke opbrengsten uit lokale heffingen

Onderstaande tabel geeft inzicht in de werkelijke opbrengsten uit lokale heffingen ten opzichte van de begroting (inclusief begrotingswijzigingen en kwijtscheldingen).

	2022 begroting	2022 jaarrekening	Verschil	Mutatie(%)
Onroerende zaakbelastingen	9.101	9.322	221	2,4%
Afvalstoffenheffing/reinigingsrechten	4.369	4.283	-86	-2,0%
Rioolheffing	4.393	4.345	-48	-1,1%
Bouwleges	450	167	-283	-62,8%
Parkeerbelastingen	4	4	0	0%
Hondenbelasting	216	235	19	8,7%
Toeristenbelastingen	274	383	108	39,5%
Secretarieleges	399	399	0	0%
Begraafrechten	501	579	78	15,6%
Forensenbelasting	56	86	30	55,0%
Marktgelden	9	11	2	18,4%
Overige heffingen/leges	121	255	134	110,8%
Totaal	**19.893**	**20.069**	**176**	**0,9%**

Ten opzichte van de begroting na wijziging vallen de opbrengsten uit lokale heffingen in 2022 € 176K hoger uit. De afwijkingen van € 50K of hoger worden hieronder nader toegelicht.

Onroerende zaakbelastingen, € 221.000 voordeel
Het voordelige effect op de OZB is met name het gevolg van een hogere WOZ waarde dan waarmee in de begroting 2022 rekening is gehouden. Meeropbrengst OZB bij niet-woningen bedraagt € 153K en bij woningen is dit € 62K. Daarnaast iets minder verleende kwijtschelding (€ 6K).

Afvalstoffenheffing/reinigingsrechten, € 86.000 nadeel
Minder opbrengsten € 59K en meer kosten kwijtscheldingen € 27K

Bouwleges, € 283K nadeel
In 2022 is er sprake van een minderopbrengst bouwleges van € 283K

Toeristenbelasting, € 108K voordeel

Paraaf voor waarmerkingsdoeleinden behorende bij de controleverklaring d.d. 4 juli 2023:

In het jaar 2022 worden de opbrengsten van het jaar 2021 geboekt. Hier is ook een bedrag van het jaar 2020 van ruim 90K in meegenomen

Begraafrechten, € 78K voordeel
Op het product begraafplaatsen zijn in 2022 hogere legesopbrengsten gerealiseerd van totaal € 78K

Gehanteerde tarieven 2022

Onderstaand, de door de raad vastgestelde tarieven zoals deze in 2022 zijn gehanteerd.

OZB uitgedrukt in percentage van onroerende zaak		
Woningen	- eigenaar	0,1194%
Niet-woningen	- eigenaar	0,2444%
	- gebruiker	0,1873%

Afvalstoffenheffing	
Basisbedrag	36,57
140 l container	200,80
180 l container	246,07
240 l container	313,39
Verzamelcontainer	200,80

Reinigingsrecht	
Tarief	228,98

Kostendekkendheid afvalstoffenheffing en reinigingsrecht	Begroot in 2022	Werkelijk in 2022
7.3 Afval	3.476.142	3.106.491
0.4 Overhead	82.053	83.469
0.5 Rente	2.300	3.147
0.64 Belastingen overig	108.612	110.000
0.8 Overige baten en lasten	-70.336	-70.336
2.1 Verkeer en vervoer	59.243	60.000
6.3 Inkomensregelingen	175.200	202.068
Btw compensatie	669.825	688.073
Totale kosten	4.503.038	4.182.912
Opbrengst heffingen	4.503.602	4.485.007
Dekkingspercentage	100,00%	107,22 %

In 2022 is er positieve resultaat van € 302.095 op het product afval. Voorgesteld wordt om het bedrag mee te nemen als een resultaatbestemming.

Paraaf voor waarmerkingsdoeleinden behorende
bij de controleverklaring d.d. 4 juli 2023:

Rioolheffing		
Eigenaar		70,89
Gebruiker	< 300 m3	126,50
	300-999 m3	357,94
	1000-9999 m3	2.956,55
	> 9999 m3	23.237,02

Kostendekkendheid rioolheffing	Begroot in 2022	Werkelijk in 2022
7.2 Riolering	2.684.393	2.727.998
1.4 Overhead	729.789	737.050
0.5 Rente	152.196	199.130
0.64 Belastingen overig	158.000	158.000
2.1 Verkeer en vervoer	124.590	124.590
6.3 Inkomensregelingen	180.000	128.606
Btw compensatie	417.025	365.493
Totale kosten	4.445.993	4.440.867
Opbrengst heffingen	4.572.827	4.473.878
Dekkingspercentage	102,85%	100,74%

In 2022 is het positieve resultaat van € 450.537 op het product riolering toegevoegd aan de voorziening onderhoud riolering.

Toeristenbelasting	
Overnachtingen	2,03
Seizoenstandplaatsen	248,92
Jaarstandplaatsen	295,86

Forensenbelasting	
Basistarief	295,86
Opslag	1,15

Hondenbelasting	
1e hond	64,92
2e hond	74,88
3e hond	84,60
4e hond	94,44
5e hond	104,04

Ontwikkeling lokale lastendruk

De provincie Gelderland houdt de jaarlijkse ontwikkeling van de lokale lasten per gemeente bij. Op basis van deze cijfers kan een vergelijking gemaakt worden tussen de lokale lastendruk van naburige gemeenten. In onderstaande overzichten is - in bedrag per inwoner - de lastendruk 2022 van de gemeente Rheden weergegeven in vergelijking tot diverse Gelderse gemeenten. Tevens is de belastingdruk afgezet tegen het Provinciaal gemiddelde.

Paraaf voor waarmerkingsdoeleinden behorende bij de controleverklaring d.d. 4 juli 2023:

De gemeentelijke lasten zijn lager dan de lasten in bijna alle hieronder genoemde Gelderse gemeenten en ligt ruim onder het provinciale gemiddelde.

	OZB		afvalstoffenheffing		rioolrechten		totale belastingdruk	
Gemeente	**2021**	**2022**	**2021**	**2022**	**2021**	**2022**	**2021**	**2022**
Arnhem	342	341	109	121	106	105	557	567
Renkum	284	281	128	129	135	143	547	553
Bronckhorst	216	227	130	104	131	121	477	452
Zutphen	278	284	109	128	82	78	470	490
Lingewaard	266	271	100	103	103	104	469	478
Zevenaar	281	287	81	82	106	104	468	473
Brummen	277	290	71	74	120	124	468	488
Provinciaal gemiddelde	**270**	**275**	**95**	**98**	**98**	**99**	**463**	**472**
Doetinchem	230	232	131	143	103	104	464	479
Rozendaal	262	267	101	108	93	91	456	466
Duiven	251	255	99	100	99	111	449	466
Doesburg	194	201	137	139	102	107	433	447
Westervoort	207	224	109	105	106	107	422	436
Rheden	**195**	**210**	**99**	**104**	**104**	**105**	398	**419**
Overbetuwe	174	179	111	121	43	40	328	340

Bron: https://ftgelderland.databank.nl/
* De begrotingen van gemeenten dienen voor de provincie als basis voor de publicatie van bovenstaande cijfers. Door amendementen en begrotingsbijstellingen kunnen deze cijfers in enige mate afwijken.

Kwijtscheldingsbeleid

Rheden kent de mogelijkheid tot kwijtschelding van belastingen. Hierbij hanteren we een grens van 100% van de uitkeringsnorm. Kwijtschelding is in 2022 mogelijk voor de OZB, rioolheffing en afvalstoffenheffing (gedeeltelijk). Daarnaast ook voor de leges van een ID-kaart of voor hondenbelasting (gedeeltelijk) en begraven.

In 2022 is in totaal voor een bedrag van € 341.521 aan kwijtschelding verleend. Dit bedrag is lager dan het begrote bedrag van € 378.682.

Paraaf voor waarmerkingsdoeleinden behorende bij de controleverklaring d.d. 4 juli 2023:

Weerstandsvermogen en Risicobeheersing

Om inzicht te krijgen hoe de gemeente Rheden er financieel voorstaat, is het van belang om inzicht te hebben in de financiële positie en de financiële weerbaarheid (welke mogelijkheden zijn er in financieel moeilijke tijden). Het weerstandsvermogen geeft aan in hoeverre wij in staat zijn om mogelijke tegenvallers (de risico's) op te vangen zonder dat de uitvoering van het beleid en het voorzieningenniveau van onze inwoners in gevaar komt.

Met behulp van financiële kengetallen die betrekking hebben op de balans en de begroting kan een beeld worden geschetst van onze financiële positie. De normen worden zoveel mogelijk aangesloten op de richtlijnen van de provinciaal toezichthouder.

De kengetallen zijn bedoeld om in relatie tot elkaar te beschouwen. Een afzonderlijk kengetal zegt weinig over hoe de financiële positie moet worden beoordeeld. Zo hoeft een hoge schuld geen nadelig effect te hebben op de financiële positie, maar is dat afhankelijk of en wat er aan eigen vermogen en baten tegenover die schuld staat en hoe groot de kans is dat de schuld weer wordt afgelost. Het is dus, met andere woorden, niet mogelijk om één individueel kengetal te gebruiken voor de beoordeling van de financiële positie.

Het weerstandsvermogen en de kengetallen zullen altijd in samenhang moeten worden bezien, omdat ze alleen gezamenlijk en in hun onderlinge verhouding een goed beeld kunnen geven van onze financiële positie. Het risicoprofiel wordt bepaald en gepresenteerd aan de hand van de grootste financiële risico's.

Risicoprofiel

Overzicht van de grootste risico's:

nr.	Risico	Kans	Financieel gevolg	Invloed
1	Uitkering uit het gemeentefonds:			
a	Onderuitputting rijksuitgaven	50%	1.500.000	21%
b	Nieuwe systematiek gemeentefonds	75%	1.000.000	14%
2	Aanvullende bijdragen aan gemeenschappelijke regelingen / verbonden partijen i.v.m. mogelijke negatieve exploitatie.	25%	1.000.000	14%
3	Kosten voor klimaatopgave	50%	600.000	8%
4	Standaard risico met betrekking tot de P-wet: 1. Hogere lasten dan begroot omdat het aantal uitkeringsgerechtigden minder hard daalt dan het landelijk gemiddelde. 2. Tegenvallende inkomsten van het Rijk.	50%	500.000	7%
5	Door nieuwe, vaak meer flexibele taken, is huidige personele inzet vaak niet voldoende. De huidige arbeidsmarkt maakt invulling van vacatures lastig.	75%	500.000	7%
6	Mogelijke hogere uitgaven voor jeugdzorg. De budgetten hiervoor zijn bijgesteld, maar de kans bestaat dat een nadere bijstelling nodig zal zijn.	50%	500.000	7%
7	Beheer openbare ruimte: mogelijke meerlasten als gevolg van prijsstijgingen bouwmaterialen en grondstoffen.	75%	250.000	3%

Paraaf voor waarmerkingsdoeleinden behorende
bij de controleverklaring d.d. 4 juli 2023:

8	Onderwijsinvesteringen (IHP)	75%	200.000	3%
9	Kosten implementatie Omgevingswet	25%	100.000	1%
10	Overige risico's	10%	1.000.000	14%
	Totaal risicoprofiel 2022		**7.150.000**	**100%**

Toelichting op de kolommen

De kolom "risico" bevat de omschrijvingen van het risico (gebeurtenis) die kan leiden tot een (nadelig) financieel gevolg. De waarschijnlijkheid dat de omschreven risico's zich daadwerkelijk voordoen wordt getoond in de kolom "kans". Voor risico's die zich herhaaldelijk voor kunnen doen, geeft de kans een indicatie van de frequentie waarmee risico's zich voordoen. Deze indicatie van de frequentie van voordoen wordt in onderstaande tabel getoond:

Omschrijving	Percentage
< 1 keer per 10 jaar	10%
1 keer per 5–10 jaar	30%
1 keer per 2-5 jaar	50%
1 keer per 1-2 jaar	70%
> 1 keer per jaar	90%

Via de kolom "financieel gevolg" wordt getoond wat de financiële gevolgen zijn van het zich voordoen van het risico. Dit is een inschatting van het maximale financiële effect van het betreffende risico. De kolom "invloed" geeft aan welk aandeel het betreffende risico heeft in het totaal van alle mogelijke financiële risico's. Zichtbaar is dat de top 5 risico's 71% uitmaken van alle mogelijke risico's. Voor deze paragraaf merken we het totaalbedrag aan als risicoprofiel.

Ten opzichte van de begroting 2023 (laatste bijstelling) is de omvang van het risicoprofiel toegenomen van afgerond € 6,4 miljoen naar € 7,2 miljoen. Hieronder geven we een toelichting op de top 5 risico's.

1a. Uitkering uit gemeentefonds: onderuitputting rijksuitgaven
Het is verstandig om de hoge accressen (toename van het gemeentefonds) naar aanleiding van de mei- en septembercirculaire 2022 te matigen met een percentage voor onderuitputting. Er is namelijk sprake van een uitzonderlijk hoog accres en het is nog maar de vraag of het Rijk erin slaagt om de begrote uitgaven in de komende jaren te realiseren. In het kader van de 'trap op, trap af' – systematiek is dit een financieel risico. In de berekening van deze risicopost gaan we uit van 15% (is afgerond € 1,5 miljoen) op de berekende hogere algemene uitkering in 2023 (ongewijzigd t.o.v. begroting 2023).

Beheersmaatregel: Strak monitoren en waar mogelijk pro-actief acteren in onze eigen begroting door het maken van (beleids)keuzes.

1b. Uitkering uit gemeentefonds: nieuwe systematiek gemeentefonds
Op basis van de huidige systematiek groeit het gemeentefonds mee met de rijksuitgaven. Vanaf 2026 is dit niet meer het geval. Het kabinet heeft in de Voorjaarsnota 2023 gezegd dat het gemeentefonds vanaf 2027 geïndexeerd wordt op basis van de ontwikkeling van het nominaal bruto binnenlands product (BBP). Deze aanpassing in systematiek geeft financiële onzekerheden en kan leiden tot een substantieel lagere uitkering uit het fonds. Over deze ontwikkeling is nog overleg gaande met de VNG. De VNG heeft een zorg uitgesproken over of de nieuwe systematiek de gemeenten de gewenste financiële zekerheid en stabiliteit zal geven. We zien voldoende aanleiding om hiervoor een risicopost van € 1 miljoen op te nemen.

Paraaf voor waarmerkingsdoeleinden behorende bij de controleverklaring d.d. 4 juli 2023:

Beheersmaatregel: Lobby richting het rijk via o.a. de VNG en (lokale) media

2. Aanvullende bijdragen gemeenschappelijke regelingen / verbonden partijen
Bij deze inschatting is ook rekening houden met de risico-inventarisatie van De Connectie. De geïnventariseerde risico's van DC tellen op tot een risicoscore van € 4.050.000. De Connectie heeft niet de beschikking over een (positieve) eigen algemene reserve waarmee algemene risico's kunnen worden opvangen. Tot het moment dat er bij DC evenwicht is tussen weerstandscapaciteit en risicoprofiel, geldt dat wanneer risico's zich voordoen waar geen weerstandcapaciteit tegenover staat, de gemeenten hiervoor moeten worden aangesproken. Dit betekent dat de gemeenten hiervoor, pro rata, weerstandscapaciteit moeten organiseren. Op basis van de huidige verdeelsleutel is het aandeel van Rheden 17%, dit komt neer op € 689k van bovengenoemde risicoscore. Voor de meeste overige GR-en en verbonden partijen zijn de afgelopen jaren weinig substantiële verhogingen van de gemeentelijke bijdragen aan de orde geweest. Voor alle GR-en en verbonden partijen schatten we een risico-bedrag van € 1.000k (ongewijzigd t.o.v. begroting 2023).

Beheersmaatregel: Kritisch beoordelen van de begrotingen en uitgaven van de GR'n en nog sterker aandringen op verklaringen nut en noodzaak van de aanpassingen. Indien nodig afname van diensten aanpassen.

3. Kosten voor klimaatopgave
Bij programma Leefomgeving maken we melding van diverse werkzaamheden die nodig zijn voor borging van de klimaatopgave. Zie o.a. bij onderdeel 'Energie - en warmtetransitie'. Voor een structurele aanpak zijn op dit moment nog onvoldoende middelen beschikbaar. In afwachting van verdere uitwerking en informatie over mogelijke toekomstige rijksmiddelen, nemen we voor dit onderwerp een risicopost op van € 600k (ongewijzigd t.o.v. begroting 2023).

Beheersmaatregel: Maken van andere / prioriteren / herfaseren van maatregelen en heroverweging tussen beleidsterreinen.

4. Participatiewet
Gemeenten ontvangen van het Rijk een gebundelde uitkering (BUIG) voor het bekostigen van de uitkeringen in het kader van de Participatiewet, IOAW, IOAZ en Bbz 2004 (levensonderhoud startende ondernemers) en voor de inzet van loonkostensubsidie. De financiële bijstelling van de BUIG is budgetneutraal in de begroting 2023 verwerkt. Dat wil zeggen dat de lagere rijksbijdrage volledig is vertaald naar een verlaging van de uitkeringslasten. De mogelijkheid bestaat dat de uitstroom hierbij achterblijft en de uitkeringslasten toch hoger uitvallen. Het risicobedrag is bijgesteld van € 750k (begroting 2023) naar € 500k. Deze verlaging is gebaseerd op de meest recente afwijking op verstrekte uitkeringen (€ 362k taakveld 6.3 van voorliggende jaarstukken).

Beheersmaatregel: Monitoren, pro-actief acteren en indien nodig en mogelijk maken van nieuwe keuzes in de hoogte van de ondersteuning.

5. Personele inzet
Onze organisatie is continu in ontwikkeling. Onderdeel hiervan is het optimaliseren van beleid(opgaven) en benodigd formatiebudget. Ziekteverzuim en openstaande vacatures in combinatie met de 'krapte' op de arbeidsmarkt zorgen voor een hoge werkdruk. Dit heeft zijn weerslag op onze organisatie. Enerzijds formatief maar ook financieel. Vacatures en ziekteverzuim leiden tot (langere dure) inhuur en dus extra kosten. Het huidige ziekteverzuimbudget is niet toereikend voor de vervangende inhuur.
Deze risico-inschatting is ongewijzigd t.o.v. de raming bij de Programmabegroting 2023.

Beheersmaatregel: Daar waar het gaat om vast en cruciaal personeel, opties bekijken om

Paraaf voor waarmerkingsdoeleinden behorende
bij de controleverklaring d.d. 4 juli 2023:

personeel in te huren. Indien onvoldoende budget keuzes maken in de uitvoering of in de prioriteitenstelling van werkzaamheden.

Overige risico's
In deze inventarisatie is conform de begroting 2023 een stelpost van € 1 miljoen opgenomen voor diverse overige risico's. Bijvoorbeeld voor mogelijke rekeningtekorten, hogere energielasten en kostenstijgingen bij diverse projecten.

Frauderisico's
We hebben in deze paragraaf expliciet aandacht voor de preventie en inventarisatie van frauderisico's. Belangrijke beheersingsmaatregelen hierbij zijn de functiescheiding (met name in het proces voor betalingen) en het vier-ogenprincipe. Er heeft zich geen fraude voorgedaan in het boekjaar 2022.

Frauderisico's worden niet benoemd in bovenstaande tabel. In 2024 wordt een nota risicomanagement opgeleverd waar frauderisico's expliciet onderdeel van uitmaakt. Hierin zal onder andere aandacht zijn voor het proces hoe de organisatie frauderisico's identificeert en bespreekt.

Beheersmaatregelen
Uit de beschrijving van de risico's kunt u opmaken dat diverse risico's grotendeels door ons niet te beïnvloeden zijn omdat ze buiten onze invloedssfeer liggen. Voor alle risico's geldt dat we sturen op die onderdelen waar we wel invloed op hebben (zgn. beheersing), dat is echter nog geen garantie dat de risico's zich niet voor zullen doen. Het verder uitwerken en implementeren van beheersmaatregelen is onderdeel van het groeiproces om te komen tot een professioneel niveau van risicobeheersing. Onderdeel van dit proces is het opstellen van een Nota risicomanagement die gepland staat voor 2024. In die nota geven we kaders ten aanzien van risicobeheer en leggen we vast hoe we hiermee omgaan. Dit groeiproces moet het mogelijk maken om bewust om te gaan met risico's en hiervoor in gesprek te gaan welke maatregelen we treffen en welke risico's we accepteren.

Weerstandscapaciteit en weerstandsvermogen

Weerstandscapaciteit
De weerstandscapaciteit kan op verschillende manieren worden bepaald. Feitelijk komen alle budgetten, ook vrije reserves of bestemmingsreserves waarvan de bestemming nog gewijzigd kan worden, in aanmerking voor de bepaling van de weerstandscapaciteit. Om praktische redenen worden in deze paragraaf alleen de (nog) niet geoormerkte budgetten meegenomen voor de bepaling van de weerstandscapaciteit, deze ziet er daarmee als volgt uit:

Beschikbare weerstandscapaciteit	
Dekkingen	**Omvang**
Risicoreserve (stand jaarrekening 2022)	€ 3.293.210
Algemene reserve (stand jaarrekening 2022)	€ 8.290.657
Resultaat 2022 (na bestemming)	pm
Begrotingssaldo 2023	€ 529.661
Incidentele begrotingsruimte	€ 0
Totale weerstandscapaciteit	€ 12.113.528

De standen van de algemene en de risicoreserve betreffen de saldi zoals in deze jaarrekening opgenomen conform het overzicht reserves. Bij het bepalen van de weerstandscapaciteit is het bedrag vanuit de resultaatbestemming 2022 vooralsnog pm geraamd. De weerstandscapaciteit

Paraaf voor waarmerkingsdoeleinden behorende
bij de controleverklaring d.d. 4 juli 2023:

komt uit op € 12,1 miljoen. Dit is € 2 miljoen lager ten opzichte van de meeste recente herziening van de weerstandscapaciteit (begroting 2023). Dit verschil wordt veroorzaakt door de lagere toevoeging resultaatbestemming (besluitvorming hierover uitgesteld naar september 2023).

Algemene reserve
De algemene reserve is meegeteld omdat hierop geen nadere verplichtingen rusten. Die verplichtingen zijn afgedekt via de bestemmingsreserve "te besteden gemeentelijke budgetten" en de overige bestemmingsreserves. Om die reden komt ook de (vrij te besteden) algemene reserve in aanmerking voor de berekening van de weerstandscapaciteit.

Onbenutte belastingcapaciteit
Bestaand beleid is dat er bij afval en riool al naar100% kostendekkendheid wordt gestreefd. Ten aanzien van de onbenutte belastingcapaciteit gaat het dan vooral over de OZB. Hiervoor geldt als uitgangspunt dat maximaal de inflatiecorrectie wordt gehanteerd. Om die redenen wordt de onbenutte belastingcapaciteit voortaan bij de berekening van de weerstandscapaciteit buiten beschouwing gelaten omdat deze door dat uitgangspunt momenteel feitelijk niet aanwezig is.

Voor de hoogte van de OZB geldt overigens ook geen voorgeschreven norm, behalve bij een eventuele "artikel 12-aanvraag", dan geldt een normtarief voor de OZB als één van de toelatingseisen. In dat geval dient een gemeente minimaal 20% meer OZB te heffen dan het landelijk gemiddelde. Op basis van die norm bedraagt de onbenutte belastingcapaciteit voor de gemeente Rheden afgerond € 3 miljoen.

Weerstandsvermogen
Het weerstandsvermogen is de mate waarin de gemeente in staat is om de gevolgen van risico's op te vangen. Het weerstandsvermogen is de verhouding tussen de weerstandscapaciteit en het risicoprofiel. Het weerstandsvermogen wordt uitgedrukt in de weerstandsratio.

Weerstandsratio	jaarrekening 2021	Begroting 2023	jaarrekening 2022
Totale weerstandscapaciteit	12.074.753	14.172.459	12.113.528
Risicoprofiel	5.170.000	6.350.000	7.150.000
Weerstandsratio	2,3	2,2	1,7

Weerstandsratio
Voor een nadere duiding van de ratio kan onderstaande normtabel worden gehanteerd.

Weerstandsratio	Betekenis
> 2,0	Uitstekend
1,4 - 2,0	Ruim voldoende
1,0 - 1,4	Voldoende
0,8 - 1,0	Matig
0,6 - 0,8	Onvoldoende
< 0,6	Ruim onvoldoende

Conclusie
Het risicoprofiel is ten opzichte van de begroting 2023 (laatste herziening) gestegen met in totaal € 0,8 miljoen en de weerstandscapaciteit is afgenomen met € 2 miljoen.

Als gevolg van deze mutaties daalt de weerstandsratio hierdoor van 2,2 (stand begroting 2023) naar 1,7 en krijgt daarmee de kwalificatie 'ruim voldoende'. Van belang blijft dat we de komende jaren rekeningoverschotten creëren om onze algemene reserve en daarmee de weerstandscapaciteit te kunnen verhogen.

Paraaf voor waarmerkingsdoeleinden behorende
bij de controleverklaring d.d. 4 juli 2023:

Kengetallen

De financiële positie van de gemeente is onder meer te beoordelen aan de hand van een aantal financiële kengetallen. Om ook de vergelijkbaarheid tussen gemeente te bevorderen zijn er met ingang van 2015 door het BBV een vijftal voorgeschreven. De betreffende kengetallen zijn hieronder opgenomen en nader toegelicht.

Kengetallen:	Rekening 2021	Begroting 2022	Rekening 2022	Cat.
Netto schuldquote	66%	91%	59%	A
Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	62%	87%	55%	A
Solvabiliteitsratio	19%	16%	21%	B
Structurele exploitatieruimte	1,80%	1,60%	1,89%	A
Grondexploitatie	0,18%	0%	0,18%	A
Belastingcapaciteit	90%	90%	90%	A

Toelichting
De kengetallen tezamen geven een beeld van de financiële gezondheid van onze gemeente. Daarbij zijn voor zowel de netto schuldquote en de solvabiliteit normen afgesproken, die nog zullen worden verankerd in de financiële verordening.

Netto schuldquote en Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle leningen
De netto schuldquote geeft inzicht in het niveau van de schuldenlast van de gemeente ten opzichte van de eigen middelen. Het geeft zodoende een indicatie in welke mate de rentelasten en aflossingen op de exploitatie drukken. Normaal ligt de netto schuldquote van een gemeente tussen 0% en 90%. Als de netto schuldquote tussen 90% en 130% ligt, is de gemeenteschuld hoog. Hij moet niet verder stijgen. Als de netto schuldquote boven de 130% uitkomt, dan bevindt de gemeente in de gevarenzone. Het bestuur moet er werk van maken om de schuld te verlagen. (Bron: VNG -website).
De norm voor de netto schuldquote is lager dan 130%.

De solvabiliteitsratio geeft inzicht in de mate waarin de gemeente in staat is aan zijn financiële verplichtingen te voldoen. De solvabiliteitsratio wordt berekend door het totale eigen vermogen te delen door het totaal van de passiva.

De norm voor de solvabiliteitsratio is hoger dan 20%.

De structurele exploitatieruimte dient om te kunnen beoordelen welke structurele ruimte een gemeente heeft om de eigen lasten te dragen, of welke structurele stijging van de baten of structurele daling van de lasten daarvoor nodig is. Een percentage van 0% betekent een sluitende begroting, een positief percentage wil zeggen dat er begrotingsruimte is. Feitelijk biedt het financieel meerjarig perspectief bij de begroting een betere indicatie.

Het kengetal grondexploitatie kan een grote invloed op de financiële positie van een gemeente hebben (zowel positief als negatief). Dit kengetal geeft een indicatie van het relatieve belang van de grondexploitatie. Het percentage is de waarde van bouwgronden in relatie tot de totale baten exclusief de reserves. De jaarlijkse actualisatie van de grondexploitatie geeft overigens een concreter beeld van het verwachte verloop van grondexploitaties.

De belastingcapaciteit geeft inzicht hoe de belastingdruk in de gemeente zich verhoudt ten opzichte van het landelijke gemiddelde. De ruimte die een gemeente heeft om zijn belastingen te verhogen kan worden gerelateerd aan de totale woonlasten. De woonlasten worden bepaald aan de hand van

Paraaf voor waarmerkingsdoeleinden behorende
bij de controleverklaring d.d. 4 juli 2023:

de OZB, de rioolheffing en de afvalstoffenheffing voor een woning met een gemiddelde WOZ-waarde. Overigens zegt dit percentage niets over de feitelijke onbenutte belastingcapaciteit, dat is immers een politieke keuze (zie ook de passage hierover bij de weerstandscapaciteit op de vorige pagina's).

Beoordeling van de kengetallen
Net zoals bij de bepaling van de weerstandscapaciteit gelden er ook voor deze kengetallen geen harde voorgeschreven normen. Door de Provincie Gelderland wel een indeling in drie categorieën opgegeven als richtinggevend voor de beoordeling. Aan de categorieën wordt in principe geen kwalificatie gegeven, omdat normering in eerste instantie door de gemeente zelf dient plaats te vinden. Wel kan er worden gesteld dat categorie A het minst risicovol is en categorie C het meest. Eén afzonderlijk kengetal zegt niet alles, de kengetallen moeten altijd in relatie tot elkaar worden bezien. In onderstaande tabellen is een en ander weergegeven.

Handreiking beoordeling	Categorie A (minst risicovol)	Categorie B	Categorie C (meest risicovol)
Netto schuldquote	< 90 %	90 - 130 %	> 130 %
Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	< 90 %	90 - 130 %	> 130 %
Solvabiliteitsratio	> 50 %	20 - 50 %	< 20 %
Structurele exploitatieruimte	BEGR en MJB > 0 %	BEGR of MJB > 0 %	BEGR én MJB < 0 %
Grondexploitatie	< 20 %	20 - 35 %	> 35 %
Belastingcapaciteit	< 95 %	95 - 105 %	> 105 %

Conclusie
Alle kengetallen, m.u.v. de solvabiliteit, laten een score zien die thuishoort bij categorie A (minst risicovol). De netto schuldquote is positief ontwikkeld en scoort onder de 90% en verschuift daardoor van categorie B (bij begroting 2023) naar A. De overige kengetallen zijn redelijk stabiel gebleven.
De solvabiliteitsratio is verbeterd ten opzichte van de jaarrekening 2021 en begrotingen 2022 en 2023. De score komt nu uit op 21% en valt daarmee in categorie B.
De komende jaren zullen onze inspanningen er op gericht moeten blijven zijn om het weerstandsvermogen te vergroten en daarmee ook onze solvabiliteitspositie te verbeteren. Het streven is om, in het kader van continuïteit en een evenwichtige financiële situatie, de algemene reserve jaarlijks met € 1 miljoen te laten stijgen. Dit draagt bij aan een verbetering van onze solvabiliteit. Het behouden van een gezonde financiële positie stelt onze gemeente in staat om een zelfstandig en autonoom (financieel) beleid te (blijven) voeren. Hiermee kan de huidige vorm van repressief toezicht door de provinciaal toezichthouder ook in komende jaren worden gecontinueerd.

Paraaf voor waarmerkingsdoeleinden behorende
bij de controleverklaring d.d. 4 juli 2023:

Onderhoud Kapitaalgoederen

Inleiding

De gemeente heeft de verantwoordelijkheid voor het beheer van de openbare ruimte. De openbare ruimte bestaat uit een aantal kapitaalgoederen (wegen, riolering, groen, openbare verlichting, speelvoorzieningen en gebouwen) die onderhouden moeten worden.

In deze paragraaf wordt inzicht gegeven in het beleidskader en de financiële consequenties van het onderhoud van kapitaalgoederen in de openbare ruimte. Het onderhouden van kapitaalgoederen legt een grote claim op de begroting. Transparantie ten aanzien van de uitvoering en risico's is derhalve van groot belang. Het onderhoud van de diverse vakgroepen zal de komende jaren zoveel mogelijk in samenhang met de diverse projecten worden uitgevoerd in integrale projecten.

Wettelijke eisen en informatievoorziening

In het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) zijn de bepalingen opgenomen waaraan de verslaglegging inzake het onderhoud kapitaalgoederen moet voldoen. In de 'financiële verordening gemeente Rheden' zijn eveneens bepalingen opgenomen. Ter informatie zijn hieronder de bepalingen van de BBV en de 'financiële verordening gemeente Rheden' opgenomen die de inhoud van de paragraaf onderhoud kapitaalgoederen bepalen. In de uitwerking van deze paragraaf zijn deze bepalingen als uitgangspunt gehanteerd.

Besluit Begroting en Verantwoording (BBV)
Artikel 12
De paragraaf betreffende het onderhoud van kapitaalgoederen bevat tenminste de volgende kapitaalgoederen:

- Riolering en Water;
- Wegen;
- Openbare Verlichting;
- Gebouwen;
- Groen.

Van de kapitaalgoederen, bedoeld in het eerste lid, wordt aangegeven:

- Het beleidskader;
- De uit het beleidskader voortvloeiende financiële consequenties;
- De vertaling van de financiële consequenties in de begroting.

Financiële verordening gemeente Rheden
Artikel 18, lid 1
Het college biedt tenminste eens in de raadsperiode van vier jaar de diverse nota's voor het onderhoud van de openbare ruimte aan. Deze nota's geven het kader weer voor de inrichting van het onderhoud en het beoogde onderhoudsniveau voor het openbaar groen, riolering, wegen, kunstwerken/straatmeubilair en onderhoud gebouwen en eveneens de normkostensystematiek en het meerjarig budgettair beslag. De raad stelt de nota's vast. Indien een ruimere periode wordt gehanteerd dan vier jaar dan zal het college de raad informeren.

Artikel 18, lid 2
Bij de begroting en het jaarverslag doet het college in de paragraaf onderhoud kapitaalgoederen verslag over:

- de beschikbare nota's en de beleidsuitgangspunten betreffende het onderhoud van de kapitaalgoederen;
- de hieruit voortvloeiende financiële consequenties;

Paraaf voor waarmerkingsdoeleinden behorende bij de controleverklaring d.d. 4 juli 2023:

- de vertaling van de financiële consequenties in de begroting.

Openbare Ruimte

In december 2022 heeft de Raad het Watertakenplan WTPO Olburgen 2023-2027 vastgesteld. Het afvalwatertakenplan 2023 t/m 2027 is samen met de partners gemeente Bronkhorst, Doesburg en Rheden en het Waterschap Rijn en IJssel opgesteld.

In het Watertakenplan hebben gemeenten en het Waterschap een gezamenlijke visie opgesteld en uitgewerkt voor de riolering en zuivering: Het WTPO Olburgen 2023-2027 beschrijft het beleid en planning voor de periode 2023 t/m 2027. De drie gemeente en het Waterschap werken samen om hun inspanning op elkaar af te stemmen, van elkaar te leren gezamenlijke projecten te ondernemen. Zodoende kunnen we effectiever en efficiënter werken.

De taken die binnen een integrale planning op elkaar afgestemd worden zijn: rioleringswerkzaamheden, weg- en groenonderhoud, openbare verlichting, verkeersveiligheid, woningbouwplannen en het aanbrengen van voorzieningen voor mindervaliden en slechtzienden.

De werkzaamheden voortkomend uit het WTPO Olburgen 2023-2027 en woningbouwplannen zijn leidend. Het betreft hier werken waar een wettelijke termijn aan gesteld is, waar politiek een duidelijke prioriteit ligt of waar veiligheidsaspecten mee gemoeid zijn.

Integrale uitvoering betekent per definitie dat bepaalde werkzaamheden vervroegd of vertraagd worden uitgevoerd ten opzichte van de optimale technische en financiële planning van de afzonderlijke disciplines. Op termijn (cyclische onderhoudsperiode) nivelleert echter dit verschil. Een integrale planning ("werk met werk maken") heeft uit financieel en maatschappelijk oogpunt de voorkeur.

In 2020 is de Beheernota Openbare Ruimte en de actualiteitenrapportage vastgesteld. Aansluitend is in 2021 het integraal beheerplan openbare ruimte vastgesteld, met daaronder het beheerplan wegen, groen en spelen.

Hieronder wordt per onderwerp ingegaan op kerncijfers, het beleidskader en ontwikkelingen.

Riolering en water

Kerncijfers:	Begroting	Rekening
Vrijverval	244.065 m1	243.880 m1
Infiltratieriool	22.372 m1	22.700 m1
Persleiding	38.516 m1	38.515 m1

Kaders

Uw raad heeft in december 2023 het Watertakenplan WTPO Olburgen 2023-2027 vastgesteld. In dit Watertakenplan is het meerjarenplan en de financiële onderbouwing vastgesteld.

Financiële consequenties

In onderstaand overzicht is een vergelijking gemaakt tussen de begrote en werkelijke kosten en baten die verband houden met riolering.

Paraaf voor waarmerkingsdoeleinden behorende
bij de controleverklaring d.d. 4 juli 2023:

Post	Begroting 2022	Werkelijk 2022	Verschil
Baten			
Baten rioolheffing	4.572.827	4.473.878	-98.949
Kwijtschelding rioolheffing	-180.000	-128.606	51.394
Per saldo inkomsten	**4.392.827**	**4.345.272**	**-47.555**
Lasten:			
Rente	152.196	199.130	-46.934
Afschrijving	856.531	851.008	5.523
Totaal rente en afschrijving	1.008.727	1.050.138	-41.411
exploitatie werkzaamheden	2.266.016	2.277.461	-11.445
Totaal lasten	**3.274.743**	**3.327.599**	**-52.856**
Btw compensatie	-376.929	-365.493	11.436
Overig			
Per saldo mutatie	**741.155**	**652.180**	**88.975**

Wegen

Kerncijfers	
Asfalt	1.130.018 m²
Elementen	1.249.941 m²
Beton	64.374 m²
Overig	40.230 m²

Kaders

In 2020 is de nieuwe Beheernota Openbare Ruimte en de actualiteitenrapportage vastgesteld. Hierin zijn de ambitieniveaus vastgesteld, de budgetten en de wettelijke kaders opgenomen. Aansluitend is in 2021 het integraal beheerplan openbare ruimte vastgesteld, met daaronder het beheerplan wegen, groen en spelen.

Op basis van inspecties, genoemd totaaloverzicht en de landelijke CROW-norm wordt per jaar een jaarprogramma vastgesteld en uitgevoerd.

De gemeente wil een kwalitatief hoogwaardige openbare ruimte realiseren binnen haar kernen. In dit kader is het begrip Integraal Beheer Openbare Ruimte van belang. Dit betekent dat zowel de technische kwaliteit als de belevingskwaliteit van wegen, straatverlichting, groen en speelvoorzieningen op elkaar zijn afgestemd.

Verloop reserve Beheerplan onderhoud wegen	
Saldo 1-1-2022	1.767.048
Toevoeging 2022	304.403
Saldo 31-12-2022	2.071.451

Paraaf voor waarmerkingsdoeleinden behorende bij de controleverklaring d.d. 4 juli 2023:

Openbare Verlichting

Kerncijfers:	Begroting	Rekening
Lichtmasten	7.050	7.103
Armaturen	7.288	7.337
Lichtbronnen	7.405	7.453

Kaders

Beleidsplan openbare verlichting die in 2021 is vastgesteld.

Risico's

Door het uitvoeren van de grootschalige vervanging zijn de risico's teruggebracht naar het geringe niveau van een defecte lamp. Wel zien we meer en meer dat het (verouderde) net van Liander storingen veroorzaakt waardoor het lijkt als of de verlichting stuk is maar de oorzaak in het net moet worden gezocht. Het oplossen van deze storingen kost vaak veel tijd door de beperkte aantallen meetwagens die noodzakelijk zijn.

Verloop reserve vervanging straatverlichting	
Saldo 1-1-2022	55.107
Onttrekking 2022	37.320
Saldo 31-12-2022	17.787

Groen en spelen

Kerncijfers:	Begroting	Rekening
Kerncijfers beplanting en gazons	157 ha	159,5 ha
Bomen	13.159 st	13.981 st
Speelplaatsen/speeltoestellen	95 st / 424 st	96 st / 435 st

In 2020 is de nieuwe Beheernota Openbare Ruimte en de actualiteitenrapportage vastgesteld. Hierin zijn de ambitieniveaus vastgesteld, de budgetten en de wettelijke kaders opgenomen. Aansluitend is in 2021 het integraal beheerplan openbare ruimte vastgesteld, met daaronder het beheerplan wegen, groen en spelen.

De gemeente wil een kwalitatief hoogwaardige openbare ruimte realiseren binnen haar kernen. In dit kader is het begrip Integraal Beheer Openbare Ruimte van belang. Dit betekent dat zowel de technische kwaliteit als de belevingskwaliteit van wegen, straatverlichting, groen en speelvoorzieningen op elkaar zijn afgestemd.

Financiële consequenties

Spelen
Voor het budget spelen is een reserve ingesteld.

Paraaf voor waarmerkingsdoeleinden behorende bij de controleverklaring d.d. 4 juli 2023:

Verloop reserve Spelen	
Saldo 1-1-2022	468.359
Onttrekking 2022	3.860
Saldo 31-12-2022	464.497

Groenonderhoud
Voor het groenonderhoud is geen voorziening of reserve ingesteld. Groenonderhoud wordt verantwoord binnen de exploitatie. In 2022 is sprake van een geringe budgetoverschrijding (2%).

Exploitatie 2022	Begroot 2022	Werkelijk 2022	Verschil 2022
Onderhoud groen	1.066.635	1.086.983	-20.348

Bewoners en projecten
Bewoners worden betrokken in de voorbereiding van (groene) uitvoeringsplannen. Bewoners kunnen hun verantwoordelijkheid nemen om een bijdrage te leveren aan de leefbaarheid in de straat door een stuk groen, afvalbak of bank te adopteren. Deze manier van werken leidt nog steeds tot betrokken en enthousiaste bewoners. Daarbij is er nu de mogelijkheid om met de Ik Buurt Mee vouchers een extra bijdrage te leveren aan de leefbaarheid.

Kerncijfers:	31-12-2021	31-12-2022
Groenadopties	23.398 m2	31.808 m2
Afvalbak adoptie	150 st	199 st
Adoptie plantsoenbanken	28 st	56 st

Gebouwen

Rhedens Vastgoedkader

'Gemeente Rheden heeft vastgoed in bezit om haar beleidsdoelstellingen te realiseren'; dit is het belangrijkste uitgangspunt van het Rhedens Vastgoedkader dat in 2019 is vastgesteld. In dit kader zijn uitgangspunten vastgesteld voor wat betreft het onderhoud, de financiële verantwoording en het beheer van het vastgoed. Het vastgoed dat in beheer is, kan in drie categorieën worden onderverdeeld: Beleidsvolgend vastgoed, Vastgoed voor eigen huisvesting en Overig vastgoed. Voor het Beleidsvolgend vastgoed zijn er diverse deelportefeuilles te formuleren die aansluiten bij de Iv3- verantwoording. Elke deelportefeuille dient vertegenwoordigd te worden door een interne opdrachtgever.

Onderverdeling Beleidsvolgend vastgoed:
- Sport
- Dorpshuizen
- Cultuur
- Brandweer
- Onderwijs
- Parkeren
- Cultureel erfgoed

Paraaf voor waarmerkingsdoeleinden behorende
bij de controleverklaring d.d. 4 juli 2023:

Onderhoud

De onderhoudsstrategie van gemeente Rheden is er op gericht het gemeentelijke vastgoed in een goede staat van onderhoud te houden, waar mogelijk de markt in te zetten, zelf het stuur in handen te houden en rechtmatig te zijn in opdrachtverstrekkingen. Het vastgoed in een goede staat van onderhoud houden, doen we door het vastgoed te onderhouden op basis van een op de NEN 2767 gebaseerd onderhoudsplan. Deze onderhoudsplannen zijn in 2019 opgesteld. Met deze gegevens is het onderhoud langjarig aanbesteed in 2020. De werkzaamheden voortvloeiend uit deze plannen worden inmiddels via gecontracteerde partijen uitgevoerd, zo ook in 2022.

Voor de uitvoering van het planmatig onderhoud geldt dat de onderhoudsplanningen een leidraad zijn op basis van een vaste cyclus. Jaarlijks vormt dit de basis voor het opstellen van een uit te voeren jaarplan: welk planmatig onderhoud wordt voor het komende jaar aan welke panden uitgevoerd? Ondanks deze voorbereidingen voor het opstellen van een jaarlijks uitvoeringsplan kan het zijn dan of door aanvullende wensen van gebruikers, marktontwikkelingen of onvoorziene storingen, gebreken en/of calamiteiten kan leiden tot afwijkingen op de vooraf opgestelde planning.

In de praktijk houdt dit in dat, of door wensen van de gebruikers, marktontwikkelingen, storingen en/of gebreken of het bundelen van werkzaamheden, kan leiden tot afwijkingen op de vooraf opgestelde planning uit het Meerjarenonderhoudsplan. Dit kan zowel inhouden dat elementen of installaties eerder vervangen dienen te worden, of bepaalde werkzaamheden later uitgevoerd worden.

Vanaf 2020 wordt er voor het bekostigen van het planmatig onderhoud gewerkt met een voorziening, welke in onderstaande paragraaf verder wordt toegelicht.

Financiën: bekostiging onderhoud

Preventief en correctief onderhoud
Het preventief en correctief onderhoud wordt bekostigd vanuit de exploitatie, waarbij de begroting is gebaseerd op een 10-jaarlijks gemiddelde per gebouw.

Planmatig onderhoud
Voor het bekostigen van het planmatig onderhoud wordt er gewerkt met een voorziening. Aan deze voorziening wordt jaarlijks gedoteerd op basis van een doorrekening van het 10-jaarlijkse gemiddelde voor het planmatig onderhoud per gebouw. Vervolgens wordt er direct op de voorziening geboekt voor het uitvoeren van het planmatig onderhoud. In onderstaande tabel wordt het verloop van de voorziening getoond. Personele wisselingen en onderbezetting voor een deel van het jaar hebben in 2022 ervoor gezorgd dat uitvoering van het planmatig onderhoud achterstand heeft opgelopen. Dit is zichtbaar in de uitnutting van de voorziening, deze is erg laag in 2022. Er is echter goede capaciteit aangetrokken en daarmee is de uitvoering weer op planning. De verwachting daarmee dat de uitgaven in 2023 hoger zullen zijn. De achtergebleven werkzaamheden van 2022 worden immers in 2023 uitgevoerd.

Verloop voorziening gebouwen	
Saldo 1-1-2022	783.693
Toevoeging 2022	747.070
Onttrekking 2022	34.540
Saldo 31-12-2022	1.496.224

Paraaf voor waarmerkingsdoeleinden behorende bij de controleverklaring d.d. 4 juli 2023:

Financiering

Treasury is het besturen en beheersen, het verantwoorden over en het toezicht houden op de financiële geldstromen, de financiële posities en de hieraan verbonden risico's. Meer concreet gaat het om financiering van het beleid tegen zo gunstig mogelijke voorwaarden, het te allen tijde zorgen voor voldoende liquide middelen, waarbij een tijdelijk overschot tegen een zo hoog mogelijk rendement wordt belegd en het daarbij afdekken van met name rente- en kredietrisico's.

De financieringsparagraaf bevat volgens het BBV de beleidsvoornemens voor het risicobeheer van de financieringsportefeuille. We geven daarom in deze paragraaf een samenvatting van het (verwachte) risicoprofiel van de gemeente.
De financieringsparagraaf gaat daarnaast in op de eisen die de Wet Fido stelt. Dat wil zeggen dat de uitvoering van de financieringsfunctie uitsluitend de publieke taak dient, dat het beheer prudent is en dat aan de kasgeldlimiet en de renterisiconorm is voldaan.
Tenslotte besteden we in deze paragraaf ook aandacht aan de financieringspositie.

Risicobeheer treasuryfunctie

In deze paragraaf geven we een analyse van de risicoaspecten die verbonden zijn aan de uitvoering van de treasuryfunctie. We onderscheiden daarbij renterisico's en kredietrisico's.

Voor het renterisico, wordt door middel van een normering een goede spreiding van renteaanpassingen binnen de leningenportefeuille bevorderd. Het doel hiervan is het vermijden van grote fluctuaties in de rentelasten welke consequenties kunnen hebben voor de financiële positie. Aldus bevordert de Wet Fido een solide financieringswijze bij openbare lichamen.

Kredietrisico's worden beperkt door de eisen die de Wet Fido stelt aan tegenpartijen en producten op de geld- en kapitaalmarkten. Tegenpartijen dienen over een minimale kredietwaardigheid te beschikken in de A-categorie. Tevens dienen financiële producten de garantie te bevatten dat aan het einde van de looptijd de hoofdsom nog intact is.

Renterisico vlottende schuld (kasgeldlimiet)

Dit instrument dient om de omvang van de kortlopende financieringsmiddelen te kunnen bewaken. De kasgeld- limiet is een percentage van de omzet van de gemeente dat de ruimte voor korte financiering aangeeft. De limiet heeft betrekking op leningen met een looptijd van maximaal 1 jaar (vlottende schuld) en bedraagt 8,5% van het begrotingstotaal van de lasten (exclusief stortingen in reserves). Wanneer de vlottende schuld dit percentage van 8,5% overschrijdt moet een deel van de vlottende schuld worden omgezet naar vaste (langlopende) schuld. Daarnaast kan een overschrijding leiden tot een strenger toezichtregime.

Op basis van de primitieve begroting 2022 (€ 126.758.000) bedraagt de kasgeldlimiet van de gemeente Rheden € 10.774.000. In 2022 is er geen gebruik gemaakt van kasgeldleningen.

Berekening *(bedragen x € 1.000)*	2022
1. Toegestane kasgeldlimiet (8.5% * 126.758)	10.774
2. Vlottende schuld	
- opgenomen gelden korter dan 1 jaar	0
- schuld in rekening courant	0
3. Vlottende middelen	
- contanten in kas	8
- Te goeden in rekening courant	590

Paraaf voor waarmerkingsdoeleinden behorende bij de controleverklaring d.d. 4 juli 2023:

4. Toets kasgeldlimiet	
Totaal netto-vlottende schuld (2-3)	-598
Toegestane kasgeldlimiet	10.774
Ruimte (+)/overschrijding (-) kasgeldlimiet (4 - 3)	11.372

Bovenstaande berekening van de kasgeldlimiet is gebaseerd op balansdatum 31-12-2022.

Renterisico vaste schuld (renterisiconorm)

De renterisiconorm heeft betrekking op leningen met een looptijd vanaf 1 jaar (vaste schuld). Het doel hiervan is om tot een zodanige opbouw van de leningportefeuille te komen, dat het renterisico in een bepaald jaar als gevolg van renteaanpassingen en herfinanciering van leningen wordt beperkt. Indien een leningportefeuille gelijkmatig is opgebouwd, zal ook het renterisico over de vaste schuld in de tijd gelijkmatig zijn gespreid. Ongewenste financiële gevolgen van rentewijzigingen worden hierdoor beperkt. De norm houdt in dat de jaarlijks verplichte aflossingen en renteherzieningen niet meer mogen bedragen dan 20% van het begrotingstotaal.

Berekening *(bedragen x.€ 1.000)*	2022
1 Renteherzieningen	10.000
2 Aflossingen	0
3 Renterisico (1 + 2)	**10.000**
4a Begrotingstotaal (primitief 2022)	126.758
4b Percentage conform ministeriële regeling	20%
4 Renterisiconorm (4a x 4b)	**25.352**
5 Ruimte (+)/overschrijding (-) renterisiconorm (4 - 3)	**15.352**

Conclusie: er is ruim voldaan aan de renterisiconorm.

In 2022 is er een langlopende lening van € 10 miljoen geherfinancierd.

Kredietrisico's

Kredietrisico's kunnen zich op twee manieren manifesteren. Ten eerste is er het risico dat de gemeente loopt over verstrekte leningen en beleggingen. Ten tweede is er sprake van indirecte kredietrisico's bij verstrekte gemeentegaranties (ook wel borgstellingen genoemd).

Kredietrisico op leningen en beleggingen

De gemeente Rheden heeft uit hoofde van haar publieke taak leningen verstrekt en in deelnemingen geïnvesteerd. In het hierna volgende overzicht zijn de uitgezette gelden vermeld.

Kredietrisico op verstrekte gelden aan derden

Uitzettingen	2022	%
Uit hoofde van publieke taak:		
1 Deelnemingen	608.767	12,0
2 Overige leningen	4.620.616	88,0
Totaal	5.229.383	100,0

Ad 1. Onderstaand de specificatie van de deelnemingen.

Paraaf voor waarmerkingsdoeleinden behorende bij de controleverklaring d.d. 4 juli 2023:

Omschrijving	Deelnemingen
Aandelen BNG	424.207
Aandelen Alliander	184.560
Totaal	608.767

Genoemde deelnemingen worden uit hoofde van de uitvoering van de publieke taak aangehouden. Over het aandelenbezit wordt koersrisico gelopen maar dit risico is minimaal. De aandelen zijn gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs. Deze waardering is (doorgaans) lager dan wanneer de waarde bepaald zou worden door vraag en aanbod op de beurs.

Ad 2. De overige leningen betreffen verstrekte leningen aan SVN (starterslening, duurzaamheidslening en blijverslening) en een obligatie- en achtergestelde lening van Alliander.

Kredietrisico ten aanzien van gemeentegaranties (borgstellingen)

De gemeente Rheden kan jegens geldgevers borg staan voor de betaling van rente en aflossing op langlopende geldleningen die door organisaties, instellingen of verenigingen zijn aangetrokken die activiteiten verzorgen welke in het verlengde liggen van de gemeentelijke publieke taak. Ultimo 2022 staat de gemeente garant voor een bedrag van € 122.000.

Waarborgfonds sociale woningbouw (wsw)

De gemeente Rheden neemt deel in het Waarborgfonds Sociale Woningbouw (WSW) en staat in dit kader, door middel van een achtervangovereenkomst, garant voor € 211,1 miljoen aan leningen die zijn verstrekt aan woningcorporaties. Het garant staan door middel van achtervangovereenkomst houdt in dat in eerste instantie het WSW wordt aan- gesproken indien de geldnemer niet aan zijn verplichtingen voldoet. Pas als het risicovermogen van het WSW onder een bepaald minimum komt, worden de deelnemende gemeenten verplicht om een renteloze lening te verstrekken. De gemeente loopt dus eigenlijk alleen een renterisico.

Gezien de vermogenspositie van het WSW, de goede controle en toetsing door dit fonds en de spreiding van het risico over de deelnemende gemeenten is dit als een laag risico te kwalificeren.

Beleid inzake financiering en financieringspositie

Solvabiliteit

Een oordeel over de vermogenspositie kan worden gevormd met behulp van de solvabiliteitsratio. Solvabiliteit is de mate waarin een instelling in staat is om aan haar korte en lange termijn-verplichtingen te voldoen. Deze maatstaf wordt bepaald door de verhouding tussen het eigen vermogen (reserves) en het totale vermogen (eigen- en vreemd vermogen)

Omschrijving *(bedragen x € 1.000)*	Boekwaarde per 1 januari 2022	Boekwaarde per 31 december 2022
Eigen vermogen	28.147	32.885
Totaal vermogen	146.243	154.150
Ratio (ev/vv)	19%	21%

De solvabiliteitsratio is toegenomen vergeleken met het voorgaande jaar. Nadere duiding is opgenomen in de paragraaf weerstandscapaciteit en weerstandsvermogen.

Paraaf voor waarmerkingsdoeleinden behorende bij de controleverklaring d.d. 4 juli 2023:

Financiering activa

Bij voorkeur worden de investeringen in de voorraad kapitaalgoederen gefinancierd met eigen middelen (interne financiering). Ten opzichte van de externe financiering worden hiermee de renterisico's en de rentelasten beperkt. Dit uitgangspunt is in ons treasury statuut opgenomen. Door voorgenomen investeringen in onder andere riolering, nieuw gemeentehuis, wegen en overige investeringen volgens de investeringslijst 2022-2026 zal het financieringstekort de komende jaren toenemen.

Financieringsstructuur

Een evenwicht in de financieringsstructuur leidt tot een beperking van de renterisico's. Investeringen in duurzame kapitaalgoederen worden hierbij afgedekt met langlopende financieringsmiddelen, waardoor de gemeentelijke exploitatie minder gevoelig wordt voor rentebewegingen. Het onderstaande overzicht geeft inzicht in de ontwikkeling van de financieringsstructuur in 2022.

(bedragen x € 1.000)	Aanvang 2022	Mutaties 2022	Ultimo 2022
Vaste activa			
Immateriële activa	341	167	508
Materiële vaste activa	116.902	2.270	119.172
Financiële vaste activa	5.233	-4	5.229
Totaal vaste activa	**122.476**	**2.433**	**124.909**
Eigen vermogen			
Algemene reserves	11.491	93	11.584
Bestemmingsreserves	13.611	4.433	18.044
Gerealiseerd resultaat	3.045	212	3.257
Totaal eigen vermogen	**28.147**	**4.738**	**32.885**
Voorzieningen	6.477	1.086	7.563
Langlopende schulden	90.636	100	90.736
Totaal financiering	**125.260**	**5.924**	**131.184**
Financieringssaldo (- = tekort)	**-2.784**	**-3.491**	**-6.275**

Eind 2022 was het financieringssaldo € 6.275.000. In 2022 zijn geen langlopende leningen aangetrokken.

Rentemethodiek

Rentebeleid en renteresultaat

In 2022 is een langlopende lening van € 10 miljoen geherfinancierd.

Paraaf voor waarmerkingsdoeleinden behorende bij de controleverklaring d.d. 4 juli 2023:

Ontwikkelingen in 2022: Schatkistbankieren

Alle decentrale overheden zijn verplicht deel te nemen aan schatkistbankieren. Dit houdt in dat alle liquide middelen boven een bepaalde drempelbedrag aangehouden moeten worden bij het ministerie van Financiën. Wanneer decentrale overheden hun tegoeden aanhouden in de Nederlandse schatkist, daalt de financieringsvraag van de Nederlandse staat op de financiële markten. Schatkistbankieren draagt hierdoor bij aan de verlaging van de overheidsschuld. Vanaf 1 juli 2021 is het drempelbedrag voor gemeenten gewijzigd tot 2% van het begrotingstotaal.

Paraaf voor waarmerkingsdoeleinden behorende
bij de controleverklaring d.d. 4 juli 2023:

Bedrijfsvoering

Een goede bedrijfsvoering is een randvoorwaarde om als ambtelijke organisatie te kunnen voldoen aan onze maatschappelijke opgaven en kwaliteit te leveren in de dienstverlening aan inwoners, organisaties en bedrijven.

Een goede bedrijfsvoering is geen doel op zich, maar gaat erom dat we middelen (medewerkers & financiën) inzetten om onze processen efficiënt, effectief en rechtmatig te laten verlopen. Juist in deze tijd van grote opgaven en financiële krapte is het van belang te blijven investeren in de kwaliteit van onze bedrijfsvoering.

In de paragraaf Bedrijfsvoering wordt ingegaan op Personeel & Organisatie, Communicatie, Informatiemanagement & automatisering en Planning & Control.

Personeel & Organisatie

Organisatieontwikkeling

We hebben de visie op de organisatie uit 2021 ook in 2022 verder vorm gegeven in de organisatie. Het is duidelijk hoe de verschillende afdelingen eruit gaan zien en we zijn vacatures aan het vullen. Het organiseren van de juiste span-of-attention voor medewerkers is hierbij een belangrijk uitgangspunt. De OR en de medewerkers zijn nauw betrokken.

We willen een professionele lerende organisatie zijn waar aandacht is voor mensen, waar resultaten en successen gevierd worden. Een cultuur waar vertrouwen is voor openheid, de dialoog en optimale samenwerking. We willen een goede balans in werkbelasting en draagkracht krijgen, zodat ongezonde werkdruk verdwijnt. Dit vraagt iets anders van management en medewerkers. Hoe we dit zien, komt terug in het HR-beleid en onze manier van sturing. De uitwerking van de beschreven organisatieontwikkeling is opgestart in het afgelopen jaar en wordt verder uitgewerkt. Ook hierbij kiezen we voor de werkvorm van periodieke werkbijeenkomst voor het management en een aanpak via co-creatie organisatiebreed.

Personeelsbeleid

In de afgelopen periode hebben we ons gericht op de volgende vraagstukken:

Instroom en uitstroom
De arbeidsmarkt kent steeds meer krapte. Ook in Rheden constateren we al enige tijd dat vacatures niet makkelijk in te vullen zijn. We hebben in 2022 77 vacatures geplaatst. Ook werken we steeds meer met trainees om onze organisatie aantrekkelijk maken voor jonge instroom. Daarnaast zetten we in op inclusief werkgeverschap en diversiteit. Het onderwerp werving en selectie en arbeidsmarktcommunicatie staat als prioriteit op de HR agenda. In 2022 zijn we gestart met de voorbereidingen van een actualiseringsronde voor ons functiehuis. We hanteren het landelijke functie- en functiewaarderingssystematiek van de VNG (HR21). Het proces van organisatieontwikkeling dat heeft plaatsgevonden maakt het noodzakelijk een aantal functie-indelingen te herzien of op te maken. In de afgelopen jaren heeft bij een beperkt aantal functies een actualisatie plaatsgevonden op de juiste indeling van de functie. Daarnaast is als gevolg van een sterk veranderende arbeidsmarkt de vraag actueel geworden over arbeidsmarktconformiteit. Daarmee wordt bedoeld gelijke beloning voor gelijke functies onder vergelijkbare omstandigheden. Op grond van deze redenen richt de actualisatie zich op de totale organisatie. Via een vastgestelde werkwijze bepalen we organisatiebreed en met inzet van in- en extern adviseurs waar sprake is van een sterk gewijzigde, nieuwe of ongewijzigde functie. Onderdeel van de werkwijze is dat we

Paraaf voor waarmerkingsdoeleinden behorende
bij de controleverklaring d.d. 4 juli 2023:

bepalen we bij welke functies zich knelpunten voordoen op het vlak van marktconformiteit. Uit beschreven inventarisaties worden de noodzakelijke acties uitgevoerd om te komen tot een actuele indeling in de functie en een passende beloning. De kosten die de actualisatieronde met zich meebrengt brengen wij in de jaarcyclus in beeld zodra er zicht is op de concrete omvang.

Gezondheid, vitaliteit en hybride werken
Het afgelopen jaar hebben we het hybride werken steeds meer onderdeel gemaakt van onze manier van werken. Corona is nog steeds een actueel thema, maar we weten hoe we er met om moeten gaan.

Vanuit de kerngroep Samen Optimaal Werken hebben we workshops en trainingen aangeboden op het gebied van hybride en digitaal werken, vitaliteit, energie en de balans werk-privé. Zodra dit kon hebben we bijeenkomsten voor de organisatie, maar ook in teams georganiseerd om elkaar weer te zien en spreken.

Op basis van het arbo jaarplan zijn veel acties uitgevoerd. We hebben tientallen thuiswerkplekken aangepast, yoga wandelingen georganiseerd voor onze medewerkers, een RI&E-evaluatie uitgevoerd en een enquête onder de medewerkers gehouden over hybride werken. De aanbevelingen uit deze enquête nemen we mee naar volgend jaar. We bereiden ons goed voor de nieuwe huisvesting in 2024.

Werkdruk
Het thema werkdruk blijft een terugkerend thema bij diverse overleggen met managers, Arbostuurgroep, Ondernemingsraad en HR. Dit thema bespreken we expliciet in de goede gesprekken met de medewerkers.

Verzuimaanpak en duurzame inzetbaarheid
Het afgelopen jaar hadden we helaas te maken met een (te) hoog ziekteverzuim (gem. 8%). Het is een landelijke tendens, mede veroorzaakt door de coronapandemie. Dit zorgt ook tot toename van de werkdruk en het ontstaan van psychische klachten. In de afgelopen periode hebben we een actieplan opgesteld gericht op de uitvoering van verzuimbegeleiding en bovenal hoe we inspelen op de preventie van verzuim. We doen dat in nauwe samenhang de beschreven plannen in het kader van ons arbobeleid en vitaliteit. In het komende jaar richten we ons met het HR-beleid op duurzame inzetbaarheid. Verder blijven we (loopbaan)coaching meer preventief inzetten om waar nodig vroegtijdig te faciliteren naar een andere baan om zo disfunctioneren of uitval door ziekteverzuim te voorkomen.

Opleiden en ontwikkelen
De organisatie vraagt medewerkers de verantwoordelijkheid te nemen voor hun eigen ontwikkeling en duurzame inzetbaarheid. De manager maakt dit thema ook bespreekbaar. In 2022 hebben we geïnvesteerd in de actualisering van De Rheden Academie, een online leerplatform. Medewerkers vinden daar trainingen, workshops op hun vakgebied maar ook voor competentie ontwikkeling zoals communiceren, digitale vaardigheden, vergaderen, hybride werken, vitaliteit. Deze vorm van leren past bij deze tijd, bij de omstandigheden en behoeften. Er is ook ruimte voor persoonlijke ontwikkeling op maat. Dit komt in ieder geval terug in het goede gesprek met de medewerker.

Sturen op arbeidskosten

In 2022 hebben we verder ingezet op verbetering van inzicht in de noodzaak en kosten van inhuur. Doel is meer grip te krijgen op de inhuur. Het monitoren van de arbeidskosten inclusief externe inhuur is dit jaar verder geautomatiseerd en doorgevoerd in onze werkprocessen en besluitvorming. We hebben meer grip op het inhuurproces, maar we zien wel dat we nog steeds meer inhuren dan begroot. Dit komt door een hoger ziekteverzuim, het vertrek van medewerkers en het moeilijk invullen van vacatures.

Paraaf voor waarmerkingsdoeleinden behorende
bij de controleverklaring d.d. 4 juli 2023:

Salariskosten 2022

De totale salariskosten laten over 2022 een tekort zien van €1.133.985. Het totale tekort is €483.985 hoger dan het bedrag genoemd bij de Winterrapportage 2022. Toen bedroeg het verwachte tekort namelijk €650.000. Bij de Winterrapportage was nog geen rekening gehouden met een eenmalige tegemoetkoming aan de medewerkers. Daarover zijn in november 2022 afspraken gemaakt tussen de VNG en de bonden. De totale lasten voor Rheden bedroegen €188.416. Deze kosten zijn geboekt binnen programma Overhead.

Door de hele organisatie heen zien we dat de krapte op de arbeidsmarkt ervoor zorgt, dat we steeds langer en vaker gebruik moeten maken van externe inhuur. Ook zien we, dat er sprake is van een beduidende stijging van de tarieven voor externe inhuur. Voor een aantal functies is bij ziekte of vertrek van een medewerker direct (tijdelijke) vervanging nodig om de wettelijke taken uit te voeren en onze dienstverlening in stand te houden. Deze periode overbruggen we met externe inhuur.

De tekorten zijn in onderstaand overzicht o.a. zichtbaar binnen de programma's Welzijn en Overhead. Bij programma Overhead is een belangrijke oorzaak de uitbetaling van de eenmalige tegemoetkoming van €188.416. Daarnaast zorgt tijdelijke bovenformativiteit voor een tekort van €135.000. Vooral binnen bedrijfsvoering is de krapte op de arbeidsmarkt merkbaar, wat tot langdurige inhuur leidt. De inhuur werd allereerst gefinancierd uit vaste formatiebudgetten. Zodra dat benut was, werden de inhuurgelden via DT- voorstellen of collegevoorstellen aangevraagd en na beoordeling door het DT beschikbaar gesteld.

Bij programma Welzijn zorgen de kosten voor uitvoering van de energietoeslag voor een tekort van €97.000. Daarnaast waren de personeelslasten bij Sport in Rheden hoger (€80.000) in verband met extra inzet voor schoonmaak en toezicht in zwembaden. Verder moesten er bij Financiële Hulpverlening terug worden gevallen op dure inhuur wat de lasten verhoogde met €88.000. Tot slot waren door een grotere inzet van met name indicatie-consulenten bij Jeugd en Wmo de extra lasten €560.000. In dit bedrag is meegenomen het effect van hogere tarieven door het inzetten van inhuur in plaats van eigen medewerkers werven (€135.000).

Tabel: Formatie en bezetting in euro's per programma (bedragen x € 1.000)

Programma	Begroot vast*	Begroot tijdelijk (inhuur)	Gereali-seerd vast*	Gereali-seerd tijdelijk	dekking uit overige budgetten*	Totale afwijking
Economische Ontwikkeling	2.308	0	1.903	557	199	47
Welzijn	8.128	883	6.804	3.679	647	-825
Gebiedsontwikkeling	6.192	39	5.631	1.597	1.079	82
Duurzaamheid	2.123	80	2.095	371	260	-3
Bestuur en Veiligheid	2.762	91	2.339	562	141	93
Overhead en algemene dekkingsmiddelen	6.206	549	5.628	1.736	81	-528
Totaal	**27.719**	**1.642**	**24.400**	**8.502**	**2.407**	**-1.134**

* *inclusief doorbelaste salariskosten*

Paraaf voor waarmerkingsdoeleinden behorende bij de controleverklaring d.d. 4 juli 2023:

*Specificatie dekking uit materiële budgetten:		
in euro's x 1.000 > 50.000		*Programma:*
Re-integratiemiddelen	87	Economische ontwikkeling
Onderwijs Achterstandsbeleid	77	Economische ontwikkeling
Jeugdzorg, inzet praktijkondersteuner	96	Welzijn
BTW dekking SPUK	51	Welzijn
CNO en opvang Oekraïners (budgettair neutraal)	359	Welzijn
Leges MOOR	87	Gebiedsontwikkeling
Masterplan Veluwezoom	66	Gebiedsontwikkeling
Implementatie Omgevingswet	902	Gebiedsontwikkeling
Klimaatgelden	260	Duurzaamheid
Project leerlingen alert	120	Bestuur en Veiligheid
Europees Sociaal Fonds	207	meerdere programma's
overig < 50K	95	diverse programma's
	2.407	

Communicatie

De organisatie ontwikkelt zich verder in het omgevingsbewust werken, zodat belangen van de samenleving, bestuur en medewerkers van meet af aan meegenomen worden. Keuzes moeten bij voorkeur rekenen op draagvlak vanuit de samenleving.

Naast sterke communicatie naar buiten toe is meer en meer ingezet op participatie met de samenleving. We hebben verschillende vormen ontwikkeld en toegepast, zoals het Burgerberaad. Dit was een succesvolle manier van samenwerken. We zijn een lerende organisatie en gebruiken ook de lessen vanuit dit Burgerberaad voor de toekomst. In 2022 zijn we gestart met het opstellen van integraal participatiebeleid en het ontwikkelen van een participatieplatform.

De maatschappelijke en bestuurlijke opgaven in 2022 vroegen om een prominente rol van communicatie. Denk daarbij aan het Klimaatprogramma, Digitaal Rheden en de Omgevingswet, maar ook projecten als de Veluwezoom en de opvang van vluchtelingen, Stenfert en vele projecten op het gebied van leefomgeving.

We werken continu aan de kwaliteit van onze communicatie door te sturen op begrijpelijke taal, maar ook door steeds meer gebruik te maken van online vormen van communicatie, zowel intern (uitrol van het sociaal intranet) als extern (Digitaal Rheden).

In 2022 stonden ook de Organisatieontwikkeling en de CommunicatieToolkit op ons programma en zijn gestart.

Informatiemanagement & automatisering

De veranderende samenleving maar ook veranderde wetgeving (Omgevingswet, Baseline Informatiebeveiliging Overheid en AVG), stellen eisen aan onze informatievoorziening. We zien onze rol steeds meer verschuiven naar partner. Dit betekent dat samenwerking met ketenpartners steeds belangrijker wordt.

We merken dat er als gemeente veel op ons afkomt op het gebied van Informatiemanagement & automatisering. We hebben ervoor gekozen om hier door middel van het Programma Digitaal Rheden sturing aan te geven. Dit meerjarige programma is in 2022 gestart.

Paraaf voor waarmerkingsdoeleinden behorende bij de controleverklaring d.d. 4 juli 2023:

We hebben in 2022 gewerkt aan de volgende resultaten:

- Nieuwe ICT werkplek voor alle medewerkers in de regio (voor Arnhem, Renkum, Arnhem en de Connectie) die hybride werken mogelijk maakt.
- Applicaties gemigreerd naar één regionale ICT omgeving.
- Veilig en makkelijk digitaal samen kunnen werken met Office 365. Dit gaan we doen door de verdere uitrol van Microsoft Office 365 (samen met Arnhem, Renkum en De Connectie).
- Datagedreven werken. We hebben een regionale visie vastgesteld, een omgeving ingericht en zijn gestart met een aantal pilots.
- We maken gebruik van een nieuw, interactief, intranet.
- Het telefonieplatform voor vaste en mobiele telefonie is gemoderniseerd.

De informatiebeveiliging en privacy worden met de toenemende digitalisering van werkprocessen en dienstverlening steeds belangrijker. Om die reden presenteren we deze resultaten apart:

- Op zowel Informatiebeveiliging als het voldoende aan de privacywetgeving zijn audits uitgevoerd. Deze audits leiden tot aanbevelingen die we in 2022 en verder, op basis van urgentie, gaan oppakken.
- We zijn gestart met het uitvoeren van (technische) verbetermaatregelen informatiebeveiliging op basis van de landelijke standaard (Baseline Informatiebeveiliging Overheid). Deze maatregelen worden in samenwerking met regionale partners en De Connectie uitgevoerd. Medio 2022 is een informatiebijeenkomst geweest waarin Raadsleden zijn geïnformeerd over de consequenties van de ENSIA audit hierop.
- Ten bate van de bewustwording op het gebied van informatiebeveiliging en privacy is de fysieke beveiliging onderzocht door een externe onderzoeker (zogenaamde 'Social Hacker'). Dit onderzoek maakte duidelijk wat we goed doen en wat er beter kan en maakte zo voor college en organisatie zichtbaar dat 'de mens' een belangrijke schakel is. Dit onderzoek biedt ook handvatten voor een betere fysieke toegangsbeveiliging van het nieuwe gemeentehuis. Het ging om eenmalige actie omdat er geen structureel budget is voor lokale initiatieven, met de kadernota 2024 komen we met een voorstel om jaarlijks meer bewustwording op informatiebeveiliging en privacy te creëren.

Planning & Control

In de financiële verordening 2019 zijn de volgende rapportagemomenten vastgelegd;

Document	Inhoud	Rol raad	Wanneer
Winterrapportage	Voorlopig rekening-resultaat vorig boekjaar	Ter informatie	maart
Lenterapportage	Financiële voortgangsrapportag elopend boekjaar	Ter informatie	mei
Jaarstukken	Verantwoording vorig boekjaar	Ter besluitvorming	juni
Zomerrapportage	Voortgang begroting lopend boekjaar	Ter besluitvorming	juni
Kadernota	Uitgangspunten begroting komend boekjaar	Ter besluitvorming	juni
Herfstrapportage	Voortgang lopend boekjaar	Ter informatie	oktober
Programmabegroting	Begroting komend boekjaar	Ter besluitvorming	november

Paraaf voor waarmerkingsdoeleinden behorende bij de controleverklaring d.d. 4 juli 2023:

In 2022 is in overleg met de financiële commissie een andere werkwijze toegepast voor de tussenrapportages (Lente-, zomer, herfst en winterrapportage). Waar is afweken van de planning is dit aan de hand van een onderbouwing toegelicht aan de gemeenteraad en is hierover het gesprek aangegaan. Hierbij zijn in 2022 ook nieuwe afspraken gemaakt over de rapportagemomenten.

De aanpassingen voor 2022 waren:

- De lenterapportage is vervallen;
- In plaats van de herfstrapportage is de Q2 rapportage opgeleverd, gericht op financiële afwijkingen.
- De winterraportage is naar voren gehaald en besproken aan het eind van het jaar.

In 2023 zullen verdere afspraken worden gemaakt over de tussenrapportages en zal vervolgens de financiële verordening worden aangepast.

Doorontwikkeling programmabegroting

In 2020 heeft de Rekenkamercommissie een onderzoek uitgevoerd naar de opzet van de programmabegroting. De hoofdconclusie is als volgt:

1. Begroting sluit qua inhoud en proces onvoldoende aan bij behoefte
2. Begroting is geen coherent stuk dat voldoende basis biedt om besluiten te nemen en controlerende taak uit te voeren

N.a.v. het rekenkamer onderzoek is een traject gestart om de programmabegroting beter te laten aan te sluiten aan de behoefte van de raad, en meer geschikt te laten zijn als sturingsinstrument voor het college en de organisatie. De voorgestelde aanpak is een groeimodel, dat is gestoeld op tussentijdse evaluatiemomenten met de financiële commissie. In 2022 leverde dit een programmabegroting 2023 op waarin een duidelijke verbeterslag is gemaakt.

Voor de nieuwe opzet van de programmabegroting 2023 is eind 2022 een evaluatie uitgevoerd, waarin zowel Raadsleden als ambtenaren om input is gevraagd. De suggesties uit de evaluatie worden meegenomen in de volgende stap van het groeimodel, dat in 2023 uitmondt in de programmabegroting 2024.

De stappen die zijn gezet hebben niet alleen impact op de begroting zelf, maar ook op raadsvoorstellen. De afspraak is dat in al het nieuwe beleid dat na 31 december 2021 wordt vastgesteld, is aangegeven aan welk (maatschappelijk) doel het bijdraagt. De gemeenteraad ziet hier mede op toe bij de vaststelling van nieuw beleid.

Een gezonde financiële huishouding

In de begroting 2022 leest u de uitgangspunten voor ons financiële beleid terug (pagina 97). Deze uitgangspunten waren leidend voor de besluitvorming.

De begroting 2022 is zo realistisch mogelijk opgesteld, waarbij op basis van bestaand beleid eerdere ramingen tegen het licht zijn gehouden en zijn bijgesteld waar nodig. De basis voor bovenstaand meerjarenperspectief is het boekhoudkundige voorzichtigheidsprincipe. Dit vraagt dat kosten reëel worden geschat en niet vooruit wordt gelopen op mogelijke baten (tenzij hier expliciet toestemming voor is van onze toezichthouder).

In 2021 een extra "technisch" uitgangspunt toegevoegd: we maken zo min mogelijk gebruik van inhuur. In het verleden was er voor bepaalde sleutelfuncties gekozen voor inhuur, deze zetten we zoveel mogelijk om in vaste arbeidscontracten. De reden hiervoor is tweeledig: ten eerste is inhuur relatief duur, ten tweede willen we de afhankelijkheid van individuele bureaus verminderen ook

Paraaf voor waarmerkingsdoeleinden behorende bij de controleverklaring d.d. 4 juli 2023:

i.v.m. de wet- en regelgeving inzake de (Europese) aanbesteding. Wel blijven er uitzonderingen; zo blijven we inhuur inzetten voor het creëren van een flexibele schil. Op deze manier creëren we een stabiele basis in capaciteit voor het uitvoeren van de gemeentelijke taken.

Risicomanagement

Bij het vaststellen van de jaarrekening 2019 heeft de gemeenteraad een motie aangenomen waarin het college wordt gevraagd bij de jaarrekening voortaan, in de paragraaf Weerstandsvermogen, het verloop en de beheersing van risico's op te nemen.

Het college geeft hieraan invulling door voortaan in deze paragraaf Bedrijfsvoering een passage over het beleid (begroting) en uitvoering (jaarrekening) omtrent risicomanagement op te nemen. Het risicoprofiel in de paragraaf Weerstandsvermogen bestaat voornamelijk uit risico's die naar hun aard lastig, of zelfs niet, te beheersen zijn terwijl risicomanagement verder reikt dan dat.

Niet ieder risico heeft louter een mogelijk financieel effect, er kan ook sprake van juridische risico's, imagoschade voor de gemeente, risico's ten aanzien van de inhoudelijke doelstellingen of de continuïteit van de bedrijfsvoering. Binnen het traject van de "doorontwikkeling programmabegroting" is ook nadrukkelijke aandacht voor deze risico's. Als gevolg hiervan komen (financiële) risico's voortaan niet alleen terug in de paragraaf bedrijfsvoering, maar ook binnen de beleidsinhoudelijke begrotingsprogramma's.

Accountant

In 2022 is de Europese aanbesteding gestart voor de accountantsdiensten 2023-2026. In 2023 zal deze opdracht, op basis van de criteria zoals benoemd in aanbesteding, aan de beste kandidaat worden gegund.

Rechtmatigheidsverantwoording College

De rechtmatigheidsverantwoording is uitgesteld naar 2023, desondanks zijn wij al gestart met werkzaamheden in het kader van de rechtmatigheidscontrole en rapporteren we middels onderstaande tekst aan u over de rechtmatigheid. Het doel van deze toevoeging is om met u in gesprek te komen over de rechtmatigheid, en stappen te zetten in het bewust en zichtbaar "In Control" komen. Hiermee geven wij ook invulling aan onze wens om ook nu al u inzicht te geven in de mate van beheersing van onze (financiële) processen.

In deze rechtmatigheidsverantwoording geeft het College van burgemeester en wethouders aan in hoeverre de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten, alsmede de balansmutaties, rechtmatig tot stand zijn gekomen. Dit houdt in dat deze in overeenstemming zijn met door de gemeenteraad vastgestelde kaders zoals de begroting en gemeentelijke verordeningen en met bepalingen in de relevante wet- en regelgeving. Deze verantwoording betreft de rechtmatige uitvoering van de taken en omvat het begrotings-, voorwaarden-, en misbruik- en oneigenlijk gebruik criterium bij de desbetreffende financiële beheershandelingen en transacties. Bij de waarderingsgrondslagen in de jaarrekening is het door de raad op 15 maart 2022 vastgestelde normenkader van de relevante wet- en regelgeving verder toegelicht.

Drempelbedragen

Voor de rechtmatigheidsverantwoording zijn twee drempelbedragen van belang:

1. De goedkeuringstolerantie geeft de som aan afwijkingen (fouten en onzekerheden) in onrechtmatigheid die maximaal voor mogen komen. Dit is een voorgeschreven norm die

Paraaf voor waarmerkingsdoeleinden behorende bij de controleverklaring d.d. 4 juli 2023:

maximaal 1% mag zijn van de lasten en toevoeging aan reserves. Voor 2022 is dit drempelbedrag € 1.445 duizend.

2. Met de verantwoordingsgrens geeft de raad aan wanneer ze via de rechtmatigheidsverantwoording geïnformeerd willen worden over afwijkingen (fouten en onzekerheden). Alleen de van belang zijnde aspecten worden in de verantwoording betrokken. Deze grens is voor 2022 vastgesteld op 3% van de totale lasten inclusief toevoegingen in de reserves en bedraagt € 4.335 duizend.

Conclusie

Op basis van de bevindingen uit de Verbijzonderde Interne Controle stelt het college vast dat de geconstateerde onrechtmatigheden de goedkeuringstolerantie (nipt) overschrijdt.

De geconstateerde afwijking betreft:

- Het niet voldoen aan de Europese aanbestedingsregels: € 1.450 duizend.
  De onrechtmatigheid betreft de uitbesteding van ingenieursdiensten en daarnaast de inhuur van externe medewerkers. In de paragraaf bedrijfsvoering, onderdeel Personeel & Organisatie, leest u meer over de maatregelen die worden getroffen om de afhankelijkheid van inhuur en de onrechtmatigheid daarvan te beperkten.

Als gevolg hiervan is niet uit te sluiten dat onze accountant voor de rechtmatigheid een verklaring met beperking zal afgeven bij de jaarstukken 2022. De accountantscontrole is op moment van schrijven nog onderhanden, hier kunnen nieuwe bevindingen uit volgen.

Paraaf voor waarmerkingsdoeleinden behorende
bij de controleverklaring d.d. 4 juli 2023:

Verbonden Partijen

Het doel van deze paragraaf is de Raad inzicht te verschaffen in beleidsmatige en financiële betrokkenheid en risico's van de gemeente Rheden in private en publiekrechtelijke organisaties. In de Financiële verordening gemeente Rheden 2019 (artikel 21) is vastgelegd dat in de programmabegroting van elk van de verbonden partijen wordt weergegeven: het openbaar belang, het eigen vermogen, de solvabiliteit, het financieel resultaat en het financieel belang alsmede de aanwezige financiële risico's en de zeggenschap van de gemeente. Verder dient in elk geval te worden ingegaan op nieuwe verbonden partijen, het beëindigen van bestaande verbonden partijen, het wijzigen van bestaande verbonden partijen en eventuele problemen bij bestaande verbonden partijen.

Het Besluit Begroting en Verantwoording (artikel 15) definieert een verbonden partij als een privaatrechtelijke of publiekrechtelijke organisatie waarin de gemeente een bestuurlijk- én een financieel belang heeft. Onder bestuurlijk belang wordt verstaan dat de gemeente zeggenschap heeft, hetzij uit hoofde van vertegenwoordiging in het bestuur, hetzij uit hoofde van stemrecht. Het financiële belang is het bedrag dat ter beschikking is gesteld en dat niet verhaalbaar is, dan wel het bedrag waarvoor aansprakelijkheid bestaat, indien de verbonden partij failliet gaat of haar verplichtingen niet nakomt.

In een enkel geval is de jaarrekening 2022 niet tijdig ontvangen. in die gevallen wordt volstaan met de cijfers uit de jaarrekening 2020.

Gerelateerd aan de definitie van verbonden partijen in het BBV kent de gemeente Rheden de volgende verbonden partijen in 2022:

Rechtsvorm	Verbonden partij	Verbonden programma
	Modulair Gemeentelijke Regeling Sociaal Domein regio Centraal Gelderland (MGR)	1. Economische ontwikkeling 2. Welzijn
	Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland Midden (VGGM)	2. Welzijn 5. Bestuur en Veiligheid
	Stichting Veilig Thuis Gelderland-Midden	5. Bestuur en Veiligheid
	Vervoersorganisatie regio Arnhem Nijmegen (DRAN)	2. Welzijn
	Omgevingsdienst Regio Arnhem (ODRA)	3. Gebiedsontwikkeling 4. Duurzaamheid
	Groene Metropoolregio Arnhem Nijmegen	1. t/m 5.
	Gelders Archief	7. Overhead
	De Connectie	7. Overhead
	Euregio Rijn-Waal	3. Gebiedsontwikkeling
	N.V. Bank Nederlandse Gemeenten	8. Algemene dekkingsmiddelen
Overige verbonden partijen	Alliander N.V.	8. Algemene dekkingsmiddelen

Modulair Gemeenschappelijke Regeling Sociaal Domein regio Centraal Gelderland

Het openbaar belang dat door de verbonden partij wordt behartigd

De MGR SDCG kent drie programma's, waarbinnen zij de haar opgedragen taken regionaal uitvoert in vijf modules. Met er boven een kleine beheerorganisatie die voldoende is toegerust om de taken waarin gemeenten willen samenwerken, effectief, efficiënt en in samenhang uit te voeren.

Paraaf voor waarmerkingsdoeleinden behorende bij de controleverklaring d.d. 4 juli 2023:

De programma's met de vijf modules zijn als volgt:

- Programma Zorg met de module Inkoop Zorg;
- Programma Onderwijs met de module Regionaal Bureau Leerlingzaken (RBL);
- Programma Participatie met de modules WerkgeversServicepunt (WSP), Werkgeverschap Sociale Werkvoorziening (WgSW) en Contractmanagement Inburgeringstrajecten.

De samenwerkingsmodule Inkoop is gericht op inkoop van maatwerkvoorzieningen voor de Jeugdwet en de Wet maatschappelijke ondersteuning. Naast inkoop vindt contractbeheer, contractmanagement en contractmonitoring plaats.

Binnen de samenwerkingsmodule RBL worden de belangen behartigd van de aan de samenwerkingsmodule deelnemende gemeenten op het gebied van de uitvoering van de leerplichtwet en de wettelijke taken van de RMC-functie (Regionaal Meld- en Coördinatiepunt).

De samenwerkingsmodule WerkgeversServicepunt focust zich o.a. op de ondersteuning van werkgevers bij arbeidsgerelateerde vraagstukken met daarbij het accent op de (inclusieve) personeelsvraag en op het plaatsen van werkzoekenden/uitkeringsgerechtigden uit de bestanden van gemeenten om daarmee uitstroom uit de uitkering te bevorderen.

De module werkgeverschap SW is belast met het formeel werkgeverschap voor de ruim 1800 SW medewerkers. De MGR heeft voor de uitvoering een dienstverleningsovereenkomst met Scalabor B.V. als uitvoerend werkgever gesloten.

De module Contractmanagement Inburgeringstrajecten is belast met contractbeheer en contractmanagement van inburgeringstrajecten die de deelnemende gemeenten hebben ingekocht ten behoeve van de uitvoering van de wet inburgering.

Zeggenschap

De hoofdstructuur van de MGR bestaat uit een algemeen bestuur (AB) en een dagelijks bestuur (DB). Alle deelnemende gemeenten vaardigen 1 vertegenwoordiger namens het college af in het AB dat daarmee uit 11 leden bestaat.

Bij de bepaling van de zeggenschap wordt vooralsnog uitgegaan van een stemverhouding waarin inwonertallen, op basis van een vastgestelde staffel, een rol spelen. Uitgaande van in totaal 21 stemmen heeft de gemeente Rheden hier 2 stemmen.

De MGR als openbaar lichaam is een samenwerkingsvorm met rechtspersoonlijkheid. Gemeenten dragen (uitvoerende) verantwoordelijkheden over aan de MGR en hebben daarmee minder lokale autonomie. Het betreft hier uitvoeringstaken, waarbij de beleidsverantwoordelijkheid blijft liggen bij de gemeente (raad en college).

Programmadoelstelling

De deelname aan de MGR levert een bijdrage aan de programmadoelstellingen van programma 1 Economische Ontwikkeling en programma 2 Welzijn.

De beleidsvoornemens

Met deze samenwerking beogen we een flexibele regionale samenwerkingsconstructie voor het sociaal domein, die voldoende is toegerust de taken waarin gemeenten willen samenwerken effectief, efficiënt en in samenhang uit te voeren. De MGR richt zich op het regionale samenspel van afstemming, ontwikkeling en uitvoering en het versterken van de onderlinge samenhang tussen modules.

Paraaf voor waarmerkingsdoeleinden behorende bij de controleverklaring d.d. 4 juli 2023:

Sinds de nieuwe inkoop (2020) zijn jaarlijks stappen gezet in kwaliteitsmanagement. In 2022 lag de focus op het monitoren van doelmatigheid en rechtmatigheid, onder andere door controles op de jaarrekeningen van gecontracteerde aanbieders. Verder is een regionaal handhavingskader gerealiseerd waarmee de regio gezamenlijk en daadkrachtiger toezicht kan gaan uitvoeren op gecontracteerde zorg. In 2023 zal het handhavingskader worden uitgerold.

In 2022 zijn de voorbereidingen gestart om het Steunpunt SROI (Social Return On Investment) bij het WSP onder te gaan brengen. Het steunpunt ondersteunt inkopers, contractbeheerders en werkgevers bij het invullen van hun SROI-verplichting. Als SR activiteit telt alles mee wat een opdrachtnemer doet om mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt verder te helpen op – of richting – de arbeidsmarkt.

De afspraken tussen gemeenten en Scalabor in het aanwijzingsbesluit golden voor een periode van 5 jaar en liepen tot eind 2022. Scalabor is door de gemeenten in de regio voor een periode van drie jaar opnieuw aangewezen als uitvoerder van de SW-taken voor de SW-medewerkers in onze regio. De MGR voert voor deze periode het formeel werkgeverschap voor de SW-medewerkers uit.

Op 1 januari 2022 is de nieuwe Wet Inburgering ingegaan. Gemeenten zijn verantwoordelijk voor de begeleiding van statushouders met als doel dat zij zo snel mogelijk naar vermogen mee kunnen doen in de samenleving, het liefst via betaald werk. Op 1 januari 2022 is daarvoor de module Contractmanagement inburgeringstrajecten bij de MGR ondergebracht.

Financiële informatie

Financieel overzicht					(x € 1.000)
Jaar	Eigen Vermogen	Vreemd Vermogen	Resultaat	Bijdrage van gemeente	Bijdrage aan gemeente
2021 JR	699	4.362	425	6.869	0
2022 JR	685	4.388	-339	6.696	0

Risico's

Niet zozeer een risico maar wel goed te benoemen is dat door de uitvoering van deze taken bij een gemeenschappelijke regeling te beleggen, de directe autonomie met betrekking tot de uitvoering ook is overgedragen.

Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland Midden (VGGM), Arnhem

Het openbaar belang dat door de verbonden partij wordt behartigd

De uitvoering op basis van de wet veiligheidsregio's en de gemeenschappelijke regeling Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland-Midden.

De VGGM is een samenwerkingsverband op het gebied van brandweer (hulpverlening), volksgezondheid (GGD) en rampenbestrijding/ crisisbeheersing. Veiligheid en gezondheid zijn in de regio de kerntaken.

Paraaf voor waarmerkingsdoeleinden behorende bij de controleverklaring d.d. 4 juli 2023:

Zeggenschap Gemeente

De burgemeester maakt deel uit van het dagelijks bestuur van de VGGM en algemeen bestuur van de VGGM. De Wethouder Volksgezondheid/ WMO neemt deel aan de bestuurscommissie van de VGGM.

Programmadoelstelling

De VGGM levert een bijdrage aan de doelstellingen van:

1. Programma bestuur en veiligheid, onderdeel een veilige leefomgeving;
2. Programma welzijn, onderdeel opvoeden en opgroeien.

Bereikt

Bekostigingsonderzoek Brandweer & Overhead
Berenschot heeft in 2021 een onderzoek gedaan naar de bekostiging van brandweer en overhead. Daaruit blijkt dat de overhead formatie lager is dan de gemiddelde overheadformatie bij de Veiligheidsregio's, namelijk 14.4% t.o.v. 18,8%. Hierbij constateert Berenschot eveneens dat Veiligheidsregio's met 18,8% personele overhead gemiddeld genomen krap zijn georganiseerd in vergelijking met 23,9% personele overhead bij publieke uitvoeringsorganisaties. Ten aanzien van de materiële overheadkosten is VGGM ca 50% goedkoper dan andere regio's.

VGGM realiseert deze lage overhead met een starre inrichting van de bedrijfsvoeringsprocessen en minimale controlerende en ondersteunende activiteiten. Dit is met name te zien bij HRM en Financiën & Control. Daarmee loopt de organisatie risico's in de uitvoering van haar activiteiten bij maatschappelijke, technologische of wettelijke ontwikkelingen. In 2022 is deze kwetsbaarheid nader onderzocht en geduid. Samen met een bestuurlijke begeleidingscommissie beter bedrijfsvoeren wordt een nader voorstel uitgewerkt om de het bedrijfsvoeren VGGM te versterken. In de begroting voor 2024 wordt hier nader aandacht aan besteed.

Ontwikkelingen GGD (Jeugdgezondheidszorg & Algemene Gezondheidszorg)
In 2022 is ook een onderzoek gedaan naar de bekostiging van de Jeugdgezondheidszorg (JGZ) van de GGD. Daaruit blijkt dat de gemeentelijke uitgaven aan JGZ in Gelderland Midden 5% lager liggen dan landelijk. Daarnaast heeft Gelderland Midden ten opzichte van het landelijk gemiddelde 4,8% meer jeugdinwoners, waardoor de gemeentelijke uitgaven per kind circa 10% lager liggen dan gemiddeld. Ook concludeert het onderzoek dat de VGGM een uitgebreid takenpakket heeft tegen relatief lage kosten.

De taken van de JGZ zijn in 2022 tijdelijk afgeschaald. De JGZ heeft te maken met een relatief hoge uitstroom van artsen en hoog ziekteverzuim. Dit houdt volgens de GGD verband met het uitgebreide takenpakket tegen de relatief krappe financiering. Verschillende ontwikkelingen in de afgelopen jaren liggen hieraan ten grondslag: toegenomen zorgvraag, complexer worden van zorgvragen (multi-problem) en toegenomen zorg voor vluchtelingen.

Ook voor het onderdeel Algemene Gezondheidszorg (AGZ) loopt de GGD tegen de grenzen van haar capaciteit. Hieraan liggen een snelle opvolging van diverse crises en een toegenomen beroep op de GGD vanwege meer aandacht voor gezondheidsvraagstukken (o.a. Omgevingswet) ten grondslag.

In de begroting van 2024 wordt nader aandacht besteed aan de bekostiging van JGZ en AGZ, met een voorstel voor de bekostiging in 2024. Voor de lange termijn vanaf 2025 werkt de GGD samen met de gemeenten aan toekomstplannen voor de JGZ en Algemene Gezondheidszorg met bijhorende financiering. Hierbij wordt niet enkel gekeken naar de financiering, maar eerst naar de ambitie van de GGD en gemeenten voor de rol van de GGD in het sociaal domein.

Paraaf voor waarmerkingsdoeleinden behorende bij de controleverklaring d.d. 4 juli 2023:

Covid-19
In 2022 zijn de beperkingen die nodig waren voor de bestrijding van de gezondheidscrisis gestopt. Aan het begin van jaar was er nog volop aandacht voor corona wat in een sneltreinvaart is verandert. Nog steeds kon er worden getest op corona (teststraten), is er volop gevaccineerd in grote locaties als fijnmazig op pop-up locaties.

Vluchtelingencrisis
In februari 2022 begon de oorlog tussen Rusland en Oekraïne. Als gevolg daarvan zijn miljoenen ontheemden die deels in Nederland zijn opgevangen. Hiervoor is een bestuurlijk afstemmingsoverleg, een crisisteam Oekraïne en het Team Opvang Vluchtelingen Oekraïne opgestart. In feite is de Covid-crisis naadloos overgegaan in de vluchtelingencrisis. Het Rijk heeft de veiligheidsregio's initieel de opdracht gegeven om te zorgen voor 2000 opvangplekken per regio en vervolgens landelijk nogmaals 40.000 vluchtelingen op te vangen. Daarnaast heeft de veiligheidsregio de opdracht gekregen te coördineren met het COA voor opvangplaatsen en het tijdelijk opvangen van 450 asielzoekers per regio ter ondersteuning van Ter Apel. Dit is gerealiseerd in nauwe samenwerking met alle gemeenten.

Financiële informatie

Financieel overzicht					(x € 1.000)
Jaar	Eigen Vermogen	Vreemd Vermogen	Resultaat	Bijdrage van gemeente	Bijdrage aan gemeente
2021 JR	9.615	63.229	1.730	4.026	0
2022 JR	8.513	51.358	707	3.978	0

Risico's

Het financiële risico bestaat uit onzekerheid van hiervoor genoemde ontwikkelingen en daarmee de financiële bijdrage aan de VGGM.

Stichting Veilig Thuis Gelderland-Midden

Stichting Veilig Thuis Gelderland Midden is verantwoordelijk namens de gemeenten om zorg te dragen voor de aanpak huiselijk geweld en kindermishandeling, vanuit de Wet Maatschappelijke Ondersteuning (WMO).

Het openbaar belang dat door de verbonden partij wordt behartigd

Het uitvoeren van taken op het gebied van huiselijk geweld en kindermishandeling als bedoeld in de Wmo 2015 in de regio Gelderland-Midden.

Zeggenschap

De burgemeester maakt deel uit van dagelijks en algemeen bestuur van de Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland-Midden(VGGM) en de Stichting Veilig Thuis valt hier als een onafhankelijke stichting onder. Belangrijke besluiten van het bestuur moeten ter goedkeuring aan de Raad van Toezicht worden voorgelegd. Ieder lid van de Raad van Toezicht heeft één stem. In de Raad van Toezicht is een wethouder uit Rheden toegetreden. Besluiten worden in beginsel genomen met een meerderheid van stemmen.

Paraaf voor waarmerkingsdoeleinden behorende
bij de controleverklaring d.d. 4 juli 2023:

Programmadoelstelling

De Stichting Veilig Thuis levert een bijdrage aan de doelstellingen van:

1. programma bestuur en veiligheid, onderdeel een veilige leefomgeving;
2. programma welzijn, onderdeel opvoeden en opgroeien.

Ontwikkelingen

Financiële informatie

Financieel overzicht					(x € 1.000)
Jaar	Eigen Vermogen	Vreemd Vermogen	Resultaat	Bijdrage van gemeente	Bijdrage aan gemeente
2021 JR	350	2.154	0	240	0
2022 JR				261	0

Risico's

Het risico is beperkt tot de financiële bijdrage aan de Stichting Veilig Thuis.

Vervoersorganisatie regio Arnhem Nijmegen

Het openbaar belang dat door de verbonden partij wordt behartigd

De Vervoersorganisatie regio Arnhem Nijmegen, formeel de Bedrijfsvoering Organisatie Doelgroepenvervoer Regio Arnhem Nijmegen (BVO DRAN), is een Gemeenschappelijke Regeling van 18 gemeenten in de regio voor de uitvoering van het gemeentelijk doelgroepenvervoer. Doelgroepenvervoer is vervoer waar inwoners op grond van Wmo, Jeugdwet of Onderwijswetgeving aanspraak maken.

Doel van de Gemeenschappelijke Regeling is ontwikkeling en instandhouding van een hoogwaardig systeem van doelgroepenvervoer. Het vervoer wordt aangeboden onder de naam Avan.

Met de provincie Gelderland heeft de BVODRAN een samenwerkingsovereenkomst gesloten. In deze overeenkomst komen de provincie Gelderland en de BVODRAN overeen dat de vervoersorganisatie het aanvullend openbaar vervoer voor de provincie Gelderland uitvoert.

Zeggenschap

Namens de gemeente Rheden is één wethouder lid van het Bestuur. Alle gemeenten hebben één stem. Bij stemming wordt besloten op basis van gewone meerderheid. Er is voorzien in een gewogen besluit op basis van inwonertal. Een gemeente kan hiervoor een schriftelijk verzoek indienen voorafgaand aan de betreffende bestuursvergadering.

Programmadoelstelling

Via onze deelname in de vervoersorganisatie regio Arnhem Nijmegen leveren wij een bijdrage aan de programmadoelstellingen "Wij bevorderen de zelfredzaamheid van inwoners in hun dagelijkse leven" en "wij stellen kwetsbare inwoners in staat om mee te blijven doen in de samenleving.

Paraaf voor waarmerkingsdoeleinden behorende
bij de controleverklaring d.d. 4 juli 2023:

Ontwikkeling in 2021 en 2022

Vanaf maart 2020 heeft de Corona-crisis een forse impact op het feitelijk gebruik van het vervoer. Deze effecten waren nog steeds merkbaar in 2022.

Voor zowel het programma Vraagafhankelijk vervoer als het programma Routevervoer zet Avan zich in op borging van een kwalitatieve goede uitvoering. Hierbij zijn KPI's afgesproken met de vervoerders en het callcenter. Het jaar 2021 was gericht op het sturen op naleving van contracten via monitoring en een systeemgerichte contract beheersing.

Financiële informatie

Financieel overzicht					(x € 1.000)
Jaar	Eigen Vermogen	Vreemd Vermogen	Resultaat	Bijdrage van gemeente	Bijdrage aan gemeente
2021 JR	0	10.608	0	1.209	0
2022 JR	0	9.985	3.817	1.595	0

Risico's

De meerjarenbegroting is aan fluctuaties onderhevig als gevolg van de prognoses van de vervoersomvang, de subsidie vanuit de Provincie en de effecten van de nieuwe aanbesteding. Dit kan de hoogte van de gemeentelijk bijdrage sterk beïnvloeden.

Omgevingsdienst Regio Arnhem (ODRA), Arnhem

Het openbaar belang dat door de verbonden partij wordt behartigd

De Gemeenschappelijke Regeling Omgevingsdienst Regio Arnhem (ODRA) is per 1 april 2013 gestart. Gemeente Rheden heeft de uitvoering van de vergunningverlening, toezicht en handhaving (vth-taken) op het gebied van milieu ondergebracht in ODRA. Doel van de samenwerking in deze regeling is kwaliteitsverbetering, het verhogen van de robuustheid en het efficiënter kunnen uitvoeren van deze grotendeels wettelijk voorgeschreven taken.

Zeggenschap gemeente

De portefeuillehouder is lid van het Algemeen Bestuur dat bestaat uit 11 personen. Van de 102 stemmen heeft Rheden 8 stemmen. Het Dagelijks Bestuur bestaat uit 5 leden. Eén lid vertegenwoordigt de gemeenten Doesburg, Renkum, Rheden en Rozendaal.

Programmadoelstelling

ODRA levert met name een bijdrage aan de programmadoelstellingen van programma 4 Duurzaamheid en daarnaast aan programma 3 Gebiedsontwikkeling en programma 5 Bestuur en Veiligheid (ondermijning).

Paraaf voor waarmerkingsdoeleinden behorende bij de controleverklaring d.d. 4 juli 2023:

De beleidsvoornemens

Uitvoering geven aan de VTH-taken op het gebied van milieu door middel van een dienstverleningsovereenkomst en een jaarlijks uitvoeringsprogramma.

Vanaf 2020 is de begroting van ODRA gebaseerd op beheerste outputfinanciering. In 2022 heeft ODRA met haar partners in een project Rijker Verantwoorden de stappen naar opgavegericht werken verkend aan de hand van de programma's energie en circulaire economie.

Er lijken kansen in de regio met en via ODRA te zijn rond meer samenwerking rond (milieu)specialismen om zo de uitvoeringskwaliteit verder te verbeteren, beter voorbereid te zijn op de Omgevingswet en zo mogelijk kosten te besparen. In 2022 heeft een extern adviseur een regionale verkenning uitgevoerd. Aanbeveling is in te zetten op gezamenlijke milieu-advisering, hiermee klein te starten en als gezamenlijke dienst te beleggen bij ODRA.

ODRA heeft diverse milieuspecialisten in dienst. We zetten in op meer samenwerking, zodat we deze kennis benutten en zelf minder kwetsbaar zijn in de milieuadvisering. In 2022 hadden we een gezamenlijke milieuadviseur met ODRA.

Financiële informatie

Financieel overzicht					(x € 1.000)
Jaar	Eigen Vermogen	Vreemd Vermogen	Resultaat	Bijdrage van gemeente	Bijdrage aan gemeente
2021 JR	950	6.446	64	550	0
2022 JR	809	5.826	53	558	0

Risico's

Outputfinanciering brengt een aantal (financiële) risico's met zich mee, we noemen de volgende:

- meer vraaggericht werk dan waar in de begroting van Rheden rekening mee is gehouden;
- minder vraag door andere partners dan waar in de begroting van ODRA rekening is gehouden. Wanneer de vraag sterk afneemt, kunnen waarschijnlijk niet alle vaste kosten worden gedekt en wordt van alle partners een aanvullende bijdrage gevraagd;
- de huidige kostprijssystematiek kent nog weinig ervaringscijfers.

Verder zijn er onzekerheden rond:

- er is sprake van een conservatieve capaciteitinschatting voor de invoering van de nieuwe Omgevingswet;
- met de kennis van nu is gebleken dat bij de start van ODRA in 2013 te weinig aandacht is besteed aan informatiebeheer, waaronder archivering. Hierop zal komende jaren een inhaalslag gemaakt moeten worden; dit in combinatie met de nieuwe informatieverplichtingen vanuit de Omgevingswet.
- ODRA heeft afgelopen jaren gewerkt met een vrijwel gelijkblijvend uurtarief door te bezuinigen op de bedrijfsvoering. Komende jaren zal gezien de inflatie flink stijgen. Daarbij nemen met name de kosten van externe inhuur van medewerkers toe vanwege schaarste van specialisten op de arbeidsmarkt. In onze meerjarenbegroting is geen jaarlijkse indexering (conform de CPB-index) toegepast voor het ODRA-budget.
- de aanbevelingen van de Commissie Van Aartsen leiden mogelijk tot een andere financiering van de omgevingsdiensten en een andere organisatie van omgevingsdiensten in Gelderland.

Paraaf voor waarmerkingsdoeleinden behorende bij de controleverklaring d.d. 4 juli 2023:

Als Rheden hebben we wel instrumenten om te sturen om meer vraaggericht werk te compenseren met minder regulier werk. Daarnaast heeft ODRA een algemene reserve van 483K (raming eind 2022) om tegenvallers zelf op te vangen.

Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen

Het openbaar belang dat door de verbonden partij wordt behartigd

Wij willen een duurzame en sociaal-economisch sterke samenleving realiseren. Wij betrekken daarbij partners zoals inwoners, ondernemers, instellingen en andere overheden. In partnerschap zien wij de sleutel voor ontwikkeling en vooruitgang. Steeds meer maatschappelijke vraagstukken vragen om een boven-lokale aanpak. Op veel terreinen werken wij samen met regionale partners.

Binnen de gemeenschappelijke regeling Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen (GMR) werken wij intensief samen met 17 regiogemeenten aan grote ruimtelijke vraagstukken op het terrein van

1. Woningbouw en verstedelijking
2. Mobiliteit
3. Energietransitie en circulaire economie
4. Economie, bedrijventerreinen en arbeidsmarkt
5. Natuurversterking, recreatie en cultuur.

De opgaven zijn urgent, complex en concurrerend gegeven de schaarse ruimte en financiële middelen. Belangrijke uitgangspunten bij deze opgaven zijn; (a) een ontwikkeling in balans (meer stad, meer landschap), (b) het versterken van ons groene profiel en (c) een vergroting van de Brede Welvaart voor onze inwoners.

Met een sterke profilering kan onze regio zich positioneren als de vijfde metropoolregio van ons land. De regionale samenwerking versterkt tevens onze lobby-positie richting het Rijk en de EU.

Zeggenschap

De Gemeenschappelijke Regeling betreft een regionale samenwerking op collegeniveau, dus zonder overdracht van raadbevoegdheden.
Het Rhedens College participeert actief in 4 van de 5 regionale opgaven.
De gemeenteraad heeft zich op basis van de regionale Agenda voor de jaren 2023 en 2024 gecommitteerd aan deelname aan de 5 opgaven.
Deelnemende gemeenten worden door de GMR actief geïnformeerd over de voortgang op de verschillende opgaven via nieuwsbrieven, kwartaalberichten, de website en bestuurlijke en ambtelijke platforms.

Programmadoelstelling

De samenwerking binnen de Groene Metropoolregio draagt bij aan de programmadoelstellingen van programma's 1 Economische ontwikkeling, 2 Welzijn 3 Gebiedsontwikkeling en 4 Duurzaamheid en vindt zijn oorsprong in 5 Bestuur en Veiligheid, onderdeel partnerschap.

Ontwikkelingen

Na het opbouwjaar 2021 is in 2022 vol ingezet op de realisatie van de regionale Agenda 2022 ev..
De geboekte resultaten zijn vermeld in het jaarverslag 2022 en de kwartaalberichten.

Paraaf voor waarmerkingsdoeleinden behorende
bij de controleverklaring d.d. 4 juli 2023:

Belangrijke resultaten zijn:

- een vernieuwd Bestuursakkoord tussen GMR, The Economic Boars (TEB) en de provincie Gelderland (incl Investeringsagenda),
- de vaststelling van de nieuwe woondeal 2.0 en de toewijzing van Woningbouw-Impuls-Gelden,
- de vaststelling van het Verstedelijkingsakkoord AN-FV met het Rijk (in het zogenaamde BO MIRT; € 100 miljoen extra voor de GMR en een Rijksbijdrage aan de RegioExpres).

Op verzoek van de Rhedense Gemeenteraad is eind 2022 een Memo opgesteld met een beknopte inventarisatie van voordelen voor de gemeente Rheden (Memo "What's in it for us").

Financiële informatie

Financieel overzicht					(x € 1.000)
Jaar	Eigen Vermogen	Vreemd Vermogen	Resultaat	Bijdrage van gemeente	Bijdrage aan gemeente
2021 JR	0	1.364	331	119	0
2022 JR	348	4.928	321	119	0

De jaarrekening 2022 van de GMR resulteert in een exploitatie-overschot van € 320.957, te splitsen in € 157.799 resultaat regiobureau en € 163.158 resultaat Opgaven.

Conform de afspraken in de gemeenschappelijke regeling zal dit exploitatie-overschot naar rato worden terug geboekt naar de deelnemende gemeenten.
De reservepositie van de GMR is op het maximale niveau zoals vastgelegd in de gemeenschappelijke regeling.

Risico's

De regionale samenwerking in GMR-verband is nog jong en opereert in een dynamische maatschappelijke, bestuurlijke en economische context.

De opgaven zijn complex en concurreren met elkaar om schaarse ruimte. De urgentie van de opgaven (woningbouw, natuurversterking, drinkwaterreserves, energie-transitie, reductie van emissies zoals CO2 en Stikstof, mobiliteitsknelpunten, recreatiedruk, circulaire economie, ed.) neemt toe. Het Rijk oefent druk uit om te versnellen, maar de uitvoeringscapaciteit staat onder druk.

De uitkomsten van provinciale verkiezingen brengen onzekerheden met zich mee onder andere m.b.t. de politieke prioriteiten en aanpak van opgaven.

Ook is de economische context, met de naweeën van de Corona-pandemie, momenteel mede ten gevolge van geo-politieke onrust en sterke inflatoire effecten een onzekere factor.

Gemeenschappelijke regeling Gelders Archief, Arnhem

Het openbaar belang dat door de verbonden partij wordt behartigd

Het beheer van archiefbescheiden vindt plaats door de verschillende overheden zelf op grond van de Archiefwet 1995. De hoofdtaak van het Gelders Archief is het beheren van de overgebrachte archieven en collecties van de gemeenten Arnhem, Renkum, Rheden, Rozendaal en het Rijksarchief Gelderland. Het Gelders Archief draagt zorg voor het behoud van archieven van overheden en

Paraaf voor waarmerkingsdoeleinden behorende bij de controleverklaring d.d. 4 juli 2023:

particulieren die voor blijvende bewaring in aanmerking komen. Dit is een wettelijke taak op basis van de Archiefwet 1995. Het Gelders Archief is tevens toezichthouder op het beheer van niet-overgebrachte archiefbescheiden en geeft zij vanuit haar inspectietaak aanbevelingen om het informatie- en archiefbeheer te verbeteren. Het Gelders Archief archieven toegankelijker en ontwikkelt onderwijsprogramma's.

Zeggenschap

Het algemeen bestuur bestaat uit 6 leden. De burgemeester van Renkum vertegenwoordigt in het algemeen bestuur de gemeenten Renkum, Rozendaal en Rheden.

Programmadoelstelling

Het Gelders Archief draagt bij aan de programmadoelstellingen van het programma overhead, onderdeel de ondersteuning van het primaire proces.

Financiële informatie

Financieel overzicht					(x € 1.000)
Jaar	Eigen Vermogen	Vreemd Vermogen	Resultaat	Bijdrage van gemeente	Bijdrage aan gemeente
2021 JR	254	20.330	-114	240	0
2022 JR	463	20.372	208	246	0

Risico's

De deelneming aan het Gelders Archief is beperkt tot een lumpsumverdeling. De lumpsum bijdrage is gebaseerd op de werkelijk in te brengen dossiers gegenereerd vanuit de gemeentelijke organisatie. Voorheen was de lumpsumbijdrage gebaseerd op de oorspronkelijk ingebrachte dossiers in strekkende meters.

De Connectie

Het openbaar belang dat door de verbonden partij wordt behartigd

In de bedrijfsvoering organisatie De Connectie werken Arnhem, Renkum en Rheden samen op het gebied van bedrijfsvoeringstaken.

Zeggenschap

De gemeente Rheden wordt in het bestuur vertegenwoordigd door de portefeuillehouder bedrijfsvoering.

Programmadoelstelling

De Connectie draagt bij aan de doelen benoemd in paragraaf E. Bedrijfsvoering en Programma 6 Overhead en algemene dekkingsmiddelen.

Paraaf voor waarmerkingsdoeleinden behorende bij de controleverklaring d.d. 4 juli 2023:

De beleidsvoornemens

Met de samenwerking beogen we de kwaliteit van de (digitale) dienstverlening op niveau te houden, kosten te reduceren (leveren van meer kwaliteit en/of, op termijn, lagere kosten), kwetsbaarheid te verkleinen (bieden van continuïteit), kansen te bieden aan medewerkers en de inwoners optimaal te ondersteunen. Het bovenliggende doel van de Connectie is: "het ondersteunen van de drie gemeenten in bedrijfsvoering en daarmee te ontzorgen".

Begin juli 2021 bent u geïnformeerd over de bestuursopdracht aan de directeur van De Connectie, inmiddels is de bestuursopdracht afgerond. In 2022 is gestart met de doorontwikkeling van de gezamenlijke governance en de invulling van eenduidigheid in het opdrachtgeverschap aan De Connectie in zijn algemeenheid. Daarnaast is een voorstel uitgewerkt om het demand- en supplymanagement te versterken om zo het gezamenlijk eigenaarschap en opdrachtgeverschap van de drie gemeenten te versteken. Demand- en supplymanagement is een werkwijze om vraag en aanbod op het gebied van bedrijfsvoering samen te brengen en zo onze regionale samenwerking in goede banen te leiden. In 2023 zal hier verdere invulling aan worden gegeven.

Bovendien zijn er stappen gezet om de P&C cyclus van de Connectie beter aan te laten sluiten op de - cyclussen van de deelnemende gemeenten. Hierdoor zullen vanaf 2023 uitgangspunten uit de perspectiefbrief van de Connectie kunnen worden meegenomen in onze kadernota, en zal onze kadernota worden verwerkt in de meerjarenprogrammabegroting van de Connectie.

Financiële informatie

Financieel overzicht (x € 1.000)					
Jaar	Eigen Vermogen	Vreemd Vermogen	Resultaat	Bijdrage van gemeente	Bijdrage aan gemeente
2021 JR	58	36.362	76	7.364	0
2022 JR	1.884	37.850	421	7.253	0

De bijdrage van gemeente 2022 betreft de reguliere bevoorschotting inclusief de wijzigingen uit de 1e berap 2022 van de Connectie. Maat- en meerwerk (totaal 880K) is hierin niet meegenomen.

Risico's

Er zijn in het verleden in het kader van het opbouwen van een robuuste uitvoeringsorganisatie een aantal risico's en beheersmaatregelen in kaart gebracht. Daarbij is een onderscheid gemaakt in bedrijfsrisico's (zoals te hoge ambitie), transformatierisico's (zoals onvoldoende bestuurlijke en ambtelijke daadkracht) en inhoudelijke risico's (zoals onjuist inschattingen van efficiency- en schaalvoordelen).

Harmonisatie van de ICT omgeving, waaronder het applicatielandschap, is een belangrijke voorwaarde voor een efficiëntere ICT bedrijfsvoering. Hier wordt invulling aan gegeven door de programma's 1Connect en 2Connect. Deze programma's zijn gericht op de harmonisatie ICT omgeving en daarmee de werkwijze van de verschillende partners. In 2022 zijn er grote stappen gezet in deze migratie, waarbij alle van de Rhedense applicaties zijn overgezet naar de gemeenschappelijke ICT omgeving. In toekomstige jaren is er verdere aandacht voor de harmonisatie van de applicaties.

De belangrijkste (financiële) risico's zijn:

- Haalbaarheid van de opgelegde taakstellingen en ICT.
  Er zijn grote stappen gezet in het harmoniseren van het ICT landschap, waarbij eventuele (financiële) afwijkingen via de bestuursrapportages zijn gerapporteerd. Een aantal applicaties zijn al geharmoniseerd, er wordt gewerkt om de gewenste situatie en het plan

Paraaf voor waarmerkingsdoeleinden behorende bij de controleverklaring d.d. 4 juli 2023:

van aanpak compleet te maken. De vakapplicaties blijven in beginsel buiten scope, omdat die nauw zijn verweven met de primaire processen.

- Het onder druk staan van de K's van Kosten en Kwaliteit en continuïteitsrisico's voor ICT.
  De verwachtingen van inwoners aan onze Digitale Dienstverlening nemen snel tot en daarnaast vraagt het beschermen tegen ICT bedreigingen extra investering.
  Deze ontwikkeling brengt financiële consequenties met zich mee en maakt het complex om de beoogde efficiencyvoordelen te bereiken (taakstelling) en de begroting van de Connectie inpasbaar te houden in die van de deelnemende gemeenten.
- Schaarste op de arbeidsmarkt.
  Een belangrijke ontwikkeling is de schaarste op de arbeidsmarkt. Net als voor de gemeente Rheden is schaarste op de arbeidsmarkt een grote uitdaging voor de Connectie. Dit brengt zowel continuïteitsrisico's als risico's in de doorontwikkeling met zich mee. Het vraagt keuzes waarbij het soms noodzakelijke is uit te wijken naar (duurdere) inhuur.

Euregio Rijn-Waal

Het openbaar belang dat door de verbonden partij wordt behartigd

De Euregio werkt sinds 1958 aan de opbouw en versterking van grensoverschrijdende structuren. De Euregio is een openbaar lichaam naar buitenlands (Duits) recht en bestaat uit ca. 55 lidorganisaties. Tot de lidorganisaties behoren onder meer gemeenten, regionale overheden en kamers van koophandel uit de grensregio.

Zeggenschap

De Euregioraad bestaat uit 149 leden, die tenminste twee keer per jaar bijeenkomen. Rheden heeft drie vertegenwoordigers in de Euregioraad. De mate van zeggenschap is gering. Het dagelijks bestuur is in 2019 uitgebreid van zeven naar acht leden. Ter voorbereiding van de raadsbesluiten zijn er drie commissies ingesteld:

- Commissie voor Grensoverschrijdende Verstandhouding
- Commissie voor Economische Aangelegenheden
- Commissie voor Financiën en Projecten

Een specifieke financiële controlecommissie controleert de jaarrekening.

Programmadoelstelling

De deelname aan de Euregio Rijn-Waal levert voornamelijk een bijdrage aan de programmadoelstellingen van programma's Gebiedsontwikkeling, Economie en Welzijn.

Beleidsvoornemens

Gelet op de wijze waarop de Euregio Rijn/Waal het openbaar belang behartigt, is er voor de gemeente geen reden om het beleid te wijzigen.

Paraaf voor waarmerkingsdoeleinden behorende
bij de controleverklaring d.d. 4 juli 2023:

Financiële informatie

Financieel overzicht					(x € 1.000)
Jaar	Eigen Vermogen	Vreemd Vermogen	Resultaat	Bijdrage van gemeente	Bijdrage aan gemeente
2021 JR	1.750	3.338	-12	11	0
2022 JR				11	0

Risico's

Het risico is beperkt tot de gemeentelijke bijdrage.

N.V. Bank Nederlandse Gemeenten (BNG), Den Haag

Het openbaar belang dat door de verbonden partij wordt behartigd

De Bank Nederlandse Gemeenten (BNG) is de bank van en voor overheden en instellingen voor het maatschappelijk belang. Met gespecialiseerde financiële dienstverlening draagt de BNG bij aan zo laag mogelijke kosten van maatschappelijke voorzieningen voor de burger. Daarmee is de bank essentieel voor de publieke taak. Het eigenaarschap van gemeenten, provincies en de Staat alsmede het door de statuten beperkte werkterrein van de bank bieden financiers het vertrouwen dat het risico van kredietverlening aan dit instituut zeer beperkt is. De gemeente Rheden heeft zeggenschap in de BNG via het stemrecht op aandelen die de gemeente bezit.

Door de gemeente Rheden zijn geen specifieke doelstellingen m.b.t. de participatie in de BNG (in 2013 en navolgende jaren) geformuleerd. De omvang van het stemrecht in de BNG biedt geen (potentiële) mogelijkheden om als individuele gemeente op beleidswijzigingen te sturen.

Zeggenschap

Wethouder Financiën vertegenwoordigt de gemeente Rheden in de aandeelhoudersvergadering. Het percentage aandelen van de gemeente Rheden is 0,336%. De zeggenschap is dus uiterst minimaal.

Programmadoelstelling

De BNG levert een bijdrage aan de programmadoelstellingen voor programma 6 Overhead en algemene dekkingsmiddelen.

Beleidsvoornemens

Behoud van het aandelenbezit BNG, primair vanuit het oogpunt van de maatschappelijke verantwoordelijkheid van de gemeenten om gezamenlijk de financiering van de publieke taak zo efficiënt mogelijk te organiseren. Expertise op dit vlak ligt bij de BNG. Daarnaast ontvangt de gemeente Rheden dividend uit het aandelenbezit.

Paraaf voor waarmerkingsdoeleinden behorende
bij de controleverklaring d.d. 4 juli 2023:

Financiële informatie

Financieel overzicht					(x € 1.000)
Jaar	Eigen Vermogen	Vreemd Vermogen	Resultaat	Bijdrage van gemeente	Bijdrage aan gemeente
2021 JR	5.062	143.995	236.000	0	426
2022 JR	4.615	107.459	300.000	0	467

*) Bijdrage aan gemeente zijn ontvangen dividenden.

Risico's

In het gemeentelijke risicoprofiel zijn geen risico's opgenomen ten aanzien van het aandelenbezit BNG door de gemeente Rheden. Het theoretisch risico voor de gemeente Rheden ligt vervat in het moeten bijstellen van de hoogte van de waardering op de balans van de onderhavige aandelen. Gezien de omvang van het gerealiseerd rendement is herwaardering niet aan de orde. Daarnaast bestaat de kans dat de gemeente een lager dividend ontvangt dan in de begroting wordt voorzien. Periodiek wordt de verwachte omvang van de te verkrijgen dividenden herijkt, wat ertoe leidt dat het (potentieel) risico in de lopende exploitatie wordt opgevangen.
Het dividend over 2021 van € 426.282 is in 2022 uitgekeerd. Over het jaar 2022 heeft de BNG een nettowinst behaald van 300 miljoen, een stijging van 64 miljoen t.o.v. 2021. Van de winst over 2022 wordt voorgesteld om 139 miljoen uit te keren als dividend. Dit zal in 2023 worden uitbetaald en meegenomen worden in de cijfers over 2023.

Alliander N.V.

Het openbaar belang dat door de verbonden partij wordt behartigd

Netwerkbedrijf Alliander beheert regionale energienetwerken en levert netwerk gerelateerde diensten op het gebied van complexe energie-infrastructuren en de openbare ruimte.

Door de gemeente Rheden zijn geen specifieke doelstellingen m.b.t. de participatie in de Alliander geformuleerd; er is sprake van participatie op basis van een historisch gegroeide situatie. De omvang van het stemrecht in de Alliander biedt geen (potentiële) mogelijkheden om als individuele gemeente op beleidswijzigingen te sturen.

Zeggenschap

De gemeente heeft stemrecht via het platvorm Nuval namens de deelnemende gemeenten. Het percentage aandelen dat de gemeente Rheden heeft is 0,043%. Zeggenschap is uiterst minimaal.

Programmadoelstelling

Alliander levert een bijdrage aan de programmadoelstellingen voor programma 6 Overhead en algemene dekkingsmiddelen.

Paraaf voor waarmerkingsdoeleinden behorende
bij de controleverklaring d.d. 4 juli 2023:

Beleidsvoornemens

Het beleidsvoornemen is behoud van het aandelenbezit, primair vanuit het oogpunt van de maatschappelijke verantwoordelijkheid van de gemeenten om invloed te houden op de wijze waarop Alliander haar diensten levert.

De gemeente Rheden ontvangt dividend uit het aandelenbezit. De huidige aandelen Alliander zijn voor € 184.560 op de balans gewaardeerd (verkrijgingswaarde).

Financiële informatie

Financieel overzicht					(x € 1.000)
Jaar	Eigen Vermogen	Vreemd Vermogen	Resultaat	Bijdrage van gemeente	Bijdrage aan gemeente
2021 JR	4.470.000	5.739.000	242.000	0	37
2022 JR	4.570.000	6.122.000	198.000	0	30

*) Bijdrage aan gemeente zijn ontvangen dividenden.

De gemeente Rheden heeft in 1997 een eeuwig durende lening van € 1.948.532 aan Alliander verstrekt. Jaarlijks ontvangen we hierover rente ad € 194.853. Deze lening is in 2021 zonder overleg door Alliander terugbetaald en staat in afwachting van de uitkomst van een juridisch onderzoek naar de rechtmatigheid van deze terugbetaling op de balans als vooruit ontvangen bedragen. Over het boekjaar 2022 is geen rente ontvangen. Over de afwikkeling van deze procedure is momenteel overleg gaande tussen de gemeente Rheden (en gemeenten Apeldoorn en Brummen, waarbij Alliander ook eenzijdig eeuwigdurende leningen heeft afgelost) en Alliander.

Risico's

In het gemeentelijke risicoprofiel zijn geen risico's opgenomen ten aanzien van het aandelenbezit Alliander door de gemeente Rheden. Het theoretisch risico voor de gemeente Rheden ligt vervat in het moeten bijstellen van de hoogte van de waardering (184.560) op de balans van de onderhavige aandelen. Gezien de omvang van het gerealiseerd rendement is herwaardering niet aan de orde. Daarnaast bestaat de kans dat de gemeente een lager dividend ontvangt dan in de begroting wordt voorzien. Periodiek wordt de verwachte omvang van de te verkrijgen dividenden herijkt, wat ertoe leidt dat het (potentieel) risico in de lopende exploitatie wordt opgevangen.
Op basis van de resultaten van het jaarverslag 2022 van Alliander zal er minder dividend worden dan in 2021. De winst over 2022 is ten opzichte van 2021 gedaald en hierdoor zal er totaal 19,2 miljoen minder dividend worden uitgekeerd t.o.v. 2021. Het dividend over het jaar 2021 is in 2022 volledig uitbetaald.

De afwikkeling van de verstrekte eeuwigdurende lening (zie hierboven) vindt op dit moment (april / mei) plaats. De uitkomst ervan is nog onbekend. De mogelijkheid bestaat dat de renteopbrengsten na een aantal jaren (deels) zullen wegvallen.

Paraaf voor waarmerkingsdoeleinden behorende
bij de controleverklaring d.d. 4 juli 2023:

Grondbeleid

De paragraaf grondbeleid geeft inzicht in het grondbeleid en de doelstellingen die worden nagestreefd. Tevens wordt in deze paragraaf de financiële positie van de grondexploitatie uiteengezet. Deze paragraaf kent de volgende indeling:

- Wettelijke eisen en informatievoorziening;
- Uitgangspunten grondbeleid;
- Financiële uitgangspunten grondexploitatie;
- Resultaten grondexploitatie;
- Ontwikkeling bufferreserve;
- Winstneming grondexploitatie;
- Risico's.

In de paragraaf grondbeleid wordt inzicht verschaft in de resultaatverwachting van de grondexploitaties zoals deze blijkt uit de jaarrekening 2022 in vergelijking met de prognoses volgens de overeenkomstige paragraaf in de begroting 2023. Momenteel heeft de gemeente Rheden twee lopende grondexploitaties:

- Vitatron / De Marke
- Dr Visserstraat

Wettelijke eisen en informatievoorziening

De verslagleggingsvoorschriften (Besluit Begroting en Verantwoording: BBV) vragen om transparantie in het grondbeleid voor de raad. In eerste plaats vanwege de grote financiële belangen en risico's die inherent zijn aan de grondexploitatie. In de tweede plaats zal de relatie van de doelstellingen van het grondbeleid met de doelen in het programmaplan dienen te worden gelegd. In de financiële verordening gemeente Rheden zijn bepalingen opgenomen inzake het grondbeleid. De verordening voorziet in een vierjaarlijkse actualisatie van het grondbeleid in de vorm van een nota grondbeleid. In de raadsvergadering van januari 2020 heeft de raad ingestemd met de beleidsnota grondbeleid 2020. In deze beleidsnota zijn de uitgangspunten voor begroting en realisatie van het grondbeleid en de grondexploitatie uitgewerkt.

Uitgangspunten grondbeleid

Het gemeentelijk grondbeleid is geen doel op zich, maar dient primair om andere beleidsdoelen te realiseren. Via het strategisch grondbeleid kan worden gestuurd op gewenste ontwikkelingen en kan regie worden behouden over nieuwe ontwikkelingen en zaken die niet door de markt worden opgepakt. De instrumenten van de Wet ruimtelijke ordening en het grondexploitatieplan zijn hierbij een hulpmiddel. De structuurvisie bepaalt primair waar grondbeleid zal worden ingezet om gewenste ontwikkelingen te initiëren. De doelstellingen c.q. uitgangspunten van de woonvisie zijn eveneens leidend voor het te voeren grondbeleid en ook bij het actualiseren van de bestemmingsplannen worden keuzen mede bepaald door het te voeren grondbeleid. De volgende uitgangspunten vormen in de gemeente Rheden de basis voor het strategisch grondbeleid:

1. De omgevingsvisie dient als input voor het strategisch grondbeleid;
2. Daar waar marktontwikkelingen aansluiten bij het gemeentelijke beleid is geen gemeentelijke interventie in de vorm van actief grondbeleid nodig;
3. Het grondbeleid ondersteunt het ruimtelijk beleid en daarmee een aantal maatregelen die ruimtelijk, functioneel en financieel met elkaar samenhangen;
4. Voor een goede regievoering is een zekere mate van grondbezit noodzakelijk;
5. Het grondbeleid wordt uitgevoerd via een zelfvoorzienende grondexploitatie.

Paraaf voor waarmerkingsdoeleinden behorende bij de controleverklaring d.d. 4 juli 2023:

Primair wordt gekozen voor een faciliterend grondbeleid, waarbij gemeentelijke sturing via het ruimtelijk beleid wordt vormgegeven. De gemeente is terughoudend ten aanzien van actief grondbeleid.

Financiële uitgangspunten

Financiële kaders

In de Nota Grondbeleid 2020 zijn de financiële uitgangspunten van de grondexploitatie opgenomen. Naast de uitgangspunten betreffende de raming van de inkomsten en uitgaven zijn hierbij tevens de financiële kaders in beeld gebracht.

Een belangrijk uitgangspunt is dat de grondexploitatie zelfvoorzienend moet zijn. Verliesgevende complexen dienen hierbij te worden gedekt door winstgevende complexen, zodanig dat de grondexploitatie zichzelf kan bedruipen (zelfvoorzienend) en geen beslag op de algemene middelen behoeft te worden gelegd.

Voor het geval de grondexploitatie verliesgevend is, dat wil zeggen op het moment dat toekomstige verliezen niet meer gedekt kunnen worden uit de exploitatieoverschotten, worden de plannen versoberd of het programma (ambitieniveau) neerwaarts bijgesteld.

Voor het opvangen van macro-economische ontwikkelingen voor het bestaande beleid, alsmede voor de ontwikkelingen van toekomstige plannen komen de verwachte winsten met ingang van 2010 ten gunste of ten laste van de bestemmingsreserve Risicobuffer Grondexploitaties.

Financiële uitgangspunten prognoses

Naast de bovengenoemde financiële kaders zijn in de beleidsnota grondbeleid Rheden 2020 de volgende financiële uitgangspunten opgenomen, die bepalend zijn voor de financiële prognoses in de begroting 2023 en meerjarenraming 2023-2026:

- Twee keer per jaar wordt per complex een actualisatie opgesteld van de te verwachten inkomsten en uitgaven (exploitatie opzet). Hierbij worden voor de bepaling van de hoeveelheden en prijzen de uitgangspunten gehanteerd, zoals deze zijn vastgelegd in de beleidsnota grondbeleid;
- Overeenkomstig de beleidsnota grondbeleid en de algemeen aanvaarde grondslagen van resultaatbepaling worden de volgende uitgangspunten gekozen inzake de verantwoording van de toekomstige resultaten:
  - Voor de verliesgevende deelcomplexen wordt een voorziening gevormd ter hoogte van het verwachte verlies, op het moment dat het verlies zichtbaar wordt (voorzichtigheidsprincipe). De voorziening wordt gevormd op het moment dat een (deel)complex in exploitatie wordt genomen. Met het bestuurlijk vaststellen van het te realiseren plan wordt ook het financieel kader vastgesteld. Met dit uitgangspunt voor het in exploitatie nemen van een complex wordt een reëel beeld gegeven van het te verwachten exploitatieresultaat en de noodzakelijke hoogte van de voorziening voor verliesgevende complexen;
  - Voor de winstgevende deelcomplexen zijn nieuwe verslagleggingsvoorschriften vastgelegd in de notitie grondexploitatie 2016. Een nadere uitleg is opgenomen in een in 2018 gepubliceerde actualisatie van de notitie grondexploitatie. De methodiek van winstneming gebeurt volgens de Percentage of Completion methode (POC-methode). Met deze methode wordt zowel rekening gehouden met het toerekeningbeginsel, het voorzichtigheidsbeginsel en het realisatiebeginsel. Het voorzichtigheidsbeginsel leidt ertoe dat realisatie van winst

Paraaf voor waarmerkingsdoeleinden behorende bij de controleverklaring d.d. 4 juli 2023:

moet worden uitgesteld tot daarover voldoende zekerheid bestaat. Wanneer er echter voldoende zekerheid bestaat moet voor zover gronden zijn verkocht en opbrengsten zijn gerealiseerd en kosten zijn gemaakt tussentijds naar rato van de voortgang van de grondexploitatie winst worden genomen. Hierbij mag wel rekening worden gehouden met risico's. De genomen winst wordt gestort in de Risicobuffer Grondexploitaties.

- Vanuit de grondexploitatie worden de kosten van het gemeentelijk personeel gedekt, waarbij de bijdrage vanuit de grondexploitatie aan het concern is gebaseerd op de omvang van de ontwikkelingen in de grondexploitatie. Uitgangspunt hierbij is dat alle personele kosten gedekt worden voor zover deze zijn toe te rekenen aan de grondexploitatie.

Resultaten

In dit onderdeel wordt inzicht verschaft in de resultaatverwachting van de grondexploitatie zoals deze blijkt uit de jaarrekening 2022 in vergelijking met de financiële situatie zoals vastgelegd in de laatste begroting. De belangrijkste verschillen worden hierbij nader verklaard.

Resultaatverwachting grondexploitatie

De grondexploitatie is opgebouwd uit een aantal complexen. Voor deze complexen wordt 2 keer per jaar op basis van de uitgangspunten van de vastgestelde bestemmingsplannen een prognose gemaakt van de te verwachten resultaten. De frequente actualisatie van de exploitatieopzetten waarborgt een continu inzicht in de financiële positie van de grondexploitatie. In het onderstaande overzicht blijkt welke resultaten worden verwacht van de 'lopende' complexen, volgens de meest recente prognose. Deze resultaten zijn op basis van de contante waarde. Dit op grond van het uitgangspunt in de beleidsnota grondbeleid Rheden.

- Saldo contante waarde: saldo eindwaarde uitgedrukt in de geldwaarde van vandaag (of een ander nader aan te geven datum);
- Saldo eindwaarde: saldo van kosten en opbrengsten op einddatum van de exploitatie, rekening houdend met alle rentekosten en -opbrengsten en kosten- en opbrengstenstijgingen gedurende de looptijd van het project.

Op grond van de gewijzigde BBV mogen de NIEGG met ingang van 1 januari 2016 geen deel meer uitmaken van de grondexploitatie. Deze worden verantwoord onder de materiële vaste activa op de balans.

Prognose resultaten grondexploitatie op contante waarde (in €; + = winst; - = verlies) voor begroting 2023, en jaarrekening 2022 en eindwaarde voor jaarrekening 2022.

Prognose resultaten grondexploitatie				
Complex	**Prognose Jaarrekening 2022 Eindw**	**Prognose Jaarrekening 2022 CW**	**Prognose Begroting CW 2023**	**Resultaatontwikkeling Contante Waarde**
Dr. Visserstraat	-46.737	-46.525	-44.354	- 2.172
Vitatron	-132.917	-132.316	-130.256	- 2.060
Totaal verliesgev.	**-179.653**	**-178.841**	**-174.610**	**- 4.231**
Voorziening verliesgevende complexen 1)	179.653			

Paraaf voor waarmerkingsdoeleinden behorende bij de controleverklaring d.d. 4 juli 2023:

1) Saldo verliesgevende complexen op eindwaarde wordt afgedekt door een voorziening.

Algemene toelichting

De toelichting op de resultaatontwikkeling vindt zoals hierboven aangegeven plaats op de contante waarde. Uit het bovengenoemd overzicht op contante waarde blijkt dat volgens de jaarrekening een totaal negatief resultaat op de lopende complexen wordt verwacht van -/- € 178.841.

Dit resultaat is €4.231 (contante waarde) negatiever dan ten tijde van de begroting 2023. Het totaal voor verliesgevende complexen neemt met € 4.290 (eindwaarde) toe van € 175.363 naar € 179.653. Het totaal resultaat van de verliesgevende complexen is genoemde € 179.653 en wordt afgedekt door de voorziening verliesgevende complexen grondexploitatie.

De resultaatontwikkeling per complex wordt hieronder nader toegelicht.

Resultaatontwikkeling per complex		
Complex	**Positief**	**Negatief**
Dr Visserstraat		-2.171
Vitraton		-2.060
Totaal		**-4.231**
Saldo		**-4.231**

Ontwikkeling reserve risicobuffer

De bufferreserve is in 2010 ingesteld en heeft per 1-1-2022 een positief saldo van € 660.222. Er is geen sprake van tussentijdse winstnemingen. Daarnaast is er toename van de voorziening à € 4.231,- voor verliesgevende projecten (eindwaarde) ten gevolge van de risicobuffer.

Ten behoeve van de implementatie van de Omgevingswet wordt in totaal € 378.585 onttrokken aan de reserve risicobuffer grondexploitaties. Bovendien is er € 4.199 onttrokken voor voormalig hockeyvelden te Dieren. In de komende jaren wordt nog € 70.801 voor dit project aan de reserve onttrokken.

Door onttrekkingen en toevoegingen wordt het nieuwe saldo van de risicobuffer € 273.207

Risicobuffer	
Saldo 1-1-2022	**660.222**
Toename voorziening verliesgevende projecten t.g.v. risicobuffer	4.231
Onttrekking tgv Omgevingswet	378.585
Onttrekking voormalig hockeyvelden Dieren	4.199
Saldo per 31-12-2022	**273.207**

Winstneming

De verwachte resultaten zijn in zijn geheel en per complex uiteengezet. Dit op basis van de algemeen aanvaarde grondslagen van resultaatbepaling. Voor alle verliesgevende deelcomplexen die in exploitatie zijn genomen zijn voorzieningen gevormd. Momenteel hebben we geen winstgevende complexen en is er zodoende geen sprake van tussentijdse winstneming.

Paraaf voor waarmerkingsdoeleinden behorende bij de controleverklaring d.d. 4 juli 2023:

Risico's

Exploitatie van bouwgrond gaat per definitie gepaard met risico's. De volgende risico's kunnen worden genoemd:

- nationale en regionale marktomstandigheden betreffende woningbouw en bedrijventerreinen;
- (verwachte) overheidsmaatregelen (zoals milieuvoorschriften, ruimtelijke ordening, subsidiemogelijkheden);
- prijsontwikkeling in onder andere de bouwsector;
- procedures die moeten worden doorlopen en de resulterende (mogelijk lange) doorlooptijd;
- claimgevoeligheid (onder andere planschade);
- algemene economische ontwikkeling;
- invloed van provincie en rijksoverheid op gewenste woningbouwprogramma's en uitgifte van bedrijventerreinen.

Binnen bepaalde marges zijn de risico's beheersbaar. Inherent aan een bouwgrondexploitatie is altijd het meerjarig karakter. Om dit proces goed te kunnen beheersen is het noodzakelijk voortdurend inzicht te hebben in de ontwikkeling van baten en lasten.

Op grond van een analyse van de risico's zijn de volgende verhoogde risico's te benoemen.

- Als algemeen risico kan worden vermeld dat er tussentijds als gevolg van (inspraak) procedures, wetswijzigingen e.d. plannen inhoudelijk aangepast zullen moeten worden. De financiële effecten hiervan kunnen een negatieve invloed hebben op de zelfvoorzienendheid van de grondexploitatie.
- Wanneer de niet in exploitatie genomen gronden in exploitatie genomen worden kunnen deze verlies- gevend zijn. Op dat moment zal een extra voorziening getroffen dienen te worden. Dit hangt af van de uiteindelijke plannen voor deze gronden.

Tenslotte is per 1 januari 2016 de VPB plicht voor overheidsbedrijven ingevoerd. Dit houdt in dat concurrerende en/of op winst gerichte ondernemingsactiviteiten van overheden vanaf 1 januari 2016 voortaan belastingplichtig kunnen zijn. Hieronder vallen ook de grondexploitaties. In de loop van 2020 is er getoetst of het totaal van de grondexploitaties van de gemeente Rheden als een (winstgevende) onderneming kan worden gezien. Voorlopig is er alleen sprake van te compenseren verliezen.

Paraaf voor waarmerkingsdoeleinden behorende bij de controleverklaring d.d. 4 juli 2023:

Openbaarheidsparagraaf Wet open overheid (Woo)

De openbaarheidsparagraaf is een nieuwe verplichte paragraaf in de jaarstukken 2022. De verplichting komt voort uit artikel 3.5 van de Wet open overheid (Woo) dat bepaalt dat een bestuursorgaan in de jaarlijkse begroting en verantwoording aandacht besteedt aan de beleidsvoornemens en uitvoering van de Woo. Deze begroting en jaarlijkse verantwoording vloeien voort uit het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV).

Met de verplichte openbaarheidsparagraaf wordt beoogd om een impuls te geven aan de actieve openbaarheid. In deze paragraaf geven wij u inzicht in de voortgang op de beleidsvoornemens en rapporteren wij over de openbaarmaking, bijvoorbeeld via Woo verzoeken.

De Woo
De Wet open overheid is op 1 mei 2022 inwerking getreden. Het doel van de Woo is een transparante overheid. Enerzijds wordt dit bereikt door de passieve openbaarmaking, welke ook al onder de voorganger de Wet openbaarheid van bestuur (Wob) van toepassing was. Daarmee kan een burger een verzoek tot openbaarmaking van informatie doen.

De Woo voegt daar de actieve openbaarmakingsplicht aan toe. De gemeente krijgt de verplichting om documenten uit elf informatiecategorieën uit eigen beweging openbaar te maken. De invoering van de Woo is gefaseerd, waarbij de actieve openbaarmakingsplicht op een nader bekend te maken tijdstip in delen zal worden ingevoerd. Als eerste zal een start zal worden gemaakt informatie die relatief eenvoudig openbaar te maken is.

Daarnaast eist de Woo dat de informatiehuishouding van de gemeente op orde is. Informatie moet beter vindbaar, uitwisselbaar, eenvoudig te ontsluiten en goed te archiveren zijn.

Digitaal Rheden
Nieuwe wet- en regelgeving maar ook de digitalisering van de samenleving dwingt ons om verder te digitaliseren. Zo wordt digitaal werken de norm bij in gebruikname van ons nieuwe gemeentehuis. De implementatie van de Wet open overheid is een belangrijk onderdeel van het Programma Digitaal Rheden, een meerjarig programma waar we in 2022 mee zijn gestart. Meer informatie over Digitaal Rheden leest u terug in de paragraaf Bedrijfsvoering.

De projectgroep Implementatie Woo, op dit moment bestaande uit zeven projectleden en een projectleider, is in 2021 gestart. De ervaringen die wij in 2022 hebben opgedaan nemen wij mee richting 2023 en waren input voor de programmabegroting 2023-2026. Zo kwamen we tot de conclusie dat er in het kader van actieve openbaarmaking noodzaak is voor software om documenten makkelijk en snel te kunnen anonimiseren, we zijn in 2022 met de selectie hiervan gestart. Daarnaast wordt gewerkt aan een impactanalyse van de Woo, is een start gemaakt met een inventarisatie van de informatiestromen binnen Rheden, en worden stappen gezet om de behandeling van Woo-verzoeken efficiënter en gecentraliseerd in te richten.

Openbaarmaking
Een groot deel van de WOO verzoeken werd via de website Rheden.nl ingediend en ook digitaal afgehandeld. In 2022 ontving de gemeente 25 Woo-verzoeken (met ingang van mei). Via de website officielebekendmakingen.nl en de website Rheden.nl worden bepaalde documenten van de raad en het college al actief openbaar gemaakt. Zo kan ervaring worden opgedaan en gebruikt voor komst van de actieve openbaarmakingsplicht.

De Woo koppelt de plicht tot actieve openbaarmaking aan de beschikbaarheid van het Platform Open OverheidsInformatie (PLOOI), een centrale voorziening ontwikkeld door het Ministerie van Binnenlandse Zaken. PLOOI was bij inwerkingtreding van de WOO niet gereed, waarmee de plicht tot actieve openbaarmaking is opgeschort totdat deze voorziening beschikbaar komt. Eind 2022

Paraaf voor waarmerkingsdoeleinden behorende bij de controleverklaring d.d. 4 juli 2023:

werd echter duidelijk dat PLOOI wordt stopgezet vanwege de te grote complexiteit en dat er een nieuwe voorziening zal worden ontwikkeld.

Om deze reden worden de Woo-verzoeken zelf en documenten uit de overige informatie-categoriëen in Rheden nog niet actief openbaar gemaakt totdat de nieuwe voorziening beschikbaar is. De documenten waar middels een Woo-verzoek om is verzocht zijn wel gepubliceerd op onze website en daarmee voor iedereen openbaar.

Paraaf voor waarmerkingsdoeleinden behorende
bij de controleverklaring d.d. 4 juli 2023:

COVID-19

In 2022 hebben de naweeën van COVID-19 een impact gehad op de financiële resultaten van onze gemeente. Op verschillende plaatsen in deze jaarstukken is daar al aandacht aan geschonken. In deze paragraaf is de financiële impact op het resultaat van de jaarrekening 2022 in beeld gebracht.

(Bedragen x € 1.000)	Reserve / Ontvangen	Besteed	Inkomsten -derving	Invloed op resultaat	Reserve-restant
1.1 Samenleving – Re-integratie, Schuldhulpverlening & Minima	370	141	0	0	229
1.2 Samenleving – Jeugd & Onderwijs	446	61	0	0	385
1.3 Samenleving – Wmo Breed	303	55	0	0	248
1.4 Ondernemers & 450 jaar Rheden	145	44	0	0	101
1.5 Restant / Onvoorzien	613	613	0	0	0
	1877	914	0	0	963
2 Samenleving - Zorg	59	55	0	4	0
3 Samenleving - Sportbedrijf	72	0	72	0	0
4 NPO	340	340	0	0	0
5 Belastingen	211	0	0	211	0
6 Steunpakketten 2022	275	32	0	243	0
7 CTB	57	57	0	0	0
Totalen	2.891	1.398	72	458	963

In de kolom "Ontvangen / Reserve" is in totaal € 1.877 k meegenomen vanuit de bij de Jaarstukken 2020 en 2021 vastgestelde Bestemmingsreserves COVID. Daarnaast zijn hierin begrepen de middelen die het Rijk via haar circulaires heeft toegezegd, in de vorm van algemene uitkeringen (€ 545 k), specifieke uitkeringen (€ 23 k) en aangevraagde subsidie (€ 49 k).

Alle kosten die zijn of worden gemaakt zijn onderdeel van het betreffende taakveld (binnen verschillende programma's) zoals opgenomen in deze jaarrekening. Voor de opbrengsten geldt dat alleen voor de NPO-middelen (onderdeel van taakveld 4.3, programma 1) en Compensatie Sport (taakveld 5.2, programma 2). De overige opbrengsten zijn onderdeel van de hogere algemene uitkering (taakveld 0.7, programma 8).

Alle kosten en opbrengsten zijn daarmee ook onderdeel van het financiële resultaat van deze jaarrekening vóór bestemming. Per saldo is sprake van een voordeel van afgerond € 0,5 miljoen.

1.1 Samenleving – Re-integratie, Schulphulpverlening & Minima

De bestedingen betreffen de kosten van steunpakketten re-integratie (€ 114 k) en behandeling toename financiële hulpvragen (€ 27).

1.2 Samenleving – Jeugd & Onderwijs

De bestedingen betreffen de kosten van activiteiten schuldenvrije toekomst jeugd (€ 61 k).

1.3 Samenleving – Wmo Breed

De bestedingen betreffen de kosten van compensatie van de cultuursector (€ 23 k), de activiteiten in het kader van kwetsbare groepen en eenzaamheid (€ 20 k) en de activiteitengids (€ 12 k).

1.4 Ondernemers & 450 jaar Rheden

Paraaf voor waarmerkingsdoeleinden behorende bij de controleverklaring d.d. 4 juli 2023:

De bestedingen betreffen de kosten van ondersteuning ondernemers (€ 14 k) en de activiteiten rond 450 jaar Rheden (€ 30 k).

1.5 Restant / Onvoorzien

Het bedrag dat hier in verantwoord is de overheveling vanuit de bestemmingsreserve Covid naar de bestemmingsreserve die gevormd is ten behoeve van "Ondersteunende maatregelen energiearmoede".

2 Samenleving - Zorg

De hieronder verantwoorde posten betreffen de meerkosten die aanbieders maken om de zorg te continueren in geval van Corona-beperkingen. Voor Wmo was het bedrag € 34 k, voor Jeugdzorg was het bedrag € 21 k.

3 Samenleving - Sportbedrijf

De hieronder verantwoorde posten betreffen voor wat betreft de ontvangen middelen en hun gerichte bestedingsdoel:

- Exploitatie Zwembaden : uitkering voor gemeenten en exploitanten van ijsbanen en zwembaden die door corona in de financiële problemen zijn gekomenBovenkant formulier (€ 23 k)
- Tegemoetkoming gederfde inkomsten uit verhuur : huurkwijtscheldingsregeling (TVS) voor verhuurders die een accommodatie verhuren aan een sportvereniging (€ 49 k)

4 NPO

Het gaat hier om de kosten gemaakt in het kader van het Nationaal Plan Onderwijs. Gemeenten krijgen extra geld om in samenwerking met scholen, kinderopvang, (jeugdgezondheids)zorg, bibliotheken en andere partijen activiteiten aan te bieden om de vaardigheden van leerlingen op cognitief, executief, sociaal en emotioneel vlak aanvullend te stimuleren

5 Belastingen

Met betrekking tot 2020 zijn nog extra middelen ontvangen ter compensatie van gederfde belastinginkomsten, waaronder toeristenbelasting.

6 Steunpakketten 2022

Het Rijk heeft in haar steunpakketten COVID-19 middelen in 2022 beschikbaar gesteld voor (impuls) re-integratie, schuldenproblematiek en bijzondere bijstand. Bij de vaststelling van de Zomerrapportage 2022 is besloten dat deze inkomsten kunnen vrijvallen ten gunste van het resultaat.

Ter compensatie van het wegvallen van een deel van de omzet van SW-bedrijven is wel een bedrag aan Scalabor toegezegd (€ 32 k).

7 CTB

De hieronder verantwoorde post betreft een ontvangen bedrag voor ondersteuning van organisaties bij de controle van het Corona Toegang Bewijs (CTB).

Paraaf voor waarmerkingsdoeleinden behorende
bij de controleverklaring d.d. 4 juli 2023:

Taakvelden - Beleidsindicatoren

Pr.	Beleidsindicatoren (verplicht):	Waarde	Jaar
	Taakveld 0. Bestuur en ondersteuning		
5	1. Formatie (fte per 1.000 inwoners)	8,00	2022
5	2. Bezetting (fte per 1.000 inwoners)	7,62	2022
5	3. Apparaatskosten (kosten per inwoner in €)	1.500	2022
5	4. Externe inhuur (kosten als % van totale loonsom + totale kosten inhuur externen)	25,45%	2022
6	5. Overhead (% van totale lasten)	13,77%	2022
	Taakveld 1. Veiligheid		
5	6. Verwijzingen Halt (aantal per 1.000 jongeren)	7	2021
5	8. Winkeldiefstallen (aantal per 1.000 inwoners)	1,3	2022
5	9. Geweldsmisdrijven (aantal per 1.000 inwoners)	3	2022
5	10. Diefstallen uit woning (aantal per 1.000 inwoners)	0,9	2022
5	11. Vernielingen en beschadigingen (in de openbare ruimte)(aantal per 1.000 inwoners)	5,8	2022
	Taakveld 3. Economie		
1	14. Functiemenging (%)	45,6%	2021
1	16. Vestiging van bedrijven (aantal per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15 t/m 64 jaar)	153,3	2021
	Taakveld 4. Onderwijs		
1	17. Absoluut verzuim (aantal per 1.000 leerlingen)	2,1	2021
1	18. Relatief verzuim (aantal per 1.000 leerlingen)	33	2021
1	19. Vroegtijdig schoolverlaters zonder startkwalificatie (% deelnemers aan het VO en MBO onderwijs)	2,2%	2021
	Taakveld 5. Sport, cultuur en recreatie		
2	20. Niet sporters (%)	49,8%	2020
	Taakveld 6. Sociaal domein		
1	21. Banen (aantal per 1.000 inwoners in de leeftijd 15-64 jaar)	684,1	2021
2	22. Jongeren met een delict voor de rechter (% 12 t/m 21 jarigen)	1%	2021
1	23. Kinderen in uitkeringsgezin (% kinderen tot 18 jaar)	6%	2021
1	24. Netto arbeidsparticipatie (% van de werkzame beroepsbevolking ten opzichte van der beroepsbevolking)	69,6%	2022
1	26. Werkloze jongeren (% 16 t/m 22 jarigen)	2%	2021
1	27. Personen met een bijstandsuitkering (aantal per 10.000 inwoners)	377,1	2021
1	28. Lopende re-integratievoorzieningen (aantal per 10.000 inwoners in de leeftijd 15-64 jaar)	277,7	2022
2	29. Jongeren met jeugdhulp (% van alle jongeren tot 18 jaar)	12,6%	2022
2	30. Jongeren met jeugdbescherming (% van alle jongeren tot 18 jaar)	1,5%	2022
2	31. Jongeren met jeugdreclassering (% van alle jongeren van 12 tot 23 jaar)	0,2%	2022
2	32. Cliënten met een maatwerkarrangement WMO (aantal per 10.000 inwoners)	530	2022
	Taakveld 7. Volksgezondheid en milieu		
4	33. Omvang huishoudelijk afval (kg per inwoner)	162	2020
4	34. Hernieuwbare elektriciteit (%)	9,3%	2020
	Taakveld 8. Volksgezondheid, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing		
3	35. Gemiddelde WOZ-waarde (in € 1.000)	280	2022
3	36. Nieuw gebouwde woningen (aantal per 1.000 woningen)	1,6	2022
3	37. Demografische druk (%)	84,7%	2022
6	38. Gemeentelijke woonlasten eenpersoonshuishouden (in €)	812	2022
6	39. Gemeentelijke woonlasten meerpersoonshuishouden (in €)	857	2022

Paraaf voor waarmerkingsdoeleinden behorende bij de controleverklaring d.d. 4 juli 2023:

Jaarrekening

Paraaf voor waarmerkingsdoeleinden behorende
bij de controleverklaring d.d. 4 juli 2023:

Baten en lasten en toelichting

In dit onderdeel wordt er ingegaan op het overzicht baten en lasten, de begrotingsrechtsmatigheid, de post onvoorzien, incidentele baten en lasten en de structurele toevoegingen en onttrekkingen aan reserves.

Overzicht baten en lasten

Dit onderdeel van de jaarrekening geeft inzicht in het resultaat van de programma's voor de primitieve begroting, de actuele begroting en de realisatie 2022. Daarbij wordt een uitsplitsing gemaakt tussen het saldo van baten en lasten en het saldo van toevoegingen (=lasten) en onttrekkingen (=baten) in de reserves.

De jaarstukken zijn integraal opgesteld en bestaan uit het jaarverslag en de jaarrekening. Om onnodige dubbelingen in tekst te voorkomen wordt voor een nadere toelichting op de afwijking van baten en lasten verwezen naar de programma's. Ieder programma wordt afgesloten met een financiële tabel waarin per taakveld de baten en lasten worden weergegeven en tevens (voor het gehele programma) de mutaties op de reserves worden vermeld. Deze tabel wordt gevolgd door een tabel met de afwijkingen van dat programma ten opzichte van de vastgestelde begroting en een nadere inhoudelijke toelichting op de grootste afwijkingen.

De verantwoordelijkheid voor de juistheid en volledigheid van de eigen bijdragen Wmo is geen gemeentelijke verantwoordelijkheid en valt derhalve niet onder de reikwijdte van de rechtmatigheidscontrole door de accountant van de gemeente.

In onderstaande tabel is de feitelijke realisatie van de lasten, de baten en het saldo opgenomen.

Paraaf voor waarmerkingsdoeleinden behorende
bij de controleverklaring d.d. 4 juli 2023:

Overzicht baten en lasten				(Bedragen x € 1.000)
Programma	2022 Primitieve begroting	2022 Gewijzigde begroting	2022 Werkelijk	2022 Saldo
Lasten				
1. Economische Ontwikkeling	12.471	13.201	12.919	282
2. Welzijn	62.964	68.148	70.505	-2.357
3. Gebiedsontwikkeling	14.412	17.301	16.270	1.030
4. Duurzaamheid	9.409	9.855	9.751	104
5. Bestuur en Veiligheid	7.962	8.371	8.735	-364
6. Overhead en algemene dekkingsmiddelen	17.602	18.906	19.278	-372
subtotaal lasten programma's	124.819	135.781	137.458	-1.677
Toevoegingen aan reserves				
1. Economische Ontwikkeling				0
2. Welzijn		2.131	2.235	-104
3. Gebiedsontwikkeling	306	631	1.827	-1.196
4. Duurzaamheid				0
5. Bestuur en Veiligheid				0
6. Overhead en algemene dekkingsmiddelen	0	1.634	1.945	-311
subtotaal toevoegingen	306	4.396	6.007	-1.611
Baten				
1. Economische Ontwikkeling	1.558	1.717	2.191	474
2. Welzijn	18.337	17.556	19.404	1.848
3. Gebiedsontwikkeling	1.900	2.196	2.587	391
4. Duurzaamheid	10.064	10.064	10.048	-16
5. Bestuur en Veiligheid	641	641	1.462	821
6. Overhead en algemene dekkingsmiddelen	93.795	104.197	106.504	2.307
subtotaal baten programma's	126.296	136.372	142.196	5.824
Onttrekkingen aan reserves				
1. Economische Ontwikkeling	0	306	292	-14
2. Welzijn	40	2.470	2.001	-469
3. Gebiedsontwikkeling	420	2.403	2.073	-330
4. Duurzaamheid			57	57
5. Bestuur en Veiligheid				0
6. Overhead en algemene dekkingsmiddelen	3	3	103	100
subtotaal onttrekkingen	463	5.183	4.527	-656
Saldo baten en lasten	1.477	591	4.738	4.147
Saldo ontrekkingen en toevoegingen	157	787	-1.480	-2.267
Totaal saldo	1.634	1.378	3.257	1.879

In deze tabel zijn de baten, onttrekkingen, lasten en toevoegingen afzonderlijk inzichtelijk gemaakt.

Paraaf voor waarmerkingsdoeleinden behorende bij de controleverklaring d.d. 4 juli 2023:

Overzicht baten en lasten (Bedragen x € 1.000) Programma	2022 realisatie Baten	2022 realisatie Lasten	2022 Saldo
1. Economische Ontwikkeling	2.483	12.919	-10.436
2. Welzijn	21.405	72.740	-51.335
3. Gebiedsontwikkeling	4.660	18.097	-13.437
4. Duurzaamheid	10.105	9.751	355
5. Bestuur en Veiligheid	1.462	8.735	-7.273
6. Overhead en algemene dekkingsmiddelen	106.607	21.223	85.384
Totaal	146.723	143.465	3.257

Begrotingsrechtmatigheid

In het kader van de begrotingsrechtmatigheid is voorgeschreven dat het college een toelichting opneemt in de jaarrekening voor de programma's waar in werkelijkheid een nadelige afwijking ten opzichte van de begroting (inclusief wijzigingen) is ontstaan. Dit voorschrift geldt alleen voor de lasten. Hieronder is deze toelichting voor de betreffende programma's opgenomen.

Begrotingsrechtmatigheid Programma	Vastgesteld na wijziging	Werkelijk	Verschil
1 Economische Ontwikkeling	13.201	12.919	282
2 Welzijn	68.148	70.505	-2.357
3 Gebiedsontwikkeling	17.301	16.270	1.030
4 Duurzaamheid	9.855	9.751	104
5 Bestuur en Veiligheid	8.371	8.735	-364
6 Overhead en algemene dekkingsmiddelen	18.906	19.278	-372

Bij de programma's 1, 3 en 4 is er geen sprake van een overschrijding van de lasten van het betreffende programma waarmee deze, in dit kader, als rechtmatig kunnen worden beschouwd in het licht van de begrotingsrechtsmatigheid.

Programma 2 Welzijn
De overschrijding (ad € 2,3 mln.) van de lasten heeft als belangrijkste oorzaken de hogere exploitatiekosten van sportaccommodaties, de uitkering van de energietoeslag en de inzet van extra, ingehuurd, personeel. Deze overschrijding kon voor een groot deel worden opgevangen door hogere baten (ad € 1.848k) binnen het programma. Ten aanzien van de restoverschrijding gaat het met name om wettelijk verplichte taken met een open einde karakter.

Programma 5 Bestuur en veiligheid
Op lastenniveau is sprake van een overschrijding van afgerond € 364.000. De totale hogere lasten worden gecompenseerd door hogere baten, met name op de taakvelden 0.1 Bestuur en 1.2 Openbare Orde en Veiligheid.

Programma 6 Overhead en algemene dekkingsmiddelen
Op dit programma is sprake van een overschrijding van afgerond € 372.000 op de lasten. Dit komt met name tot uitdrukking op het taakveld 0.4 "Overhead" waar de lasten en baten afgerond € 1.076.000 hoger zijn dan geraamd. De hogere lasten zijn enerzijds gedekt door hogere baten en anderzijds door lagere kosten op het taakveld 0.8 "Overige baten en lasten".

Conclusie

Paraaf voor waarmerkingsdoeleinden behorende bij de controleverklaring d.d. 4 juli 2023:

Het overgrote deel van de overschrijdingen op de lasten wordt veroorzaakt door open-einde-regelingen of worden gecompenseerd door hogere baten en tellen om die reden niet mee voor het oordeel ten aanzien de begrotings(on)rechtmatigheid.

Aanwending bedrag voor onvoorzien

Voor niet voorziene incidentele uitgaven is in de primitieve begroting 2022 geen bedrag geraamd.

Incidentele baten en lasten

Het onderstaand overzicht betreft de incidentele baten en lasten in de jaarrekening 2022, niet zijnde incidentele afwijkingen op structurele budgetten.

Bedragen x € 1	Lasten	Baten
Programma 1. Economische Ontwikkeling		
Mutaties reserves		292.063
COVID-19	15.090	
Totaal	15.090	292.063
Programma 2. Welzijn		
Mutaties reserves	2.235.000	2.001.362
COVID-19	50.080	
Erfgoed Omgevingswet	8.403	
Maatwerk monumenten	9.686	
Kerkenvisie	27.965	
Motie Energiearmoede		500.000
Totaal	2.331.135	2.501.362
Programma 3. Gebiedsontwikkeling		
Mutaties reserves	1.815.938	2.183.061
COVID-19	70	
Implementatie omgevingswet	1.001.496	
Voormalig hockeyvelden Dieren	8.431	
Zwerfafval	60.911	41.286
Totaal	2.886.845	2.224.347

Paraaf voor waarmerkingsdoeleinden behorende bij de controleverklaring d.d. 4 juli 2023:

Programma 4. Duurzaamheid		
Mutaties reserves		57.000
Duurzaamheidsprojecten	709.671	
Totaal	709.671	57.000
Programma 5. Bestuur en Veiligheid		
COVID-19	61.034	172.821
Totaal	61.034	172.821
Programma 6. Overhead en algemene dekkingsmiddelen		
Mutaties reserves	1.944.706	103.338
COVID-19	77.768	
Huisvestingsvraagstuk Gemeentehuis	401.199	
Rheden 450 jaar	55.008	
Totaal	2.478.681	103.338
Totaal-Generaal	**8.482.456**	**5.350.931**

Structurele toevoegingen en onttrekkingen aan reserves

Bedragen	Toevoegingen	Onttrekkingen
Reserve SBO landschapsbeleidpl	11.279	
Reserve herstructurering woongebieden		100.000
Reserve Carion		4.943
Totaal	11.279	104.943

Wet normering topinkomens (WNT)

Het kabinet Rutte-Asscher heeft de wetgeving inzake topinkomens aangescherpt. Het kabinet wil dat topinkomens in de (semi)publieke sector maximaal 100% van het ministerssalaris zijn. De strengere normen gelden voor alle medewerkers van (semi)publieke organisaties. Dit betekent dat niemand in de (semi)publieke sector meer kan verdienen dan een minister. Voor de gemeente Rheden betekent dit de verplichting om met ingang van de jaarstukken 2013 VOOR topfunctionarissen inzage te geven in het geheel van de bezoldiging. Binnen de definitie van de wet worden bij gemeenten zowel de gemeentesecretaris als griffier als topfunctionaris aangemerkt. Onderstaand wordt conform de wet in de wet gespecificeerde uiteenzetting de bezoldiging getoond.

Paraaf voor waarmerkingsdoeleinden behorende bij de controleverklaring d.d. 4 juli 2023:

bedragen x € 1	N. Renkema-Holstein	M. Kateman	C. Knipping
Gegevens 2022			
Functiegegevens	**Gemeente-secretaris**	**Griffier**	**Griffier**
Aanvang en einde functievervulling in 2022	01/01 - 31/12	01/01 - 31/01	01/09 - 31/12
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	1,0	1,0	1,0
Dienstbetrekking?	Ja	Ja	Ja
Bezoldiging			
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	124.415	92.289	30.047
Beloningen betaalbaar op termijn	18.454	13.471	4.531
Subtotaal	**142.869**	**105.760**	34.578
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	216.000	216.000	72.197
-/- Onverschuldigd betaald en nog niet terugontvangen bedrag	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.
Totale bezoldiging	**142.869**	**105.760**	**72.197**
Reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan	N.v.t.	N.v.t.	
Toelichting op de vordering wegens onverschuldigde betaling	N.v.t.	N.v.t.	
Gegevens 2021			
Functiegegevens	**Gemeente-secretaris**	**Griffier**	
Aanvang en einde functievervulling in 2021	01/01 - 31/12	01/03 - 31/12	
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	1,0	1,0	
Dienstbetrekking?	Ja	Ja	
Bezoldiging			
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	118.097	89.571	
Beloningen betaalbaar op termijn	18.102	14.057	
Subtotaal	**136.199**	**103.628**	
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	209.000	209.000	
Totale bezoldiging 2021	**136.199**	**103.628**	

Paraaf voor waarmerkingsdoeleinden behorende bij de controleverklaring d.d. 4 juli 2023:

Leidinggevende topfunctionarissen zonder dienstbetrekking.

bedragen x € 1	S. Engelen	
Functiegegevens	**Interim griffier**	
Kalenderjaar	**2022**	**2021**
Periode functievervulling in het kalenderjaar (aanvang – einde)	01/02 t/m 31/8	n.v.t.
Aantal kalendermaanden functievervulling in het kalenderjaar	7	n.v.t.
Omvang van het dienstverband in uren per kalenderjaar	864	n.v.t.
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum		
Maximum uurtarief in het kalenderjaar	€ 206	€ 199
Maxima op basis van de normbedragen per maand	€193.300	n.v.t.
Individueel toepasselijke maximum gehele periode kalendermaand 1 t/m 12	**€177.984**	
Bezoldiging (alle bedragen exclusief btw)		
Werkelijk uurtarief lager dan het maximum uurtarief?	Ja	
Bezoldiging in de betreffende periode	100.101	n.v.t.
Bezoldiging gehele periode kalendermaand 1 t/m 12	**100.101**	
-/- Onverschuldigd betaald en nog niet terugontvangen bedrag		
Bezoldiging	**100.101**	
Het bedrag van de overschrijding en de reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan	N.v.t.	N.v.t.
Toelichting op de vordering wegens onverschuldigde betaling	N.v.t.	

Paraaf voor waarmerkingsdoeleinden behorende bij de controleverklaring d.d. 4 juli 2023:

Balans en toelichting

In dit onderdeel wordt er ingegaan op de balans, de grondslagen en de toelichting bij de balans.

Activa

ACTIVA Omschrijving	31-12-2022	31-12-2021
Vaste activa		
Immateriële vaste activa	508.165	340.967
- Kosten van onderzoek en ontwikkeling van activa	368.165	180.967
- Eigendom in activa van derden	140.000	160.000
Materiële vaste activa	119.171.842	116.902.066
- Investeringen met een economisch nut	51.429.073	51.418.237
- Investeringen met een economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven	44.896.791	44.476.049
- Investeringen in openbare ruimte met een maatschappelijk nut	22.845.978	21.007.780
Financiële vaste activa	5.229.383	5.233.382
- Kapitaalverstrekkingen aan deelnemingen	608.767	608.767
- Leningen aan deelnemingen	2.207.240	2.207.240
- Overige langlopende leningen	2.413.376	2.417.376
Totaal vaste activa	**124.909.390**	**122.476.415**
Vlottende activa		
Voorraden	249.176	244.985
- Onderhanden werk (bouwgronden in exploitatie)	249.176	244.985
Uitzettingen < 1 jaar	24.211.747	20.578.375
- Vorderingen op openbare lichamen	8.547.953	8.745.155
- Uitzettingen in 's Rijks schatkist met een rentetypische looptijd korter dan één jaar	9.523.139	5.473.276
- RC-verhoudingen met niet-financiële instellingen	285.811	285.743
- Overige vorderingen	5.854.844	6.074.201
Liquide middelen	597.553	648.365
- Kassaldi	7.539	11.022
- Banksaldi	590.014	637.344
Overlopende activa	4.182.056	2.295.141
- Overige nog te ontvangen bedragen en de vooruitbetaalde bedragen die ten laste van volgende begrotingsjaren komen	4.182.056	2.295.141
Totaal vlottende activa	**29.240.532**	**23.766.867**
TOTAAL ACTIVA	**154.149.922**	**146.243.282**
Bedrag waarvan het recht op verliescompensatie krachtens de Wet op de vennootschapsbelasting 1969 bestaat	196.066	223.842

Paraaf voor waarmerkingsdoeleinden behorende bij de controleverklaring d.d. 4 juli 2023:

Passiva

PASSIVA Omschrijving	31-12-2022	31-12-2021
Vaste passiva		
Eigen vermogen	32.885.094	28.147.517
- Algemene reserve	11.583.868	11.490.753
- Bestemmingsreserve	18.043.807	13.611.356
- Gerealiseerde resultaat	3.257.419	3.045.408
Voorzieningen	7.563.493	6.477.375
Vaste schulden > 1 jaar	90.736.259	90.636.259
- Onderhandse leningen aan binnenlandse banken en overige financiële instellingen	90.500.000	90.500.000
- Waarborgsommen	236.259	136.259
Totaal vaste passiva	**131.184.846**	**125.261.151**
Vlottende passiva		
Vlottende schulden < 1 jaar	13.353.963	11.737.362
- Overige schulden	13.353.963	11.737.362
- Overige kasgeldleningen		0
- Bank en girosaldi		0
Overlopende passiva	9.611.113	9.244.769
De voorschotbedragen voor uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel die dienen ter dekking van lasten van volgende begrotingsjaren, ontvangen van:		
- Europese overheidslichamen		0
- Het Rijk	4.504.914	5.291.959
- Overige Nederlandse overheidslichamen	1.948.532	1.948.532
Voorruitontvangen subsidies	3.157.667	2.004.277
Totaal vlottende passiva	**22.965.076**	**20.982.131**
TOTAAL PASSIVA	**154.149.922**	**146.243.282**
Garantstellingen	121.721	121.721
Gewaarborgde leningen	211.138.000	203.160.000

Toelichting op de balans

De gehanteerde uitgangspunten bij het opstellen van de jaarrekening hebben achtereenvolgens betrekking op:

Toepassing besluit begroting en verantwoording
De jaarrekening 2022 is opgesteld met inachtneming van het 'Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten' van 17 januari 2003, inclusief de daarop reeds besloten wijzigingen.

Waarderingsgrondslagen en resultaatbepaling algemeen

In de financiële verordening gemeente Rheden (verordening ex artikel 212 VAN de Gemeentewet) zijn enkele artikelen opgenomen met betrekking tot waardering en resultaatbepaling. De bepalingen uit de financiële verordening zijn opgenomen in onderstaande grondslagen.

Paraaf voor waarmerkingsdoeleinden behorende bij de controleverklaring d.d. 4 juli 2023:

Algemeen geldt dat bij waardering tegen verkrijgingsprijs, deze gedefinieerd als zijnde de inkoopprijs en de bijkomende kosten. Bij waardering tegen vervaardigingsprijs wordt dit gedefinieerd als zijnde de aanschaffingskosten van de gebruikte grond- en hulpstoffen en de overige kosten die rechtstreeks aan de vervaardiging kunnen worden toegerekend. In de vervaardigingsprijs kunnen voorts een redelijk deel van de indirecte kosten en de rente over het tijdvak van de vervaardiging worden opgenomen.

De jaarrekening is opgesteld op basis van de continuïteitsveronderstelling.

Eigen bijdrage op grond van de WMO.
Een aanvrager van een voorziening, hulp in de huishouding of een financiële tegemoetkoming (persoonsgebonden budget) is op grond van de Wmo een bijdrage verschuldigd. De wetgever heeft bepaald dat de berekening, oplegging en incasso van deze eigen bijdrage wordt uitgevoerd door het CAK. De informatie van het CAK (om privacyredenen beperkt) is ontoereikend om als gemeente de juistheid op persoonsniveau en volledigheid van de eigen bijdragen als geheel te kunnen vaststellen. Door de systematiek te kiezen van het vaststellen van de eigen bijdragen door het CAK, heeft de wetgever in feite bepaald, dat de verantwoordelijkheid voor de juistheid en volledigheid van de eigen bijdragen op grond van de Wmo geen gemeentelijke verantwoordelijkheid is. Dit betekent dat door de gemeenten geen zekerheden omtrent omvang en hoogte van de eigen bijdragen kunnen worden verkregen.

Waarderingsgrondslagen vaste activa

Immateriële vaste activa
Geactiveerde kosten voor onderzoek en ontwikkeling van een bepaald actief worden onder de immateriële vaste activa verantwoord. Kosten voor afsluiten van geldleningen worden door de gemeente Rheden niet geactiveerd, maar direct ten laste van de exploitatie gebracht.

De voorbereidingskosten voor een bepaald actief worden beschouwd als onderdeel van de verkrijgingsprijs van materiële activa. De afschrijvingstermijn van het geactiveerde materiële actief is geldend voor het totale bedrag.
M.i.v. 2017 moeten de bijdragen aan activa in eigendom van derden ook worden verantwoord onder de immateriële vaste activa. (Was financiële vaste activa).

Door de wijziging van de BBV zijn bepaalde investeringen in de activa van derden geherclassificeerd van financiële vaste activa naar immateriële vaste activa.

Materiële vaste activa
Dit betreffen investeringen met een meerjarig economisch nut, meerjarig economisch nut waarvoor heffing wordt geheven en een meerjarig maatschappelijk nut. Sinds 2017 worden ook de niet in exploitatie genomen bouwgronden verantwoord onder de materiële vaste activa. Deze werden voorheen verantwoord onder de voorraden.

Activa met een meerjarig economisch nut en activa met een meerjarig economisch nut waarvoor heffing wordt geheven zijn opgenomen tegen de boekwaarde. De boekwaarde betreft de verkrijgingsprijs of historische kost- prijs verminderd met de reeds vervallen afschrijvingstermijnen. De verkrijgingsprijs of historische kostprijs wordt bruto geactiveerd. Dit betekent dat onttrekkingen uit bestemmingsreserves geen deel uitmaken van de verkrijgingsprijs of historische kostprijs, maar over de gehele looptijd (lineair) worden gecorrigeerd op de berekende afschrijvingslasten. Deze activa komen niet in aanmerking voor extra afschrijving.

Investeringen met een economisch nut hebben betrekking op:
- De gemeentelijke organisatie: gebouwen waarin gemeentelijke activiteiten zijn ondergebracht;

Paraaf voor waarmerkingsdoeleinden behorende
bij de controleverklaring d.d. 4 juli 2023:

- Inventaris, apparatuur, installaties, machines en vervoersmiddelen;
- Objecten die door de gemeente geëxploiteerd worden: woningen, gebouwen, terreinen, riolering e.d.

Activa met een meerjarig maatschappelijk nut in de openbare ruimte moeten m.i.v. 2018 worden geactiveerd. Bijdragen van derden worden hierop in mindering worden gebracht. Bestemmingsreserves mogen alleen nog worden ingezet ter dekking van de afschrijvingslasten. Er wordt afgeschreven conform de hieronder opgenomen tabel. Investeringen met een maatschappelijk nut hebben betrekking op: aanleg en onderhoud van (inrichting van) wegen, watergangen, civiele kunstwerken, (inrichting van) groen, kunstwerken en speelplaatsen.

Afschrijving
Afschrijving van materiële vaste activa geschiedt in beginsel volgens de lineaire methode. Het startmoment van afschrijvingen is in principe het jaar volgend op het jaar van ingebruikname. Afwijking hiervan is slechts mogelijk bij raadsbesluit, indien hier gegronde redenen voor zijn.

Afschrijvingstermijnen

Soort investering	Afschrijvingstermijn (in jaren)
Economisch nut	
Grondkosten	n.v.t.
Gebouwen	40
Eerste inrichting en inventaris	10-12
Eerste inrichting en inventaris schoolgebouwen	15
Centrale verwarmingsinstallaties	15
Noodvoorzieningen onderwijs	15
Apparatuur betaald parkeren	8
Investeringsbijdragen monumenten	20-40
Restauratie gebouwen	20-40
Standplaatsen woonwagen	40
Huur woonwagens	n.v.t.
Rioleringen	60-80
Vervoermiddelen, exclusief materiaal brandweer	5-10
Automatiseringsapparatuur, hardware	3-5
Automatiseringsapparatuur, software	5
Inventaris/meubelen	10-12
Vloerbedekking	10-12
Maatschappelijk nut	
Grondkosten civieltechnische werken	100
Civieltechnische werken	40
Verharding zandwegen	10
Speelgelegenheden	10
Plantsoenaanleg	25
Verkeersregelinstallaties	15
Aanleg vijvers	20
Lichtmasten	40
Armaturen	20
Abri's	15
Kunstgrasveld	9-10

Financiële vaste activa

Paraaf voor waarmerkingsdoeleinden behorende bij de controleverklaring d.d. 4 juli 2023:

Onder financiële vaste activa vallen kapitaalverstrekkingen en verstrekte leningen. Waardering geschiedt tegen nominale waarde en afschrijving vindt alleen plaats indien sprake is van duurzame waardevermindering.

Waarderingsgrondslagen vlottende activa

Voorraden
De voorraden grond in exploitatie zijn gewaardeerd tegen de vervaardigingsprijs. De ontvangen verkoopopbrengsten worden in mindering gebracht op de boekwaarde. Bij een verliesgevend plan wordt voor het gecalculeerde verlies een voorziening gevormd. Deze voorziening wordt in mindering gebracht op de boekwaarde van de bouwgronden in exploitatie (onderhanden werk). Winst op grondexploitatie wordt genomen naar rato van de voortgang volgens de percentage of completion methode.

Vorderingen
De vorderingen zijn gewaardeerd tegen de nominale waarde, onder aftrek van eventuele voorzieningen wegens oninbaarheid. De voorziening wordt bepaald op basis van een statische en dynamische beoordeling van de debiteuren algemeen en debiteuren belastingen.

Overige vlottende activa
De overige vlottende activa zijn gewaardeerd tegen de nominale waarde.

Waarderingsgrondslagen vaste passiva

Reserves
Reserves worden gevormd conform de door de raad genomen besluiten. Dit geldt eveneens voor de toevoegingen en onttrekkingen. Belangrijke afwijkingen zijn vermeld in de toelichting op de balans. Bestemmingsreserves zijn de voor een specifiek doel afgezonderde bestanddelen van het eigen vermogen.

Voorzieningen
Voorzieningen worden gevormd wegens:

1. verplichtingen en verliezen waarvan de omvang op de balansdatum onzeker is, doch redelijkerwijs te schatten;
2. op de balansdatum bestaande risico's ter zake van bepaalde te verwachten verplichtingen of verliezen waarvan de omvang redelijkerwijs is te schatten;
3. kosten die in een volgend begrotingsjaar zullen worden gemaakt, mits het maken van die kosten zijn oorsprong mede vindt in het begrotingsjaar of in een voorafgaand begrotingsjaar en de voorziening strekt tot gelijkmatige verdeling van lasten over een aantal begrotingsjaren.
4. de bijdragen aan toekomstige vervangingsinvesteringen, waarvoor een heffing wordt geheven.

Voorzieningen worden gewaardeerd op het nominale bedrag van de betrokken verplichting c.q. het voorzienbare verlies. Met uitzondering van de Voorziening pensioen bestuur, deze is gewaardeerd tegen contante waarde. De onderhoudsegalisatievoorzieningen stoelen op een meerjarenraming van het uit te voeren groot onderhoud aan (een deel van) de gemeentelijke kapitaalgoederen, waarbij rekening is gehouden met de kwaliteitseisen die ter zake geformuleerd zijn.

Langlopende schulden
De langlopende schulden zijn gewaardeerd tegen de nominale waarde.

Paraaf voor waarmerkingsdoeleinden behorende
bij de controleverklaring d.d. 4 juli 2023:

Waarderingsgrondslagen vlottende passiva

De waardering van de vlottende passiva gebeurt op nominale waarde. Met ingang van 2008 worden ontvangen voorschotbedragen van Europese en Nederlandse overheidslichamen voor uitkering met een specifiek bestedingsdoel, die dienen ter dekking van lasten in volgende begrotingsjaren, afzonderlijk verantwoord onder de overlopende passiva.

Grondslagen resultaatbepaling

Deze grondslagen zijn grotendeels ontleend aan de waarderingsgrondslagen. Voor het overige geldt dat de las- ten en baten worden toegerekend aan het jaar waarop deze betrekking hebben. Alle lasten en baten, die betrekking hebben op het boekjaar en tijdens het opstellen van de jaarrekening bekend zijn worden in het betreffende verslagjaar verwerkt. Daarbij geldt dat verliezen worden verantwoord op het moment dat ze voorzienbaar zijn en winsten eerst worden verantwoord nadat ze gerealiseerd zijn.

Kosten toerekening

De extra comptabele toerekening van de overhead vindt plaats op basis van voorcalculatorisch tarief. Dit gebeurt deels via tijd- schrijven van het ambtelijk apparaat en deels via andere verdeelsleutels.

Toelichting op de afzonderlijke activaposten

In dit onderdeel wordt er ingegaan op de immateriële vaste activa, de materiële vaste activa, de financiële vast activa en de vlottende activa.

Immateriële vaste activa

Immateriële vaste activa	
Aanschafwaarde 31-12-2021	741.585
Cumulatieve afschrijving t/m 2021	-400.618
Boekwaarde per 31-12-2021	340.967
Investeringen	198.675
Desinvesteringen	
Afschrijvingen	-31.477
Aanschafwaarde 31-12-2022	940.260
Cumulatieve afschrijvingen t/m 2022	-432.095
Boekwaarde 31-12-2022	508.165

Materiële vaste activa

Materiële vaste activa		
Post	**2022**	**2021**
In erfpacht uitgegeven gronden	690.060	690.060
Overige investeringen met een economisch nut		

Paraaf voor waarmerkingsdoeleinden behorende bij de controleverklaring d.d. 4 juli 2023:

Gronden en terreinen	4.201.416	4.201.415
Woonruimten	16.733	19.522
Bedrijfsgebouwen	37.906.534	36.987.912
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken	2.815.863	3.087.899
Vervoermiddelen	215.581	364.484
Machines, apparaten en installaties	1.393.091	1.567.763
Overige materiële vaste activa	4.189.795	4.499.179
	51.429.073	51.418.236
Investeringen met een economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven		
Riolering, begraafplaatsen en huisvuil	44.896.791	44.476.049
Investeringen in de openbare ruimte met maatschappelijk nut		
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken (voor 2017)	12.260.381	13.055.384
Overige materiële vaste activa	25.310	28.085
	12.285.691	13.083.469
Investeringen in de openbare ruimte met maatschappelijk nut		
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken (vanaf 2017)	10.560.287	7.924.311
	22.845.978	21.007.780
Totaal materiële vaste activa	119.171.842	116.902.066

Gronden en terreinen
Onderdeel van de gronden en terreinen zijn een drietal terreinen die behoren tot de zogenaamde 'niet in exploitatie genomen gronden' (NIEGG).

1. Kappersweg/ De Timp: dit terrein heeft een boekwaarde van € 1.6 miljoen en beslaat 4ha. Hiervan is naar verwachting 3ha netto uitgeefbaar. De boekwaarde per vierkante meter is derhalve € 40 per vierkante meter. De huidige bestemming is bedrijventerrein. De gemeente is voornemens dit terrein in exploitatie te nemen wanneer het complex Vitatron voltooid is. Op basis van het provinciale beleid inzake bedrijventerreinen zijn er geen belemmeringen om dit terrein op de markt te brengen. Gezien het feit dat de verkoopprijzen van het complex Vitatron, dat een vergelijkbaar karakter heeft, ruim € 90 per vierkante meter bedragen en er ook geen kostenintensieve bewerkingen, zoals saneringen of sloopwerkzaamheden, noodzakelijk zijn, bestaat er geen aanleiding om te veronderstellen dat de grond niet tenminste die € 40 per vierkante meter zou opbrengen.

2. Du Commerce: betreft een kavel van 7.850 m2 en valt onder het bestemmingsplan 'Bedrijventerrein Kanaalzone'. De kavel heeft een boekwaarde van € 227k en omgerekend € 29 per vierkante meter. De verkoopprijzen van Vitatron, die onder hetzelfde bestemmingsplan vallen, bedragen ruim € 90 per vierkante meter. Gezien de matige eigenschappen van de kavel, slechte ligging, matige ontsluiting en geen zichtlocatie, is de boekwaarde voorzichtigheidshalve ruim onder de € 90 per m2, namelijk naar € 29 per m2, bijgesteld. De gemeente stelt de locatie Du Commerce ter beschikking aan De KAS BV dat een zonnepark gaat realiseren op het terrein. Op basis van de vergoeding die betaald wordt voor het gebruik is een taxatie uitgevoerd. De waarde vanuit de taxatie is gelijk gesteld aan € 195.000.

Het verloop van de materiële vaste activa

Paraaf voor waarmerkingsdoeleinden behorende bij de controleverklaring d.d. 4 juli 2023:

Verloop materiële vaste activa	
Boekwaarde per 01-01-2022	116.902.066
Investeringen	7.606.759
Desinvesteringen	0
Bijdrage van derden	933.526
Afschrijvingen	4.403.456
Boekwaarde 31-12-2022	119.171.842

Verloopoverzicht materiële vaste activa						(bedragen x € 1.000)
Soort vaste activa	BW 1-1-22	Investeringen	Desinvesteringen	Afschrijvingen	Bijdragen van derden	BW 31-12-22
Grond en terreinen	4.891					4.891
Woonruimten	20			3		17
Bedrijfsgebouwen	36.988	2.931		1.505	507	37.907
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken	3.088	8		280		2.816
Vervoermiddelen	364			149		216
Machines, apparaten en installaties	1.568			175		1.393
Overige materiële vaste activa	4.499	3		312		4.190
Econ.nut waarvoor heffing	44.476	1.740		997	322	44.897
Inv. Maatsch. nut voor 2017	13.083	22		765	54	12.287
Inv. Maatsch.nut vanaf 2017	7.924	2.903		218		10.559
Totalen	116.902	7.607		4.403	934	119.172

De belangrijkste investeringen (> € 100.000) in 2022 betreffen:

Belangrijkste investeringen	Investeringen	Bijdragen van derden c.q desinvestering	Totaal
Nieuwbouw gemeentehuis	2.366.166		2.366.166
Ventilatiesysteem Scholen	535.674	255.681	279.994
Renovatie Groen	377.184	10.000	367.184
Vervanging lichtmasten 2020	357.161		357.161
Zuidflank Rheden 1e fase	741.685	40.000	701.685
Fietspad Badhuislaan	323.340		323.340
Reconstructie Harderwijkerwijk	589.829		589.829
GRP Jeruzalem	108.659	3.186	105.474
Riool Vervanging Burg. Willemsstraat Dieren	179.934		179.934
Zwanensingel-Gruttostraat Velp	155.529		155.529
Herinrichting Tuinstraat Velp	225.423		225.423
Relining 2021	166.701		166.701
Reconstructie Oranjebuurt Dieren	616.170	312.345	303.825

Paraaf voor waarmerkingsdoeleinden behorende bij de controleverklaring d.d. 4 juli 2023:

Meubilair (wegen)	100.477		100.477
Nieuwbouw Zwembad Velp	7.767	251.740	-243.973
Overige mutaties < € 100.000	755.060	60.574	694.486
Totaal	7.606.759	933.526	6.673.233

Financiële vaste activa

Financiële vaste activa	Kapitaalverstrekkingen aan deelnemingen	Leningen aan deelnemingen	Overige langlopende leningen	Totaal
Boekwaarde 01-01-22	608.767	2.207.240	2.417.376	5.233.382
Vermeerderingen				
Aflossingen			4.000	
Afschrijvingen				
Boekwaarde 31-12-22	608.767	2.207.240	2.413.376	5.229.382

De vermeerderingen en verminderingen in het verslagjaar zijn:

Vermeerderingen en verminderingen	Vermeerderingen	Aflossing	Afschrijving
Alliander	0	0	0
AV Gelre	0	4.000	0
SVN	0	0	0
Totaal	0	4.000	0

Vlottende activa

Voorraden	2022	2021
Onderhanden werk (bouwgronden in exploitatie)	422.240	420.348
Voorziening verliesgevende complexen	-173.065	-175.363
Totaal	249.175	244.985

Onderhanden werk (bouwgronden in exploitatie)
Het verloop van de in exploitatie genomen bouwgronden is als volgt:

Verloop in exploitatie genomen bouwgronden	
Boekwaarde per 1 januari 2022	420.352
Vermeerderingen	1.891
Verminderingen	
Boekwaarde per 31 december 2022	422.240
Geraamde nog te maken kosten/nog te realiseren opbrengsten	-249.176
Geraamde eindresultaat (op grond van de BBG 2022)	173.065

Het geraamde eindresultaat is gewaardeerd tegen de contante waarde (conform BBG 2022).

In onderstaande tabel zijn conform de BBV per complex de nog te verwachten kosten; nog te realiseren opbrengsten en het geraamde resultaat op NCW opgenomen.

Paraaf voor waarmerkingsdoeleinden behorende bij de controleverklaring d.d. 4 juli 2023:

Complex - kosten - opbrengsten - resultaat NCW			
Complex	Nog te verwachten kosten	Nog te realiseren opbrengsten	Resultaat NCW
Dr. Visserstraat	50.394	344.658	-294.264
Vitatron	47.396	0	47.396

In de BBG is rekening gehouden met een inflatiecijfer van 2%; de opbrengstenstijging 4% en het rentepercentage is 0,43 %.

De boekwaarde per ultimo van het jaar is als volgt te specificeren:

Complex	Boekwaarde 31-12-21	Investeringen	Opbrengsten	Winstuitname	Boekwaarde 31-12-22
Dr. de Visserstraat	336.586	1.891			338.477
Vitatronterrein	83.763				83.763
Subtotaal	420.349				422.240
Voorziening verliesgevende complexen	-175.363	2.299			-173.064
Totaal	244.985	4.190			249.176

Voor (naar verwachting) verliesgevende plannen is ultimo 2022 een voorziening getroffen conform de BBV-regels van € 173.065. Deze voorziening wordt in mindering gebracht op de boekwaarde. Het resultaat voor Dr Visserstraat is € 42.654. Die van Vitatron € 130.410. Tezamen geeft dat een totaal resultaat van € 173.065. Zoals aangegeven in de grondslagen voor waardering en resultaatbepaling, is de hoogte van deze voorziening gebaseerd op gegevens uit de BBG 2022. Een gedetailleerdere verantwoording per complex is opgenomen in de paragraaf Grondbeleid.

Uitzettingen < 1 jaar
De uitzettingen < 1 jaar kunnen als volgt worden gerubriceerd:

Omschrijving	2022	2021
Debiteuren algemeen	1.330.333	1.792.292
Debiteuren belastingen	638.329	685.048
Voorziening dubieuze debiteuren	-272.551	-337.589
Debiteuren sociale zaken	494.051	796.599
Vorderingen op openbare lichamen*	18.071.092	14.218.430
RC-verhouding	285.811	285.743
Overige vorderingen/nog te ontvangen bedragen	3.664.682	3.137.850
Totaal	24.211.747	20.578.375

**De uitzettingen < 1 jaar zijn nader toegelicht op pag. 149 en 150 van de jaarstukken. Een onderdeel van deze post betreft de vorderingen op openbare lichamen. Deze nemen toe van € 14,2 miljoen naar € 18,1 miljoen. Deze toename heeft betrekking op Schatkistbankieren van € 5,5 naar € 9,5.*

Voorziening dubieuze debiteuren
Op basis van een beoordeling is voor het saldo van debiteuren algemeen en voor debiteuren belastingen een voorziening gevormd van in totaal € 272.551.

Debiteuren sociale zaken
Voor de jaarrekening 2022 is op basis van de beoordeling van de openstaande posten het oninbaarheidspercentage vastgesteld op 75%. Er is een voorziening dubieuze debiteuren gevormd

Paraaf voor waarmerkingsdoeleinden behorende
bij de controleverklaring d.d. 4 juli 2023:

van € 1.482.153 (2021: € 2.389.798). Deze is in mindering gebracht op de waardering van de post debiteuren sociale zaken.

Het saldo van de post debiteuren sociale zaken is als volgt samengesteld:

Debiteuren sociale zaken	
Debiteuren sociale zaken(algemeen, bijzondere bijstand, leenbijstand)	1.976.204
Voorziening dubieuze debiteuren (75%)	1.482.153
Saldo	494.051

Overige vorderingen/nog te ontvangen bedragen
De nog te ontvangen bedragen hebben met name betrekking op:

Nog te ontvangen bedragen	
Door te belasten aan andere gemeente	357.904
Gemeentefondsuitkering	1.399.515
Laatste termijn provincie	100.000
Compensabele BTW 2016 t/m 2018	55.751
Afrekening AVAN	34.661
Opbrengsten MOOR	54.306
Vergoeding PMD, glas en papier	163.680
PGB Jeugd	157.355
EB 2022	34.528
MGR afrekening 2022	112.008
Gas afrekening	3.828
Subsidie Zwerfafval	51.099
Nog te ontvangen huur de Steeg	130.637
Afrek subsidies monumenten 2021	10.637
Doorbelasting BOA'S 2022	128.137
Veluwezoom	38.000
Nog te ontvangen rijk Oekraine 2022	30.547
Nog te ontvangen de Connectie	263.523
OAB 2022- aanvulling	27.368
Voorlopig Verenfonds 2022	108.258
Wabo leges	226.539
Overige posten	8.220
Totaal	3.496.499

Schatkistbankieren
In het kader van het verplicht schatkistbankieren is de gemeente verplicht om overtollige middelen aan te houden in 's Rijks schatkist voor zover deze boven de drempel komen. In het overzicht hieronder wordt de benutting van de drempelbedragen in het kader van het verplicht schatkistbankieren weergegeven. Vanaf 1 juli 2021 is het drempelbedrag van 0,75% verplicht schatkistbankieren verhoogd naar 2%. Uit de evaluatie van het schatkistbankieren is namelijk gebleken dat de drempel voor schatkistbankieren te krap was vastgesteld. Bij de gemeente Rheden worden de bedragen boven 400K automatisch afgeroomd, en onder 400K automatisch aangevuld.

Paraaf voor waarmerkingsdoeleinden behorende
bij de controleverklaring d.d. 4 juli 2023:

Drempelbedrag	2.496	2,00% van begrotingstotaal		
	Kwartaal 1	Kwartaal 2	Kwartaal 3	Kwartaal 4
Kwartaalcijfer buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen	400	400	400	400
Ruimte onder het drempelbedrag	2.096	2.096	2.096	2.096
Overschrijding van het drempelbedrag	0	0	0	0

Liquide middelen
Dit betreft het kasgeld per 31 december 2022. Deze saldi staan ter vrije beschikking van de gemeente.

Liquide middelen	2022	2021
Kassaldi	7.539	11.022
Banksaldi	590.014	637.344

Overlopende activa
Hieronder zijn opgenomen de op de balans vooruitbetaalde bedragen.

Overlopende activa	2022	2021
Vooruitbetaalde bedragen	3.913.254	2.109.810
Overige nog te ontvangen bedragen	269.053	185.331

Toelichting op de afzonderlijke passivaposten

In dit onderdeel wordt er ingegaan op het eigen vermogen, de voorzieningen, de vaste schulden en de vlottende passiva.

Eigen vermogen

Eigen vermogen
Het verloop van het eigen vermogen in 2022 is als volgt:

Post	Algemene reserve	Bestemmings reserves	Gerealiseerd resultaat	Totaal
Saldo 01-01-2022	11.491	13.611	3.045	28.147
Resultaat 2022			3.257	3.257
Stortingen	2.493	6.559	-3.045	6.007
Onttrekkingen	2.400	2.127		4.527
Saldo 31-12-2022	11.584	18.043	3.257	32.885

Resultaat boekjaar
De rekening 2022 sluit met een voordelig saldo van € 3.257.418. Een nadere analyse van het resultaat is opgenomen in het hoofdstuk "toelichting op de programmarekening".
Voor een totaal overzicht van de stortingen en onttrekkingen in de reserves wordt verwezen naar de toelichting op reserves en voorzieningen.

Paraaf voor waarmerkingsdoeleinden behorende bij de controleverklaring d.d. 4 juli 2023:

Voorzieningen

Voorzieningen
De voorzieningen zijn gevormd voor het egaliseren van de exploitatielasten en toekomstige uitgaven voor (groot) onderhoud.

Omschrijving	Voorziening t.b.v. verplichtingen	Voorziening Middelen derden	Voorziening egalisatie	Totaal
Saldo 1 januari	1.651.663	4.042.018	783.694	6.477.375
Stortingen	398.701	478.537	1.069.661	1.946.899
Onttrekkingen	423.475	80.174	357.132	860.781
Saldo 31 december	1.626.889	4.440.381	1.496.224	7.563.493

Voor een totaal overzicht van de stortingen en onttrekkingen in de voorzieningen wordt verwezen naar de toelichting op reserves en voorzieningen.

Vaste schulden > 1 jaar

Vaste schulden > 1 jaar
Onderhandse leningen
De onderhandse leningen bestaan uit schulden aan derden met een looptijd langer dan 1 jaar.

Post	Banken en Financiële instellingen binnenland	Waarborgsommen	Totaal
Boekwaarde 01-01-2022	90.500.000	136.259	90.636.259
Vermeerderingen		100.000	100.000
Aflossingen			
Boekwaarde 31-12-2022	90.500.000	236.259	90.736.259

De rentelasten van de onderhandse leningen bedroegen in 2022 € 504.331

Vlottende passiva

Vlottende schulden < 1 jaar

De vlottende schulden < 1 jaar kunnen als volgt worden gerubriceerd:

Post	2022	2021
Kasgeldleningen		0
Crediteuren	5.290.970	3.764.986
Crediteuren sociale zaken		310.643
Overige vlottende schulden*	8.052.602	7.439.047
Bankinstellingen		0
Rekening courant de Connectie	10.391	222.686
	13.353.963	11.737.362

** De toename van de overige vlottende schulden van 2021 naar 2022 is het gevolg van mutaties betalingen onderweg.*

Paraaf voor waarmerkingsdoeleinden behorende bij de controleverklaring d.d. 4 juli 2023:

Het crediteurensaldo per 31 december 2022 is in 2023 afgewikkeld.

De overige schulden betreft de nog te betalen bedragen over 2022 en hebben met name betrekking op:

Post	Bedrag
Af te dragen loonheffing december 2022	1.658.487
Werkgeversafdracht ABP algemeen	342.374
Af te dragen loonheffing verstrekkingen Bijstand	2,.131.715
Stimuleringsfonds Volkshuisvesting	710.706
Nog te betalen	2.816.597
Overige posten	392.724
Totaal	8.052.602

Overlopende passiva
Dit betreft posten die na 2022 nog afgewikkeld moeten worden.

Post	2022	2021
Het Rijk	4.504.914	5.291.959
Overige Nederlandse overheidslichamen	1.948.532	1.948.532
Vooruitontvangen subsidies	3.157.667	2.004.277
Totaal	9.611.113	9.244.768

De mutaties die hebben plaatsgevonden bij de vooruitontvangen (Rijks)bijdragen en subsidies zijn hieronder in een separaat verloopoverzicht opgenomen.

Verloopoverzicht vooruit ontvangen rijksbijdragen

Post	Saldo 1-1-2022	Vermeerderingen	Verminderingen	Saldo 31-12-2022
ISV* middelen	249.028			249.028
Geluidsmaatregelen N348	6.750			6.750
Leerlingallert 2022-2023		115.556		115.556
Subsidie bodemtaken 2022-2024		46.035		46.035
OAB 2020 niet besteed	483.262			483.262
SPUK woningbouwimpuls	2.705.676			2.705.676
Sportakkoord 2021	127.713			127.713
Preventie akkoord	25.000			25.000
OAB 2019	358.227			358.227
OAB 2021 niet besteed	24.362			24.362
TOZO 2021	341.811		341.811	0
SUVIS 2021	255.681		255.681	0
NPO 2021	714.449		339.615	374.834
Subsidie stagefonds zorg			1.508	
Toeslagenaffaire 2022			34.021	
Groene BOA's 2023		24.000		
Totaal	5.291.958	185.591	972.635	4.504.914

* ISV (= Investeringsbudget Stedelijke Vernieuwing) wordt Uitvoeringsmaatregelen Structuurvisies.

Verloopoverzicht overige Nederlandse overheidslichamen

Post	Saldo 1-1-2022	Vermeerderingen	Verminderingen	Saldo 31-12-2022
Lening Alliander	1.948.532			1.948.532

Paraaf voor waarmerkingsdoeleinden behorende bij de controleverklaring d.d. 4 juli 2023:

Verloopoverzicht vooruit ontvangen subsidies

Post	Saldo 1-1-2022	Vermeer-deringen	Vermindе-ringen	Saldo 31-12-2022
Subsidie Kwaliteitsimpuls landgoederenzone Rheden	217.185		217.185	0
Natuur en landschap	74.093			74.093
Prov. GLD/Fietspad Badhuislaan	46.080		46.080	0
Prov. GLD/Revitalisering de Beemd	269.142			269.142
Pr. Kennedylaan geluidsanering	63.150			63.150
Vitaal sportpark Zuidflank Rheden	15.211			15.211
Subsidie gemeentelijke monumenten	42.549			42.549
Prov. GLD/Cascade Beekhuizen	12.868			12.868
Bijdrage woningmarktmonitor	8.834			8.834
Toezicht energiebesparing bedrijven	2.640			2.640
Subsidie student & leerling alert	15.000			15.000
Koploper OCO	292.167		14.744	277.423
Ambulantiseringsmiddelen	790.385		500.000	290.385
Menzis Eurobudget	15.000			15.000
Stimulering steungezinnen	40.000		40.000	0
Subsidie kwetsbare wijken	49.973		49.973	0
Versterking OC 2021 niet besteed	50.000		17.550	32.450
Stimulering verkeersveiligheid 22-23		176.600		176.600
Subsidie bodemtaken		50.000	50.000	0
Goudzoekers niet besteed		90.000		90.000
Bijdrage ondersterunig TSLPROB		34.021		34.021
SPUK inburgering onderwijsroute		16.853		16.853
SPUK inburgering voorzieningen		144.587		144.587
Bijdrage taalexpert		7.375		7.375
Preventatieakkoord 2022- onderbest.		4.714		4.714
Energiearmoede niet besteed		1.336.699	121.978	1.214.721
Winterfonds niet besteed		204.375		204.375
SW compensatie		112.548		112.548
Zuidflank slottermijn sub prov		20.000		20.000
SPUK CTB 2022 niet besteed		108.653		108.653
OAB 2022 extra besteed			83.081	-83.081
Sportakkoord 2022 extra besteed			12.446	-12.446
Totaal	2.004.277	2.306.426	1.153.036	3.157.667

Paraaf voor waarmerkingsdoeleinden behorende bij de controleverklaring d.d. 4 juli 2023:

Overzicht reserves

Reserves Omschrijving	Saldi 1-1-2022	Resultaat bestemming 2021	Vermeerdering 2022	Vermindering 2022	Saldo 31-12-2022
Reserves					
Algemene reserve					
Algemene reserve ter financiering	8.197.543	478.000	2.015.114	-2.400.000	8.290.657
Risico reserve	3.293.210				3.293.210
Totaal	**11.490.753**	**478.000**	**2.015.114**	**-2.400.000**	**11.583.867**
Bestemmingsreserves					
Res.best.2018/Versterking re-integratie	52.000				52.000
Doorontwikkeling WABO	55.000				55.000
Reserve SBO speelvoorziening	468.359			-3.861,34	464.497
Reserve SBO gem. gebouwen	973.373				973.373
Reserve SBO wegen	1.767.048		304.403		2.071.451
Reserve SBO straatverlichting	55.107			-37.320	17.787
Reserve SBO landschapsbeleidpl	24.416		11.279		35.695
Reserve actalisering bestemmingsplannen	65.825				65.825
Reserve nieuwbouw zwembad	1.358.630				1.358.630
Reserve bos en natuurgebieden	103.694			-11.864	91.830
Reserve risicobuffer grondexploitaties	660.222			-387.015	273.207
Reserve herstructurering woongebieden	1.532.040			-100.000	1.432.040
Reserve dorpsvisie Dieren (i.r.t. traverse Dieren)	2.064.195				2.064.195
Reserve onderhoud gebouwen	655.843				655.843
Reserve te besteden gemeentelijke budgetten	2.272.476	1.261.000	1.234.535	-668.222	4.099.789
Reserve Carion	163.128			-4.943	158.185
Reserve Armoedebeleid	10.000				10.000
Reserve klimaat	200.000				200.000
Reserve Covid	863.000	1.014.000		-913.541	963.459
Reserve Beschut werk	187.000				187.000
Wet Inburgering	80.000				80.000
Reserve Nieuwbouw Gemeentehuis	0	292.000	311.000		603.000

Paraaf voor waarmerkingsdoeleinden behorende
bij de controleverklaring d.d. 4 juli 2023:

Reserve Maatregelen Energiearmoede	0		2.131.000		2.131.000
Totaal bestemmingsreserves	**13.611.357**	**2.567.000**	**3.992.217**	**-2.126.767**	**18.043.807**
Totaal reserves	**25.102.110**	**3.045.000**	**6.007.331**	**-4.526.767**	**29.627.674**

Paraaf voor waarmerkingsdoeleinden behorende
bij de controleverklaring d.d. 4 juli 2023:

Beschrijving en toelichting reserves

Hieronder is een beschrijving opgenomen van het doel en toekomstig gebruik van de reserves en voorzieningen per ultimo 2022

Algemene reserve	Stand 31-12-2022: € 8.290.657
Functie	Bestedingsfunctie en bufferfunctie
Doelstelling	De reserve dient als buffer om nadelige exploitatiesaldi in enig jaar te dekken.
Voeding- en onttrekking	Voor- en nadelige exploitatiesaldi van enig jaar worden met deze reserve verrekend. Onttrekkingen vinden incidenteel plaats t.b.v. bestedingen. Bij de vaststelling van de jaarrekening 2021 is via bestemming rekeningresultaat € 478.000 in 2022 ten gunste van deze reserve geboekt.
Noodzakelijk niveau	-
Relatie met programma	Diverse programma's

Risicoreserve	Stand 31-12-2022: € 3.293.210
Functie	Bufferfunctie
Doelstelling	De reserve is bedoeld om incidentele tegenvallers op te kunnen vangen die niet door een specifieke voorziening wordt gedekt. Deze reserve is onderdeel van de totale weerstandscapaciteit.
Voeding en onttrekking	Onttrekkingen aan deze reserve zullen plaatsvinden wanneer risico's zich voordoen. Deze reserve wordt in combinatie met de algemene reserve beschouwd als weerstandscapaciteit.
Noodzakelijk niveau	De omvang van de reserve buffer is afhankelijk van de risico's die de gemeente loopt. De minimale omvang is vastgesteld op € 2.500.000.
Relatie met programma	Diverse programma's

Reserve programmamanagers Klimaat	Stand 31-12-2022: € 200.000
Functie	Bestedingsfunctie
Doelstelling	Deze reserve is ter dekking voor het opstellen van een warmtetransitievisie, zoals vastgesteld bij de vaststelling van de jaarrekening 2019.
Voeding- en onttrekking	De reserve is gevoed bij de vaststelling van de jaarrekening 2019
Noodzakelijk niveau	Conform vaststelling bij Jaarrekening 2019
Relatie met programma	4 Duurzaamheid

Reserve res.best 2018 Verst. Re-integratie	Stand 31-12-2022: € 52.000
Functie	Bestedingsfunctie
Doelstelling	Deze reserve is ter dekking van lasten, zoals vastgesteld bij de resultaatbestemming van de jaarrekening 2018.
Voeding- en onttrekking	In 2022 zijn er geen mutaties geweest.
Noodzakelijk niveau	Conform vaststelling bij Jaarrekening 2018
Relatie met programma	1 Economische ontwikkeling

Doorontwikkeling WABO	Stand 31-12-2022: € 55.000
Functie	Bestedingsfunctie
Doelstelling	Dekking voor de toekomstige kosten van plantoetser c.q. klantregisseur voor doorontwikkeling WABO.
Voeding- en onttrekking	Deze reserve is gevormd uit de voormalige reserve resultaatsbestemming 2013. In 2022 hebben geen stortingen of onttrekkingen plaatsgevonden.

Paraaf voor waarmerkingsdoeleinden behorende bij de controleverklaring d.d. 4 juli 2023:

Noodzakelijk niveau	-
Relatie met programma	3 Gebiedsontwikkeling

Reserve SBO speelvoorziening	Stand 31-12-2022: € 464.497
Functie	Egalisatiefunctie
Doelstelling	De reserve moet toereikend zijn om de te verwachten kosten op te vangen van onderhoud en vernieuwing van speelvoorzieningen.
Voeding- en onttrekking	Bij de resultaatsbestemming 2015 is € 324.000 toegevoegd. In 2022 is per saldo € 3.860 onttrokken.
Noodzakelijk niveau	-
Relatie met programma	3 Gebiedsontwikkeling

Reserve SBO wegen	Stand 31-12-2022: € 2.071.451
Functie	Egalisatiefunctie
Doelstelling	De reserve moet toereikend zijn om de te verwachten kosten op te vangen van het groot onderhoud, de renovatie en de vervanging van de gemeentelijke wegen op basis van een opgesteld SBO wegen.
Voeding- en onttrekking	In 2022 is per saldo € 304.403 gestort.
Noodzakelijk niveau	-
Relatie met programma	3 Gebiedsontwikkeling

Reserve SBO straatverlichting	Stand 31-12-2022: € 17.787
Functie	Egalisatiefunctie
Doelstelling	De reserve moet toereikend zijn om de te verwachten kosten op te vangen van vervanging van de gemeentelijke straatverlichting op basis van een opgesteld SBO openbare verlichting.
Voeding- en onttrekking	In 2022 is per saldo € 37.320 onttrokken.
Noodzakelijk niveau	
Relatie met programma	3 Gebiedsontwikkeling

Reserve SBO landschapsbeleidplan	Stand 31-12-2022: € 35.695
Functie	Egalisatiefunctie
Doelstelling	De reserve dient ter dekking van toekomstige uitgaven voor de uitvoering van het landschapsbeleidsplan.
Voeding- en onttrekking	In 2022 is per saldo € 12.279 gestort.
Noodzakelijk niveau	-
Relatie met programma	3 Gebiedsontwikkeling

Reserve actualisering bestemmingsplannen	Stand 31-12-2022: € 65.825
Functie	Bestedingsfunctie
Doelstelling	Het opvangen van fluctuaties in de jaarlasten voor het opstellen of actualiseren van bestemmingsplannen.
Voeding en onttrekking	Eenmalige storting in 2002 VAN € 60.000 en € 415.000 bij resultaat-bestemming 2014. Onttrekkingen vinden plaats door jaarlijkse verrekening binnen de exploitatie. Er zijn in 2022 geen mutaties geweest op deze reserve.
Noodzakelijk niveau	-
Relatie met programma('s)	3 Gebiedsontwikkeling

Paraaf voor waarmerkingsdoeleinden behorende bij de controleverklaring d.d. 4 juli 2023:

Reserve nieuwbouw zwembad	Stand 31-12-2022: € 1.358.630
Functie	Bestedingsfunctie
Doelstelling	Bij de voorjaarsnota 2012 is deze reserve gevormd in verband met het realiseren van een nieuwe overdekte zwemvoorziening. In februari 2016 heeft besluitvorming plaatsgevonden, waarbij een bedrag beschikbaar is gesteld voor incidentele kosten van het project.
Voeding en onttrekking	In 2020 is het Biljoenbad opgeleverd. In de loop van 2023 wordt de definitieve exploitatiebegroting waarbij deze reserve wordt ingezet ter dekking conform de doelstelling. Er zijn geen mutaties geweest in het boekjaar 2022.
Noodzakelijk niveau	-
Relatie met programma	2 Welzijn

Reserve bos en natuurgebieden	Stand 31-12-2022: € 91.830
Functie	Bestedingsfunctie
Doelstelling	Conform de bestuursrapportage 2013 is deze reserve gevormd ter egalisatie van de lasten voor onderhoud aan bos- en natuurgebieden.
Voeding en onttrekking	In 2022 is per saldo € 11.864 onttrokken.
Noodzakelijk niveau	-
Relatie met programma('s)	3 Gebiedsontwikkeling

Reserve risicobuffer grondexploitaties	Stand 31-12-2022: € 273.207
Functie	Bestedingsfunctie
Doelstelling	Voor het opvangen van macro-economische ontwikkelingen voor het bestaande beleid, alsmede voor het ontwikkelingen van toekomstige plannen worden de verwachte winsten of verliezen van grondcomplexen ten gunste of ten laste gebracht van deze bestemmingsreserve.
Voeding en onttrekking	De voeding en onttrekking vindt plaats bij vaststelling van de programmarekening. Een overzicht van de mutaties is opgenomen in de paragraaf grondbeleid. In 2022 is een bedrag van € 387.015 onttrokken in verband met dekking implementatie Omgevingswet.
Noodzakelijk niveau	-
Relatie met programma('s)	3 Gebiedsontwikkeling

Reserve herstructurering woongebieden	Stand 31-12-2022: € 1.432.040
Functie	Bestedingsfunctie
Doelstelling	Deze reserve dient ter opvang van de lasten voor vernieuwing van woonwijken.
Voeding en onttrekking	In 2010 heeft een incidentele storting plaatsgevonden van € 2.000.000 ten laste van de algemene reserve. Jaarlijks wordt er prijscompensatie gestort en vindt er een onttrekking plaats voor het financieren van de projectkosten. Er zijn geen mutaties geweest in 2021.
Noodzakelijk niveau	Op basis van prijspeil 2020 is de huidige stand voldoende, waarbij tevens is gekeken naar absolute noodzakelijkheid i.r.t. de totale financiële positie.
Relatie met programma('s)	3 Gebiedsontwikkeling

Reserve dorpsvisie Dieren	Stand 31-12-2022: € 2.064.195
Functie	Bestedingsfunctie

Paraaf voor waarmerkingsdoeleinden behorende bij de controleverklaring d.d. 4 juli 2023:

Doelstelling	Deze reserve dient ter opvang van de lasten voor diverse verkeersmaatregelen betreffende Dieren Noord en Zuid.
Voeding en onttrekking	De stortingen zijn ten laste van de algemene reserve gekomen. Er zijn geen mutaties geweest in 2022.
Noodzakelijk niveau	In de nota heroverwegingen 2010 is het noodzakelijke niveau vastgesteld op € 9.840.000 (inclusief de bijdrage van de Stadsregio van € 4.5 miljoen).
Relatie met programma('s)	3 Gebiedsontwikkeling

Reserve onderhoud gebouwen	Stand 31-12-2022: € 973.373
Functie	Egalisatiefunctie
Doelstelling	Deze reserve dient ter dekking van de afschrijvingslasten die voortkomen uit het SBO gebouwen.
Voeding en onttrekking	-
Noodzakelijk niveau	Wordt bepaald aan de hand van de (in 2023) op te stellen Nota herziening reserves & voorzieningen.
Relatie met programma('s)	Diverse programma's

Reserve te besteden gemeentelijke budgetten	Stand 31-12-2022: € 4.099.789
Functie	Bestedingsfunctie
Doelstelling	Budgetten voor benoemde projecten in enig jaar, waarvan de uitvoering vertraagd is of over de jaargrens doorloopt, beschikbaar te houden voor uitvoering/afronding in het volgende jaar. Zie de specificatie van de afzonderlijke budgetten.
Voeding en onttrekking	De voeding en onttrekking vindt plaats bij vaststelling van de jaarrekening.
Noodzakelijk niveau	Jaarlijks wordt bij de jaarrekening bepaald welke saldi er vrijvallen en welke nieuwe budgetten er toegevoegd worden aan de reserve.
Relatie met progr.	Diverse programma's

Reserve Carion	Stand 31-12-2022: € 158.185
Functie	Bestedingsfunctie
Doelstelling	Deze reserve is gevormd voor de beperkte risico's die de gemeente loopt als hypotheeknemer op het vastgoed van Carion.
Voeding en onttrekking	Bij de resultaatbestemming 2014 is € 209.000 toegevoegd. Deze dient ter dekking van afschrijvingslasten i.v.m. de uitgaven voor de werkzaamheden aan De Oase.
Noodzakelijk niveau	-
Relatie met programma	2 Welzijn

Reserve Armoedebeleid	Stand 31-12-2022: € 10.000
Functie	Bestedingsfunctie
Doelstelling	Deze reserve is gevormd om de niet bestede middelen in enig jaar beschikbaar te houden voor armoedebeleid.
Voeding en onttrekking	In 2014 is bij resultaatbestemming 2013 € 43.000 gestort. Daarnaast is op basis van de kadernota Minimabeleid 'Samen armoede aanpakken' € 95.000 van de 'Klijnsmagelden' voor intensivering van het armoede-beleid toegevoegd aan de reserve voor besteding in 2015. In 2022 hebben geen mutaties plaatsgevonden
Noodzakelijk niveau	-
Relatie met programma	2 Welzijn

Paraaf voor waarmerkingsdoeleinden behorende bij de controleverklaring d.d. 4 juli 2023:

Reserve Covid	Stand 31-12-2022: € 963.459
Functie	Bestedingsfunctie
Doelstelling	Deze reserve is naar aanleiding van de jaarrekeningen 2020 en 2021 gevormd voor dekking van de extra kosten die samenhangen met Covid.
Voeding en onttrekking	Voor de mutaties wordt verwezen naar paragraaf COVID-19
Noodzakelijk niveau	-
Relatie met programma	Diverse programma's

Reserve Beschut Werk	Stand 31-12-2022: € 187.000
Functie	Bestedingsfunctie
Doelstelling	Deze reserve is gevormd naar aanleiding van de jaarrekening 2020 voor dekking van de kosten inzake WMO
Voeding en onttrekking	Er zijn geen mutaties geweest in 2022
Noodzakelijk niveau	-
Relatie met programma	2 Welzijn

Reserve Wet Inburgering	Stand 31-12-2022: € 80.000
Functie	Bestedingsfunctie
Doelstelling	Deze reserve is gevormd naar aanleiding van de jaarrekening 2020 voor dekking van de invoeringskosten Wet Inburgering
Voeding en onttrekking	Er zijn geen mutaties geweest in 2022
Noodzakelijk niveau	-
Relatie met programma	1 Economische Ontwikkeling

Reserve Nieuwbouw Gemeentehuis	Stand 31-12-2022: € 603.000
Functie	Bestedingsfunctie
Doelstelling	Deze reserve is gevormd naar aanleiding van het dekkingsplan nieuwe gemeentehuis.
Voeding en onttrekking	Conform het dekkingsplan realisatie nieuwe gemeentehuis (raadsbesluiten 27-9-2022 en 15-12-2020) worden o.a. beschikbare budgetten voor exploitatielasten gemeentehuis ingezet als dekkingsmiddel. De niet bestede middelen zijn, in lijn met het dekkingsplan, in 2021 en 2022 toegevoegd aan de reserve gemeentehuis.
Noodzakelijk niveau	-
Relatie met programma	6 Overhead en algemene dekkingsmiddelen

Reserve Maatregelen Energiearmoede	Stand 31-12-2022: € 2.131.000
Functie	Bestedingsfunctie
Doelstelling	Ondersteunende maatregelen energiearmoede
Voeding en onttrekking	De voorziening is gevormd in 2022 op basis van een Raadsvoorstel.
Noodzakelijk niveau	-
Relatie met programma	Diverse programma's

Paraaf voor waarmerkingsdoeleinden behorende bij de controleverklaring d.d. 4 juli 2023:

Reserve te besteden gemeentelijke budgetten

Omschrijving	oorsponkelijk jaar	Saldi 1-1-2022	Vermeer-deringen 2022	Vermin-deringen 2022	Saldi 31-12-2022
Res TBGB: Inc. ODRA	2015	20.000			20.000
Res TBGB: trainingsveld EDS	2016	28.174			28.174
Res TBGB: econ.uitvoeringsprogr	2016	15.000			15.000
Herstructurering bedrijven terrein	2012	211.000			211.000
Duurzaam Rheden	2010	43.157			43.157
ResTBGB renovatie gem.gebouwen	2017	46.000			46.000
RTBGB implementatie omgevingswet	2017	287.130	905.088		1.192.218
Res TBGB onderz.coal.akk.coach	2018	33.326			33.326
Res NTGB informatiemanagement	2018	42.000			42.000
RTGB: huisvest. vraagstuk GemH	2018	526.326			526.326
Res NTBG: Gevelfonds	2018	60.000			60.000
Res NTBG Cultuurhist.landschap	2018	75.000			75.000
RTBGB uitv.plan structuurvisie	2018	144.000			144.000
Doorontwikkeling	2019	9.779			9.779
DU armoede/schuld 2019	2019	23.000			23.000
Gidsgelden 2019	2019	0	54.000		54.000
burgerparticipatie afval	2019	15.000			15.000
Vergoeding Thuiswerkplek	2020	90.000		-73.000	17.000
WMO hulpmiddelen	2021	466.585		-175.000	291.585
Subsidies klimaat	2021	137.000		-57.000	80.000
Inclusieagenda	2022	0	50.000		50.000
Pilot Doorstroommakelaar	2022	0	112.000	-48.222	63.778
Reintegratie (ESF)	2022	0	460.000	-165.000	295.000
Transformatieplan Sociaal-Domein	2022	0	150.000	-150.000	0
Verduurz. Sporthal Theothorne	2022	0	549.447		549.447
Ventilatie Scholen (SUVIS)	2022	0	215.000	0	215.000
Totaal		**2.272.477**	**2.495.535**	**-668.222**	**4.099.790**

Paraaf voor waarmerkingsdoeleinden behorende bij de controleverklaring d.d. 4 juli 2023:

Voorzieningen

Voorzieningen Omschrijving	Saldi 1-1-2022	Prijscom- pensatie 2022	Vermeerdering 2022	Vermindering 2022	Saldo 31-12-2022
Voorzieningen					
Voorziening frictiekosten en casco	129.953			-12.920	117.033
Voorziening pensioen bestuur					
- pensioenvoorziening	1.521.710		30.985	-374.917	1.177.778
- wachtgeldvoorziening	0		240.000	-35.638	204.362
Voorziening spaarverlof	0		127.716		127.716
Totaal	**1.651.663**	**0**	**398.701**	**-423.475**	**1.626.889**
Voorzieningen middelen derden					
Voorziening onderhoud riolering	2.035.713		450.537		2.486.250
Voorziening afkoopsom onderhoud graven	2.006.305	28.000		-80.174	1.954.131
Voorziening SBO gebouwen	783.694		1.069.661	-357.132	1.496.224
Totaal	**4.825.712**	**28.000**	**1.520.198**	**-437.306**	**5.936.605**
Totaal Voorzieningen	**6.477.375**	**28.000**	**1.918.899**	**-860.781**	**7.563.493**

Paraaf voor waarmerkingsdoeleinden behorende
bij de controleverklaring d.d. 4 juli 2023:

Beschrijving en toelichting voorzieningen

Hieronder is een beschrijving opgenomen van het doel en toekomstig gebruik van de voorzieningen per ultimo 2022.

Voorziening frictiekosten en Casco	Stand 31-12-2022: € 117.033
Functie	Risicovoorziening toekomstige verplichtingen
Doelstelling	Dekking van incidentele frictiekosten en kosten die voortvloeien uit de beëindiging van de muziekschool.
Voeding en onttrekking	Voeding is destijds eenmalig geweest. Deze voorziening is nog actueel tot het aangegeven bedrag. Er is in 2022 € 12.920 onttrokken.
Noodzakelijk niveau	De voorziening dient van voldoende niveau te zijn om de toekomstige wachtgelden af te dekken. Jaarlijks wordt bij het opstellen van de jaarrekening een berekening gemaakt om het niveau te bepalen. Eventuele stortingen of vrijval worden verrekend in de exploitatie.
Programma	2 Welzijn

Pensioen- en wachtgeldvoorziening bestuur	Stand 31-12-2022: € 1.382.140
Functie	Risicovoorziening toekomstige verplichtingen
Doelstelling	Dekking van pensioen- en wachtgeldverplichtingen bestuur
Voeding en onttrekking	Voor de toekomstige pensioenverplichtingen van onze bestuurders hebben we in 2021 deze voorziening gevormd. Tot 2021 werd het kapitaal opgebouwd bij A.S.R., maar vanaf 1-1-2022 was dat bij A.S.R. niet meer mogelijk. Voor de uitvoering van de APPA-plan maken we vanaf 1-1-2022 gebruik van de diensten van Visma Idella. Zij maken jaarlijks een berekening van het benodigd kapitaal voor elke bestuurder. Daarnaast geven zij aan wat de hoogte van de voorziening moet zijn om aan de toekomstige verplichtingen te kunnen voldoen. Door een hogere rekenrente per 31-12-2022, namelijk 2,472%, is het te reserveren bedrag beduidend lager dan vorig jaar (rekenrente 2021 0,082%). Dat maakt dat de voorziening is afgeraamd met een bedrag van €374.917. In deze voorziening houden we ook rekening met wachtgeldverplichtingen van de bestuurders. Hiervoor is bij de Q2 rapportage 2022 besloten €240.000 naar de voorziening te boeken. Daarnaast is een bedrag onttrokken van €35.638 als dekking van de uitgaven in 2022.
Noodzakelijk niveau	De voorziening dient van voldoende niveau te zijn om eventuele tussentijdse aanvragen voor pensioen of waardeoverdracht op te vangen.
Relatie met programma('s)	5. Bestuur en Veiligheid

Voorziening spaarverlof	Stand 31-12-2022: € 127.716
Functie	Risicovoorziening toekomstige verplichtingen
Doelstelling	Dekking verplichtingen als gevolg van opgebouwd spaarverlof
Voeding en onttrekking	Vanaf 1 januari 2022 kunnen medewerkers vakantie-uren sparen. Met dit 'verlofsparen' kunnen medewerkers passend bij hun levensfase hun vakantie-uren inzetten op een manier die aansluit bij hun persoonlijke levens- en carrièreplanning en het gemeentelijke vitaliteitsbeeld. Deze vakantie-uren verjaren niet. Dit kan gaan leiden tot verlofstuwmeren die bijvoorbeeld ingezet gaan worden om eerder met pensioen te gaan. Aangezien er bij verlofsparen sprake is van arbeidskostengerelateerde verplichtingen die een niet voorspelbare opbouw en daarmee ook

Paraaf voor waarmerkingsdoeleinden behorende bij de controleverklaring d.d. 4 juli 2023:

	onvoorspelbare afbouw kennen, dient hier een voorziening voor gevormd te worden. Voor het spaarverlof gaan we uit van de werkelijk opgebouwde verlofuren per 31-12-2022. Elk jaar zal de hoogte van de voorziening opnieuw worden vastgesteld aan de hand van de saldo spaarverlof.
Noodzakelijk niveau	De voorziening dient van voldoende niveau te zijn om aanvragen voor uitbetaling van het opgebouwde spaarverlof op te kunnen vangen.
Relatie met programma('s)	6. Overhead en algemene dekkingsmiddelen.

Voorziening onderhoud riolering	Stand 31-12-2022: € 2.486.250
Functie	Egalisatiefondsfunctie
Doelstelling	Egalisatie van de riooltarieven.
Voeding en onttrekking	Jaarlijks wordt het resultaat op het product riolering verrekend met de voorziening. Indien de heffing hoger is geweest dan het saldo van de lasten wordt het verschil toegevoegd aan de voorziening. In het omgekeerde geval wordt er onttrokken aan de voorziening. In 2022 is per saldo € 450.537 gestort.
Noodzakelijk niveau	-
Relatie met programma('s)	3 Gebiedsontwikkeling

Voorziening afkoopsom onderhoud graven	Stand 31-12-2022: € 1.954.131
Functie	Middelen van derden
Doelstelling	De voorziening dient ter dekking van toekomstige uitgaven t.b.v. onderhoud grafbedekking.
Voeding en onttrekking	De voorziening wordt gevoed door de jaarlijks ontvangen afkoop-sommen voor onderhoud graven. De jaarlijkse toegevoegde prijs-compensatie wordt ingezet t.b.v. de exploitatie voor het onderhouden van de grafbedekking. Jaarlijks wordt het resultaat op het taakveld begraafplaatsen verrekend met de voorziening. In 2022 is € 52.174 onttrokken.
Noodzakelijk niveau	-
Relatie met programma('s)	3 Gebiedsontwikkeling

Voorziening SBO Gebouwen	Stand 31-12-2022: € 1.496.224
Functie	Voorziening dekking risico's
Doelstelling	Dekking kosten Gebouwen
Voeding en onttrekking	Voedingen en onttrekkingen vinden plaats conform het beheerplan onderhoud gemeentelijke gebouwen.
Noodzakelijk niveau	-
Relatie met programma('s)	6. Overhead en algemene dekkingsmiddelen

Paraaf voor waarmerkingsdoeleinden behorende
bij de controleverklaring d.d. 4 juli 2023:

Overzicht investeringskredieten

Omschrijving	Krediet 2022	Besteding cum 31-12-2022	Bijdrage derden cum 31-12-2022	Restant krediet 31-12-22
Nieuwbouw zwembad	7.800.000	10.686.080	-1.545.046	-1.341.034
Nieuwbouw nieuw Gemeentehuis	26.552.300	3.032.683	0	23.519.617
Digitaal Rheden	2.500.000	0	0	2.500.000
IVA Velp Tussen Broek en Waterland	1.900.000	437.875	-239.200	1.701.325
uitvoeringsplan de Bundel	931.700	1.394.325	0	-462.625
Rotonde VK en UK Arnh./Daalhuizerweg Velp	2.900.000	2.758.153	-1.092.703	1.234.550
Renovatie Groen 2018	150.000	254.306	-10.000	-94.306
Renovatie Groen 2019	150.000	149.741	-54.284	54.543
Renovatie Groen 2020	150.000	418.364	-77.571	-190.793
Renovatie Groen 2021		341.792	0	-341.792
Renovatie Groen 2022	897.000	124.002	-10.000	782.998
uitwerking winkelgebied Calluna	1.140.000	1.073.798	-7.770	73.972
Beiltjeshof Velp Zuid	625.000	873.112	-198.717	-49.395
Stationsomgeving Dieren	5.023.129	11.207.444	-7.134.872	950.557
Aanleg SFR Arnhem-Dieren	1.000.000	35.532	0	964.468
Fietspad Larenstein	152.000	30.664	0	121.336
Aanp.kruising v.Zwietenlaan LS	40.000	18.000	0	22.000
Verv. VRA kruisingen Harderwijkerweg	2.725.000	778.483	0	1.946.517
VRI Larensteinseln-waterstraat	155.000	69.467	0	85.533
Muziektent Ellecom	150.000	177.192	0	-27.192
Huisvest. geb.team Velp/Dieren	312.592	305.853	0	6.739
Renovatie De Pinkenberg	483.000	192.745	0	290.255
Revitalisering de Beemd Noord	35.000	854.036	0	-819.036
Zuidflank Rheden 1e fase	1.565.450	1.690.086	-40.000	-84.636
Fietspad Badhuislaan	417.600	354.501	0	63.099
30 km/h-zone Dieren Noord-Oost	110.000	114.438	0	-4.438
Fietsplan 2016/Rotonde Cederlaan 202	700.000	571.116	0	128.884
31 km/h-zone Rheden	259.400	5.981	0	253.419
Vervanging lichtmasten 2020	1.172.068	380.578	0	791.490
Prof Winternitzlaan	360.000	347.000	0	13.000
Speelplaats Hof van Soeren		23.277	0	-23.277

Paraaf voor waarmerkingsdoeleinden behorende bij de controleverklaring d.d. 4 juli 2023:

Tijgermulch		19.724	0	-19.724
Pumptrack spelen 2021		67.663	-55.000	-12.663
Reconstructie Oranjeweg	3.750.000	5.654	0	3.744.346
MEUBILAIR (wegen)	245.480	154.194	0	91.286
TOESTELLEN (speelplaatsen)	53.000	35.656	0	17.344
Speelplaats Jan Ligthartlaan	40.000	22.643	0	17.357
Herinr. Admiraal Helfrichlaan	982.000	990.126	0	-8.126
Combinatie machine	10.500	12.566	0	-2.066
Aanleg fietspad Schapenbergweg Dieren	120.000	91.636	0	28.364
Beregeningsinstall.sportveld Nieuwland	0	22.575	0	-22.575
Fietsvoorziening Havikerwaard	0	4.050	0	-4.050
Reconstr. Kennedyln-Tuinstr.	2.500.000	5.406	0	2.494.594
UK van Kolplein Velp Zuid	0	1.980	-30.603	28.623
Vervanging wegdek Laakweg	500.000	22.940	0	477.060
Vervanging wegdek Nijverheidslaan	630.000	13.689	0	616.311
Verv. Imboslaan	1.090.000	9.410	0	1.080.590
Vervanging fietspaden	3.000.000	7.280	0	2.992.720
Speelplaats Biljoenbad	35.000	48.502	0	-13.502
Speelplaats Koningsland	90.000	78.132	0	11.868
Speelplaats Domeinlaan	16.000	15.585	0	415
Masterplan Veluwezoom	2.285.000	64.710	0	2.220.290
Routekaart Circulaire Economie	100.000			100.000
Voormalig hockeyvelden Dieren	75.000			75.000
Ventilatiesystemen Lappendeken	141.373	278.236	-136.863	0
Ventilatiesystemen Prins Bernhard	70.190	130.352	-60.163	0
Ventilatiesystemen St. Fredericus	68.431	127.086	-58.655	0
verv. 2 VRI's Kennedylaan	0	143.509	-173.539	30.031
UITBREIDING DAALHUIZEN	0	71.000	0	-71.000
Theothorne	1.260.000	35.716	0	1.224.284
Aanschaf Gier/watertank	8.000	12.441	0	-4.441
Bodemverontreinig kunstsportvelden	125.000	111.295	0	13.705
DFSK Cityhopper 3-Z Kipper, 100% ele	7.000	9.680	0	-2.680
Totaal	**77.558.213**	**41.314.061**	**-10.924.985**	**47.169.137**

Paraaf voor waarmerkingsdoeleinden behorende bij de controleverklaring d.d. 4 juli 2023:

Toelichting

Bij enkele investeringskredieten is in bovenstaand overzicht per 31-12-2022 sprake van een negatief saldo. Hierbij volgt voor een aantal kredieten een nadere toelichting.

Nieuwbouw zwembad.
Sprake van een kredietoverschrijding van € 1,3 miljoen. De raad heeft op 23-2-2016 (aanvullend) € 1,3 miljoen beschikbaar gesteld voor realisatie van het zwembad. Deze middelen zijn gereserveerd in de reserve nieuwbouw zwembad (saldo van € 1.358.630 per 31-12-2022, zie overzicht reserves). De financiële verwerking / afwikkeling van deze reserve met het betreffende krediet moet nog plaatsvinden.

Renovatie Groen 2018 t/m 2022
In de uitvoering van renovatie groen is het te doen gebruikelijk dat de over- of onderschrijdingen op de betreffende budgetten naar het volgend jaar worden meegenomen.
Het totaal van de beschikbare kredieten voor renovatie groen 2018 t/m 2022 bedraagt € 1.347.000. De uitgaven (inclusief bijdragen derden) bedragen € 1.136.350. Daarmee is er nog € 210.650 beschikbaar.

Revitalisering De Beemd Noord
Het college van B&W heeft op 11-2-2020 uit het Watertakenplan € 549.000 uitvoeringskrediet beschikbaar gesteld t.b.v. project revitalisering bedrijventerrein De Beemd Noord. Daarnaast heeft de raad hiervoor op 21-4-2020 € 180.000 beschikbaar gesteld uit de reserve herstructurering bedrijventerreinen. Laatstgenoemd bedrag is nog gereserveerd in de 'reserve te besteden gemeentelijke budgetten'. Daarnaast was er vanuit de exploitatiebegroting wegen € 415.000 beschikbaar voor deze revitalisering. Daarmee is er aan gemeentelijke middelen afgerond € 1,1 miljoen beschikbaar gesteld voor dit project. De financiële verwerking / afwikkeling van de beschikbaar gestelde middelen met het betreffende krediet moet nog plaatsvinden.

Paraaf voor waarmerkingsdoeleinden behorende bij de controleverklaring d.d. 4 juli 2023:

Niet uit de balans blijkende rechten en verplichtingen

Niet uit de balans blijkende rechten en verplichtingen

Borg- en garantstellingen aan natuurlijke en rechtspersonen

Gegarandeerde geldleningen
De gemeente staat garant voor door derden aangegane geldleningen.

- Per ultimo 2020 staat de gemeente garant jegens de BNG bank voor de nakoming van alle verplichtingen van een derde partij tot een maximum van € 650.000 (exclusief boeten, kosten en wettelijke en overeengekomen rente).
- Per 1 maart 2022 staat de gemeente garant jegens de BNG bank voor de nakoming van alle verplichtingen van een derde partij tot een maximum van € 540.000 (exclusief boeten, kosten en wettelijke en overeengekomen rente).
- De gemeente staat borg via de Triodos bank voor een bedrag van € 23.000 voor een zakelijk krediet van een derde partij.
- De gemeente staat voor € 13.782 garant voor nakoming verplichtingen voortvloeiende uit een huurcontract (Piersonstraat 3a te Dieren).
- Samen met de Stichting Waarborgfonds Sport staat de gemeente garant voor de leningen van een sportvereniging. Per 30-06-2022 bedraagt de totale lening € 58.525. De gemeente en Stichting Waarborgfonds Sport staan ieder voor 50% garant.
- Voor een sportvereniging staat de gemeente samen met het waarborgfonds garant voor een geldlening. Per 30 juni 2022 staat de gemeente garant voor 50% (€ 18.042)

Waarborgfonds Sociale Woningbouw
De gemeente Rheden neemt deel in het Waarborgfonds Sociale Woningbouw (WSW) en staat in dit kader, middels een achtervangovereenkomst, garant voor leningen die zijn verstrekt aan woning-corporaties. Het garant staan middels achtervangovereenkomst houdt in, dat in eerste instantie het WSW wordt aangesproken indien de geldnemer niet aan zijn verplichtingen voldoet. Pas als het risicovermogen van het WSW onder een bepaald minimum komt, worden de deelnemende gemeenten verplicht om een renteloze lening te verstrekken. De gemeente loopt dus eigenlijk alleen een renterisico. Gezien de vermogenspositie van het WSW, de goede controle en toetsing door dit fonds en de spreiding van het risico over de deelnemende gemeenten is dit als een laag risico te kwalificeren. Hier komt bij dat het WSW sinds de oprichting in 1983 nog nooit is aangesproken op haar borgstelling.
Sinds 1 augustus 2021 gelden nieuwe achtervangovereenkomsten. De wijzigingen die zijn doorgevoerd in de nieuwe overeenkomsten leiden tot een andere toerekening van de achtervangpositie aan gemeenten. Per 31-12-2022 staat de gemeente Rheden garant voor een bedrag van € 211.138.000,=. Zie voor een nadere toelichting "Overzicht achtervangpositie WSW per ultimo december 2022".

Overige niet in de balans opgenomen rechten en plichten

Europese aanbestedingen
Onderstaande Europese aanbestedingen zijn uitgevoerd in 2022 waar mogelijk financiële verplichtingen mee zijn gemoeid:

- Leerlingenvervoer
- Ingenieursproducten
- Arbodienstverlening

Er is in 2022 sprake van een geconstateerde onrechtmatigheid ten hoogte van € 1.450 duizend als gevolg van het niet voldoen aan de Europese aanbestedingsregels. Meer hierover leest u onder "Rechtmatigheidsverantwoording College" in de paragraaf bedrijfsvoering. De omvang van

Paraaf voor waarmerkingsdoeleinden behorende
bij de controleverklaring d.d. 4 juli 2023:

bestedingen voor 2023 voor deze contracten bedraagt € 389 duizend.

Stimuleringsfondsen
Sinds 1997 neemt de gemeente Rheden deel aan het Stimuleringsfonds Volkshuisvesting (SVN). Via de SVN zijn of worden stimuleringsleningen verstrekt voor de volgende regelingen:

- startersleningen
- duurzaamheidsleningen
- blijversleningen
- duurzaamheidsregeling woningen
- stimuleringsregeling nul op de meter
- toekomstig wonen

Het totaalsaldo uitstaande (bovengenoemde) leningen bedraagt afgerond € 1,9 miljoen.
De middelen om lening te verstrekken zijn door de gemeente gestort bij de SVN en maken onderdeel uit van de financiële vaste activa.

Eigen risico WIA
De gemeente is eigen risicodrager met betrekking tot de WIA. Op het moment van opstellen van de jaarrekening 2022 krijgen drie medewerk(st)ers in dit kader een uitkering. Toekomstige verplichtingen komen ten laste van het rekeningresultaat van het jaar waarin de verplichting ontstaat.

Paraaf voor waarmerkingsdoeleinden behorende
bij de controleverklaring d.d. 4 juli 2023:

Overzicht achtervangpositie WSW per ultimo december 2022 (bedragen x € 1.000)

Gemeente Rheden Corporatie (NVR nr.)	A Schuld toerekenbaar aan Gemeente Rheden	B Totaal nominaal geborgd schuldrestant van de corporatie	C A/B in (%)	D Marktwaarde van DAEB bezit in gemeente Rheden	E Totale marktwaarde van DAEB-bezit	F D/E (in %)	G Toename (+) cq. Afname (-) achtervangpositie indien alle leningen onder regime > 1-8-2021 vallen (F x B-A)
De woonplaats (4550)	€ 230	€ 918.178	0,0%	€ 7.098	€ 2.410.578	0,3%	€ 2.474
Stichting Habion (3182)	€ 10.765	€ 433.657	2,5%	€ 20.597	€ 1.205.093	1,7%	-€ 3.353
Stichting Mooiland (14427)	€ 26	€ 916.590	0,0%	€ 2.033	€ 3.601.633	0,1%	€ 491
Stichting Portaal (15807)	€ 157	€ 2.082.723	0,0%	€ 6.705	€ 9.575.305	0,1%	€ 1.301
Stichting Vestia (1686)	€ 7	€ 3.569.753	0,0%	€ 2.562	€ 7.995.181	0,0%	€ 1.137
Stichting Vivare (4491)	€ 198.346	€ 575.873	34,4%	€ 867.245	€ 3.674.935	23,6%	-€ 62.446
Woningstichting veluwonen (3370)	€ 1.607	€ 108.594	1,5%	€ 8.692	€ 594.879	1,5%	-€ 20
Totaal van alle corporaties in gemeente Rheden	**€ 211.138**	**€ 8.605.368**	**2,5%**	**€ 914.932**	**€ 29.057.604**	**3,1%**	**-€ 60.416**
Totaal van alle corporaties in nederland		**€ 84.982.464**			**€ 368.712.984**		

Paraaf voor waarmerkingsdoeleinden behorende bij de controleverklaring d.d. 4 juli 2023:

Gebeurtenissen na balansdatum

Niet van toepassing.

Paraaf voor waarmerkingsdoeleinden behorende
bij de controleverklaring d.d. 4 juli 2023:

Taakvelden - Realisatie

Programma / taakvelden	Begroting Lasten	Begroting Baten	Realisatie Lasten	Realisatie Baten
P1 Economische ontwikkeling				
0.10 Mutaties reserves	0	306.000	0	292.063
3.1 Economische ontwikkeling	361.019	101.000	308.962	102.340
3.3 Bedr.loket en bedr.regelingen	9.118	9.118	8.844	10.800
3.4 Economische promotie	329.675	330.011	287.400	469.089
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingzaken	2.595.221	940.089	3.102.679	1.434.502
6.4 Begeleide participatie	9.906.308	336.750	9.211.295	174.623
P1 Economische ontwikkeling	**13.201.341**	**2.022.968**	**12.919.180**	**2.483.417**
P2 Welzijn				
0.10 Mutaties reserves	2.131.000	2.470.339	2.235.000	2.001.362
5.1 Sportbeleid en activering	404.111	21.018	449.378	14.290
5.2 Sportaccommodaties	3.639.094	1.323.178	4.083.631	1.569.463
5.3 Cultuurpresentatie, prod.partic.	693.984	0	873.946	150.000
5.5 Cultureel erfgoed	884.294	145.128	599.658	359.669
5.6 Media	887.157	0	886.084	0
6.1 Samenkracht en burgerparticip.	3.848.877	142.000	3.065.968	193.098
6.2 Wijkteams	584.787	0	514.945	0
6.3 Inkomensregelingen	22.070.434	14.118.452	24.316.854	15.365.550
6.6 Maatwerkvoorzieningen (WMO)	2.285.119	473.700	2.090.300	470.317
6.71 Maatwerkdienstverlening 18+	15.116.918	505.000	14.987.325	502.892
6.72 Maatwerkdienstverlening 18-	14.469.659	22.000	15.396.289	89.918
6.82 Geëscaleerde zorg 18-	933.196	0	928.325	0
7.1 Volksgezondheid	1.718.556	0	1.652.980	28.956
7.5 Begraafplaatsen en crematoria	611.668	805.628	659.605	659.604
P2 Welzijn	**70.278.854**	**20.026.443**	**72.740.288**	**21.405.119**
P3 Gebiedsontwikkeling				
0.10 Mutaties reserves	631.000	2.403.145	1.827.217	2.073.004
0.3 Beheer ov. gebouwen en gronden	855.176	427.073	758.301	623.596
2.1 Verkeer en vervoer	4.856.400	281.905	4.778.124	473.400
2.2 Parkeren	62.678	25.000	131.922	10.452
2.5 Openbaar vervoer	124.818	97.465	157.078	329.402
4.2 Onderwijshuisvesting	2.644.091	429.698	2.569.415	440.342
5.7 Openbaar groen en recreatie	2.623.356	174.092	2.759.521	236.196
8.1 Ruimtelijke ordening	3.381.439	10.000	2.414.091	78.415
8.2 Grondexpl. (niet-bedr.terreinen)	464.367	294.220	151.821	0
8.3 Wonen en bouwen	2.288.177	457.000	2.549.832	395.380
P3 Gebiedsontwikkeling	**17.931.502**	**4.599.598**	**18.097.322**	**4.660.187**
P4 Duurzaamheid				
0.10 Mutaties reserves	0	0	0	57.000
7.2 Riolering	3.207.220	4.919.127	3.274.031	4.817.205
7.3 Afval	4.213.782	5.137.362	4.022.710	5.165.354
7.4 Milieubeheer	2.433.973	8.000	2.453.809	65.506
P4 Duurzaamheid	**9.854.975**	**10.064.489**	**9.750.550**	**10.105.065**
P5 Bestuur en veiligheid				
0.1 Bestuur	2.796.750	30.000	2.857.010	410.555
0.2 Burgerzaken	1.772.766	585.000	1.843.760	619.225
1.1 Crisisbeheersing en brandweer	2.920.378	5.500	2.887.736	11.628
1.2 Openbare orde en veiligheid	880.639	20.500	1.146.164	420.105
P5 Bestuur en veiligheid	**8.370.533**	**641.000**	**8.734.670**	**1.461.513**

Paraaf voor waarmerkingsdoeleinden behorende bij de controleverklaring d.d. 4 juli 2023:

P6 Overhead en algemene dekkingsmidd.				
0.10 Mutaties reserves	1.633.706	3.444	1.944.706	103.338
0.4 Overhead	17.268.669	33.100	18.922.973	611.345
0.5 Treasury	487.877	718.853	47.392	513.359
0.61 OZB woningen	730.000	6.777.558	714.376	6.839.863
0.62 OZB niet-woningen	0	2.335.194	0	2.488.139
0.63 Parkeerbelasting	0	3.500	0	4.074
0.64 Belastingen overig	0	230.798	0	245.236
0.7 Alg. uitk. e ov. uitk. gem.fonds	0	94.098.149	0	95.761.581
0.8 Overige baten en lasten	419.475	0	-407.272	40.290
0.9 Vennootschapsbelasting (VpB)	0	0	923	0
P6 Overhead en algemene dekkingsmidd.	**20.539.727**	**104.200.596**	**21.223.098**	**106.607.225**
Eindtotaal	**140.176.932**	**141.555.094**	**143.465.108**	**146.722.526**
Resultaat		**1.378.162**		**3.257.418**

Paraaf voor waarmerkingsdoeleinden behorende
bij de controleverklaring d.d. 4 juli 2023:

Bijlagen

Paraaf voor waarmerkingsdoeleinden behorende
bij de controleverklaring d.d. 4 juli 2023:

SISA-Bijlage

SISa bijlage verantwoordingsinformatie 2022 op grond van artikel 3 van de Regeling informatieverstrekking sisa - d.d. 14 2 2023

Versienummer	Uitkeringscode	Specifieke uitkering / Juridische grondslag / Gemeenten	Indicator	Indicator	Indicator	Indicator	Indicator	Indicator
JenV	A13	Incidentele bijdrage ondersteuning naleving controle op coronatoegangsbewijzen Gemeenten	Besteding in (jaar T) (zelfstandige uitvoering exclusief uitvoering door andere partijen niet zijnde medeoverheden) *Aard controle R* *Indicator A13/01*	Zelfstandige uitvoering (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator A13/09*	Correctie besteding (jaar T-1) Vanaf SiSa 2023 van toepassing t.v.m. SiSa naasten medeoverheden *Aard controle R* *Indicator A13/02*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) in exclusief uitvoering door andere medeoverheden vanaf SiSa 2023 *Aard controle R* *Indicator A13/04*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator A13/05*	
			€ 57 483	Ja	€ 0	€ 0	Ja	
JenV	A16	Bekostigingsregeling opvang ontheemden Oekraine Gemeenten	Vul in totaal cumulatief te ontvangen normbedrag per gerealiseerde plek per dag (GOO) 1 maart tot en met 14 oktober 2022 *Aard controle R* *Indicator A15/01*	Vul in totaal cumulatief te ontvangen normbedrag per gerealiseerde plek per dag (GOO) met ingang van 15 oktober 2022 (jaar T) *Aard controle R* *Indicator A15/12*	Vul in verschil werkelijke bestedingen ten opzichte van de gecombineerde uitkomst van A16/01 en A15/02 (jaar T) - uitzonderingsbepaling (GOO) *Aard controle R* *Indicator A15/03*	Besteding (jaar T) tbv de transitie - uitgezonderd uitvoeringskosten *Aard controle R* *Indicator A15/04*	Besteding (jaar T) uitvoeringskosten tbv de transitie *Aard controle R* *Indicator A15/05*	Besteding (jaar T) uitgekeerde verstrekkingen (POO) *Aard controle R* *Indicator A15/06*
			€ 456 700	€ 394 914	€ 464 403	€ 51 771	€ 0	€ 107 620
			Totaal bedrag vorderingen uitgekeerde verstrekkingen (jaar T) POO *Aard controle R* *Indicator A15/07*	Vul in totaal te ontvangen normbedrag uitvoeringskosten per gerealiseerde persoon waarvan er een maand een verstrekking is gedaan (POO) in (jaar T) *Aard controle R* *Indicator A15/08*	Bewkeoring totale besteding (jaar T) Som indicatoren 01 t/m 06 *Aard controle n.v.t.* *Indicator A15/09*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) *Aard controle n.v.t.* *Indicator A15/10*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator A15/11*	
			€ 0	€ 51 870	€ 1 512 278	€ 1 512 278	Nee	
FDI	B2	Regeling specifieke uitkering gemeentelijke hulp gedupeerden toeslagenproblematiek Gemeenten	Aantal (potentieel) gedupeerden die er aanmerking komt voor ondersteuning (jaar T) *Aard controle R* *Indicator B2/01*	Cumulatief aantal (potentieel) gedupeerden die er aanmerking komt voor ondersteuning (t/m jaar T) *Aard controle n.v.t.* *Indicator B2/02*	Aantal uitgewerkte plannen van aanpak in (jaar T) *Aard controle D2* *Indicator B2/03*	Cumulatief aantal uitgewerkte plannen van aanpak (t/m jaar T) *Aard controle n.v.t.* *Indicator B2/04*	Normbedragen voor a, b, d en f (jaarreeks/aantal 2021) Nee reeks 1 / Ja reeks 2 *Aard controle n.v.t.* *Indicator B2/05*	Normbedragen voor e (ja/nee) (vanaf 2021) Nee reeks 1/ Ja reeks 2 *Aard controle n.v.t.* *Indicator B2/06*
			8	105	1	1	Ja	Ja
			Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator B2/07*	**Reeks 1** Besteding (jaar T) werkelijke kosten van onderdeel a, b, d en f (artikel 3) **Keuze werkelijke kosten** *Aard controle R* *Indicator B2/08*	**Reeks 1** Cumulatieve besteding (t/m jaar T) werkelijke kosten van onderdelen a, b, d en f (artikel 3) **Keuze werkelijke kosten** *Aard controle n.v.t.* *Indicator B2/09*			
			Nee					
			Reeks 1 Besteding (jaar T) werkelijke kosten van onderdeel c (artikel 3) **Werkelijke kosten** *Aard controle R* *Indicator B2/10*	**Reeks 1** Cumulatieve besteding (t/m jaar T) werkelijke kosten van onderdeel c (artikel 3) **Werkelijke kosten** *Aard controle R* *Indicator B2/11*	**Reeks 1** Besteding (jaar T) werkelijke kosten van onderdeel e (artikel 3) **Keuze werkelijke kosten** *Aard controle R* *Indicator B2/12*	**Reeks 1** Cumulatieve besteding (t/m jaar T) werkelijke kosten van onderdeel e (artikel 3) **Keuze werkelijke kosten** *Aard controle R* *Indicator B2/13*	**Reeks 1** Besteding (jaar T) werkelijke kosten van onderdeel e met betrekking tot de lendregeling (artikel 3) **Werkelijke kosten** *Aard controle R* *Indicator B2/14*	**Reeks 1** Cumulatieve besteding (t/m jaar T) werkelijke kosten van onderdeel e met betrekking tot de lendregeling (artikel 3) **Werkelijke kosten** *Aard controle R* *Indicator B2/15*
			€ 342	€ 342			€ 0	€ 0
			Reeks 2 Normbedrag onderdeel a x aantal (potentieel) gedupeerden (jaar T) (artikel 3) **Keuze normbedragen** *Aard controle R* *Indicator B2/16*	**Reeks 2** Normbedrag onderdeel a x aantal (potentieel) gedupeerde cumulatief (t/m jaar T) (artikel 3) **Keuze normbedragen** *Aard controle R* *Indicator B2/17*	**Reeks 2** Normbedrag onderdeel b x aantal plannen van aanpak (jaar T) (artikel 3) **Keuze normbedragen** *Aard controle R* *Indicator B2/18*	**Reeks 2** Normbedrag onderdeel b x aantal plannen van aanpak cumulatief (t/m jaar T) (artikel 3) **Keuze normbedragen** *Aard controle R* *Indicator B2/19*	**Reeks 2** Normbedrag onderdeel d x aantal nazorgtrajecten (jaar T) (artikel 3) **Keuze normbedragen** *Aard controle R* *Indicator B2/20*	**Reeks 2** Normbedrag onderdeel d x aantal nazorgtrajecten cumulatief (t/m jaar T) (artikel 3) **Keuze normbedragen** *Aard controle R* *Indicator B2/21*
			€ 3 040	€ 39 900	€ 3 468	€ 3 468	€ 0	€ 0
			Reeks 2 Normbedrag onderdeel e (afhankelijk van aantal (potentieel) gedupeerden) indien nog niet eerder opgegeven (jaar T) (artikel 3) **Keuze normbedragen** *Aard controle R* *Indicator B2/22*	**Reeks 2** Normbedrag onderdeel e (afhankelijk van aantal (potentieel) gedupeerden), indien nog niet eerder opgegeven (t/m jaar T) (artikel 3) **Keuze normbedragen** *Aard controle R* *Indicator B2/23*	**Reeks 2** Normbedrag onderdeel f x aantal dragespreken (jaar T) (artikel 3) **Keuze normbedragen** *Aard controle R* *Indicator B2/24*	**Reeks 2** Normbedrag onderdeel f x aantal dragespreken cumulatief (t/m jaar T) (artikel 3) **Keuze normbedragen** *Aard controle R* *Indicator B2/25*	**Totaal** Totale verantwoording (jaar T) voor de SPUK B2 regeling *Aard controle n.v.t.* *Indicator B2/26*	
			€ 0	€ 48 000	€ 0	€ 0	€ 3 631	
BZK	C9	Specifieke uitkering woningbouwimpuls Tranche 1 t/m 3 Gemeenten	Projectnaamnummer *Aard controle n.v.t.* *Indicator C9/01*	Aantal woningen waarvan bouw is gestart in (jaar T) komt overeen met toekenning uit de projectaanvraag (Ja/Nee) - bij Nee is indicator 05 verplicht *Aard controle n.v.t.* *Indicator C9/02*	Aantal woningen waarvan de bouw gestart is cumulatief (t/m jaar T) *Aard controle n.v.t.* *Indicator C9/03*	Uitvoering WRI maatregelen verlaagd conform toekenning projectaanvraag (Ja/Nee) - bij Nee is indicator 06 verplicht *Aard controle n.v.t.* *Indicator C9/04*	Toelichting afwijkingen en toekenningen (indicatoren 02 en 04) *Aard controle n.v.t.* *Indicator C9/05*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) *Aard controle D2* *Indicator C9/06*
			1 IJssel district 2021-0000090055	Ja	0	Ja		€ 561 716
			2					
			20					
			Kopie projectnaamnummer *Aard controle n.v.t.* *Indicator C9/07*	Cumulatieve opbrengsten (t/m jaar T) *Aard controle D2* *Indicator C9/08*	Prijscategorieën woningen komen overeen met projectaanvraag (Ja/Nee) - bij Nee is indicator 10 verplicht *Aard controle n.v.t.* *Indicator C9/09*	Toelichting afwijking(en) prijscategorieën woningen *Aard controle n.v.t.* *Indicator C9/10*	Aantal betaalbare woningen waarvan de bouw gestart is cumulatief (t/m jaar T) *Aard controle n.v.t.* *Indicator C9/11*	Eindverantwoording/ project afgerond (ja/nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator C9/12*
			1 IJssel district 2021-0000090055	€ 0	Ja	[redacted]	0	Ja
			2					
			20					
BZK	C32	Regeling specifieke uitkering ventilatie in scholen Gemeenten	Beschikkingsnummer /naam *Aard controle n.v.t.* *Indicator C32/01*	Besteding (jaar T) *Aard controle R* *Indicator C32/02*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) *Aard controle n.v.t.* *Indicator C32/03*	Start bouwactiviteiten uiterlijk 31 augustus 2022 (Ja/Nee) *Aard controle D2* *Indicator C32/04*	Toelichting (verplicht als bij start bouwactiviteiten (indicator 04) 'Nee' is ingevuld) *Aard controle n.v.t.* *Indicator C32/05*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator C32/06*
			1 Fredericusschool SUVIS21-01138077	€ 2 234	€ 2 234	Nee	Werkzaamheden zijn gestart 30-11-2022. Met beskeing op wijzigingsverzoek d.d. 14-11-2022 gaat RVO akkoord met uitgebreidere projectperiode van 31-12-2020 tot 31-12-2023.	Nee
			2 OBS De Lappendeken SUVIS21-01140440	€ 28 390	€ 46 612	Ja		Nee
			50 Prins Bernardschool SUVIS21-01141392	€ 759 623	€ 759 623	Ja		Ja
			Kopie Beschikkingsnummer/naam *Aard controle n.v.t.* *Indicator C32/07*	Zijn de begrotingsposten waarvoor een uitkering is aangevraagd uitgevoerd? (Ja/Nee/N.v.t.) *Aard controle D2* *Indicator C32/08*	Toelichting (verplicht als bij indicator 08 nee is ingevuld) *Aard controle n.v.t.* *Indicator C32/09*			
			1 Fredericusschool SUVIS21-01138077	N.v.t.	[redacted]			
			2 OBS De Lappendeken SUVIS21-01140440	N.v.t.				
			50 Prins Bernardschool SUVIS21-01141392	Ja				

Paraaf voor waarmerkingsdoeleinden behorende bij de controleverklaring d.d. 4 juli 2023:

BZK	C43	Regeling reductie energiegebruik woningen Gemeenten	Beschikkingsnummer/naam *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C43/01*	Besteding (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: C43/02*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) *Aard controle R* *Indicator: C43/03*	Aantal bereikte woningen *Aard controle D1* *Indicator: C43/04*	Toelichting *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C43/05*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C43/06*	
				€ 261 169	€ 534 108	6 687	Voorwaarde voor de REGELING (die regeling is dat minimaal 50% van het waardebonbudget is besteed aan huurwoningen) in de praktijk is dit bij de Gemeente Rheden ca. 55% gewerkt. € 247 117 op een totaalbudget van € 451.035		
			Totaal aantal bereikte huurwoningen *Aard controle D1* *Indicator: C11/07*	Is minstens 70% van de uitgekeerde specifieke uitkering bestemd voor activiteiten als bedoeld in artikel 4, eerste lid onder a, b of c van de regeling (Ja/Nee)? *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C43/08*				Ja	
			3 642	Ja					
BZK	C55	Aanpak energiearmoede	Het aantal huishouders in huurwoningen aan wie energiebesparende voorzieningen zijn verstrekt die kunnen leiden tot vermindering van energiegebruikte/ energierekening *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C55/01*	Besteding (jaar T) van de onder indicator 01 gemoelde kosten *Aard controle R* *Indicator: C55/02*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) van de onder indicator 01 gemoelde kosten *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C55/03*	Het aantal huishouders in koopwoningen aan wie energiebesparende voorzieningen zijn verstrekt die kunnen leiden tot vermindering van energiegebruikte/ energierekening *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C55/04*	Besteding (jaar T) van de onder indicator 04 gemoelde kosten *Aard controle R* *Indicator: C55/05*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) van de onder indicator 04 gemoelde kosten *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C55/06*	
			60	€ 2 743	€ 2 743	3	€ 59	€ 59	
			Het aantal huishouders dat ondersteuning –bijvoorbeeld via advies aan huis- heeft gekregen in de vorm van advies over verwaarding van het energiegebruik voor zijn specifieke woningen waar de bewoner direct zijn/haar energieverbruik mee heeft kunnen verminderen. *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C55/07*	Besteding (jaar T) van de onder indicator 07 gemoelde kosten *Aard controle R* *Indicator: C55/08*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) van de onder indicator 07 gemoelde kosten *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C55/09*				
			53	€ 146 060	€ 146 060				
			Het aantal kleine gasbesparende maatregelen (n.o. radiatorfolie en tochtstrips) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C55/10*	Het aantal kleine elektriciteitsbesparende maatregelen (n.o. LED-lampen) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C55/11*	Het aantal grote(re) gasbesparende maatregelen (n.o. dakisolatie, vloerisolatie, spouwmuurisolatie etc.) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C55/12*	Het aantal grote(re) elektriciteitsbesparende maatregelen (n.o. vervangen koelkasten, wasmachines etc.) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C55/13*	Het aantal gegeven adressen met directe verlaging energieverbruik/energierekening tot gevolg *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C55/14*	Het aantal overige energierekening verlagende maatregelen *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C55/15*
			324	87	0	3	102	0	
BZK	C62	Specifieke uitkering aan gemeenten voor de bekostiging van de kwijtschelding van gemeentelijke belastingen van gedupeerden door de toeslagenaffaire	Gedeelde opbrengsten (jaar T) die voortkomen uit het kwijtschelden van gemeentelijke belastingen *Aard controle R* *Indicator: C62/03*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C62/04*					
			€ 0	Nee					
OCW	D8	Onderwijsachterstandenbeleid 2019-2022 (OAB) Gemeenten	Besteding (jaar T) aan voorzieningen voor voorschoolse educatie die voldoen aan de wettelijke kwaliteitseisen (conform artikel 159, eerste lid WPO) *Aard controle R* *Indicator: D8/01*	Besteding (jaar T) aan overige activiteiten (naast VVE) voor leerlingen met een grote achterstand in de Nederlandse taal (conform artikel 158 WPO) *Aard controle R* *Indicator: D8/02*	Besteding (jaar T) aan afspraken over voor- en vroegschoolse educatie met bevoegde gezagsorganen van scholen, houders van kindcentra en peuterspeelzalen (conform artikel 160 WPO) *Aard controle R* *Indicator: D8/03*	Correctie besteding (jaar T-1) *Aard controle R* *Indicator: D8/04*	Opgebouwde reserve ultimo (jaar T-1) *Aard controle R* *Indicator: D8/05*		
			€ 501 102	€ 18 800	€ 132 966	€ 0	€ 865 851		
			Hieronder per regel één gemeente(code) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen *Aard controle n.v.t.* *Indicator: D8/06*	Aan andere gemeenten (in jaar T) overgeboekte middelen (lasten) uit de specifieke uitkering onderwijsachterstandenbeleid Bedrag *Aard controle R* *Indicator: D8/07*	Hieronder per regel één gemeente(code) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen *Aard controle n.v.t.* *Indicator: D8/08*	Aan andere gemeenten (in jaar T) overgeboekte middelen (baten) uit de specifieke uitkering onderwijsachterstandenbeleid Bedrag *Aard controle R* *Indicator: D8/09*	In 2022 opgebouwde reserve om mee te nemen naar volgende vastjaar periode Bedrag *Aard controle R* *Indicator: D8/10*		
			1				€493 891		
			2						
			100						
OCW	D14	Regeling specifieke uitkering inhalen COVID-19 gerelateerde onderwijsvertragingen	Besteding (jaar T) maatregelen artikel 3, lid 2, a t/m e samen opgeteld *Aard controle R* *Indicator: D14/01*	Besteding (jaar T) voor tijdelijke extra huur van bestaande huisvesting indien deze extra huisvesting nodig is voor de uitvoering van maatregelen die scholen of gemeenten in het kader van het Nationaal Programma Onderwijs nemen *Aard controle R* *Indicator: D14/02*	Besteding (jaar T) voor ambtelijke capaciteit van de gemeente of inkoop van expertise voor de uitvoering van het Nationaal Programma Onderwijs *Aard controle R* *Indicator: D14/03*	Correctie besteding (jaar T-1) *Aard controle R* *Indicator: D14/04*	Opgebouwde reserve ultimo (jaar T-1) *Aard controle R* *Indicator: D14/05*		
			€ 339 616	€ 0	€ 0	€ 0	€ 711 449		
			Hieronder per regel één gemeente(code) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen *Aard controle n.v.t.* *Indicator: D14/06*	Aan andere gemeenten (in jaar T) overgeboekte middelen (lasten) uit de specifieke uitkering gemeenten i.h.v. het Nationaal Programma Onderwijs *Aard controle R* *Indicator: D14/07*	Hieronder per regel één gemeente(code) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen *Aard controle n.v.t.* *Indicator: D14/08*	Van andere gemeenten (in jaar T) overgeboekte middelen (baten) uit de specifieke uitkering gemeenten i.h.v. het Nationaal Programma Onderwijs *Aard controle R* *Indicator: D14/09*			
			1		GM0277,Gemeente Rozendaal	€ 0			
			2						
			10						
OCW	D19	Tijdelijke onderwijshuisvesting onderwijzers	Besteding ten laste van Rijksmiddelen (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: D19/01*	Cumulatieve besteding ten laste van Rijksmiddelen(t/m jaar T) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: D19/02*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: D19/03*				
			€ 0	€ 0	Nee				

Paraaf voor waarmerkingsdoeleinden behorende bij de controleverklaring d.d. 4 juli 2023:

IenW	E3	**Subsidieregeling sanering verkeerslawaai** **Subsidieregeling sanering verkeerslawaai** Provincies, gemeenten en gemeenschappelijke regelingen (Wgr)	Hieronder per regel één beschikkingsnummer en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie *Aard controle n v t* *Indicator: E3/01*	Besteding (jaar T) ten laste van Rijksmiddelen *Aard controle R* *Indicator: E3/02*	Overige bestedingen (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: E3/03*	Besteding (jaar T) door medewerk dat o b v art. 126 Wet geluidhinder ten laste van het Rijk komt *Aard controle R* *Indicator: E3/04*	Corrective over besteding (t/m jaar T) *Aard controle R* *Indicator: E3/05*	Kosten ProRail (jaar T) als bedoeld in artikel 25 lid 4 van deze regeling ten laste van Rijksmiddelen *Aard controle R* *Indicator: E3/06*
			1 IenM/BSK-2013/16978	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
			2					
			100					
			Hogere beschikkingsnummer *Aard controle n v t* *Indicator: E3/07*	Cumulatieve bestedingen ten laste van Rijksmiddelen (t/m jaar T) Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie *Aard controle n v t* *Indicator: E3/08*	Cumulatieve overige bestedingen (t/m jaar T) Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie *Aard controle n v t* *Indicator: E3/09*	Cumulatieve Kosten ProRail (t/m jaar T) als bedoeld in artikel 25 lid 4 van deze regeling ten laste van Rijksmiddelen Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie *Aard controle n v t* *Indicator: E3/10*	Corrective over bestedingkosten ProRail (t/m jaar T) *Aard controle R* *Indicator: E3/11*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n v t* *Indicator: E3/12*
			1 IenM/BSK-2013/16978	€ 2 065	€ 0	€ 0	€ 0	Nee
			2					
			100					
IenW	E44B	**Tijdelijke impulsregeling klimaatadaptatie 2021-2027 (SiSa tussen medeoverheden)**	Hieronder per regel één CBS(code) uit (jaar T) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor de medeoverheid invullen *Aard controle n v t* *Indicator: E44B/01*	Besteding (jaar T) ten laste van de verstrekker *Aard controle R* *Indicator: E44B/02*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) ten laste van de verstrekker *Aard controle n v t.* *Indicator: E44B/03*	Besteding ten laste van cofinanciering (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: E44B/04*	Besteding cofinanciering cumulatief (t/m jaar T) *Aard controle n v t* *Indicator: E44B/05*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n v t* *Indicator: E44B/06*
			1 030005 Provincie Gelderland	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	Nee
			2					
			10					
			Kopie CBS(code) *Aard controle n v t* *Indicator: E44B/07*	Maatregelnummer maatregel *Aard controle n v t* *Indicator: E44B/08*	Maatregel afgerond in (jaar T)? (Ja/Nee) - per maatregel *Aard controle n v t* *Indicator: E44B/09*			
			1 030005 Provincie Gelderland		Nee			
			2					
			10					
IenW	E84	**Regeling stimulering verkeersveiligheidsmaatregelen 2022-2023** Provincies en Gemeenten	Besteding (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: E84/01*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) *Aard controle n v t.* *Indicator: E84/02*	Cumulatieve eigen bijdrage en externe financiering (t/m jaar T) *Aard controle R* *Indicator: E84/03*	Project afgerond (alle maatregelen) in (jaar T) (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t* *Indicator: E84/04*		
			€ 0	€ 0	€ 0	Nee		
			Naam/nummer per maatregel *Aard controle n v t* *Indicator: E84/05*	Per maatregel, maatregel afgerond in (jaar T)? (Ja/Nee) *Aard controle n v t.* *Indicator: E84/06*	De hoeveelheid opgeleverde verkeersveiligheids-maatregelen per type maatregel (stuks, meters) *Aard controle n v t* *Indicator: E84/07*	Eventuele toelichting, mits noodzakelijk *Aard controle n v t* *Indicator: E84/08*		
			1	Nee	0			
			2					
			50					
SZW	G2	**Gebundeldo uitkering op grond van artikel 69 Participatiewet_gemeentedeel 2022** Alle gemeenten verantwoorden hier het gemeentedeel over (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van de Wgr	Besteding (jaar T) algemene bijstand Gemeente I 1 Participatiewet (PW) *Aard controle R* *Indicator: G2/01*	Baten (jaar T) algemene bijstand (exclusief Rijk) Gemeente I 1 Participatiewet (PW) *Aard controle R* *Indicator: G2/02*	Besteding (jaar T) IOAW Gemeente I 2 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers (IOAW) *Aard controle R* *Indicator: G2/03*	Baten (jaar T) IOAW (exclusief Rijk) Gemeente I 2 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers (IOAW) *Aard controle R* *Indicator: G2/03*	Besteding (jaar T) IOAZ Gemeente I 3 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen (IOAZ) *Aard controle R* *Indicator: G2/05*	Baten (jaar T) IOAZ (exclusief Rijk) Gemeente I 3 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen (IOAZ) *Aard controle R* *Indicator: G2/06*
			€ 12 969 041	€ 742 413	€ 525 923	€ 8 099	€ 69 511	€ 131
			Besteding (jaar T) Bbz 2004 levensonderhoud Gemeente I 4 Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (levensonderhoud) (Bbz 2004) *Aard controle R* *Indicator: G2/07*	Baten (jaar T) Bbz 2004 levensonderhoud Gemeente I 4 Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (levensonderhoud) (Bbz 2004) *Aard controle R* *Indicator: G2/08*	Baten (jaar T) WWIK (exclusief Rijk) Gemeente I 6 Wet werk en inkomen kunstenaars (WWIK) *Aard controle R* *Indicator: G2/09*	Besteding (jaar T) loonkostensubsidie o g v. art 10d Participatiewet Gemeente I 7 Participatiewet (PW) *Aard controle R* *Indicator: G2/10*	Baten (jaar T) loonkostensubsidie o g v. art 10d Participatiewet (excl. Rijk) Gemeente I 7 Participatiewet (PW) *Aard controle R* *Indicator: G2/11*	Gedeelde baten die voorhoeven uit kwijtscheiden schulden gebundelde uitkering Participatiewet in (jaar T) i v m kinderopvangtoeslagaffaire Gemeente Participatiewet (PW) *Aard controle R* *Indicator: G2/12*
			€ 180 409	€ 104 254	€ 0	€ 939 254	€ 0	
			Mutaties (dotaties en vrijval) inzake oninbare debiteuren als gevolg van kwijt te schelden schulden gebundelde uitkering Participatiewet (jaar T) i v m kinderopvangtoeslagaffaire Gemeente Participatiewet (PW) *Aard controle G2* *Indicator: G2/13*	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee) Ja *Aard controle n v t* *Indicator: G2/14*				
SZW	G3	**Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (uitsluitend kapitaalverstrekking) gemeentedeel 2022** **Besluit bijstandverlening zelfstandigen (Bbz) 2004** Alle gemeenten verantwoorden hier het gemeentedeel over (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van de Wgr.	Besteding (jaar T) kapitaalverstrekking Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G3/01*	Baten (jaar T) vanwege vanaf 1 januari 2020 verstrekt kapitaal (exclusief Rijk) Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G3/02*	Baten vanwege vóór 1 januari 2020 verstrekt kapitaal (exclusief Rijk) Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G3/03*	Besteding (jaar T) Bob Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G3/04*	Baten (jaar T) Bob (exclusief Rijk) Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G3/05*	Besteding (jaar T) onderzoekskosten artikel 52, eerste lid, onderdeel b, Bbz 2004 (Bob) Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G3/06*
			€ 15 000	€ 10 562	€ 1 325	€ 0	€ 0	
			Bbz vóór 2020 – levensonderhoud (exclusief BOB) Gedeelde baten die voorhoeven uit kwijtscheiden schulden levensonderhoud Bbz vi (jaar T) (exclusief BOB) i v m kinderopvangtoeslagaffaire Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G3/07*	Bbz vóór 2020 – kapitaalverstrekking (exclusief BOB) Gedeelde baten die voorhoeven uit kwijtscheiden van achterstallige betalingen kapitaalverstrekkingen Bbz in (jaar T) (exclusief BOB) i v m kinderopvangtoeslagaffaire Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G3/08*	Bbz vóór 2020 – levensonderhoud en kapitaalverstrekkingen (BOB) Gedeelde baten die voorhoeven uit kwijtscheiden schulden levensonderhoud Bbz en achterstallige betalingen kapitaalverstrekkingen BOB in (jaar T) i v m. kinderopvangtoeslagaffaire Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G3/09*	Bbz vanaf 2020 – kapitaalverstrekking Gedeelde baten die voorhoeven uit kwijtscheiden van achterstallige betalingen kapitaalverstrekkingen Bbz in (jaar T) i v m. kinderopvangtoeslagaffaire Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G3/10*	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee) Ja *Aard controle n v t.* *Indicator: G3/11*	

Paraaf voor waarmerkingsdoeleinden behorende bij de controleverklaring d.d. 4 juli 2023:

SZW	G8	Tijdelijke overbruggingsregeling zelfstandig ondernemers (Tozo)_gemeentedeel 2022 Alle gemeenten verantwoorden hier het gemeentedeel over Tozo (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van de Wgr	Welke regeling betreft het?	Besteding (jaar T) levensonderhoud Gemeente	Besteding (jaar T) kapitaalverstrekking Gemeente	Baten (jaar T) levensonderhoud Gemeente	Baten (jaar T) kapitaalverstrekking (aflossing) Gemeente	Baten (jaar T) kapitaalverstrekking (overig) Gemeente
				Aard controle n.v.t. Indicator_G4/01	Aard controle R Indicator_G4/02	Aard controle R Indicator_G4/03	Aard controle R Indicator_G4/04	Aard controle R Indicator_G4/05	Aard controle R Indicator_G4/06
			1 Tozo 1 (1 mrt tot 1 juni 2020)	€ 0	€ 0	€ 7 693	€ 24 822	€ 0	
			2 Tozo 2 (1 juni tot 1 oktober 2020)	€ 0	€ 0	€ 11 890	€ 15 036	€ 0	
			3 Tozo 3 (1 oktober 2020 tot 1 april 2021)	€ 54	€ 0	€ 0	€ 4 213	€ 0	
			4 Tozo 4 (geldend van 1 april 2021 tot 1 juli 2021)	€ 3 091	€ 0	€ 0	€ 317	€ 0	
			5 Tozo 5 (geldend van 1 juli tot 1 oktober 2021)	€ 4 357	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	
			6 Totaal	€ 7 502	€ 0	€ 14 583	€ 44 387	€ 0	
			Kopie regeling	Aantal beslisten levensonderhoud (jaar T) Gemeente	Aantal beslisten kapitaalverstrekking (jaar T) Gemeente	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee) Gemeente		
				Aard controle n.v.t. Indicator_G4/07	Aard controle R Indicator_G4/08	Aard controle R Indicator_G4/09	Aard controle n.v.t. Indicator_G4/10		
			1 Tozo 1 (1 mrt tot 1 juni 2020)	0	0	Ja			
			2 Tozo 2 (1 juni tot 1 oktober 2020)	0	0	Ja			
			3 Tozo 3 (1 oktober 2020 tot 1 april 2021)	0	0	Ja			
			4 Tozo 4 (geldend van 1 april 2021 tot 1 juli 2021)	0	0	Ja			
			5 Tozo 5 (geldend van 1 juli tot 1 oktober 2021)	0	0	Ja			
			6 Totaal	0	0				
			Kopie regeling	Besteding (jaar T) kapitaalverstrekking Tozo buitenland (gemeente Maastricht)	Baten (jaar T) kapitaalverstrekking Tozo buitenland (gemeente Maastricht), aflossing	Baten (jaar T) kapitaalverstrekking Tozo buitenland (gemeente Maastricht), overig	Uitvoeringskosten (jaar T) uitvoering Tozo buitenland (gemeente Maastricht)		
				Aard controle n.v.t. Indicator_G4/11	Aard controle R Indicator_G4/12	Aard controle R Indicator_G4/13	Aard controle R Indicator_G4/14	Aard controle R Indicator_G4/15	
			1 Tozo 1 (1 mrt tot 1 juni 2020)						
			2 Tozo 2 (1 juni tot 1 oktober 2020)						
			3 Tozo 3 (1 oktober 2020 tot 1 april 2021)						
			4 Tozo 4 (geldend van 1 april 2021 tot 1 juli 2021)						
			5 Tozo 5 (geldend van 1 juli tot 1 oktober 2021)						
			6 Totaal	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0		
			Kopie regeling	Levensonderhoud - Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtscheiden schulden levensonderhoud Tozo in jaar T i.v.m. kinderopvangtoeslagaffaire Gemeente	Levensonderhoud- Mutaties (debiteuren en einde) voorziening dubieuze debiteuren (jaar T) als gevolg van kwijt te schelden schulden levensonderhoud Tozo i.v.m. kinderopvangtoeslagaffaire Gemeente	Kapitaalverstrekkingen - Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtscheiden van achterstallige betalingen op kapitaalverstrekkingen Tozo in jaar T i.v.m. kinderopvangtoeslagaffaire Gemeente			
				Aard controle n.v.t. Indicator_G4/16	Aard controle R Indicator_G4/17	Aard controle 02 Indicator_G4/18	Aard controle R Indicator_G4/19		
			1 Tozo 1 (1 mrt tot 1 juni 2020)						
			2 Tozo 2 (1 juni tot 1 oktober 2020)						
			3 Tozo 3 (1 oktober 2020 tot 1 april 2021)						
			4 Tozo 4 (geldend van 1 april 2021 tot 1 juli 2021)						
			5 Tozo 5 (geldend van 1 juli tot 1 oktober 2021)						
			6 Totaal	0	0	0			
SZW	G10	Wet inburgering 2021_ gemeentedeel 2022 Alle gemeenten verantwoorden hier het gemeentedeel over Wet inburgering 2021 (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van de Wgr	Besteding (jaar T) Gemeente	Baten (jaar T) Gemeente	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee) Gemeente				
			Aard controle R Indicator_G10/01	Aard controle R Indicator_G10/02	Aard controle n.v.t. Indicator_G10/03				
			€ 126 796	€ 271 383	Ja				
SZW	G12	Kwijtschelden publieke schulden SZW domein hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire_ gemeentedeel Alle gemeenten verantwoorden hier het gemeentedeel (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van de Wgr	Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtscheiden schulden (bijzondere bijstand en (jaar T) Gemeente	Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtscheiden schulden Wet inburgering van 13 september 2012 in (jaar T) Gemeente	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee) Gemeente				
			Aard controle R Indicator_G12/01	Aard controle R Indicator_G12/02	Aard controle n.v.t. Indicator_G12/04				
			€ 2 704	€ 0	Ja				
SZW	G13	Onderwijsroute 2022_ deel gemeente Alle gemeenten verantwoorden hier het gemeentedeel (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van de Wgr	Bestedingen onderwijsroute (jaar T) Gemeente	Baten onderwijsroute (jaar T) Gemeente	Bestedingen overige voorzieningen (jaar T) Gemeente	Baten overige voorzieningen (jaar T) Gemeente	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee)		
			Aard controle R Indicator_G13/01	Aard controle R Indicator_G13/02	Aard controle R Indicator_G13/03	Aard controle R Indicator_G13/04	Aard controle n.v.t. Indicator_G13/05		
			€ 20 507	€ 37 360	€ 0	€ 0	Ja		
VWS	H8	Regeling specifieke uitkering stimulering sport Gemeenten	Ontvangen Rijksbijdrage (jaar T) Aard controle R Indicator_H4/01	Totale werkelijke berekende subsidie Aard controle n.v.t. Indicator_H4/02					
			€ 236 454	€ 1 484 933					
			Activiteiten	Totale werkelijke berekende subsidie per project (jaar T)	Werkelijke besteding voor de activiteiten inclusief btw x 17,5% (jaar T) Onroerende zaken	Werkelijke besteding voor de activiteiten inclusief btw x 17,5% (jaar T) roerende zaken	Werkelijke besteding voor de activiteiten inclusief btw x 17,5% (jaar T) overige kosten	Toelichting - Verplicht als het een activiteit betreft welke NIET in de toelichting meegenomen is	
				Aard controle n.v.t. Indicator_H4/03	Aard controle R Indicator_H4/04	Aard controle R Indicator_H4/05	Aard controle R Indicator_H4/06	Aard controle R Indicator_H4/07	Aard controle n.v.t. Indicator_H4/08
			1 Onroerende en roerende zaken sportbeoefening en sportstimulering	€ 1 484 933	€ 7 767	€ 1 169 662	€ 310 504		
			2						
			100						
VWS	H8	Regeling Sportakkoord 2020-2022	Beschikkingsnummer Aard controle n.v.t. Indicator_H8/01	Totaal bedrag volgens beschikking Aard controle n.v.t. Indicator_H8/02	Besteding aanstellen sportformateur (jaar T) Gerealiseerd Aard controle R Indicator_H8/03	Besteding uitvoering sportakkoord (jaar T) Gerealiseerd Aard controle R Indicator_H8/04	Cumulatieve besteding aanstellen sportformateur (t/m jaar T) Gerealiseerd Aard controle n.v.t. Indicator_H8/05	Cumulatieve besteding uitvoering sportakkoord (t/m jaar T) Gerealiseerd Aard controle n.v.t. Indicator_H8/06	
			1 104252	€ 56 575	€ 0	€ 152 805	€ 16 787	€ 186 770	
			2						
			3						
			4						
			Kopie beschikkingsnummer Aard controle n.v.t. Indicator_H8/07	Eindverantwoording (Ja/Nee) Aard controle n.v.t. Indicator_H8/08					
			1 104252	Nee					
			2						
			3						
			4						

Paraaf voor waarmerkingsdoeleinden behorende bij de controleverklaring d.d. 4 juli 2023:

VWS	H12	**Regeling specifieke uitkering lokale preventieakkoorden of preventieaanpakken**	Besteding (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: H12/01*	Is voldaan aan de uitvoering van het lokale preventieakkoord of aanpak? (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H12/02*	Eindverantwoording? (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H12/03*			
			€ 28 956	Ja	Nee			
VWS	H21	**Specifieke uitkering cliëntondersteuning**	Gerealiseerde activiteit Inzet projectleiding en/of Onderzoek lokale versterking functie (in jaar T) (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H21/01*	Toelichting - indien bij H21/01 indicator Nee is ingevuld is een toelichting verplicht *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H21/02*	Besteding (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: H21/03*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) *Aard controle R* *Indicator: H21/04*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H21/05*	
			Ja	[illegible]	€ 17 550	€ 17 550	Nee	
VWS	H25	**Regeling Specifieke uitkering ijsbanen en zwembaden (ronde 3)**	Beschikkingsnummer / kenmerk *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H25/01*	Ontvangen Rijksbijdrage (Jaar T) *Automatisch berekend* *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H25/02*	Totale definitieve exploitatietekort *Automatisch berekend* *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H25/03*	Totale cumulatieve besteding *Automatisch berekend* *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H25/04*	Eindverantwoording *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H25/05*	
		1	*SPUKIJZ-22064*	-€ 23 293	€ 23 293	€ 23 293	Ja	
			Naam locatie *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H25/06*	Betreft periode Nov + dec 2021 of Jan 2022? *Aard controle R* *Indicator: H25/07*	Totale toezegging per locatie *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H25/08*	Hoogte definitief exploitatietekort per locatie *Aard controle R* *Indicator: H25/09*	Besteding per locatie *Aard controle R* *Indicator: H25/10*	Cumulatieve besteding per locatie (t/m jaar T) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H25/11*
		1	*Bijpenbad*	*Nov + dec 2021*	€ 13 794	€ 13 794	€ 13 794	€ 13 794
		2	*Bijpenbad*	*jan-22*	€ 9 499	€ 9 499	€ 9 499	€ 9 499
		50						

Paraaf voor waarmerkingsdoeleinden behorende
bij de controleverklaring d.d. 4 juli 2023:

Kerngegevens

Kerngegevens			
Categorie	**Aspect**	**31-12-2021**	**31-12-2022**
Sociale structuur			
Inwoners	0-4 jaar	1.763	1.738
	5-19 jaar	6.548	6.512
	20-64 jaar	23.554	23.623
	> 65 jaar	11.607	11.714
	Totaal	43.472	43.587
Uitkeringsgerechtigden	WWB < 65 jaar	865	847
	IOAW	42	34
	IOAZ	4	4
	Bbz	12	3
Fysieke structuur			
Oppervlakte	Land (in ha)	8.173	8.167
	Binnenwater (in ha)	266	268
	Openbaar groen (in ha)	157	159,5
	Wegen: asfalt (in m)	1.119.123	1.130.018
	Elementen (in m)	1.321.350	1.354.545
Lengte	Riolering (in km)	243	244
Aantal	Woningen	21.287	21.327
	Lantaarnpalen	7.048	7.103
	Bomen	13.265	13.981
	Speelplaatsen	80	96
	Speeltoestellen	424	435
Voorzieningen: aantallen op teldatum 1-10-2022			
Openbaar basisonderwijs	Aantal scholen	10	10
	Aantal leerlingen	1.499	1.496
Bijzonder basisonderwijs	Aantal scholen	10	10
	Aantal leerlingen	1.649	1.610
Voortgezet onderwijs	Aantal scholen	3	3
	Aantal leerlingen	2.498	2.483

Sustainable Development Goals (SDG)

Deze bijlage bevat een beschrijving van de zogenaamde SDG als onderdeel van de Global Goals waaraan de verschillende thema's in de begroting bijdragen.

	Global Goal (sub)doelen
1.1	Tegen 2030 extreme armoede uitroeien voor alle mensen wereldwijd, die met minder dan $1,25 per dag moeten rondkomen.
1.2	Tegen 2030 het aandeel mannen, vrouwen en kinderen van alle leeftijden die volgens de nationale definities in armoede leven in al haar dimensies, minstens tot de helft terugbrengen.
1.3	Nationaal toepasbare sociale beschermingssystemen en maatregelen implementeren voor iedereen, met inbegrip van sociale beschermingsvloeren, en tegen 2030 een aanzienlijke dekkingsgraad realiseren van de armen en de kwetsbaren.
1.4	Er tegen 2030 voor zorgen dat alle mannen en vrouwen, in het bijzonder de armen en de kwetsbaren, gelijke rechten hebben op economische middelen, alsook toegang tot basisdiensten, eigenaarschap en controle over land en andere vormen van eigendom, nalatenschap, natuurlijke hulpbronnen, gepaste nieuwe technologie en financiële diensten, met inbegrip van microfinanciering.
1.5	Tegen 2030 de weerbaarheid opbouwen van de armen en van zij die zich in kwetsbare situaties bevinden en hun blootstelling aan en kwetsbaarheid voor met klimaat-gerelateerde extreme gebeurtenissen en andere economische, sociale en ecologische schokken en rampen beperken.
1.a	Zorgen voor een aanzienlijke mobilisatie van middelen afkomstig uit verschillende bronnen, ook via versterkte ontwikkelingssamenwerking, om adequate en voorspelbare middelen te voorzien voor ontwikkelingslanden, in het bijzonder de minst ontwikkelde landen, om programma's en beleidslijnen te implementeren die een einde moeten maken aan armoede in al haar vormen.
1.b	Solide beleidskaders creëren op nationaal, regionaal en internationaal niveau, die zijn gebaseerd op ontwikkelingsstrategieën ten gunste van de armen en het genderbeleid, om de versnelde investering te ondersteunen in acties die gericht zijn op het uitroeien van de armoede.

	Global Goal (sub)doelen
2.1	Tegen 2030 een einde maken aan honger en voor iedereen, in het bijzonder de armen en de mensen die leven in kwetsbare situaties, met inbegrip van kinderen, toegang garanderen tot veilig, voedzaam en voldoende voedsel en dit het hele jaar lang.
2.2	Tegen 2030 een einde maken aan alle vormen van malnutritie, waarbij ook tegen 2025 voldaan moet kunnen worden aan de internationaal overeengekomen doelstellingen met betrekking tot groeiachterstand en ondergewicht bij kinderen onder de 5 jaar; en eveneens tegemoetkomen aan de voedingsbehoeften van adolescente meisjes, zwangere vrouwen, vrouwen die borstvoeding geven en oudere personen.
2.3	Tegen 2030 de landbouwproductiviteit en de inkomens verdubbelen voor kleinschalige voedselproducenten, in het bijzonder vrouwen, inheemse bevolkingen, familieboeren, veefokkers en vissers, onder meer door een veilige en

	gelijke toegang tot land, andere productieve hulpbronnen en inputs, kennis, financiële diensten, markten en opportuniteiten die toegevoegde waarde bieden en ook buiten de landbouw tewerkstelling genereren.
2.4	Tegen 2030 duurzame voedselproductiesystemen garanderen en veerkrachtige landbouwpraktijken implementeren die de productiviteit en de productie kunnen verhogen, die helpen bij het in stand houden van ecosystemen, die de aanpassingscapaciteit verhogen in de strijd tegen klimaatverandering, extreme weersomstandigheden, droogte, overstromingen en andere rampen en die op een progressieve manier de kwaliteit van het land en de bodem verbeteren.
2.5	Tegen 2020 de genetische diversiteit in stand houden van zaden, cultuurgewassen en gefokte en gedomesticeerde dieren en hun in het wild levende verwanten, ook aan de hand van zaad- en plantenbanken die op een degelijke manier beheerd en gediversifieerd worden op nationaal, regionaal en internationaal niveau; en de toegang bevorderen tot het eerlijk en billijk delen van voordelen afkomstig van het gebruik van genetische hulpbronnen en daaraan gekoppelde traditionele kennis, zoals internationaal overeengekomen.
2.a	Verhogen van de investeringen, door versterkte internationale samenwerking, in landelijke infrastructuur, landbouwkundig onderzoek en uitgebreide diensten, technologische ontwikkeling en genetische databanken voor planten en vee om de landbouwkundige productiecapaciteit in ontwikkelingslanden, in het bijzonder in de minst ontwikkelde landen, te versterken.
2.b	Corrigeren en voorkomen van handelsbeperkingen en scheefgegroeide situaties op de wereldlandbouwmarkten, door onder andere tegelijk alle vormen van landbouwexportsubsidies en alle exportmaatregelen met een gelijkaardig effect af te schaffen, in overeenstemming met het mandaat van de Ontwikkelingsronde in Doha.
2.c	Maatregelen aannemen die de correcte werking moeten garanderen van de voedselgrondstoffenmarkten en hun afgeleiden en een snelle toegang tot marktinformatie bevorderen, met inbegrip van informatie over voedselreserves, om de extreme volatiliteit van de voedselprijzen te helpen beperken.

	Global Goal (sub)doelen
3.1	Tegen 2030 de globale moedersterfte terugdringen tot minder dan 70 per 100.000 levendgeborenen.
3.2	Tegen 2030 een einde maken aan vermijdbare overlijdens van pasgeborenen en kinderen onder de 5 jaar, waarbij alle landen er moeten naar streven om het sterftecijfer van baby's minstens tot 12 per 1000 levendgeborenen te beperken alsook het sterftecijfer van kinderen jonger dan 5 jaar eveneens in te perken tot maximum 25 per 1000 levendgeborenen.
3.3	Tegen 2030 een einde maken aan epidemieën zoals aids, tuberculose, malaria en verwaarloosde tropische ziekten, alsook hepatitis, door water overgebrachte ziekten en andere overdraagbare ziekten bestrijden.
3.4	Tegen 2030 de vroegtijdige sterfte gelinkt aan niet-overdraagbare ziekten met een derde inperken via preventie en behandeling, en mentale gezondheid en welzijn bevorderen.
3.5	3.5 De preventie en behandeling versterken van misbruik van verslavende middelen, met inbegrip van drugsgebruik en het schadelijk gebruik van alcohol.
3.6	Tegen 2020 het aantal doden en gewonden in het verkeer wereldwijd halveren.
3.7	Tegen 2030 universele toegang tot seksuele en reproductieve gezondheidszorgdiensten garanderen, met inbegrip van diensten voor

	gezinsplanning, informatie en opvoeding, en voor de integratie van reproductieve gezondheid in nationale strategieën en programma's
3.8	Zorgen voor een universele ziekteverzekering, met inbegrip van de bescherming tegen financiële risico's, toegang tot kwaliteitsvolle essentiële gezondheidszorgdiensten en toegang tot de veilige, doeltreffende, kwaliteitsvolle en betaalbare essentiële geneesmiddelen en vaccins voor iedereen
3.9	Tegen 2030 in aanzienlijke mate het aantal sterfgevallen en ziekten verminderen als gevolg van gevaarlijke chemicaliën en de vervuiling en besmetting van lucht, water en bodem.
3.a	Waar nodig de implementatie van de kaderovereenkomst van de Wereldgezondheidsorganisatie over tabakscontrole versterken.
3.b	Het onderzoek en de ontwikkeling ondersteunen van vaccins en geneesmiddelen voor overdraagbare en niet-overdraagbare ziekten voor de overdraagbare en de niet-overdraagbare ziekten die in hoofdzaak ontwikkelingslanden treffen, toegang verschaffen tot betaalbare essentiële geneesmiddelen en vaccins, volgens de richtlijnen van de Verklaring van Doha aangaande het TRIPS-akkoord en Volksgezondheid. De Verklaring bevestigt het recht van ontwikkelingslanden om ten volle gebruik te maken van de bepalingen van de Overeenkomst aangaande de Handelsaspecten van de Intellectuele Eigendom (TRAIPR) die ruimte laat voor de bescherming van de volksgezondheid; en, in het bijzonder, het verschaffen van toegang tot geneesmiddelen voor iedereen.
3.c	De financiering van de gezondheidszorg aanzienlijk opvoeren, net als de aanwerving, de ontwikkeling, de opleiding en het lange tijd in dienst houden van gezondheidswerkers in ontwikkelingslanden, in het bijzonder in de minst ontwikkelde landen en de kleine eilandstaten.
3.d	De capaciteit van alle landen versterken, in het bijzonder die van de ontwikkelingslanden, met betrekking tot systemen voor vroegtijdige waarschuwing, risicovermindering en het beheer van nationale en globale gezondheidsrisico's.

	Global Goal (sub)doelen
4.1	Er tegen 2030 voor zorgen dat alle meisjes en jongens op een vrije, billijke en kwalitatief hoogstaande manier lager en middelbaar onderwijs kunnen afwerken, wat moet kunnen leiden tot relevante en doeltreffende leerresultaten.
4.2	Er tegen 2030 voor zorgen dat alle meisjes en jongens in hun vroege kindertijd toegang hebben tot een kwalitatieve ontwikkeling, zorg en opvoeding voorafgaand aan de lagere school zodat ze klaar zijn voor het basisonderwijs.
4.3	Tegen 2030 gelijke toegang garanderen voor alle vrouwen en mannen tot betaalbaar en kwaliteitsvol technisch, beroeps- en hoger onderwijs, met inbegrip van de universiteit.
4.4	Tegen 2030 het aantal jongeren en volwassenen met relevante vaardigheden, met inbegrip van technische en beroepsvaardigheden, voor tewerkstelling, degelijke jobs en ondernemerschap aanzienlijk opdrijven.
4.5	Tegen 2030 genderongelijkheden wegwerken in het onderwijs en zorgen voor gelijke toegang tot alle niveaus inzake onderwijs en beroepsopleiding voor de kwetsbaren, met inbegrip van mensen met een handicap, inheemse bevolkingen en kinderen in kwetsbare situaties.
4.6	Er tegen 2030 voor zorgen dat alle jongeren en een groot aantal volwassenen, zowel mannen als vrouwen, geletterd en rekenvaardig zijn.

4.7	Er tegen 2030 voor zorgen dat alle leerlingen kennis en vaardigheden verwerven die nodig zijn om duurzame ontwikkeling te bevorderen, onder andere via vorming omtrent duurzame ontwikkeling en duurzame levenswijzen, mensenrechten, gendergelijkheid, de bevordering van een cultuur van vrede en geweldloosheid, wereldburgerschap en de waardering van culturele diversiteit en van de bijdrage van de cultuur tot de duurzame ontwikkeling.
4.a	Bouwen en verbeteren van onderwijsfaciliteiten die aandacht hebben voor kinderen, mensen met een beperking en gendergelijkheid en die een veilige, geweldloze, inclusieve en doeltreffende leeromgeving bieden voor iedereen.
4.b	Tegen 2020 het aantal studiebeurzen wereldwijd en substantieel verhogen dat beschikbaar is voor ontwikkelingslanden, in het bijzonder de minst ontwikkelde landen, de kleine eilandstaten en de Afrikaanse landen, voor toegang tot het hoger onderwijs, met inbegrip van beroepsopleiding en programma's omtrent informatie en communicatietechnologie, techniek, ingenieurswezen en wetenschappen, in ontwikkelde landen en andere ontwikkelingslanden.
4.c	Tegen 2030 op aanzienlijke wijze de toevloed verhogen van gekwalificeerde leraren, ook via internationale samenwerking voor lerarenopleidingen in ontwikkelingslanden, in het bijzonder in de minst ontwikkelde landen en de kleine eilandstaten.

	Global Goal (sub)doelen
5.1	Een einde maken aan alle vormen van discriminatie jegens vrouwen en meisjes, overal.
5.2	Alle vormen van geweld tegen vrouwen en meisjes in de openbare en de privésfeer uitroeien, ook inzake vrouwenhandel en seksuele en andere soorten uitbuiting.
5.3	Uit de wereld helpen van alle schadelijke praktijken, zoals kind-, vroege en gedwongen huwelijken en vrouwelijke genitale verminking.
5.4	Erkennen en naar waarde schatten van onbetaalde zorg en thuiswerk door het voorzien van openbare diensten, infrastructuur en een sociaal beschermingsbeleid en door de bevordering van gedeelde verantwoordelijkheden binnen het gezin en de familie, zoals dat nationaal van toepassing is.
5.5	Verzekeren van de volledige en doeltreffende deelname van vrouwen en voor gelijke kansen inzake leiderschap op alle niveaus van de besluitvorming in het politieke, economische en openbare leven.
5.6	Verzekeren van universele toegang tot seksuele en reproductieve gezondheidszorg en reproductieve rechten zoals overeengekomen in het kader van het Actieprogramma van de Internationale Conferentie over Bevolking en Ontwikkeling en het Peking-Actieplatform en de slotdocumenten van hun desbetreffende conferenties.

	Global Goal (sub)doelen
6.1	Tegen 2030 komen tot een universele en gelijke toegang tot veilig en betaalbaar drinkwater voor iedereen.
6.2	Tegen 2030 komen tot toegang tot gepaste en degelijke sanitaire voorzieningen en hygiëne voor iedereen en een einde maken aan openbare ontlasting, waarbij speciale aandacht wordt besteed aan de behoeften van vrouwen en meisjes en mensen in kwetsbare situaties.
6.3	Tegen 2030 de waterkwaliteit verbeteren door verontreiniging te beperken, de lozing van gevaarlijke chemicaliën en materialen een halt toe te roepen en de uitstoot

	ervan tot een minimum te beperken waarbij ook het aandeel van onbehandeld afvalwater wordt gehalveerd en recyclage en veilige hergebruik wereldwijd aanzienlijk worden verhoogd.
6.4	Tegen 2030 in aanzienlijke mate de efficiëntie van het watergebruik verhogen in alle sectoren en het duurzaam winnen en verschaffen van zoetwater garanderen om een antwoord te bieden op de waterschaarste en om het aantal mensen dat af te rekenen heeft met waterschaarste, aanzienlijk te verminderen.
6.5	Tegen 2030 het geïntegreerde beheer van de waterhulpbronnen implementeren op alle niveaus, ook via gerichte grensoverschrijdende samenwerking.
6.6	Tegen 2020 de op water gebaseerde ecosystemen beschermen en herstellen, met inbegrip van bergen, bossen, moerassen, rivieren, grondwaterlagen en meren.
6.a	Tegen 2030 de internationale samenwerking en de capaciteitsopbouwende ondersteuning uitbreiden voor de ontwikkelingslanden voor activiteiten die betrekking hebben op water en sanitaire voorzieningen en programma's, met inbegrip van technologieën voor waterwinning, ontzilting, waterefficiëntie, afvalwaterzuivering, recyclage en hergebruik.
6.b	De deelname versterken en ondersteunen van plaatselijke gemeenschappen bij de verbetering van het waterbeheer en van de sanitaire voorzieningen.

	Global Goal (sub)doelen
7.1	Tegen 2030 universele toegang tot betaalbare, betrouwbare en moderne energie-diensten garanderen.
7.2	Tegen 2030 in aanzienlijke mate het aandeel hernieuwbare energie in de globale energiemix verhogen.
7.3	Tegen 2030 de globale snelheid van verbetering in energie-efficiëntie verdubbelen.
7.a	Tegen 2030 de internationale samenwerking verhogen om toegang te vergemakkelijken tot onderzoek en technologie inzake schone energie, met inbegrip van de hernieuwbare energie, de energiedoeltreffendheid en de geavanceerde en schonere fossiele brandstoffentechnologie, en de investering promoten in energie-infrastructuur en schone energietechnologie.
7.b	7.b Tegen 2030 de infrastructuur uitbreiden en de technologie upgraden om moderne en duurzame energiediensten te kunnen aanbieden aan alle ontwikkelingslanden, in het bijzonder de minst ontwikkelde landen, de kleine eilandstaten en door land ingesloten ontwikkelingslanden, in overeenstemming met hun respectieve steunprogramma's.

	Global Goal (sub)doelen
8.1	De economische groei per capita in stand houden in overeenstemming met de nationale omstandigheden en, in het bijzonder, minstens 7% aangroei van het bruto binnenlands product per jaar in de minst ontwikkelde landen.
8.2	Tot meer economische productiviteit komen door diversificatie, technologische modernisatie en innovatie, ook door de klemtoon te leggen op sectoren met hoge toegevoegde waarde en arbeidsintensieve sectoren.
8.3	Bevorderen van op ontwikkeling toegespitste beleidslijnen die productieve activiteiten ondersteunen, alsook de creatie van waardige jobs, ondernemerschap, creativiteit en innovatie, en de formalisering en de groei aanmoedigen van micro-, kleine en middelgrote ondernemingen, ook via toegang tot financiële diensten.

8.4	Tegen 2030 geleidelijk aan de wereldwijde efficiëntie, productie en consumptie van hulpbronnen verbeteren en streven naar de ontkoppeling van economische groei en achteruitgang van het milieu, volgens het 10-jarig Programmakader voor Duurzame Consumptie en Productie, waarbij de ontwikkelde landen de leiding nemen.
8.5	Tegen 2030 komen tot een volledige en productieve tewerkstelling en waardig werk voor alle vrouwen en mannen, ook voor jonge mensen en personen met een handicap, alsook een gelijk loon voor werk van gelijke waarde.
8.6	Tegen 2020 het aandeel aanzienlijk terugschroeven van jongeren die niet aan het werk zijn, geen onderwijs volgen en niet met een opleiding bezig zijn.
8.7	Onmiddellijke en effectieve maatregelen nemen om gedwongen arbeid uit de wereld te helpen, een einde te maken aan moderne slavernij en mensensmokkel en het verbod en de afschaffing van de ergste vormen van kinderarbeid veiligstellen, met inbegrip van het rekruteren en inzetten van kindsoldaten, en tegen 2025 een einde stellen aan kinderarbeid in al haar vormen.
8.8	De arbeidsrechten beschermen en veilige en gezonde werkomgevingen bevorderen voor alle werknemers, met inbegrip van migrantenarbeiders, in het bijzonder vrouwelijke migranten, en zij die zich in precaire werkomstandigheden bevinden.
8.9	Tegen 2030 beleidslijnen uitwerken en implementeren ter ondersteuning van het duurzaam toerisme dat jobs creëert en plaatselijke cultuur en producten bevordert.
8.10	Versterken van de mogelijkheden van de plaatselijke financiële instellingen om toegang tot het bankwezen, de verzekeringen en financiële diensten voor allen aan te moedigen.
8.a	Verhogen van de Aid for Trade voor ontwikkelingslanden, in het bijzonder de minst ontwikkelde landen, ook via het verbeterde geïntegreerde kader voor handelsgerelateerde bijstand aan de minst ontwikkelde landen.
8.b	Tegen 2020 een globale strategie voor jongerentewerkstelling ontwikkelen en die operationeel maken en het Globale Jobspact van de Internationale Arbeidsorganisatie implementeren.

	Global Goal (sub)doelen
9.1	Ontwikkelen van kwalitatieve, betrouwbare, duurzame en veerkrachtige infrastructuur, met inbegrip van regionale en grensoverschrijdende infrastructuur, ter ondersteuning van de economische ontwikkeling en het menselijk welzijn, met klemtoon op een betaalbare en billijke toegang voor iedereen.
9.2	Bevorderen van inclusieve en duurzame industrialisering en, tegen 2030, het aandeel in de werkgelegenheid en het bruto binnenlands product van de industrie aanzienlijk doen toenemen, in overeenstemming met de nationale omstandigheden, en dat aandeel verdubbelen in de minst ontwikkelde landen.
9.3	De toegang vergroten van kleinschalige industriële en andere ondernemingen, in het bijzonder in de ontwikkelingslanden, tot financiële diensten, inclusief betaalbare kredietverlening, alsook hun integratie in waarde-ketens en markten.
9.4	Tegen 2030 de infrastructuur moderniseren en industrieën aanpassen om hen duurzaam te maken, waarbij de focus ligt op een grotere doeltreffendheid bij het gebruik van hulpbronnen en van schonere en milieuvriendelijke technologieën en industriële processen, waarbij alle landen de nodige actie ondernemen volgens hun eigen respectieve mogelijkheden.
9.5	Verbeteren van het wetenschappelijk onderzoek, moderniseren van de technologische capaciteiten van industriesectoren in alle landen, in het bijzonder in ontwikkelingslanden, waarbij ook tegen 2030 innovatie wordt aangemoedigd en op aanzienlijke wijze het aantal onderzoeks- en ontwikkelingswerkers per miljoen inwoners wordt verhoogd en waarbij ook meer wordt uitgegeven aan publiek en privaat onderzoek en ontwikkeling.

9.a	De duurzame en veerkrachtige ontwikkeling van infrastructuur mogelijk maken in ontwikkelingslanden aan de hand van extra financiële, technologische en technische steun aan Afrikaanse landen, de minst ontwikkelde landen, de door land ingesloten ontwikkelingslanden en de kleine eilandstaten.
9.b	Ondersteunen van de binnenlandse technologische ontwikkeling, onderzoek en innovatie in ontwikkelingslanden, ook door een gunstig beleidsklimaat te garanderen voor, onder andere, industriële diversificatie en waarde-toevoeging aan handelsproducten.
9.c	In aanzienlijke mate de toegang verhogen tot informatie- en communicatietechnologie en streven naar het verschaffen van universele en betaalbare toegang tot internet in de minst ontwikkelde landen tegen 2020.

	Global Goal (sub)doelen
10.1	Tegen 2030 geleidelijk tot een inkomenstoename van de onderste 40% van de bevolking komen tegen een ritme dat hoger ligt dan het nationale gemiddelde, en die toename ook in stand houden.
10.2	Tegen 2030 de sociale, economische en politieke inclusie van iedereen mogelijk maken en bevorderen, ongeacht leeftijd, geslacht, handicap, ras, etniciteit, herkomst, godsdienst of economische of andere status.
10.3	Gelijke kansen verzekeren en ongelijkheden wegwerken, ook door het afvoeren van discriminerende wetten, beleidslijnen en praktijken en door het bevorderen van de geschikte wetgeving, beleidslijnen en acties in dit opzicht.
10.4	Beleid voeren dat geleidelijk tot een grotere gelijkheid leidt, in het bijzonder inzake fiscaliteit, lonen en sociale bescherming.
10.5	De regulering en monitoring verbeteren van de globale financiële markten en instellingen en de implementatie versterken van dergelijke reguleringen.
10.6	Een verbeterde vertegenwoordiging verzekeren en een beter gehoor geven aan de ontwikkelingslanden bij de besluitvorming in mondiale, internationale economische en financiële instellingen om te komen tot meer doeltreffende, geloofwaardige, verantwoordelijke en legitieme instellingen.
10.7	Een ordelijke, veilige, regelmatige en verantwoordelijke migratie en mobiliteit van mensen mogelijk maken, ook via de implementatie van geplande en degelijk beheerde migratiebeleidslijnen.
10.a	Het beginsel implementeren van speciale en gedifferentieerde behandeling voor ontwikkelingslanden, in het bijzonder de minst ontwikkelde landen, in overeenstemming met de overeenkomsten van de Wereldhandelsorganisatie.
10.b	Officiële ontwikkelingsbijstand en financiële stromen aanmoedigen, met inbegrip van directe buitenlandse investeringen, voor staten waar de behoefte het grootst is, in het bijzonder in de minst ontwikkelde landen, de Afrikaanse landen, de kleine eilandstaten en de door land ingesloten ontwikkelingslanden, in overeenstemming met hun nationale plannen en programma's.
10.c	Tegen 2030 de transactiekosten van overschrijvingen van migranten reduceren tot minder dan 3% en transfer vanuit landen met kosten hoger dan 5% elimineren.

	Global Goal (sub)doelen
11.1	Tegen 2030 voor iedereen toegang voorzien tot adequate, veilige en betaalbare huisvesting en basisdiensten, en sloppenwijken verbeteren.

11.2	Tegen 2030 toegang bieden tot veilige, betaalbare, toegankelijke en duurzame vervoerssystemen voor iedereen, verbetering van de verkeersveiligheid, met name door uitbreiding van het openbaar vervoer, met speciale aandacht voor de behoeften van mensen in kwetsbare situaties, vrouwen, kinderen, personen met handicaps en ouderen
11.3	Tegen 2030 inclusieve en duurzame stadsontwikkeling en capaciteit opbouwen voor participatieve, geïntegreerde en duurzame planning en beheer van menselijke nederzettingen in alle landen.
11.4	De inspanningen verhogen om het culturele en natuurlijke erfgoed van de wereld te beschermen en veilig te stellen.
11.5	Tegen 2030 het aantal doden en getroffenen aanzienlijk verminderen en in aanzienlijke mate de rechtstreekse economische impact op het bruto binnenlands product terugschroeven dat veroorzaakt wordt door rampen, met inbegrip van rampen die met water verband houden, waarbij de klemtoon ligt op het beschermen van de armen en van mensen in kwetsbare situaties.
11.6	Tegen 2030 de nadelige milieu-impact van steden per capita reduceren, ook door bijzondere aandacht te besteden aan de luchtkwaliteit en aan het gemeentelijk en ander afvalbeheer.
11.7	Tegen 2030 universele toegang voorzien tot veilige, inclusieve en toegankelijke, groene en openbare ruimtes, in het bijzonder voor vrouwen en kinderen, ouderen en personen met een handicap.
11.a	Positieve economische, sociale en ecologische verbanden ondersteunen tussen stedelijke, voorstedelijke en landelijke gebieden door de nationale en regionale ontwikkelingsplanning te versterken.
11.b	Tegen 2020 het aantal steden en menselijke nederzettingen aanzienlijk verhogen die geïntegreerde beleidslijnen en plannen goedkeuren en implementeren inzake inclusie, doeltreffendheid van hulpbronnengebruik, mitigatie en adaptatie aan klimaatverandering, weerbaarheid tegen rampen, en in overeenstemming met het kader van Sendai voor rampen-risicovermindering 2015-2030 een holistisch ramprisicobeheer ontwikkelen en implementeren op alle niveaus.
11.c	De minst ontwikkelde landen steunen, ook via financiële en technische bijstand, in het opbouwen van duurzame en veerkrachtige gebouwen waarbij gebruik wordt gemaakt van lokale materialen.

	Global Goal (sub)doelen
12.1	Het 10-jarig Programmakader inzake Duurzame Consumptie- en Productiepatronen implementeren, waarbij alle landen actie ondernemen, en waarbij de ontwikkelde landen de leiding nemen, rekening houdend met de ontwikkeling en de mogelijkheden van de ontwikkelingslanden.
12.2	Tegen 2030 het duurzame beheer en het efficiënte gebruik van natuurlijke hulpbronnen realiseren.
12.3	Tegen 2030 de voedselverspilling in winkels en bij consumenten per capita halveren en voedselverlies reduceren in de productie- en bevoorradingsketens, met inbegrip van verliezen na de oogst.
12.4	Tegen 2020 komen tot een vanuit milieuvriendelijk beheer van chemicaliën en van alle afval gedurende hun hele levenscyclus, in overeenstemming met afgesproken nationale kaderovereenkomsten, en de uitstoot aanzienlijk beperken in lucht, water en bodem om hun negatieve invloeden op de menselijke gezondheid en het milieu zoveel mogelijk te beperken.
12.5	Tegen 2030 de afvalproductie aanzienlijk beperken via preventie, vermindering, recyclage en hergebruik.

12.6	Bedrijven aanmoedigen, in het bijzonder grote en transnationale bedrijven, om duurzame praktijken aan te nemen en duurzaamheidsinformatie te integreren in hun rapporteringscyclus.
12.7	Duurzame praktijken bij overheidsopdrachten bevorderen in overeenstemming met nationale beleidslijnen en prioriteiten.
12.8	Tegen 2030 garanderen dat mensen overal beschikken over relevantie informatie over en zich bewust zijn van duurzame ontwikkeling en levensstijlen die in harmonie zijn met de natuur.
12.a	Ondersteunen van ontwikkelingslanden ter versterking van hun wetenschappelijke en technologische mogelijkheden om de richting uit te gaan van meer duurzame consumptie- en productiepatronen.
12.b	Ontwikkelen en implementeren van instrumenten om de impact te monitoren van duurzame ontwikkeling op duurzaam toerisme dat werkgelegenheid creëert en de plaatselijke cultuur en producten promoot.
12.c	Inefficiënte subsidies voor fossiele brandstoffen die afval producerende consumptie aanmoedigen rationaliseren, door storende marktinvloeden uit de wereld te helpen, in overeenstemming met de nationale omstandigheden, ook door het belastingsysteem te herstructureren en deze schadelijke subsidies te laten uitdoven, waar deze bestaan, waarbij rekening wordt gehouden met de specifieke noden en omstandigheden in de ontwikkelingslanden en waarbij de mogelijke negatieve invloeden worden geminimaliseerd op hun ontwikkeling op een manier die de armen en de getroffen gemeenschappen beschermt.

	Global Goal (sub)doelen
13.1	De veerkracht en het aanpassingsvermogen versterken van met klimaat in verband te brengen gevaren en natuurrampen in alle landen.
13.2	Maatregelen inzake klimaatverandering integreren in nationale beleidslijnen, strategieën en planning.
13.3	De opvoeding, bewustwording en de menselijke en institutionele capaciteit verbeteren met betrekking tot mitigatie, adaptatie, impactvermindering en vroegtijdige waarschuwing inzake klimaatverandering.
13.a	De verbintenis uitvoeren die door de ontwikkelde landen in het kader van het Raamverdrag van de Verenigde Naties inzake Klimaatverandering genomen werd omtrent de doelstelling om tegen 2020 gezamenlijk jaarlijks $ 100 miljard bijeen te brengen uit allerlei bronnen, om tegemoet te komen aan de behoeften van de ontwikkelingslanden in de context van aanzienlijke mitigatieacties en van transparantie inzake implementatie, en om door deze kapitalisatie het Groene Klimaatfonds zo snel mogelijk volledig operationeel te maken.
13.b	Mechanismen promoten om de capaciteit te vergroten in het kader van doeltreffende aan klimaatverandering gekoppelde planning en beheer in de minst ontwikkelde landen en de kleine eilandstaten, waarbij ook wordt gefocust op vrouwen, jongeren en lokale en gemarginaliseerde gemeenschappen.

	Global Goal (sub)doelen
14.1	Tegen 2025 de vervuiling van de zee voorkomen en in aanzienlijke mate verminderen, in het bijzonder als gevolg van activiteiten op het land, met inbegrip van vervuiling door ronddrijvend afval en voedingsstoffen.

14.2	Tegen 2020 op een duurzame manier zee- en kustecosystemen beheren en beschermen om aanzienlijke negatieve gevolgen te vermijden, ook door het versterken van hun veerkracht, en actie ondernemen om deze te herstellen en om te komen tot gezonde en productieve oceanen.
14.3	De impact van de verzuring van de oceanen minimaliseren en aanpakken, ook via verhoogde wetenschappelijke samenwerking op alle niveaus.
14.4	Tegen 2020 op een doeltreffende manier de visvangst reguleren en een einde maken aan overbevissing, aan illegale, niet-aangegeven en ongereguleerde visserij en aan destructieve visserijpraktijken, en op wetenschap gebaseerde beheerplannen implementeren, om de visvoorraden zo snel mogelijk te herstellen, op zijn minst op niveaus die een maximale duurzame opbrengst kunnen garanderen zoals bepaald door hun biologische kenmerken.
14.5	Tegen 2020 minstens 10% van de kust- en zeegebieden behouden, in overeenstemming met het nationale en internationale recht en gebaseerd op de beste beschikbare wetenschappelijke informatie.
14.6	Tegen 2020 bepaalde vormen van visserijsubsidies afschaffen die bijdragen tot overcapaciteit en overbevissing, komaf maken met subsidies die bijdragen tot illegale, niet-aangegeven en ongereguleerde visserij en geen nieuwe vergelijkbare subsidies invoeren, erkennen dat een passende en doeltreffende speciale en gedifferentieerde behandeling van de ontwikkelingslanden en van de minst ontwikkelde landen integraal deel zou moeten uitmaken van de onderhandelingen inzake visserijsubsidies van de Wereldhandelsorganisatie.
14.7	Tegen 2030 de economische voordelen vergroten voor kleine eilandstaten en voor de minst ontwikkelde landen van het duurzaam gebruik van mariene rijkdommen, ook via het duurzaam beheer van visserij, aquacultuur en toerisme.
14.a	De wetenschappelijke kennis vergroten, onderzoekscapaciteit ontwikkelen en mariene technologie overdragen, waarbij rekening wordt gehouden met de criteria en richtlijnen van de Intergouvernementele Oceanografische Commissie inzake de overdracht van mariene technologie, om de gezondheid van de oceaan te verbeteren en de bijdrage te verruimen van de mariene biodiversiteit tot de ontwikkeling van ontwikkelingslanden, in het bijzonder kleine eilandstaten en de minst ontwikkelde landen.
14.b	Toegang verschaffen aan kleinschalige ambachtelijke vissers tot mariene hulpbronnen en markten.
14.c	Het behoud en het duurzaam gebruik van oceanen en hulpbronnen versterken door het implementeren van internationaal recht zoals dat wordt weerspiegeld in het VN-Zeerechtverdrag, dat een wettelijk kader voorziet voor het behoud en het duurzaam gebruik van oceanen en hun hulpbronnen, zoals ook wordt vermeld in paragraaf 158 van 'De toekomst die wij willen'.

	Global Goal (sub)doelen
15.1	Tegen 2020 het behoud, herstel en het duurzaam gebruik van terrestrische en inlandse zoetwaterecosystemen en hun diensten waarborgen, in het bijzonder bossen, moeraslanden, bergen en droge gebieden, in lijn met de verplichtingen van de internationale overeenkomsten.
15.2	Tegen 2020 de implementatie bevorderen van het duurzaam beheer van alle soorten bossen, de ontbossing een halt toeroepen, verloederde bossen herstellen en op duurzame manier bebossing en herbebossing mondiaal opvoeren.
15.3	Tegen 2030 de woestijnvorming tegengaan, aangetast land en gedegradeerde bodem herstellen, ook land dat wordt aangetast door woestijnvorming, droogte en overstromingen, en streven naar een wereld die qua landdegradatie neutraal is.

15.4	Tegen 2030 het behoud garanderen van de ecosystemen in de bergen, met inbegrip van hun biodiversiteit, om hun vermogen te versterken voordelen te genereren die essentieel zijn voor duurzame ontwikkeling.
15.5	Dringende en doortastende actie ondernemen om de aftakeling in te perken van natuurlijke leefgebieden, het verlies van biodiversiteit een halt toe te roepen en, tegen 2020, de met uitsterven bedreigde soorten te beschermen en hun uitsterven te voorkomen.
15.6	Bevorderen van het eerlijk en billijk verdelen van de voordelen die voortvloeien uit het gebruik van genetische hulpbronnen en bevorderen van gepaste toegang tot dergelijke hulpbronnen, zoals internationaal overeengekomen.
15.7	Dringende maatregelen nemen om een einde te maken aan stroperij en handel in beschermde flora- en faunasoorten en zowel de vraag als het aanbod van illegale wilde dieren aan te pakken
15.8	Tegen 2020 maatregelen nemen om de introductie te voorkomen en de impact van invasieve uitheemse soorten op land- en waterecosystemen aanzienlijk te verminderen en de prioritaire soorten te bestrijden of uit te roeien
15.9	Integreer tegen 2020 de waarde van ecosystemen en biodiversiteit in nationale en lokale planning, ontwikkelingsprocessen, armoedebestrijdingsstrategieën en -rekeningen
15.a	Mobiliseer en verhoog de financiële middelen uit alle bronnen om biodiversiteit en ecosystemen te behouden en duurzaam te gebruiken
15.b	Aanzienlijke middelen uit alle bronnen en op alle niveaus mobiliseren om duurzaam bosbeheer te financieren en ontwikkelingslanden voldoende stimulansen te bieden om dit beheer te bevorderen, ook voor instandhouding en herbebossing
15.c	Wereldwijde steun voor de bestrijding van stroperij en de handel in beschermde soorten te vergroten, onder meer door het vermogen van lokale gemeenschappen om duurzame mogelijkheden voor levensonderhoud na te streven

	Global Goal (sub)doelen
16.1	Alle vormen van geweld en de daaraan gekoppelde sterftecijfers wereldwijd aanzienlijk terugschroeven.
16.2	Een einde maken aan het misbruik, de exploitatie, de handel en van alle vormen van geweld tegen en het martelen van kinderen.
16.3	De rechtsregels bevorderen op nationaal en internationaal niveau en gelijke toegang tot het rechtssysteem voor iedereen garanderen.
16.4	Tegen 2030 ongewettigde financiële en wapenstromen aanzienlijk indijken, het herstel en de teruggave van gestolen goederen versterken en alle vormen van georganiseerde misdaad bestrijden.
16.5	Op duurzame wijze komaf maken met corruptie en omkoperij in al hun vormen.
16.6	Doeltreffende, verantwoordelijke en transparante instellingen ontwikkelen op alle niveaus.
16.7	Ontvankelijke, inclusieve, participatieve en representatieve besluitvorming op alle niveaus garanderen.
16.8	Verruimen en versterken van de participatie van de ontwikkelingslanden in de instellingen van mondiaal bestuur.
16.9	Tegen 2030 een wettelijke identiteit voorzien voor iedereen, met inbegrip van geboorteregistratie.
16.10	Publieke toegang tot informatie en beschermen van fundamentele vrijheden, volgens de nationale wetgeving en internationale overeenkomsten garanderen.
16.a	Versterken van de relevante nationale instellingen, ook via internationale samenwerking, voor het opbouwen van capaciteit op alle niveaus, in het bijzonder

	in de ontwikkelingslanden, om geweld te voorkomen en terrorisme en misdaad te bestrijden.
16.b	Bevorderen en afdwingen van niet-discriminerende wetten en beleidslijnen voor duurzame ontwikkeling.

	Global Goal (sub)doelen
17.1	Versterken van de binnenlandse middelenmobilisatie (DRM), ook via internationale steun aan ontwikkelingslanden, om de binnenlandse capaciteit te verbeteren voor het innen van belastingen en andere inkomsten.
17.2	Ontwikkelde landen dienen ten volle hun verbintenissen aangaande officiële ontwikkelingshulp te implementeren, waaronder ook de verbintenis van vele ontwikkelde landen om 0,7% van het bruto nationaal inkomen te besteden aan officiële ontwikkelingshulp voor ontwikkelingslanden (ODA/GNI) en 0,15% tot 0,20% ontwikkelingshulp aan de minst ontwikkelde landen; ODA-donoren worden aangemoedigd om voor zichzelf een doelstelling te bepalen om minstens 0,2% van de ODA te besteden aan de minst ontwikkelde landen.
17.3	Bijkomende financiële middelen voor ontwikkelingslanden mobiliseren vanuit verschillende bronnen.
17.4	Ontwikkelingslanden bijstaan in hun streven naar schuldhoudbaarheid op lange termijn via gecoördineerde beleidslijnen waarbij aandacht wordt besteed aan het aanmoedigen van de schuldfinanciering, de schuldverlichting en de schuldherstructurering, indien van toepassing, en de externe schuld aanpakken van arme landen met een grote schuldenlast om hun schuldencrisis in te perken.
17.5	Regelingen goedkeuren en uitvoeren die investeringen in de minst ontwikkelde landen moeten bevorderen.
17.6	Versterken van de Noord-Zuid-, de Zuid-Zuid- en de regionale en internationale trilaterale samenwerking inzake wetenschap, technologie en innovatie en vergemakkelijken van de toegang daartoe; en het delen van kennis uitbreiden volgens voorwaarden die wederzijds worden bepaald, ook via de verbeterde coördinatie tussen bestaande mechanismen, in het bijzonder op het niveau van de Verenigde Naties, en via een mondiaal mechanisme voor de facilitering van technologie.
17.7	De ontwikkeling, overdracht, verspreiding en verdeling van ecologische technologieën aan ontwikkelingslanden volgens gunstige voorwaarden, ook inzake gunstige en preferentiële bepalingen, zoals wederzijds overeengekomen.
17.8	De technologiebank en het mechanisme voor het opbouwen van wetenschappelijke, technologische en innoverende capaciteit voor de minst ontwikkelde landen volledig operationeel maken tegen 2017 en het gebruik opdrijven van de technologie die dit mogelijk moet maken, in het bijzonder de informatie- en communicatietechnologie.
17.9	De internationale steun verhogen voor het implementeren van doeltreffende en doelgerichte capaciteitsopbouw in ontwikkelingslanden ter ondersteuning van nationale plannen die erop gericht zijn om alle Duurzame Ontwikkelingsdoelstellingen te implementeren, ook via de Noord-Zuid-, Zuid-Zuid- en trilaterale samenwerking.
17.10	Een universeel, op regels gebaseerd, open, niet-discriminerend en billijk multilateraal handelssysteem bevorderen onder de Wereldhandelsorganisatie, ook via het volbrengen van de onderhandelingen onder de Ontwikkelingsagenda van Doha van deze organisatie.

17.11	De export van ontwikkelingslanden aanzienlijk doen toenemen, in het bijzonder met de bedoeling om het aandeel van de minst ontwikkelde landen in de mondiale export tegen 2020 te verdubbelen.
17.12	Tijdige uitvoering van belastingvrije en quotavrije markttoegang op duurzame basis voor alle minst ontwikkelde landen, in overeenstemming met besluiten van de Wereldhandelsorganisatie, onder meer door ervoor te zorgen dat preferentiële oorsprong regels die van toepassing zijn op invoer uit de minst ontwikkelde landen transparant en eenvoudig zijn en bijdragen tot het vergemakkelijken van de markttoegang.
17.13	De globale macro-economische stabiliteit versterken, ook via beleidscoördinatie en beleidscoherentie.
17.14	Beleidscoherentie voor duurzame ontwikkeling versterken.
17.15	De beleidsruimte en het leiderschap van elke land respecteren om beleidslijnen uit te werken en om duurzame ontwikkeling te implementeren om een einde te maken aan armoede.
17.16	Het Globaal Partnerschap voor duurzame ontwikkeling versterken, aangevuld door partnerschappen met meerdere belanghebbenden (multi-stakeholder-partnerschappen) en kennis, expertise, technologie en financiële hulpmiddelen mobiliseren en delen met het oog op het bereiken van de Duurzame Ontwikkelingsdoelstellingen in alle landen, in het bijzonder in de ontwikkelingslanden.
17.17	Doeltreffende openbare, publiek-private en maatschappelijke partnerschappen aanmoedigen en bevorderen, voortbouwend op de ervaring en het netwerk van partnerschappen.
17.18	Tegen 2020 de steun voor capaciteitsopbouw verhogen aan ontwikkelingslanden, inclusief de minst ontwikkelde landen en de kleine eilandstaten, om de beschikbaarheid van hoogwaardige, actuele en betrouwbare gegevens opgedeeld naar inkomen, gender, leeftijd, ras, etnische afkomst, migratiestatus, handicap, geografische locatie en andere kenmerken relevant in een nationale context, aanzienlijk op te drijven.
17.19	Tegen 2030 voortbouwen op bestaande initiatieven om metingen te ontwikkelen met betrekking tot de vooruitgang van duurzame ontwikkeling die kunnen dienen als aanvulling op het bruto binnenlands product, en de statistische capaciteitsopbouw ondersteunen in ontwikkelingslanden.

	Global Goal (sub)doelen
18.1	Werken vanuit rollen
18.2	Toegevoegde waarde is leidend
18.3	Gelijkwaardigheid in samenwerking
18.4	Regionale samenwerking
18.5	Werken vanuit eigen verantwoordelijkheid
18.6	Formeel en informeel handelen

Accountants

Baker Tilly (Netherlands) N.V.
Burgemeester Roelenweg 14-18
Postbus 508
8000 AM Zwolle

T: +31 (0)38 425 86 00

zwolle@bakertilly.nl
www.bakertilly.nl

KvK: 24425560

Aan de gemeenteraad van
Gemeente Rheden

CONTROLEVERKLARING VAN DE ONAFHANKELIJKE ACCOUNTANT

A. Verklaring over de in de jaarstukken opgenomen jaarrekening 2022

Ons oordeel
Wij hebben de jaarrekening 2022 van de gemeente Rheden te De Steeg gecontroleerd.

Naar ons oordeel:

- Geeft de in de jaarstukken opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van zowel de baten en lasten over 2022 als van de activa en passiva van de gemeente Rheden op 31 december 2022 in overeenstemming met het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV);
- Zijn de in deze jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties over 2022, uitgezonderd de gevolgen van de aangelegenheden beschreven in de paragraaf 'De basis voor ons oordeel met beperking inzake de rechtmatigheid', in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand gekomen in overeenstemming met de begroting en met de in de relevante wet- en regelgeving, waaronder gemeentelijke verordeningen, opgenomen bepalingen, zoals opgenomen in het normenkader, dat op 15 maart 2022 is vastgesteld door de raad.

De jaarrekening bestaat uit:

1. Het overzicht baten en lasten 2022;
2. De balans per 31 december 2022;
3. De toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen;
4. De SiSa-bijlage met de verantwoordingsinformatie over specifieke uitkeringen; en
5. Het overzicht taakvelden 2022.

De basis voor ons oordeel

De basis van ons oordeel met beperking inzake de rechtmatigheid
- In de jaarrekening is voor een bedrag van € 1.454.956 aan lasten verantwoord die samenhangen met de inkopen van diverse diensten waarbij ten onrechte niet de Europese aanbestedingsregels zijn nageleefd. De opdrachtwaarde van deze diensten komen boven het Europese drempelbedrag uit, maar voor de betreffende inkopen heeft Europese aanbesteding niet plaatsgevonden. Als gevolg hiervan zijn deze lasten niet rechtmatig tot stand gekomen;

Baker Tilly (Netherlands) N.V. trading as Baker Tilly is a member of the global network of Baker Tilly International Ltd., the members of which are separate and independent legal entities.

Alle diensten worden verricht op basis van een overeenkomst van opdracht, gesloten met Baker Tilly (Netherlands) N.V., waarop van toepassing zijn de algemene voorwaarden, gedeponeerd bij de Kamer van Koophandel onder nr. 24425560. In deze voorwaarden is een beperking van aansprakelijkheid opgenomen.

- In de jaarrekening is voor een bedrag van € 547.764 aan vorderingen opgenomen die vanwege ouderdom of het ontbreken van specificaties niet meer inbaar zijn en afgeboekt of voorzien moeten worden. Daarnaast is de opgenomen voorziening voor oninbare debiteuren voor een bedrag van € 272.551 ten onrechte opgenomen. Hierdoor zijn de vorderingen en lasten voor een bedrag van € 275.213 niet getrouw en voor een bedrag van € 1.031.873 niet rechtmatig verantwoord in de jaarrekening;
- In de jaarrekening is voor een bedrag van € 223.801 aan lasten verantwoord waarvan prestatielevering heeft plaatsgevonden in boekjaar 2023. Hierdoor zijn de lasten voor het genoemde bedrag niet getrouw verantwoord in de jaarrekening en wordt tevens niet voldaan aan de eisen van rechtmatigheid;
- De voorziening groot onderhoud in de jaarrekening is niet in lijn met het onderliggende actuele beheersplan. De dotatie aan de voorziening zou € 136.303 hoger moeten zijn, waardoor de voorziening en lasten niet getrouw verantwoord zijn in de jaarrekening. Hierdoor wordt tevens niet voldaan aan de eisen van rechtmatigheid.

De totale rechtmatigheidsfout van € 2.846.933 overschrijdt het in de paragraaf 'Materialiteit' genoemde percentage voor fouten.

De basis van ons oordeel bij de jaarrekening
Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden, het Besluit accountantscontrole decentrale overheden (Bado), de Nota verwachtingen accountantscontrole 2022, het controleprotocol en het normenkader voor de financiële rechtmatigheid die zijn vastgesteld door de raad op 15 maart 2022 en het Controleprotocol Wet normering topinkomens (WNT) 2022 vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Wij zijn onafhankelijk van de gemeente Rheden zoals vereist in de Wet toezicht accountantsorganisaties (Wta), de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

B. Informatie ter ondersteuning van ons oordeel

Wij hebben onze controlewerkzaamheden bepaald in het kader van de controle van de jaarrekening als geheel en de financiële rechtmatigheid van de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties en bij het vormen van ons oordeel hierover. Onderstaande informatie ter ondersteuning van ons oordeel en onze bevindingen moeten in dat kader worden bezien en niet als afzonderlijke oordelen of conclusies.

Materialiteit
Op basis van onze professionele oordeelsvorming hebben wij de materialiteit voor de jaarrekening als geheel bepaald op € 1.434.000. De bij onze controle toegepaste goedkeuringstolerantie bedraagt voor fouten 1% en voor onzekerheden 3% van de totale lasten inclusief toevoegingen aan reserves, zoals voorgeschreven in artikel 2 lid 1 Bado. Op basis van hoofdstuk 4 van de Nota verwachtingen accountantscontrole 2022 hebben wij bij de controle van de SiSa-bijlage dezelfde materialiteit toegepast als bij de controle van de jaarrekening.

Daarbij zijn voor de controle van de in de jaarrekening opgenomen WNT-informatie de materialiteits-voorschriften gehanteerd zoals vastgelegd in het Controleprotocol WNT 2022. Wij houden ook rekening met afwijkingen en/of mogelijke afwijkingen die naar onze mening voor de gebruikers van de jaarrekening om kwalitatieve redenen materieel zijn, zoals ook bedoeld in artikel 3 Bado.

Wij zijn met de raad overeengekomen dat wij aan de raad tijdens onze controle geconstateerde afwijkingen boven de € 50.000 rapporteren alsmede kleinere afwijkingen die naar onze mening om kwalitatieve, SiSa- of WNT-redenen relevant zijn.

Controleaanpak frauderisico's
Als onderdeel van onze controle hebben wij inzicht verkregen in de gemeente en haar interne beheersingsomgeving. Wij hebben een frauderisicoanalyse uitgevoerd met als doelstelling het identificeren en inschatten van mogelijke risico's op een afwijking van materieel belang als gevolg van fraude. Wij hebben onze frauderisicoanalyse besproken met het college.

In onze frauderisicoanalyse hebben wij geconcludeerd dat wij geen frauderisico zien ten aanzien van de opbrengstverantwoording. Dit vloeit voort uit het feit dat een opbrengststroom vast kan zijn, waarop de gemeente geen invloed heeft (zoals de rijksbijdrage en specifieke uitkeringen vanuit het rijk) of dat een opbrengststroom geen materiële omvang heeft of dat een opbrengstenstroom bestaat uit een grote hoeveelheid kleine, routinematige, niet materiële transacties waardoor de kans op een materiële fraude laag is.

In onze frauderisicoanalyse hebben wij de volgende frauderisico's geïdentificeerd en geëvalueerd in het kader van onze controle.

Het risico dat het management maatregelen van interne beheersing zou kunnen doorbreken
Het college dan wel het management bevindt zich in een unieke positie om fraude te plegen, omdat het in staat is de administratieve vastleggingen te manipuleren en frauduleuze financiële overzichten op te stellen door interne beheersingsmaatregelen te doorbreken, die anderszins effectief lijken te werken. Onze beroepsregels schrijven voor dat de accountant dit risico in zijn controle onderkent. Een incentive van het college of management zou hierbij kunnen zijn om op die wijze een betere financiële situatie of prestatie te presenteren. Bij gemeente Rheden zien we dit risico expliciet bij de verantwoording van de investeringskredieten.

Om dit frauderisico te ondervangen hebben wij de volgende werkzaamheden verricht:

- Analyse en controle van de kredietoverschrijdingen om vast te stellen of deze rechtmatig zijn en toereikend zijn toegelicht in de jaarrekening. Voor nieuwe kredieten hebben wij vastgesteld dat de kredieten goedgekeurd zijn door de raad;
- Analyseren en beoordelen van op basis van risicocriteria geselecteerde journaalposten en hierop specifieke controlewerkzaamheden verricht om de nauwkeurigheid van de geselecteerde journaalposten te controleren;
- Beoordelen van significante transacties buiten het kader van de normale bedrijfsuitoefening om;
- Doornemen van notulen van vergaderingen van het management, college en de raad;
- Analyse van aanpassingen die tijdens het opstellen van de jaarrekening zijn gemaakt;
- Beoordelen van belangrijke schattingen en de schattingsprocessen van het college of management zoals de waardering van de grondexploitaties, vaste activa en vorderingen en de toereikendheid van voorzieningen. Hierbij hebben we in het bijzonder aandacht gehad voor het inherente risico van vooringenomenheid van het college bij deze posten. Wij hebben onder meer de volgende werkzaamheden verricht:
  1) Met betrekking tot de grondexploitaties hebben wij de plausibiliteit van de uitgangspunten op projectniveau gecontroleerd aan de hand van de economische inputparameters alsook backtestingwerkzaamheden. Daarnaast hebben we de toereikendheid van de verliesvoorzieningen en de nauwkeurigheid en volledigheid van de tussentijdse winstneming gecontroleerd;
  2) Met betrekking tot de activa hebben wij vastgesteld of er sprake is van duurzame waardeverminderingen;
  3) Met betrekking tot vorderingen hebben wij de inschatting van het college inzake de inbaarheid van de vorderingen en dientengevolge de omvang van de voorziening gecontroleerd;
  4) Met betrekking tot de voorzieningen hebben we vastgesteld dat de uitgangspunten plausibel zijn.

Naast bovenstaande hebben wij, voor zover relevant voor onze controle, de opzet geëvalueerd en het bestaan vastgesteld van de beheersingsmaatregelen op organisatieniveau zoals het integriteitsbeleid en de klokkenluidersregeling, alsmede de maatregelen van interne beheersing in de processen voor het genereren en verwerken van journaalposten, het maken van schattingen en het bewaken van projecten. Tevens hebben wij specifieke aandacht gegeven aan de toegangsbeveiligingen in het IT-systeem en de mogelijkheid dat hierin functiescheiding kan worden doorbroken. Tevens hebben wij uw gedragscode en frauderisico-analyse in onze controle betrokken.

Het risico dat de Europese aanbestedingsregels niet worden gevolgd
Wij onderkennen een risico in het inkoopproces dat aanbestedingsregels niet volledig worden nageleefd. Om dit frauderisico te ondervangen hebben wij aanvullende gegevensgerichte werkzaamheden uitgevoerd in de vorm van een vergrote statistische steekproef en spendanalyse waarbij voor elke waarneming op basis van onderliggende stukken is vastgesteld of de juiste inkoopprocedure is gevolgd. Uit onze werkzaamheden volgen geen onrechtmatigheden als gevolg van fraude.

Controleaanpak veronderstellingen inzake financiële risico's in relatie tot de financiële positie
Het college heeft in de paragraaf 'weerstandsvermogen en risicobeheersing' een beoordeling gemaakt van de mogelijkheid van de gemeente om de door haar geïdentificeerde risico's op te vangen en haar bedrijfsvoering voort te zetten voor tenminste 12 maanden na het opstellen van de jaarrekening. De jaarrekening is opgesteld op basis van de continuïteitsveronderstelling. Als onderdeel van onze controle hebben wij deze veronderstelling met het college geëvalueerd aan de hand van de tot het moment van het verstrekken van deze controleverklaring beschikbare informatie waaronder de begroting en de financiële kengetallen inclusief de weerstandsratio. Wij hebben vastgesteld dat de gemeente een sluitende meerjarenbegroting heeft voor de jaren 2023 tot en met 2025.

Wij hebben, op basis van de verkregen controle-informatie, overwogen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de gemeente haar activiteiten in continuïteit kan voortzetten. Eventuele relevante gebeurtenissen na balansdatum die haar effect kunnen hebben op de financiële positie van de gemeente zijn toereikend toegelicht in de toelichting op de balans. Wij hebben de volgende werkzaamheden verricht:

- Wij hebben een risicoanalyse uitgevoerd gericht op het risico dat er gerede twijfel bestaat over de mogelijkheden om de financiële risico's vanuit de reguliere exploitatie en onverwachte tegenvallers financieel op te vangen, zonder tussenkomst van de toezichthouder;
- Wij hebben kennisgenomen van de analyse in de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing van het college en overwogen of deze alle relevante informatie bevat waarvan wij als gevolg van de controle van de jaarrekening kennis hebben. Wij hebben met het college de belangrijkste veronderstellingen en uitgangspunten besproken;
- Wij hebben kennisgenomen van de meerjarenbegroting in relatie tot de ontwikkelingen in de sector decentrale overheden;
- Wij hebben kennisgenomen van de beoordeling van de (meerjaren)begroting van de gemeente door de toezichthouder;
- Wij hebben vastgesteld dat de volgens het BBV verplichte financiële kengetallen in lijn liggen met de gangbare normen;
- Wij hebben inlichtingen ingewonnen over het niet in staat kunnen zijn om financiële risico's op te kunnen vangen vanuit de reguliere bedrijfsvoering;
- Wij hebben inlichtingen ingewonnen over gebeurtenissen of omstandigheden na de periode waarvoor het college een beoordeling heeft gemaakt.

Op basis van onze kennis en ons begrip van de organisatie, verkregen tijdens onze jaarrekeningcontrole, en de financiële positie van de gemeente, zoals deze blijkt uit de jaarrekening, vinden wij het hanteren van de continuïteitsveronderstelling aanvaardbaar. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat de gemeente niet langer in staat is om de risico's vanuit de reguliere bedrijfsvoering financieel op te vangen.

Naleving anticumulatiebepaling WNT niet gecontroleerd
In overeenstemming met het Controleprotocol WNT 2022 hebben wij de anticumulatiebepaling, bedoeld in artikel 1.6a WNT en artikel 5, lid 1, sub n en o Uitvoeringsregeling WNT, niet gecontroleerd. Dit betekent dat wij niet hebben gecontroleerd of er wel of niet sprake is van een normoverschrijding door een leidinggevende topfunctionaris vanwege eventuele dienstbetrekkingen als leidinggevende topfunctionaris bij andere WNT-plichtige instellingen, alsmede of de in dit kader vereiste toelichting juist en volledig is.

C. Verklaring over de in de jaarstukken opgenomen andere informatie

De jaarstukken omvatten andere informatie, naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat. Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het college van burgemeester en wethouders is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie waaronder het jaarverslag in overeenstemming met het BBV.

D. Beschrijving van verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van het college van burgemeester en wethouders en de raad voor de jaarrekening
Het college van burgemeester en wethouders is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met het BBV. Het college van burgemeester en wethouders is ook verantwoordelijk voor het rechtmatig tot stand komen van de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties, in overeenstemming met de begroting en met de in de relevante wet- en regelgeving, waaronder gemeentelijke verordeningen, opgenomen bepalingen, zoals opgenomen in het normenkader, dat op 15 maart 2022 is vastgesteld door de raad.

In dit kader is het college van burgemeester en wethouders tevens verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het college van burgemeester en wethouders noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening en de naleving van die relevante wet- en regelgeving mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het college van burgemeester en wethouders de veronderstellingen inzake de financiële risico's in relatie tot de financiële positie onderbouwen en afwegen of de gemeente in staat is de financiële risico's vanuit de reguliere exploitatie en onverwachte tegenvallers financieel op te vangen zonder tussenkomst van de toezichthouder. Het college van burgemeester en wethouders moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de risico's kunnen worden opgevangen toelichten in de jaarrekening.

De raad is verantwoordelijk voor het uitoefenen van toezicht op het proces van financiële verslaggeving van de gemeente.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening
Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.
Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, het Bado, de Nota verwachtingen accountantscontrole 2022, het controleprotocol en het normenkader voor de financiële rechtmatigheid die zijn vastgesteld door de raad op 15 maart 2022, het Controleprotocol WNT 2022, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen.

Onze controle bestond onder andere uit:

- Het identificeren en inschatten van de risico's:
  - dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude,
  - dat baten en lasten alsmede de balansmutaties als gevolg van fouten of fraude niet in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand zijn gekomen,

  het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing;
- Het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de gemeente;
- Het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving, de gebruikte financiële rechtmatigheidscriteria en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het college van burgemeester en wethouders en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan;
- Het vaststellen dat de door het college van burgemeester en wethouders gehanteerde veronderstellingen aanvaardbaar zijn inzake de afweging dat de gemeente in staat is de financiële risico's vanuit de reguliere exploitatie en onverwachte tegenvallers financieel op te vangen zonder tussenkomst van de toezichthouder. Tevens het op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de gemeente haar financiële risico's kan opvangen. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen echter van materiële betekenis zijn voor de financiële positie van de gemeente;

- Het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen; en
- Het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen en of de in deze jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand zijn gekomen.

Wij communiceren met de raad onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Zwolle, 4 juli 2023

Baker Tilly (Netherlands) N.V.

drs. E.H.J.D. Damman RA

Paraaf voor waarmerkingsdoeleinden:

Accountants

Baker Tilly (Netherlands) N.V.
Burgemeester Roelenweg 14-18
Postbus 508
8000 AM Zwolle

T: +31 (0)38 425 86 00

zwolle@bakertilly.nl
www.bakertilly.nl

KvK: 24425560

Gemeente Rheden
T.a.v. de gemeenteraad
Postbus 9110
6994 ZJ DE STEEG

Datum	**Referentie**	**Behandeld door**
4 juli 2023	2307-01133\1003725\v1.0	mw. J.B. Vree-Brink MSc. RA

Betreft
Toestemming openbaarmaking controleverklaring 2022

Geachte gemeenteraad,

Hierbij ontvangt u een gewaarmerkt exemplaar van de jaarstukken 2022, voorzien van onze controleverklaring d.d. 4 juli 2023.

Wij hebben één exemplaar van de jaarstukken en de controleverklaring voorzien van een digitale handtekening. Beide documenten zijn opgenomen in één bestand, welke digitaal getekend is. Indien het digitaal getekende exemplaar wordt gewijzigd, in welke vorm dan ook, zal de digitale handtekening verdwijnen. Wij verstrekken geen afzonderlijk document zonder persoonlijke handtekening, omdat u het digitaal getekende document tevens mag gebruiken bij openbaarmaking van de controleverklaring.

Wij bevestigen u ermee akkoord te gaan dat u het afschrift van onze controleverklaring zonder digitale handtekening opneemt en openbaar maakt in de sectie ‘Overige gegevens’ van de jaarstukken 2022, die overeenkomen met het bijgevoegde gewaarmerkte exemplaar, mits de raad de gecontroleerde jaarrekening ongewijzigd vaststelt. Openbaarmaking van de controleverklaring is slechts toegestaan samen met de jaarstukken.

Uiterlijk twee weken na vaststelling van de jaarrekening door de raad, maar in elk geval vóór 15 juli 2023 moeten de jaarstukken (jaarrekening en het jaarverslag) door het college van burgemeester en wethouders worden toegezonden aan gedeputeerde staten. Wij willen u erop wijzen dat (tijdige) toezending van de jaarstukken waaronder de door de accountant gecontroleerde jaarrekening wettelijk verplicht is.

Overigens wijzen wij erop dat, indien tot de vergadering van de raad omstandigheden blijken die aanpassing van de jaarrekening noodzakelijk maken, een dergelijke aanpassing nog vóór de vergadering van de raad moet worden gemaakt. Uiteraard vervalt in die situatie onze bovengenoemde toestemming.

De voorzitter van de raad en de raadsgriffier ondertekenen een exemplaar van de jaarrekening. Wanneer de handtekening van de voorzitter van de raad of de raadsgriffier ontbreekt, staat de reden daarvoor in de jaarstukken. Om fraude met handtekeningen te vermijden ontraden wij bij openbaarmaking gebruik te maken van ondertekende jaarstukken. De aan gedeputeerde staten toe te zenden jaarstukken vermelden verder de datum waarop de raad de jaarrekening heeft vastgesteld.

Alle diensten worden verricht op basis van een overeenkomst van opdracht, gesloten met Baker Tilly (Netherlands) N.V., waarop van toepassing zijn de algemene voorwaarden, gedeponeerd bij de Kamer van Koophandel onder nr. 24425560. In deze voorwaarden is een beperking van aansprakelijkheid opgenomen.

Baker Tilly (Netherlands) N.V. trading as Baker Tilly is a member of the global network of Baker Tilly International Ltd., the members of which are separate and independent legal entities.

Indien u deze jaarstukken waaronder de door accountant gecontroleerde jaarrekening opneemt op Internet, dient u te waarborgen dat de jaarstukken goed zijn afgescheiden van andere informatie op de Internet-site. Afscheiding kan bijvoorbeeld plaatsvinden door de jaarstukken in niet-bewerkbare vorm als een afzonderlijk bestand op te nemen of door een waarschuwing op te nemen indien de lezer de jaarstukken verlaat ('u verlaat de beveiligde jaarstukken, waaronder de door de accountant gecontroleerde jaarrekening').

Het accountantsverslag heeft u reeds van ons ontvangen.

Wij vertrouwen erop u hiermee van dienst te zijn geweest.

Met vriendelijke groet,

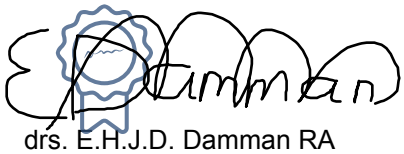

drs. E.H.J.D. Damman RA
Partner Audit

23.48

gemeente Rheden

Raadsvoorstel

portefeuillehouder
T.A.F.A. Klomberg

begrotingsprogramma
Programma 1 t/m 3

draagt bij aan Global Goal(s)
16 Vrede, veiligheid en sterke publieke diensten

b en w-vergadering
12 juni 2023

agendapunt
6

bijlage(n) ter inzage
Eerste bestuursrapportage 2023

rol raad
Kennisneming

soort document
Raadsvoorstel en -besluit

voorbereidende vergadering
20 juni 2023

agendapunt

raadsvergadering
4 juli 2023

agendapunt

onderwerp
Eerste bestuursrapportage 2023.

INHOUD VOORSTEL
Kennisgeving van de Eerste bestuursrapportage 2023.

1 Waartoe is het voorstel gedaan?
Financiële en beleidsmatige verantwoording over 2023.

2 Wat is de aanleiding?
Met de Eerste bestuursrapportage (1e Berap) 2023 informeert het college de raad over de voortgang van de begroting van de gemeente over het lopende boekjaar.

3 Wat is het bestaand beleid c.q. kader?
Gemeentewet, Begroting 2023 en de Financiële verordening gemeente Rheden 2019.

4 Wat willen wij bereiken?
Met de 1e Berap 2023 wordt beoogd:
- inzicht te geven in de voortgang van de Begroting 2023;
- een prognose te geven van het te verwachten jaarrekeningresultaat 2023 op basis van de gemelde financiële afwijkingen per medio mei 2023.

5 Wat gaan wij ervoor doen?
Met voorliggende rapportage geven wij inzicht in de ontwikkeling van het begrotingssaldo 2023. Het saldo van de door uw raad vastgestelde Begroting 2023 bedroeg € 530.000,00 voordelig. In deze 1e Berap 2023 is de verwachting dat dit saldo bijgesteld zal worden naar € 1.079.000,00 nadelig.

Eén van de mutaties die in deze rapportage verwerkt zijn betreft de bijstelling van salariskosten op grond van de overeengekomen CAO voor gemeenten voor 2023. Dit leidt tot hogere salarislasten ad € 1,3 miljoen.
In deze rapportage is de ontwikkeling van de algemene uitkering verwerkt op basis van de september- en decembercirculaire gemeentefonds van 2022 en de meicirculaire 2023.

6 Wat zijn de financiële consequenties?
Niet van toepassiing op het voorstel zelf.

7 Wat zijn de risico's?
Niet van toepassing.

8 Wat is het draagvlak voor dit voorstel?
Niet van toepassing.

9 Hoe en met wie wordt er gecommuniceerd?
Niet van toepassing.

10 Wordt er een evaluatie uitgevoerd?
Niet van toepassing.

Velp, 12 juni 2023

Burgemeester en wethouders van Rheden,

Carol van Eert,
burgemeester.

Nadja Renkema,
secretaris.

23.48

gemeente Rheden

Raadsvergadering
4 juli 2023

Agendapunt 4
DB

Raadsbesluit

De raad van de gemeente Rheden;

gelezen het voorstel van burgemeester en wethouders van 12 juni 2023;

b e s l u i t :

de Eerste bestuursrapportage 2023 ter kennisgeving aan te nemen.

Arnhem, 4 juli 2023

De raad voornoemd,

voorzitter.

griffier.

23.48

gemeente Rheden

Raadsvoorstel

portefeuillehouder	begrotingsprogramma	draagt bij aan Global Goal(s)
T.A.F.A. Klomberg	Programma 1 t/m 3	16 Vrede, veiligheid en sterke publieke diensten

b en w-vergadering	agendapunt	bijlage(n) ter inzage
12 juni 2023	6	Eerste bestuursrapportage 2023

rol raad	soort document
Kennisneming	Raadsvoorstel en -besluit

voorbereidende vergadering	agendapunt
20 juni 2023	

raadsvergadering	agendapunt
27 juni 2023	

onderwerp
Eerste bestuursrapportage 2023.

INHOUD VOORSTEL
Kennisgeving van de Eerste bestuursrapportage 2023.

1 Waartoe is het voorstel gedaan?
Financiële en beleidsmatige verantwoording over 2023.

2 Wat is de aanleiding?
Met de Eerste bestuursrapportage (1e Berap) 2023 informeert het college de raad over de voortgang van de begroting van de gemeente over het lopende boekjaar.

3 Wat is het bestaand beleid c.q. kader?
Gemeentewet, Begroting 2023 en de Financiële verordening gemeente Rheden 2019.

4 Wat willen wij bereiken?
Met de 1e Berap 2023 wordt beoogd:
- inzicht te geven in de voortgang van de Begroting 2023;
- een prognose te geven van het te verwachten jaarrekeningresultaat 2023 op basis van de gemelde financiële afwijkingen per medio mei 2023.

5 Wat gaan wij ervoor doen?
Met voorliggende rapportage geven wij inzicht in de ontwikkeling van het begrotingssaldo 2023. Het saldo van de door uw raad vastgestelde Begroting 2023 bedroeg € 530.000,00 voordelig. In deze 1e Berap 2023 is de verwachting dat dit saldo bijgesteld zal worden naar € 1.079.000,00 nadelig.

Eén van de mutaties die in deze rapportage verwerkt zijn betreft de bijstelling van salariskosten op grond van de overeengekomen CAO voor gemeenten voor 2023. Dit leidt tot hogere salarislasten ad € 1,3 miljoen.
In deze rapportage is de ontwikkeling van de algemene uitkering verwerkt op basis van de september- en decembercirculaire gemeentefonds van 2022 en de meicirculaire 2023.

6 Wat zijn de financiële consequenties?
Niet van toepassiing op het voorstel zelf.

7 Wat zijn de risico's?
Niet van toepassing.

8 Wat is het draagvlak voor dit voorstel?
Niet van toepassing.

9 Hoe en met wie wordt er gecommuniceerd?
Niet van toepassing.

10 Wordt er een evaluatie uitgevoerd?
Niet van toepassing.

Velp, 12 juni 2023

Burgemeester en wethouders van Rheden,

Carol van Eert,
burgemeester.

Nadja Renkema,
secretaris.

23.48

gemeente Rheden

Raadsvergadering
27 juni 2023

Agendapunt
DB

Raadsbesluit

De raad van de gemeente Rheden;

gelezen het voorstel van burgemeester en wethouders van 12 juni 2023;

b e s l u i t :

de Eerste bestuursrapportage 2023 ter kennisgeving aan te nemen.

Arnhem, 27 juni 2023

De raad voornoemd,

voorzitter.

griffier.

gemeente Rheden
1573 - 2023

1ste Bestuursrapportage 2023 (raadsversie)

Datum vaststelling B&W: **12 juni 2023**

Datum besluitvorming Raad: **27 juni 2023**

Inhoudsopgave

Voorwoord 3
1. Inleiding en samenvatting 5
Algemeen 5
Verwachte ontwikkeling resultaat 2023 5
Programmaplan 7
Toelichting kolommen 7
2 Programma's 8
1. Samenleving 9
2. Leefomgeving 15
3. Bestuur & organisatie 25
3 Bijlagen 32
Duiding saldo-neutrale wijzigingen 33

Voorwoord

Voor u ligt de eerste Berap (bestuursrapportage) van ons 450e lustrumjaar! In deze Berap maakt het college van burgemeester en wethouders inzichtelijk welke veranderingen en afwijkingen ze zijn tegengekomen bij de realisatie van de doelen en resultaten uit de begroting in de eerste maanden van 2023.

Vorig jaar startte met een harde lockdown vanwege de opmars van een nieuwe coronavariant. Eind januari kwamen de eerste versoepelingen en stap voor stap begon de impact van het coronavirus kleiner te worden en kwam het normale leven weer op gang. In Rheden zagen we dat het per afdeling verschilde hoe snel alles weer op gang kwam. Ook de voorbereidingen van ons lustrumjaar kwamen daardoor met alle voorzichtigheid op gang. Tegelijkertijd zien we ook andere effecten van de coronapandemie op onze dorpen. Zo heeft de pandemie er - in combinatie met andere factoren - voor gezorgd dat de schaarste aan personeel in diverse sectoren is toegenomen. Onder meer in de bouw, zorg, het onderwijs en de energiesector blijkt het steeds lastiger om aan goed gekwalificeerde mensen te komen. Dit geldt ook voor gemeenteambtenaren en onze partners in de uitvoering.

Bovendien brak in 2022 de oorlog in Oekraïne uit. Dat bracht een enorme vluchtelingenstroom op gang en bovendien een energiecrisis en zette een sterke inflatie in gang. Rheden voelt zich als stad solidair met Oekraïne en wil vluchtelingen hier graag een warm thuis bieden. Daarom vangen we sinds 14 april 2022 binnen onze gemeentegrenzen vluchtelingen uit Oekraïne op. Het is bewonderenswaardig om te zien hoeveel vrijwilligers en organisaties zich hebben ingezet om deze opvanglocaties in no time gereed te maken voor opvang en de vluchtelingen een warm welkom te heten. Het organiseren van deze opvang heeft ook een grote impact gehad op onze gemeente en gemeentelijke organisatie. Alles werd immers in werking gesteld om deze vluchtelingen een veilige plek te geven. Daarnaast zien we ook dat de druk toeneemt om asielzoekers en statushouders op te vangen. Rheden heeft hier invulling aangegeven door bijvoorbeeld aanvullend per 14 april 2023, 250 opvangplekken voor Oekraïners te bieden en ook 30 alleenstaande minderjarige vluchtelingen (AMV-ers) in de locatie COA Velp-Arnhemsestraatweg, op te vangen. De opvang en de huisvesting van deze doelgroepen vraagt ook de komende tijd onze volle aandacht.

De oorlog in Oekraïne had ook andere effecten op het uitvoeren van de Rhedense realisatie van de begroting in het eerste kwartaal 2023. Het was namelijk één van de redenen waarom de (energie)prijzen in razendsnel tempo opliepen. De oorlog in Oekraïne zette o.a. de energiemarkt – die toch al onder druk stond - nog meer op zijn kop. De levering van gas en olie aan Europa is namelijk een onderdeel geworden van het conflict. Dit heeft ook z’n effect op Rheden. We zien bijvoorbeeld een toename van Rhedenaren die een beroep doen op de schuldhulpverlening vanwege de hoge energiekosten.

Als gevolg van de geschetste ontwikkelingen en de financiële onzekerheid, laat deze eerste Berap een verslechterd financieel perspectief zien. Het verwachte resultaat verandert van € 530 duizend voordelig naar € 1,1 miljoen nadelig. We zullen in 2023 blijven sturen om op een positief resultaat uit te komen. In combinatie met de kadernota zien wij een verslechtering, wij willen daarbij geen overhaaste maatregelen nemen. Daarom gaan we de komende periode graag meer frequent hierover met u in gesprek.

Uit de Voorjaarsnota 2023 van het Rijk blijkt dat gemeenten vanaf 2026 structureel 3 miljard euro minder krijgen om onze taken uit te voeren. De verwachting is dat dit ook voor Rheden niet zonder ingrijpende keuzes kan worden opgevangen. Deze keuzes raken niet alleen het voorzieningenniveau, maar ook de grote maatschappelijke opgaven in onze gemeente. Het College gaat de komende maanden aan de slag om te zorgen dat we u met de programmabegroting 2024, in de geschetste weerbarstige context, een sluitend meerjarenperspectief kunnen bieden.

De Rhedense veerkracht blijkt uit de extra zorg voor inwoners met financiële problemen, de opvang van Oekraïners en asielzoekers en blijvende aandacht voor de energietransitie. Ook de enorme energie die is ontstaan voor de viering van ons 450-jarig bestaan is indrukwekkend.

Wij kijken uit naar een mooi jaar dat we verwachten financieel positief af te sluiten. Daarbij willen we dit jaar ook gebruiken om samen met, de Raad, het hoofd te bieden aan de financiële ontwikkelingen die op ons afkomen. Wij denken ook dát samen aan te kunnen.

1. Inleiding en samenvatting

Algemeen

Hierbij bieden wij u de Eerste bestuursrapportage 2023 aan. Met deze rapportage geven wij inzicht in de beleidsmatige afwijkingen op de begroting en een prognose van het te verwachte financiële resultaat in de jaarrekening 2023 op basis van de stand van zaken per medio mei 2023.

In de programmabegroting 2023 hebben wij binnen de programma's doelstellingen geformuleerd. In deze bestuursrapportage vermelden we beknopt de voortgang en, indien van toepassing, de beleidsmatige ontwikkelingen en afwijkingen. Daarnaast vermelden we ook de financiële afwijkingen per programma.

Met deze invulling zetten we weer een stap in het groeipad om de P&C documenten beter aan te laten sluiten bij de behoefte. Qua eenduidigheid en scherpte hebben wij hier nog stappen in te zetten, ook om te zorgen voor een meer consistente toepassing over de programma's heen.

Leeswijzer
Deze bestuursrapportage volgt op de programmaopzet van de programmabegroting 2023. Een programma begint met de visie, die u ook in de programmabegroting terug leest. Per programma zijn de beleidsthema's opgenomen waaronder de doelen zijn opgenomen.

Per thema leest u een beknopte toelichting op de huidige stand van zaken en zijn nieuwe beleidsontwikkelingen opgenomen.

De voortgang op doelstellingen wordt gerapporteerd aan de hand van een zogenaamde stoplichtenrapportage. Enkel indien het bereiken van de een doelstelling afwijkt van de planning op tijd of kwaliteit wordt de afwijking toegelicht. Indien het bereiken van de doelstelling op planning ligt, is er geen toelichting opgenomen ("-"). Tot slot is per doel opgenomen of er ontwikkelingen zijn in de risico's, waarmee bij het bereiken van dit doel rekening gehouden moet worden.

Verwachte ontwikkeling resultaat 2023

Het verwachte jaarresultaat 2023 is ten opzichte van de Programmabegroting 2023 per saldo verslechterd met € 1,6 miljoen. Hierdoor verandert het begrotingssaldo van € 530 duizend voordelig naar € 1.079 duizend negatief. Het resultaat is als volgt opgebouwd (bedragen x € 1.000):

Verwachte ontwikkeling resultaat 2023	Bedrag
Vastgestelde Primitieve Begroting 2023	**530**
Afwijkingen op Primaire Begroting 2023	-495
Autonome ontwikkelingen	-1.114
Verwacht resultaat stand 1e BestuursRapportage	**-1.079**

Verwachte ontwikkeling resultaat 2023 per programma	Bedrag
Vastgestelde Primitieve Begroting 2023	530
Programma 1 Samenleving	-266
Programma 2 Leefomgeving	-408
Programma 3 Bestuur & Organisatie	-935
Verwacht resultaat stand 1e Bestuursrapportage	**-1.079**

Korte toelichting grootste afwijkingen

Het totaal aan bijstellingen van 'Afwijkingen op begroting 2023' en 'Autonome ontwikkelingen' bedraagt per saldo afgerond € 1,6 miljoen nadelig. Hieronder vindt u een opsomming van de grootste posten (x € 1.000). Een nadere toelichting van de afwijkingen is bij de programma's opgenomen.

Tabel Toelichting grootste afwijkingen

Post	Bedrag	I/S	Programma
Afwijking primaire begroting:			
Compensatieregeling voogdij en 18+*	733	I	Prg. 1 Samenleving
Personeelskosten (inhuur)	-600	I	Prgr. 3 Bestuur & Organisatie
Autonome ontwikkeling:			
Tariefaanpassing huishoudelijke hulp	-460	S	Prgr. 1 Samenleving
MGR sociaal domein	-882	S	Prgr. 1 Samenleving
BUIG	891	S	Prgr. 1 Samenleving
Algemene uitkering (septembercirculaire '22)	1.122	S	Prgr. 3 Bestuur & Organisatie
CAO ontwikkeling 2023	-1.283	S	Prgr. 3 Bestuur & Organisatie
Overige afwijkingen, per saldo:	-1.130	S/I	Prgr. 1 t/m 3
Totaal	**-1.609**		
Waarvan structureel	**-1.276**	**S**	

*: Onderdeel van de meicirculaire. Opgenomen vooruitlopend op besluitvorming.

Programmaplan

Post (bedragen x € 1.000)	Prim. begr.	Techn. wijz.	Begr. wijz. in 1BR	Gew. begr. na 1BR
	2023	2023	2023	2023
1. Samenleving	-61.268	-28	-596	-61.892
2. Leefomgeving	-13.105	-64	-508	-13.678
3. Bestuur & organisatie	75.714	92	-935	74.871
Saldo van baten en lasten	1.341	0	-2.039	-698
Saldo van toevoegingen en onttrekkingen reserves	-811	0	430	-381
Resultaat	**530**	**0**	**-1.609**	**-1.079**

Toelichting kolommen

In de eerste kolom (prim. begr.) zijn de bedragen opgenomen zoals ze in de programmabegroting door de gemeenteraad zijn vastgesteld. De tweede kolom betreft puur financieel-technische verschuivingen die saldo-neutraal zijn. Deze worden in de 1ste Bestuursrapportage om die reden ook niet nader toegelicht.
In de derde kolom zijn de wijzigingen uit deze 1ste Bestuursrapportage opgenomen die vervolgens leiden tot een gewijzigde begrotingsstand voor dit jaar, zichtbaar in de laatste kolom.

2 Programma's

1. Samenleving

Wat is de visie van Samenleving?
Wij vinden het belangrijk dat onze inwoners gezond, gelukkig en veilig in onze gemeente kunnen opgroeien, ouder worden, werken en wonen. We willen een samenleving waar mensen naar elkaar omkijken en in hun bestaanszekerheid kunnen voorzien. We sluiten aan bij de eigen mogelijkheden van onze inwoners en de netwerken die zij hebben. We doen wat nodig is om deze 'sociale basis' te stimuleren en te versterken zodat iedereen die dat wil, actief mee kan doen. Daar waar nodig zetten we passende zorg en ondersteuning in.

We focussen ons in het bijzonder op de volgende hoofdthema's voor onze inwoners:
- het vergroten van de financiële bestaanszekerheid
- het stimuleren en versterken van de sociale basis (sociale bestaanszekerheid), en
- het mogelijk maken van een vitaal en gezond leven

Deze hoofdthema's omvatten meerdere beleidsgebieden en dienstverlening. We werken actief samen met veel organisaties (informeel en professioneel) binnen en buiten onze gemeente. We geloven hierbij in de kracht van ons verenigingsleven.

Uitgangspunt bij de uitwerking van de hoofdthema's is dat onze inwoners de zorg en ondersteuning krijgen die zij nodig hebben. Informeel waar het kan en formeel waar het nodig is. We ontwikkelen de inzet van informele netwerken en professionals zodat deze goed op elkaar aansluiten. De zorg en ondersteuning die nodig is (formeel en informeel), is laagdrempelig, goed toegankelijk en dichtbij huis. Kansengelijkheid en bestaanszekerheid (financieel en sociaal) staan hierbij centraal. Hierbij hebben we speciale aandacht voor de preventie en zoeken samen met organisaties naar de mogelijkheden om dichterbij zorg en ondersteuning aan te bieden.

Thema Financiële bestaanszekerheid

Toelichting op stand van zaken
- gelrepashouders maken meer gebruik van hun tegoed. ook de aanvullende tegoeden voor schoolspullen en kleding (via leergeld) worden goed benut.
- doelgroep bijstand blijft voor een groot deel bestaan uit mensen met grote afstand tot de arbeidsmarkt. dit vraagt om passende begeleiding en participatie
- structurele stijging doelgroep loonkostensubsidie
- toename kosten bewindvoering

Nieuwe beleidsontwikkelingen
- stelselherziening Participatiewet en het toeslagenstelsel
- voorstel in kadernota mbt bijverdienen in de bijstand (ter uitvoering motie)
- verkorting aflostermijn minnelijke schuldenregeling

Doel Rhedense inwoners zijn (financieel) zelfredzaam

Verantwoordelijk portefeuillehouder Gea Hofstede

Voortgang Conform planning

-

Toelichting op de ontwikkeling van de risico's
Op de korte termijn voorzien we bij de doelgroep tot 120% van het minimumloon financiële uitdagingen als gevolg van o.a. de inflatie en de hoge energiekosten. We zoeken hier samen met de Rijksoverheid en onze partners naar oplossingsrichtingen om als gemeente hulp en ondersteuning te bieden.
Het risico bestaat dat wij onvoldoende in staat zijn om op tijd te signaleren dat ondersteuning

nodig is, waardoor mensen buiten de boot vallen. Om terugval te voorkomen, is een gedragsverandering nodig. Dat vraagt om lange termijnbegeleiding of passende maatregelen.

Doel Voorkomen kinderarmoede, ongeacht generatie-problematiek (armoede, werk, ongezonde leefstijl, inkomen en onderwijs)

Verantwoordelijk portefeuillehouder Gea Hofstede

Voortgang Conform planning

-

Doel Inwoners in Rheden kunnen lezen, schrijven, rekenen en zijn digitaal vaardig

Verantwoordelijk portefeuillehouder Ronald Ter Hoeven

Voortgang Conform planning

-

Thema Vitaal en gezond

Doel Jeugdigen in de gemeente Rheden ontwikkelen en leren op een voor hen passende plek

Verantwoordelijk portefeuillehouder Ronald Ter Hoeven

Voortgang Conform planning

-

Doel Inwoners van de gemeente Rheden wonen in een gezonde omgeving en kunnen omgaan met de fysieke, mentale en sociale uitdagingen van het leven

Verantwoordelijk portefeuillehouder Gea Hofstede

Voortgang Conform planning

-

Doel Inwoners van de gemeente Rheden sporten en bewegen voldoende

Verantwoordelijk portefeuillehouder Ronald Ter Hoeven

Voortgang Conform planning

-

Thema Sociale basis

Doel Inwoners wonen op een prettige manier thuis en doen mee in de samenleving

Verantwoordelijk portefeuillehouder Gea Hofstede

Voortgang Conform planning

-

Doel In de gemeente Rheden is een sociale basis met een toegankelijk aanbod van algemene voorzieningen voor alle inwoners, van jong tot oud. Het Rhedens model is het uitgangspunt

Verantwoordelijk portefeuillehouder Gea Hofstede

Voortgang Conform planning

-

Doel Dorpen en wijken in de gemeente Rheden zijn samenredzaam

Verantwoordelijk portefeuillehouder Gea Hofstede

Voortgang Conform planning

-

Doel Inwoners maken gebruik van hulp en ondersteuning vanuit de algemene en voorliggende voorzieningen. Maatwerk is beschikbaar voor wie dit nodig heeft

Verantwoordelijk portefeuillehouder Gea Hofstede

Voortgang Conform planning

-

Doel Door cultuurparticipatie ontmoeten inwoners elkaar en ontwikkelen zij talenten

Verantwoordelijk portefeuillehouder Paul Hofman

Voortgang Conform planning

-

Financiële afwijkingen

1. Samenleving

Post (bedragen x € 1.000)	Bedrag	I/S
Afwijkingen op primaire begroting 2023		
Gelrepas	-140	S
Re-integratie - uitgaven	-330	S
Re-integratie - onttrekkingen reserves	330	S
Compensatieregeling voogdij en 18+	733	I
subtotaal	593	
Autonome ontwikkelingen		
Indexatie Jeugdzorg - Specifiek	-150	S
Tariefaanpassing Huishoudelijke Hulp	-460	S
Modulair Gemeenschappelijke Regeling (MGR)	-882	S
Doelgroepenvervoer ((BVO DRAN)	-62	S
BUIG - inkomsten	2.209	S
BUIG - uitgaven	-1.318	S
Brede SPUK - inkomsten	814	S
Brede SPUK - uitgaven	-814	S
Loon- en prijsontwikkeling VGGM GGD	-54	S
Loon- en prijsontwikkeling VGGM JGZ	-37	S
Verhoging budget inburgering AU	-105	S
subtotaal	-859	
Totaal	**-266**	
Waarvan structureel	***-999***	*S*

Afwijkingen op primaire begroting 2023

Gelrepas
We zien dat de besteding door van de pastegoeden (door bestaande pashouders) over Q1 aanzienlijk is toegenomen, ten opzichte van 2021 en 2022. De effecten van corona spelen duidelijk geen rol meer. Op basis van de bestedingen van Q1 is het bestaand budget niet toereikend om te voorzien in zowel de programmakosten als de uitvoeringskosten. Daarnaast is uit de 'evaluatie Gelrepas' een aantal aanbevelingen gekomen met financiële consequenties (indexeren van het pastegoed, verruimen van de bestedingsvoorwaarden en ambtshalve verstrekken van de pas aan uitkeringsgerechtigden). Deze moeten (regionaal) nog nader uitgewerkt en doorgerekend worden. Voorstel is om aanvullend €140.000 structureel beschikbaar te stellen voor de dekking van deze kosten.

Re-integratie
Als extra dekking voor de activiteiten en inzet medewerkers op het gebied van re-integratie (in lijn met de Actualiteitenrapportage 2020 en hetgeen daar is vermeld bij het doorvoeren van besparingen op re-integratie) wordt voorgesteld € 295 k uit bestemmingsreserve rekeningresultaat 2021 te onttrekken en toe te voegen aan het budget re-integratie.
Daarnaast zetten wij extra re-integratiebudget in voor de doelgroep die dat nodig heeft met een bedrag van 35k. Dit budget wordt gedekt door een onttrekking uit de bestemmingsreserve Versterking re-integratie.

Compensatieregeling voogdij en 18+
Door de gemeente Rheden is een aanvraag in het kader van de "Compensatieregeling voogdij en 18+ - WPB - Onderbreking Financieringssystematiek" ingediend. Deze aanvraag is goedgekeurd voor een bedrag van € 883 k. Het Ministerie van VWS heeft aangegeven dat het bedrag naar beneden wordt bijgesteld omdat het landelijk beschikbaar gestelde budget voor deze compensatieregeling wordt overschreden. Definitieve vaststelling heeft inmiddels plaatsgevonden in de meicirculaire 2023 en is bepaald op € 733 k.

Autonome ontwikkelingen

Indexatie Jeugdzorg – Specifiek
In verband met het continueren van zorg is er regionaal een (tijdelijke) opslag vastgesteld voor bepaalde zorgproducten. De financiële impact voor 2023 is ingeschat op € 150 k. Daarnaast zijn er nog andere (deels landelijke) ontwikkelingen, onder andere voortkomend uit de "Verbetering jeugdbeschermingsketen op korte en lange termijn" en de Hervormingsagenda waarvan het financiële effect nog niet is gekwantificeerd.

Tariefaanpassing Huishoudelijke Hulp
De tarieven HO zijn met terugwerkende kracht vanaf 1 januari 2023 verhoogd na afstemming met alle deelnemende gemeenten in de MGR. Het financiële effect voor de gemeente Rheden is naar verwachting per jaar € 460 k.

Modulair Gemeenschappelijke Regeling (MGR)
Vanuit de Modulair Gemeenschappelijke Regeling (MGR) is een gewijzigde begroting 2023 en meerjarenbegroting 2024 - 2027 ingediend. Als gevolg van met name de indexering van de verschillende modules naast een klein aantal incidentele aanpassingen zijn de lasten voor de deelnemende gemeenten toegenomen. De mutatie is overgenomen vanuit het in juni ter besluitvorming voor te leggen Raadvoorstel "Jaarstukken MGR sociaal domein".

Doelgroepenvervoer ((BVO DRAN)
Vanuit de BVO DRAN is een gewijzigde begroting 2023 en meerjarenbegroting MJPB 2024-2027 ingediend voor de het doelgroepenvervoer. De begrote kosten zijn aangepast doordat het

verwachte gebruik is bijgesteld naar beneden en de indexering fors is opgehoogd. De mutatie is overgenomen vanuit het in mei voor zienswijze voor te leggen Raadvoorstel "Ontwerp Meerjarenprogrammabegroting BVO DRAN 2024-2027 inclusief gewijzigde begroting 2023".

BUIG
Door het Rijk is in het najaar 2022 het 'Voorlopig BUIG budget BUIG 2023' vastgesteld. Voor Rheden betekent dit een bijstelling naar boven van € 709 k.

Het macrobudget wordt voorlopig vastgesteld in het najaar voorafgaand aan het uitvoeringsjaar. Het macrobudget 2023 wordt gedurende het jaar nog bijgesteld naar aanleiding van gewijzigde inzichten in conjunctuur, realisaties uit het voorgaande jaar, rijksbeleid en loon- en prijsbijstelling (lpo). Over een eerste mogelijke bijstelling zijn de gemeenten begin mei geïnformeerd. De bijstelling van dit nader voorlopige macrobudget is een tussenstand, waarin de realisaties van vorig jaar en recente inschattingen van de conjuncturele situatie (CEP, CPB) zijn verwerkt. Het macrobudget 2023 gaat van € 6.014,9 miljard naar € 5.965,5 miljard (neerwaartse bijstelling van € 49,4 miljoen). Deze bijstelling wordt niet in de maandelijkse betalingen aan gemeenten verwerkt en daarom ook niet verwerkt als aanvullende mutatie de begroting van Rheden.

Per 1 januari 2023 is het wettelijk minimumloon (WML) met 10,15% verhoogd. Hiervan is 2,10 procentpunt reguliere indexatie, en 8,05 procentpunt een bijzondere verhoging. De hoogte van bijstandsuitkeringen en loonkostensubsidies is hierdoor gestegen. In het nader voorlopige macrobudget 2023 is de WML-verhoging nog niet meegenomen. Deze loopt – zoals gebruikelijk – mee in de loon- en prijsontwikkeling. Bij de vaststelling van het definitieve budget 2023 in september van dit jaar zal de WML-verhoging in het macrobudget verwerkt worden. Indicatief gaat het voor de gemeente Rheden om een verhoging van € 1,5 mln. Vooruitlopend op de definitieve vaststelling wordt deze verhoging nu al meegenomen in deze bestuursrapportage.

Tot slot is er nog een aanpassing aangekondigd van een extra budget voor de taakstelling statushouders.

We komen wat betreft de uitgaven naar verwachting tot een tekort van € 1.318 k. Dit komt voornamelijk door de bijstelling van de hoogte van de uitkeringen (gemiddeld 9 %) en de hogere aanspraak op de loonkostensubsidie.

Brede SPUK
De Brede SPUK-regeling is voor alle gemeenten beschikbaar gesteld voor sport en bewegen, gezondheidsbevordering, cultuurparticipatie en de sociale basis. De stip op de horizon is een gezonde generatie in 2040. De Brede SPUK-regeling is voor alle gemeenten in werking gesteld om diverse afspraken uit te kunnen voeren. Deze afspraken zijn vastgelegd in het Hoofdlijnen Sportakkoord II, het Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA).

Voor de Berap en Kadernota is het uitgangspunt dat de lasten niet hoger zijn dan de ontvangen SPUK-uitkering en dat een overschot moet worden terugbetaald.

Loon- en prijsontwikkeling VGGM GGD en bevolkingszorg
De inwonersbijdrage voor de GGD en bevolkingszorg wordt vanaf 2023 verhoogd met een bedrag van € 54.000 conform de geactualiseerd begroting 2023 in de begroting 2024 van de VGGM.

Loon- en prijsontwikkeling VGGM Jeugdgezondheidszorg (JGZ) en RVP
De inwonersbijdrage JGZ en RVP (Rijksvaccinatieprogramma) wordt vanaf 2023 verhoogd met een bedrag van € 37.000 conform de geactualiseerd begroting 2023 in de begroting 2024 van de VGGM.

Verhoging budget inburgering algemene uitkering
Het budget in de algemene uitkering, bedoeld voor inburgering, is in voor de jaren 2023 (€ 105k) en 2024 (met € 81k) verhoogd als gevolg van de hogere instroom van inburgeraars. Dit is verwerkt in de septembercirculaire gemeentefonds 2022. Deze ophoging van de AU is verwerkt bij programma 3. In programma 1 verhogen we het betreffende uitgavenbudget.

Overige ontwikkelingen

ESF
Volgens de einddeclaratie van het project ESF REACT-EU zou de gemeente Rheden vanuit het Europees Sociaal Fonds (ESF) een subsidie ontvangen van indicatief € 945 k. De einddeclaratie is door verschillende organisaties, waaronder het Ministerie SZW beoordeeld, gecontroleerd en vastgesteld. De uiteindelijk vastgestelde subsidie, na akkoord van alle de deelnemende gemeenten over de verdeling over de regio, wordt ingezet als dekking van de re-integratiekosten. Dit is in lijn met de Actualiteitenrapportage 2020 en hetgeen daar is vermeld bij het doorvoeren van besparingen op re-integratie.

Gezien de onzekerheid rond het tijdstip van de ontvangen subsidie wordt nog geen bate verantwoord.

Wat gaat het kosten?

Programmastaat 1 Samenleving

Post (bedragen x € 1.000)	Prim. begr.	Techn. wijz.	Begr. wijz. in 1BR	Gew. begr. na 1BR
	2023	2023	2023	2023
Lasten	79.546	28	3.619	83.193
Baten	18.278	0	3.023	21.301
Saldo van baten en lasten	-61.268	-28	-596	-61.892
Reserves				
Toevoeging	0	0	0	0
Onttrekking	219	0	330	549
Resultaat	**-61.048**	**-28**	**-266**	**-61.342**

2. Leefomgeving

Wat is de visie van Leefomgeving?
Leefomgeving: groener, socialer en dichterbij.

Wij werken aan een duurzame en kwalitatieve woon- , werk- en leefomgeving in onze zeven dorpen en ons buitengebied. Samen met inwoners, bedrijven en (maatschappelijke) organisaties bepalen we wat de voorwaarden zijn voor een gezonde, aantrekkelijke, klimaatbestendige en veilige omgeving waar iedereen zich thuis voelt. We koesteren daarbij onze identiteit die in belangrijke mate bepaald wordt door onze historische, landschappelijke en natuurlijke karakteristieken van de dorpen en het buitengebied.

De komende jaren werken we aan maatschappelijke opgaven die veel invloed hebben op onze leefomgeving. Meer dan voorheen gaat het om ontwikkelingen die op grotere schaal impact hebben. Soms ook op onze manier van leven. Wij doen dit samen met onze inwoners. Denk hierbij aan de verandering van ons gebruik van fossiele brandstof naar een duurzame energie- en warmtevoorziening. Maar ook de grote behoefte aan passende woningen willen we binnen onze dorpen een goede plek geven. We zetten in op verduurzaming van mobiliteit en het vergroten van verkeersveiligheid. Dit vraagt om een samenhangende aanpak. Het betekent ook dat we duidelijke keuzes moeten maken. Met de nieuwe omgevingswet en de bijbehorende omgevingsvisie willen we dit in de praktijk vorm geven. We werken samen met inwoners, bedrijven en maatschappelijke organisaties aan een nieuwe omgevingsvisie met duidelijke en richtinggevende keuzes, die vervolgens worden vertaald in het omgevingsplan en in omgevingsprogramma's.

Gemeente Rheden staat voor een grote woningbouwopgave. Wij streven naar wijken waar men zich thuis voelt en waar het veilig is. Waar we bewust omgaan met energie en wonen in duurzame, circulair gebouwde woningen en natuurinclusieve wijken. Waar het woningtekort is afgenomen en er voldoende kansen zijn voor jongeren, gezinnen en ouderen om een passende woning te vinden, ook als zij zorg nodig hebben.

Het belangrijkste kader voor het realiseren van onze ruimtelijke projecten is de Omgevingswet. Naar verwachting treedt deze in 2023 in werking. In Rheden grijpen we dit ook aan voor een vernieuwing in ons omgevingsbeleid. Sneller integraler, begrijpelijker, minder complex en met meer ruimte voor maatwerk. Het verbinden van ruimtelijke ontwikkelingen met maatschappelijke wensen en effecten staat centraal. Het doel van de Omgevingswet is daarnaast een vereenvoudiging van de regels en wetten op het gebied van alle omgevingsaspecten (lucht, geluid, RO, natuur, verkeer, klimaat, etc.). De invoering van de Omgevingswet betekent een zeer stevige inspanning voor onze organisatie en vraagt een andere rol van ambtenaren, college en de gemeenteraad.

Dit jaar starten we met het Omgevingsvisietraject waarin we tot samenhangende beleidsvorming over de verschillende thema’s heen willen komen. Ook willen de Omgevingsvisie gebruiken om tot duidelijke keuzes en prioritering te komen. Wij geven daarbij voorrang aan initiatieven die bijdragen aan de meest urgente maatschappelijke opgaven (bijvoorbeeld woningbouw, energie- en warmtetransitie, klimaatadaptie). Bovendien geven we uitvoering aan lopende plannen, gemaakte afspraken en genomen besluiten. Grote gebiedsontwikkelingen voor het komende decennium zijn het woningbouwproject IJsseldistrict, Masterplan Welkom Veluwezoom en de Pilot wijkaanpak Stenfert.

Wij zijn in 2040 een CO2 neutrale gemeente. Wij werken aan een versnelling van de opgave met bijbehorende intensivering van onze inzet. Samen met onze inwoners werken we dit de komende 4 jaar uit naar aanleiding van de uitkomsten van het burgerberaad. We willen de komende vier jaar in vier wijken concreet aan de slag met

de warmtetransitie. Uiteraard nemen wij deze ambities mee bij nieuwe (woningbouw) ontwikkelingen.

Biodiversiteit is een parapluterm voor alle verschillende soorten die we op aarde hebben. Een goede biodiversiteit hebben we hard nodig. Dit houdt de leefomgeving gezond. We voelen de grote verantwoordelijkheid om goed te zorgen voor onze inheemse flora en fauna. We willen een natuurinclusieve samenleving creëren door het aanbod aan leefgebieden te behouden en vergroten. Het behouden, herstellen en versterken van ons unieke landschap en biodiversiteit vraagt voortdurende inzet van vele partijen. Het teveel aan stikstofneerslag is schadelijk voor onze natuur en de biodiversiteit. Verdroogde natuur is vaak nog gevoeliger voor stikstof. De natuurwaarden van de Veluwe, maar ook onze bermen, landschapselementen staan daardoor onder druk. Het Rijk en de provincies zijn verantwoordelijk voor het stikstofvraagstuk. De problematiek is ingrijpend en complex en er zijn veel belangen mee gemoeid. Wij ondersteunen de verandering in de landbouw naar natuur-inclusief boeren. We willen als gemeente goed aanhaken op het stikstofvraagstuk en andere herstelprogramma's voor natuur (o.a. gezonde bossen, heide, bodem).

De bestaande openbare ruimte wordt klimaatadaptief en waterrobuust ingericht, door o.a. meer vergroening en minder verharding. We creëren hierdoor een toekomstbestendige leefomgeving waarin inwoners comfortabel en gezond wonen, waarin we een vitale bodem hebben en waar inwoners op loopafstand verkoeling kunnen vinden tijdens warme perioden. Dit draagt tevens bij aan een versterking van de biodiversiteit en het vergoenen van de openbare ruimte. Kwaliteit van de openbare ruimte is voor ons veel meer dan een mooie inrichting en een verzorgd onderhoud. De openbare ruimte draagt ook bij aan ontmoeting, beweging door sport en spel en een plezierige en veilige leefomgeving.

We streven naar een aantrekkelijk vestigingsklimaat voor ondernemers. Wij werken continu aan een goed woon- en vestigingsklimaat met aantrekkelijke werklocaties, zoals winkelgebieden en bedrijventerreinen. We zetten ons in op de banen die er zijn en bieden inwoners, die mee kunnen doen, de mogelijkheid te werken. Dit kan niet zonder samenwerking tussen ondernemers, onderwijs en overheid. De ambitie hierbij is de lokale economie duurzamer te maken. Samen met ondernemers zetten wij stappen om de bedrijfsactiviteiten duurzamer te maken en dat betekent dat we steeds meer rekening moeten houden met maatschappelijke en milieuaspecten. De gemeente Rheden draagt bij aan de landelijke ambitie om in 2050 een circulaire economie te hebben. In de gemeente Rheden krijgen ondernemers de ruimte om optimaal te kunnen ondernemen. Een goede dienstverlening richting ondernemers is een belangrijke voorwaarde om het welzijn van onze inwoners te vergroten. De kernkwaliteiten van de gemeente, prachtige ligging in het groen en aan het water, maken dat op het gebied van recreatie & toerisme en hoogwaardige zorg nog kansen liggen. We stimuleren duurzame recreatie en toerisme met specifieke aandacht voor de toegankelijkheid van Nationaal Park De Veluwezoom en zijn we ons bewust van de kwetsbaarheid van de omgeving.

Thema Energie- en warmtetransitie

Doel De bebouwde omgeving in Rheden is in 2040 aardgasvrij met aandacht voor financiële ontzorging en handelingsperspectief voor een individuele aanpak.

Verantwoordelijk portefeuillehouder Paul Hofman

Voortgang Conform planning

-

Toelichting op de ontwikkeling van de risico's

- Het doel is 2040 is nog ver weg. Daarbij zijn we ook afhankelijk van internationale en landelijke ontwikkelingen.
- Het vinden en behouden van professionals is (ook) voor deze opgave een uitdaging

Doel Inwoners en bedrijven zijn zich bewust van hun aandeel in de klimaatopgave en dragen hun steentje bij

Verantwoordelijk portefeuillehouder Paul Hofman

Voortgang Gering buiten planning

We zetten hier belangrijke stappen. Wij willen het betrekken van inwoners en ondernemers (nog) beter en meer structureel neerzetten.

Toelichting op de ontwikkeling van de risico's

Draagvlak en draagkracht zijn cruciaal voor het welslagen van de energietransitie.

Doel In 2040 wekken wij alle energie die wij gebruiken duurzaam op

Verantwoordelijk portefeuillehouder Paul Hofman

Voortgang Conform planning

-

Toelichting op de ontwikkeling van de risico's

- Het doel voor 2040 is nog ver weg. Daarbij zijn we ook afhankelijk van internationale en landelijke ontwikkelingen.
- Het vinden en behouden van professionals is (ook) voor deze opgave een uitdaging

Thema Vernieuwing omgevingsbeleid

Doel In 2023 werken we met de Omgevingswet

Verantwoordelijk portefeuillehouder Paul Hofman

Voortgang Buiten planning

Landelijk is de invoeringsdatum op 1 januari 2024 gezet. Dit is eind vorig jaar definitief besloten. Dit staat los van onze implementatie, die hiervoor klaar is.

Doel In 2024 hebben wij een Omgevingsvisie

Verantwoordelijk portefeuillehouder Paul Hofman

Voortgang Conform planning

-

Doel Wij versnellen gewenste ruimtelijke ontwikkelingen door prioritering

Verantwoordelijk portefeuillehouder Paul Hofman

Voortgang Conform planning

-

Doel Wij voeren gebiedspilots uit om te experimenteren met de Omgevingswet

Verantwoordelijk portefeuillehouder Paul Hofman

Voortgang Conform planning

-

Thema Volkshuisvesting

Toelichting op stand van zaken

Op de meeste thema's lopen we op schema. Wat betreft het toevoegen van (levensloopgeschikte) woningen en het verduurzamen van woningen lopen we iets achter. Voor het realiseren van woningen zijn we afhankelijk van ontwikkelaars en woningcorporaties. We doen er als gemeente alles aan om woningbouw te faciliteren: plan van aanpak versnelling woningbouw.

Doel Terugdringen woningtekort

Verantwoordelijk portefeuillehouder Gea Hofstede

Voortgang Gering buiten planning

Het flexwonen en de actualisatie van de Woonvisie liggen nog op planning, maar er worden te weinig woningen toegevoegd om de ambitie van 550 woningen t/m 2026 te realiseren.

Toelichting op de ontwikkeling van de risico's

Als gemeente zijn we afhankelijk van derden voor de realisatie. Door de hoge bouwkosten en rentestijging zijn woningbouwprojecten moeilijker te realiseren, zeker de betaalbare woningen. Daarnaast veel weerstand van omwonenden. En bij langlopende projecten steeds veranderend beleid.

Doel Tegengaan van de tweedeling

Verantwoordelijk portefeuillehouder Gea Hofstede

Voortgang Conform planning

-

Doel Betaalbare, levensloopgeschikte en circulaire woningen

Verantwoordelijk portefeuillehouder Gea Hofstede

Voortgang Gering buiten planning

Met het aantal betaalbare woningen, de doorstroming van senioren en bevorderen van circulaire woningbouw liggen we op koers. Het aantal toegevoegde levensloopgeschikte woningen blijft nog achter.

Doel Veerkrachtige, duurzame wijken en dorpen

Verantwoordelijk portefeuillehouder Gea Hofstede

Voortgang Conform planning

-

Thema Economische ontwikkeling

Toelichting op stand van zaken

Sinds de vaststelling van de nieuwe economische visie en uitvoeringsprogramma (november 2022) is gewerkt aan de uitvoering. De focus lag het 1e helft van 2023 op het versterken van het netwerk (lokaal en regionaal), het doorontwikkelen van de lokale Triple Helix, het aanjagen van evenementen binnen de winkelgebieden en specifieke aandacht voor ZZP'ers. Intern is ingezet op een vergrote bewustwording voor circulair inkopen.
Daarnaast is het 1e helft van 2023 benut om te komen tot een plan van aanpak voor de nieuwe recreatieve en toeristische visie. De netwerksamenwerking op de Veluwe en binnen de Groene Metropoolregio Arnhem Nijmegen vergde inzet om toerisme en recreatie op de kaart te zetten als het gaat om recreatie voor (nieuwe) inwoners en bezoekers van buiten. Toerisme en recreatie zijn belangrijk voor de economie en voor werkgelegenheid, vernieuwing en continuïteit waren in de eerste helft belangrijke onderwerpen.

Nieuwe beleidsontwikkelingen
Door ontwikkelingen bij Provincie Gelderland (verkiezingen en coalitievorming) staat de zo belangrijke Veluwesamenwerking onder druk. Vanuit de VeluweBoard wordt strategisch druk uitgeoefend om het belang van de Veluwe blijvend onder de aandacht te brengen van Provincie.

Doel Het aantrekkelijk houden van het vestigingsklimaat voor ondernemers door ruimte te bieden om mee te bewegen met nieuwe ontwikkelingen

Verantwoordelijk portefeuillehouder Ronald Ter Hoeven

Voortgang Conform planning

-

Doel We stimuleren de verduurzaming van bedrijven

Verantwoordelijk portefeuillehouder Ronald Ter Hoeven

Voortgang Conform planning

-

Doel Wij streven ernaar om de werkgelegenheidsontwikkeling op of boven het niveau te hebben van het Gelderse gemiddelde

Verantwoordelijk portefeuillehouder Ronald Ter Hoeven

Voortgang Gering buiten planning

De ontwikkeling van de werkgelegenheid zal naar verwachting afwijken van het Geldese gemiddelde.
Dit heeft o.a. te maken met het feit dat de uitbreidingscapaciteit (nieuw areaal) binnen de gemeente Rheden beperkt is.

Doel Stijging van het aantal overnachtingen in de gemeente Rheden

Verantwoordelijk portefeuillehouder Ronald Ter Hoeven

Voortgang Conform planning

-

Thema Circulaire economie

Toelichting op stand van zaken
Er zijn stappen gezet om de bewustwording van de interne organisatie te vergroten. Er is in samenwerking met Arnhem en Renkum een online workshop Circulair Economie georganiseerd. Ontwikkelingen c.q. potentiele kansen binnen de GMR worden gevolgd.

Nieuwe beleidsontwikkelingen
Vanuit de landelijke overheid komt een meer aandacht voor circulaire economie. Dit biedt 'meelift'-kansen

Doel Gemeente Rheden geeft het goede voorbeeld op het gebied van circulair inkopen.

Verantwoordelijk portefeuillehouder Dorus Klomberg

Voortgang Conform planning

-

Doel Ondernemers zijn zich bewust van de kansen op het gebied van circulaire economie

Verantwoordelijk portefeuillehouder Ronald Ter Hoeven

Voortgang Conform planning
-

Doel Het scheidingspercentage afval bedraagt minimaal 75%.

Verantwoordelijk portefeuillehouder Ronald Ter Hoeven

Voortgang Gering buiten planning
Met het huidige afvalverzamelingssysteem behalen we het maximale scheidingspercentage.

Thema Biodiversiteit, erfgoed en landschap

Doel We werken aan het behouden en verbeteren van de biodiversiteit in de gemeente Rheden

Verantwoordelijk portefeuillehouder Paul Hofman

Voortgang Conform planning
-

Doel Het beheer van het Rozendaalse Veld is gericht op bescherming en versterking van de natuurwaarde

Verantwoordelijk portefeuillehouder Paul Hofman

Voortgang Conform planning
-

Doel Het beschermen, versterken en verbinden van het Rhedens landschap.

Verantwoordelijk portefeuillehouder Paul Hofman

Voortgang Conform planning
-

Doel Het erfgoed is in goede staat

Verantwoordelijk portefeuillehouder Paul Hofman

Voortgang Conform planning
-

Doel We zetten erfgoed in voor het behalen van gemeentebrede doelen.

Verantwoordelijk portefeuillehouder Paul Hofman

Voortgang Conform planning
-

Doel We ontsluiten erfgoedinformatie voor iedereen.

Verantwoordelijk portefeuillehouder Paul Hofman

Voortgang Conform planning
-

Thema Inrichting en beheer openbare ruimte

Doel We vervangen/herinrichten de openbare ruimte als object aan het einde is van zijn levensduur is, of er sprake is van gewijzigde inrichting en/of functie

Verantwoordelijk portefeuillehouder Dorus Klomberg

Voortgang Conform planning
-

Doel In het beheer en inrichting van de openbare ruimte geven we mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt of inwoners met inkomensondersteuning de mogelijkheid om werkervaring op te doen

Verantwoordelijk portefeuillehouder Dorus Klomberg

Voortgang Conform planning
-

Doel We werken aan het zoveel mogelijk beperken en voorkomen van wateroverlast, hitte- en droogtestress

Verantwoordelijk portefeuillehouder Dorus Klomberg

Voortgang Conform planning
-

Doel Kinderen en jongeren in de gemeente Rheden spelen volop buiten. Daarvoor zijn er voldoende, uitdagende en gevarieerde speelplekken in de openbare ruimte.

Verantwoordelijk portefeuillehouder Dorus Klomberg

Voortgang Conform planning
-

Doel We willen onze inwoners beter informeren en inspireren om klimaatadaptief te handelen via watisjouwrheden.nl

Verantwoordelijk portefeuillehouder Dorus Klomberg

Voortgang Conform planning
-

Doel In het beheer en de inrichting van de openbare ruimte betrekken we onze inwoners

Verantwoordelijk portefeuillehouder Dorus Klomberg

Voortgang Conform planning
-

Doel We ondersteunen Operatie Steenbreek en initiatieven derden

Verantwoordelijk portefeuillehouder Dorus Klomberg

Voortgang Conform planning
-

Doel De gemeente Rheden streeft met haar openbare verlichting veiligheid voor haar inwoners na. Op het gebied van duurzaamheid wil zij verder stappen zetten, door te investeren in energiebesparende LED-armaturen met dimmodules

Verantwoordelijk portefeuillehouder Dorus Klomberg

Voortgang Conform planning
-

Doel We stellen een lokale klimaatadaptatiestrategie (LAS) op

Verantwoordelijk portefeuillehouder Dorus Klomberg

Voortgang Conform planning

-

Doel We beheren en onderhouden de openbare ruimte en zorgen voor een duurzame, schone, hele en veilige woon-, werk- en leefomgeving

Verantwoordelijk portefeuillehouder Dorus Klomberg

Voortgang Conform planning

-

Doel We zorgen voor schoon water in het kader van goed, toekomstbestendig stedelijk waterbeheer

Verantwoordelijk portefeuillehouder Dorus Klomberg

Voortgang Conform planning

-

Thema Mobiliteiten infra

Doel We bouwen aan een verkeersveilige, bereikbare en op een duurzame mobiliteit ingerichte woon-, werk- en leefomgeving

Verantwoordelijk portefeuillehouder Gea Hofstede

Voortgang Conform planning

-

Doel We toetsen leefbaarheidseffecten omtrent goederenvervoer en externe veiligheid via spoor- en waterwegen.

Verantwoordelijk portefeuillehouder Gea Hofstede

Voortgang Conform planning

-

Financiële afwijkingen

2. Leefomgeving

Post (bedragen x € 1.000)	Bedrag	I/S
Afwijkingen op primaire begroting 2023		
Nieuwe aanbesteding maaien gazons	-180	I
Bloemrijk gras	-41	I
Invulling Burgerakkoord	-144	S
Onderhoud Openluchttheater De Pinkenberg	-100	I
Onderhoud Openluchttheater De Pinkenberg	100	I
subtotaal	-365	
Autonome ontwikkelingen		
Wet kwaliteitsborging bouw	-22	S
Mutatiesignalering Basisregistratie	-21	S
subtotaal	-43	
Totaal	**-408**	
Waarvan structureel	***-187***	*S*

Afwijkingen op primaire begroting 2023

Nieuwe aanbesteding maaien gazons
Met de gunning van het nieuwe contract is aanvullend budget nodig om maaiwerkzaamheden uit te kunnen voeren. Op 18-4-2023 heeft het college (zaaknummer 850265) besloten akkoord te gaan met een aanvullend budget voor het maaien van de gazons voor de jaren 2023 en 2024.

Meer bloemrijk gras
Op 18-4-2023 heeft het college besloten akkoord te gaan met een beheerwijziging van ca. 8 ha. gazon naar bloemrijk gras om de werkzaamheden uit te kunnen voeren is aanvullend budget nodig.

Invulling Burgerakkoord
Voor het deel van het Burgerakkoord dat betrekking heeft op de energietransitie stellen wij voor € 144k beschikbaar te stellen. Dit betreft de inzet van de verbinder in onze samenwerking met de inwoners.

Onderhoud openluchttheater De Pinkenberg
Het college heeft besloten om € 100.000 uit de reserve Onderhoud gebouwen voor de herstel- en onderhoudswerkzaamheden aan het Openluchttheater de Pinkenberg beschikbaar te stellen.

Autonome ontwikkelingen

Wet kwaliteitsborging bouw
In de septembercirculaire gemeentefonds 2022 is t/m 2026 een bedrag toegekend voor de uitvoering van de Wet kwaliteitsborging bouw.

Mutatiesignalering Basisregistratie
In 2022 is de gemeente gestart met een inhaalslag van de mutatiesignalering 2019 t/m 2021 voor de Basisregistratie adressen en gebouwen (BAG), Waardering onroerende zaken (WOZ),- en

Basisregistratie Grootschalige Topografie (BGT). Vanaf 2023 zijn deze werkzaamheden structureel toegevoegd aan het team Basisregistraties. Deze taken hebben een wettelijk grondslag (21K).

Wat gaat het kosten?

Programmastaat 2 Leefomgeving

Post (bedragen x € 1.000)	Prim. begr.	Techn. wijz.	Begr. wijz. in 1BR	Gew. begr. na 1BR
	2023	2023	2023	2023
Lasten	27.548	64	518	28.131
Baten	14.443	0	10	14.453
Saldo van baten en lasten	-13.105	-64	-508	-13.678
Reserves				
Toevoeging	810	0	0	810
Onttrekking	162	0	100	262
Resultaat	**-13.753**	**-64**	**-408**	**-14.225**

3. Bestuur & organisatie

Wat is de visie van Bestuur en organisatie?
Dienstverleningsagenda
Een goede dienstverlening aan onze inwoners, ondernemers en instellingen vinden wij belangrijk. Daarvoor is een goed werkende gemeentelijke organisatie nodig. Slagvaardigheid in het realiseren van onze ambities is daarbij belangrijk. Op een aantal onderdelen verbeteren wij de digitale dienstverlening.

Kansengelijkheid en inclusie
Wij willen een samenleving die uitgaat van gelijkwaardigheid, diversiteit en inclusie. Wij ambiëren gelijke kansen voor iedereen. Onderdrukking, uitbuiting en uitsluiting worden door ons met kracht bestreden. De gemeente Rheden is daarom ook een regenbooggemeente.

Inwonersparticipatie
'Samen maken we Rheden sterk'. Deze visie is het vertrekpunt voor de gemeente Rheden om via inwonersparticipatie de kennis en ervaring, creativiteit én organisatiekracht van inwoners, ondernemers en maatschappelijke partners te benutten bij het maken van de beste keuzes voor onze dorpen. Keuzes die de gemeente Rheden leefbaar en sterk houden.

Regionale samenwerking en internationale betrekkingen
De coalitiepartijen hechten veel waarde aan de gemeentelijke onafhankelijkheid en zelfstandigheid. Voor een aantal maatschappelijke vraagstukken is regionale samenwerking gewenst of noodzakelijk en soms verplicht. De regionale samenwerkingen waarin wij participeren hebben een duidelijke toegevoegde waarde en vergroten onze effectiviteit en efficiency. In deze samenwerkingen hebben wij een actieve opstelling en inbreng. Daarbij hebben wij oog voor de democratische legitimatie. Wij intensiveren daarom de lokale en regionale samenwerking. Daarbij hechten wij veel waarde aan lokale samenwerkingen met ondernemers en het onderwijs. Met betrekking tot internationale samenwerking continueren we de samenwerking met VNG International op basis van participatie in hun programma's en projecten.

Vastgoedportefeuille
Wij willen meer duurzame voorzieningen op maat voor toekomstbestendige dorpen. Daarbij geven wij aandacht aan circulair aanbesteden. Door middel van ons vastgoedbeleid willen wij de sociale verbindingen van de dorpen in Rheden behouden en, waar mogelijk, versterken. Op deze wijze behouden wij levendige dorpen met een duidelijk eigen karakter en identiteit. Ook culturele voorzieningen dragen bij aan de onderlinge sociale verbindingen. Tot slot draagt onze vastgoedstrategie bij aan solide, toekomstbestendige gemeentelijke financiën.

Professionalisering organisatie
Rheden wil een betrouwbare en slagvaardige organisatie zijn, die haar inwoners, ondernemers en bezoekers goede dienstverlening biedt.

Thema Dienstverleningsagenda

Doel Een klantgerichte en adequate dienstverlening aan inwoners, ondernemers en instellingen

Verantwoordelijk portefeuillehouder Dorus Klomberg

Voortgang Conform planning

-

Thema Kansengelijkheid en inclusie

Doel Wij geven elke inwoner gelijke kansen

Verantwoordelijk portefeuillehouder Carol van Eert

Voortgang Conform planning

-

Thema Inwonersparticipatie

Doel Actief betrekken van inwoners en ondernemers bij besluitvorming

Verantwoordelijk portefeuillehouder Dorus Klomberg

Voortgang Gering buiten planning

Er wordt gewerkt aan een Duurzaamheidsagenda, waarin de punten uit het Burgerakkoord worden omgezet in concrete activiteiten.
De duurzaamheidsagenda is een meerjarenagenda voor de periode 2023 – 2026 met een 'lichte doorkijk' naar de langere termijn. In de duurzaamheidsagenda staat omschreven welke concrete activiteiten en projecten de gemeente, inwoners, ondernemers en/of maatschappelijke instellingen voor de periode van 2023 – 2026 gaan oppakken. Oplevering zou plaatsvinden in juni 2023, dat wordt oktober 2023.

De nota Participatiebeleid heeft ook vertraging opgelopen. Naar verwachting is deze nota Q2 2023 gereed ipv Q1.

Toelichting op de ontwikkeling van de risico's
Geen risico's

Thema Regionale samenwerking en internationale betrekkingen

Toelichting op stand van zaken

De regionale samenwerking binnen de Groene Metropool komt steeds op stoom. In de afgelopen periode zijn met name inspanningen gepleegd om Rhedense projecten op de agenda van het programma Vitaal Landelijk Gebied te krijgen.

Met een aantal buurgemeenten worden gesprekken gevoerd versteviging van de samenwerking.

In mei jl heeft een vertegenwoordiging van onze gemeente, in het kader van ons partnerschap, een verkenningsbezoek gebracht aan het Duhok-gouvernement in Koerdistan.

Doel Verbetering samenspel Omgeving - Gemeenteraad – College - organisatie

Verantwoordelijk portefeuillehouder Carol van Eert

Voortgang Conform planning

-

Doel Vaststelling Lange Termijn Visie

Verantwoordelijk portefeuillehouder Carol van Eert

Voortgang Conform planning

-

Doel Realisatie van toegevoegde waarde door samenwerking

Verantwoordelijk portefeuillehouder Carol van Eert

Voortgang Conform planning
-

Thema Vastgoed portefeuille

Doel Verduurzaming van de vastgoedportefeuille

Verantwoordelijk portefeuillehouder Dorus Klomberg

Voortgang Conform planning
-

Thema Professionalisering organisatie

Doel Rheden wil een professionele, klantgerichte en toekomstbestendige organisatie zijn, waar de inrichting van de organisatie ondersteunend is aan de visie en doelen

Verantwoordelijk portefeuillehouder Gea Hofstede

Voortgang Gering buiten planning
De co-creatie aanpak voor de organisatieontwikkeling is ingang gezet ('Expeditie Rheden'). Daarbij zijn de doelen bepaald maar is de keus gemaakt dit niet volledig uit te werken in een uitvoeringsplanning. De weg ernaartoe wordt in samenspraak met leiding en medewerkers gezamenlijk bepaald. Dat doen we bewust in haalbare en waar het moet kleine stappen.

Toelichting op de ontwikkeling van de risico's
De keuze voor deze aanpak maakt dat er voldoende tijd moet worden genomen voor de te maken stappen. Risico is dus een lange doorlooptijd. De vraagstukken zijn groot en vragen veel van de organisatie. Een tweede risico is daarom de beschikbaarheid van voldoende capaciteit om onze vraagstukken aan te kunnen. Oplossingen zoeken voor het dilemma 'willen- en kunnen' zal daarom steeds gemaakt moeten worden.

In navolging van het effect op de jaarrekening 2022, wordt een overschrijding van salariskosten verwacht in 2023. Een voorstel tot aanpassing van het personeelsbudget Bedrijfsvoering is in voorbereiding. De financiële implicaties van niet uit ziektebudget te dekken inhuur, groei van vakantiedagen en spaarverlof is nog niet in beeld gebracht. Een en ander zal bij de Tweede Bestuursrapportage 2023 en bij de Programmabegroting 2024 worden ingebracht (indicatie 1000K)

Thema Integrale veiligheid

Toelichting op stand van zaken
In februari van dit jaar is het Integraal Veiligheidsbeleid vastgesteld voor de komende vier jaren 2023 - 2026. In dit beleid zijn de prioriteiten bepaald waar we ons als gemeente en met alle veiligheidspartners op gaan focussen.

In navolging van het integraal veiligheidsbeleid is ook de aanpak mensenhandel vastgesteld. Voor dit thema is ook een tentoonstelling georganiseerd in samenwerking met stichting Open Mind en het Coördinatiecentrum Mensenhandel.

Dit jaar blijft de opvang van Oekraïners, asielzoekers en de crisisnoodopvang een actueel thema. De crisisnoodopvang in Dieren is inmiddels gestopt. Het voormalige hotel de Roskam is verbouwd tot een opvang voor Oekraïners.

Nieuwe beleidsontwikkelingen

Op basis van het integraal veiligheidsbeleid wordt er momenteel gewerkt aan een uitvoeringsplan voor de eerste twee jaren 2023 en 2024. De prioriteiten jeugd & veiligheid, zorg & veiligheid, ondermijnende criminaliteit en digitale veiligheid worden daarin uitgewerkt.

Dit jaar gaat de Veiligheidsmonitor weer gehouden worden voor de gemeente Rheden. Een keer in de vier doen we dit om de objectieve veiligheid en gevoel van veiligheid te meten.

Doel Wij willen met elkaar een Rhedense samenleving zijn waarin iedere inwoners en ondernemer een veilige woon-, werk- en leefomgeving ervaart.

Verantwoordelijk portefeuillehouder Carol van Eert

Voortgang Conform planning

-

Financiële afwijkingen

3. Bestuur & organisatie

Post (bedragen x € 1.000)	Bedrag	I/S
Afwijkingen op primaire begroting 2023		
Formatie Raadsadviseur en ontwikkelen rol van de Raad	-61	S
Intergemeentelijk subsidie bureau	-32	S
Legesverordening actualisatie	-30	I
Formatie Samenleving	-600	I
subtotaal	-723	
Autonome ontwikkelingen		
E-HRM systeem	-21	S
Correctie kaderwijziging bestuurssecretariaat	-130	S
Accountantscontrole uitbreiding	-16	S
Te vernietigen archief uitbreiding	-45	I
Managementsupport	-113	S
Loon- en prijsontwikkeling VGGM brandweer	-181	S
Verhoging thuiswerkvergoeding	-17	S
Extra budget ziektevervanging	-200	I
Effect septembercirculaire 2022	1.122	S
Effect december circulaire 2022	120	S
Effect meicirculaire gemeentefonds 2023:		
- Nabetaling LPO accres 2022	276	S
- Accres voor LPO vanaf 2023	345	S
- Overige ontwikkelingen meicirculaire 2023	30	I
Wet Goed Verhuurderschap	-27	S
Vastgoed kader en herziening functiewaardering	-73	S
CAO ontwikkeling 2023	-1.283	S
subtotaal	-212	
Totaal	-935	
Waarvan structureel	***-90***	*S*

Afwijkingen op primaire begroting 2023

Formatie Raadsadviseur
De formatie wordt uitgebreid met een Raadsadviseur Griffie (1 fte) conform vastgesteld Griffieplan 2023. Er is een werkbudget van 10k per jaar beschikbaar gesteld.

Intergemeentelijk Subsidiebureau IGS5G
Rheden participeert conform de notitie intergemeentelijke samenwerking in het IGS5G. De doelstelling van het IGS5G is het aanjagen, aantrekken- en ondersteunen van regionale subsidies, en gemeentelijke subsidietrajecten op diverse thema's. De kosten nemen toe volgens een regionale verdeelsleutel, tegelijkertijd is de verwachting dat tegenover deze kosten ook de opbrengsten zullen toenemen.

Legesverordening actualisatie
Het college wil een onderzoek naar de kostendekkendheid van de Legesverordening en de daarbij behorende tarieventabel. Uitgangspunt is kostendekkend. Gezien het groot aantal producten en diensten organisatie breed is dat een behoorlijke opgave en vraagt dat om een integrale aanpak op juistheid en volledigheid producten en- of de tarieven kostendekkend zijn.

Formatie Samenleving
In de zomer 2022 heeft adviesbureau Berenschot voor de afdeling Samenleving een benchmark onderzoek uitgevoerd naar de benodigde formatie voor de uitvoering van beleidszaken, taken jeugdzorg en taken Wmo.

De aanleiding voor de benchmarkt is de grote mate van inhuur van tijdelijk personeel dat de afgelopen jaren nodig is gebleken voor de uitvoering van de basisdienstverlening.
Adviesbureau Berenschot heeft de resultaten met een groot aantal referentiegemeenten. Uit het onderzoek blijkt dat de formatie aanzienlijk lager is dan bij de referentiegemeenten.

Op dit moment wordt deze extra personeelsbehoefte met inhuur ingevuld en is het financiële effect hiervan € 600 k. De financiële implicaties van niet uit ziektebudget te dekken inhuur, groei van vakantiedagen en spaarverlof is nog niet in beeld gebracht.

Een voorstel tot aanpassing van het personeelsbudget: beleidszaken, taken jeugdzorg en taken Wmo is in voorbereiding. Daarnaast moet vanaf 2024 rekening worden gehouden met het vervallen van dekking uit incidentele budgetten. Een en ander zal bij de Tweede Bestuursrapportage 2023 en bij de Programmabegroting 2024 worden ingebracht.

Autonome ontwikkelingen

E-HRM systeem
In regionaal verband werken we samen aan de invoering van een up-to-date E-HRM systeem. Dit betreft o.a. het digitaliseren van de personeelsdossiers en het actualiseren van de wervingssite werkenbijrheden.nl. De implementatie van het systeem stond gepland eind 2022, maar vindt nu plaats op 1 april 2023. De start van dit project is vertraagd door onduidelijkheden in de verwachtingen tussen opdrachtnemer en opdrachtgever. Met de opdrachtnemer zijn nu goede en duidelijke afspraken gemaakt over wat het programma van eisen in de aanbesteding wel en niet inhoudt.

Correctie kaderwijziging bestuurssecretariaat
In 2021 is de formatie van het bestuurssecretariaat van de Connectie overgeheveld naar de formatie van de gemeente Rheden. Dit leidde tot een verlaging van de bijdrage (130K) aan de Connectie. Deze verlaging is in 2021 in onze financiële administratie verwerkt. De Connectie heeft deze kaderwijziging verwerkt in haar 1e bestuursrapportage in 2022. Per abuis is deze kaderwijziging in 2022 door Rheden nog een keer in onze administratie verwerkt, waardoor het

budget voor de Connectie opnieuw is verlaagd. Uiteindelijk dient er €130.000 te worden gecorrigeerd.

Accountantscontrole uitbreiding
Als gevolg van de uitbreiding van de scope en de diepgang van de accountantscontrole worden op verzoek van de Raad de structurele kosten opgehoogd.

Te vernietigen Archief
Als gevolg van de sloop van het gemeentehuis is in 2022 op basis van meerwerk het te vernietigen archief, binnen de wettelijk eisen ondergebracht bij het Gelders Archief (zie programma 3 Bestuur & Organisatie.) Deze structurele kosten nemen jaarlijks af.

Managementsupport
Dit betreft een reparatieslag die formatie voor managementondersteuning structureel borgt.

Loon-en prijsontwikkeling VGGM brandweer
De inwonersbijdrage wordt vanaf 2023 verhoogd met een bedrag van € 181.000 conform de geactualiseerd begroting 2023 in de begroting 2024 van de VGGM.

Verhoging thuiswerkvergoeding
Vanaf 1 mei 2023 is de thuiswerkvergoeding conform CAO met 1 euro verhoogd naar 3 euro per dag.

Extra budget ziektevervanging
Het totale budget voor ziektevervanging is inmiddels ingezet. Ook de komende maanden zal sprake zijn van vervanging bij ziekte.

Effect septembercirculaire gemeentefonds 2022
Bijstelling algemene uitkering conform de septembercirculaire 2022. Het financiële effect van deze circulaire is toegelicht in de memo "Financiële effecten septembercirculaire gemeentefonds 2022, d.d. 18-10-2022.

Effect december circulaire gemeentefonds 2022
Bijstelling algemene uitkering conform de december circulaire 2022.

Effect meicirculaire gemeentefonds 2023:
Nabetaling loon-en prijsontwikkeling (LPO) accres 2022
In de Voorjaarsnota 2023 van het Rijk is aangekondigd dan de gemeenten een extra tranche prijsbijstelling ontvangen vanaf 2023. De nabetaling van het LPO accres 2022 vindt alleen plaats voor het verschil in de prijsontwikkeling 2022 tussen de Mei circulaire 2022 (Centraal Economisch Plan 2022) en het CEP 2023. De loonontwikkeling is buiten beschouwing gelaten

Accres voor loon- en prijsontwikkeling 2023
Vooruitlopend op de Mei circulaire 2023 zijn gemeenten geïnformeerd over het accres voor loon- en prijsontwikkeling voor 2023. Deze prognose is gebaseerd op het Centraal Economisch Plan van het CPB (publicatie 9-3-2023).

Overige ontwikkelingen Mei circulaire 2023
Uit de eerste analyse van de Meicirculaire 2023 blijkt dat het financieel effect voor 2023 totaal 1.384K bedraagt. Daarvan is voor loon- en prijsontwikkeling al 621K verwerkt in bovenstaande posten. Verder is 733K voor de compensatieregeling Voogdij/18+ direct verwerkt in programma Samenleving. Resteert een bedrag van 30K.

Wet Goed verhuurderschap
De wet goed verhuurderschap is in werking getreden in december 2022, en bedoeld voor de implementatie en uitvoering van het wetsvoorstel

Vastgoed kader en herziening functiewaardering

Het Rhedens Vastgoed-kader heeft geleid tot een herziening van de functiewaardering, het gaat hierbij om een autonome ontwikkeling.

CAO ontwikkeling 2023
Per 2-1-2023 stijgen de salarissen van de medewerkers eerst met 240 euro en daarna 2%. We komen in Rheden uit op een gemiddelde loonsverhoging van 7%. In de 2e berap 2023 verdelen we dit bedrag over de taakvelden en daarmee ook over de andere programma's. In onze begroting hadden we rekening gehouden met een stijging van de salariskosten op de stelpost salarissen, totaal 782.169. Dit bedrag wordt nu verhoogd.

Wat gaat het kosten?

Programmastaat 3 Bestuur & organisatie

Post (bedragen x € 1.000)	Prim. begr.	Techn. wijz.	Begr. wijz. in 1BR	Gew. begr. na 1BR
	2023	2023	2023	2023
Lasten	28.651	-92	2.829	31.388
Baten	104.365	0	1.894	106.259
Saldo van baten en lasten	75.714	92	-935	74.871
Reserves				
Toevoeging	937	0	0	937
Onttrekking	554	0	0	554
Resultaat	**75.331**	**92**	**-935**	**74.488**

3 Bijlagen

Duiding saldo-neutrale wijzigingen

Tabel: saldo-neutrale wijzigingen

Post (bedragen x € 1.000)	1BR Saldo-neutraal	Post A Salarissen	Post B VGGM	Post C Huisvestingslasten
Lasten				
Exploitatie				
1. Samenleving	28	65	38	-75
2. Leefomgeving	64	64		
3. Bestuur & Organisatie	-92	-129	-38	75
Totaal lasten	**0**	**0**	**0**	**0**

A) De mutaties salarissen betreft diverse budgetneutrale boekingen, o.a. de omzetting van toegekende formatie van een stelpost naar de daadwerkelijke formatie. Daarnaast was nog sprake van mutaties in het kader van ontwikkelingen in de organisatie.

B) In 2022 was de begrotingswijziging met betrekking tot de versterking bedrijfsvoering VGGM geheel terecht gekomen op het grootboeknummer brandweer.
Dat moest echter verdeeld worden over GGD en brandweer.

C) Met een nieuw gemeentehuis wordt de huisvesting van de gemeentelijke organisatie gecentraliseerd. In aansluiting hierop en vooruitlopend op de oplevering van het gemeentehuis in 2024 worden ook de huisvestingskosten gecentraliseerd.
Dit betreft naar huidige inzichten een budgetneutrale wijziging.

Memo

Van: College van B&W
Aan: Gemeenteraad
Datum: 20 juni 2023
Onderwerp: Financiële effecten meicirculaire gemeentefonds 2023

Inleiding
Deze memo heeft als doel u op hoofdlijnen te informeren over de financiële effecten van de Meicirculaire gemeentefonds 2023. Deze circulaire is door het Ministerie van BZK op 31 mei jl. gepubliceerd. Aanvullend is op 8 juni jl. een geactualiseerde versie uitgebracht waarin een aantal geconstateerde onvolkomenheden zijn aangepast.

Meicirculaire gemeentefonds 2023
Ten tijde van het opstellen van de Kadernota 2024 en de 1e Berap 2023 was de meicirculaire 2023 van het gemeentefonds nog niet door het Ministerie van BZK gepubliceerd. Vooruitlopend op de publicatie zijn in de Kadernota en de 1e Berap wel de accressen voor loon- en prijsontwikkeling verwerkt. Hierover was door het Rijk namelijk in de Voorjaarsnota 2023 een besluit genomen. We konden deze informatie dan ook vast verwerken in beide P&C documenten. U ziet deze bedragen terug in de bijlage (tabel "Ontwikkeling algemene uitkering" onderaan bij het kopje "reeds geraamde inkomsten").
De meicirculaire gemeentefonds 2023 hebben we doorgerekend en de financiële effecten ervan zijn weergegeven in onderstaande tabel.

Totaal Algemene uitkering (x € 1.000)	2023	2024	2025	2026	2027
Beginstand algemene uitkering 2023-2027 (o.b.v.decembercirc.	94.218	95.016	94.517	88.817	85.317
Eindstand algemene uitkering 2023-2027 (o.b.v. meicirculaire)	95.602	99.680	99.106	91.285	89.841
Verschil	**1.384**	**4.664**	**4.589**	**2.468**	**4.524**

De onderbouwing van de effecten leest u in de bijlage "Ontwikkeling algemene uitkering".

Gevolgen voor het financieel meerjarig perspectief
Op basis van bovenstaande doorrekening van de meicirculaire wordt het financieel meerjarig perspectief ten opzichte van de Kadernota 2024 voordelig bijgesteld. Deze bijstelling ziet u terug in onderstaande tabel. De financiële effecten voor 2023 zijn opgenomen in de 1e berap 2023.

Meerjarig perspectief *(x € 1 miljoen)*	***2023***	***2024***	***2025***	***2026***	***2027***
Begrotingssaldi volgens 1e berap 203 en Kadernota 2024	-1,0	-9,0	-8,5	-12,6	-12,0
Effect meicirculaire:					
ontwikkeling algemene uitkering	1,4	4,7	4,6	2,5	4,5
verhoging lastenkant (uitstel besparing jeugd)		-0,2			
te ramen spuk buurtsportcoaches	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2
al geraamde inkomsten	-1,4	-1,5	-1,5	-1,3	-1,3
effect op begrotingssaldo:	0,2	3,2	3,3	1,4	3,4
Geactualiseerd financieel perspectief	**-0,8**	**-5,8**	**-5,2**	**-11,2**	**-8,6**

Ondanks de voordelige aanpassing van het financieel perspectief vertonen de begrotingsjaren 2024 tot en met 2027 nog zeer forse nadelige saldi. Wij hebben dus nog een nader uit te werken opgave en dit betekent dat het belangrijk is om hierover intensief met elkaar in gesprek te gaan en blijven.

Wij sluiten de noodzaak om in de toekomst te bezuinigen niet uit en bereiden eventuele keuzes voor. Dit is mede afhankelijk van de raadsbehandeling van de kadernota begin juli. Uitgangspunt voor het college is dat wij de Raad een sluitende begroting aanbieden.

Bijlage: Ontwikkeling algemene uitkering

x 1.000	**2023**	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**
Uitkeringsfactor, algemeen:					
Accresontwikkeling	625	4.555	4.557	3.946	3.879
Financieringssystematiek					2.065
UItkeringsfactor, ontwikkeling uitkeringsbasis:					
Hoeveelheidsverschillen	-313	-866	-1.333	-1.720	-1.661
Ontwikkeling uitkeringsbasis	-347	207	204	197	197
Taakmutaties:					
Jeugdzorg 2024 en 2025		3.507	2.118	0	0
vrijval geraamde inkomsten jeugd 2024 en 2025		-3.152	-1.889	0	0
Loon- en prijsbijstelling 2023 participatie	17	18	19	0	0
Loon- en prijsbijstelling 2023 AP jeugdhulp		210	120	3	3
Loon- en prijsbijstelling 2023 Voogdij 18+	138	141	143		
Voogdij/ 18+	-81				
Flankerend beleid energiearmoede	125				
Dienstverlening aanpak armoede en schulden	100				
Integraal Zorgakkoord			300	283	273
Terugdraaien eigen bijdrage huish. hulp WMO			274	259	250
Herinvoering eigen bijdrage WMO				-603	-583
Overige taakmutaties	-32	13	13	8	9
Decentralisatie en Integratieuitkeringen:					
Brede impuls comb.functies buurtsportcoaches	-194	-194	-194	-194	-194
Jeugdhulp kinderen in een AZC	29	29	29	29	29
Wet Goed verhuurderschap	18				
Leerlingenvervoer Oekraine	11				
Taal voor ontheemden uit Oekraine	17				
Maatschappelijke begeleiding inburgering	31				
Overig	14	-14	-14	-13	-14
WOZ:					
WOZ waardering en aanpassing rekentarieven	9	-244	-244	-244	-244
3 D's sociaal domein:					
Participatie	484	454	486	526	521
Compensatieregeling Voogdij/18+	733				
Overige posten:					
Aanpassing stelpost jeugd vanaf 2026				-9	-6
Ontwikkeling algemene uitkering	**1.384**	**4.664**	**4.589**	**2.468**	**4.524**
Op te nemen bij uitgavenposten:					
Verhoging lastenkant begroting agv uitstel extra					
besparing jeugd in 2024		-200			
Op te nemen bij inkomstenposten:					
SPUK buurtsportcoaches	194	194	194	194	194
Reeds geraamde inkomsten:					
Voogdij 18+	-733				
LPO berap 2023 en kadernota 2024	-621	-1.450	-1.450	-1.312	-1.312
Effect op het begrotingssaldo	**224**	**3.208**	**3.333**	**1.350**	**3.406**

Nog op te nemen stelposten:
Over eventuele stelposten voor posten uit de taakmutaties en decentralisatie- en integratie-uitkeringen 2023 vindt nog afstemming plaats. Hierover informeren we u in de 2e berap 2023.

Toelichting ontwikkelingen algemene uitkering:

Uitkeringsfactor:

Accresontwikkeling:
Sinds de meicirculaire 2022 is het accres gesplitst in een volume- en een nominaal deel, waarbij het nominale deel ter compensatie is van loon- en prijsstijging en het volumedeel ter compensatie van bevolkingstoename en reëel accres. In de meicirculaire 2023 zijn de LPO-accressen (loon- en prijsstijging) voor de jaren 2023 tot en met 2027 bijgewerkt. De betreffende bedragen voor Rheden van deze accressen zijn vooruitlopend op het verschijnen van de meicirculaire 2023 al verwerkt in de 1e berap 2023 en Kadernota 2024.

Financieringssystematiek:
Vooruitlopend op een nieuwe financieringssystematiek heeft het kabinet in de septembercirculaire 2022 in 2026 eenmalig € 1 miljard beschikbaar gesteld. Dit bedrag is in de meicirculaire 2023 vanaf 2027 structureel opgenomen.

Hoeveelheidsverschillen:
In 2023 zijn de maatstaven, waarop de uitkeringsfactoren van toepassing zijn, ingrijpend veranderd. Het aantal maatstaven is beduidend verminderd, maar daarnaast zijn er nieuwe maatstaven bij gekomen. Ook het gewicht dat bij een maatstaf hoort is in een aantal gevallen gewijzigd. Dat veroorzaakt voor het grootste deel de (nadelige) hoeveelheidsverschillen.

Ontwikkeling uitkeringsbasis:
Door de continue bijstellingen van de aantallen vindt er bij iedere circulaire een aanpassing van de uitkeringsfactor plaats. We zien in 2023 de uitkeringsbasis met 0,005 dalen.

Taakmutaties:

Jeugdzorg 2024 en 2025:
Het Rijk en de VNG hebben 18 april jl. een financieel principeakkoord bereikt voor de Hervormingsagenda Jeugd. In de meicirculaire 2023 wordt voor jeugdzorg, onder voorbehoud van omzetting naar een definitief akkoord op de Hervormingsagenda, voor 2024 € 1.454 miljoen en voor 2025 € 954 miljoen beschikbaar gesteld.
Van de extra middelen wordt een deel vanuit de begroting van het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) ingezet voor de investeringen en uitvoeringskosten van de Hervormingsagenda. Voor 2024 gaat het om een bedrag van € 91 miljoen en voor 2025 € 95 miljoen. Per saldo wordt hierdoor voor 2024 € 1.363 miljoen en voor 2025 € 859 miljoen aan de algemene uitkering toegevoegd. Voor de jaren 2026 en verder blijven de middelen gereserveerd en zal definitieve toevoeging aan de algemene uitkering plaatsvinden na het advies van de deskundigencommissie en besluitvorming daarover.
Verder zijn er afspraken gemaakt over de voorgenomen besparingen van het Rijk. Voor 2024 geldt dat de geraamde extra besparing van € 100 miljoen, waarbij het Rijk de verantwoordelijkheid heeft om deze besparing in te vullen, komt te vervallen vanwege een vertraging in de totstandkoming van de Hervormingsagenda Jeugd. We hadden met de besparing rekening gehouden door de lastenkant van de begroting in 2024 met 200K te verlagen (septembercirculaire 2022). Deze verlaging vervalt

dan ook in onze begroting.
N.a.v. de hervormingsagenda voor het jeugdstelsel hebben het Rijk, de VNG en het IPO in 2021 afspraken gemaakt over het jaarlijks opnemen van extra middelen voor de Jeugdzorg in de gemeentebegroting, in afwachting van verdere besluitvorming door het Rijk. Ook in Rheden hebben we deze bedragen in onze begroting opgenomen en bijgesteld wanneer er nieuwe afspraken werden gemaakt. De laatste bijstelling vond plaats in de septembercirculaire 2022. U bent hierover in de memo Financiële effecten septembercirculaire 2022 geïnformeerd. Nu de bedragen voor 2024 en 2025 definitief zijn vervallen de eerder hiervoor opgenomen stelposten in 2024 en 2025. In onze begroting zijn (o.b.v. de septembercirculaire 2022) ook voor de jaarschijven 2026 en 2027 al bedragen opgenomen voor jeugdzorg, respectievelijk € 905k (100%) en € 555k (75%), deze bedragen zijn verwerkt in de eerste tabel van deze memo in de saldi van de algemene uitkering decembercirculaire.

Loon- en prijsbijstelling 2023 participatie:
Per 2023 is een deel van de integratie-uitkering Participatie overgeheveld naar de algemene uitkering. Op basis van de huidige normeringssystematiek telt dit budget in 2023 nog niet mee in de grondslag van het accres voor de jaren 2023 tot en met 2025. Daarom wordt voor dit overgehevelde budget nog één keer loon- en prijsbijstelling toegekend voor de periode 2023 tot en met 2025.

Loon- en prijsbijstelling 2023 AP jeugdhulp:
Op de AP (aanvullende post) staan nog middelen uit het coalitieakkoord van het Rijk gereserveerd voor de Jeugdzorg. Ook deze gereserveerde middelen worden gecompenseerd voor loon- en prijsontwikkeling. Het deel daarvan wat betrekking heeft op de bij Voorjaarsnota 2023 vrijgegeven middelen van de AP wordt nu toegevoegd aan de algemene uitkering.

Loon- en prijsbijstelling 2023 Voogdij/ 18+:
Per 2023 is een deel van de integratie-uitkering Voogdij 18+ overgeheveld naar de algemene uitkering. Op basis van de huidige normeringssystematiek telt dit budget in 2023 nog niet mee in de grondslag van het accres voor de jaren 2023 tot en met 2025. Daarom wordt voor dit overgehevelde budget nog één keer loon- en prijsbijstelling toegekend voor de periode 2023 tot en met 2025.

Voogdij/ 18+:
Dit betreft een overboeking van algemene- naar integratie uitkering.

Flankerend beleid energiearmoede:
Het kabinet stelt in totaal incidenteel € 200 miljoen voor de jaren 2022 tot en met 2024 beschikbaar om een stapeling van sociale en maatschappelijke problemen als gevolg van de hoge inflatie te voorkomen. Van dit bedrag wordt in 2023 in totaal € 50 miljoen via het gemeentefonds aan gemeenten beschikbaar gesteld voor de verwachte extra inzet die nodig zal zijn op het gebied van vroeg-signalering en om gemeenten tegemoet te komen in het verwachte extra beroep op bijzondere bijstand.

Dienstverlening gemeenten aanpak armoede en schulden:
Voor de Aanpak Geldzorgen, Armoede en Schulden, die in juli 2022 aan de Tweede Kamer is gepresenteerd, heeft het kabinet in 2023 in totaal € 118 miljoen beschikbaar gesteld. Van deze middelen wordt € 40 miljoen via het gemeentefonds aan gemeenten beschikbaar gesteld als investering in betere dienstverlening door gemeenten op het gebied van armoede en schulden. Gemeenten kunnen deze middelen inzetten om aan de slag te gaan met de prioriteiten van de Aanpak geldzorgen, armoede en schulden, zoals het verdubbelen van het gebruik van de schuldhulpverlening en het tegengaan van kinderarmoede.

Integraal Zorgakkoord (WMO abonnementstarief):
Het kabinet stelt structureel extra middelen beschikbaar aan gemeenten samenhangend met het Integraal Zorgakkoord, ter compensatie van gemeenten voor gestegen kosten als gevolg van de invoering van het abonnementstarief WMO.

Terugdraaien eigen bijdrage huishoudelijke hulp WMO en herinvoering eigen bijdrage WMO:
Het abonnementstarief in de WMO wordt afgeschaft en in plaats daarvan wordt de inkomensafhankelijke eigen bijdrage in de WMO heringevoerd. Daarbij is het uitgangspunt dat zoveel mogelijk wordt aangesloten bij de vormgeving zoals die voorheen was met oog voor inkomenseffecten en het beroep dat wordt gedaan op de WMO.

Decentralisatie- en Integratieuitkeringen:

Brede impuls combinatiefuncties buurtsportcoaches:
De bestaande Brede Regeling Combinatiefuncties is gewijzigd van een decentralisatie uitkering naar een specifieke uitkering. We ontvangen het geld niet meer via het gemeentefonds, maar via een specifieke uitkering. Hiervoor nemen we een aparte inkomstenpost op.

In de meicirculaire zijn enkele nieuwe decentralisatie-uitkeringen opgenomen en bestaande decentralisatie-uitkeringen gewijzigd.

Taal voor ontheemden uit Oekraïne (nieuw):
De gemeenten ontvangen in 2023 geld om het gemeentelijke aanbod van taalonderwijs aan volwassenen ontheemden uit Oekraïne te stimuleren.

WOZ waardering en aanpassing rekentarieven:
Voor uitkeringsjaar 2023 wordt de waarde op peildatum 1 januari 2022 gehanteerd. Voor uitkeringsjaar 2024 wordt de waarde op peildatum 1 januari 2023 gehanteerd. Het verschil tussen die twee is de waardeontwikkeling gedurende 2022. Die ontwikkeling is als gemiddelde in het land volgens de meicirculaire 2023 +3% voor woningen en 2% voor niet-woningen. Voor uitkeringsjaar 2024 heeft het ministerie van BZK de rekentarieven aangepast aan deze landelijk gemiddelde waarde mutatie. Voor woningen en niet-woningen is het negatieve rekentarief lager, omdat de waardeontwikkeling lager is dan de inflatie in 2022, door het CPB vastgesteld op 7%.

Participatie:
De omvang van de integratie-uitkering Participatie wijzigt als gevolg van loon- en prijsbijstelling 2023.

Compensatieregeling voogdij en 18+:
Door de gemeente Rheden is een aanvraag in het kader van de "Compensatieregeling voogdij en 18+ - WPB - Onderbreking Financieringssystematiek" ingediend. Deze aanvraag is goedgekeurd voor een bedrag van € 883K. Het Ministerie van VWS heeft aangegeven dat het bedrag naar beneden wordt bijgesteld, omdat het landelijk beschikbaar gestelde budget voor deze compensatieregeling wordt overschreden. Definitieve vaststelling heeft inmiddels plaatsgevonden in de meicirculaire 2023 en is bepaald op € 733K. Dit bedrag is reeds verwerkt in de 1^{e} berap 2023.

Aanpassing stelpost jeugd:
Voor de stelposten jeugd voor de jaren 2026 en 2027 vindt een kleine aanpassing plaats op de gereserveerde bedragen.

Omgevingswet

In het regeerakkoord van het Rijk is opgenomen, dat de gemeenten in de jaren 2022 t/m 2025 € 410 miljoen ontvangen voor de uitvoeringskosten Omgevingswet. In de septembercirculaire 2022 ontvingen de gemeenten voor 2022 € 150,9 miljoen. Voor Rheden bedroeg de uitkering € 381.000 (memo financiële effecten septembercirculaire 2022). In de septembercirculaire 2022 werd tevens gemeld, dat over de middelen voor de jaren 2023 t/m 2025 meer informatie zou volgen in een latere circulaire. De verwachting was dan ook, dat de meicirculaire 2023 meer duidelijkheid zou geven. Dat is echter niet het geval. Momenteel vindt er een actualisatie van het Integraal Financieel Beeld van de Omgevingswet plaats. Daarover zal voor 1 juli a.s. worden gepubliceerd. Op basis van deze actualisatie wordt bekeken of de bestaande bestuurlijke afspraken moeten worden aangepast.

In de Rijksbegroting is momenteel voor de Omgevingswet gereserveerd in 2023 € 103,6 miljoen, in 2024 € 72,5 miljoen en in 2025 € 80,7 miljoen. Voor Rheden zou dat betekenen, dat we de volgende uitkeringen kunnen verwachten: 2023 € 261.500; 2024 € 183.000 ; 2025 € 203.500. Omdat hierover nog geen zekerheid is, zijn deze bedragen niet in het financieel perspectief meegenomen.

Vragen raadsleden over 1e bestuursrapportage 2023

Toelichting

Hieronder vindt u de antwoorden op de schriftelijke vragen vanuit de raadsleden over de 1e bestuursrapportage 2023.

Technische vragen

Fractie: Voorbereidende raadsvergadering
Ontvangen op: 20 juni

Nr	Verwijzing	Vraag	Antwoord
1.		De heer Aarns zegt toe de vraag van de heer Kooijmans over de bijstelling van de begroting van De Connectie ad € 661.000 die niet terugkomt in de 1e Berap schriftelijk te beantwoorden	De beoogde bijstelling van de begroting is nog niet opgenomen in de 1e bestuursrapportage 2023 van onze gemeente omdat de Raad nog gelegenheid heeft om een zienswijze te geven op de 1e bestuursrapportage van de Connectie. In het raadsvoorstel bij de 1e bestuursrapportage van de Connectie is inzichtelijk gemaakt wat de financiële impact is voor onze (meerjaren)begroting. De vaststelling van deze begrotingswijziging zullen wij, na instemming van het bestuur, meenemen in onze 2e bestuursrapportage.
2.		Wethouder Hofstede zegt toe de vraag van de heer Witteveen wat de overschrijding van de kosten voor de Gelrepas betekent voor de begroting schriftelijk te beantwoorden.	De hogere kosten ad € 140k voor de Gelre-pas zijn structureel en zijn ook in de Kadernota 2024 (jaarschijven 2024-2027) verwerkt.
3.		Wethouder Hofstede, dan wel wethouder Hofman, zeggen toe de vraag van de heer Kuijpers m.b.t. het rapporteren over doelen die hij niet kan terugvinden	Zie graag het antwoord op vraag 5. Dank voor de alertheid. Het opzetten van de 1e bestuursrapportage is in een hoog tempo tot stand gekomen. Hierdoor hebben we nog geen

Nr	Verwijzing	Vraag	Antwoord
		in de Programmabegroting schriftelijk te beantwoorden.	technische maatregelen kunnen treffen om te voorkomen dat er tussentijds, per abuis, extra doelen of resultaten worden aangemaakt. We zullen maatregelen treffen om dit in de toekomst te voorkomen.
4.		Wethouder Hofstede zegt toe de vraag van de heer Hanssen over de onttrekking van € 3 ton aan een bestemmingsreserves die hij niet terug kan vinden in het overzicht van bestemmingsreserves in de jaarrekening 2022 schriftelijk te beantwoorden.	Op pag. 14 van de 1e berap 2023 staat in de tabel 'Wat gaat het kosten?' een onttrekking geraamd van € 330k. Deze onttrekking is toegelicht op pag. 12 bij kopje 'Re-integratie'. Bij de bestemming van het rekeningresultaat 2021 was € 460k gereserveerd voor re-integratie. Hiervan resteerde eind 2022 nog € 295k en dit is opgenomen in de 'reserve te besteden gemeentelijke budgetten'. Daarnaast is er een onttrekking geraamd van € 35k uit de bestemmingsreserve versterking re-integratie. De hoogte van deze reserve bedraagt € 52k en beide reserves zijn terug te vinden in de jaarstukken 2022 op pag. 164 en 171 (versie 220623).
5.	P.22	Waar komt het doel 'we toetsen leefbaarheidseffecten omtrent goederenvervoer en externe veiligheid via spoor- en waterwegen' vandaan? Deze staat niet in de begroting.	Het klopt dat deze niet in de begroting is opgenomen. Dit doel is naderhand toegevoegd en helaas niet meer meegekomen in de definitieve versie van de begroting.

Fractie: GPRB
Ontvangen op: 22 juni

Nr	Verwijzing	Vraag	Antwoord
6.	Pagina 29	Hoeveel vakantiedagen en spaarverlof uren zijn opgebouwd?	Per 31 december 2022 bedroeg het bovenwettelijk verlof totaal 19.348 uur. Spaarverlof 3.365 uur.

Nr	Verwijzing	Vraag	Antwoord
		a, Kan het college aan geven waarom het zo hoog opgelopen is. b, Is het nog mogelijk de vakantiedagen tijd voor tijd op te nemen ? c, Wat zijn de financiële consequenties voor de begroting van het jaar 2023/2024.	a. Bovenwettelijk verlof is 5 jaar geldig. De wettelijke vakantie-uren vervallen 12 maanden na het kalenderjaar waarin deze vakantie-uren zijn opgebouwd. We zien dan ook, dat medewerkers eerst het wettelijk verlof opnemen, daarna het bovenwettelijk verlof. Sinds vorig jaar is het mogelijk het bovenwettelijk verlof om te zetten in spaarverlof. b. Dat is zeker mogelijk. De afspraken uit de CAO vormen de basis voor de afspraken voor het opnemen van de diverse soorten verlof. Medewerker en leidinggevende maken waar nodig gezamenlijk afspraken over het opnemen van verlof. c. Voor de begroting heeft dit geen gevolgen. Voor spaarverlof is in de jaarrekening 2022 een voorziening gevormd. Voor het bovenwettelijk verlof wordt voorgesteld een reserve te vormen. Zo kunnen we de kosten opvangen.

gemeente Rheden

Raadsvoorstel

portefeuillehouder T.A.F.A. Klomberg	**begrotingsprogramma** Pr. 1 t/m 3	**draagt bij aan Global Goal(s)** 1 t/m 18
b en w-vergadering 30 mei 2023	**agendapunt** 5	**bijlage(n) ter inzage** 1
rol raad Ter besluitvorming	**soort document** Raadsvoorstel en -besluit	
voorbereidende vergadering 20 juni 2023	**agendapunt**	
raadsvergadering 4 juli 2023	**agendapunt**	

onderwerp
Kadernota 2024.

INHOUD VOORSTEL
De Kadernota 2024 ter kennisgeving aan te nemen.

1 Waartoe is het voorstel gedaan?
Kaders mee te geven ten behoeve van het opstellen van de Programmabegroting 2024-2027.

2 Wat is de aanleiding?
Voorafgaand aan het opstellen van de Programmabegroting 2024 worden in het voorjaar de kaders bepaald waarbinnen de begroting moet worden opgesteld. Met de voorliggende Kadernota 2024 wordt ook een voorlopig inzicht gegeven in de ontwikkeling van het verwachte meerjarig financieel perspectief. Na publicatie van de meicirculaire gemeentefonds en doorrekening van de financiële effecten ervan, zijn wij in staat om dit perspectief te completeren.

In deze Kadernota is de meerjarige ontwikkeling van de algemene uitkering verwerkt op basis van de september- en decembercirculaire gemeentefonds van 2022. Ten tijde van het opstellen van de Kadernota was de meicrculaire 2023 van het gemeentefonds nog niet door het ministerie van BZK gepubliceerd. Met een aparte raadsmemo zullen wij z.s.m. op de effecten van de meicirculaire terugkomen. Deze memo zal naar verwachting beschikbaar zijn bij de (voorbereidende) raadsbehandeling op 20 juni a.s.

3 Wat is het bestaand beleid c.q. kader?
Financiële verordening gemeente Rheden 2019; Programmabegroting 2023 (bestaand beleid); uitgangspunten Meerjarenraming 2023-2026.

4 Wat willen wij bereiken?
Wij willen u transparant informeren over de ontwikkeling van het beleidsmatige en financiële perspectief. In voorliggende Kadernota zetten wij deze ontwikkelingen uiteen.

5 Wat gaan wij ervoor doen?
De Programmabegroting 2024-2027 opstellen overeenkomstig de voorliggende Kadernota en de richtingen die u ons hiervoor meegeeft.

6 Wat zijn de financiële consequenties?
Niet van toepassing op het voorstel zelf. De ontwikkeling van het financieel perspectief is geduid in hoofdstuk 1 van de Kadernota.

7 Wat zijn de risico's?
Niet van toepassing op het voorstel zelf. De risico's zijn benoemd in de Kadernota.

8 Wat is het draagvlak voor dit voorstel?
Er is binnen de raad brede overeenstemming een structureel reëel sluitend financieel perspectief te realiseren en tegelijkertijd de financiële positie te versterken.
Het uitgangspunt voor deze Kadernota is beleidsarm: er zijn geen nieuwe beleids-inititieven opgenomen.

Er komen veel financiële onderzekerheden op ons af. Als gevolg hiervan laat de Kadernota –zonder inzicht te hebben in de effecten van de meicirculaire gemeentefonds- voor de jaarschijf 2024 een verwacht tekort zien van € 9 miljoen. Wij hebben dus nog een nader uit te werken opgave, dit betekent dat het belangrijk is om hierover intensiever met elkaar in gesprek te gaan en blijven. Wij sluiten de noodzaak om in de toekomst te bezuinigen niet uit en bereiden keuzes voor, maar op het moment van schrijven biedt het financieel perspectief teveel onzekerheden.

Bij de aanlevering van de Programmabegroting 2024 zullen wij de raad een sluitende begroting presenteren. Om een sluitende Begroting 2024 te kunnen presenteren zullen er waarschijnlijk keuzes gemaakt moeten worden. Daarbij zullen wij ook de mogelijkheden bezien van het inruilen van oud voor nieuw beleid.

9 Hoe en met wie wordt er gecommuniceerd?
Er wordt intern en extern proactief gecommuniceerd, o.a. door een persbericht.

10 Wordt er een evaluatie uitgevoerd?
Niet van toepassing.

Velp, 30 mei 2023

Burgemeester en wethouders van Rheden,

Carol van Eert,
burgemeester.

Nadja Renkema,
secretaris.

23.47

gemeente Rheden

Raadsvergadering
4 juli 2023

Agendapunt 5
DB

Raadsbesluit

De raad van de gemeente Rheden;

gelezen het voorstel van burgemeester en wethouders van 30 mei 2023;

b e s l u i t :

de Kadernota 2024 ter kennisgeving aan te nemen.

Arnhem, 4 juli 2023

De raad voornoemd,

voorzitter.

griffier.

gemeente Rheden
1573 - 2023

Kadernota 2024

Datum vaststelling B&W: **30 mei 2023**

Datum besluitvorming Raad: **4 juli 2023**

Inhoudsopgave

Voorwoord 3
1. Inleiding en samenvatting 7
Opbouw en leeswijzer kadernota 7
Indicatie ontwikkeling financieel perspectief 7
Actualiteit 8
Programmaplan 9
2 Programma's 10
1 Samenleving 11
2 Leefomgeving 17
3 Bestuur & organisatie 28
3. Uitgangspunten en kaders 34
Algemene uitgangspunten 35
Uitgangspunten bij bepalen baten 36
Uitgangspunten bij bepalen lasten 38

Voorwoord

Rheden 450 jaar geeft ons allemaal energie. Ook de lente brengt onze inwoners weer tot leven en nodigt uit om erop uit te trekken. Inwoners kunnen dit jaar genieten van een groot aantal festiviteiten in het kader van het 450-jarig bestaan. De Coronaperiode hebben wij achter ons kunnen laten. Tegelijkertijd leven we in een tijd waarin nieuwe onzekerheden zich voordoen. In Oekraïne woedt nog steeds een gruwelijke oorlog waardoor grote groepen mensen zijn weggevlucht van huis en haard op zoek naar een veilig heenkomen. Ook in Rheden doen we er alles aan om hen ruimhartig op te vangen.

De klimaatcrisis geeft grote zorgen en de stikstofontwikkelingen brengen onzekerheden met zich mee. Betaalbare koop- en huurwoningen zijn helaas vaak onvindbaar en de biodiversiteitscrisis maakt dat we vol moeten inzetten op het vergroten en verbinden van onze natuurgebieden en parken. Op al deze onderwerpen dragen we als gemeente een grote verantwoordelijkheid.

Financieel perspectief
In de Voorjaarsnota 2023 van het kabinet (28 april 2023) is ook de financiële toekomst geschetst. Vanaf 2026 is er voor gemeenten structureel zo'n € 3 miljard minder beschikbaar voor het uitvoeren van gemeentelijke taken en biedt het accres vanaf 2027 te weinig vergoeding voor het opvangen van de autonome groei van de zorgtaken. Het is goed dat er nu een aanzet is voor een nieuwe normeringssystematiek, maar alles bij elkaar geeft deze voorjaarsnota niet de gewenste structurele financiële zekerheid voor gemeenten.

Uit deze Kadernota blijkt dat de structurele financiële ruimte in onze begroting, volledig wordt opgeslokt door de (doorwerking van) indexaties die veel hoger zijn dan eerdere jaren. De Rijksoverheid compenseert gemeenten hier onvoldoende voor. Bovendien worden we in 2027 opnieuw geconfronteerd met het 'ravijn' in het gemeentefonds, dat in 2026 ook al was aangekondigd maar op het laatste moment incidenteel is verzacht.

Het financieel perspectief is ten opzichte van de Programmabegroting 2023 dan ook verslechterd. Op basis van de huidige inventarisatie is er in 2024 sprake van een verwacht begrotingstekort van € 9 miljoen. Dit doet een aanslag op de financiële weerbaarheid en roept de vraag voor maatregelen rond bezuinigingen op. Hoewel we in Rheden de financiën op orde hebben en de eerste jaren de middelen nog toereikend waren, worden hierdoor – net als in elke andere Nederlandse gemeente – onze inhoudelijke ambities beperkt.

Financiële duidelijkheid bij meicirculaire gemeentefonds
Een nieuwe lente betekent ook een nieuwe Kadernota voor de gemeente Rheden. Het gesternte waarin we deze moeten maken, is nog ongewis. Dit komt met name door het onzekere financiële meerjarenperspectief vanuit de Rijksoverheid, zoals hierboven geschetst.

We hopen van harte dat het Rijk bij de meicirculaire financiële duidelijkheid biedt en ruimte schept die het mogelijk maakt om financiële knelpunten op te lossen en onze ambities waar te maken. Met deze Kadernota informeren we u als gemeenteraad niet alleen over de stand van de gemeentefinanciën. We nemen u vooral ook mee in de hoofdlijnen van het beleid.

Graag gaan we met u in gesprek over de ontwikkelingen die op ons afkomen en horen we uw visie daarop en het financiële dilemma dat we hierboven hebben geschetst. Die betrekken we dan vanzelfsprekend bij het opstellen van de begroting 2024.

Brede welvaartsmonitor
Dit jaar wordt een lokale welvaartsmonitor ontwikkeld, waarbij de gewenste uitkomstindicatoren in nauw overleg met u worden ontwikkeld. De lokale welvaartsmonitor zal in de toekomst belangrijk worden voor het opstellen van de Kadernota 2025 en verder. De cijfers die hierin worden gepresenteerd, laten immers belangrijke ontwikkelingen zien: bijvoorbeeld de groei van de

werkgelegenheid in de gemeente, de voortgang van de energietransitie, de armoede die nog in veel wijken aanwezig is en de verschillen in ervaren gezondheid tussen inwoners. Ook inwoners zullen in de toekomst aangeven wat zij belangrijke thema's vinden voor uitkomstmonitoring.

Ambtelijke organisatie
De loonontwikkeling van de ambtelijke organisatie volgt uit de cao-afspraken. Op 22 februari jl. is een principeakkoord gesloten voor de cao van gemeenten. Deze cao loopt tot en met 31 december 2023. Het effect voor 2023 is verwerkt. Voor 2024 zijn nog geen cao-afspraken gemaakt. Daarom baseren we de raming voor de loonontwikkeling in 2024 op het Centraal Economisch Plan 2023 dat 9 maart door het Centraal Planbureau is gepubliceerd.

Als gevolg van de CAO 2023 komen we uit op een gemiddelde loonsverhoging van 7%. Dit leidt tot een structurele verhoging van de loonkosten in 2023 van € 1,3 mln. en aanvullend circa € 1,6 mln. vanaf 2024. Formatieve ontwikkelingen binnen de gemeente spelen ook bij onze gemeenschappelijke regelingen en hebben mogelijk ook gevolgen voor de omvang van de dienstverlening van de Connectie. Daarnaast spelen zij ook een rol in het realiseren van de Rhedense ambities. In aanloop naar de Begroting wordt dit effect nader uitgewerkt en in beeld gebracht.

Onzekerheden in Rijksbijdrage
Net als in de afgelopen jaren is het ook in dit voorjaar onzeker hoe de financiële vooruitzichten voor de komende jaren zullen zijn. Twee jaar geleden was er onzekerheid omdat er nog geen nieuw kabinet was. Vorig jaar ontstond onzekerheid vanwege de onduidelijkheid in het regeerakkoord van het kabinet over de nieuwe financieringssystematiek vanaf 2026. De door gemeenten dringend gewenste duidelijkheid over het structurele financiële perspectief is helaas tot op heden nog altijd niet geboden. In de septembercirculaire 2022 is wel een incidentele tegemoetkoming in het gemeentefonds voor het jaar 2026 toegekend. Daardoor is het 'ravijn' in 2026 enigszins gedempt en in volle omvang verschoven naar 2027. Het Rijk belooft duidelijkheid aan gemeenten in de meicirculaire van dit jaar, waarbij het afwachten is hoe duidelijk deze circulaire gaat zijn. Komt er bijvoorbeeld een (aanvullende) compensatie? En is deze compensatie dan incidenteel of structureel? Of komt er ook een nieuwe systematiek voor de berekening van het gemeentefonds? En hoe ziet die systematiek er dan uit? De meicirculaire 2023 komt voor alle gemeenten te laat in het proces van het opstellen van Kadernota's, waardoor ook het financiële meerjarenperspectief in deze Rhedense Kadernota 2024 onzekerheid kent. Gemeenten gaan hier ieder naar eigen inzicht mee om en de Provincie worstelt hier vanuit haar toezichthoudende rol (ook) mee.

Samenvatting programma's
Op de volgende pagina's geven wij per programma hoofdlijnen een aantal inhoudelijke ontwikkelingen weer, waarover u in deze kadernota nadere duiding leest.

Programma 1: Samenleving

Thema	Ontwikkelingen
Financiële bestaanszekerheid	• Stevige lokale teams. Wij zetten in op een onderbouwde benodigde ambtelijke capaciteit voor de drie thema's. • Meer inwoners hebben moeite om rond te komen. • Naar verwachting neemt het aantal schuldhulpverleningstrajecten toe. • Wij blijven ons richten op uitstroom naar werk en zetten in op aansluiting bij de sociale basis. • Over het algemeen kan gesteld worden dat de kosten zullen toenemen.

Thema	Ontwikkelingen
Vitaal en gezond	• Er is landelijk overeenstemming over een Hervormingsagenda Jeugd. Dit betekent dat de huidige bezuinigingsopgave niet zal toenemen. • Jeugdbescherming staat onder druk en is in ontwikkeling. De caseload wordt afgeschaald. Dit betekent een grotere druk op de gemeentelijke sociale teams, deze zullen versterkt moeten worden. Een regionaal veiligheidsteam wordt gestart.
Sociale basis	• Vergrijzing zal in de komende jaren de vraag naar Wmo maatwerk doen toenemen. Ook zal de druk worden verhoogd door de afbouw van intramurale verpleeghuisplekken. • Integrale wijkaanpak Stenfert 2024 ev. Hiervoor stellen wij een programma voor met een additionele investering. • In 2024 zullen wij ons moeten gaan aansluiten bij PGB 2.0. Dit betekent extra taken en verantwoordelijkheden voor de gemeente. • Ook bij onze partners hebben wij te maken met inflatie, loonstijgingen en toename van de energiekosten. Ook autonome ontwikkelingen laten kostenstijgingen zien.

Programma 2: Leefomgeving

Thema	Ontwikkelingen
Energie- en warmtetransitie	• Energietransitie komt op stoom. Het team Energietransitie is gestart. • Komende jaren zetten we o.a. in op bewustwording en activering.
Vernieuwing omgevingsbeleid	• Vanaf 1 januari 2024 is de Omgevingswet van kracht. In 2024 zetten we in op de doorvertaling van beleid naar uitvoering. • In 2024 gaan we verder met het bouwen van het Omgevingsplan. • In 2024 stellen we naar verwachting ook de Omgevingsvisie vast. • In het landelijk gebied spelen grote opgaven een rol. Met name de stikstofopgave en de versterking van de natuur. • Het in 2022 vastgestelde Masterplan Veluwezoom wordt invulling gegeven met deelprojecten, in deze kadernota worden nog geen extra middelen gevraagd. Wij zetten eerst in op aanvullende externe middelen.
Volkshuisvesting	• De woningbouwopgaven vragen om extra capaciteit. Bijvoorbeeld Haveland, het Woonwagenbeleid en het realiseren van de Woonzorgvisie. Extra inzet wordt gevraagd voor het project Blijfwijk. • De bouwkosten en stikstofonderzoeken leiden tot vertraging en vragen om extra middelen.
Economische ontwikkeling	• In 2024 wordt ingezet op de uitwerking van de Economische visie en het vaststellen van een Visie op Toerisme. • Er zijn extra middelen nodig voor de actualisatie van de informatiepanelen in de centra van de dorpen.
Circulaire economie	• De focus voor 2024 ligt op het vergroten van bewustwording van het circulair denken. Wij zetten in op Repair-cafés, grondstoffenplannen en vouchers voor circulariteitschecks.

Thema	Ontwikkelingen
Mobiliteit en infra	• Wij zetten maximaal in op het speerpunt Duurzame Mobiliteit. Voor subsidies is cofinanciering nodig. Het lijkt wenselijk daarom het budget Verkeersvoorzieningen op te hogen. • Bouwkosten en stikstofeisen belemmeren de wegenbouw.

Programma 3: Bestuur & Organisatie

Thema	Ontwikkelingen
Dienstverlenings-agenda	• Wij doen onderzoek naar de impact van de implementatie van nieuwe wetten en regels. De consequenties hiervan nemen we mee in de begroting 2024. • Er vindt een uitbreiding plaats van de formatie bij Vastgoed. Dit heeft te maken met de grote verduurzamingsopgave. • De kosten voor het ICT en audiovisuele middelen nemen toe.
Regionale samenwerking en internationale betrekkingen	• De Groene Metropool Regio vraagt een aanvullende gemeentelijke bijdrage vanwege de inflatie. Ook de Regionale Energiestrategie vraagt middelen. Een voorstel hiervoor zal aan u Raad worden voorgelegd.
Vastgoed-portefeuille	• Het Rhedens Vastgoedkader is nog steeds het uitgangspunt. Bij onroerend goed transacties moeten wij de algemene beginselen van behoorlijk bestuur toepassen. Wat dit betekent voor onze gemeente wordt nu onderzocht. • Het project nieuwe gemeentehuis verloopt tot op heden volgens plan.
Integrale veiligheid	• In 2023 is het Veiligheidsbeleid opnieuw vastgesteld. In het uitvoeringsplan is de inzet bepaald. De inzet voor de bekostiging van de vluchtelingenopvang wordt bekostigd vanuit het Rijk. Het brengt echter wel extra inzet van onze gemeente. • De VGGM heeft een tweetal ontwikkelingen (versterking bedrijfsvoering en GGD) aangekondigd die vragen om een extra bijdrage. • Ook hier hebben we te maken met loon- en prijsstijgingen.

Resumé

We zien veel financiële onzekerheden op ons afkomen, dit betekent dat het belangrijk is om hierover intensiever met elkaar in gesprek te gaan en blijven. Bovenstaande ontwikkelingen leiden tot een aanpassing van het verwachte begrotingssaldo in de jaarschijf 2024 van afgerond € 1,7 miljoen voordelig naar € 9 miljoen nadelig. De memo met een doorrekening van de meicirculaire die u in juni 2023 ontvangt geeft hierin mogelijk meer houvast. We sluiten de noodzaak om te bezuinigen niet uit en bereiden keuzes voor, maar op moment van schrijven biedt het financieel perspectief teveel onzekerheden: het financieel kader ontbreekt. We stellen dan ook voor om deze kadernota oriënterend te behandelen. Ondertussen blijven we binnen deze financieel weinig rooskleurige context inzetten op groener, socialer en dichterbij. In deze Kadernota beschrijven we op hoofdlijnen onze inspanningen, knelpunten en uitdagingen die hierop gericht zijn.

1. Inleiding en samenvatting

Hierbij bieden wij u de Kadernota 2024 aan. Deze kadernota is vooral gericht op de kwalitatieve duiding van ontwikkelingen. Het betreft een beleidsarme nota waarin we tegelijkertijd ook onze ambities voor komende jaren benoemen. Het financieel meerjarig perspectief presenteren we op hoofdlijnen. De reden hiervoor is de onzekerheid over de financiën vanuit het gemeentefonds. Na publicatie van de meicirculaire kan hierover meer duidelijkheid worden gegeven. In juni - voorafgaand aan de behandeling van de kadernota op 4 juli a.s. - informeren wij de Raad over de uitkomsten van de circulaire en de effecten op ons financiële perspectief.

Het college heeft met deze nota de volgende doelstellingen voor ogen:

- Het formuleren van de financiële kaders en uitgangspunten die gelden voor de begroting 2024 en meerjarenraming 2025 – 2027 binnen het bestaande beleid;
- Gezamenlijk koers bepalen om het financieel perspectief verder te verbeteren;
- Autonome ontwikkelingen: Lopend beleid wordt voortgezet maar er is een verandering van kosten of inkomsten (bijvoorbeeld prijsstijgingen, veranderde wet- en regelgeving). De gemeente heeft geen invloed op de wijzigingen en heeft geen of weinig keuzemogelijkheden. De keuzemogelijkheid is te vinden niet continueren van lopend beleid
- Overige ontwikkelingen: heeft betrekking op het uitvoeren van nieuw (vastgesteld) beleid, nieuwe taken en/of uitbreiding van de dienstverlening. Hierdoor is er sprake van een keuze.

In deze kadernota brengen wij nadere prioritering aan m.b.t. de bestuurlijke speerpunten zoals benoemd in het College-werkprogramma 2022-2026. Waarbij wij de focus leggen op ‘Groener, Socialer, Dichterbij’ en daarbij het inwonersperspectief voorop stellen.

Het college legt uw Raad deze Kadernota ter vaststelling voor, waarmee uw Raad de kaderstellende functie uitoefent.

Opbouw en leeswijzer kadernota

1. Inleiding en samenvatting
2. Uiteenzetting per programma

Per programma is beschreven:

   a. visie
   b. perspectief per thema
   c. autonome ontwikkelingen per thema
   d. financiële ontwikkelingen

3. Uitgangspunten en kaders voor het opstellen van de begroting 2024

Indicatie ontwikkeling financieel perspectief

Op basis van de inventarisatie van diverse te verwachten uitgaven en inkomsten in komende jaren geven we op hoofdlijnen de verwachte ontwikkeling weer van het financieel perspectief 2024-2027.

Het financieel perspectief is ten opzichte van de Programmabegroting 2023 verslechterd. Op basis van de huidige inventarisatie is er in 2024 sprake van een verwacht begrotingstekort van € 9 miljoen. Ook in de periode 2025 - 2027 zien we zeer forse begrotingstekorten, afgerond € 12 miljoen in de laatste jaarschijf van 2027.

Verwachte ontwikkeling financieel perspectief

Post (bedragen x € 1 miljoen)	2024	2025	2026	2027
Primitieve begroting 2023	1,7	2,0	-3,9	-3,9
Totaal verwachte bijstellingen	- 10,7	- 10,5	- 8,7	- 8,1
Perspectief na Kadernota	**- 9,0**	**- 8,5**	**- 12,6**	**- 12,0**

Voor de jaarschijf 2024 zien we een aanpassing van het verwachte begrotingssaldo van afgerond € 1,7 miljoen voordelig naar € 9 miljoen nadelig. Deze nadelige bijstelling van € 10,7 miljoen is op hoofdlijnen als volgt te specificeren.

Aanpassing jaarschijf 2024

Aanpassing jaarschijf 2024 (x € 1.000)	
Nadelig:	
Loon- en prijsstijgingen	-5.869
Autonome ontwikkelingen (excl. loon- en prijsstijgingen)	-2.560
Overige ontwikkelingen	-2.909
Voordelig:	
Algemene uitkering (AU) sept- en dec.circ.2022	806
AU: nabetaling loon- en prijsontwikkeling 2022	276
AU: accres voor loon- en prijsontwikkeling 2024	1.174
Overige mutaties per saldo nadelig:	-1.601
Totale aanpassing jaarschijf 2024	**-10.683**

Ten aanzien van de voordelen met betrekking tot de Algemene Uitkering (AU): Op basis van de Voorjaarsnota van het Rijk en de prognose van het CPB (publicatie 9-3-2023) is een voorzichtige prognose gemaakt voor de extra baten. Met de memo over de meicirculaire verwachten we u een vollediger beeld te kunnen geven. De inhoudelijke toelichting voor deze - en de andere bovenstaande afwijkingen leest u terug bij de betreffende programma's.

Actualiteit

In deze Kadernota is de meerjarige ontwikkeling van het gemeentefonds verwerkt op basis van de september- en decembercirculaire gemeentefonds van 2022 van het ministerie van BZK. Ten tijde van het opstellen van de Kadernota was de meicirculaire 2023 van het gemeentefonds nog niet door het Ministerie van BZK gepubliceerd. Naar verwachting zal in de meicirculaire een toename van het accres opgenomen worden, waardoor we in de periode 2023 t/m 2027 een substantieel hogere algemene uitkering zullen ontvangen. Met een aparte raadsmemo zullen we z.s.m. op de effecten van de meicirculaire terugkomen.

Op basis van deze kadernota ziet het verwachte perspectief, vertaald naar programma’s, er als volgt uit:

Programmaplan

Verwachte ontwikkeling fin.perspectief (x € 1 miljoen)	2024	2025	2026	2027
Programmabegroting 2023	1,7	2,0	-3,9	-3,9
Bijstellingen o.g.v. kadernota 2024:				
Pr. 1 Samenleving	-6,3	-5,0	-4,7	-4,2
Pr. 2 Leefomgeving	-1,0	-0,7	-0,5	-0,4
Pr. 3 Bestuur & organisatie	-3,4	-4,8	-3,5	-3,5
totaal bijstellingen:	-10,7	-10,5	-8,7	-8,1
Verwacht perspectief stand Kadernota	-9,0	-8,5	-12,6	-12,0

2 Programma's

1 Samenleving

Wat is onze visie?

Wij vinden het belangrijk dat onze inwoners gezond, gelukkig en veilig in onze gemeente kunnen opgroeien, ouder worden, werken en wonen. We willen een samenleving waar mensen naar elkaar omkijken en in hun bestaanszekerheid kunnen voorzien. We sluiten aan bij de eigen mogelijkheden van onze inwoners en de netwerken die zij hebben. We doen wat nodig is om deze 'sociale basis' te stimuleren en te versterken zodat iedereen die dat wil, actief mee kan doen. Daar waar nodig zetten we passende zorg en ondersteuning in.

We focussen ons in het bijzonder op de volgende hoofdthema's voor onze inwoners:

- het vergroten van de financiële bestaanszekerheid
- het stimuleren en versterken van de sociale basis (sociale bestaanszekerheid), en
- het mogelijk maken van een vitaal en gezond leven

Deze hoofdthema's omvatten meerdere beleidsgebieden en dienstverlening. We werken actief samen met veel organisaties (informeel en professioneel) binnen en buiten onze gemeente. We geloven hierbij in de kracht van ons verenigingsleven.

Uitgangspunt bij de uitwerking van de hoofdthema's is dat onze inwoners de zorg en ondersteuning krijgen die zij nodig hebben. Informeel waar het kan en formeel waar het nodig is. We ontwikkelen de inzet van informele netwerken en professionals zodat deze goed op elkaar aansluiten. De zorg en ondersteuning die nodig is (formeel en informeel), is laagdrempelig, goed toegankelijk en dichtbij huis. Kansengelijkheid en bestaanszekerheid (financieel en sociaal) staan hierbij centraal. Hierbij hebben we speciale aandacht voor de preventie en zoeken samen met organisaties naar de mogelijkheden om dichterbij zorg en ondersteuning aan te bieden.

Financiële bestaanszekerheid

Perspectief

Stevige lokale teams
De komende jaren zetten we blijvend in op lokale teams Samenleving (totale breedte van domein Samenleving). Wij ronden in 2023 een onderzoek (met o.a. Berenschot) af naar de benodigde capaciteit om als professionele organisatie te kunnen blijven opereren met de toenemende opdrachten en vragen vanuit de Rijksoverheid en om onze inwoners op passende wijze te blijven ondersteunen.

Minimabeleid
We verwachten dat inwoners voorlopig moeite houden om rond te komen mede als gevolg van inflatie en energieprijzen. Deze ontwikkeling heeft invloed heeft op het gebruik van onze

minimavoorzieningen. Het effect van deze ontwikkelingen brengen wij in beeld bij de programmabegroting 2024.

Schuldhulpverlening
Er worden wijzigingen in de wet doorgevoerd waarmee de looptijd van schuldregelingen wordt gehalveerd per 1 juli 2023. Wij verwachten dat de kredietbank Nederland een hogere bijdrage gaat vragen door minder opbrengsten.

Bij de behandeling van de programmabegroting 2024 verwachten wij in beeld te hebben wat de financiële consequenties zin van de hulpvragen.

Participatie
Binnen de Participatiewet blijven we ons richten op uitstroom naar werk. Daarnaast richten we meer op degenen die een grotere afstand tot de arbeidsmarkt hebben, of zelfs degenen van wie we niet verwachten dat de arbeidsmarkt in zicht is of komt. Hiertoe zoeken we aansluiting bij de sociale basis en streven we ernaar mensen te stimuleren en begeleiden naar participatie op hun niveau. Inwoners in de bijstand met een grote afstand tot de arbeidsmarkt, hebben een grotere begeleidingsbehoefte. Dit betekent dat heeft effect op de uitvoeringscapaciteit.

Ook stimuleren we werken naast de bijstand. We maken parttime werk in de bijstand en uitstroom uit de bijstand aantrekkelijker, via een premie.

Autonome ontwikkelingen

Participatiewet
De bestaanszekerheid van inwoners met een laag inkomen staat onder druk. Het inkomensbeleid vanuit het rijk blijkt ontoereikend; gemeenten moeten de negatieve effecten op inwoners opvangen. Het rijk werkt aan een stelselherziening voor de Participatiewet en het toeslagenstelsel dat in 2024 in werking treedt. We passen ons terugvorderingsbeleid hierop aan. Mogelijk heeft dit financiële gevolgen vanaf 2024.

De verwachting is dat de doelgroep die een beroep doet op bijstand voor een groot deel blijft bestaan uit mensen die een grote afstand tot de arbeidsmarkt hebben. Dit vraagt ons om oog te hebben voor passende begeleiding, passende participatie en in te spelen op de groeimogelijkheden die iemand binnen zijn eigen vermogen heeft.

Wegens een structureel stijgende 'Nieuwe doelgroep'(doelgroep loonkostensubsidie), die bovendien tot pensioengerechtigde leeftijd bij ons blijft, worden meer kosten verwacht op het gebied van verstrekking loonkostensubsidie, jobcoaching en trajectbegeleiding. Naar verwachting leidt dit tot een overschrijding van het re-integratiebudget. De verwachting is dat deze kosten in 2023 en daarna blijven stijgen.

Minimabeleid
Nibud doet vanuit de minima effect rapportage een aantal aanbevelingen op ons minimabeleid. Deze aanbevelingen worden in de loop van 2023 uitgewerkt. Dan zal ook meer inzicht zijn in de financiële consequenties voor 2024 en verder.

Gelrepashouders maken meer gebruik van hun pas-tegoed. De programmakosten stijgen daardoor. De Gelrepas is in regionaal verband geëvalueerd. De aanbevelingen worden in de loop van 2023 uitgewerkt.

Bewindvoering
De kosten voor bewindvoering laten een stijgende lijn zien. Het aantal inwoners dat uitstroomt uit bewind is beperkt en de tarieven van de bewindvoerders stijgen jaarlijks (indexatie).

Vitaal en gezond

Perspectief

Stevige lokale teams
De komende jaren zetten we blijvend in op onze lokale teams Samenleving (totale breedte van domein Samenleving). Wij ronden in 2023 een onderzoek (met o.a. Berenschot) af naar de benodigde capaciteit om als professionele organisatie te kunnen blijven opereren met de toenemende opdrachten en taken vanuit de Rijksoverheid en om onze inwoners op passende wijze te blijven ondersteunen.

Autonome ontwikkelingen

Hervormingagenda jeugd
Het ministerie van VWS heeft met de VNG overeenstemming bereikt over de Hervormingsagenda Jeugd die zich richt op een reeks van onderwerpen: verhelderen van de reikwijdte van de jeugdhulpplicht, verbeteren van de toegang, verhogen kwaliteit en effectiviteit jeugdhulp, versterken kleinschalige opvang, betere beschikbaarheid gespecialiseerde jeugdzorg door meer (boven)regionale en landelijke inkoop, versterking uitvoeringskracht gemeenten (stevige lokale teams), vermindering van administratieve lasten en vergroten inzicht in de werking van het stelsel.

De voorgenomen bezuinigingen in de jeugdzorg worden de komende twee jaar ''verzacht''. Aanvankelijk was het de bedoeling dat er vanaf 2023 374 miljoen euro per jaar zou worden bezuinigd, oplopend tot 570 miljoen in 2025. De afgesproken verzachting betekent, dat de bezuinigingsopgave de komende twee jaar niet stijgt, maar 374 miljoen blijft.

Jeugdbescherming onder druk en in ontwikkeling
Al geruime tijd staan de instellingen voor jeugdbescherming en daarmee de bescherming van jeugdigen onder grote druk. Deze instellingen starten in 2023 met het afbouwen van de caseload voor jeugdbeschermers. Met grotere wachtlijsten en hogere druk op de lokale sociale teams tot gevolg.

Er wordt landelijk ook gewerkt aan structurele verbetering van de jeugdbescherming als onderdeel van het Toekomstscenario kind- en gezinsbescherming in de komende jaren. We moeten ons op deze ontwikkelingen voorbereiden. Aan de ene kant door het lokale sociale team te versterken. En aan de andere kant door in samenwerking met de gemeenten in de regio en partners in de bescherming van kinderen (Veilig Thuis, Raad voor de Kinderbescherming, en instellingen voor jeugdbescherming (GI)) een te starten met een regionaal veiligheidsteam.

Sociale basis

Perspectief

Stevige lokale teams
De komende jaren zetten we blijvend in op onze lokale teams Samenleving (totale breedte van domein Samenleving). Wij ronden in 2023 een onderzoek (met o.a. Berenschot) af naar de benodigde capaciteit binnen Samenleving om als professionele organisatie te kunnen blijven opereren met de toenemende opdrachten en taken vanuit de Rijksoverheid en om onze inwoners op passende wijze te blijven ondersteunen.

Demografische ontwikkelingen Wmo maatwerk

Rheden zal in de komende jaren te maken krijgen met een groei van het aantal oudere inwoners. Deze vergrijzing brengt een toename van de vraag om ondersteuning met zich mee waardoor de kosten zullen stijgen. Meer inwoners zullen een beroep doen op de Wmo met een vraag om huishoudelijke ondersteuning. Ook bij de onderdelen Wonen, Rollen en Vervoer verwachten we dat de aanvragen gaan toenemen.

Een bijkomend ongunstig effect voor onze gemeente heeft de aangekondigde rem op de groei van intramurale verpleeghuisplekken zoals aangekondigd door minister van langdurige zorg (mw. Helder). Deze ontwikkeling draagt bij aan vergroting inzet voor met name woningaanpassingen en verstrekking van hulpmiddelen en vervoervoorzieningen vanuit de Wmo.

Budget wooncoach
We zetten in op betere doorstroming en beter gebruik van aangepaste woningen. In 2022 is de wooncoach gestart. De wooncoach ondersteunt mensen bij de vragen over verhuizen en bij het vinden van een geschikte woning. Per jaar ondersteunt de wooncoach 25 inwoners bij de zoektocht naar een passende woning. Uit evaluatie blijkt dat de Wooncoach in het eerste jaar 28 mensen met een woonhulpvraag heeft geholpen. Er zijn 3 mensen daadwerkelijk verhuisd en 2 verhuizingen zijn gepland. Dit is een mooi resultaat voor het eerste jaar.
In december 2023 loopt de opdracht voor de wooncoach af. De inzet in 2022 en 2023 is betaald uit incidentele middelen, om deze aanpak te continueren zijn er extra middelen nodig voor de periode 2024 t/m december 2026.

Integrale wijkaanpak (Stenfert) 2024 e.v.
In 2023 ronden wij de pilot Integrale wijkaanpak Stenfert af. Op basis van deze pilot stellen wij in 2023 een programmaplan integrale wijkaanpak Stenfert op. Om de uitvoering van het programmaplan een goed vervolg te kunnen geven zijn aanvullende structurele middelen gewenst. Deze middelen zullen wij inzetten om de aanpak van community development die is ontwikkeld in het pilotjaar een vervolg te kunnen geven. We willen hier samen met partners en inwoners duurzaam werken met elkaar aan een sterke en fijne wijk.

Autonome ontwikkelingen

Stijging kosten Wmo maatwerkvoorzieningen/sociale basis en jeugdhulp
We krijgen op dit moment veel verzoeken van onze gecontracteerde aanbieders Wmo, sociale basis, jeugdhulp en subsidieontvangers, om de onvoorziene kosten: gestegen inflatie en gewijzigde of te wijzigen CAO's, te compenseren (landelijke trend). Zij vragen om een bijdrage in de onvoorziene kosten. Vanuit het oogpunt van goed en verantwoord opdrachtgeverschap zullen wij hierin (deels) mee moeten gaan. Dit heeft niet alleen een tijdelijke aanpassing van begroting 2023 tot gevolg, maar werkt ook structureel door in de nog komende begroting van 2024 en verder. Het effect hiervan wordt zichtbaar bij de programmabegroting 2024 e.v.

Persoonsgebonden budget 2.0
Na enkele keren uitstel vanuit het rijk verwachten we dat in 2024 alle gemeenten in Nederland zich moeten gaan aansluiten op het Persoonsgebonden budget (PGB) 2.0 systeem. Met de komst van PGB 2.0 zullen ook taken en verantwoordelijkheden vanuit de SVB overgedragen worden naar gemeenten wat impact zal hebben op de inzet van personeel. Welke inzet dit vergt wordt zichtbaar in de programmabegroting 2024 e.v.

Financiële ontwikkelingen

1. Samenleving

Grootste posten (x € 1 miljoen)	2024	2025	2026	2027
Modulair Gemeenschappelijke Regeling (MGR)	-1,1	-1,1	-1,1	-0,8
BUIG	-0,6	-0,6	-0,6	-0,6
Indexatie zorgkosten	-1,9	-1,9	-1,9	-1,9
Tariefaanpassing huishoudelijke hulp	-0,5	-0,5	-0,5	-0,5
Reserve hervormingsagenda jeugdstelsel	-0,9	-0,8	-0,5	
Effect voorgenomen besparing jeugdzorg	0,2	1,2	1,2	1,0
Diverse overige bijstellingen, per saldo	-1,5	-1,3	-1,3	-1,4
Totaal	**-6,3**	**-5,0**	**-4,7**	**-4,2**

Modulair Gemeenschappelijke Regeling (MGR)
Vanuit de Modulair Gemeenschappelijke Regeling (MGR) is een gewijzigde begroting 2023 en meerjarenbegroting 2024 - 2027 ingediend. Als gevolg van met name de indexering van de verschillende modules naast een klein aantal incidentele aanpassingen zijn de lasten voor de deelnemende gemeenten toegenomen. De mutatie is overgenomen vanuit het in juni ter besluitvorming voor te leggen Raadvoorstel "Jaarstukken MGR sociaal domein".

BUIG
Door het Rijk is in het najaar 2022 het 'Voorlopig BUIG budget BUIG 2023' vastgesteld. Voor Rheden betekent dit een bijstelling naar boven van € 709 k. Het macrobudget wordt voorlopig vastgesteld in het najaar voorafgaand aan het uitvoeringsjaar. Het macrobudget 2023 wordt gedurende het jaar nog bijgesteld naar aanleiding van gewijzigde inzichten in conjunctuur, realisaties uit het voorgaande jaar, rijksbeleid en loon- en prijsbijstelling (lpo). Over een eerste mogelijke bijstelling zijn de gemeenten begin mei geïnformeerd. De bijstelling van dit nader voorlopige macrobudget is een tussenstand, waarin de realisaties van vorig jaar en recente inschattingen van de conjuncturele situatie (CEP, CPB) zijn verwerkt. Het macrobudget 2023 gaat van € 6.014,9 miljard naar € 5.965,5 miljard (neerwaartse bijstelling van € 49,4 miljoen). Deze bijstelling wordt niet in de maandelijkse betalingen aan gemeenten verwerkt en daarom ook niet verwerkt als aanvullende mutatie de begroting van Rheden. Eind september wordt het macrobudget definitief vastgesteld.

We komen wat betreft de uitgaven naar verwachting tot een tekort van € 1.318 k. Dit komt voornamelijk door de bijstelling van de hoogte van de uitkeringen (gemiddeld 9 %) en de hogere aanspraak op de loonkostensubsidie.

Indexatie zorgkosten
De budgetten voor Huishoudelijke Verzorging, Dagelijkse ondersteuning, Hulpmiddelen, Wmo en Jeugdzorg zijn verhoogd met 7,27 %. Dit percentage is een inschatting door NZA (Nederlandse Zorg Autoriteit) en zal bij het opstellen van de programmabegroting 2024 worden aangepast conform het voorstel van de MGR voor de aanpassing van de tarieven 2024.

Tariefaanpassing Huishoudelijke Hulp
De tarieven HO zijn met terugwerkende kracht vanaf 1 januari 2023 verhoogd na afstemming met alle deelnemende gemeenten in de MGR. Het financiële effect voor de gemeente Rheden is naar verwachting per jaar € 460 k.

Reserve Hervormingsagenda jeugdstelsel
Het Rijk, de VNG en het IPO zijn in augustus 2022 voor de jaren 2024, 2025 en 2026 overeengekomen dat gemeenten de extra Rijksbijdragen voor de jeugdzorg, n.a.v. de Hervormingsagenda voor het jeugdstelsel, voor 100% in de begroting mogen opnemen i.p.v. 75%. U bent hierover geïnformeerd in de memo septembercirculaire 2022 dd. 18-10-2022. Het

voordelig effect van de verhoging van 75% naar 100% wordt toegevoegd aan een nieuw te vormen reserve: Bestemmingsreserve hervormingsagenda Jeugdstelsel. Hiermee kunnen eventuele nadelige financiële effecten van de hervormingsagenda worden opvangen.

Effect voorgenomen besparing Rijk jeugdzorg
Naast hetgeen is overeengekomen over de extra bijdragen voor de jeugdzorg n.a.v. de Hervormingsagenda jeugdstelsel, zijn er in augustus 2022 afspraken gemaakt over een aanvullende besparing door het Rijk, waarbij de Rijksoverheid de verantwoordelijkheid heeft om deze besparing in te vullen met (wettelijke) maatregelen. Deze aanvullende besparing betekent voor Rheden een verlaging van het budget van 200.000 in 2024, tot 1.000.000 in 2027. Hierover bent u eveneens in de septembercirculaire 2022 geïnformeerd.

2 Leefomgeving

Wat is onze visie?

Wij werken aan een duurzame en kwalitatieve woon- , werk- en leefomgeving in onze zeven dorpen en ons buitengebied. Samen met inwoners, bedrijven en (maatschappelijke) organisaties bepalen we wat de voorwaarden zijn voor een gezonde, aantrekkelijke, klimaatbestendige en veilige omgeving waar iedereen zich thuis voelt. We koesteren daarbij onze identiteit die in belangrijke mate bepaald wordt door onze historische, landschappelijke en natuurlijke karakteristieken van de dorpen en het buitengebied.

De komende jaren werken we aan maatschappelijke opgaven die veel invloed hebben op onze leefomgeving. Meer dan voorheen gaat het om ontwikkelingen die op grotere schaal impact hebben. Soms ook op onze manier van leven. Wij doen dit samen met onze inwoners. Denk hierbij aan de verandering van ons gebruik van fossiele brandstof naar een duurzame energie- en warmtevoorziening. Maar ook de grote behoefte aan passende woningen willen we binnen onze dorpen een goede plek geven. We zetten in op verduurzaming van mobiliteit en het vergroten van verkeersveiligheid. Dit vraagt om een samenhangende aanpak. Het betekent ook dat we duidelijke keuzes moeten maken. Met de nieuwe omgevingswet en de bijbehorende omgevingsvisie willen we dit in de praktijk vorm geven. We werken samen met inwoners, bedrijven en maatschappelijke organisaties aan een nieuwe omgevingsvisie met duidelijke en richtinggevende keuzes, die vervolgens worden vertaald in het omgevingsplan en in omgevingsprogramma's.

Vernieuwing omgevingsbeleid
Het belangrijkste kader voor het realiseren van onze ruimtelijke projecten is de Omgevingswet. Deze treed nu definitief op 1 januari 2024 in werking. In Rheden grijpen we dit ook aan voor een

vernieuwing in ons omgevingsbeleid. Sneller integraler, begrijpelijker, minder complex en met meer ruimte voor maatwerk. Het verbinden van ruimtelijke ontwikkelingen met maatschappelijke wensen en effecten staat centraal. Het doel van de Omgevingswet is daarnaast een vereenvoudiging van de regels en wetten op het gebied van alle omgevingsaspecten (lucht, geluid, RO, natuur, verkeer, klimaat, etc.). De invoering van de Omgevingswet betekent een zeer stevige inspanning voor onze organisatie en vraagt een andere rol van ambtenaren, college en de gemeenteraad.

We zijn inmiddels gestart met het Omgevingsvisietraject waarin we tot samenhangende beleidsvorming over de verschillende thema's heen willen komen. Ook willen de Omgevingsvisie gebruiken om tot duidelijke keuzes en prioritering te komen. Wij geven daarbij voorrang aan initiatieven die bijdragen aan de meest urgente maatschappelijke opgaven (bijvoorbeeld woningbouw, energie- en warmtetransitie, klimaatadaptie). Bovendien geven we uitvoering aan lopende plannen, gemaakte afspraken en genomen besluiten. Grote gebiedsontwikkelingen voor het komende decennium zijn het woningbouwproject IJsseldistrict, Masterplan Welkom Veluwezoom en de Pilot wijkaanpak Stenfert. Daarnaast zien wij kansen om het bedrijventerrein Haveland op termijn te transformeren naar een aantrekkelijk woon- en werkgebied.

Levendige dorpen met een passende woning en werkgelegenheid
Gemeente Rheden staat voor een grote woningbouwopgave. Wij streven naar wijken waar men zich thuis voelt en waar het veilig is. Waar we bewust omgaan met energie en wonen in duurzame, circulair gebouwde woningen en natuurinclusieve en klimaatbestendige wijken. Waar het woningtekort is afgenomen en er voldoende kansen zijn voor jongeren, gezinnen en ouderen om een passende woning te vinden, ook als zij zorg nodig hebben.

We streven naar een aantrekkelijk vestigingsklimaat voor ondernemers. Wij werken continu aan een goed woon- en vestigingsklimaat met aantrekkelijke werklocaties, zoals winkelgebieden en bedrijventerreinen. We zetten ons in op de banen die er zijn en bieden inwoners, die mee kunnen doen, de mogelijkheid te werken. Dit kan niet zonder samenwerking tussen ondernemers, onderwijs en overheid. De ambitie hierbij is de lokale economie duurzamer te maken. Samen met ondernemers zetten wij stappen om de bedrijfsactiviteiten duurzamer te maken en dat betekent dat we steeds meer rekening moeten houden met maatschappelijke en milieuaspecten. De gemeente Rheden draagt bij aan de landelijke ambitie om in 2050 een circulaire economie te hebben. In de gemeente Rheden krijgen ondernemers de ruimte om optimaal te kunnen ondernemen.

Duurzame en leefbare wijken en dorpen
Wij zijn in 2040 een CO2 neutrale gemeente. Wij werken aan een versnelling van de opgave met bijbehorende intensivering van onze inzet. Samen met onze inwoners werken we dit de komende jaren uit naar aanleiding van de uitkomsten van het burgerberaad. We willen de komende vier jaar in vier wijken concreet aan de slag met de warmtetransitie. Uiteraard nemen wij deze ambities mee bij nieuwe (woningbouw) ontwikkelingen.

De bestaande openbare ruimte wordt klimaatadaptief en waterrobuust ingericht, door o.a. meer vergroening en minder verharding. We creëren hierdoor een toekomstbestendige leefomgeving waarin inwoners comfortabel en gezond wonen, waarin we een vitale bodem hebben en waar inwoners op loopafstand verkoeling kunnen vinden tijdens warme perioden. Dit draagt tevens bij aan een versterking van de biodiversiteit en het vergoenen van de openbare ruimte. Kwaliteit van de openbare ruimte is voor ons veel meer dan een mooie inrichting en een verzorgd onderhoud. De openbare ruimte draagt ook bij aan ontmoeting, beweging door sport en spel en een plezierige en veilige leefomgeving.

Rijk en verbonden landschap
Biodiversiteit is een parapluterm voor alle verschillende soorten die we op aarde hebben. Een goede biodiversiteit hebben we hard nodig. Dit houdt de leefomgeving gezond.

We voelen de grote verantwoordelijkheid om goed te zorgen voor onze inheemse flora en fauna. We willen een natuurinclusieve samenleving creëren door het aanbod aan leefgebieden te behouden en vergroten. Het behouden, herstellen en versterken van ons unieke landschap en biodiversiteit vraagt voortdurende inzet van vele partijen. Het teveel aan stikstofneerslag is schadelijk voor onze natuur en de biodiversiteit. Verdroogde natuur is vaak nog gevoeliger voor stikstof. De natuurwaarden van de Veluwe, maar ook onze bermen, landschapselementen staan daardoor onder druk. Het Rijk en de provincies zijn verantwoordelijk voor het stikstofvraagstuk. De problematiek is ingrijpend en complex en er zijn veel belangen mee gemoeid. Wij ondersteunen de verandering in de landbouw naar natuur-inclusief boeren. We willen als gemeente goed aanhaken op het stikstofvraagstuk en andere herstelprogramma's voor natuur (o.a. gezonde bossen, heide, bodem).

We stimuleren duurzame recreatie en toerisme met specifieke aandacht voor de toegankelijkheid van Nationaal Park De Veluwezoom en we zijn ons bewust van de kwetsbaarheid van de omgeving.

Een goede dienstverlening richting ondernemers is een belangrijke voorwaarde om het welzijn van onze inwoners te vergroten. De kernkwaliteiten van de gemeente, prachtige ligging in het groen en aan het water, maken dat op het gebied van recreatie & toerisme en hoogwaardige zorg nog kansen liggen. We stimuleren duurzame recreatie en toerisme met specifieke aandacht.

Energie- en warmtetransitie

Perspectief

De energietransitie is uit de startblokken: De energietransitie komt op gang en zal de komende jaren meer structuur krijgen. Er zijn grote uitdagingen waarbij flexibiliteit van cruciaal belang is om aanpassingen te kunnen doen. Het nieuwe team EnergieTransitie wordt momenteel gevormd. De focus zal liggen op het creëren van bewustzijn en betrokkenheid bij zowel de inwoners als ondernemers, om draagvlak te verkrijgen. We richten ons op buurtaanpak(ken), waarbij het WUP Dieren-West als eerste testcase dient. Naast energiebesparing en isolatie, richten we ons op energieopwekking en -opslag. De mogelijkheden van warmtenetten en specifiek aquathermie worden zorgvuldig onderzocht.

Autonome ontwikkelingen

- Er zijn (rijks)middelen beschikbaar voor de uitvoering van de energietransitie, maar die zijn grotendeels bedoeld voor personele lasten (90%). Voor de realisatie van de doelstellingen zullen ook bestedingen plaatsvinden. Nog onduidelijk is of hiervoor voldoende middelen van met name het Rijk beschikbaar zullen komen.

- Er zijn subsidies beschikbaar voor isolatie en opwekking voor inwoners en ondernemers. Verwacht wordt dat er ook de komenden jaren nieuwe regelingen zullen volgen. Hierbij zoeken we ook aansluiting op de ideeën uit het Burgerakkoord.

- Er is een landelijke versnelling van de CO2-reductie (55% in 2040 ipv 49%), maar het is nog niet duidelijk welke gevolgen dit heeft voor de lokale uitvoering.

- Veel noodzakelijke en wettelijke kaders/regels zijn nog niet op orde. De belangrijke Wet Collectieve Warmtevoorziening zal naar verwachting pas op 1 januari 2025 in werking treden.

Vernieuwing omgevingsbeleid

Perspectief

Omgevingswet
Vanaf 1 januari 2024 is de Omgevingswet van kracht. De afgelopen jaren heeft de gemeente Rheden zich hier op voorbereid. We willen zoveel mogelijk continuïteit bieden in onze dienstverlening tijdens de overgang van het oude naar het nieuwe wettelijke stelsel. In 2024 maken we ook werk van de goede doorvertaling van beleid naar uitvoering en zullen we monitoren op de effectieve inzet van alle kerninstrumenten van de Omgevingswet. De invoering van de Omgevingswet betekent een zeer stevige inspanning voor onze organisatie en vraagt een andere rol van ambtenaren, college en de gemeenteraad. In 2024 gaan we verder met het bouwen aan het nieuwe Omgevingsplan. Ook wordt verder gewerkt aan de integrale en gebiedsdekkende Omgevingsvisie. De visie wordt naar verwachting in 2025 vastgesteld.

Onder andere de Omgevingsvisie willen we gebruiken om tot duidelijke keuzes en prioritering te komen. Wij geven daarbij voorrang aan kansrijke initiatieven die bijdragen aan de meest urgente maatschappelijke opgaven (bijvoorbeeld woningbouw, energie- en warmtetransitie, klimaatadaptatie). In gebiedsprocessen willen we minder (alleen) een toetsende rol aannemen, maar pro-actief inzetten op kansen die zich voor doen. Bovendien geven we uitvoering aan lopende plannen, gemaakte afspraken en genomen besluiten. Grote gebiedsontwikkelingen voor het komende decennium zijn het woningbouwproject IJsseldistrict, Masterplan Welkom Veluwezoom en de Wijkaanpak Stenfert. Ook wordt gewerkt aan een herontwikkeling van Bedrijventerrein Haveland bij Rheden.

Landelijk gebied
In het landelijk gebied spelen grote opgaven, zowel in de natuurgebieden, het agrarische gebied als ook rond de rivier. Het gaat om vraagstukken rond drinkwater, verdroging, hoogwaterveiligheid, bevaarbaarheid van de IJssel. Belangrijk vraagstuk is ook de achteruitgang van de natuur, onder andere vanwege stikstof en recreatiedruk. Zowel vanuit het Rijk als Provincie zijn en worden trajecten ingezet om te komen tot een vitaal platteland.

De wensen die er zijn rond natuur, landschap en water en vanuit recreatie en de agrarische sector doen allen een claim op de schaarse ruimte, ook in de gemeente Rheden. Vanuit de gemeente is het zaak om verbinding te houden met de huidige gebruikers en bewoners van het buitengebied en om onze eigen ambities binnen deze (vaak regionale of provinciale) trajecten in te brengen. Naar verwachting vraagt dit de komende jaren een grotere ambtelijke inzet en mogelijk een meer programmatische aanpak.

Veluwezoom
Bij de vaststelling van het Masterplan Veluwezoom in juni 2022 is door de gemeenteraad een bedrag van € 2.285.000 beschikbaar gesteld. Tegelijkertijd hebben de gemeente Rozendaal en Natuurmonumenten bedragen beschikbaar gesteld. In december 2022 is er vanuit de Regiodeal Veluwe (voor de initiatiefnemers samen) 1,7 miljoen euro beschikbaar gekomen voor de realisatie van het Masterplan.

Op basis van voorgaande bijdragen is in december een selectie gemaakt uit de deelprojecten waarmee we van start zijn gegaan. Het gaat daarbij om de deelprojecten die essentieel zijn voor de eerste fase van het Masterplan en die gedekt kunnen worden uit de beschikbare middelen.

Tegenvallers en eventuele extra onvoorziene uitgaven kunnen we binnen de genoemde middelen echter onvoldoende opvangen. Op dit moment wordt daarom getracht om extra (externe) middelen binnen te halen ter dekking van deze fase van het Masterplan. De volgende tranche van de Regiodeal Veluwe speelt daarin een belangrijke rol. Mocht dekking uit de volgende tranche van de

Regiodeal niet het gewenste resultaat opleveren, dan overweegt het college om in de komende begroting extra middelen voor het Masterplan op te nemen.

Autonome ontwikkelingen

De haalbaarheid van de verschillende gebiedsontwikkelingen staat onder toenemende druk. De bouwkosten stijgen. Er liggen beperkingen door natuurwetgeving (bijvoorbeeld op het gebied van stikstof). Er gelden hogen eisen, bijvoorbeeld vanwege de ambities vanuit klimaat of vanuit wonen. Daar komt de krapte op de arbeidsmarkt nog bij.

Volkshuisvesting

Perspectief

Versnelling woningbouw
In verband met de structurele woningbouwopgave tot 2030 en daarna, wordt momenteel een uitvoeringsstrategie geschreven om die woningbouwopgave ook daadwerkelijk en tijdig te kunnen realiseren. Daarvoor dienen lopende en nieuwe projecten opgepakt te worden, zoals bijvoorbeeld Haveland. Dit betekent extra inzet van het ambtelijke apparaat de komende jaren.

Ontwikkeling 12 woonwagenstandplaatsen
In april 2023 heeft de raad het woonwagenbeleid 2023 vastgesteld. Als gemeente dragen we bij aan het realiseren van 12 woonwagenstandplaatsen in de periode 2024-2028. Per woonwagen is een budget begroot van € 50.000 voor het bouw- en woonrijp maken, een bestemmingsplanwijziging en onderzoeken en planschade. Een klein deel van deze kosten wordt terugverdiend en daarnaast kunnen we de kosten afschrijven over 25 jaar.

Project Blijfwijk
In juni 2023 komt de Woonzorgvisie 2023 in de raad. Eén van de focuspunten is het realiseren van een Blijfwijk. Dit is een wijk waar woon- zorg- en welzijnspartijen samen met inwoners werken aan een krachtig woon- en zorgnetwerk, waardoor niemand buiten de boot valt. Problemen als eenzaamheid, tekort aan zorgpersoneel en tekort aan levensloopgeschikte woningen worden door goede samenwerking opgelost. Met een gemeentelijk projectleider willen wij partijen bij elkaar brengen, zodat schotten tussen wonen, zorg en welzijn kunnen worden doorbroken.

Autonome ontwikkelingen

Steeds meer mensen wonen met zorg in de wijk
Het Rijk zet in op: “zelf als het kan, thuis als het kan en digitaal als het kan”. Dit betekent dat er steeds minder mensen naar intramurale zorginstellingen zullen gaan en er juist meer mensen zullen uitstromen uit zorginstellingen. Er wonen dus steeds meer mensen in de wijk, die een vorm van zorg of begeleiding nodig hebben. Als gemeente zullen we hier op moeten inspelen. We zoeken de samenwerking op tussen woon- zorg- en welzijns partijen en zetten in op Blijfwijken.

Bouwkosten en stikstof belemmeren woningbouw
De bouwkosten nemen steeds verder toe. Dit betekent dat lopende en nieuwe projecten niet meer rond te rekenen zijn. Ook haken toekomstige kopers af, omdat zij geen hypotheek meer kunnen krijgen voor de dure nieuwbouwwoningen.

Als je woningen wilt bouwen komt er stikstof vrij. Bij elk project moet via een stikstof berekening aangetoond worden dat de uitstoot van het project elders wordt gecompenseerd. Maar de

spelregels veranderen regelmatig. Bureaus, die deze berekeningen maken zijn vaak overvol. En de uitkomst wordt vaak in juridische procedures aangevochten. Dit alles levert vaak vertraging op.

Economische ontwikkeling

Perspectief

Economie
Belangrijke aandachtspunten is het verder doorontwikkeling van de Lokale Triple Helix samenwerking (versterken van de organisatiegraad), het versterken van de winkelgebieden, het verduurzamen van bedrijventerreinen en de regio meer verbinden met het lokale.

Voor het winkelgebied in Rheden geldt specifiek dat de Bedrijven Investerings Zone (BIZ) eind 2023 afloopt. In het najaar zullen samen met het bestuur van BIZ Centrum Rheden de noodzakelijke stappen doorlopen worden met als doel dat per 1 januari 2024 een nieuwe BIZ periode van start gaan.

In 2024 wordt de Visie op toerisme aangeboden aan de gemeenteraad. Deze visie, met oog voor een goede balans tussen recreatie, leefbaarheid, natuur en economie, vormt de basis voor een uitvoeringsprogramma waarin de gemeente samen met de stakeholders verder aan gaan werken. Daarnaast vormt de visie een afstemmingskader voor andere beleidsterreinen.

Wij werken vanuit de Veluwe op 1 samen met omringende gemeenten. Wij zijn verkennen in deze samenwerking de mogelijkheid om volgend jaar een eenmalige impuls aan te geven aan de uitvoering van de Veluwe-agenda.

Voor goed gastheerschap van de gemeente, het faciliteren van inwoners en het spreiden van bezoekers is budget noodzakelijk voor de actualisatie van de informatiepanelen in de centra van de dorpen en op strategische plekken zoals parkeerplaatsen en nabij NS stations. De huidige informatiepanelen zijn zeer verouderd en daarom niet meer actueel.

Autonome ontwikkelingen

De hoge inflatie zorgt ervoor dat ook Rhedense ondernemers het lastig hebben. Door de inflatie zijn de kosten van grondstoffen, arbeid en andere bedrijfskosten gestegen. Dit kan de winstmarges van bedrijven onder druk zetten, vooral als de prijzen van de producten of diensten die het bedrijf aanbiedt niet kunnen worden verhoogd om de hogere kosten te compenseren. Op lokaal niveau is dit vooral gaande in de horeca branche, detailhandelsbranche (met name bakkers en slagers) en de energie intensieve bedrijven (bijv. wasserijen).

In de Groene Metropoolregio Arnhem Nijmegen wordt o.a. gewerkt aan de versterking van de economische positie van de regio. Dit doen we door te werken aan de volgende speerpunten (zijn een onderdeel van de productieve regio):

- Stimuleren ondernemerschap MKB
- Human capital: onderwijs en arbeidsmarkt
- Doorontwikkeling Health, Hightech & Energy
- Versterking van duurzame logistiek
- Toekomstbestendige werklocaties

Circulaire economie

Perspectief

De focus voor 2023 en 2024 komt vooral te liggen op het vergroten van de bewustwording voor circulair denken. De ambtelijke organisatie wordt actief geholpen om meer te denken vanuit een circulaire bril. Winstpunten zijn te behalen bij de uitvoering van gemeentelijke projecten. Dit betekent dat we aan de 'voorkant' van elk project, in aansluiting op het gemeentelijk inkoop- en aanbestedingsbeleid, de kansen van circulariteit integraal afwegen om hiermee meer kennis en ervaring op te doen welke stappen (hoe klein ook) op dit moment haalbaar en betaalbaar zijn. Daar waar circulariteit nu nog als iets 'nieuws' wordt gezien, zal dit in komende jaren steeds meer verschuiven naar het nieuwe 'normaal'.

Daarnaast zal ook de maatschappelijke aandacht voor circulaire economie worden vergroot. Hierbij wordt in eerste instantie naar mogelijkheden binnen de lokale economie gekeken. We willen de Rhedense Repair-cafés ondersteunen in de verdere professionalisering. Er liggen kansen om Repair-Café te koppelen aan buurthuizen en kringloopwinkels.

In 2024 willen we willen lokale ondernemers helpen om te komen tot een grondstoffenplan te door hun vouchers te bieden voor uitvoering van circulariteitschecks.

Autonome ontwikkelingen

De vastgestelde routekaart moet het mogelijk maken dat de gemeente Rheden de komende jaren gericht aan de slag kan gaan om de transitie te maken naar een circulaire economie. De routekaart vormt hierbij een logisch geheel van de Rhedense circulaire ambities en de projecten die deze ambities moeten helpen realiseren. De routekaart biedt duidelijkheid wat de gemeente wil gaan doen op circulair vlak en helpt bij het krijgen van draagvlak voor een meer circulaire handelingswijze van de gemeente Rheden.

De routekaart moet helpen de samenleving (ondernemers, bewoners, kennisinstellingen en andere overheden) te enthousiasmeren om samen te werken aan de Rhedense circulaire ambities.

De Groene Metropool Arnhem Nijmegen samenwerking biedt kansen voor de gemeente Rheden om gebruik te maken van beschikbare kennis uit de regio. Daarnaast biedt het kansen om voor de lokale ondernemers om gebruik te maken van regionale stimuleringsmaatregelen (subsidies).

Biodiversiteit, erfgoed en landschap

Perspectief

Biodiversiteit
In 2024 werken we aan robuustere ecosystemen en een gezonde en natuur inclusieve samenleving door:

- Natuur-inclusief bouwen en ontwerpen, onder andere door het opstellen en invoeren van een zgn. 'puntensysteem' en al vroegtijdig aanschuiven bij ontwerpprocessen
- Initiatieven bewoners, bedrijven en (natuur)organisaties ondersteunen op gemeente- en particuliere grond.

- Bewustwording op het thema Biodiversiteit, middels communicatie op basis van een communicatieplan met concrete en geplande acties
- Stimuleren van een biodiverser beheer van openbaar groen, mede door bijspijkeren van kennis van medewerkers
- Gebouwbewonende soorten actiever beschermen, middels gebiedsgericht soortenonderzoek en een Soortmanagementplan
- Investering in biodiversiteit in openbare ruimte

Erfgoed
Mensen leven en werken graag in een karakteristieke historische omgeving. Ook in 2024 werken we daarom samen met eigenaren en inwoners aan de instandhouding, ontwikkeling, verduurzaming en beleving van het Rhedense erfgoed. We verwerken de erfgoedwensen die we in 2023 hebben opgehaald in de Omgevingsvisie, het Omgevingsplan en waar nodig en mogelijk borgen we erfgoed in de programma's *Woningbouw, Duurzame en levendige dorpen en Rijke en verbonden Landschappen*. We werken zo op integrale wijze verder aan een gemeente waarin het cultuurhistorisch erfgoed als belangrijke drager van de omgevingskwaliteit van Rheden in stand wordt gehouden én als inspiratiebron en motor dient voor toekomstige ontwikkelingen. Door om te kijken naar het verleden, kunnen bouwstenen worden aangedragen voor gemeentebrede opgaven voor bijvoorbeeld klimaatadaptatie, energietransitie, biodiversiteit, leefbare wijken, toerisme en recreatie.

Landschap
Landschap is een van de kernkwaliteiten van onze gemeente. In 2024 werken we samen met inwoners en grondeigenaren verder aan een robuust, veerkrachtig en beleefbaar landschap: een Rijk en Verbonden Landschap.

- Op basis van de eerste contouren van de Omgevingsvisie en de uitkomst van grote gebiedsprocessen als HBFO, Rivierklimaatpark, Groene Metropool Regio, Veluwezoom, Gelders Arcadië en natuurinclusieve landbouw, bepalen we de agenda voor het Programma Landschap en maken we een meerjaren uitvoeringsplan voor versterking van de kwaliteiten van het landschap in de gemeente Rheden. Dit stemmen we integraal af met de opgaven vanuit o.a. erfgoed, biodiversiteit, water, bodem, recreatie en verkeer. Daar waar we kansen zien om maatregelen uit te voeren die in lijn zijn met bovenstaande trajecten spelen we daar op in.
- In het traject voor de Omgevingwet en -visie onderzoeken we ook de mogelijkheden voor een landschapsfonds.
- Met een jaarlijks, structureel budget in het Actieprogramma Kwaliteitsimpuls Landgoederen Rheden (AKLR) ondersteunen we onze landgoedeigenaren bij uitvoering van kwaliteitsverbeteringen.
- We ronden de Gebiedsatlas af en leggen de verbindende groenstructuren van de dorpen, het landschap en de historische buitenplaatsen vast.
- We ondersteunen groene, landschappelijke initiatieven van inwoners.
- We ondersteunen de ontwikkeling van de natuurinclusieve landbouw in onze gemeente.

Autonome ontwikkelingen

Biodiversiteit
Het teveel aan stikstofneerslag is schadelijk voor onze natuur en de biodiversiteit. Verdroogde natuur is vaak nog gevoeliger voor stikstof. De natuurwaarden van de Veluwe, maar ook onze

bermen, landschapselementen staan daardoor onder druk. Het Rijk en de provincies zijn verantwoordelijk voor het stikstofvraagstuk. De problematiek is ingrijpend en complex en er zijn veel belangen mee gemoeid. Wij ondersteunen de verandering in de landbouw naar natuur-inclusief boeren.

Het Rijk en de provincie zijn nog volop in gesprek over het stikstofdossier. Onduidelijk is welke middelen en maatregelen ingezet gaan worden. Dit maakt dat het ook voor ons nu nog moeilijk is om concreet in te schatten wat nodig is om als gemeente een goede bijdrage te leveren. Wij verwachten dat ongeacht de uitkomsten van deze overleggen, ook voor ons als gemeente dit in de toekomst extra inzet gaat vragen. B.v. met betrekking tot nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen naar een natuurinclusieve in ons landelijk gebied, maar ook investeringen in ons landschap. We willen als gemeente goed aanhaken op het stikstofvraagstuk en andere herstelprogramma's voor natuur (o.a. gezonde bossen, heide, bodem).

Erfgoed
Ook voor erfgoed is de Omgevingswet een belangrijke ontwikkeling. Daar is voor zover mogelijk al op geanticipeerd door het opstellen van een gebiedsatlas, de bouw en inrichting van een monumentendatabase en de instelling van de Commissie Ruimtelijke Kwaliteit. Er is deelgenomen aan een landelijke pilot inzake de nieuwe verplichting om rekening te houden met de omgeving van monumenten (Besluit Kwaliteit Leefomgeving) maar de praktijk en mogelijke jurisprudentie moeten de exacte consequenties hiervan verder in beeld brengen. Eveneens nog onzeker zijn de gevolgen van de voorgenomen ratificatie van het Verdrag van Faro voor de gemeentelijke erfgoedpraktijk en datzelfde geldt voor de nog te maken afspraken van rijk en provincie in 2023 in het kader van de rijksprogramma's NOVEX en Mooi Nederland.

Landschap
In het buitengebied spelen verschillende ontwikkelingen op landelijk en provinciaal niveau, met name op het gebied van de rivier (IRM Integraal Riviermanagement, PAGW Programmatische Aanpak Grote Wateren en KRW Kaderrichtlijn Water), natuur (bv beekherstelplan, bossenstrategie en groenblauwe dooradering), de landbouwtransitie, de stikstofproblematiek, water en klimaatadaptatie (DPRA). Het is nog niet in te schatten wat dit gaat betekenen voor de inzet van medewerkers.

Inrichting en beheer openbare ruimte

Perspectief

Met het uitvoeren van het vastgestelde Watertakenplan Olburgen 2023-2027 voldoen we aan de gemeentelijke zorgplicht (Wet milieubeheer) op gebied van hemelwater, grondwater en afvoer van afvalwater. Daarbij zijn ook de middelen beschikbaar gesteld om de herinrichting van de openbare ruimte, klimaatadaptatie op gebied van wateroverlast, hitte en biodiversiteit (meekoppelkansen) versneld te realiseren. In de komende jaren gaan we praktische uitvoering geven aan de samenwerking met onze waterpartners in de gehele waterketen. Deze samenwerking is cruciaal aangezien de gevolgen van klimaatverandering niet ophouden bij de gemeentegrens.

Daarnaast willen we in een vroegtijdig stadium inzicht hebben in de uit te voeren gemeentelijke projecten in de openbare ruimte. Hierdoor is het mogelijk de afzonderlijke planningen van de diverse disciplines/beleidsterreinen op elkaar af te stemmen en prioriteiten hierin te stellen. Door deze afstemming, integraal werken genoemd, worden meerdere opgaven aan elkaar gelinkt en in één keer uitgevoerd. De voordelen van integraal werken zijn dat de kosten en hinder voor inwoners beperkt wordt en de kwaliteit op meerdere punten in één keer wordt verbeterd. Een aandachtspunt is dat het niet altijd lukt om alle ontwikkelingen op één lijn te krijgen vanwege de verschillende levensduur van objecten in de openbare ruimte.

Het afstemmen doen we op basis van beheernota en het in 2021 vastgestelde Integraal beheerplan openbare ruimte 2021-2025 waarin onderbouwde keuze gemaakt zijn voor integraal beleid en beheer van de openbare ruimte. Hierin is het beleid, de kwaliteit en bijbehorende budgetten vastgesteld.

Autonome ontwikkelingen

Het klimaat heeft grote invloed op het water- en rioolbeheer en op de inrichting en het beheer van de openbare ruimte. In de Deltaplan Ruimtelijke adaptatie (DPRA) hebben alle overheden samen de ambitie vastgelegd om Nederland voor 2050 zo goed mogelijk klimaatbestendig en waterrobuust in te richten. Dat het klimaat verandert staat vast, maar het is nog onzeker hoeveel en hoe groot de effecten op het beheer zullen zijn. We nemen klimaatadaptie structureel mee in onze opgaven.

Door de recente rechtelijke uitspraken met betrekking tot de stikstof bouwvrijstellingen zullen wij ook bij civiele projecten moeten onderbouwen of dit past binnen de stikstofregelgeving. Gezien de ligging van onze gemeente tussen twee Natura 2000-gebieden is dat binnen onze gemeente een aannemelijk risico. Wij zullen bij alle toekomstige aanbestedingen van begin af aan de mogelijke impact van stikstofemmissie op de uitvoering meeneemen. Emissieloos werken wordt opgenomen in de aanbestedingen. Dit is op dit moment niet alleen voor ons maar ook een uitdaging voor de markt.

De vraag naar uitvoerend personeel, bouwmaterialen en grondstoffen stijgt. De stijging kan leiden tot bijstelling van de beschikbare budgetten voor het beheer en herinrichting van de openbare ruimte. Daarnaast kan er bij leveringen vertraging ontstaan, welke een langere doorlooptijd tot gevolg kunnen hebben.

Mobiliteit en infra

Perspectief

Verkeersvoorzieningen
Voor verduurzaming, verkeersveiligheid en de aanpak van fietsknelpunten is budget beschikbaar bij de provincie en het rijk. Voor het opstarten en uitvoeren van deze taken, die binnen het bestuurlijke speerpunt Duurzame Mobiliteit van de gemeente Rheden passen, willen we hier maximaal op inzetten. Om deze subsidies te verkrijgen is gemeentelijke cofinanciering nodig.

Autonome ontwikkelingen

Bouwkosten en stikstof belemmeren wegenbouw
De bouwkosten nemen steeds verder toe. Dit betekent dat lopende en nieuwe projecten soms niet meer rond te rekenen zijn.

Als je een weg(regime) wil aanleggen of veranderen komt er stikstof vrij. Bij elk project moet via een stikstofberekening aangetoond worden dat de uitstoot van het project elders wordt gecompenseerd. Maar de spelregels veranderen regelmatig. Bureaus, die deze berekeningen maken zijn vaak overvol. En de uitkomst wordt vaak in juridische procedures aangevochten. Dit alles levert vaak vertraging op.

Financiering veren in Gelderland

De toekomstige financiering van de veren in Gelderland is afhankelijk van de uitkomst van de coalitieonderhandeling in de Provincie. De huidige lijn van de provincie is dat de financiering stopt. We zullen de consequenties van het provinciale coalitieakkoord betrekken bij de begroting van 2024. We zetten in op behoud van de veerdiensten.

Financiële ontwikkelingen

2. Leefomgeving

Grootste posten (x € 1 miljoen)	2024	2025	2026	2027
Nieuwe aanbesteding maaien gazons	-0,2			
Energietransitie	-0,3	-0,3	-0,1	-0,1
Uitvoeringsstrategie versnellen woningbouw	-0,3	-0,3	-0,3	-0,2
Diverse overige bijstellingen, per saldo	-0,2	-0,1	-0,1	-0,1
Totaal	**-1,0**	**-0,7**	**-0,5**	**-0,4**

Nieuwe aanbesteding maaien gazons
Met de gunning van het nieuwe contract is aanvullend budget nodig om maaiwerkzaamheden uit te kunnen voeren. Op 18-4-2023 heeft het college (zaaknummer 850265) besloten akkoord te gaan met een aanvullend budget voor het maaien van de gazons voor de jaren 2023 en 2024.

Energietransitie
Wij zijn gestart met een (ver)nieuwde programmaorganisatie om de opgave van de Energietransitie te realiseren, samen met onze inwoners en bedrijven. De middelen zoals die door het Rijk beschikbaar worden gesteld, lijken vooralsnog voldoende voor de opgave in het klimaatakkoord, maar zijn onvoldoende om ook de eigen (extra) ambities te realiseren. Zo zijn er vanuit het Burgerakkoord tal van goede ideeën naar voren gekomen. Voor de uitvoering hiervan zijn nog geen middelen gereserveerd. Uiteraard kijken we eerst wat we binnen de beschikbare middelen kunnen oppakken.

Voor het deel van het Burgerakkoord dat betrekking heeft op de energietransitie stellen wij voor € 250k beschikbaar te stellen. Dit betreft de inzet van de verbinder in onze samenwerking met de inwoners voor de periode 2024 en 2025 (€ 125k). Daarnaast ramen wij de kosten voor de uitvoering van aanvullende maatregelen voor de Energietransitie vanuit het Burgerakkoord op € 125k voor de periode 2024-2027. Bij de nadere uitwerking met onze inwoners moet blijken of dit voldoende is. Wij hebben hierbij bijvoorbeeld nog geen rekening gehouden met de inzet van onder andere een (nieuw) Revolverend Fonds.

Bij de begroting brengen we daarbij de benodigde financiering specifieker in beeld, mede naar aanleiding van verdere besprekingen met de werkgroepen van het Burgerakkoord. In die begroting zullen ook de bedragen worden meegenomen voor de onderdelen van het Burgerakkoord die niet onder de energietransitie vallen.

Uitvoeringsstrategie versnellen woningbouw
Om de woondeal tot 2030 te realiseren is er extra inzet nodig om de lopende en nieuwe projecten adequaat verder te kunnen brengen. Een en ander zal nader beschreven worden in een uitvoeringsstrategie versnellen woningbouw. Een groot nieuw project betreft bijvoorbeeld de mogelijke transformatie van Haveland te Rheden van industrieterrein naar een aantrekkelijk woon- en werkgebied.

3 Bestuur & organisatie

Wat is onze visie?

Dienstverleningsagenda
Een goede dienstverlening aan onze inwoners, ondernemers en instellingen vinden wij belangrijk. Daarvoor is een goed werkende gemeentelijke organisatie nodig. Slagvaardigheid in het realiseren van onze ambities is daarbij belangrijk. Op een aantal onderdelen verbeteren wij de digitale dienstverlening.

Kansengelijkheid en inclusie
Wij willen een samenleving die uitgaat van gelijkwaardigheid, diversiteit en inclusie. Wij ambiëren gelijke kansen voor iedereen. Onderdrukking, uitbuiting en uitsluiting worden door ons met kracht bestreden. De gemeente Rheden is daarom ook een regenbooggemeente.

Inwonersparticipatie
'Samen maken we Rheden sterk'. Deze visie is het vertrekpunt voor de gemeente Rheden om via inwonersparticipatie de kennis en ervaring, creativiteit én organisatiekracht van inwoners, ondernemers en maatschappelijke partners te benutten bij het maken van de beste keuzes voor onze dorpen. Keuzes die de gemeente Rheden leefbaar en sterk houden.

Regionale samenwerking en internationale betrekkingen
De coalitiepartijen hechten veel waarde aan de gemeentelijke onafhankelijkheid en zelfstandigheid. Voor een aantal maatschappelijke vraagstukken is regionale samenwerking gewenst of noodzakelijk en soms verplicht. De regionale samenwerkingen waarin wij participeren hebben een duidelijke toegevoegde waarde en vergroten onze effectiviteit en efficiency. In deze samenwerkingen hebben wij een actieve opstelling en inbreng. Daarbij hebben wij oog voor de democratische legitimatie. Wij intensiveren daarom de lokale en regionale samenwerking. Daarbij hechten wij veel waarde aan lokale samenwerkingen met ondernemers en het onderwijs.
Rheden participeert in regionale gemeentelijke samenwerkingen daar waar het gemeente-overstijgende opgaves betreft en een duidelijke toegevoegde waarde heeft. De context waarin gemeenten moeten opereren staat onder druk o.a. door de toegenomen complexiteit van de gemeentelijke opgaves, de krapte op de arbeidsmarkt en de sterk stijgende uitgaven door inflatie. In onze regio ervaren veel (kleine) gemeenten knelpunten in hun bestuurs- en organisatiekracht en verkennen daarom een intensievere samenwerking met buurgemeenten. Op initiatief van enkele buurgemeenten voert Rheden momenteel verkennende bilaterale gesprekken met Rozendaal, Doesburg en Renkum over een mogelijk intensivering van de ambtelijke samenwerking.
Met betrekking tot internationale samenwerking continueren we de samenwerking met VNG International op basis van participatie in hun programma's en projecten.

Vastgoedportefeuille
Wij willen meer duurzame voorzieningen op maat voor toekomstbestendige dorpen. Daarbij geven wij aandacht aan circulair aanbesteden. Door middel van ons vastgoedbeleid willen wij de sociale verbindingen van de dorpen in Rheden behouden en, waar mogelijk, versterken. Op deze wijze behouden wij levendige dorpen met een duidelijk eigen karakter en identiteit. Ook culturele

voorzieningen dragen bij aan de onderlinge sociale verbindingen. Tot slot draagt onze vastgoedstrategie bij aan solide, toekomstbestendige gemeentelijke financiën.

Professionele organisatie
Rheden wil een betrouwbare en slagvaardige organisatie zijn, die haar inwoners, ondernemers en bezoekers goede dienstverlening biedt. We merken dat met de nieuwe taken die op onze gemeente afkomen, de toenemende vraag en het gewenst dienstverleningsniveau we niet uitkomen met de bestaande ambtelijke capaciteit. Binnen het domein samenleving is een onderzoek gestart naar de benodigde capaciteit om als professionele organisatie te kunnen blijven opereren met de toenemende opdrachten en vragen vanuit de Rijksoverheid. En om onze inwoners op passende wijze te blijven ondersteunen. Daarnaast speelt de ontwikkeling van de financiële advies functie en de uitspraak van de hoge raad over privaatrechtelijkhandelen van overheden bij onroerend goed transacties. Ondertussen is het moeilijk om ervaren personeel te vinden op de arbeidsmarkt. Wij verwachten met de programmabegroting 2024 inzicht te kunnen geven in de extra benodigde ambtelijke capaciteit.

Dienstverleningsagenda

Perspectief

Ontwikkelingen Financiën en Informatie
De organisatie is continu in ontwikkeling, extra werkzaamheden, implementatie van wet- en regelgeving en complexere taken worden bij de gemeente ondergebracht. Dat raakt het vakgebied financiën (de financiële functie) en Informatie. Hoe we hier het beste mee om kunnen gaan, wordt op dit moment onderzocht.

Autonome ontwikkelingen

Gelders Archief
Als gevolg van de sloop van het gemeentehuis is in 2022 op basis van meerwerk (45K) het te vernietigen archief onder gebracht bij het Gelders Archief. Omdat in het nieuwe gemeentehuis geen archiefruimte terugkomt, moeten wij, om te blijven voldoen aan de wettelijke kaders voor dit te vernietigen archief, de komende jaren ruimte bij het Gelders Archief blijven huren. Op basis van de prognose neemt het benodigde aantal strekkende meters te vernietigen archief de komende 4 jaar af van 2.500m1 naar 2.000m1.

Software
We kunnen constateren dat de kosten voor ICT hoger worden. De Connectie spreekt in haar meerjaren begroting over een bovengemiddelde prijsontwikkeling voor ICT. Hierdoor is er een reële kans dat in 2023 overschrijding van budget volgt. In de (meer jaren) programmabegroting 2023-2026 van de Connectie is opgenomen dat In 2022 gemiddeld moet worden uitgegaan van een stijging van kosten van 3% ten opzichte van de prijsindexatie voor materiële de overheidsconsumptie in 2021. Deze 3% bijstelling is opgenomen in de programmabegroting 2022, maar de financiële vertaling hiervan is nog niet verwerkt omdat destijds de keuze was ontwikkelingen af te wachten.
Prijsontwikkelingen vanaf 2023, zoals genoemd in de Perspectiefbrief 2023, waar de Connectie het initiatief toe neemt, en de onderzoeken die hier bij horen, zijn nog niet afgerond. Zodra de resultaten hiervan bekend zijn, worden deze opgenomen in de programmabegroting 2024, en 2e bestuursrapportage 2023.

Audio visuele middelen en meubilair
Sinds begin 2020 zijn er een groot aantal initiatieven geweest en maatregelen genomen, om medewerkers digitaal te ondersteunen en dienstverlening digitaal mogelijk te maken. Zo leidde het

traject Samen Optimaal Werken tot het beleid hybride werken en gaf het Informatie beleidsplan richting aan de digitaliserende samenleving. Raadsvergaderingen zijn nu online te volgen en dat geldt ook voor bruiloften in de trouwzaal. Dit is het nieuwe normaal en de gemeente Rheden wil deze diensten in haar nieuwe gemeentehuis continueren. Deze ambitie maakt dat de eisen aan de audio en visuele middelen (AV middelen) anno 2024 anders zijn dan in de situatie die de gemeente zoveel jaar geleden achter zich heeft gelaten. Het vertaalt zich in een inhaalslag in nieuwe, moderne en betrouwbare apparatuur, infrastructuur en technieken in het nieuwe gemeentehuis.

Inwonersparticipatie

Perspectief

Burgerberaad
Bij de behandeling van het beleidskader Energie en Landschap (2022) bleek dat er een behoefte was aan een onafhankelijk burgerberaad over de klimaatopgave. Vervolgens heeft G1000 de opdracht gekregen een Burgerberaad met als thema "Hoe wordt Rheden voor 2040 CO2 neutraal?". Ruim 400 inwoners gingen in juni 2022 met elkaar in gesprek, bepaalde de belangrijkste onderwerpen en werkten deze uit. Van de 50 voorstellen, zijn uiteindelijk 38 voorstellen in het Burgerakkoord opgenomen. In het raadsbesluit van 29 november 2022 inclusief motie geeft de raad aan de uitkomsten van het burgerberaad over te willen nemen en als één van de uitgangspunten te gebruiken voor het beleid en de daarbij behorende uitvoeringsplannen.

Om te zorgen dat alle punten goed landen binnen de gemeentelijke organisatie én de samenleving is een project opgestart met als doel om in oktober 2023 een gezamenlijke Duurzaamheidsagenda op te leveren. De duurzaamheidsagenda is een meerjarenagenda voor de periode 2023 – 2026 met een 'lichte doorkijk' naar de langere termijn. In de duurzaamheidsagenda staat omschreven welke concrete activiteiten en projecten de gemeente, inwoners, ondernemers en/of maatschappelijke instellingen voor de periode van 2023 – 2026 gaan oppakken.

Participatiebeleid en participatieplatform
Zoals ook in het coalitieakkoord staat benoemd, willen we als gemeente Rheden dichter bij onze inwoners staan. Als gemeente streven we naar betrokken inwoners. Daarom is het belangrijk meerdere mogelijkheden te creëren zodat alle inwoners de gelegenheid krijgen deel te nemen aan het besluitvormingsproces. De gemeente Rheden wil in haar participatie een grotere groep inwoners bereiken en betrekken op een manier die bij hun past. In 2022 hebben we eerste ervaringen opgedaan met een vergaande vorm van inspraak: het burgerberaad.

De gemeente Rheden wil beschikken over een overkoepelend participatiebeleid dat ook voldoet aan de eisen die de Omgevingswet daaraan stelt. Aangezien participatie een integraal thema is dat allerlei werkvelden raakt, is het noodzaak dit te doen in samenspraak met organisatie en bestuur. De Beleidsnota participatie is naar verwachting gereed in de zomer van 2023.

Na vaststelling van dit beleid in de raad zorgen we voor een toolbox met instrumenten en middelen (waaronder een participatieplatform) om bij vraagstukken/projecten de juiste participatieaanpak te kiezen. Die ontwikkeling loopt door in 2024. Daarnaast wordt er een groter beroep gedaan op participatieadvies. Dit specialisme wordt verder uitgebouwd.

Autonome ontwikkelingen

Op basis van de duurzaamheidsagenda, worden concrete activiteiten en projecten opgestart. Dit vergt veel van inzet van de organisatie (deels Energie- en warmtetransitie en deels Inwonersparticipatie), met name waar het gaat om begeleiden van processen, participatieadvies en communicatie.

We willen als gemeente onze inwoners betrekken bij onze besluitvorming. Daardoor wordt de vraag naar participatiemogelijkheden en -advies steeds groter.

Regionale samenwerking en internationale betrekkingen

Perspectief

Groene Metropool
Gemeente Rheden maakt deel uit van Groene Metropoolregio, en de Regionale Energie Strategie Arnhem-Nijmegen.
Wij participeren op basis van de Regionale Agenda 2023-2024 in alle 5 hoofdopgaven. De GMR vraagt in haar begroting 2024, mede op basis van de hoge inflatie, een gemeentelijke bijdrage van € 421.406 (inclusief de bijdrage aan The Economic Board). In het licht van de grote maatschappelijke opgaven verwachten wij deze samenwerking op de opgaven ook na 2024 te continueren (274K).

Voor de uitvoering van de Regionale Energie Strategie (RES) vraagt de GMR in haar begroting 2024 een gemeentelijke bijdrage van € 25.192,30 per jaar. Voor 2024 en verder (t/m 2030) volgt een voorstel om de structurele bijdrage van € 0,58 per inwoner per jaar voor te leggen aan uw gemeenteraad.

Vastgoedportefeuille

Perspectief

Vastgoed
Het Rhedens Vastgoedkader is nog steeds uitgangspunt bij het gemeentelijk handelen. Datzelfde geldt voor de verduurzaming van het maatschappelijk vastgoed. Hiervoor komt het college in het najaar van 2023 met een uitvoeringsplan verduurzaming maatschappelijk vastgoed inclusief een financiële doorkijk.

Autonome ontwikkelingen

Uitspraak hoge raad onroerend goed transacties
De Hoge Raad heeft bepaald dat bij het privaatrechtelijk handelen van overheden bij onroerend goedtransacties de algemene beginselen van behoorlijk bestuur (waaronder het gelijkheidsbeginsel) in acht moeten worden genomen (Didam arrest). Dit staat een een-op-een verkoop, verhuur of verpachting in de weg. Voor Rheden betekent dit dat alle (potentiële) gegadigden een gelijke kans moeten krijgen.

Integrale veiligheid

Perspectief

Vanuit integrale veiligheid werken we vanuit een Integraal Veiligheidsbeleid voor de periode van 4 jaar. In 2023 is dit beleid herijkt en opnieuw vastgesteld. In het uitvoeringsplan is de inzet bepaald

op ondermijnende criminaliteit, jeugd en veiligheid, zorg en veiligheid en digitale veiligheid. De prioriteiten die leidend zijn de komende vier jaar.

De opvang van Oekraïners, statushouders/ asielzoekers (AZC) en eventuele crisisnoodopvang blijft zeker ook in 2024 nog aan de orde. Dit wordt bekostigd door het Rijk, maar vraagt zeker om inzet van gemeenten.

Autonome ontwikkelingen

Op het gebied van crisisbeheersing en rampenbestrijding heeft de VGGM een tweetal ontwikkeltrajecten aangekondigd die leiden tot een hogere bijdrage bij de gemeenten. Dit is vooral op bedrijfsvoering (algemeen) en bij de GGD.

De bijdrage voor de brandweer en crisisbeheersing stijgt alleen door loon- en prijsstijging. Wel krijgt de VGGM extra rijksgelden (BDUR gelden) voor de versterking van crisisbeheersing waar we als gemeente goed op moeten sturen dat deze worden ingezet op thema's die ook voor de gemeenten van belang zijn.

Financiële ontwikkelingen

3. Bestuur & organisatie

Grootste posten (x € 1 miljoen)	2024	2025	2026	2027
De Connectie:				
- CAO- en prijsontwikkelingen	-0,6	-0,6	-0,6	-0,6
- Kaderwijzigingen	-0,2	-0,2	-0,2	-0,2
Loon- en prijsontwikkeling VGGM Brandweer	-0,4	-0,4	-0,4	-0,4
Effect septembercirculaire 2022	0,7	-1,1	0,4	0,4
Nabetaling LPO accres 2022	0,3	0,3	0,3	0,3
Accres voor LPO vanaf 2024	1,2	1,2	1,0	1,0
Stijging salariskosten agv CAO 2023	-1,3	-1,3	-1,3	-1,3
Stijging salariskosten vanaf 2024	-1,6	-1,6	-1,6	-1,6
Diverse overige bijstellingen, per saldo	-1,5	-1,1	-0,5	-1,1
Totaal	**-3,4**	**-4,8**	**-3,5**	**-3,5**

De Connectie
- CAO- en Prijsontwikkelingen
- Kaderwijzigingen
Via de Meerjarenprogrammabegroting 2024-2027, en het bijbehorende raadsvoorstel bent u geïnformeerd over een totaal aan kadercorrecties van 839 duizend euro. Dit betreft CAO stijging (223K), en prijsontwikkelingen (417K). Daarnaast bestaat dit bedrag uit kaderwijzigingen voor het E-HRM systeem (36 K), functiewaarderingssysteem (6K), maat- en meerwerk- (144 K), en werkplekmiddelen (13K). Een nadere duiding leest u terug in de meerjarenprogrammabegroting 2024-2027 van De Connectie (839K)

Loon- en prijsontwikkeling VGGM brandweer
De inwonersbijdrage VGGM voor de brandweerzorg wordt vanaf 2023 verhoogd met een bedrag van € 181.000 conform de geactualiseerd begroting 2023 in de begroting 2024 van de VGGM. Vanaf 2024 is opnieuw sprake van een verhoging van de inwonersbijdrage als gevolg van de stijgende lonen en prijzen. Deze bedraagt vanaf 2024 € 217.000.

Effect septembercirculaire gemeentefonds 2022

Bijstelling algemene uitkering conform de septembercirculaire 2022. Het financiële effect van deze circulaire is toegelicht in de memo "Financiële effecten septembercirculaire gemeentefonds 2022, d.d. 18-10-2022.
Vooruitlopend op een nieuwe financieringssystematiek vanaf 2026 heeft het kabinet in de septembercirculaire 2022 in 2026 eenmalig 1 miljard beschikbaar gesteld. Op 28 april jl. heeft het kabinet in de Voorjaarsnota 2023 aangekondigd dat dit bedrag vanaf 2027 structureel beschikbaar komt. In de meicirculaire 2023 zal duidelijk worden wat dat betekent voor de hoogte van de algemene uitkering in 2027. Voor 2027 gaan we voorlopig uit van hetzelfde bedrag als in 2026 (418K). Dit bedrag wijzigt na het doorrekenen van de meicirculaire 2023.

Nabetaling loon-en prijsontwikkeling (LPO) accres 2022
In de Voorjaarsnota 2023 van het Rijk is aangekondigd dan de gemeenten een extra tranche prijsbijstelling ontvangen vanaf 2023. De nabetaling van het LPO accres 2022 vindt alleen plaats voor het verschil in de prijsontwikkeling 2022 tussen de meicirculaire2022 (Centraal Economisch Plan 2022) en het CEP 2023. De loonontwikkeling is buiten beschouwing gelaten.

Accres voor loon- en prijsontwikkeling vanaf 2024
Vooruitlopend op de meicirculaire2023 informeren we u over het accres voor loon- en prijsontwikkeling van 2024 tot 2027. Deze prognose is gebaseerd op het Centraal Economisch Plan van het CPB (publicatie 9-3-2023). Na publicatie van de meicirculaire2023 zullen wij u verder informeren over de financiële gevolgen van de meicirculaire. In de 1e bestuursrapportage 2023 wordt u geïnformeerd over het accres voor LPO in 2023.

Stijging salariskosten a.g.v. CAO 2023
Per 2-1-2023 stijgen de salarissen van de medewerkers eerst met 240 euro en daarna met 2%. We komen daarmee uit op een gemiddelde loonsverhoging van 7%. In de begroting 2024 zal dit bedrag verdeeld worden naar de verschillende taakvelden.

Stijging salariskosten vanaf 2024
De huidige CAO voor gemeenteambtenaren geldt alleen voor 2023. Voor 2024 wordt een nieuwe CAO afgesloten. De stijging voor 2024 is gebaseerd op de Loonvoet sector overheid in het CEP voor 2024.

3. Uitgangspunten en kaders

Dit hoofdstuk behandelt de financiële omgangsvormen (kaders) tussen Raad en college. Daarbij wordt in het bijzonder ingegaan op de uitgangspunten die worden gehanteerd bij het opstellen van de financiële prognose in de begroting 2024 en de meerjarenraming 2025-2027.

Voor deze uitgangspunten gelden de volgende kwaliteitseisen:

- de uitgangspunten dienen een voldoende realiteitsgehalte te hebben, zodat een zo goed mogelijke voorspelling wordt gedaan van de te verwachten jaarrekeningresultaten;
- de uitgangspunten die het begrotingsresultaat bepalen worden zoveel als mogelijk consequent toegepast;
- beoogd wordt een zo goed mogelijk inzicht te verkrijgen in de ontwikkeling van de begrotingsresultaten van de opeenvolgende jaren.

Verder worden in dit hoofdstuk, naast algemene budgettaire uitgangspunten, diverse specifieke kaders uiteengezet die betrekking hebben op de (meerjaren-)begroting 2024-2027.

Algemene uitgangspunten

Programmabegroting

Overeenkomstig de besluitvorming bij de kadernota en programmabegroting 2023 wordt de volgende programma-indeling toegepast:

1. Samenleving
2. Leefomgeving
3. Bestuur & organisatie

Financieel beleid

Overeenkomstig de Gemeentewet dient de gemeente te beschikken over een structureel sluitende begroting, dan wel zal de meerjarenraming een financieel evenwicht moeten laten zien. Voor zover hier geen sprake van is, zal de gemeente onder preventief toezicht komen te staan van de provincie.
De volgende algemene uitgangspunten van het te volgen financieel beleid zijn van toepassing op de begroting 2024:

- Wij streven naar een evenwichtige financiële situatie. De financiële kengetallen, zoals in de begroting worden opgenomen, geven daarbij inzicht in de financiële ontwikkelingen van onze gemeente. Voorwaarde is dat er balans is in de inkomsten en uitgaven waardoor er sprake is van een sluitend meerjarig perspectief passend bij het gewenste voorzieningenniveau;
- De gemeente Rheden streeft naar een begroting die structureel en reëel in evenwicht is.
- Autonome ontwikkelingen:
    - Lopend beleid wordt voortgezet maar er is een verandering van kosten of inkomsten (bijvoorbeeld prijsstijgingen, veranderde wet- en regelgeving).
    - De gemeente heeft geen invloed op de wijzigingen en heeft geen of weinig keuzemogelijkheden.

De Begroting 2024 wordt opgebouwd vanuit het bestaande, door de Raad geaccordeerde, beleid. Voor nieuw beleid geldt het uitgangspunt van de integrale afweging, waarbij de Raad, gegeven het hem toekomende budgetrecht, de besluiten neemt en daarmee de nieuwe middelen beschikbaar stelt.

Uitgangspunten bij bepalen baten

Belastingen en Lokale heffingen

De jaarlijkse vaststelling van de tarieven, zoals deze in de begroting worden verwerkt, is gebaseerd op het door de Raad vastgestelde tarievenbeleid en hieraan ten grondslag liggende consistente en objectieve uitgangspunten. We streven ernaar om alle diensten kostendekkend uit te voeren.

Voor de berekening van de tarieven lokale heffingen 2024 worden de volgende berekeningsmethodes gehanteerd:

- Voor de tarieven waarvoor als uitgangspunt dient '100% kostendekkendheid', wordt het tarief berekend op basis van een kostprijsberekening. Hierbij worden de direct- en indirect toe te rekenen kosten aan de prestatie (activiteit) toegerekend en vervolgens op grond van de geraamde aantallen 'omgeslagen' in een tarief, waarbij vervolgens een kostendekkend tarief ontstaat;
- Voor de tarieven waarbij de jaarlijkse stijging wordt gebaseerd op het geraamde inflatiepercentage wordt uitgegaan van het tarief over 2023, vermeerderd met de inflatieontwikkeling zoals deze is opgenomen in de mei-circulaire 2023 van het gemeentefonds;
- Belastingen en heffingen: We streven ernaar om alle diensten kostendekkend uit te voeren. De opbrengst van de onroerende zaakbelastingen wordt jaarlijks met maximaal het verwachte inflatiepercentage verhoogd, tenzij de raad anders besluit (al dan niet op voorstel van het college).

Voor de hoogte van de OZB geldt geen voorgeschreven norm, behalve bij een eventuele "artikel 12-aanvraag", dan geldt een normtarief voor de OZB als één van de toelatingseisen. In dat geval dient een gemeente minimaal 20% meer OZB te heffen dan het landelijk gemiddelde.

In de onderstaande tabel wordt voor de financieel relevante lokale heffingen uiteengezet welke uitgangspunten worden gehanteerd in het tarievenbeleid. Deze uitgangspunten zijn bepalend voor de berekening van de tarieven voor 2024.

Uitgangspunten tarievenbeleid lokale heffingen

	(maximaal) 100 % kostendekkend tarief	Jaarlijkse stijging op basis van inflatiepercentage	Andere uitgangspunten
Onroerende zaakbelastingen			X
Afvalstoffenheffing/reinigingsrechten	X		
Rioolrechten	X		
Bouwleges	X		
Hondenbelasting	X		
Toeristenbelastingen		X	
Forensenbelasting		X	
Secretarieleges	X		
Begraafrechten	X		

Leges

De leges worden in de begroting geraamd op basis van het verwacht aantal verstrekkingen en de tarieven overeenkomstig de geldende verordening. Op basis van de begrote lasten over 2024 worden in het najaar van 2023 de nieuwe kostendekkende tarieven berekend en in een wijziging van de legesverordening aan de Raad ter vaststelling voorgelegd. Na besluitvorming door de Raad zal de begroting 2024, waar van toepassing, worden aangepast op de nieuwe tarieven.

Prijzen gemeentelijke goederen en diensten

Voor het bepalen van de geraamde kostprijs van goederen, werken en diensten van de gemeente, die worden geleverd aan overheidsbedrijven en derden, wordt een systeem van kostentoerekening gehanteerd. Bij de kostentoerekening worden naast de directe kosten de indirecte kosten betrokken, die rechtstreeks samenhangen met de door de gemeente verleende diensten.

Algemene uitkering

De berekening van de algemene uitkering voor de begroting en meerjarenraming wordt in principe gebaseerd op de meicirculaire 2023. In het geval de septembercirculaire 2023 substantiële afwijkingen laat zien ten opzichte van de meicirculaire kan dat aanleiding zijn die circulaire als basis te gebruiken.

Opbrengst huur en pacht

De opbrengsten van de huur en de pacht worden begroot op basis van de hieraan ten grondslag liggende beleidsdoelstellingen en contracten. Voor zover sprake is van leegstand bij de te verhuren objecten wordt toch rekening gehouden met een substantiële bezetting. Hiermee wordt bereikt dat in de begroting de te realiseren opbrengsten blijken en dat bij de jaarrekening inzicht ontstaat in het bezettingsresultaat.

Uitgangspunten bij bepalen lasten

Loon- en prijsontwikkelingen

In de begroting 2024 en de meerjarenraming 2025-2027 worden stelposten gereserveerd waaruit verwachte prijsstijgingen en autonome kostenontwikkelingen kunnen worden opgevangen. Als basis voor die inflatiepercentages wordt de meicirculaire van 2023 gehanteerd.

Financieringskosten (rentekosten)

De financieringskosten worden in de begroting 2024 opgenomen op basis van een geactualiseerde middellange financieringsprognose. Hierbij wordt de financieringspositie van de gemeente herberekend en over het overschot c.q. tekort rente gecalculeerd. In de begroting 2024 en verder wordt voor het financieringstekort voor zover deze de kasgeldlimiet overschrijdt een rentekostenvoet gehanteerd van 3%. Voor kortlopende financiering (onder de kasgeldlimiet) zal een rentepercentage worden gehanteerd van eveneens 3%. Het financiële effect zal verwerkt worden in de meerjarenraming 2024-2027. Voor de rentelasten die bij derden in rekening worden gebracht en die onderdeel uitmaken van de kostprijsberekening van de in het verleden gedane investeringen - gelden de destijds vastgestelde rentepercentages. De structurele rentekosten zijn daarmee volledig in de begroting en meerjarenraming verwerkt.

Afschrijvingskosten

De afschrijvingskosten worden berekend naar gelang de economische levensduur van het betreffende activum. Hierbij worden vooralsnog de afschrijvingstermijnen gehanteerd, zoals opgenomen in bijlage 1 van de financiële verordening gemeente Rheden 2019. Eind 2023 zal aan de Raad een geactualiseerde financiële verordening worden voorgelegd. De daarin terzake opgenomen artikelen zijn - na vaststelling door de Raad - leidend voor de berekening van afschrijvingslasten.
Voor de jaarlijkse raming van afschrijvingskosten hanteren we de volgende uitgangspunten:

- De structurele afschrijvingslasten van investeringen tot en met 2022 worden volledig in de begroting 2024 en meerjarenraming 2025-2027 verwerkt en toegerekend aan de hierop betrekking hebbende programma's;
- De structurele afschrijvingslasten van investeringen van 2023 en verder, waarover besluitvorming heeft plaatsgevonden, worden volledig in de begroting 2024 en meerjarenraming 2025-2027 verwerkt en toegerekend aan de hierop betrekking hebbende programma's;
- In de meerjarenraming 2025-2027 worden de afschrijvingslasten voor vervangingsinvesteringen geraamd op het niveau van de 'vrijval' van afschrijvingen, die het gevolg zijn van het volledig afgeschreven zijn van investeringen. Als gevolg van deze keuze ontstaat in die jaren geen budgettair effect in de begroting;
- Met de vaststelling van de begroting stelt de Raad de financiële ruimte beschikbaar voor de lasten die voortkomen uit de zogenoemde investeringslijst. Deze lijst heeft betrekking op vervangings- en uitbreidingsinvesteringen en dient ter onderbouwing van de gevraagde financiële ruimte;
- Voor investeringen die verband houden met nieuw beleid (uitbreidingsinvesteringen) wordt door het college aan de Raad in een afzonderlijk raadsvoorstel verzocht het investeringskrediet beschikbaar te stellen;
- Het college stelt de investeringskredieten beschikbaar voor wat betreft de vervangingsinvesteringen voor zover de hiermee verbonden lasten passen binnen de door de Raad beschikbaar gestelde financiële ruimte;

Ten aanzien van de begroting 2024 zal als volgt worden gehandeld:

- In de uiteenzetting van de financiële positie in de programmabegroting 2024 wordt de financiële ruimte in beeld gebracht die verband houdt met ‘uitbreidingsinvesteringen’. Ter onderbouwing dient de investeringslijst 2023-2027;
- Voor het begrotingsjaar 2027 wordt een investeringsruimte opgenomen die gelijk is aan de daling van de afschrijvingslasten in dat jaar als gevolg van volledig afgeschreven investeringen. Hierbij doet zich geen budgettair effect voor;
- In de programmabegroting zal de investeringslijst 2023-2027 worden opgenomen,
- Met het vaststellen van de programmabegroting 2024 stelt de Raad overeenkomstig het bepaalde in de Financiële verordening gemeente Rheden 2019 de middelen beschikbaar voor de uitvoering van het investeringsprogramma (investeringslijst 2023-2027) door het college.

Personeelskosten (salariskosten)

De salariskosten worden in de begroting 2024 geraamd op de toegestane formatieomvang en de hierbij behorende loonkosten van de personeelsleden op basis van de huidige cao afspraken. In de meerjarenraming 2025-2027 wordt jaarlijks een stelpost opgenomen in verband met een kostenstijging als gevolg van (extra) periodieke verhogingen, functiewaarderingen en dergelijke.

Reserves en voorzieningen

Noodzaak en omvang

Op grond van de financiële verordening biedt het college de raad eens in de 4 jaar een nota reserves en voorzieningen aan. In deze nota wordt een toelichting gegeven over de noodzakelijkheid en de gewenste omvang van de reserves en voorzieningen. We verwachten in het 1e kwartaal van 2024 een 'Nota herziening reserves en voorzieningen' aan de raad te kunnen voorleggen.

Rentebeleid

In de begroting 2024 zullen de ‘rentekosten reserves en voorzieningen’ worden verwerkt overeenkomstig het huidige rentebeleid.

Subsidieverstrekkingen

De hoogte van de subsidieverstrekkingen worden gebaseerd op de van toepassing zijnde subsidieverordeningen en, voor zover hier sprake van is, subsidiecontracten. Indien in deze een indexering is voorzien, geldt voor het jaar 2024 een stijging van maximaal het verwachte inflatiepercentage op basis van meicirculaire gemeentefonds 2023. Indien een indexering niet is voorzien geldt de nullijn.

Grondexploitatie

De uitgangspunten die bepalend zijn voor de financiële prognoses in de begroting 2024 en de meerjarenraming 2025-2027 zijn in de beleidsnota grondbeleid gemeente Rheden 2015 opgenomen.

Kosten Regionale samenwerkingen

De kosten als gevolg van regionale samenwerkingen (Verbonden partijen) zijn in de begroting verwerkt.

Incidentele begrotingsruimte

In de begroting 2024 wordt een incidentele begrotingsruimte opgenomen van € 45.000. Deze post dient als dekkingsmiddel voor incidentele wensen van het college, alsmede incidentele tegenvallers die zich voordoen.
Ingevolge een genomen raadsbesluit zijn met ingang van 1 januari 2003 tussen het college en de Raad afspraken gemaakt over het omgaan met de incidentele begrotingsruimte. Kort samengevat kan het college per geval besluiten tot het inzetten van de incidentele begrotingsruimte, voor zover het benodigde incidentele budget niet boven de € 25.000 uitkomt en de incidentele begrotingsruimte voldoende ruimte biedt. Indien een budget wordt gevraagd van boven de € 25.000 zal het college aan de Raad in een raadvoorstel vooraf toestemming dienen te vragen. Een verruiming van de incidentele begrotingsruimte behoeft eveneens expliciet de instemming van de Raad.

Kon document 20062023 Memo meicirculaire gemeentefonds 2023 .docx niet opnemen in de bundel

Memo

Van: College B&W
Aan: Technische Agenda Commissie (TAC)
Datum: 13 juni 2023
Onderwerp: Alternatieve besluitvorming Kadernota 2024

Aanleiding
In de Voorjaarsnota 2023 van het kabinet (28 april 2023) is de financiële toekomst geschetst. Vanaf 2026 is er voor gemeenten structureel zo'n € 3 miljard minder beschikbaar voor het uitvoeren van gemeentelijke taken en biedt het accres vanaf 2027 te weinig vergoeding voor het opvangen van de autonome groei van de zorgtaken. Het is goed dat er nu een aanzet is voor een nieuwe normeringssystematiek, maar alles bij elkaar geeft deze voorjaarsnota niet de gewenste structurele financiële zekerheid voor gemeenten.

In de kadernota 2024 hebben wij aangegeven met de Raad in gesprek te willen gaan over de ontwikkelingen die op ons afkomen en horen wij daarbij graag de visie van de Raad op het financiële dilemma dat op ons pad ligt. Daarbij hebben wij de Raad met de jaarstukken 2022 voorgesteld om het positieve resultaat van afgerond € 2,6 miljoen grotendeels te reserveren voor latere besluitvorming. Hiermee creëren we ruimte en tijd om met de financiële onzekerheden, die nu en in de toekomst op ons afkomen, om te gaan.

Tijdens de financiële commissie op 7 juni jl. is besproken hoe we hier in de tijd het beste invulling aan kunnen geven. Na aanleiding van deze bespreking doen wij u hierbij een voorstel.

Huidige planning
Relevante data voor de kadernota 2024, jaarstukken 2022 en 1e bestuursrapportage 2023:

• Kadernota:	Technische vragenronde	14 juni
	Voorbereidende raadsvergadering	20 juni
	Besluitvorming in raadsvergadering	4 juli
• Jaarstukken 2022:	Voorbereidende raadsvergadering	15 juni
	Aanleveren accountantsverslag*	20 juni
	Besluitvorming in raadsvergadering	27 juni
• 1e Berap 2023:	Voorbereidende raadsvergadering	20 juni
	Besluitvorming in raadsvergadering	27 juni

*: De jaarrekeningcontrole loopt 1 week uit. Als gevolg hiervan wordt het accountantsverslag waarschijnlijk 26 of 27 juni opgeleverd. De wettelijke deadline voor het vaststellen van de jaarstukken 2022 is 15 juli 2023.

Voorstel
Wij zijn van mening dat de financiële onzekerheid die we het hoofd moeten bieden een integrale afweging van deze 3 P&C documenten vraagt. Daarnaast vinden we het belangrijk dat u, de Raad, tijd krijgt om u zich in het accountantsverslag te verdiepen. Tot slot verwachten we dat een belangrijk deel van de oplossing te vinden is in de compensatie van het Rijk. Deels vindt dit zijn weerslag in de meicirculaire waarvan u de doorrekening eind deze week ontvangt; deels ligt dit in de bereidheid van het Rijk om vanaf 2026 compensatie te beiden voor de structurele terugval van 3 miljard in het Gemeentefonds.

We stellen daarom voor om de 1e bestuursrapportage 2023 en de kadernota 2024-2027 op 4 juli oriënterend te behandelen. Dit creëert ruimte om de jaarstukken niet op 27 juni maar op 4 juli vast te stellen, zodat u gelegenheid heeft om kennis te nemen van het accountantsverslag. De voorbereidende raadsvergaderingen blijven behouden en voor de programmabegroting 2024-2027 hanteren we de oorspronkelijke planning.

Bij de verdere invulling van dit voorstel zien wij ten aanzien van de besluitvorming 2 opties:

1. De besluitvorming voor zowel de kadernota 2024 als de 1e bestuursrapportage 2023 wordt uitgesteld naar september 2023. Of;
2. De kadernota 2024 en de 1e bestuursrapportage 2023 worden ter kennisgeving aangenomen

Een nadeel van de 1e optie is dat ten tijde van de besluitvorming in september al is gestart met de voorbereiding van de programmabegroting, het ter besluitvorming behandelen van de kadernota in september voegt daardoor weinig toe en kan het proces van de programmabegroting verstoren. Indien de kadernota op 4 juli ter kennisgeving wordt aangenomen zal het College de input van de raad, de "rode draad", meenemen in de uitwerking van de programmabegroting. In beide gevallen laat de Raad de kaderstellende functie van de kadernota richting de begroting (deels) los. Wel is het zo dat optie 2 meer richting geeft aan het opstellen van de begroting, dat voor een belangrijk deel in de zomermaanden plaats vindt.

Het vooruitschuiven van de besluitvorming over de 1e bestuursrapportage naar september, optie 1, heeft ook als nadeel dat dan ook de 2e bestuursrapportage wordt behandeld. Daarbij zijn bij beide opties nieuw gevraagde middelen nog niet beschikbaar gesteld en kunnen deze formeel gezien niet worden uitgegeven.

Wij raden optie 2 aan, omdat dit beter past in het proces voor het opstellen van de programmabegroting en de 2e bestuursrapportage, de Raad wel al vooraf zijn hoofdlijnen en/of denkrichtingen kan meegeven en we kunnen blijven voldoen aan de voor dit jaar vastgestelde termijnen.

<u>Resumé</u>
Wij stellen voor om:

- de 1e bestuursrapportage 2023 en de kadernota 2024 op 4 juli ter kennisgeving aan te nemen.
- de besluitvormende behandeling van de jaarstukken 2024 door te schuiven naar deze raadsvergadering op 4 juli.

Vragen raadsleden over kadernota 2024

Toelichting

Hieronder vindt u de antwoorden op de schriftelijke vragen vanuit de raadsfracties over de kadernota 2024-2027.

Technische vragen

Fractie: Technische vragen ronde
Ontvangen op: 14 juni

Nr	Verwijzing	Vraag	Antwoord
1.		Wat is verdrag van Faro en wat zijn mogelijke gevolgen Rheden (staat een kort zinnetje in kadernota)?	Het Verdrag van Faro is een kaderverdrag en gaat over de waarde van cultureel erfgoed voor de samenleving. Het verdrag pleit ervoor om de mens en de samenleving en hun relatie met erfgoed centraal te stellen. De staatssecretaris van het ministerie van OCW is voornemens nog dit jaar het verdrag te ondertekenen en de implementatie ervan wordt voorbereid. Wat dit concreet gaat betekenen voor de gemeentelijke erfgoedpraktijk is daarmee nu nog onbekend. Centraal in het verdrag staat onder andere het recht op erfgoed, erfgoedparticipatie, maatschappelijke waarde van erfgoed, (digitaal) toegankelijk erfgoed en het verbinden van erfgoed met andere domeinen.
2.		In hoeverre hebben we veranderingen leges inkomsten al rekening gehouden met veranderingen in aanvragen door moeilijkere woningbouw.	We verwachten geen effecten voor de legesinkomsten op korte termijn. Het vergunningentraject loopt altijd achter ten opzichte van de projectontwikkeling / beleidswijzigingen. Mogelijk hebben dit soort ontwikkelingen inderdaad effect op langere termijn. Hier wordt jaarlijks naar gekeken.

Nr	Verwijzing	Vraag	Antwoord
3.	-	-	-

Fractie: PvdA
Ontvangen op: 13 juni

Nr	Verwijzing	Vraag	Antwoord
4.	Voorwoord p4	Kan er al iets meer gezegd worden over de bijdrage dat wel wordt verwacht? En wat dit dan doet met de actuele financiële situatie?	De meicirculaire gemeentefonds 2023 is inmiddels gepubliceerd en doorgerekend op de financiële effecten. Dinsdag 20 juni a.s. zullen wij u in een memo hierover informeren.
5.	Voorwoord P5	Wat dragen de informatiepanelen bij aan de economische ontwikkeling in de dorpen?	Deze aanvraag moet vervallen. Dit onderdeel is blijven staan vanuit de kadernota 2023. De actualisatie wordt dit jaar, 2023, reeds afgerond. Budget is reeds aanwezig. De informatiepanelen vertellen over het dorp dat het dichtstbij is, laten de horeca en de winkels zien (indien aanwezig) via pictogrammen. Daarmee stimuleren we het bezoek aan de dorpen. Ook delen we een kernkaart van het dorp met daarop bezienswaardigheden. De dorpen zonder 'bezoekerseconomie' krijgen daardoor ook aandacht.
6.	p14 integrale wijkaanpak Stenfert	Wordt van pilot als programma toegevoegd aan de sociale basis. Graag een duidelijk overzicht van de diverse kosten in de verschillende programma's. Dan wordt duidelijk hoe integraal dit programma gaat werken.	De integrale wijkaanpak gaat over diverse thema's zo ook over de sociale basis. In het programmaplan zal naast het inhoudelijke integrale actieplan ook een financiele uiteenzetting worden gedaan op de diverse opgaven.
7.	P141e alinea	Verwachtte stijging in zorgkosten is duidelijk. Aantal senioren in onze gemeente is boven een landelijk gemiddelde. Ook is duidelijk dat projecten als "blijf wijken" hier voor wat betreft zorg aan inwoners,	Vanuit de opdracht 'versterken sociale basis' biedt Incluzio preventief aanbod zoals o.a. online trainingen op het gebied van mentale gezondheid, welzijn op recept (huisarts verwijst door naar welzijnsorganisaties), inloop spreekuren

Nr	Verwijzing	Vraag	Antwoord
		enige verlichting in zullen brengen. Welke preventieve projecten worden er zoal ingezet op zorg en ondersteuning? En van welke projecten is duidelijk dat ze goed werken en welke eigenlijk gestopt kunnen worden?	rondom financiele vraagstukken en opvoed ondersteuning. Daarnaast worden er vanuit de gemeente verschillende organisaties gesubsidieerd zoals Stichting Stoer, MvT, Humanitas, de Plusbus, dorpshuizen, inloophuizen etc. Al deze organisaties houden zich bezig met hulp en ondersteuning aan onze inwoners.
8.	Programma 2 p19	Betekent dit dat de kaders van een visie op recreatie en toerisme worden bepaald door de uitwerking van het Masterplan Veluwezoom? En wat betekent hier duurzame recreatie en toerisme met specifieke aandacht?	De effecten van het Masterplan Veluwezoom worden meegenomen in de visie o[toerisme en recreatie, maar de visie zelf is meer dan dat en betreft ook de dorpen, de uiterwaarden en de contacten met buurgemeenten etc. Duurzaamheid is voor velerlei uitleg vatbaar. Het streven is dit in de visie op toerisme en recreatie, voor zover mogelijk, verder te onderzoeken en te verwerken. De gemeenteraad krijgt begin 2024 de mogelijkheid het resultaat te beoordelen.
9.	programma 2 p21 volkshuisvesting	voorbeeld van Haveland wordt genoemd. Hier is geen woningbouw voorzien Daarnaast project Blijfwijk: dit project, als onderdeel van een woonzorgvisie, is nog niet langs de Raad gekomen. Andere woningbouwopgaven niet genoemd. Graag meer toelichting op dit onderdeel	Om de grote woningbouwopgave te kunnen realiseren, zijn er naast de lopende plannen ook nieuwe woningbouwlocaties nodig. Haveland wordt als voorbeeld genoemd van een potentiële woningbouwlocatie. De woonzorgvisie, waarin de Blijfwijk één van de focuspunten is, is op 15 juni in de voorbereidende raad geweest en komt tegelijkertijd met de kadernota in de besluitvormende raad op 27 juni. Dit loopt gelijk op.
10.	Programma 2 p22	Wat is de bedoeling van de eenmalige impuls aan de uitvoering van de Veluwe agenda en hoe gaan we toetsen of de impuls het gewenste effect heeft?	Evenals bij de Groene Metropoolregio Arnhem Nijmegen is de Veluwesamenwerking een collectief. Samen met NGO’s, ondernemers en inwoners worden acties opgezet die als doel hebben de Veluwe op 1 te houden. Dat gaat over zowel het beschermen van natuur en landschap als over vrijetijdseconomie. Door de eenmalige impuls kunnen

Nr	Verwijzing	Vraag	Antwoord
			projecten en andere initiatieven doorgaan. Denk hierbij aan Veluwe Herdenkt, diverse netwerken, bestemmingsmanagement etc. Het doel én effect is een optimale Veluwe, voor inwoners, ondernemers en flora en fauna waar de Veluwezoom deel van uitmaakt.
11.	Programma 2 p25	mbt Erfgoed is meegedaan aan een pilot, maar de consequenties hiervan zijn nog niet in beeld. Wordt dat nog gedaan? Een pilot is er juist voor om zaken te onderzoeken. Graag uitleg over wat deze pilot Rheden heeft opgeleverd.	Er is onderzoek gedaan naar de ruimtelijke impact van de omgeving rond monumenten. Dit heeft onder andere geleid tot een handreiking voor het bepalen van de omgeving rond een monument. Hiermee kunnen wij onderzoeken hoe wij in het omgevingsplan om willen gaan met de bescherming van de omgeving rond monumenten.
12.	Programma 3-p28	Wat is het doel van de verkennende gesprekken met de buurgemeenten? Wat wordt er precies verkend? Op welke termijn komt hier informatie over voor de Raad? Ontstaat hier een nieuwe Connectie?	De verkennende gesprekken worden op initiatief van de betreffende buurgemeenten gevoerd. Met als doel om te verkennen of door samenwerking en bundeling van krachten de uitvoeringskracht van kleine(re) gemeenten ondersteund en versterkt kan worden. Dit kan bijdragen aan de continuïteit en professionaliteit van de taakuitvoering en dienstverlening. Wij verwachten nog voor het zomerreces een Raadsinformatiebrief aan de Raad te doen toekomen met een stand van zaken. Het is niet aannemelijk dat een 2e Connectie wordt gevormd.

Fractie: CDA
Ontvangen op: 16 juni

Nr	Verwijzing	Vraag	Antwoord
13.	Pagina 13 onderdeel Hervormingsagenda jeugd	De bezuinigingen bij Jeugd blijft 374 miljoen de komende 2 jaar, wat betekenen deze bezuinigingen praktisch gezien voor onze gemeente, zijn er zaken	Het uitgangspunt van de Hervormingsagenda is dat de hervormingen moeten gaan leiden tot het normaliseren van zorgvragen en dus ook minder gebruik van geïndiceerde

Nr	Verwijzing	Vraag	Antwoord
		die we dan niet meer of slechts gedeeltelijke kunnen en waar moeten we dan aan denken?	jeugdhulp. Het uitvoeren van de Hervormingsagenda moet dan ook leiden tot het behalen van daaraan gekoppelde financiële doelstellingen (en dus deze bezuinigingen). De VNG en VWS gaan de voortgang van de Hervormingsagenda en dus ook de financiële effecten daarvan de komende jaren monitoren.
14.	Pagina 14 onderdeel budget wooncoach:	Wat is de huidige stand (resultaat) van zaken ten aanzien van de bemiddeling in 2023.	De gegevens van 2023 hebben wij nog niet voorhanden.
15.	Pagina 20 onderdeel Landelijk gebied	In de laatste zin van de 2e alinea "naar verwachting…aanpak". Gesproken wordt van een meer programmatische aanpak, wat wordt hiermee bedoeld?	Een programma bestaat uit meerdere activiteiten die in hun onderlinge samenhang zorgen voor het halen van de beoogde doelen. Bij dit onderwerp betekent dat we willen kijken naar een meer integrale overkoepelende aanpak voor de opgaven van het gehele buitengebied. Dit in plaats van een aanpak per deelproject of per onderwerp.
16.	Pagina 20 onderdeel Veluwezoom	in de 3e alinea wordt gesproken over de volgende tranche van de Regiodeal die een belangrijke rol speelt. Aangenomen wordt dat hier gedoeld wordt op de financiële bijdrage volgend uit die tranche. Wat is de hoogte van die volgende tranche en mocht dat niet bekend zijn, wie bepaalt de hoogte en waar is die van afhankelijk?	Er wordt inderdaad gedoeld op de financiële bijdrage uit de volgende tranche. De inhoud van deze volgende tranche wordt in de komende maanden bepaald in overleg tussen de regio, de provincie en het Rijk. De gemeente levert aan de regio input voor de gesprekken. De uiteindelijke hoogte van de Regiodeal als geheel is afhankelijk van de middelen die het Rijk beschikbaar stelt en de bijdrage die de Provincie Gelderland hieraan wil doen.
17.	Pagina 21 onderdeel Perspectief	gesproken wordt over het feit dat lopende projecten moeten worden opgepakt, wordt daar dan nu niet aan gewerkt zoals bijvoorbeeld de locatie aan de Imboslaan te Dieren?	Aan de lopende projecten wordt vanzelfsprekend op dit moment gewerkt. Bedoeld wordt om de al lopende (grotere) projecten voor woningbouw met meer prioriteit op te pakken (en waar mogelijk te versnellen).

Nr	Verwijzing	Vraag	Antwoord
18.	Pagina 22 onderdeel Perspectief, economie	In alinea 4 wordt gesproken over een eenmalige impuls aan de uitvoering van de Veluwe-agenda. Wat wordt hiermee bedoeld en waarom eenmalig?	Idem aan vraag 10. Evenals bij de Groene Metropoolregio Arnhem Nijmegen is de Veluwesamenwerking een collectief. Samen met NGO's, ondernemers en inwoners worden acties opgezet die als doel hebben de Veluwe op 1 te houden. Dat gaat over zowel het beschermen van natuur en landschap als over vrijetijdseconomie. Door de eenmalige impuls kunnen projecten en andere initiatieven doorgaan. Denk hierbij aan Veluwe Herdenkt, diverse netwerken, bestemmingsmanagement etc. Het doel én effect is een optimale Veluwe, voor inwoners, ondernemers en flora en fauna waar de Veluwezoom deel van uitmaakt.
19.	Pagina 25 onderdeel erfgoed	Gesproken wordt over de onzekere gevolgen van de voorgenomen ratificatie van het Verdrag van Faro , NOVEX en Mooi Nederland. Wat houdt dat Verdrag van Faro in en over welke gevolgen voor onze gemeente spreken wij dan, dat geldt ook voor de rijksprogramma's	m.b.t. Verdrag van Faro, zie vraag 1. Wat betreft de Rijksprogramma's gaat het met name om de integrale benadering van erfgoed, cultuurlandschap en ruimtelijke kwaliteit. Welke consequenties dit precies heeft voor ons als gemeente is dus nog niet duidelijk.
20.	Pagina 25 onderdeel perspectief	1e alinea, de zin "In de komende…gehele waterketen." Wat wordt bedoeld met "praktische uitvoering geven aan de samenwerking"? Op welke wijze dan?	We werken het takenplan uit en daarin zal ook de manier van uitvoering van de samenwerking een plek krijgen.
21.	Pagina 26 onderdeel autonome ontwikkelingen	in de laatste alinea wordt gesproken over dat de stijging kan leiden tot bijstelling van beschikbare budgetten, ziet dit ook op de bouwkosten van het nieuwe gemeentehuis? Dienen die nog in dit licht te worden bijgesteld?	Contracten bouwkosten nieuwe gemeentehuis zijn prijsvast t.a.v. de bouwkosten
22.	Pagina 27 onderdeel Energietransitie	alinea 2: Er wordt gesproken over de inzet van een Verbinder, wie of wat is dat en wat gaat de Verbinder doen? Voorts wordt er gesproken over de	De verbinder heeft als taak om de verbinding tussen het ambtelijk apparaat en de klankbordgroepen en diverse werkgroepen te onderhouden en levend te houden. De

Nr	Verwijzing	Vraag	Antwoord
		kosten van aanvullende maatregelen. Aan welke aanvullende maatregelen moeten wij dan denken?	verbinder borgt de voortgang in de samenwerking en is eerste aanspreekpunt voor betrokken inwoners in- en rondom het burgerakkoord. In het burgerakkoord worden extra inspanningen voor de energietransitie afgesproken die verder gaan dan het klimaatakkoord en de bijbehorende middelen. De uitvoering daarvan brengt extra uitgaven met zich mee. Het genoemde bedrag is een eerste deel van de nadere uitwerking die volgt in de uitwerking van de duurzaamheidsagenda.

Fractie: Voorbereidende vergadering
Ontvangen op: 20 juni 2023

Nr	Verwijzing	Vraag	Antwoord
23.		Wethouder Klomberg zegt toe schriftelijk terug te komen op de vraag van de heer Hanssen inzake het opstellen van de Programmabegroting 2024 conform de aanbevelingen van de rekenkamercommissie uit 2020.	Begin 2021 is naar aanleiding van het rekenkameronderzoek het project *Doorontwikkeling Programmabegroting* gestart. Het doel van dit project is om invulling te geven aan de hoofdconclusie van de rekenkamer: • Begroting sluit qua inhoud en proces onvoldoende aan bij behoefte • Begroting is geen coherent stuk dat voldoende basis biedt om besluiten te nemen en controlerende taak uit te voeren

Nr	Verwijzing	Vraag	Antwoord
			In de financiële commissie op 15 maart 2021 is ingestemd met een groeimodel om hier invulling aan te geven. Belangrijke uitgangspunten hierbij zijn: • Gedeelde stip op de horizon wenselijk: waar moet de begroting straks aan voldoen? Door vaststellen opzet doelenboom en spelregels indicatoren • Klein beginnen (experiment) om daarna breder uit te rollen; • Tussentijds evaluatiemomenten met financiële commissie. We zijn onderweg om het samen te ontwikkelen, in de periode na 15 maart 2021 hebben we samen al heel veel stappen gezet. Bijvoorbeeld door expliciet stil te staan bij wat we willen bereiken (doel) en de samenhang plus leesbaarheid van de begroting te vergroten; en meest recent door het sturen op afwijken door middel van een stoplichten rapportage. Stapsgewijs geven we zo samen op een realistische manier concreet invulling aan het rekenkameronderzoek. De volgende stap richting de programmabegroting 2024 is enerzijds het uitsplitsen van budgetten per programma naar thema's en anderzijds om doelen meer concreet te maken in (maatschappelijke effect) indicatoren. Met name voor het laatste heeft de raad ook een belangrijke rol, om aan te geven op welke indicatoren zij willen sturen.
24.		Wethouder Klomberg zegt, naar aanleiding van een vraag van de heer Kooijmans, toe om schriftelijk	Sinds de publicatie van de meicirculaire is een aantal zaken aan het licht gekomen die op 8 juni door Min. BZK zijn

Nr	Verwijzing	Vraag	Antwoord
		terug te komen op de aanpassing die is aangebracht aan de meicirculaire en wat de effecten daarvan zijn op de uitkering van het Rijk.	verwerkt in een geactualiseerde versie. Het gaat om de volgende aanpassingen: • De uitkeringsfactoren in de jaren 2025-2028 klopten niet. Dit is hersteld in tabellen 2.5.1 en 2.5.2 van de circulaire. • De taakmutatiebestanden 2023 en 2024 bevatten een aantal achterhaalde waarden die hersteld zijn. • De OZB tarieven voor niet-woningen eigenaren en woningen eigenaren in de tekst van de circulaire in de laatste alinea van paragraaf 2.5.1 correspondeerden niet met de tabel. De tekst is aangepast. In bijlage 2.1.3 van de circulaire is tevens de wijziging van de OZB-tarieven van 2023 op 2024 gecorrigeerd naar de juiste procentuele waarden. • De optelling in tabel 2.2.5 klopte niet. Dit is hersteld. Er is intern geen berekening van de algemene uitkering gemaakt voor en na de aanpassing van 8 juni. Een vergelijking van de totale uitkering en het effect van de aanpassing is daarom niet te geven. Wel kan worden gezegd dat de aanpassingen in bedragen niet substantieel zijn.
25.		Vraag over de verdeelsleutel van de BUIG gelden en wat de gemeente kan doen om niet meer uit te geven dat zij binnenkrijgt.	Wij verwachten een bijstelling van het Rijk op de BUIG gelden als gevolg van een doorgevoerde inflatiecorrectie op de algemene bijstand en gestegen uitgaven loonkostensubsidie. Deze bijstelling is nog niet doorgevoerd. Na bijstelling van het Rijk verwachten wij weer evenwicht tussen de inkomsten en uitgaven.

Nr	Verwijzing	Vraag	Antwoord
26.		De onttrekking van € 295k aan een bestemmingsreserves die raadslid niet terug kan vinden in het overzicht van bestemmingsreserves in de jaarrekening 2022	In de lijst 'reserve te besteden gemeentelijke budgetten' staat op de 4e regel van onderaan: re-integratie (ESF) 295k.

gemeente Rheden

Memo

datum	voor	Afdeling/cluster
30 juni 2023	Raad	
behandeld door	**ons kenmerk**	**bijlage(n)**
Nadja Renkema		0

Onderwerp **"Op naar sluitend meerjarenperspectief"**

Aanleiding

De kadernota 2024 laat na de verwerking van de effecten van de meicirculaire gemeentefonds 2023 een fors negatief meerjarenperspectief zien. Daarbij is nog geen rekening gehouden met de ambitie om de financiële positie te versterken. Het negatieve meerjarenperspectief van Rheden is in vergelijking met andere gemeenten van vergelijkbare omvang afwijkend in negatieve zin.
Het uitgangspunt voor het College is dat wij de Raad een sluitende begroting aanbieden. Om dit te bereiken is het noodzakelijk om bestuurlijke keuzes te maken zodat de uitvoering past binnen de financiële kaders. Daarnaast is er verdieping nodig op de vergelijking met gemeenten van vergelijkbare omvang zodat we inzicht krijgen op de oorzaak van het negatieve verschil.
Deze memo beschrijft het bestuurlijke kader en het proces om tot deze keuzes te komen en verdieping op de vergelijking.

Bestuurlijk kader

Voor het bestuurlijke kader zijn de financiële ruimte en mogelijkheden leidend. Daarvoor geldt:

- ✓ Het startpunt is het programmaplan uit de programmabegroting 2023. Deze was immers sluitend voor de jaren 2024 en 2025;
- ✓ Deze vullen we aan met de aanvullende rijksbijdrage zoals opgenomen in de meicirculaire 2023, waarbij de nieuwe middelen worden toegewezen aan één van de 3 programma's.
- ✓ Een belangrijke aanname is dat we vanuit het rijk voldoende middelen krijgen om nieuwe taken uit te kunnen voeren.
- ✓ Daarnaast wordt nog gekeken welke financiële toezeggingen het rijk nog heeft gedaan, die nog niet in de meicirculaire zijn opgenomen. Hiervoor wordt een stelpost opgenomen vooruitlopend op compensatie vanuit het Rijk.
- ✓ Ook halen we bij onze buurtgemeenten op welke aanvullende stelposten zij hebben opgenomen en bij de provincie welke mogelijkheden er zijn.
- ✓ De autonome ontwikkelingen zoals opgenomen in de kadernota 2024-2027 houden we nogmaals kritisch tegen het licht.
- ✓ Elk jaar sturen we op een begrotingsoverschot van € 1 miljoen met als doel de solvabiliteit te verbeteren.
- ✓ We begroten zowel de lasten als de baten realistisch. Daarbij richten we ons ook op het ophogen van specifieke lokale belastingen en heffingen gericht op het kostendekkend maken van specifieke producten.
- ✓ Om een en ander te realiseren maken we gebruik van de kennis en expertise van onze organisatie en er wordt externe ondersteuning ingeschakeld waar nodig.

Opdracht

1. De focus in de komende twee maanden ligt op het realiseren van een sluitend structureel begrotingsresultaat in de programmabegroting 2024-2027, primair gericht op 2024 en in tweede instantie op 2025. Het college verwacht (per programma) een aantal (beleid)keuzes gericht op het bijstellen van doelstellingen, verhogen van inkomsten en/of toekomstige besparingen om zo de begroting 'van onderop op te bouwen' om zo te komen tot een sluitend financieel meerjarenperspectief.

2. Zowel de jaarrekening 2022 als de kadernota 2023 laten een afwijkend beeld zien in vergelijking met andere gemeenten van vergelijkbare omvang. De komende twee maanden zal een verdiepende vergelijking worden gemaakt door een extern bureau (Twijnstra & Gudde). Doel is zicht te krijgen op de afwijkingen en het verklaren van de verschillen.

Leidend financieel kader

Het bovenstaande bestuurlijk kader is verwerkt tot onderstaand saldo per programma. Hierbij is als startpunt de programmabegroting 2023-2026 aangehouden. Deze is aangevuld met de directe- en indirecte effecten van de meicirculaire. De indirecte effecten zijn naar rato van het saldo per programma uit de programmabegroting 2023[1] verdeeld over de 3 programma's.

Het College heeft zich voor elk jaar ten doel gesteld om de financiële positie met € 1 miljoen te versterken, deze doelstelling is naar rato verdeeld over de programma's ("Aandeel verbeteren financiële positie"). Aangezien we in de programmabegroting 2023 voor de jaren 2023 en 2024 uitgingen van een positief begrotingssaldo groter dan € 1 miljoen levert dit een verbreding van de financiële ruimte op. De verwachting is dat financiële stelposten ook nog een voordeel gaan opleveren omdat hiermee in de kadernota voorzichtigheidshalve nog geen rekening was gehouden. Dit alles leidt tot het onderstaande financiële kader per programma.

Leidend Financieel kader 2024-2027 (bedragen x € 1.000)	2024	2025	2026	2027
1. Samenleving	**64.888**	**65.118**	**59.884**	**61.117**
Programmabegroting 2023	61.121	61.065	61.058	61.058
Directe effecten meicirculaire 2023 (pro forma)	1.013	1.406	294	293
Verdeling Algemene bijdrage meicirculaire	2.354	2.048	1.450	2.683
Aandeel verbeteren financiële positie	400	598	-2.917	-2.917
Financiële stelposten	pm	pm	pm	pm
2. Leefomgeving	**13.128**	**13.342**	**11.909**	**12.154**
Programmabegroting 2023	12.571	12.800	12.201	12.201
Directe effecten meicirculaire 2023 (pro forma)	0	0	0	0
Verdeling Algemene bijdrage meicirculaire	476	420	288	534
Aandeel verbeteren financiële positie	81	123	-580	-580
Financiële stelposten	pm	pm	pm	pm
3. Bestuur & organisatie (exclusief algemene baten)	**29.103**	**30.238**	**27.856**	**28.435**
Programmabegroting 2023	28.101	29.243	28.789	28.789
Directe effecten meicirculaire 2023 (pro forma)	-244	-244	-244	-244
Verdeling Algemene bijdrage meicirculaire	1.065	959	680	1.259
Aandeel verbeteren financiële positie	181	280	-1.369	-1.369
Financiële stelposten	pm	pm	pm	pm
Saldo baten en lasten	**107.119**	**108.698**	**99.650**	**101.706**

Voor bijvoorbeeld *programma 1 samenleving* betekent dit dat het begrotingssaldo voor 2024 toeneemt van ruim € 61 miljoen naar bijna € 65 miljoen. Circa € 1 miljoen van deze toename wordt veroorzaakt door de pro forma toewijzing van de posten uit de meicirculaire. In dit financiële kader zijn nog geen aanvullende stelposten opgenomen. Een voorbeeld voor een aanvullende financiële stelpost voor *programma 1 samenleving* is anticiperen een toename van de BUIG-gelden (€ 1,5 miljoen).

[1] De algemene baten zijn hierbij uitgezonderd omdat ze anders tot een onevenredige toewijzing aan *programma 3 bestuur en organisatie* hadden geleid. Dit betreft de taakvelden 0.7 Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds, 0.61/0.62 OZB, 0.5 Treausury en 0.64 Belastingen overig.

Opdracht 1.
De opdracht is om keuzes voor te leggen om zo het totale financieel perspectief sluitend te maken. Het financiële kader is leidend. De inventarisatie geeft inzicht, laat zien wat de mogelijkheden zijn en keuzes kunnen plaatsvinden op basis van hetgeen we belangrijk vinden.

Hierbij zijn de volgende verdiepingen van toepassing (zgn. 'knoppen om aan te draaien'):

1. Opnemen financiële stelposten:
    a. Waar worden we nog niet gecompenseerd door het rijk, maar zijn wel middelen te verwachten op grond van eerdere (financiële toezeggingen)?
    b. Hoe zijn andere (omringende) gemeenten hiermee om gegaan?
    c. Welke mogelijkheden worden vanuit onze toezichthouder de Provincie aangedragen?

2. Waar kunnen we onze ambitie bijstellen?
    a. Is temporiseren en/of bijstellen ambitieniveau voor bestuurlijk doel haalbaar en wenselijk?
    b. Welke ambities uit het verleden voeren we nu nog uit die in het heden minder bestuurlijke urgentie hebben (Nieuw voor oud beleid)?
    c. Wat zijn de gevolgen voor de (midden) lange termijn?

3. Bij welke producten is er ruimte om de inkomsten te verhogen, om zo meer dekking te hebben (zgn. profijtbeginsel)?

4. Waar zijn in de toekomst besparingen te realiseren, door middel van een incidentele investering ?

5. Het is een bewuste keuze om niet te spreken over bezuinigingen omdat activiteiten gekoppeld zijn aan opgaven en ambities. Het beperken van uitgaven gaat derhalve hand in hand met het beperken van ambities.

6. Welke uitgavenstijgingen zijn onontkoombaar omdat ze autonoom zijn en/of betrekking hebben op het uitvoeren van een wettelijke verplichting?

Opdracht 2.
Andere gemeenten van vergelijkbare omvang laten een significant beter resultaat zien over het jaar 2022. Daarnaast laten de kadernota's voor de jaren 2024 en 2025 een sluitende begroting zien. Alle gemeenten laten in het ravijnjaar 2026 een negatief resultaat zien.
Het is van belang een vergelijking te maken van de verschillen van de kosten en baten en een analyse van de oorzaken. Een verklaring van het verschil kan mogelijk aanknopingspunten bieden voor aanvullende interventies
De vergelijking zal in augustus plaatsvinden zodat de uitkomsten kunnen worden betrokken bij het opstellen van de conceptbegroting.

Financiële opgave

In de kadernota 2024 zijn diverse ontwikkelingen opgenomen, die zijn opgesteld vanuit het uitgangspunt continuering van bestaand beleid. Hierbij is gekeken wat er nodig is uitgaande van de bestaande ambitie, maar we constateren dat ons financieel kader hiervoor onvoldoende ruimte biedt. Deze ontwikkelingen worden nog kritisch tegen het licht gehouden om te bepalen of en in hoeverre een bijstelling in ambitie een positieve invloed heeft op het financieel perspectief.
Stel dat alle opgenomen ontwikkelingen worden gehonoreerd, dan komen we tot de volgende opgave per programma:

Opgave op basis van kadernota (bedragen x € 1.000)	2024	2025	2026	2027
Opgave voor 1. Samenleving	**-2.533**	**-947**	**-5.874**	**-4.141**
Toename financieel kader	3.767	4.053	-1.174	59
Aanvragen kadernota	6.300	5.000	4.700	4.200
Opgave voor 2. Leefomgeving	**-443**	**-158**	**-792**	**-447**
Toename financieel kader	557	542	-292	-47
Aanvragen kadernota	1.000	700	500	400
Opgave voor 3. Bestuur & organisitie	**-2.398**	**-3.805**	**-4.433**	**-3.854**
Toename financieel kader	1.002	995	-933	-354
Aanvragen kadernota*	3.400	4.800	3.500	3.500

* Van de € 3,4 miljoen bedraagt € 2,9 miljoen een CAO stijging van salariskosten voor de totale organisatie. Deze lasten landen nu volledig in programma 3 op basis van de simpele aanname dat de baten daar ook zitten. Omdat dit kosten van de totale organisatie betreft, wordt aangeraden om deze stijging te verdelen over de 3 programma's. In dat geval wijzigt de opgave zoals hierboven vermeld.

Planning

Het proces heeft als doel om uit te monden in een programmabegroting 2024-2027, waarbinnen 2024 in elk geval structureel sluitend is. De ambitie is om ook 2025 structureel te laten sluiten, onder het motto "kwaliteit voor snelheid" sluiten we niet uit dat hiervoor nog meer verdieping noodzakelijk zal zijn en mogelijk kan knellen met de tijdlijn voor de begroting 2024.
De planning om hiertoe te komen is op hoofdlijnen als volgt.

✓	Aftrap doorontwikkeling programmabegroting		21 mrt
•	Informatiebijeenkomst programmabegroting		ntb (juli)
•	Kadernota 2024 in raad inclusief doorkijk proces		4 juli
•	Inventarisatie ambitie aanpassingen portefeuillehouders/DT		5-6-7 juli
•	Bespreken grotere plaatje bestuurlijke ambities (2024 – 2027)College		12 juli
•	Deadline aanleveringen		21 aug
•	Behandeling DT:	1e behandeling	7 sep
•	Plenaire bijeenkomsten per programma*		*11 sep*
•	Behandeling DT:	2e behandeling	14 sep
•	Financiële commissie		eerste helft sep
•	Behandeling in College:	1e behandeling	19 sep
		2e behandeling	26 sep
•	Behandeling in Raad:	technische vragenronde	9 okt
		voorbereidende vergadering	24 okt
		Besluitvormende vergadering	7 nov

** met aanwezigheid van portefeuillehouders, DT lid, beleidsmedewerker en andere schrijvers plus financieel adviseur.*

Het zwaartepunt van de werkzaamheden ligt in periode tot 21 augustus. In verband met vakanties zal er een proceseigenaar (DT-lid) voor de planning worden benoemd.

Resumé

De focus in de komende maanden ligt op een sluitend structureel begrotingsresultaat in de programmabegroting 2024-2027, primair gericht op de jaren 2024 en 2025. Aan de hand van het bestuurlijk kader is de financiële ruimte verdeeld over de organisatie (3 programma's). Dit levert een afgebakende opdracht op per begrotingsprogramma. Het college verwacht een aantal (beleids)keuzes gericht op het bijstellen van de doelstellingen, verhogen van specifieke inkomsten en/of toekomstige besparingen om zo de begroting 'van onderop op te bouwen' en te komen tot een sluitend financieel meerjarenperspectief. Op basis van deze voorstellen zal in het college een integrale afweging worden gemaakt en, via de programmabegroting 2024-2027, een voorstel worden gedaan aan de Raad.

Na deze periode acht het college het noodzakelijk om met de raad ons strategisch te oriënteren op perspectieven op de langere termijn.

Bijlage 1: Pro forma toewijzing van de meicirculaire gemeentefonds 2023

Hieronder leest u de pro forma toewijzing van de posten van de meicirculaire gemeentefonds 2023 naar de 3 programma's. Deze middelen zijn niet geoormerkt (zowel algemene uitkering als integratie- en decentralisatie uitkeringen), de daadwerkelijke toewijzing is een bestuurlijke keuze.

x 1.000	**2023**	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**	**Prg.**
Uitkeringsfactor, algemeen:						
Accresontwikkeling	625	4.555	4.557	3.946	3.879	x
Financieringssystematiek					2.065	x
Uitkering factor, ontwikkeling uitkeringsbasis:						
Hoeveelheidsverschillen	-313	-866	-1.333	-1.720	-1.661	x
Ontwikkeling uitkeringsbasis	-347	207	204	197	197	x
Taakmutaties:						
Jeugdzorg 2024 en 2025		3.507	2.118	0	0	1
vrijval geraamde inkomsten jeugd 2024 en 2025		-3.152	-1.889	0	0	1
Loon- en prijsbijstelling 2023 participatie	17	18	19	0	0	1
Loon- en prijsbijstelling 2023 AP jeugdhulp		210	120	3	3	1
Loon- en prijsbijstelling 2023 Voogdij 18+	138	141	143			1
Voogdij/ 18+	-81					1
Flankerend beleid energiearmoede	125					1
Dienstverlening aanpak armoede en schulden	100					1
Integraal Zorgakkoord			300	283	273	1
Terugdraaien eigen bijdrage huish. hulp WMO			274	259	250	1
Herinvoering eigen bijdrage WMO				-603	-583	1
Overige taakmutaties	-32	13	13	8	9	x
Decentralisatie en Integratie uitkeringen:						
Brede impuls comb.functies buurtsportcoaches	-194	-194	-194	-194	-194	1
Jeugdhulp kinderen in een AZC	29	29	29	29	29	1
Wet Goed verhuurderschap	18					2
Leerlingenvervoer Oekraïne	11					1
Taal voor ontheemden uit Oekraïne	17					1
Maatschappelijke begeleiding inburgering	31					1
Overig	14	-14	-14	-13	-14	x
WOZ:						
WOZ waardering en aanpassing rekentarieven	9	-244	-244	-244	-244	3
3 D's sociaal domein:						
Participatie	484	454	486	526	521	1
Compensatieregeling Voogdij/18+	733					1
Overige posten:						
Aanpassing stelpost jeugd vanaf 2026				-9	-6	1
Ontwikkeling algemene uitkering	**1.384**	**4.664**	**4.589**	**2.468**	**4.524**	
Programma 1	*1.410*	*1.013*	*1.406*	*294*	*293*	*1*
Programma 2	*18*	*0*	*0*	*0*	*0*	*2*
Programma 3	*9*	*-244*	*-244*	*-244*	*-244*	*3*
Algemeen	*-53*	*3.895*	*3.427*	*2.418*	*4.475*	*x*